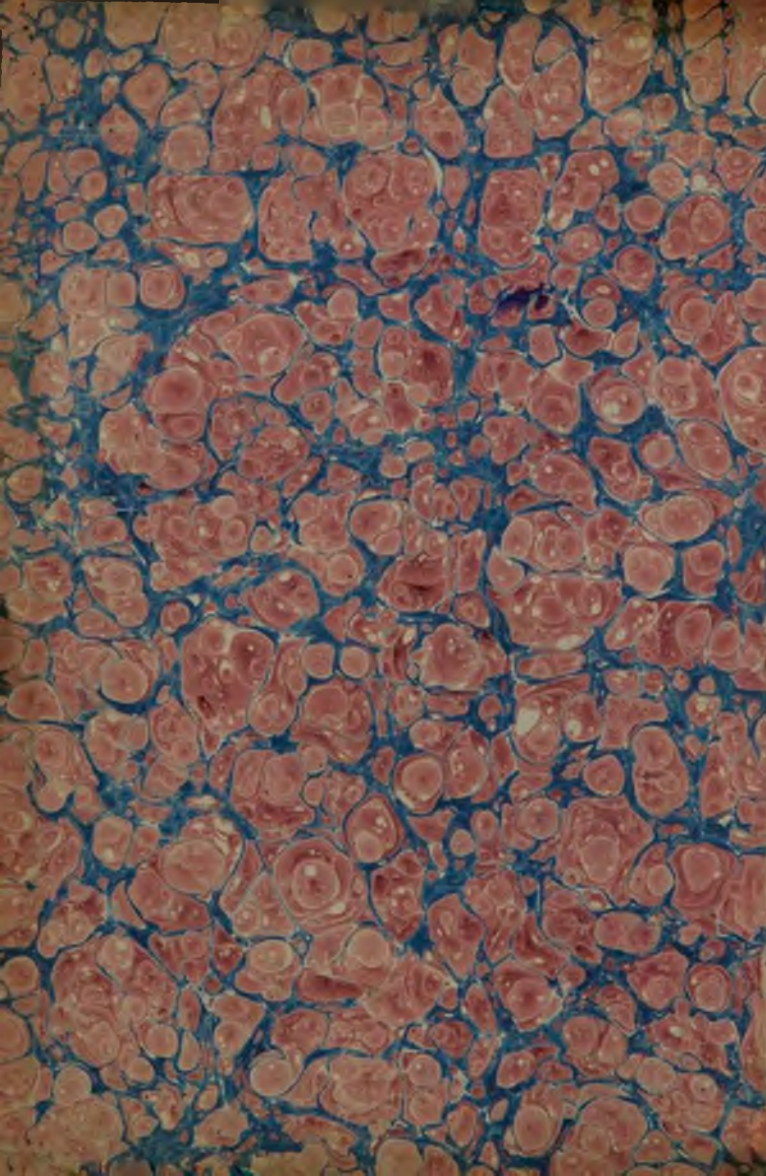
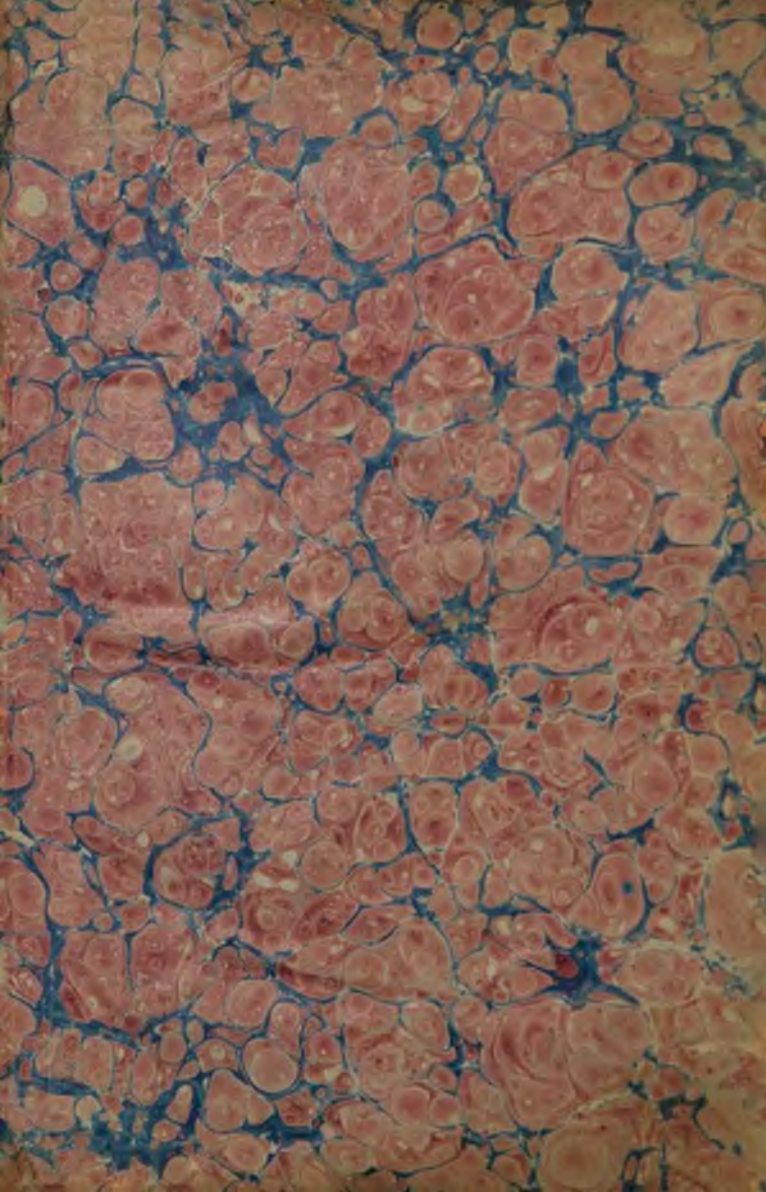

Կ Ի Ի Լ Ջ Ե Ր Ի

Թ Լ Վ Ե Ր Ի Խ

Հայ միլէթինէ տայիր հիքեայէլէրիլէ
տօնանմիշ :

Չամէեան Հայր Սիբայէլ Վ արդապետին
ղայրէթի իլէ :

Իզգէթի Ստեփաննաս Աբաահայրին վէ արհապատիւ
Արքեպիսկոպոսուն էմրի իլէ :

Շաշէեան հիքեթի Սիբայէլ Սիբայէլ հարձի իլէ :

Սէնէ 1812 • ԴԵՄԿԱ :

ՎԼԵՆԵՏԻԿ ՇԼԶՐԻՆՏԵՒ
ՄԻԽԻԼԱՐ ԱԲԲԱՆԸՆ ՄԱՆԱՍԹԵՐԸՆՏԱ :

33598-65

24
նոսն սենեակի փոխապ , օնորան 552 ելլէն զհարկաբէ՛ հայ ըստիկն
առիւթ պետապէր փոշուալորո՛ հայ եաղաւ ինէ :

Տէօրութեան՝ պիւնեմէն պոռաբար ինէ՛ փառար ընտրածէ սեօղ-
լէր լէ լաղէնլէր լար իսէ , օնլարաւ օլան (յ) եաղը՝ (է)
իկտի սէս չըգարբը , իերէս լաղէնլ արաւընաւ , լէ իերէս սօնդոսն-
աւ . նիճէ ի արէրիւ . օրայա , պաւրայա , սեյրիւթ . շէօյլէ ,
պէօյլէ . սըրբըլա , օյաւաթա . զայ , օյ . շէյ , պէյ , իէօյ ,
օյ , փօլայ . ին . պոռա սեօղլէրոն հէրնէ փառար (յ) լար իսէ ,
(է) իկտի օգոսնաւ : (1) իտրածէ սեօղլէր արեւիս . զերէ հայճաւը
պէօյլէ արեւիլ արի :

Պէնիւնի պիւնեմէն պոռաբար ի արաւ ընտրածէ լաղէնլէր
ճախոսանէն պոռա ինէնպաւ եօյլէ եաղըլա , ի հալիւն սեօյլէյի-
լի իտրէ օլապ , լէ արիւնհաւը՛ ինձ լէ ինիւն օլմայը , օ-
գոսնան լէ արիւնիւն ինիւնլէրէ՛ օլաւաթա փօլայ ինէ : (1) Ե-
սէլա , զերա եերիւն՛ զերէ . փալան եերիւն՛ հալան . փաղիլ եերի-
նէ՛ հալիլ . փաղիլ եերիւն՛ հալիլ . ալաւաթ եերիւն՛ ալաւաթ .
լէ զայրը պոռալար իկտի :

Պոռա ընտրածէ արիլ ինէ պէօյլէ հըղիւն փօշուալմի՛ պոռա աղըր
օլաւա , ինիս ընտրիւ պիւնեմէն արեւիլի . լէ լարիւն եյնձի՛
պիւնեմէն արիւնիւն պաւըլապ՛ օնլարըն հիւնիւն ինէ արիւնլէն .
նիւն լաղըլա . նէ՛ սըլիւնը պոռա ալաւաթ . լէ նէ՛ հալմայրան
փալմայր . փոռաւարի՛ արի լար իսէ , օգոսնան ճախապարիւն
եօրնիւն փառար արի :

Պոռա ինտալըն աղը ինտալ արիւնիւն , եանի ինտալ : Պոռա
պաղիւն արիւն ինտալ փառար ինտալ պոռաւա , փօշուալմի՛ հօշ-
աւ . լարիւն արիւնլէրի չփալա : (1) Եսէլա՛ ինիւն լէ պաղաղըլա .
զա պայիւն օլան ինիւն ինիւն՛ ինտալ փօշուալ իկտի զայն ինտալ-
նըր : (1) Գալա եաղըլան փէլալիւն լէ սեյրիւնլէր փօշուալ-
ա , ինտան ընտրիւն ինտալիլ զալար փալար : (1) Եսէլա՛ նէ՛
հալ իսէ , ինի փալմայրան արիւնի հիւն ալաւաթ , եիւն ինտալիւն
ալար ինտալիլ փօշուալ ինիւն եօշուալ :

Պոռա պոռա ինտալ եերի արիւն ինտալ ինտալ , եերի փայ
օլիւն արի : (1) Եսէլա՛ ինտալ արիւն ինտալ , ինտալ ինտալ արիւն հայ
իւնլէն ինտալ փօշուալ օլապ՛ հիւն ինտալիւն ինտալ : (1) Եսէլա՛
ալալալ , եանի պիւնի՛ արիւն , ինտալ ինտալ ինտալ արիւն
լէն ինտալ ինտալ ինտալ , օնլարան արիւն ինտալ ինտալ ինտալ
եերի ինտալ . ինտալ փալալալ արիւն : (1) Եսէլա՛ ինտալ
զալալալ արիւն . ինտալ ինտալ փօշուալ ինտալ փալալալ օ-
լապ՛ հիւն ինտալ ինտալ : Տէօրութեան՝ (1) արապարալալ
արիւն , ինտալ ինտալիւն արիւն՛ սօնըրա զայրը արիւն ինտալիւն
փալա

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

1. Արարիչ 2. Արարի 3. Իսկուհի 4. Բացված դուռ
 5. Արարի 6. Գրքագիր 7. Արարի 8. Արարի

ՊԻՐԻՆՆԱՒ ՓԼՅ.

ՀԱՅԿԱԼՈՒՆ ՏԵՎՐԻ.

Վրէժ-բրէ- 1779 ԷԸԸ

ն. 2.

ՈՒՓԸՆՏԸՆ ՍԵՆՆԱՅ ԲՆԱՅ

Պ. նա հասկերին օղուլարը, Յանքեթ, Սեմ,
 վրէժ-բրէ, արարատ սեմթէրինտէ օթու-
 լուայ՝ Էվլատտան Էվլատա գիւրիւյէթլէրի օրատա չօ-
 ղալտը՝ սլապալարընն սաղլըղընտա : Սեմ ալտը Էվ-
 լատալարընն՝ կեօջտիւ կիթտի պաթը դարափընա տօղ-
 լու՝ գըպլէտէն Էանա . վրէժ սաքին օլտու պիր ուզուն
 տաղ Էթէ կիւնտէ օլան օվատա՝ քի Էանընտան չոյ կէ-
 ջէրիտի . վրէժ տաղա քէնտի ատընը վրէժ սիմ տէտի :
 Սէ՛ օ Էէրի քիւլիւք օղուլարընտան տարբան աւլը
 օղունա վրէժ տէօնտիւ կիւնտօղուտու դարափընա՝
 գըպլէտէն Էանա, քի ղալլը միւնտսիպ Էէրլէրտէ լու-
 լա օպիր օղուլարընա : Տարբան օրատա Էվլատալարը
 իլէ սաքին օլտու՝ չօղալտը . վրէժ Էէրլին ատընը տարոն
 դօտու . քի օ վրէժ Էթէ Էանընտան տուրուրէրան տէնիլ-
 տի : Տաղլըթըր օղուլարընը օ սեմթին տէօրթ դա-
 րափընա . պոնտուն իլին օ Էէր ջըսն տէնիլաթի , Էանի
 տաղ բընա :

Վրէժալըր քամըն վրէժ յարեթին օղուլարը չօղալտ
 Էթէյէ պէրիյէ տաղ բընալար հայատտան իլինտէ .
 քամըն օղուլարը պաթը դարափընա սլաղան սեմթէ-
 րի .

րի . վէ յարեւմին՝ արարատ տաղը . դարափլարընա .
 Պունլարըն տիլի հէփ պիր իտի . վէ նիճէ քի կեօրիւ-
 նիւր՝ հայ տիլի օլմազ լաղըմ կէլիւր .
 Հարեւմտէն տօղտու գամեր . գամերտէն թորգոմ ,
 վէ ասքանազ . թորգոմտան հայկ , քի պապաճըզ տէ-
 մէք տիր , եանի՝ պիր տանէ իւք պապա՝ ծնտան տօղան-
 լարա , քի զիւրիւյէ թի՝ ծնուն առընա հայք տէնիլտի .
 հէփ պու հալլ . հայատտան թօփրաղընտա չօղալտը-
 տա , ծնլարտան չօղու այրըլլալ չըզտը օրատան՝ փողե-
 կին տօղտուղու կիւնլէրտէ՝ (գէրէ փէլէկ իպրանիճէ՝
 այրըլմա տէմէք տիր) , վէ կիթտիլէր գըլլէյէ տօղտու
 պաթըտան եանա՝ միջագէտք տէտիքլէրի սէմթէ՝ էվ
 լատլարը վէ ճիւմէլ շէյլէրի իլէ՝ հայկ տախի պիլլէլէ-
 րինճէ . նիճէ քի պունտան սօնղըսա եաղ ըլսա կէրիք
 տիր :

Պապ . 1 . հայիկ էտիկ :

ն . 3 :

1757 . հայկ թորգոմնն օղլու՝ նոյ նահապետին թօռ-
 2663 . նունուն թօռնու յարեւմ զիւրիւյէ թիւտէն՝ ղալ-
 րըլար իլէ հայատտանտա սաքին օղլալ՝ օթուղ եաչը-
 նա , եախօտ՝ էիւղ օթուղ եաչընա պատրոգտա , ղալ-
 րըլարը այրըլլալ կիթտիլէրտէ՝ քէնտիսիտէ կիթտի
 ծն-
 լարլա միջագէտք տէ օլան սէնտար սէմթիւն . () րա-
 տա հէփիսի պիր օղլալ՝ պաշտարլար օ մէշուր գու-
 լէյի եափմաղա , քի աշտարակ բարիլունի տէրիզ . վէ լա-
 քին ալլաշըն էմրիլիլէ ծնլարըն տիլի գարըլմաւրիշ օ-
 լուալ վէ ծնու պիթիլէմէյիս՝ տարտաղան օլտուլար .
 1) է չիւնքի պունլարա պաշ օլմիշ իտի նեքուլթ՝ քի
 ոյիզ բէլ տէրիզ , թիւրքճէ՝ նէմրուա , քամըն թօռնու՝
 ծնլարը հէփ էլի ալթընէ ալլալ , ճիւմէլսինս փատի-
 աշ կիպի հիւքմէտիճի օլտու . Պիլիմ հայկ տախի օ
 սէմթէլէրտէ ծնուն հիւքմի ալթընտա ոյիլէզ վազիթ
 տուրուալ չօգ . էվաւոր տօղտու . աւլարը , արմենակ ,
 մանաւազ , խոռ , վէ տահա ղայրըլար . վէ չօղալար զիյա-
 տէսիլիլ :

1893 . հայկ հէք շէյիսի տիւզկիւն կեօրտիւրտէ , արթըգ .

2853 . բէլին հիւքմի ալթընտա գալմազ իսթէմէյիս , ալտը
 օղլալարընը վէ թօռնլարընը իւշիւզ քիլի գա-
 տար ,

տար, վի՛ էլ ուշագլարնը, վի՛ պունկարտան դա՛յրի տա՛
 հա չօգ քիմսէ՛լէր , քի ծնա ուշու պիր օլտուլար . չուգ
 աը հէփ շէյլէրի իլէ բարիլն էօլ քէսինտէն . վի՛ եիւ
 լիւտիւ հայաստան սեմ թիւնէ փոյրաղ պարաֆրնա սօղ
 բու . վի՛ պիր պէօյիւք օլայա կէլիւ օթուրտու պիր տալ
 էթէկինտէ : () քառա չօգ . հալգ պուլտու քի սրարատ
 տան օրալարա տալ բրիլէրիտի , բարէլուն սեմ թիւնէ
 կիլ թմէյէնլէրտէն . քի տիլլէրիտէ դարըմամիլիտի .
 զէրէ սալթ բարիլծնա կիտէնլէրին տիլի գարըշուր :
 () Նարր տաիւ քէնտիտինէ միւգի էթտի . վի՛ չիւնքի
 քէնտի էվիլէրի տիլի՝ օնարըն տիլի իլէ պիր իտի՝ տի
 իլէ տէ պիրլէնտի օնարլա :

() Էրտէ պինալար Էտիլլ պիրտի թօնու կաղմոսա՝
 քի արմէնակըն օլլու իտի . վի՛ քէնտի հէփ շէյլէրի իլէ
 օրստան կէօլ էտիլլ կիլ թտի իլէրի տօղրու , վի՛ սաքին
 օլտու պիր էիւքսէք օվստա . վի՛ Էրլին ստորնը Էտիլլ
 տու . Էանի հայլարըն իլք պոսպալարընըն էվիլէրի գա
 նաղը : () Է պիր շէհիր Էտիլլ օրստա քէնտի իտիլնէ .
 վի՛ օնա հայկաչէն տէտի : () օլմանըն գրալլէ գարա
 ֆրնտա օլմանլար տաիւ օնու հիւքմի ալթընա կիլտի
 լէր :

Ի՛նէ իլիթտիլտէ հայկըն պէօյլէ կիլ թմէսինի էլլի 1896 :
 կէօնտէրտի օնա օղլունու՝ պիր գալ Էմին քիմսէլէր 2856 :
 իլէ . նիլլին տէտի պու սրձաղ . Էրլէրի պըրաղըպ՝
 սօվսգ . սեմ թէրէ տիւշտիւն . կէլ սօվսգ լուղունու
 բարթ՝ վի՛ իգալէ թիւնի կէօսթէր : () ու սեղէ գարշը
 լըգ . սէրթ ճէվսպ վիլիլ հայկ՝ կէրի տէօնտիւրտի
 օ Էլլիլէրի :

Սիւ՝ ճէնտի քէլ պու իլէ . վի՛ աքէր շէրիլ՝ Էիւրիւտիւ
 հայաստանա . հաչան կաղմոսուն սեմ թիւնէ Էագլալ
 աը , կաղմոս գօրգույա տիւ չիւլ , ֆիլհալ տաամ Էօլ
 լատը հայկա , վի՛ տալուլտու բէլին կէլմէսինի . պիլ
 միլ օլաքն տէտի Էլ գահրամանլարըն ուլուսու քի
 իլէ հիւճուժէտիլ կէլլիօր իւղէրինէ հատսիլ հիւսաւ
 սրգ աքէրիլէ , Էանը սըրա պահատըր վի՛ փէհլէվան
 իկիտէրիլէ . վի՛ Էագլալաթը թօփրաղըմա . թէգ տէլի
 քէնիլ պիր չարէսինի կէօր : () ու հայկըրի կէօնտիւր
 տիքսէն սօնղրաքէնտի տաիւ էվիլէրիլէրէ էվ ուշագ
 լարընը տէվիլիլ , վի՛ աճէրի իլէ ճան ալթըլ կէլտի
 տիւլաիւ հայկըն Էանընա :

1) Եւ լաքին բէլ քէնտի աւերերինն չօգլաւդունա կիւ-
վինիս, փե գուվլէթինէ տայանրոյ Էփլէթիտի Էա-
Էալարը իլէ Էէթիլմէկէ Հայկըն աւրը Էէրիննէ : Պաղ-
տը կեօրտիւ Հայկ քի օգաւար սաքերէ գարը տուը-
մագ Կօլայ տէյիլտի, չափը՝ ագ տէյիլտի օղուլա-
րընը վէ Թօռունլարընը, ձիւմիէսի գուվլէթի վէ
Էիւրէքի վէ Էլլի ալագը քէսքին իկիտլէր : Կունլար-
տան զայրի ալտը տահա զայրըլարընը՝ օգ Էայ Էլլէքին-
տէ : Էսփուգ քէմանքէլէր : վէ պիւր քիւլիւք պեօլիւք
օլուս՝ կիւրի պիւր տէնիզ քէնարընա : սուլու գուղու
վէ պալըդարը ուֆագ, քի վան տէնիզի տիւր : () րա-
տա պիւրէզ ռահաթլանտը՝ վէ պալատը ընլարը Էիւ-
րէքէնտիւրիս սէօլէմէկէ : Բէլին կէլիլի տէտի՝ կէլիլ
տէյիլ : պիլի չըղայրոյ Էօղ Էսէձէք : կէլինիզ իկիտ-
լիկիլիզի Էլլէ ալալըմ, վէ գարը չըգալըմ : Էա օտուր
քի Էըգարըզ օնու : Էա օտուր քի օ պիլի Էըգար : 1) Է
Էօկիւթ վէրիս տէտի : Բէլին օրոռուտուն օղրարսագ-
օնուն օլոռուղու դարափա Էիւրիլիլի Էտէլիմ, վէ Էլ-
լէրիմիզին գուվլէթինէ կեօսթէրէրէք՝ վա ըալըմ Էօլ-
տիւրէլիմ օնու, վէ տաղըրտալըմ պիլիսիլիլի : օլան գա-
ֆատարլարընը : պեօլլէ Էտէրսէք՝ պիլիլի օլուր Էէնկ-
մէք, վէ ընլարընքի Էէնկիլմէք : 1) օխսա պարի իկիտ-

լիլիլ Էօլլիմ, վէ հէր շէյիլիլ Էէլէ գալըն :
Պեօլլէ տէյիլէք ձիւմիէսի պիւր Էիւրէքի կէլիլ Կիւ-
տիլէր օվալարըն վէ տաղլարըն օրթա Էէրլէրիննէ : վէ
գօնտուլար պիւր Էիւրսէք Էէլլէ, քի սաղ դարափըն-
տան սուլար ագար իտի : () Մտան պաղըլ ուգագ տան
կեօրտիլէր քի Բէլին ապէրի գարա պուլութ կիպի
պիւր դարաթը կիւրլէյիլ կէլիլօր սէրպիսթ կէլիլիլիլ :
1) քէր կէլիլիլ տէյիլտը Էլլէ ընլարտան պիւր պեօլիւք
պահատըր իկիտլէրի, վէ ընլարիլլէ պալատը Էիւրիւ-
մէկէ Հայկ իւգէրիննէ : պաղընտա տէմիւր պալըզ՝ տէ-
փէսինտէ պէղէք՝ ճըղա օլարագ : պաղըր Թախթա
ձէլիլէն կէգսիւնտէ, վէ արդատընտա ձէպէ : գօլուն-
տա գօլագ վէ տիլինտէ տախի քէգալիլ : գուլագ պէ-
լինտէ, վէ իքի աղըզը գըլը՝ Էանընտա՝ սարգըգ :
պեօլիւք միգրագ սալ Էլլինտէ, վէ գալըմն սօլունտա :
վէ իքի դարափընտա գըլըլլ վէ միգրագ լը պահատըր
իկիտլէր : Հայկ պունու պեօլլէ կեօրտիւքտէ, ալտը
սաղ դարափընա արմենակ ալտը օղունու վէ օնուն իքի
դար-

դարձաւոր . վն սօլունա ալտը քէնտի թօնու կադմոսու վն դայրը իքի էվլատընը . զէրն պունար փէք գուվիլէթի իտի . վն քէնտի իլերուէ վն դայրըւսը արտըսրոս իւչ քէօլէ դարգլնա չալան իքի դարափտան տախի պաշատըւսը ճէնք էթմէկէ պիւր կիւրիւթիւտիւր գօփտու . վն պիւրիպիւրինէ գըյրալ չօղու տիւշտիւ . վն ճէնք իքի դարափտան էննկիլմէտի :

1) է չիւնքի բէլ նիյէթ էթմիլ իտի քի պիւր էիւրիւյիւտիւ ալթ էյլէյի չայիւր , պէօյլէ օլոուգտա՝ գօրգտու . վն ճէնքտէն կերի չէքիլիւ պէօյիւ ք օրտուսու իլէ կիլմէք իսթէտի չայիւրն իւղէրինէ : Տույտու չայիլ բէլն ֆիքրինի . իլէրի էիւրիւտիւ . էայրըն գուրտու , վն իւլ գանատը օղունու ուշուրուա էիւրէկինէ սափլատը , էօյլէ գուվիլէթիլէ քի կեօքսիւնտէ օլան պագըր թախթատան օգ կէյիւլ՝ արգասընտան չըգտը վն էէրն տիւշտիւ . բէլ տախի էէրն էրգըլըպ տէպիլէ նիպ էօլախ՝ իւչ էիւղ եաշընտա (Յուն ապէրի՝ չայիլըն պէօյլէ գօրգուշու իլինի կեօքսիւքտէ՝ տաղըլըպ գալտըւսը :

Տէգլիթի չայիլ ճէնքտէ տիւշնէլէրին սօյունուղունու . վն օրատա պիւր էափու գուրտու , վն ճէնկին էէրինէ կայ տէտի , չիւնքի չայլարըն էլիլիլէ օ էէրտէ տիւշտիւ տիւնէանըն իւչ փատիլաճը : 1) է բէլն տիւշտիւ կի էէրն՝ զէրնգմանք տէտի , էանի՝ մէղարըսը , էախօտ մէղարըգ : 1) է էմը էթտի քի բէլն թէնինի պաշարըյըպ կեօթիւրսիւնէր չարք տէտիքիլէրի էէրէ . վն կեօմսիւնէր պիւր էիւքսէք էէրն՝ քէնտի իկիտէլիկինէ նիյանէ օլմաղ իլին : 1) է օ սօյունուղլարտան չօք շէյ վիւտի կադմոսա , վն պիւր էգ պաշատըր քիմսէլէր . վն էմը էթտի քի կիլթսին էէրինէ :

Բէնտիսի տախի տէօնտիւ էօգսըտա զիքը էթտիլիլիլի չարք տէտիքիլէրի էէրէ . վն օնտա ուշաթլանըպ՝ չայաստան իլինտէ գուրտու միլլէթինէ պաշը պաշընա պաշըաճա տէվլէթ , քի չայճա տէրիղ միտայէտա կան իլխանուի : 1) Եօյլէ իլէր իլին էսկի քիթալլարըմըգտա՝ չայկա տէնիլիլի * իծային փաուաղ նախանճա ինդիլի 1) , էանի ալլաճըն շանը զայրէթինի չէքէն . զէրէ բէլն փուլթունա դափմալըպ՝ օնտան կէրի տուրտու , վն օնու՝ փուլթիւրէսթլիկի իճաու էտէն կիպի էօլտիւրտիւ :

Պիղղիմ մոլիէս խորենացի մարիբաս կառնինանքն եւազ-
տրողնա կեօրէ հայկա պու ապարը վերիւր , դիւցապն ,
դեղապատաշաճ , քաջագանգուր , խոյտախն , անձնեայ ,
հաստաբաղաւ , հաստաղեղն , կորովաձիգ , ուշիմ ,
խոհեմ վի . քաջ . պաղ . հայ թարիխնտէ . ն . 3 : Վի-
ձէքի կեթախի իշէր տէ կեօսթիւրի :

- 1973 : Պու նամուար էվիլէլքի պապամըզ հայկ Եօգ միւքէլ-
2933 : Լէֆ իշէրտէն սօնդրա , վէ շէհրիւր գուրաուդ տան
սօնդրա , վէ հայաստան վիտայէթիւնէ կեթախի-
տէն սօնդրա , վէ տահա պեօյիւք իշէր աիւզաիւքտէն
սօնդրա՝ պիր էգ եաշալըպ կօլտիւ էձէլի իլէ քէնտի
վիւպէթիւնտէ . վէ միլլէթիւնի թէմամթիւսլիմ էթաի
օղլունա տրմենակա :

Վէ եաշտո կօլտիւկի եաղըլ տէյիլ տիր . ամմա
տօճաուէն քիթապտան պիլիւրիգ քի օվաղիթտէ օլան
ինսանքն կօրի ուղունուղադ սիւրէր խոի տեօրթ-
էիւգ ախնէյտէք , էիէր էձէլլէրի իլէ կօլիւրէրսէի-
տի . պունտան կեօրիւնիւր քի հայկըն կօրի աաիւի
տեօրթ էիւգ երլ եախօտ իւլ էիւգ երլ դասար օրիլլ :
Տէվլէթիւնի արարսան՝ քէլտէն սյրըլտըդ տան սօնդրա
սէքսէն ախն դասար սիւրտիւ . պաղ . կեօր հայ թա-
րիխնտէ . ն . 3 : Վիձէքի հայկ իշէն տէտիք պուն-
ձիլէլի անկրամալըիգ օնտան սօնդրա կէլէնլէրին եա-
շատըգլարընը աղաղա կէնէրէք թա Վրսուս վարընձա :
Պու հայկտան վէ պունտէն կօլատարընտան գուհու-
րա կէլէն Թիլլէթ հայք տէնիւտի , վէ պաղիքէրրէ թոր-
գոմեանք հայկըն պապասը աաղնա . վէ կեաշիձէ աա-
քանաղեանք հայկըն ամմաձաար աաղնա . վէ պաղի քէր-
րէ յարէթեանք . շիւնքի յարէթտէն կէնտիւրէր , Վիլ-
ղալիք օիլլիմ , եախօտ օ կօլքէ՝ քի հայլար օրատա
տաղըլըպ Եօղալտըլար՝ հայաստան վէ հայք տէնիւտի
Պու հայկըն եէտի դարտաշը տաիւի վար խոի տէյի
եաղըլ տր . աալարը , քարթլա , բարդ , մովկան ,
լէկա , հերար , կովկաս , վէ էդրէս : Վարթլա օլտու
կիւրձիլէրին փիլի . պու էն էվիլէ կիթաի արմաղ տա-
ղընա . վէ օնտա պիր շէհր եափտը , վէ աաղըն գօտու
որթէթ քիւլիւք օղլունուն իսմինէ . պու շէհր սօնդ-
րա շափողքէ տէնիւտի : Վաղթիլ : Ղէնք տէտիւրէ-
րի միլլէթտէն պիր գալը կէլիպ օրատա սաքին օլտու-
լար . վէ օնուն իշին որթէթեանք տէնտիլէր վէ ոււ-
պիւ-

պէլէանք . Սու քարթըղոսուն պէօյիւք օղլու տախի՝
եափտը քէնտի ատընա մծխիթա շէհրինի . Սէ հայ-
կին օպիր գարտաշարը տախի զայրը եէրլէրտի . զայրը
տիլիլէ չօղլալորլար . պապ կեօր հայ Թարխիխնաւ նո .
3 . օրթա եէրլէրինտի .

2 : Լըփնտիլն վաֆիէ հարնայ վարնձա :

11 . 4 :

Լրմենակ՝ հայկրն օղլու՝ պապար եէրինէ կէշիւյ՝
հարք տէտիքլէրի էյալէթի Թէսիւմ էթաի իքի
գարտաշարա՝ մանաւազա՝ վէ խոռա . վէ քէնտի կէօ
էթաի էվի պարգը իլէ էիւնտօղլուսու դարաֆրնա
տօղրու՝ փօյրաղտան եանա՝ վէ էնտի պիր օլլայա՝ քի
էիւքսէք տաղլար էգրաֆրնը դաշաթմիլ իտի , վէ
վանրն օրթատընտան ուղունլուղունա պաթը գարա-
ֆրնտան ագըա կիտէր իտի պիր շամաթալը չաղլայան
ըրմազ . վէ տաղլար էթէկինտէ տախի՝ գիւլալ շէշմէ-
լէր գայնար իտի . օլտտա պիր էիւքսէք վէ պէօյիւք
տաղ էթէկինտէ փօյրազ գարաֆրնա էվլըր եափտը .
վէ օրման տիքսի չինար աղաճընտան . վէ տաղա քէն-
տի ատընա ուլղուն արադաթ տէտի . վէ օ էէրէ ա-
րադաթտն . Սէ պիր էզ սէնէ ընտա սաքին օլտուղ-
տան սնղըա միլլէթին գաղղընը Թէսիւմէթտի արա-
մայիս աալը օղլունա , վէ էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ
46 , եախօտ 66 սէնէ :

(Նուն գարտաշը մանաւազ՝ հարք սէմթլէրինտի՝ չօ-
ղալըպ՝ օրալարտա պիր շէհր եափտը քէնտի ստընա
քի մանաղկէրտ տէնիլի . վէ ընուն սոյու , մանաւա-
զեանը տէնտի . Սէ օղլու բազ աալը աղթամար սէմթ-
լէրինտի՝ սաքին օլուպ՝ օրալարտա չօղալը . վէ ընուն
սոյու բզնունիք տէնտի . Սէ զալիք մանաւազըն գար-
տաշը խոռ՝ օրալարա եազըն շէհրլէր եափտը . վէ օ
նուն սոյու . խորխոռունիք տէնիլի . ճիւմլէսի պաշա-
տըր վէ նամտար ուլու քիմսէլէր :

Նսկի Թարխիխլէրտի՝ օգուրուղ քի պունլարտան զայ-
րի՝ արմենակրն ընիքի գարտաշը տաշա վար իտի . վէ
օնլարրն իսմիլիլէ՝ ընիքի այրն աալարը գօնուլտու հայ-
ձա . Սէ էիկիրմի տէօրթ գրգգարտաշը վարիմիլ . վէ օն-
լարըն իսմիլիլէ էիկիրմի տէօրթ աաթա էիկիրմի տէօրթ

ատ գծնուլիլ . պաճ . մնացորդաց բառդ իրքտէ , ժամ
լուսնի թիւնէ :

- 2020 : **Ա**րամայիս՝ արմենակըն օղլու՝ ծնուն էւերինէ կէլիպ ,
3030 : արագած օվաւընտա՝ գէհոն չայրն քէնարընտա՝ քիւ-
շիւք տաղ իւսթիւնտէ պիր մէթին շէհիր եափտը եծն
մա տիւզէնմիլ դաշարտան՝ ատը արմաւիր . քի օ շէհիր
օղլու հայլարըն պիր փայթախ(Յը : Վ) է օ չայա՝ քէն-
տի թօռնու երաստըն աուրնա՝ երասխ տէտի : Վ) է
քէնտիսի 60 եախօտ 40 սէնէ տէվլէթ սիւրտիւքտէն
սծնդրա՝ էօլտիւ :

Վ)ու արամայիսէ չօգ . էվլատ օլտու . ծնարըն պիրի՝ շա-
րա աուրը , չօգ էւէյէն վէ չօգ տօլլուրան , էօլլէ քի պա-
պաթընա աղըրըք վէ սրգլէթ օլտու . ծնուն իչին պա-
պաթըն էմիրիլէ աւտը օղլու ուշաղընը վէ կիթտի պիր
էադըն պերէքէթի օվալա . քի օրատան կէլերիտի ա-
խուրեան տէտիքլէրիսու . թիւրքճէ արփա չայր . վէ ծն-
տա զիւրիյէթի չօղաւտը . վէ օ էւեր ծնուն աուրնա շի-
րուկ տէնիլտի : (Յուն չօգ էւմէսինտէն վէ էւերին պէ-
րէքէթիտէն՝ չօգ . էւյիճիլէրէ հալդ արասընտա օ մէ-
տէլ սեօյլէնիլ իտի . * սէնտէ՝ շորա պօղազը վաթ իսէ ,
պիզտէ շիրակ տնալարըն էօգ :

- 2060 : **Ա**մախա՝ արամայիսին օղլու՝ պապաթըն էօլտիւքտէն
3120 : սծնդրա էւերինէ կէլիպ սաթին օլտու արմաւիր շէհիրն
տէ : Վ)ունա իւշ էվլատ օլտու . գէղամ՝ փառօր , ցո-
լակ : Վ)ունլարըն աւտը կիթտի կիւն տօղուստնուն
զըպլէ դարաւիրնա՝ արարատ տաղընա էադըն . վէ օրու
ճըգտա չօգ խարճիլէ իրի շէհիր եափտը տաղ էթէ-
կինտէ պիր կիւզէլ էւերաէ չէշմէլէր եանընտա , պի-
րի պիրինտէն պիրէր կիւնլիւք էօլ ուղադ . պիրինի
վէրտի փառօրա . քի պու սէպէպտէն օ էւեր փառա-
խտտ տէնիլտի . վէ օ պիրինի վէրտի ցոլակա . քի օ-
նուն իչին օ էւեր տախի ցոլակերտ տէնտի : Վ) է մամ-
սիա արարատ տաղընա քէնտի աւտը իւզըն մափա տէ-
տի . վէ օ էյալէթէ մասեայ ոտն : (Յտուն տիծնիւպ
քէնտի օղլու գէղամ իլէ արմաւիր շէհիրնէ՝ էօլտիւ
օրատա . տէվլէթի սիւրտիւ 32 եախօտ 82 սէնէ :

- 2092 : **Գ**էղամ աւախանըն օղլու պապաթըն էւերինէ կէլիպ
3202 : պիր դաշ սէնէ արմաւիրտէ : օթուրտուգտան սծնդրա՝
ծնտա պըրադտը օղլունու հարմա աւտը . վէ քէնտի սե-
ւան աէնիլի սէմթինէ կիտիպ՝ օրատա չօգ շէհիրէր
վէ

վի: քէօյլէր Լափտը , քի գ Եղարքունիք տէնիլըր . վի: օն
տա օլան տաղա գ Եղամ տէյի աա վի: րաի : () Եկըլէրի
Հէփ (Թէսլիմ Էտիպ քէնտի օղլու Սիսակա՝ օրատան
տէնտիւ Կէլտի պիր օփտյա՝ արազ տալուն վի: սեւան
տէնիլգին մապէյնինաւ , վի: օնտա պիր շիրին շէհր
Էափտը գ Եղամ տալը : Ս Է լաքին , պիր փաղիթտէն
սօնորա չիւնքի օնուն պիր Թոռնու գառնիկ տալը՝ օ
շէհրի Եկնիլէտի , օ սէպէպտէն գառնի տէնիլտի օ
շէհր : Սունլարը պէօյլէ տիւղտիւքտէն սօնորա օ շէ-
հրտէ սաքին օլտու գ Եղամ , վի: օնտա Էօլտիւ . տէվ-
լէթի սիւրտիւ 50 . Էախօտ 100 սէնէ :

(Կառն օղլու սիսակ՝ սեւան սէմթէլինտէ: սաքին օ-
լուպ՝ օրալարընը զիյատէսիլէ շէնլէթտի . վի: օ Էյա-
լէթէ քէնտի աալուն սիսակա տէտի քի սիւնիք տէ
տէնիլըր : Ս Է Կիթտիք՝ փայէսինի արթըրըպ վի:
տէվլէթինի պէօյիւտիւպ՝ չազ քիւր չայընա փարընճա
զապղ Էթաի : (Կառն տախի Էօթէ Կէլիպ՝ փարտը
թա Կիլան տէնիլգին : Սուն սիսակ պօյլու պօլու պիր
գաւվլէթլի Էր իտի , Էօզի տիլպէր , սեօզի գաթլը . օ
նուն իլին Սըլու տէնիլ իտի , Էանի պաթլը վի: շիրին .
Էօյլէ քի օնուն աալուն օ Էյալէթլէր աղունք տէնիլ-
տի . քի շիմտի շիրուն տէնիլըր :

Աարմա գ Եղամըն օղլու , քի օնա Թէսլիմ Էթմիլտի 2142 .
գ Եղամ քէնտի տէվլէթինի վի: փայէսինի գ Եղամըն 3302 .
Էէրինէ Կէլիպ , արմաւիր շէհրին Էդրաֆընա պիր
մամալը հիսար շէփրտի իլլէնմիլ Էօմմա գալա գալ-
լարտան , վի: շէհրտէ միւքէլլէֆ սարայլար Էափտը .
վի: տէվլէթինի Էյի գալըրըպ պիր գալ փաղիթտէն
աւնդրա Էօլտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ 31 . Էախօտ 70
սէնէ՝ պապար Էօլտիւքտէն սօնորա :

3 . Էթմիլ Էթմիլ տալաւնա շիրին :

ա . 5 = 6 :

Էրամ հարմանըն օղլու՝ պապար Էէրինէ Կէլիպ՝ 2173 .
նամար օլտու հէր Էէրտէ . զէրէ հէմ ազըլը 3372 .
վի: հէմ գաւվլէթլի իտի . չօզ Կեօսթէրիլըլ , վի: Էիւ-
րէքլի . քէնտի չալ , սեօզի Էիւկրիւք . պալթըր ալըգ .
մալը հիսապարզ . շանը Էիւքսէք , գարըլ միւքէլլէֆ :
Չօզ շէնլէթտի միլլէթինի , վի: Էիւքսէլլէթտի տէվլէ-
թի

թ

B

Թի

Թինի , վէ պեօյիւթտիւ եւրլէրինի , կովկաս տաղըս-
րընտան չափ տօրոս տաղարընա վարընձա : Տիթրէթ-
տի վէ գօվաւար տիւշմանլարընը . քի պաշլամիչլէրի .
տի հայաստանա կիրմէկէ :

Պունլարըն պիրի իտի նիւքար քիւրտ պէյի . քի հայ-
ձա տէրիզ իշխան մարաց , պիր քիպիրլի մաղուր քիմ-
սէ . պու նիւքար՝ հարմանըն սօնդ վապիթլէրինտի
հայաստանըն պիր դարաֆընա կէլիպ՝ վէ պիր դաչ
եւր զանպէ տիւյ հարաձա քէտմիչ իտի օրալարընը իքի
եըլ դատար . վէ հազըրլանմիչ իտի իշլէրի սալմաղա :
Պունու արամտույտուդտա , կէլի պին դատար ասքէր
սէվլիթտի՝ ձիւմլէսի շահպաղ իկիտլէր վէ պահատըր
քիմանքէչլէր , վէ գընտան գըլըճ սըլըրան եիւրէքլի
էրլէր . վէ պու իկիտլէր իլէ եիւրիւտիւ օ եւրլէրի .
վէ պիր կիւն կիւնէչ տօղմատան անիանսըզ տիւշտիւ
նիւքարըն իւսթիւնէ . վէ ծնուն ասքէրլինի գըրըպ՝
դութտու նիւքարը . վէ արմաւիր շէհրինէ կէթիթիպ՝
էմի էթտի քի Իւնընա տէմիր չիվի գաղսընլար վէ էօյ-
լէձէ միւսսընլար դալէտէ : օլան դուրինին ուձունա ,
կեօրէնլէրէ իւրլէթ օլուռն տէյի . վէ քիւրտիւթան
սէմթինտէն տախի պիրլէզ եւր Իստը՝ չափ գարասս
տաղընա վարընձա . վէ ծնլարը հարաձա քէսիւյ , օրա-
լարա սիւսական սօյունտան զապիդէլը գօտու :

2177 : Իււ երտան սօնզրա պաղտստ դարաֆըրընտան պիր
3376 : քիմնէ բարլամ ատըլ ֆօտուլ վէ Եօմա , գըրգ պին
Եաեա , վէ պէշ պին աթըլը ասքէր իլէ եիւրիւտիւ հայ-
աստանա : Վէ արամտախի քէնտինին քէմանքէչ վէ
գըլըճ սալան պահատըր ասքէրլինի Իսըպ , վէ ծնա գար-
չը վարըպ , դաֆիլլէն իւզէրլինի եիւրիւտիւ . վէ ծնուն
ասքէրլինի գօվալարըպ՝ չօղունու գըրտը , վէ բարլամը
դութտու կօլտիւրտիւ :

Տէօնտիւ ծնտան արամ , վէ գըրգ պին Եաեա վէ իքի
պին աթըլը ասքէրլիէ եիւրիւտիւ պաթըլ դարաֆը-
նա տօղրու կապադոկիւս սէմթլէրինի : () րալարըն
պէյի վէ հաքիմի պալաթիւ ատըլ՝ քամ սօյունտան՝ ա-
բամըն կէլիչինի կեօրիւպ՝ Թախմին էթտի քի արամ
զապդ էթսէ , կէրէք օ սէմթլէրի : (Կուն իւն պէշ-
իւք Թէտարիք կեօրիւպ , չօգ ասքէրլիէ արամա գար-
չը վարտը : Վրամտախի ծնուն իւսթիւնէ , սալըպ գօ-
վալատը Թա Վգ. տէնիզէտիք . վէ գալըրտը ծնու պիր
ատալա

ստալայ (քի գըպըրս օլմագ լազըր կէլիք) :

() Նստան կենէ կապադովկիա սէմթինէ տեօնիւս' պայարխին եւրինէ փաշա տիքտի օ սէմթէ քէնտի խըրմլարընտան պիրինի , ստը մշակ . վէ ճն պին աաքէր ճնա գօշուս կմր էթտի քի օ սէմթտէ օլմալար հայ տիլի գուլանսընար : Վէօյլէճին . իշի տիւղիւս տեօնտիւ արամ հայաստանա . վէ ճնտա սոսիի չօդ մէշհուր պահատըրլըգլար էտիս , փափիք ետըար իշլէր նիգամարտը . վէ քէնտի տէ օ դատար շեօհրէթ պուլտու քի , դայըր փլլէթլէր ճնուն աաղնա հայաստանա արմէնիս տէտիլէր . վէ միլլէթէ տախի արմէն տէլի աա վէրտիլէր . եախօտ էրմէնի , հայճա արաման :

() մշակ տէտիլիմիդ փաշա' կապադովկիաաա օթու- 2179 :
րուս' օրասա պիր շէհր եափտը . վէ տեօրթ դալա- 3378 :
ֆընա հիսար շէվիրտի . վէ աա վէրտի ճնա քէնտի մշակ իամինի . քի դայըրլար տօղրու սէօյլէյլմէյիս մամակ տէտիլէր : Վէ լաքին չօգ վազիթտէն սօնդրա կեսսըրըն աաղնա կեսարիա տէնիլտի . քի թիւրքճէ գայսէրիլ տէնիլ :

Վէ չիւնքի օ եէր պեօյիւք հայաստանտան տըլար իաի' աաաղն հայք տէնիլտի , եանի պեօյիւք հայաստանտան տըլար օլմա հայլարըն իլք եէրի . քի ոուլլար պաշգաճա արմէնիս տէրլէր : Վէ պու եէրի աալալտըգտան սօնդրա , չիւնքի դայըր եէրլէր տախի ալտը օ սէմթլէրտէ , վէ հայք տօլտուրուս շէնլէթտի , կմր էթտի սնլարա քի հայ տիլինճէ սէօյլէյլինլէր . ճնուն իշին օ սէմթլէր տէ իքինճի հայք , վէ իւչիւնճի հայք տէնիլտի . վէ իւչի պիք եէրտէ քիւչիւք հայք տէնտի . վէ չիւնքի պուլնլարըն պիր դարաֆընա աիւշէր պեօյիւք հայաստանտա օլմա ճն պիշ փլլէթլէթին պիրիսի Ֆիւրաթ չայըն եանընտա' պուլնլարա պազարագ օ տախի տեօրտիւնճի հայք տէնիլտի :

() վազիթլէրտէ ասորեստանտա փաաիւհաճ օլտու նի- 2181 :
նոս' բէլ սօյունտան . վէ զիյաստէսիլիլ իլէրի կէլտի . 3380 :
օ գատար քի եէր իւղիլինտէ փատիւհաճ փատիւհաճ կիպի օլտու . պու նիւտս էսկի թարիլիլէրտէն աալտու քի բէլ տէտիլլէրի քէնտի էվլէլլէրի աթաա , հայլըն էլինտէն էօլմիլ տիր . պուլտու սահիլէյլէրէք' էօճալմագ իսթէրիսի ճնուն էվլատարընտան . պու սէպէպ-

տէն հաղորդւանոր՝ արամիւի: ԴՆԵՔ է: Թմէ կէ: Վէ: Ըսքին
քէնտի պեօյիւքէրի գօյվէլմէ տիւլէր: զէրէ արամին
է: Թտիքլէրինի իշտիւյ՝ գօրդ տուլար՝ ճլմայա քի ալթ
օյտունլար: պունուն իշին նինտա տախի օյլարորն սեօզի:
նէ: ինանքայ՝ կէրի տուրտու: Վէ: արամիւի տօսթլաջայ՝
քէնտիսինի: իքինճի տէտի: Վէ: իսթէտի քի պալընա
ինճիլի սաչպաղը դազսըն, քի օ զամանա կէօրէ: չօգ
պէօյիւք շան նիշանէսի իտի: Վիլը դալ երլտան սօնդրա
արամըն էօմիի թիւքէնիւյ Վէ: ԵՎԵՐԻ ԵՆԹԻՆԻՍ ԵՕԼ
տիւ: տէվլէթի սիւրտիւ 58. սէնէ:

2231: Ըրայ արամըն օղլու՝ պապասը տէվլէթինէ մալիք օ
3430: Ըրայ չօգ իքրամ կէօրտիւ նինտատան: պու չիւնքի չօգ
տիւլիւլէր իտի՝ դէղէյիկ տէնտի, Էանի կիւզէլ: Վէ:
քէնտի կիւզէլլիկինէ կէօրէ՝ Էօյլէ՝ կիւզէլճէ տիւլտիւ
Վէ: տօնաթաւը հայաստանը՝ քի օթուրտուղու մէմէլ
քէթ օնուն ստընա արարատ տէնիլտի: տէվլէթի տէ
արարատեան: Վու արայ պիւր դալ երլ Էաչպայ՝ պիւր
օղլու տօղսու՝ արու կարդոս՝ նուարդնամ զէվճէսին
տէն:

2233: () կիւնլէրտէ նինոէ՝ փատիշահը՝ նինտա էօլտիւքտէ
3432: օնուն խաթունու շամիրամ Էէրինէ: կէչիւյ փատիշահ
լըգ սիւրտիւ ասորէստանտա: պու շամիրամ օլաու դա
րը գրամնտան Էնէվլէլ փատիշահլըգ Էտէն: Վու դա
լը չիւնքի չօգ շէհանի իտի՝ արանըն կիւզէլլիկինի ի
շտիւյ՝ դալիւյ օլտու: Վէ: Էլլի Էօլլատը օնա քի կէլիւյ,
քէնտիսինի նիքէահլանա, Վէ: նինու Էտէ՝ փատիշահ օլա
Էտիտա իշինի պիլթիլիւյ, Վէ: չօգ հէտիյէլլէրիլէ տեօ
նիւյ՝ Էէրինէ: փարա: Վասպուլ Էթմէտի արայ պու ալ
չազլըզը: պունուն իշին շամիրամ տախի ԴՆԵԿ՝ գալ
դայ՝ իւզէրինէ: Էիւրիւտիւ: Վէ: ԴՆԵՔԻՆԻՆԻ: Ըսմար
2257: Ըստը քի Ըրայը սաղ գուլթունլար: Վարդը չօգտը
3456: Ըրայ ասքիլիլէ, Վէ: ԴՆԵՔտէ Էօլտիւ: 26 սէնէ տէվ
լէթ սիւրտիւքտէն սօնդրա:

Հաշան տուլտու շամիրամ քի արայ Էօլիլի՝ Էաս գուլթ
տու: Վէ: օնուն թէնիլի պուլտուրույ՝ պիլիլի Վէ: սի
հիլ իլէ տիլլիլթմէք իսթէտի: Էտէմէտիքտէ՝ Էմր Էթ
տի քի պրըսաղսընլար օնու պիւր չուգուր Էէրէ: Վէ: Էօրթ
սիւնլէր: Վէ: չիւնքի հայ ասքիլի կինէ: պրադա գալգ
տը՝ ԴՆԵՔ Էթմէ կէ: Ըրանըն էօմիւնի ալմաղ իշին, շա
միրամ քէնտի սէվկիւլիւլէլլէրինտէն պիլիլինի կիլտիլիւյ

տու, վէ սեօղ վերտի քի երջտան երլա վերկիսնի կտա
էյլէյէ սնա : Սէ չիւնքի պու անուշաւան ագըլը վէ
դօրլու պիր քիմնէ օլտու, էօյլէ տիւզտիւ իշինի քի՝
պիւթիւն հայաստանը կիւնէ քիւտի հիւքմի ալթընա
ալաը, վէ չօգ էյի իշլէր կեօսթիւքիպ, վէ հէր շէյէնիւ
զամվերիպ եաշատը կարդոսուն էօլմէսինտէն սօնղրա
ալթմըլ իւշ սէնէ գատար, վէ էճէլի եէթիշիպ՝ էօլ-
տիւ :

4. Պրեքին լաթիւն հայրդէյէ լարենա :

ն . 7 = 9 :

Լնուշաւան էօլտիւքտէն սօնղրա հիւք քիմնէ պու-
լունմատը օնուն աօյունտան՝ քի եէրինէ կէշէ .
պաղլըլի չըգըլլ հայկ սիլսիլէսինտէն, վէ միլլէթէ
պաշ օլուպ՝ միլլէթի դօրուտուլար, թա պարոյր փա
տիւհաճ օլունճա . քի պու աշաղտա եազաճադլարըմը՝

օնղար տըր :

2338. Պարէտ աալը պիրի հայկ զիւրիյէթինտէն՝ վարըդըլ

3537. վէ գուվլէթըլ վէ պտհատըր իկիտ՝ անուշաւան էօլ-
տիւքտէ միլլէթի էլլէ ալըպ՝ հիւքմի ալթընա կէշիւտի
հայաստանը . վէ տիւշմանլարընը դօվալայըլ՝ իւլրի
կէշտի . վէ 50. երլտան վիյատի տէվլէթինտէ եաշալ-
ըպ՝ էօլտիւ : Պուսուն կիւնիւնտէ տիւնեատէն կեօլ-
տիւ մըսըրտա՝ յոյսէփ նահապէտ . 120. եաշընտա :

2388. Բըրաի պարէտտէն սօնղրա հայ միլլէթինէ պալ օլ-

3587. տու . 44. սէնէ : Օլաւան պիր գուվլէթի քիմնէ ար-
բաիտան սօնղրա զուհուր էտիպ՝ զապդ էթաի միլլէ-
թի . 37. սէնէ : Պուսուն կիւնիւնտէ պաշլատը աթէն
տէվլէթի . օնտան սօնղրա լաիէգէմն, եախօտ սպար-
տիւ տէվլէթի մօռա մէմլէքիթինտէ :

2469. Պաւնակ պիրինճի՝ զաւանտան սօնղրա օնուն եէրինէ

3668. կէշիպ . 53. սէնէ հիւքիւլմէթ սիւրտիւ Պու փառնակ՝
սեհստար աալը մըսըր փատիշա հընտան դօվալանըպ՝ վէ
թէքըրա տէվլէթինի էլլէ կէթիւրիպ՝ չօգ գալէլէր
եափար : Պուսուն կիւնիւնտէ իէլ միլլէթի մըսըրտան
չըգտը, սէնէ . 2513. եախօտ 3712 :

2522. Պուր՝ փառնակտան սօնղրա դօրուտու հայլալը . 45 .

3721. սէնէ . վէ չիւնքի սուր տէմէք դըլըճ տէմէքտիր՝ քէն-
տի աալընա կեօրէ դըլըճ օլտու տիւշմանլարա գարըր .

վէ

վէ քէնտի ասրէրինէ՝ սէվկիւլիւ : Վ) ունուն կիւնիւնտէ
եահուտիւք՝ եախօտ խորայէլ միլլէթի քանան մէ մէ-
քէթինէ կիրիսլ, զապդ էթտիլէր ծնու : Վ) է օրասա
օլան քանանացիլէրտէն պիր գալլ ծնալարտան գօրգուպ,
գալարլար վէ հոյաստանա կէլլիլէր : վէ չիւնքի
պէօյիւքլէրի քանանիդաս տէնիր խտի՝ պիր զէնկին վէ
կեօսթիւրիլի քիմսէ, ծնուն պիւրիլէթինսէն էնտիքա,
նանիդէսնց՝ եախօտ գնթունիլէ՝ տէտիլլէրի նախարա
րութի, եանի պէլլիլէ :

Հաւանակ՝ տուրտան սօնղրա ծնուն եէրինէ կէլտի 30. 2567 :

սէնէ :

3766 :

Վ) աշտակ՝ հաւանակտան սօնղրա զուհուր էթտի 22 .

սէնէ :

Հայկակ էվլէլլէրի՝ վաշտակտան սօնղրա 18. սէնէ : Վ) ու
պիր եիւրէլլի վէ ճէնքի քիմսէ օլմաղիլէ՝ եիւրիւտիւ
ամինդէս ատլը ասորեստան փատիլահըն իւղէլլինէ,
վէ հիւքմի պլթընա ալտը ծնու . սէնէ 2634, եախօտ
3833 : Վ) մինդէս էօլտիւքտէ՝ ծնուն եէրինէ կէլտի բե-
ղդէս . վէ զարշը տուրտու հայկակայ՝ ճէնք էթտի
հայկակ ծնունդա . վէ ճէնքտէ էօլտի :

Վ) մրակ էվլէլլէրի՝ պիրինճի հայկակտան սօնղրա միլ 2637 :

էթէ պաշ օլտու . 14 . սէնէ :

3836 :

Վ) ռանկ՝ պիրինճի ամրակտան սօնղրա . 17 . սէնէ :

Վ) աւարէ էվլէլլէրի՝ առնակտան սօնղրա . 6 . սէնէ զայ-
րտը միլլէթի . վէ պու եափտը շաւարշան շէհրինի :
Վ) որայր՝ պիրինճի շաւարշտան սօնղրա . 24 . սէնէ :

Վ) ստամ՝ նորայրտան սօնղրա . 13 . սէնէ :

Վ) ար՝ վստամտան սօնղրա . 4 . սէնէ :

Վ) ոռակ՝ կսրտան սօնղրա . 18 . սէնէ :

Հրանտ էվլէլլէրի՝ դուռակտան սօնղրա . 25 սէնէ : Վ) ու 2733 :

նուն կիւնիւնտէ քիւղ՝ եախօտ բիւզաս ատլը պիրի՝ նեպ-
տոնուն օղու՝ եափտը քիւղանդիա շէհրինի . քի սօնղ-
րա ստանպօլ տէնիլլի :

Վ) նձակ՝ պիրինճի հրանտտան սօնղրա . 15 . սէնէ :

Վ) դակ՝ ընձակտան սօնղրա . 30 . սէնէ :

Հօրայ՝ գղակտան սօնղրա . 3 . սէնէ :

Օարմայր՝ հօրտան սօնղրա . 12 . սէնէ : Վ) ու չօգ. 2806 :

ճէնքլէր ետիսլ նամտար օլտու . վէ զօլլէթի տիւլ 4005 :

մանյարընա գօրգու սալտը, Վ) ունուն կիւնիւնտէ ճէնք
զուհուր էթտի տրոպա հալլը վէ ռում միլլէթի ա-

րասընտաւ 1) Է ինչքի պու զարմայր սօսթ իտի տրոս
դս փատիշահնա, օնուն դարափրնսս եարտըմճի կիծ
տի • վէ ճինք իշնտէ; ջօգ իկիտլիք կէ օսթէրտի ուսմ
լարա դարչը • վէ արիւլէսիլէ քէսկինճէ; օդրաչըր ի
քէն՝ ճինքտէ տիւշտիւ • սէնէ 2818 • Ետխօտ 4017 •
Պու հասէր հայաստանս կիծ տիքտէ՝ ալթ իւսթ օլուպ
հայլարն պէշիւքլէրի, պիր պիրնէ տիւշտիւլէր իքի
Էրլ դատար •

2820 • Ը աւարչ՝ Էվլէլէքի շաւարչն սօյունտան՝ դափրալը վէ
4019 • Գուլվէթլի պիր կէնճ իկիտ՝ իլէրի կէչտի՝ Եափճա
Ետիճա հիւքի ալթընս ալտը միլլէթի • վէ փիք Էյի
գօլուտու • 43 • սէնէ •

Պերճ՝ սինիք վիլայէթինտէն, քէրնումլէ վէ Էիւ
րէքի պիր քիմնէ, պաշ օլտու միլլէթէ • 35 • սէնէ •
Պու ջօգ արբեր տէվլիլի կէնիտէն նիդամ վէրտի օն
լարա, Էյլէքի տէօրթ դարափրնսս օլան միլլէթէ
րէ գօրգու սալտը • վէ քէնտի տէվլէթինի ուզադ Էեր
լէրէտէք պէշիւթտի • վէ ջօգ միլլէթէ հիւքմ կէթ
տի • Պունուն կիւնիւնտէ իտի Եահաւտիլէրն հէվի
քահանայտպետի •

2898 • Ըրբուն քաջ՝ Եանի պահաստը, պերճտէն սօնդրա
4097 • պաշպօղ օլտու միլլէթէ • 27 • սէնէ • Պունուն կիւնիւն
տէ սէփլտի Եահաւտիլէրն իլք փատիշահր սաւուղ •
Պերճ իքինճի՝ արբունտան սօնդրա • 40 • սէնէ • Պու
նուն կիւնիւնտէ; փատիշահ օլտու դաւիթ մարդարէ •
Բազուկ՝ Էրկայնակեաց՝ Եանի ջօգ Եաշոյան • 50 • սէ
նէ • Պունուն կիւնիւնտէ սոյուննեան տաճարն թէ
մէլի պըրաղըտը գուտսի շէրիֆտէ •

3015 • Հոյ՝ Բազուկտան սօնդրա • 44 • սէնէ • պունուն կիւ
4214 • զէլլիկի ջօղ օլտուղունտան՝ հրաշակերտ տեսլեամք
տէնիլտի • Եանի աճայիպ կէ օսթէրիլլի •

Հուսակ՝ հոյտան սօնդրա • 31 • սէնէ •

Ըմրակ իքինճի՝ յուսակտան սօնդրա • 27 • սէնէ •

Կայպակ՝ իքինճի ամբակտան սօնդրա • 45 • սէնէ • Պու
Կայպակ Էվլէլէքիլէրտէն զօրլու սլուպ • վէ ջօգ իկիտ
լիք իլլէրի Էտիպ՝ տիւշմանլարնըր գօրգուլթտու վէ գօ
վարտը •

Փառնաւաղ Էվլէլէքի՝ Կայպակտան սօնդրա • 33 • սէնէ •
Փառնակ իքինճի՝ պիրնիճի փառնաւաղտան սօնդրա •
40 • սէնէ • Պու փառնակ իլլինի գայըրմայըպ, վէ
պիւ

այիւթիւն կիւնդէրինի պօղ կէտիւրիւ, վի հայաստանը աշխարհընա աշխարհընա տիւնմանա չրդնաթառ, վի չօղ կէտիւթիւր տախի ասորէստան հիւքով ալթընա կիրտի

Այսորդիւ իքինձի փառնակտան սօնդրա իկիտլիկիւ 3235
իւրի կէտիւթիւ . վի . 17 . սէնի, սիւրտիւ : Սիւ սկայոր 4434
դի պագտը կէտիւթիւ քի հայաստանտան չօղ կէտիւր զալթընա կէտիւթիւ տիւնմանա չրդնաթառ, վի չօղ կէտիւթիւ զալթընա կէտիւթիւ հայաստան կէտիւթիւնի : Սիւնտան կիւնդէնա : զուհուր կէտիւթիւ կէտիւթիւնտիւ հոմնալուս . քի հոմնա շէհրինի կաթան տըր :

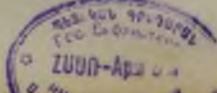
5 : Սարդըն լիւթիւ վի փառնակտան կէտիւթիւ երանդիւ
վարնա :

30 . 10 = 11 :

Առ փագթիւտիւ հայ միւլէթիւնի : հաքիմօղլու պուռ
ուրանլար՝ հայկըն սօյունտան օլարադ՝ փառն
շահ կիպի տէվէթիւ սիւրտիւթիւր . վի լաքին հիւ պիրի
փառնաշ տէնմանի , վի փառնաշ լիւթիւ պաշընա
կիպիտի . հիւթիւ հիւ պիրի պաշընա պաշընա միւլէթիւ
զալթընա՝ նահապէտ տէնիթիւտի . կանի միւլէթիւ պաշըն
լիւթիւ : Լաքին հայկ սօյունտան Սարդըն միւլէթիւ պաշըն
տուգտա , վի քէնտի , վի քէնտիսիւտիւն սօնդրա կէտիւթիւ
լիւթիւ տախի փառնաշ շահը ալթընա :

Արդըն՝ սկայորդիւ նահապէտիւն օլլու՝ պապտըն օլ 3252
ախի քտէն սօնդրա պէշ սէնի : պէշիւթիւ կէտիւթիւ հայլարա . 4451
վի սօնդրա դըրդ իւլ սէնի : տախի փառնաշլըդ . սիւր
ախ . սիւ իւն նապըն օլտու զուտու՝ զըսանա տէլիվի
լիւթիւ : Սիւ պարդըն կիւնդէնա : նիւնիւ շէհրինտի
կաթան կսկի Սիւնալու Սարդանապալ պէշիւթիւ փառ
տիւնա՝ սալդանաթիւ սիւրիւր իտի . վի չօղ կէտիւթիւ հիւքիմ
կէտիւթիւ իտի . քարիլնա , քիւրտիսթանա , աճիւմիսթան
նա , վի զալթըն տէվէթիւթիւ : վի լաքին ֆիւնա հարի
քէթիւթիւ վի վիքիւն տիւլիլի իւլիւն ճիւմլիւն կէտիւթիւ
տէն չըգտը :

() փագթիւտիւ օլուն քիւրտ պէլի վարդակիւ՝ զաֆրալ
վի զուլէթիւ իւլիւր քիւնի , սարդանապալըն զուլէթու
զու կօլու շէքիմիւթիւ՝ հապէր վիւրտի պիդիմ պարդըն
վի քարիլնա պէլիւն : ալթըն քէտիւտու , վի զալթըն տէվէթիւ
լիւ : Սիւ օնլար իւլ պիր օլլու՝ կէտիւթիւ ալթըն նիւնիւնի
վի :

33598-65

3257 : վէ փաստիչա՛հ տիբրտի պարոյրու վէ բեղեւոտու . վէ բեւե
4456 : տի տի, քիւրտիսթանու տե՛նիւայ՝ պաշ լը պաշրնա փու
տիւա՛հըգ սիւբաիւ . սէնէ; 3257 . եախոտ 4456 : Վէ
նինուէտէ տախի փաստիչա՛հ օլտու թազ զաթփապա
սար . քի ծնուն օղլու սաղմանասար ալտր սամարիւ
էյալէթինի :

Պու սաղմանասարն օղլու սէնէքերիւմ՝ կէլտի մուհա
սէրէ; կէթտի եղմի եանի գուասի շէրիթի, եզեկիւ փու
տիւա՛հըն կիւնիւնտէ . վէ աաքերի՝ մէլայիքէ կէլիլէ
գըրըլարդ տա՝ բէզալէթիլէ տե՛նիւայ՝ նինուէյի . վէ
էօյլէ զանն կէթտի քի փութալ քէնտիսինէ տալըմիշ
լէր՝ ճնարոն հադըրնը կէլէ ալալըմ տէյի՝ իքի պէօյիք
կիւատըրնը ճնարա գուբայոն կէթմէք իսթիտի՝ ատլարը
աղրումէլէք վէ սանասար : Վիթտի կիլէլ ասարք փու
թուն իսանէսինէ . վէ ծաւ եալըլարը իքիւն՝ աղրումէ
լէք վէ սանասար իշի տույուպ՝ օրատա կօլտիւ բաիլէր
պապալարըրն . վէ հայաստանա գալըպ՝ տախիլ տիւշ

3295 : տիւլէր պարոյր փաստիչա՛հ : Պարոյր տախի ճնարը
4494 : րաղըլէթիլէ գապուլէ տիւպ եւր վերտի հայաստան ի
շինտէ . սանասարա վէրտի սիմտաղըն սէմթինի , քի
օրատա կիւատըրը լօղալըպ՝ ճնուն ատընա սանասունը
տէնտիլէր , քիսատունը տէրիւ : Վէ աղրումէլէք վէլ
տի օ ալմթի գըլլէ գարաթըրն կիւստօղլուսունտան
եանա . պունուն գիւրիլէթինտէն իլէրի կէլտիլէր աը
ծըունիք վէ գնունիք . վէ պունլար լօղալըպ՝ փասպու
րահսն մէմլէքէթինի տէ զապի կէթտիլէր : Պունը
րը Պարոյր փաստիչա՛հ՝ նիգամա գոյուպ , վէ թէմամ
48 . սէնէ; տէվլէթ սիւբիւպ՝ կօլտիւ :

3300 : Տրալէայ՝ պարոյրուն օղլու , (քի կէօզլէրինին կիւ
4499 : վէլ լիկինտէն պու ատ վէրիլտի սնու . զերէ հրալէայ
տէմէք աթէշ կեօզիւ տէմէքաիթ) պապասը եւրինէ
կէլիպ փաստիչա՛հ օլտու . 22 . սէնէ; , եզեկիւ փաստի
չա՛հըն կիւնիւնտէ :

Փառնաւաղ իքինձի՝ հրալէանըն օղլու . 13 . սէնէ; :

Պառնըք՝ իքինձի փառնաւաղըն օղլու . 35 . սէնէ; :

Պառնակ՝ պառնըքըն օղլու . 8 . սէնէ; :

Փառնա՝ կուռնակըն օղլու . 17 . սէնէ; :

3395 : Հայկակ իքինձի՝ փառնուն օղլու . 36 . սէնէ; , Պու

4594 : Հայկակ բաքիլոն փաստիչա՛հ նաբուքոդմնասար իլէ պիթ
օլուպ՝ ծնունը կիթտի եղմիլգիլինի . վէ հալան նա
բու

բռնեցողոնոսոր յուրա միլլէթինի էսիրէտիւլ թարիլոնա
կեօթիւրտիւն՝ սիրէտի ծնտան , վէ ալորդ ոլիւրինի օնլա
րըն պէօյիւքլէրինտէն՝ ասոր շամբատ՝ օղու լուշաղի իլէ .
վէ օնու հայաստանա կեօթիւրիւլ՝ չօգ իղզէթ իլէ պիր
էյի եէրէ գօնտուրտու . ոլունուն էվլատնտան իլէ
րի կէլտի օ նամնար բաղարատ՝ վաղարչակըն կիւն
լէրինտէ . քի օնուն ատընա սիլսիլէսի թաղրատունիք
տէնիլտի , վէ օնլարըն չօղու տախի աթալարը տտընա՝
սմբատ աէնտի , էանի շամբատ . վէ պազիլէրի աչոտ .
չիւնքի շամբատըն օղու ասուդ խտի :

Երոճանդ էվլէլէրի՝ սակաւակեաց տէտիլէրի, էանի 3431 :
տոգ եալայան , իբինձի հայկակըն օղու , պապուսը կօլ 4630 :
տիւքտէ , եէրինէ կէչիւլ փատիլա՜ յուտու . 4 . օնէնէ :
Վունուն գըգըարտալընը ալորդ հայ պէօյիւքլէրինտէն
պիրի վարդգէս աուլը . վէ քէնտի ատընա պիր չէհր
եափտը քասաղ չայըն քէնարընտա . քի ոլիլէլ վագիթ
կէչտիլտէ վաղարը հայ փատիլա՜ ծնու եէնիլէյիւլ՝
վաղարչապաս գստու ատընը . քի սօնղրա օրատա էջ -
միածին եափըլտը :

6 : Եվլէլէի Կիլիկիայի լեւոն :

Զ. 11 :

Տիգրան Երոճանդեան տէտիլէրի՝ էանի էվլէլէրի 3435 :
Երոճանդըն օղու, տիլլէր վէ հիւսիւնիւ շահպաղ 4634 :
իկիտ . կեօսթիւրիլի , գուլլէթի , աղըլլը , ատու
լէթլի, կիւլէր եիւզլիւ, դաթլլ տիլլի, խօշ դասպիլէթ,
վէ Ֆաղիլէթլէր իլէ տօնանիլ՝ պիր իղլէթլի գաթ .
պապասը եէրինէ կէչիւլ , փատիլա՜ յուտու , ձիւմլէ
փատիլա՜ լարըմըգտան աչորը օլտու , վէ զայրը չօգ փու
տիլա՜ լարտան միւքէլլէֆ կեօսթիւրտի քէնսիսինի :
Վոլ տիգրան չօգ իլլէր էթտի . պիրի ոլու քի քէնտի
գուլլէթլիլէ եէրինի պէօյիւթտիւ . իբինձիսի՝ չօգ
միլլէթլէրի՝ ռումլարը՝ ոլիլէ՝ հիւքմի ալթընա ալըսի
օնլարը հարաձա քէստի . իւչիւնձիսի՝ հայ միլլէթլիլէ
հէր դարափտան նիղամլէրտի կէրէք էսպասպտա կէ
րէք եէմէք իլմէքտէ . կէրէք սէնասաթտա , վէ կէրէք
ալըլլէրիլէ . վէ զիյատիսիլէ ձէնք խուսուսլարըն
տա . էօյլէ քի նամը տիւնեայը դու թտու :

() վաղիթլէրտէ կիւրոս զուհուրէտիւլ , փատիլա՜ օլ 3445 :
տու 4644 :

սուռ անշեմ միջին թիվն է . պունուռ իշխ(թախ)քան տիգրան՝
 էլ չի եօլլայրայ՝ իբրամ կեօս(թե)րտի , վէ շարդ իլէ պիր-
 լիւր է(թախ) օնուռնա՝ քի հէր իշտէ պիր պիրինէ արդա-
 օլլուռնալար : Պունուռ իշխ(թախ)քան քիւրտ փատիլաճը՝
 աժդաճակ չօգ գօրգտուռ , ղէրէ կիւրոս տիւշման օլլուռ
 աժդաճակայ , ճէնկէ գալլգմադ . նիյէ(թի) իլէ (թե)տարիք
 իւզրէ հաղ բրլանըս տուրուր իտի . քի էկէր տիգրան
 տախի պէրապլէր եւարտըմէ(թախ)՝ օնա գարըր կէլէմէգ
 իտի աժդաճակ : Պու գաւապլէ(թախ)՝ իբէն հապլէր ալ-
 տը քի բարիլն փատիլաճը տախի պիր օլաճադ կիւրոս
 իլէ : Պունուռ տուրտուգտա գաւապլէ(թի) ար(թախ) վէ
 տիւշինտէ կեօրտիւ քի պիր գարը պիր եիւքսէք տաղ
 տէփէսինտէ օ(թ)ուրուռ օղլան տօղուրմադ գաճմէ(թիւ-
 տէ) օլալադ՝ իւշէ վլատ տօղուրտուռ . իւշի տէ (թե)մամ ա-
 տամլար . օնլարտան պիրի սալան իւզէրինէ պինիպ՝ պա-
 թը գարա(թիւ)նա սիւրտիւ . իբինձիսի՝ գալլանա պինիպ՝
 փօյրազա տօղուռ եիւրիւտիւ . իւշինձիսի՝ հէփիսին-
 տէն քէսքին աժտէրէ պինիպ՝ քիւրտ իւզէրինէ կիտէր
 իտի : Պու՝ իւշինձի իլէ՝ լ'ժգաճակ ճէնք էտիպ՝ եա-
 րալանտըր վէ ճէնկին սօնդունտա զարարըր չըդտը քէն-
 տիսի : Պիւտի աժդաճակ՝ քի օ իւշին պիրի նարուքը
 դոտտոր տուր . օ պիրիսի՝ կիւրոս . վէ իւշինձիսի՝
 քի տէօյիւշտիւ՝ տիգրան արը . պունուն էլի իլէ տէտի՝
 եէնկիլմէյէն քիւրտ փատիլաճըլըր՝ եէնկիլէճէր վէ
 կիւրոսուն էլինէ կիրէճէք : Վէճէրէթ էտիպ քէնտի
 պէօյիւքլէրի իլէ՝ նիյէ(թե) տի քի կիւրոս վէ նարու-
 քդոտտոր իլէ օղլալարն . վէ լալին հեգրանը ալ իլէ
 էօլտիւրսինն : Պու ֆիբրիտէ օլլուռ՝ էլ չի կեօնտէրտի
 տիգրանա փէլլէրէլէր իլէ , վէ էնիլթէ օլմադ իս(թե)տի
 օնուն գրգգարտալը տիգրանուհի իս(թե)ունու սլմադ
 իլէ . պէօյլէ սեօղ վէրէրէք՝ քի օնու պաշ գատըն էյ-

ընէ :

- 3446՝ Տոլլմատը տիգրան օնուն ֆիբրինի , վէ օնտան էօթիւ-
 4645՝ րիւ փատիլաճա լայրդ ղինէ(թե) վէ աղըրըղլա էօլա-
 տը ղըղգարտալըն օնա : () տախի նիքեաճլանըս՝
 ճիւմէ սուլլանլարրն օնու պաշ գատըն է(թախ) . վէ
 պուլուրտու քի ճիւմլէսի օնուն միւրատընձա կի(թե)սին-
 լէր . քի պէօյլէճէնէ կեօյնիւնի էլէ ալլայ՝ օնուն է-
 լիլէ տիգրանը էօլտիւրէ : Վէ քէնտի աժդաճակ տա-
 խի օնուն ֆիբրասէ(թիւ)նի պէյէնիպ՝ վէ չօգ շէյի օնունլա

մէջլէրէթլէնիս' Էօյլէճէ Էտէր իտի :

Պիր կիւն ծնունլա սեօյլէճի իքէն' տէտի , սուլլառն 3447 :
 վէ պիւտիճն մի քի դարտալընրն խաթունու դարուհի 4646 :
 սուլլառն' սէնին սուլլառնլ ըղրնա հասէտ Էտիս' ծնու
 տյարթմըլ խուսուճէթէ սանա վէ պանա դարըր . պու
 նուն իլին դարտալըն տախի կիւրոս իլէ պիր օլուս'
 հէմ պէնի' վէ հէմ սէնի Էօլտիւրմէք իսթէր . վէ քիւրոս
 փատիլաճըղընր ալըս' դարուհի իսաթունու սուլլառն
 լար սուլլառնր Էտէճէք : Եօգ սեօգտէն սօնղրա' տէ
 տի . պէօյլէ իտէ սանա տիւլինմէք տիւլէր քի պիր
 չարէիլէ գարտալընր Էօլտիւրտէսին : Ս Է լաքին չին
 քի տիգրամուհի ագըլլը գարը իտի' ծնուն նիլէթինի
 սուլլուս' դաթլ ըլղլա սեօյլէճի ծնունլա . վէ կեօա
 թէրտի քի պէօյլէ Էթսէք Էյի օլուր : Ս Է սօնղրա կիլ
 լիճէ տուլուրոու տիգրանա ծնուն նիլէթինի :

Ս Է չինքի օ կիւնլէրտէ կէլմէք իւղլէ իտի կիւրոս'
 աժդահակ իւղլէրինէ , տիգրան' աժդահակըն ֆէնա
 ֆիքրինի տուլուս' վէ կիւրոստան Էվլլէլ' ծնուն իւս
 թինէ վարըս' ճէնք Էթտի ծնունլա պէշ ալ : Շին
 կին ուղամասը իքի սէպէպուն օլուր . պիրի քի տիգ
 րան պէքլէրիտի կիւրոսուն կէլմէսինի . իքինձիսի' քի
 տիգրան' աժդահակը գուտուրթմադ իսթէմէղիտի ,
 օլմայա քի պիր քէմլէք Էտէ գըղգարտալընա . պէրէ
 չալլըքրիտի ծնու գուրթարմաղա : Ս սօնղրա պիր չարէ
 իլէ գուրթուլուդ տա' գըղքշորքտոր ճէնկի , վէ օ վա
 գիթ կիւրոս սախի Էէթիլտի , վէ իքիսաքէր պիր պիւ
 րինէ գարըշարդտա' սալտը տիգրան աժդահակ իւղլէ
 րինէ . վէ մըղրաղընր չիլ կիսի ծնուն կեօքսինէ սափ
 լալըս' կէրի չէքտիքտէ ճիլէրինին Էարը փարլասընր
 սորշարը կէթիւրա . օ տախի օրատա Էէրէ չարիւրըս'
 Էօլտիւ . Ս Է ճէնկի տիգրան պէօյլէտիւս' քիւրալէր
 տէն չօղունու գըրտը . վէ ծն պին քիլի տախի Էտիւ Էթ
 տի . վէ ծնլարլա պիլէ իտի աժդահակըն գարըլարըր վէ
 խըսըմլարըր : Ս Էօյլէ օլուրդտա' կիւրոս գապլ Էթտի
 տիգրանըն Էլի իլէ քիւրա փատիլաճըղընր :

Տեօնտիւ տիգրան տօյուլուգլար վէ Էտիւրէր իլէ հայ 3448 :
 առտանա . վէ իլէ Էվլլէլ գըղգարտալընր Էօլաւտը օ 4647 :
 շէհրէ' քի քէնառ առնա Էտիլիլտի տիգրանակերտ
 տէտիլէլի' քի սօնղրա տիարպէիւր տէնիլտի . վէ օ
 շէհրէն Էյալէթինի ծնա սուարաթ թային Էթային :

1) Է ած դահապն զարբարբնը վի. ընլարբն դագ բմբնը
 օն պին նեֆեր Էսիր՝ Էերլ շարիրաի Էրասիս լայրն քինա
 բրնատ օլան շեհրլերէ՝ թա նախմուան գարշարնա
 վարրնձա . պունլար օ տեմ թլերտե՝ չօղսլարլար . վի՝
 ած դահակ Էվլատրնտան օլանլար՝ հայձա վիլապա
 զունը տենտիլեր , Էանի ածտէր սօյու . չիւնքի ած
 դահակ Էծտէհա տեմլարտիլ , Էանի ածտէր :

- 3450 : 1) քի երլուան սօնդրա հաւան կիւրոս ճինք Էթտի կրէ .
 4649 : սոս իլէ՝ պիլէսինձէ՝ կիթտի տիգրան . պագ հայ թա
 բիխինտէ . ա . 13 : 1) Է բարիլոնու տախի ալարգտա՝
 պիլէ իտի տիգրան . նիձէ քի կեօրիւնիւր Էրեմեայ մար
 գալունին քէլամլնտան՝ օ սեօզտէ քի բարիլոնուն ա
 լոնմասրնա մարգարէուի Էտիպ՝ տեր . ք նիլան գալ
 տորբն Էէր իւսթիւնտէ , պօրու իլէ հայկէր վիլին
 ճիւմլէ միլլէթլերէ . աքէր պեօլլեքլերի տալլէթ Է
 լլլին , (քի կէլլինլեր) ընուն իւզլերինէ . թէնպիհ Է
 տին դարափրմուան արարատեան փատիլահալլոնա վի
 աաքանաղեան աքլերինէ . գուլանորն ընու . պալլոն
 իւզլերինէ . 1) . (Էրեմ . Ժմ . 27 :) 1) Է չիւնքի տիգրան
 իտի օ փաղիթտէ , արարատեան տէվլէթին փատիլահալ
 քի հեմաքանտղեան տենիլլիլ , պու սեօզ տիգրանըն
 փատիլահալլոնա պաղար . վի տիքեարէ կեօսթլերի
 քի օ տախի կիւրոս իլէ կիթտի բաբիլոն իւզլերինէ .
 տենէ 3466 . Էախսու 4665 . վի քէնտիլան . 14 . Էրլ
 տան սօնդրա Էօլտիւ . փատիլահալլոն սիւրտիւ . 45 .
 տենէ : 1) չօլտիւքտի իւ Էվլատր դալտր զարուհի խա
 թուլտան . աալարը բար , տիլան , վի վահաղն :

7 : 1) Էտիլէ վաֆիլէ վաֆիլէ վարեձա :

20 . 12 :

3480 :

4679 :

1) ահագ պիլինձի տիգրանըն քիւլլեք օղու գար
 տալարբնտան գիլատէ՝ իւսթիւն օլմանդիլէ՝ պա
 պաքնըն տէվլէթինի դապպ Էտիպ վի ընուն Էլերինէ
 կէփպ փատիլահալ օլտու հայլարա . պունուն գուլլլէթի
 վէ իկիտիլիկի հէքիւլէսին պահատրլըղը կիպի նաւ
 տար օլտու . ընուն իլլին տիւրլիւ տիւրլիւ թիւրքիլեր
 վէ պէսթլէլր Էափտրլար հայլար վի կիւրճիլեր թլեմ
 սիլլի սեօզլէլլիլ՝ ընուն գուլլլէթլի դահրաման օլ
 տուլունու կեօսթլէրմէկ իլլին . վի օ թիւրքիլէրուլ՝ պու

նու

նու տախտի տէրէրէրտի քի պու վաճաղն աւտտէրէրէրլէ
Ճէնք էթմիլ ալէլքի աւղաճաղն սոյի իլէ էթմիլ օլա .
չիւնքի Եօգարտա տէտիկիմիղ կիպի աւղաճաղ՝ աւ-
տէր տէմէրտիլ : Պու վաճաղ 27 . սէնէ : փառիչաճըգ
սիւրիւպ էօլտիւ : Վ է չիւնքի պէօյիւք իլէր էթմիլ-
իտի՝ պուռնուն սուրէթիսի տիքտիլէր կիւրճիլթօսնտա
քէնտի պօյուռնա . վէ թանկըր տէյի ծնա դափաղըսը
վէ գուրպանլար էթտիլէր : Վ է չիւնքի տէտիկիմիղէ
կէօրէ՝ պու վաճաղ ճէրքիւլէսէ միւղապըգ օլտու՝ ճէր-
քիւլէս տախտի տէրէրէրտի ծնա . վէ ճէրքիւլէս տէտիք-
լէրինտէ՝ պուռնու աղխարլար իտիլ Պուռնուն սօյունտան
իլէրի կէլաիլէր վաճառնիք՝ Խախտ վաճառնիք աւտիք-
լէրի . քի պուռնարտան չօղու գամանիլէ պաման օլուպ
(ճայմա քուրմ տէրիղ) պու վաճաղ փառիչաճա գուր-
պան էտէրլէրիտի , ծնու քէնտիլէրինէ իլք պապա պի-
լէրէք :

Բաւան՝ վաճաղքն քիւլէք օղլու՝ պապասը Է. Էրինէ 3507 :
կէչիպ , փառիչաճ օլտու . 18 . սէնէ : . պուռնտան իլէրի 4706 :

կէլտիլէր առաւ Էնէմնք տէտիքլէրի :

Կերսէճ առաւանքն օղլու ծնուն Է. Էրինէ կէչիպ օթուր-
տու , 35 . սէնէ :

Օարբէճ՝ ներսէճին օղլու՝ ծնուն Է. Էրինէ կէչիպ օ-
թուրտու . 46 . սէնէ : . պուռնտան զուհուրա կէլտի զա-
րէ ճաւանէան տէտիքլէրի սօյ :

Բամաղ՝ զարէճին օղլու՝ ծնտան սօնդրա . 9 . սէնէ :
Բայգամ՝ արմուղուն օղլու՝ ծնտան սօնդրա . 14 . սէնէ :
Վ ան՝ քայգամքն օղլու . 20 . սէնէ : . պու շամիրամա-
կէրտ չէճրինի Էնէիլէյիպ՝ քէնտի ատընա վան տէտի
օ չէճիլէ :

Վ աճէ՝ վանքն օղլու՝ ծնուն Է. Էրինէ կէչիպ փառիչաճ 3649 :
օլտու 23 . սէնէ : Պու վաճէ իլէրի կէչիլէք՝ յօգ ճէնք- 4848 :
լէր էթտի օ տիւշմանլարիլէ՝ քի պապասիլէրիտի
ճայտստան սէմթլէրինէ՝ կիւրմէկէ . վէ ծնարը գօլա
լայլալ՝ ճէի քէնտի Է. Էրլէրինի սնարքն Էլինաէն գուր
թարրալ զապգ Էթտի :

() զամանլարտա աղէքսանդր թիւրքճէ իւքէնտէր մու
կէղոնիա փառիչաճը աղըր աւքէրիլէ Է. Էրիւտիւ ա-
ճմ փառիչաճը գարբէճին իւքէրինէ . վէ չիւնքի տօսթ-
իտի գարբէճէ վաճէ փառիչաճըմը , ծնա Էարտըմճի
Էօլլատը գըրգ Էէտի պին աւքէր . գըրգ պինի Էաէա ,
Էէ

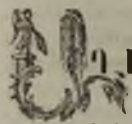
Եւտի պինի աթլը . 1) Է Լաբին աղէքսանդրիւսթիւն օլ-
մաղիլէ՝ գըլլըլալը պոլ ասքէր դարեհին ասքէրի իլէ .
4) Լապար կեօրաիւ վասէ քի քէնտի վատիւաշլըղը տա-
խի կիտեճէք, ասքէր տէվ յիտի ուզադ տա վէ եազըն
տա օլան միլլէթ լէրտէն , լժալժարլարտան , լէզկի-
լէրտէն , աղունլարտան , կիւրճիլլէրտէն , կոլկաս
սէմթինտէն , կորդունաց մէմթէթէթինտէն , վէ հայաս-
տանըն տեօրթ դարափընտան . վ' եիւրիւտիւ կիլժտի
պունըմըլա աղէքսանդրէն իւզլէրինէ . վ' սնունլա ճէնթ
լէնիւլ 104 իկիւտլէր կեօթթ կրտի . վ' Լաբին սօնդուն
3672 տա եէնկիլիւլ՝ ճէնթտէ աիւշտիւ . վէ ասքէրին չաղու
4871 գըրըլտը . վ' սիւր Էզի Էսիւր օլտու . դալանլարը դա-
չոպ տաղը լըրըլար . վ' հայաստանը աղէքսանդր քէն-
տի դասլիքնա ալտը . վ' Ե կիւնտէն սօնդուա հայ տոյուն
տան փատիւշաշլըգ դալգտը , թա արչակունի փատի-
շաշլըղը զուհուր Էտինճէ :

ԻՔԻՆՃԻ ՓԸՅ

ԿՈՒՍԸ ԿԸԼ ՏԷՊԸՐԻ

ՔԻ ՍԷՐԳԻՆ 176 ՍԷՆԷՆ

ՍԻՔԻՆՃԻ ՄԸԿԵՂՈՆԻՑԻ
 տիւքտէ՝ տէվլէ թի տեօրտէ՝ պեօլննտիւն
 պիրի իսքէնտէրիյէտէ՝ պիրի անատօլու
 տա՝ պիրի սելէկիատա՝ վէ՝ պիրի մակէգոնիրտա՝
 պունլարն վսգթինտէ՝ կուսակալ էանի պէյ կէլիբէ
 տի հայաստանա՝ էկէր պունլար սայըլըրտա՝ հէփիսի
 էէտի օլուր՝ քի պաղիսի փատիշահլըպ էթտի՝ պուն
 լարն էվլէլքիսի աղէքսանդր փատիշահտան կէլտի՝
 վէ պեօլիւք կուսակալ տէնտի՝ վէ ղայըլարը՝ ղայըլ
 լարտուն՝ պիր իքիսի մակէղանէատա օլանլարտան՝ վէ
 օպիրլէրի սելէկիա տէվլէթի դարաթնտան՝

Պապ . 1 : ՍԻՂԻՆ ԿՈՍՏԱՆԸՆ ՎԵՔԻԷ՝ ԿՐԱՆԳԱ ՎԱՐԸՆՃԱ :

մ . 14 = 15 :

ՍԻՀՐԱՆ՝ աղէքսանդր փատիշահըն էմբիլիէ կու 3675 :
 սակալ էանի պէյ՝ Եախօտ փաշա օլտու հայլա 4874 :
 րա՝ վահէ փատիշահ էօլիւպ իւշ էրլ կէլտիքտէն սօն
 դրա՝ Պու միհրան . 5 . սէնէ հայաստանը էյիճ՝ դալ
 բըրպ՝ կէրի տէօնտիւ՝ պէրդիկէկէս տէտիքլէրի մակէ
 դոնէատա օլան պէյին հիւքմի իլէ :
 Վէոպտղոմէոս՝ մակէգոնիրա տէվլէթինն ըրճալըն 3681 :
 տան օլարազ՝ պիր պէյ կէլտի հայաստանա միհրանըն 4880 :
 էէրինէ՝ Ս է չիւնքի պու պիր սէրթ վէ ֆօտուլքիմնէ
 խտի՝ զկյատէսիիլէ սըգլէթ վէրիպ էօրսէլտի հայլա
 բը՝ էօլլէքի արթըգ տայանաճազ դաղէթլէրի գալ
 մատը () կիւնլէրտէ կապադովկիա փատիշահ՝ պէր
 դիկէսէ՝ էէնիլտիքտէ՝ սնուն օղլու արիթէս գալտը
 կիթտի հայաստանա՝ վէ հաշան կեօրտիւքի հայլար սը
 գընթը չէքէյօրլարնէօպտղոմէոստան՝ քիքէնտի խաւ
 մի խտի՝ օնլպըլ լժահրիք էթտի՝ քի սնա դարըլ տու
 7 C րուդ

յուսկ հայաստանտան գովառուելար : թմեղ ույտուլար
պուռնուն սեօգիւնէ հայլար . վէ հէփիսինսուն զլյատէ
արդուարդ . սիւնիք մէմէրէ թին պէօյիւկի՝ պիր պա
հատոր քիմսէ . պու արդուարդ . հարպիճէ քէնտի մէմ
լէքէ թինտէն ասքէր տէյ շիրիւ Եիւրի տիւ նէոպտոգ
մէոս իւղէրինէ : () տախի զասպուն տիւչիւս կիւճիլէ
գաչար՝ մանսրսրնն իքինճի սէնէ սինտէ :

3683 : Երդուարդ՝ Եախու Երուանդ . նախարար նէոպտոգ
4882 : մէոսու գովառուդտան սեօգիւնէ հայ առքէրինի վէ հայ
իւնանսրը Էլէ ալըպ , վէ սնսրլա պիր օլուս՝ վէ մա
կեղոնէալըլարն հիւրմի ալթընտան հայլարը չըպա
րըպ՝ միլլէթի պաշտօղ վէ հիւրմ Ետիճի օլտու : Պու
նու իւրթտիքտէ պէրդիկիկէս , փէք տարըլար . վէ իւն
քի վաղթի Եօղ իտի սնունլա ճէնք Էթմէկէ , հասկը
սալըպ Էւմէնէս ասլը պիրինէ՝ (քի քէնտի սնու փաշա
տիքմիճտի կոսպադովկիա Էյալէթինէ ,) Էմր Էթտի՝
քի թմեղ կիթսին , հայլարը զասպ Էթսին :

() տախի Եիւրիւտիւ աղ բր ասքէր իլէ հայաստանա .
վէ չիւնքի զօրիլէ պիր շէյ Էտէմէտի , դաթըլըլա հայ
լարը Էլէ կէթիւմէք իսթէտի . պուռնուն իլին դաթըլ
սեօղլէրիլէ պիր քեաղաւո Եապար արդուարդս . այլ
տէյիլ տէտի հայլարա , քի մակէդոնէալ բլարն պէօյ
իւք տէվլէթի ալթընտա պուռնունսռնլար . վէ սէն
քի հայաստանա սահապ օլմիսին՝ գալիլ օլ քի նէո
պտոգմէոս կինէ սէմթէրտէ սէնին հիւքմինտէ դա
րաթիւմըզտան փաշալըք Էթսին . սսնա պուգատար
ճալիլ տիր քի Երլոտան Երլա հայաստան հարաճընը
Էտա Էտէսին պիզէ :

Պու չէլէ գարլը տոնըմսլըպ արդուարդ , վէ դաթըլ
սեօղ իլէ ճէվապ վէրիւպ՝ գալիլ Էթտի քինէոպտոգմէոս
Էվլլէքի Եօլու դուլթմսրն : () տախի հայաստանա
կէլիւ իքրամ կէօրտիւ արդուարդտան . վէ սնա միւ
դի օլուս պաշտօր փաշալըք հիւքիւմէթինի սիւր
մէկէ : Ս Է լաթին Եօգարտա տէտիկիմիզ կիւպի , չիւն
քի պու պիր սէրթ վէ Փոտուլ քիմսէ իտի՝ կիւճիլնէ
րէք կէվինիւրտի հայ վիլլէթի իլէ , վէ սնսրտան Էճ
ալմադ իսթէր իտի , քի նիւն քէնտիսինի Էվլլէլըք
վալատըլար :

3684 : Ս Է չիւնքի պուռնու Էտէմէզիտի՝ հրքառնտան տալանա
4883 : մաղ օլտու : Էաղտը պուռնա Էւմէնէս՝ քի սապը վէ
դա

դաժնի ըրող լա կէսին՝ եկիւր օ մանսորսր ըստ համ իլէ
սիս ըմէք իսթիւրսին : Պոս Լօկիւթ գիյատէսիլէ գու
տուրթտու օնու : օգատար քի ճէնկէ, քալց մագ իսթիւ
տի եւմէնէս իւզէրինէ : Պունու պեօյլէճէ, տէրունինէ
դօյուս՝ աքէր իսթիւտի արդունարդտան զայրը մատ
տէ իլին, վէ կապտոյով կիսատա օլան մակեդունեալ ըլա
ընն չօղունու քէնտի պարաֆրնա ուլայ՝ խը շմիլէ եիւ
ըլուտիւ եւմէնէսին իւզէրինէ : վէ փէք ֆիհնա եւնկիւ
տի օնա : իմէքրար աքէր տիւզտիւ նէոպտղոմէոս
վէ կիլնէ կէլտի եւմէնէս : պարչր : ճէնք գըգ բշտրպ
տա՝ իքիտի տէ : պիր պիրինս կեօրիւս իքի գուաուրմի
ճանսովար կիպի տարղընըղլա սալտըլար պիր պիրիւ
զէրինէ : վէ երթմագ եութմագ իսթիւյէրէք պիր պի
րինի՝ հրսլարընտան ալէվլէնիս՝ վէ տիղկինլէրի ել
տէն սալը վէրիս՝ պիր պիրիննէ ել սալտըլար : վէ չէքի
չէքէք՝ տէմիր պալլըղլարընը պալլարընտան տիւզիւ
տիւլէր : վէ պալլատըլար գըրիւրըլ չէքմէկէ : Պեօյ
լէ սալաշըր իքէն պունլար՝ աթլսորը ալթլարընտան
սլըրըլլայ չըղտըլար : վէ իքիտիտէ եէրէ տիւզիւս պալ
լատըլար արթըգ պիր պիրիննէ սարըլլայ տեօյլւճէ
կէ : վէ գըլըճ չէքիս՝ պիր պիրիննէ գըլմագա : վէ պու
սալլաշտա եւմէնէս օնուն պալարըրընը եարալայրայ՝ եա
թըրտը : օ տաիտի տիգ իւսթիւնէ կէլիս՝ վուրսու եա
րալատը եւմէնէսին գօլունու վէ պօւտունու : Վէ լա
քին եւմէնէս վուրմաղը թէքրարլայրայ՝ քէստի նէո
պտղոմէոսուն պալընը Պունու կեօրաիւքտէ օնուն աա
քիւրի դաշըպ կիթտի հայաստանա : վէ զայրըլարը տա
լի հէր քէս քէնտի եէրինէ :

Պիր դալ հըլտան սօնորա հալան եւմէնէս վէ պէր 3690 :
գիկկէս՝ քթիտտան գալգըպ պէրդարաֆ օլտուլար, 4889 :
որդունարդ հայլարըն ուաշը՝ հայաստանտան աքէր
տէվ չիւրիս արիթէս չէհատէի օնլարլա պիլէ կապա
դովկիտ օւմթինէ եօլատը՝ քի էվլէլտէն հայլարա
տաիտի տիւզիւս իտի : () տաիտի կիտիս գօլտու տիւ
մանլարընը : վէ պոսլատը թաիթընա կէլիս՝ փատի
չաճ օլտու : Վէ չօգ տաիտիլէրիլէ կէրի տեմտիւր
տիւ հայ աքէրինի : վէ ազիմ՝ փէրթչէր կէօնտէրտի
արդունարդա՝ պու պեօյիւք էլլիկի դանըմագլա : Վէ
արդունարդ ինկիւրի երլ դատուր տաիտի եալայրայ Լօլ
տիւ : տէվլէլթի սիւրտիւ : 33 : սէնէ :

- 3716: Հրամատ ատլը պիրի՝ արդուարդ էօլտիքտէ, սելը
 4915: Կիտլ բլար տէվլէթինին հիւքմի ալթընա տիւչիւպ՝ վէ
 օնլարըն դարափընտան փաշա օլուպ՝ օթուրտու հայ-
 աստանտա . վէ սիւրտիւ փաշալըք մանսըպընը . 45 .
 սէնէ :

2 : Երեսնական տետրի վերջին արդուարդ էօլտիքտէ :

թ . 1 :

- 3761: Երտաւաղ հայրարըն պիր ուլուսու , երերեքի վէ
 4960: Երտաւաղ հայրարըն պիր ուլուսու , երերեքի վէ
 հրամատ էօլտիքտէն օնդրա . վէ հայրարտանը թիւմամ
 էլի ալթընա ալըպ՝ հիւքմի ալթընա տիւչիւպ՝ վէ
 օնլարըն դարափընտան փաշա օլուպ՝ օթուրտու հայ-
 աստանտա . վէ սիւրտիւ փաշալըք մանսըպընը . 45 .
 սէնէ :

Պոռնու տուրտուգտա սելը կիւ փաշալըք՝ իւլէնձի
 առտիւրոս՝ երերիւտիւ արտաւաղ իւլէրինէ չօգ տար
 զընլըք վէ պէօյիք թիւմարիք իլէ Պէսարէթ էլթ
 մէտի արտաւաղ ձէնկիլէ օնա գարըն տուրմաղա . օ
 նուն իլին աղիմ փէշէլէրիլէ էլ չի կեօնաւորտի . վէ
 էման տիւլիպ՝ սեօղ վերտի քի հէք եր վերկիսինի
 վերէ . վէ պէօյիք ձիւն օնու կերի լէվիլտի , հիւ պիր
 դարափընտան . վէ տէվլէթինի րահամլըք սիւր
 տիւ չօգ փաշիթ , էանի . 50 . սէնէ :

- 3811: Երտաւաղ հայրարըն պիր ուլուսու , երերեքի վէ
 5010: Երտաւաղ հայրարըն պիր ուլուսու , երերեքի վէ
 հրամատ էօլտիքտէն օնդրա . վէ հայրարտանը թիւմամ
 էլի ալթընա ալըպ՝ հիւքմի ալթընա տիւչիւպ՝ վէ
 օնլարըն դարափընտան փաշա օլուպ՝ օթուրտու հայ-
 աստանտա . վէ սիւրտիւ փաշալըք մանսըպընը . 45 .
 սէնէ :

Պոռնու տուրտուգտա սելը կիւ փաշալըք՝ իւլէնձի
 առտիւրոս՝ երերիւտիւ արտաւաղ իւլէրինէ չօգ տար
 զընլըք վէ պէօյիք թիւմարիք իլէ Պէսարէթ էլթ
 մէտի արտաւաղ ձէնկիլէ օնա գարըն տուրմաղա . օ
 նուն իլին աղիմ փէշէլէրիլէ էլ չի կեօնաւորտի . վէ
 էման տիւլիպ՝ սեօղ վերտի քի հէք եր վերկիսինի
 վերէ . վէ պէօյիք ձիւն օնու կերի լէվիլտի , հիւ պիր
 դարափընտան . վէ տէվլէթինի րահամլըք սիւր
 տիւ չօգ փաշիթ , էանի . 50 . սէնէ :

անստիճոքոստան իսթէտիլէր աննիւպալը : Վէ չիւնքի անստիճոքոս սէվէրիտի աննիւպալը՝ օլմայա քի շուսուէն վիւն ճուսիննէ պիր զարար կէլէ տէրի կիւլիմէ գալըրտը օնու հայտատան սէվթիննէ :

Վիւթի տախիլ տիւշտիւ աննիւպալ արտաշատա . վէ քիւտիսիննի օնա սէվտիրիւյ տօսթ օլտու . վէ օնա մէշվիւրէթլէրտէ էյի Եօկիւթլէր վիւրիւյ՝ ազըլը Եօլըրը Եօյրէթտի՝ հայ տէվլէթիննի միսմուր սագլա մաղ իլին . վի պիր կիւղէլ շէհիր պիլիմի կէօսթլէրտի օնա . օ տախի հազգ էտիւյ՝ աննիւպալըն գալիսալըրը րէսմի իւզրի՝ պիր շէհիր Էափտը արազ չայրն քիւտ, րընտա՝ մէծաւօր տէտիքլէրի չայրն արազա գարըշտըզը Եւրալ . վէ օ շէհիրէ քէնտի ոտընա արտաշատ տէտի քի հայտատանտա օլան շէհիրլէրին պաշը օլտու . վէ օնու քիւտիսիննէ թախթ Եթաի արտաշատ . պաղ. հայ թարիխինտի . Ժան . Բ . 10 . (4)

Հայան կէօրտիւլէր արտաշատ վէ դարէհ քի հառմալըլար՝ սէլէկիւլըլարտան իսթիւն օլտուլար , սէլէկիւլըլարը օիւքիւյ՝ հառմալըլարիւ պիր օլտուլար . վէ սնլարըն հիւքմի ալթընտա օլարապ՝ փատիլահ ալտը ալտըլար : Պուսու կէօրտիւքտէ աննիւպալ արտաշատան ալըրըլայ գաշտը կիթտի կիրիտէ . օլմայա քի հառմալըլար արտաշատան իսթիւնլէր քէնտի սինի ալյի : Պէօյլէ օլտուգտու՝ արտաշատ կիւնտէ կիւնէ՝ պէօյիլէրէք, վէ միլլէթին կէօղիւննէ խօշ կէօրիւնէրէք , չօղ. Լյի շէյլէր տիւզտիւ , վէ րահաթլըգտա սաղլատըր պէօյիւք հայտատանը . նիւնէ քի դալրէհ քիւլիւք հայտատանը :

38201

50191

Պիր գալ Երտան սօնդրա , հալան սնտիճոքոս Եպիւ փան օլտու սէլէկիւ փատիլահ , արտաշատն հառմալըլար իլէ՝ պիր օլտուլընու տուլուլ , վէ օնուն փատիլահ տարաթլընտա տէվլէթ սիւրտիւկիննէ կիւննիւլ քիսկիննէ տարիլըլըգլա հապլէր կէօնտէրտի օնա , քի կիննէ քէնտի հիւքմի ալթընա կիրսին , վէ վէրիկիսիննի թէմամէն Էտա Եթաին . (Կտախի հիւսայմասըգտա սնտիճոքոստէ քիւլմընը իւզլէրիննէ կիւտի անտիճոքոս : Վէ Երտաշատ հայլարտան վէ գալըր միլլէթլէրտէն աւքէր տէվլիլիւլ չօղտը անտիճոքոս գալըր . վէ օնա Եէնկիլիւլ՝ վէ զապուէն տիւլիւլ՝ գալտը հայտատանա . վէ իսթիւք իսթիւննէ կիրտի անտիւ

38291

50281

տխարոսուն հիւքսի ալթընա , վի հազնէ տէվչիրիպ
հայաստանաւան՝ կեօնտէրտի , վիքիկի պօրձունու կօտի-
մէկ իշին :

3835 : Պեօյլէ օլտուդտա՝ իշքիլէ վարտը արտաշաս քի պու
5034 : շէյէ դարեհ սէպէպ օլմիշ աւշի . պունուն իշին օն-
տան էօձ ալմադ իսթէտի : Պունու տույտուդտա դա-
րեհ՝ գօրգտու . գէրէ պիլլիրիտի քի օնունլու պաշա շը-
գամազ . պունուն իշին օնա ազիմ փէշքէշէր կեօնտէ-
րիպ՝ հադրընը էլէ աշտը . վի քէնտինին մուհասպէթ
իւզրէ օլտուղունու կեօսթէրմէկ իշին՝ բէհէն կեօն-
տէրտի օնա դորոն ատլը քիւփիք օղլունու :

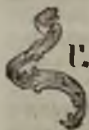
3839 : Սօնդրա դարեհ էօլտիւքտէ՝ պեօյիք օղլու մորփիւ-
5038 : լիկէս օթուրտու սնուն էէրինս, ծոփք էյալէթինաւ :
() զէման արտաշաս պիր ֆուրսաթ պուլուպ՝ հազըր
լանտը էիւրիւմէկէ քիւփիք հայաստան իւզէրինս ,
վի օնու տախի էլէ կէթիրմէկէ : Վօրգտու մորփիւ-
լիկէս վի գաշտը կիթաի կապադովկիա սէմթինս : վի
սըղընտը արեթ փատիշահա : Պունու տույտուգտա
արտաշաս էլէփէր էօլլատը արեթէ : նէ իշին վար
տէտի՝ դարեհին օղլու իլէ . կէշ պէնիմէ պիր օլ ,
գալտըրալըմ օլթատան դարեհին իրի էվլատընը .
պէն էօլտիւրէյիմ դորոնու՝ քի պէնտէ տիր , սէնտէ
էօլտիւր մորփիւլիկէսի քի սանա սըղընմըտըր . վի օն
լարըն էէրինի գապդ էտիպ արամըգտա փայլաշարմ :
Կասպուլ էթմէտի արեթ պու շէյի , վի շօք տիրլիւ
սիթէմ սեօզլէր իլէ դընատը արտաշասըն էլլիւրինի .
վի քէնաղատ կեօնտէրտի արտաշաս օնուն էլլիւրին
իլէ , վի բէճա էթտի քի կէրի տուրսուն պեօյլէ գալըմ
լըգտան : Վ է արեթ սաքէրի իլէ էարտըմ էտիպ՝ փա-
տիշօք տիքտի մորփիւլիկէսի քիւփիք հայաստանա :
Պու մորփիւլիկէս պիր պօյլու պօսլու գահրաման ի-
կիտ իտի , հէյպէթլի , վի ճիւք էհվալինտէ՝ մէշ-
հուր վի նամտար : Պու պեօյլէ իրէն՝ Լըտաշասըն է-
ճիլի էէթիլիպ՝ էօլտիւ . (օ քի օնու էօլտիւրիւպ էօղ-
էթմէք իսթէրիտի .) տէվլէթի սիւրտիւ 30 . սէնս :

3841 : Լըտաւազդ Լըտաշասըն օղլու պապաար էէրինս կէ-
5040 : շիպ՝ տէվլէթի սիւրաիւ պեօյիք հայաստանտա . 10 .
սէնս : Պու Լըտաւազդ օլտու կուտակալարըն էտիստ
փաշալարըն սօնղ ուճու . գէրէ պունուն վալթինտէ
դուհուր էտիպ կէօրինտիւ Լըշակունի փատիշահըղը

ԻԶԻԴՆՈՒ ՓԼՅ

ԵՐԵՎԱՆԻՆԻՍՏՆԱԿԱՆ

ታተሙ - 580 ሐዲስ ፡

 $\bar{y} = 10$

Լ.ՁԲՆ ՍԵՒԻՅԻՄԷՆ ՏԼՊՈՒՄԻՍԻ (3754)
 առիտ ահմթխտի օլան միլլեթլերի Տիւք- (4953)
 մի ալթընա ալուպ, փաշալարը իւէ օնլարը
 զապդ էտէր իտի . վէ Տիւ պիր քիմանէ գար-
 չը տուրմանյըւր՝ իդանէմ էտէրլերտի , օ վապիթ-
 լերտէ իօրասան դարափլարընտան պարթև միլլե-
 թիխտէն՝ ապը հայր աբդահամըն քետուրատան տօ-
 ղան էվլարը ճիւսխտէն՝ Լըպի աուը պիրի իւլերի
 կէչաի . վէ սելէկիալըլարըն Տիւքմի ալթընտան չը-
 գըւյ , վէ պաշ գալարըրս՝ փաաիլահ օլտու բահլ շէհ-
 րինտէ . վէ էլի ալթընա սլար պարթևէրի , առմ-
 լերի , քիւրտլերի , վէ պաղտտուըլարը տախի . վէ օ-
 գատար նամտար վէ փերթէվլի օլտու՝ քի մնուն էլի
 ալթընտա օլան միլլեթլեր՝ պարթև տէնտիլեր օ սօ-
 յուն տարնա , կերէք առմ , կերէք քիւրս , նիճէ քի
 սօնղրա հայլար պիլէ . Պու Լըպի քէնտիսի 31 . օն (3785)
 նէ փաաիլահլըգ սիւրաիւքտէն սօնղրա էօլտի . վէ (4984)
 էերինէ կէչիպ փաաիլահ օլտու մնուն օղու արտա .
 շէս . 26 . օննէ . () տախի էօլտիւքտէ՝ մնուն օղու
 իքինճի սլըպի պապասընըն թախթընա կէչիպ , փա-
 աիլահլըղըն օ գատար պէօյլթաիլէրի պէօյիւք ար-
 շակ տէնիլտի . վէ տէվլէթինի էայտը ուզաթտը թա
 հինտիսթամըն ինդոս աէաիլէրի չայա վարընճա , վէ
 պաթըրտան էանտ ասորիլէրէտէք . վէ չադ ֆիւրաթ-
 րմադընա վարընճա . Սօնղրա էիւրիւտիւ հայաստա-
 նա , վէ թէմամ զապդ էթտի մնու . վէ արտաշասըն
 օղու սըտաւազդ կուստիալը՝ օրատան գօլալայըւյ
 փաաիլահ տիւրտի հայլարա վաղարապի ապը գատար

չընր՝ քէնտի փատիշա՛յլըղընըն գըրգընձը սէնէսինտի
 Էֆէնտիմիդին տօղմոսընտան 149 Երլէվվէլ • վի՛ ծնա
 սիփարիշ Էթտի պի՛օյիւք զի՛ քիւլիւք Տայաստանլարը •
 11 Է պուէնլարտան զայրի 11 տրպատանիտն վիլայէթինի
 տախի մոս վիլրիպ՝ Էմը Էթտի քի զապդ Էթսին Տէր
 Նէ՛ պատար Էէր զապդ Էտէպիլիլրսէ՛ պոլթըյա տօղ-
 լու փօյրազտան Էանա • Նէ՛ պատար քի Գէթի սղլըն վի-
 գուվլէթին Էէթիլիլրսէ • * զէրէ պահատըրլարըն սի-
 նօրու քէնտի սիլահլարը տըր • Նէ՛ պատար քէսէլրսէ՛ օ
 դատար զապդ Էտիպ մնլիք օլուր 11 •

Պայս • 1 • 11 աղարշտի Էտիլիլրսէ Էտիլիլրսէ •

Ը • 2 = 3 •

3852 •
 5051 •

II աղարշակ՝ պէօյիւք արշակըն գարտաշը Տայլարա
 փատիշահ օլուպ՝ Էթսիլթ Էթտի 11 Ծրին Էթթի
 Նի • չիւնքի Էօյլէ Էմը Էթմիլիլտի պարտաշը • 11 Է Տար
 պիլձէ պիլր Էզ առքէր տէվլիլիլրսէ՛ Էիւրիլտիւ Տայաստա-
 նըն իլէրիլիլրսէ՛ Էրասիլ լայըն Էանընտ՝ արմուլիլր Էա-
 գըն • վի՛ ծնտա պիլր դալ Էիւն օթուրուպ Նիլլաւ վիլրտի
 աքէրիլիլրսէ • վի՛ ծնլարլա սալար Էիւնպսթըրնա տօղ-
 լու՝ փօյրազ դարաֆրնտան Էանա Էթ քիւլիլր Տայաս-
 տանըն ուձունա վարընձա • քի՛ օրատա օթուրուր իտի
 մօրփիլիլիլրսէ փատիշահ դարե՛ հուսափարըն օղլու •
 Նիլձէ քի ալսիք Էօյարտա • Ը • 2 •

Պոււնուէն Էիլմէսինի իշիտիպ ճանիլիլր վէ լազլար •
 պոնտոսլուլար վի՛ հապադոյիլիլրլար • փուդիլալը-
 լար վի՛ դայր միլլէթլէր՝ քի սելէկիլալը լարլա պիլրլիք
 Էթմիլլէր իտի • իւրքտիլլէր • վի՛ ճիւմլէսի պիլր օլուր-
 լար • քի վաղարշակա դարձը տուրլար • պունլարըն
 պաշը մորփիլիլիլրսէ • 11 Էթլլէ օլուրպտա վի՛ իքի օրատու
 գարընպէ՛ գարըր Էիլլիլթալի՛ պիլր գալ Էիւնտէն սօնդրա
 վաղարշակ դարաֆրնտան ճիւմլէ ալիլրէլալի • 11 Էտի մոր-
 փիլիլիլրսէ քէնտի օրտուսուէնտան գուվլէթի իկիսլէ-
 լի • վի՛ քէնտիսիտէ՛ պաքըր վի՛ ալսիլր զըրիլ Էիլլիլթալի՛
 պաշլատըր սէրպիլսթլիլլէր Էիլմէ կի • վի՛ վաղարշակըն
 օրտուսուէնտա սիւլիլալ օրտաւա վաղարշակըն իկիսլէրիլիլր
 տէն վի՛ սիլիլիլր աքէրիլիլրսէն լօղուէն գրուր • վի՛
 իրլձ՝ իլի՛ վաղարշակա Էադլալըրպ՝ աթտը մըզուղընը
 ծնուէն իւթիլիլրսէ՛ գանատըր օգ Էիլպիլր • 11 Է լաքին պիլր

գալ իկիտ հայկերն սօյունտան վէ սէնս, քէրիմ ձինսին-
տուն արայալ ակըլըքոյ՝ օ մըզըրաղըն ուչմասընը քէստի-
լէր . վէ մարտիւլիկէսի ակընտան տիւշիւրիւպ՝ օրա-
տաւ էօլտիւրտիւլէր , վէ հէփիսի պիրլէքտէ ծնուն աւ-
քերինի օ քատար քըրտըրըր քի գան սէլ կիպի եիւ-
րիյիւպ՝ եէրէրի պատար :

Պու պեօյլէ օլուուգտա՝ հիւքմի ակընաւտը վաղար-
շտի օ սէմթէրտէ օլան միլէթէրէ , լաղարը վէ ձէր-
քէսլէրի վէ հէփիսինի տէ խարաձիւզար էաթի :
() նտան տէճիւպ կէլտի տայք վիլայէթինէ . վէ 3854 :
պարլասար տէտիքլէրի տաղլնէ կէլ կինտէ, եաղլըք եապ- 5053 :
ար , եանի եաղ վաղթինտէ կէօշ կտիպ էյլէնէձէք
եէր , հայճաւ ամարանոյ . վէ ծնտան տէճիւպ կէլտի
մծրինէ :

Պունտան սօնդրա վաղարշտի բաճակթանըպ՝ տույ- 3857 :
մադ, սոյնամադ իսթէտի քի հայ միլէթի քիմտէն վէ 5056 :
նէրէտէն զուհուքաւ կէլմիշ . վէ քէնտիսինտէն էվլէլ
քիմ՝ հիւքմէտէր իսիշ . վէ հայաստանտոնէլէր կէլ-
միշ . վէ նախարարը քղար եանի պէյլէքէր նիձէ իլէ-
րի կէլմիշէր : Վէ լաքին պուլմատը պիր քիթապ քի
պու մատտէլէր իլին սեօյլէյի , իլլա պազի շայր տէյ-
իլէրի , վէ պազի պէսթէլէր վէ պէյիթէլէր պուլտու
հայաստանտա , վէ լաքին ծնար տաիի աղնաշը լմաղ
ապուրճուպուր նէսնէլէր իտի :

Տիւշիւնտիւ վաղարշտի քի քիլտանի քիւթիւքլէրին
տէ եանի քաղցէական քիթապլարտա իսթէտիկինի
ալաալն . պուլտու պիր սատրի քէամի պատամատը մա-
րիքաս կատինա՝ աղըլըք քիմտէ , վէ էյի վուդուլի
թաճալի էթմիշ քիլտանի վէ ուում տիլլէրինէ . եօլ-
լաալ ծնու մէքթուպ էլէլ դարտաշը արշախա՝ քիթալ-
թը նիտուէտէ իտի , վէ տիլէտի ծնտան՝ քի էսկի թիւ-
թիւքլէրի ծնա կէսթէրէ . վէ էէէր ծնարտա հայ միլ-
լէթի իլին եաղըլը պիր ձէլ պուլունուքա՝ չրքարըպ
կէթիլի :

Շօք սէվինտի պու իլէ արշալ վատիւաճ . վէ էմը էթտի
քի կէսթէրսինլէր մարիքասա դարտաշընըն իսթէ-
տիքլէրինի : () տաիսի քիլթիւքլէրի եօղալըպ՝ պուլ-
տու ուումճա եաղըլը պիր քիթապ քի իսթիսատըն-
տա պու սեօլ եաղըլմիշ իտի . * պու քիթապ իսթէն-
տէր վատիւաճըն էմրինլէ քիլտանի տիլինտէն թէր-

ճիւղմէ օլունմիշ ոռւմ տիլինէ, քի անը Էսկիլէրին վէ
աթալարըն իւզլէրինէ, սեօյլէր ॥ : Պոռ. քիթապաւան
թէքմիլ չըգարաւ մարիբաս հայ թարիխինի հայկոտան
պաշայպայ թա պարոյրա կէլինձէ, վէ ծնաւան պերիյէ
թա վահէյէ տէք. վէ ալըպ կէլտի մթքինէ. վէ սուն
սուն վաղարշակ փատիշահն կէլինէ :

Սէվինտի վաղարշակ պունու կէօրտիւքտէ. վէ Էմր
Էթաի քի ծնու զօսունլար քէնտի հազնէսինէ, վէ Էյի
սաղլաւընլար : Պունու Էթաիքտէն ածողրա, մարիբաս
ղայր Էսկի քիթապաւր տաիտի պուլուպ վէ պուլսուկ
լարընը հայ միլէթի իշին հէր նէ խտ Էազտը թա
Էվլէլքի արշակա կէլինձէ. վէ ծնտան սծողրա Էազտը
վաղարշակըն Էթաիքլէրինի վէ հայլարըն իշլէրինի :
Պունտան կէօրիւնիւր քի հայլարըն Էսկի թարիխի
(Էահուտիլէր թարիխինտէն զայրի), հէր միլէթին
թարիխինտէն սահիհ տիր :

3858 : Պունտան սծողրա պաշաւար վաղարշակ տիւկմէ կէ փա
5057 : տիշահլըղընը. Էն Էվլէլ քէնտի սարայքընը վէ սարալ
լըլարը. սծողրա ըիճալընը, պէյլէրինի, վէ փաշալա
րընը, Էյի սրույա վէ Էյի դարպա զօյուպ, Էէրլէրի վէ
ասքերլէրի թէրթիպ իլէ ույաուրտու. քէզալիք իպաւ
տէ թէրին դարզընա տաիտի նիզամ վէրտի :

Պիր ատէթ տաիտի դուրսու. իքի քիշի թային Էթաի
քի Էազը իլէ ծնա տույուրսունլար, Էկէր փատիշահ
նահաղ. պիր շէյ Էմր Էտէրսէ, պիրի սաղընտրոսըն :
Սէ Էկէր փատիշահ Էարամաղըն հաղզընտան կէլ
մէ կէ մուգայէտ օլմաղսա, սպիրի հապէլը վէրսին, վէ
հազգը հազ Էթաիրսին :

Պու վաղարշակ փատիշահ՝ քէնտի մասլահաթ կիւղա
րը բաղարատ տէտիքլէրինի՝ խաղղի հիւմայուն իլէ
թաճ կիյտիլէն Էթաի արշակունի փատիշահլարա. քի
հայճա թաղաղիր տէրիզ. Էօյլէ քի բաղարատ վէ քէն
տի սղուլարը սօյճա՝ քիմքի արշակունի ճինսինտէն
փատիշահ օլուրսա՝ թաճ կիյտիլէն օլսունլար :

Պու բաղարատ Էահուտի միլէթինտէն իտի, նիճէքի
Էվլէլ վէքը Էթաիք. ն. հ. պահատրը վէ սափաւրուն
պիր քիմնէ, իքինձի արշակ փատիշահն ըիճալըն
տան, վէ ասրըպատական մէմլէքէթինէ՝ հիւրմ Էտիլ
ձի. վէ չիւնքի ատրպատական Էօլքէտի վաղարշակա
տիւշտիւ, պու բաղարատ տաիտի վաղարշակըն ըիճա
լըն

ընտան օլտու , վի չօգ իշխերտի ծնա ետրտըմ՝ ճի պու-
լունտու , Վոլունուն ստորնա քինտի զիւրիյէթի բազ-
րատունիք տէնիլտի . քի ծնւարտան չօգ քիմնէլէր եա-
հուտիլէք իշին էօլտիւլէր փատիշահլարմըզնէ Կիւրի
իլէ :

Վոլ վաղարշակըն չիւնքի չօգ էրքէք էվլատը վար իտի , 3862 :
ծնւարա տախի նիգամ վիւրիւլ օթուրթտու հաշաէնից 5061 :
տէտիքէրի էյալէթտէ , վի ծ սէմթին քեպլէրինի
հէփ ծնւարա պաղըչլալոյ ճիւմլէսինի կէլիլէր թալ-
ին էյիլտի : Վալթ եալընըզ Վրշակ ասորէ իլէ էվլա-
տընը եանընտա ալը դատու քի սօնղրա քինտի եէրինէ
թախթա կէլէ տէյի : Վ է սնտան սօնղրա ատէթ օլ-
տու արշակունի փատիշահլարա , քի օղուլլարընտան
պիւրի գալըր իտի փատիշահլըն եանընտա . վէ օպիլը-
րի հաշաէնից էյալէթինէ կիտիպ օրատա արշակունի
իսմին , զիւրիյէթիւրի չօղալըր իտի :

Վ աղարշակ պունլարը տիւզտիւքտէն սօնղրա . 22 . 3873 :
սէնէ փատիշահլըզ սիւրիւպ էձէլիլէ էօլտիւ մծրին 5072 :
շէհրինտէ : (Մտան սօնղրա օնուն զիւրիյէթինտէն
հայարա փատիշահլ օլանլար՝ արշակունի տէնտիլէրէ վ-
վիւքի արշակըն ստընա . վէ աձէմլէրին տախի պուն-
ձիլէյին : Վ է չիւնքի արշակ՝ պարթա իտի՝ օնուն իս-
մինէ կէքէք աձէմլէր , վէ կէրէք հայլար՝ պարթա
տէնտիլէր :

2 . Վվէլի արշակն վէ արալէսին վալի :

Թ . 4 :

Վրշակ պիւրինձի՝ վաղարշակըն օղու՝ պապասը եէ- 3873 :
րինէ կէլիպ փատիշահլ օլտու , վէ սնուն էյի ա 5072 :
մէլէրինէ կեօրէ եիւրիւտիւ , վէ չօգ էյի շէյլէր ար-
թորտը : Վոլնա ստի օլտուգտա պանտուլուլար հիւ-
ճումէթտի իւղէրլէրինէ , վէ կլինէ օնլարը էլի ալթը-
նա ալտը . վէ իւսթին օլտուգունա նիշանէ օլտուն
տէյի տիքիլի դալ եախօտ դաշտան եօնուրիւ պիւր սու-
րէթ տիքտի գարա տէնիզ գըյըսընտա : Վոլունուն պիւր
եուլարազ տէմիլէնի մըղրաղը վար իտի՝ քի եալուզ
չիյանլար գանը իլէ պիւր սէնաաթլա զաղանիլ իտի .
պիւր կիւն արշակ եաեաճա տէնիզ քէնտընտա կէզլ-
նիւր իքէն՝ օ դալըն իւղէրինէ եիւրիւյիւպ , աթտը մըզ

բազմոյն օնուն իւսթիւնէ . վէ օ դաշտան եօնուլմիւ
սուրէթի մըզլաղընը սափլատը տէրինաճէ , սանասարն
լամուրա սափլար կիւղի :

Պու սուրէթէ չօգ զաման բաղպէթ եթտի պոնտոս
տէնիւնէ վիւլայէթին հալպը . սանքի ալաշըն ետիսը
զը պիր չէյ տիր տէյի : Եւրին վաղթիթտին սանդուս
ԼՂԵՐԻՆԱԴՆԻ օղու ԼՂԵՐԻՆԱԴՆԻ կիւնէ օնլարն իւզէրինէ
ձէնկէ գալպարպտա՝ տէնիզէ պրրազարար օ սու
րէթի :

3877 : Պու արշակ ջիւնքի փութլարը չօգ սէվէրիտի վէ մու
5076 : Հապուլէթիլէ օնլարա դափարիտի , հալան տույտուքի
բազլատունիլէր՝ եանի բազարատըն օղուլարը օնլա
րա գափմայօրլար՝ իքիսինի եօլտիւրտի . վէ զայրըա
րը իլինէմը եթտիթի օնլար եթմին իլէ սեօզ վէրմէյին
ձէ՝ սիւննէթ եթմէ մէյ . վէ շաքաթ կիւնիւնի դուլմա
մագ իլին , օնլարա գըզ վէրմէսինլէր : (Յսար սախի
նաշար գալըպ՝ սեօզ վէրմէյլէր քի սիւննէթտէն վազ
կէլսինլէր , վէ եկիր փատիշաշիլէ շաքաթ կիւնլէրի
ափս կիտէրլէրս , եախօա ձէնկէ՝ շարաթ դուլմա
սընլար . վէ լաքին փութիլէրս լիլկի գապուլէթմէ
տիլէր : Պու բազլատունիլէր տիգրանն կիւնիւնտէ
տախի պէօյլէ եթտիլէր . քի պու արշակ փատիշաշըն
թօնու իտի :

3880 : () վաղթիլէրտէ կովկաս սեթթիլէրինտէ դարգաշ
5079 : զուհուր եթմէ կիլէ՝ օնլարն պէօյիլէրլէր՝ վունդ
ատը՝ պիր եզ սաքէրիլէ օրատան չըքըպ հայաստանս
տիւշտիւ , վէ եօրսըքի բասէնտէ սաքլն օլտու , վէ օ
եւր օնուն ասընա վանանդ տէնիլտի : Պիր գալ եր
տան սօնդրա պիգլիմ եթմէլէր արշակ փատիշաշ տա
խի եօլտիւ . փատիշաշըրքը սիրտիւ . 13 . սէնի :

3886 : ԼՂԵՐԻՆԱԴՆԻ պիրինաճի՝ եվլէլէր արշակըն օղու՝ պապու
5085 : սը եթրինէ կէջիպ փատիշաշ օլտու մծրինտէ , վէ կէլ
տի պապասընը վէ տէտէսինի : Պու քիւլէքիլէկիւն
տէ սէվիլէլէ իտի տէտէսի վաղսըշակա . զէրէ պիր գա
նը սըձագ վէ դուլմէլի ուշաղ իտի , եօյլէ քի ալէքեա
րէ կէօրիւնիւր իտի օնուն ետէձէր պէօյիլէր իլէրի .
նիձէ քի պաշա չըգարար . զէրէ փատիշաշ օլտուդու
կիպի՝ պաշատըրըք դուլմէլէթի իլէ սիւլաշլանըպ պէօյ
իլթտիւ քէնտիլինի . վէ ասիւ գալուֆլարըն՝ չիւք
իլ ալթընա ալար : Պունուն կիւնիւնէտէք աձիւմ փա
տի

տիշահը՝ իւր սայր լըւիտի , վն հայ փառտիշահը իրին
 ձի . վն լաքին պու աբտաշէս՝ քէնտիսինի իւր էտիս
 աճէմլէրի հէտի ալ թընտ ալտը . վն աճէմիսթան
 տա քէնտիսինէ փայթաթիթ ետիտը . վն օրատա աղէ
 սիքքէլէտի քէնտի իսմինէ , վն սուքէլէլինէ :

Վն օղլու տիգրանը եանրնտա սաղլայըս վն քէտմիլ
 հօճալար վն ուսթալար թային էտիս՝ էլի ամէլլէրտէ
 վն փաղլլէլթլէրտէ պէօյլլէլթի . վն ճէնը էհլալլինի
 ճնա թալլիմ էլթտիլտի : Վն քըզընը աբտաշամա աա
 լը՝ պիր կիւրձի պէյլինէ վնրտի՝ աա միհրդատ՝ էվլէլ
 քի միհրդատըն զիւրիլլէլթիտէն կէլմէ՝ օ քի դարէհ
 փառտիշահըն պիր խանը իտի . վն ճնա թէսլիմ էլթտի
 փօյրազ դարափընտա օլան տաղլարըն փաղլլըղընը՝ վն
 դարա տէնիզին պէրի դարափընը :

Վու աբտաշէս փառտիշահ՝ քէնտիսին աաիա դարափընա 3902 :
 ըրնտա պէօյլլէլլինի կէսրտիքտէ , ֆիքքինէ՝ պիր 5101 :
 պէօյլլէլլիք կէլլիս՝ եւրոպիա սէմթինի տաիս զապդ
 էլթմէք իսթէտի . պու սէպէպտէն էթիլլի օ գատար
 աաքէր տէվլիրտի քի հիսապընը պլլէլլէտի . ղէրէ ճ
 լարըն չօղլուղլու տայմաղլա պլլէլլէլլէլ իտի , իլլա պիր
 պաղզաճա էօլլի իլլէլլէլլէլ գատիլլ իտի . պու աաքէ
 լլին ձիւմլէսի պիր օղլուրտան օղլ տթտըղլարընտա՝
 կիւնտէնը ըրըր դաիանըս օրատը կիւնտիւ զին գա
 ըանըզ օլուր իտի : Վն աաքէրին պու գատար չօղ օլ
 աուղոնու կէսթէրմէք իլլին՝ էմը էթտի ադտաշէս քի
 դալլըգ էէրլլէրտէ կէտիքլէրինաէ՝ պիրըր դալ ալլալ ,
 գանազ էթտիքլէրի էէրէ պրտագսընըս . պէօյլլէլ էթ
 տիքմէ տաղ կիպի պիր շէյ օլուր իտի օ դաղլարըն էր
 ղընը :

Վու գատար աաքէրիլլէլ էիւրիւտիւ աբտաշէս կիւն պու 3903 :
 թըրնա սօղլու . վն քիւլլէլ աաիայը զապդ էտիս՝ 5102 :
 տէնիզէլէնտի . վն հատսիզ հիսապսըզ կէմիլլէրիլլէ
 կիթտի թա կէլլիպօլու տէնիլլինէտէք . վն ուսմլլինի
 աէ զապդ էտիս՝ էրգար օ միւքէլլէֆ շէհլլէրլէրի քի
 քէնտի վարմատընտա էվլէլլէլ նամը էէլթլլիլլիտի օ
 ըալարա : Ձէնք էթտի ապարթալըլարըն , վն ալտը
 մօռայը . վն տիթրէլթտի օ տէնիզէլէլաղլա օլան տէվ
 լլէլլէրի : Վն հէր էէրտէ իւսթիւն օլու պ տէճնտիւ
 հայաստանա՝ վն օրատա քէնտի օղլու տիգրանը փա
 տիշահ տիքիս՝ կիթտի էէնի փայթաթիթընա քի էտի
 3908 :
 5107 :

միջոտի աճէմիսթանտաւ : Պիււզտաւոր իշտի : վէ պեօյ-
լէ եւրիւլիշտէ՝ քի պէշ երլ սիւրաիւ՝ քիմնէ գարշոյ
տուրամաւոր սարաշէսէ : Կէրչի հոռմաւոր լարօ զաման
զուհուրա կէմիշէր իտի , վէ լաքին օնլար զայրը իշէ-
րո՝ մէշուլ օլմաղ իլէ : Կլէրի տէյմէտի արտաշէսիլէ :
Ճինք կթմէկէ :

3910 : () Եբրոր եւրիւտիւ արտաշէս օ սեմթլերէ : վէ պիւր

5109 : Իշ տահա կեօրէյիմ տէյի ֆիլերլըլէնիւր իքէն , ափանսըզ
պիր սարպէտէ , գօփտու ապքէրինտէ , Եօյլէ քի պաշա-
տըւար պիր պիւրինի դըրմաղա : () տախի՝ շունլարըն
խըւմընտան գուլթուլայրմ տէյի պիւրէզ ատամլա գաւ-
տը : վէ տահա հայաստանա եէթիւմէտէն քէնտի աւ-
քէրինտէն Եօլիւ : * վահ եազըզ կէշէն շանրմա տէյ-
երէք : () յատիշահ ըղը սիւրտիւ : 25 . սէնէ :

Պիւ արտաշէս՝ քիւլիւք ասիւայա կիթտիքտէ՝ լաւ փութ-
պուլտու օրատա . պիրի արտէմիգէսին : պիրի հէրքիւ-
լէսին , վէ պիրի ապոդոնուն . իւլիտէ : պաղըրտան տեօք-
մէ ալթըն եալորգըլ՝ չօգ սէնաաթլա ետիւրլմիշ իքի
մէհուր ուսթանըն իշի . պիրինին տուր սիւլլէս . օպիւ-
րինին գիտուն՝ իքիսիտէ կիլիալի : Պիւ փութլարը
արտաշէս կէօնտէրտի հայաստանա՝ արմաիւր Քհրի-
նէ : 1 | Է ռումէլիէնէ վարտըգտա՝ օրատա տախի ելլա-
գա Էյալէթինտէ պուլտու կինէ : պիօյլէ սէնաաթլը
պէշ փութ : պիրի գիտուն , պիրի արտէմիգէսին . պի-
րի աթէնասըն . պիրի հէփէստէսին , վէ պիրի ափրո-
գիտէնին . պուլարը տախի կէօնտէրտի հայաստանա՝
վէ պամանլարը պիլլէրինճի . քի սօնըրա արտաշէսին
օղլու տիգրան արտէմիգէսին փութունու եւրլլշտիւրտի
Էրդինկէանտա . վէ աթէնասըն՝ թիլ գաստալասընտա :

3 : Իփենճի Կիփրանըն Վփիէ . վէ Ֆէրդաւըն
Էյէրի Կոռմալլարա Գորլը :

Խ . 4 = 6 :

3911 : Տիգրան իքինճի՝ Էփլէլքի արտաշէսին օղլու , պա-
5110 : Սպար Էօլտիւրտէ՝ պաշլը պաշընա սիւրտիւ հայ
փատիշահըղընը . վէ վիւնքի պապասընըն ապքէրի տա-
ղըմիփտի , լափրճակ օնլարը տէվլիլիւպ՝ տիւզտիւ
տէվլէթինի , վէ քէնտիսինէ իքինճի Էթտի Էնիլթիսի
օլան միհրդասը : 1 | Է չիւնքի ռումլար արտաշէսին

Էօլ-

էօլմէսինի վէ ասքէրնին տաղ լւմասընը իշխտիպ՝ պաշ
լամիչէրիտի հիւճում էթմէկէ հայաստանա , ալտը
տիգրան ասքէրնին , վէ միհրդատը պիլէսինձէ . վէ մե
լարը գովալայարադ գաշըրտը օ սէմթլէրտէն : || Է
կերի տեօնիւկ կէլտի գալսէրիէ շէհրնէ . վէ թէքորը
ղապդ էտիպ քիւլիւք ասիայը՝ թիւլիւք էթտի միհրդա
տա , վէ փատիշահ տիքտի օնու օ սէմթէ վէ պոնտո
տա . վէ օնա ասքէր գօշուպ՝ տեօնտիւ կիթտի :

|| Է տահա չօդ վլլայէթլէր վէ միլլէթլէր հիւքմի ալ 3912 :
թլնա ալըպ՝ տիւնէտըր տիթրէթտի . վէ պէօյլէձէ 5111 :
օգատար պէօյլէքլէնտի ֆիքլի իլէ քի տիւնէա իւզէ
րնտի : հէքնէ օլուրտա՝ Էօյլէ զանն էտիք իտի քի քէն
տի հիւքմի իլէ օլուր պիթէր : || Է նիձէ քի հօմալը լար
էազար , լօգ փատիշահ չլար՝ քի էտիք օլմիլէր իտի օնա՝
հուգուրուէտա էլ զափուշուրուպ՝ հրգմէթ , տուրուր
լար իտի . վէ օ փատիշահ չլարն տէօրտի տոյլմա օնուրա
պիլէ օլուպ , պաղգաձա հրգմէթ էթտիլիք իտի մեյա
րա՝ շան կէօթլէրմէք իլին . վէ աթ իլէ պիք եէրէ վար
տըդտա , մեյարն տէօրտի փատիշահ քիսթլէթինտէ
էանը սըրա էաէա էիւրիւրլէր իտի . վէ թափթա օ
թուրուպ՝ տիլնա էթտիքաէ , Էախօտ միլլէթլէրէ քէ
լամ Էօլլատըգտա՝ դարչըսընտա պապ իւզրէ տու
րուպ՝ քէնտիլէրինի օնա էսիր վէ դութասդ պիլիք .

լէր իտի :

|| Է պուռնուն Էնիլթէսի տախի միհրդատ իլէրի կէլիպ՝
չօգ նամտար օլտու , վէ իկիրմի իքի միլլէթէ հիւքմ
էտիպ՝ ճիւմլէսինին տիլինի պիլէրէքէ՝ թէրճիմանսրգ
մալարլա սէօյլէշիքիտի : || Է միհրդատ կապադովկիա
Էյալէթինի ալտըգտա՝ օրայա փատիշահ տիքտի օդ 3914 :
լունու՝ տար արիարաթ . վէ չիւնքի տահա սէքիլ Էա 5113 :
շընտա իտի՝ օնա լալա վէ կէօզէտիձի գօտու գորդիտ
ատլը պիլինի : || Է կապադովկիալը լար պու իլէ կիւձէ
նիպ՝ արգ էթտիլէր հօմալը լարա . վէ հօմա տէօլէ
թի կէօնտիտի օրայա կիւլիկիա փաշասընը տար կու
նէլիտ սիլլա՝ նամտար պիք քիմնէ : () տախի կապա
դովկիա վլլայէթինէ կէլիպ՝ ճէնք էթտի գաղդիտ
լա . վէ գովալատը օնու վէ արիարաթ . վէ օրայա փա
տիշահ տիքտի արիսրարղան տալը՝ կապադովկիա փա

տիշահ չլարնն սօյունտան պիլինի :

|| Է տու տալտու գտա միհրդատ՝ լօգ կիւձէնտի հօ 3915 :
մա 5114 :

մտնել լարա . վի՛ չիւնքի քէնտի ճէնկէ գալ գմադ իսթէ մէջ իտի , հասկեր վերտի տիգրանա , օ տախի թէգէ եօլլաար իքի սերասքերինի՝ պիրի միհրան , օսլիւսի բակուր՝ արիւրարդան իւղէրինէ : Պունլար հայլարն կէլմէսինի տուտուգտու՝ գալրայ հռօմայա տիւշալուէր . վի՛ հայլար կէլիս՝ կի՛նէ՛ փատիշահ տիքտիւէր աւրարսթը կապաղովկիս իւղէրինէ :

Պեօլէ՛ օլտուգտու՝ եւնիտէն աքէր տէվլիրտի միհրդատ , վի՛ սալտը ծնլարը քիւշիւք ասիա սէմթինէ , ետիօտ անաուօլույս , վի՛ իւշ եիւղ կէմի կնտիրտի տէնիզէ՝ քի հէր գարաֆտան գօվալայա տիւշմանլարընը՝ իուստուս հռօմալլարը : Պունու՝ կեօրտի քէրինտէ հռօմա սերասքերլէրի՝ իքի եիւղ պին աքէր իլէ եիւրիւտիւէր միհրդատ իւղէրինէ . վի՛ լաքին տահա ծուս եէթիշմէ տէն՝ ծնուն պիր պեօլիւք աքէրի ծնլարա գարըր չրգրայ՝ չօղունու գըրտըլար , վի՛ պիրէզինի տէ ետիր էթտիլէր , վի՛ գարանլարը գալըրըպ՝ ծնլարտան չօգ տօլունմուգ ալտըլար :

Վիշալիք տիգրաննն աքէրի տէ պաշաճա պիր եէր տէրսսթ կէլտի պիր դայրը հռօմա սերասքերինէ՝ ատը ահուիլուս մանիոս՝ քի էլլ ալթընտա վարիսի տեօրթ պին ալթլը , վի՛ գըրգ պին ետեա . հայլար պունլարըն իւղէրինէ տիւշիւպ՝ ծն պինինի գըրտըլար . վի՛ պեօլիւք լէրինտէն իւշ եիւղինի գուլթաուլար , վի՛ գալանլարընը տարտաղան էթտիլէր , էօլլէ քի կիւճիլէ կէճիլլէին տար գաշտը ահաւիլուս սերասքեր . վի՛ սագարիւ սուլունու կէլիպ տիւշտիւ պերդամա շէհրինէ : () Ըաւ տա դուլթտու ծնու սօնլրա միհրդատ , վի՛ ալթըն էրի աիս՝ ագրթտը աղգրնա . պունունլա կեօմթէրմէք իսթէտի քի քէնտիսի հռօմալլարտան ճեօմէրտ տիրալթընա պազմազ՝ ալթ էթմէկէ՛ պազար հռօմալլարը :

- 3917՝ Պունտան սօնլրա իքի երլ տահա ճէնք էթտի միհր
5116՝ դատ կուռնէլիոս սիլլա տէտիքլէրի հռօմա սերասքերիլլէ . վի՛ ծնունլա պարըրգ էթտի եսկի ստանպօլ սէմթինտէ՝ պու շարդ իլէ քի կապաղովկիսյը տեօն տիւրսիւն արիւրարդանա՝ հռօմա հիւքմիւնտէ օլարագ .
3921՝ () վաքիթլէրտէ տիւրիւ տիւրիւ վիլլէլէ տիւշաիւք
5120՝ տէ սեւլէկիս փատիշահլըղընա , պեօլիւքլէրի մէշլլէրէթ էտիւպ՝ օ տէվլէթի տիղրաննն էլինէ վէրմէք իսթէ .

Թէտիւնը Զապէր կեօնտէրտիքը Երինտէ կէտի տիւ.
րան աղըր ասքէրիւն . վէ անտիւրոս փատիշահը օ
սէմթը Երտէն գօվուս՝ քէնտիսի օլտու սէլէկիւս փա
սիշահը , վէ ասորի վիւայէթիւնէ տէ՝ Տիւքմ Էթտի ,
պիւրէզ Էթրէրինտէն զայրի . Վ Է քէնտի Էթրինէ՝
մաղգաստ ասլը պիւրիսինի սէլէկիւսլը լարտ պաշ Թապ
ին Էտիսլ՝ Էնտի պաղէտտինէ . վէ Էտհուտիլը Երտէն
պիւրէզ Էտիւր ալըսլ՝ տեօնտիւ մծըն շէհրինէ . վէ օ
Էտհուտի Էտիլը Երինի օթուրթտու վարդգէս շէհրին .
տէ՝ քասաղ շայըն Էանընտա .

() վագիթտէ կուռնէլիտ սիլլա՝ հուսմա սէրասքէրի 3926
Էթտիւքտէ՝ հուսմալը լարըն պարըշըլը պօղուլտու . 5152
պուռուռն իլին միհրդատ հապէր վէրտի տիգրանա՝ քի
Էիւրիսիւն կապադովկիա իւզէրինէ . () տախի Թէզ
շէ Էէթիլիս ալտը կապադովկիայը . վէ օ սէմթտին
օթուր պին քիշի տէվիլիսլ՝ կեօնտէրտի հայաստանա
հեփիսինէ տէրահաթ սաքին օլաճագ Էէր վէրմէկիլէ .
վէ քէնտիսի կէրի տեօնտիւ պիւր պէօլիւք քասէնլի տա
քէրի Էթլատը միհրդատա , հուսմալը լարլա ճիւք Էթ
մէկիլին .

Տիւղտիւ միհրդատ ասքէրինի Էիւզ գրըգ պին Էտէա 3929
փիւր տիւհ հուսմա դարգը Թալիմիլի . վէ ընալթը պին 5128
աթլը . վէ Էիւզ արապա դրոփան կիպի տէմիլը իլէ
սիւհաշլանը . քի պիւրի պինէ գարշը տուրուր . պուռ
լարլա Թէքրար քիւշիւք տախայա տիւշիւսլ՝ դապդ Էթ
տի Տէփ Էօգարքի սէմթլէրինի . վէ շօք Էթիլը Էն
տիւրտի տէնիլլէ . Վարշը շըղտը հուսմալը լարըն պէօյ
իւք սէրասքէրի լուքուլէս հիսապարզ ասքէրիլէ . վէ
կոտտաս սէրասքէր պիլէսինձէ . Վուլարը գարշըլա
տը միհրդատ . վէ հուսմա ասքէրինի դըրարուդ գօվս
լատը ընլարը Թա գատը քէսիւնէտէք . վէ օրատա շս
ղունու զայ Էթտի . Վ Է տէնիլլէ օ կիւն ճիւք Էտիսլ
ալթմիլը քէրտիլի ալտը հուսմալը լարտան , վէ քէրտի
ըրիւրտի օլանլարը քէտաի . վէ տէօթ պէօյիւք ճիւք
Կէմիլէրինի Էադտը . օ գատար օլտու օ կիւնիւն պօղ
ղունու , քի տէտիլը Երինէ կէօրէ , պիւր կիւնտէ տէնիլ
իլէ գարա տօլտու հուսմալը լարըն լէշիլիլ . Վառու
Էաղտլարը հուսմալը լար հուսմայա . վէ միհրդատ տիւ
րանա վէ աճլմաշլան . ընլար աղամաղլա , վէ պու
Էթիւնմէքլէ .

Պէօյիւտիւ միհրդատուն գուգլէթի , և պէօյլէճինէ եիւրիւտիւ կիւզիկսն տէտիբլէրի շէհրին իւղէրինէ՝ քի հոօմալը լարըն է լինաւ իտի՝ մարմարա տէնիդինէ ետս Կըն , քի թիւլըքէ գափու տաղը տէնիւր . վէ ծնունլա ձինք էթաթի . ուզօտըդտա օ ձինք՝ միհրդատուն զաշրէսի թիւքէնիւլ գըթլըգ . վէ կօրէթ տիւշտիւ օրտու սունա . վէ աաքէր պաշլատը կօթէյէ սիւրիյէ տաղը Լմաղա՝ քի էէյէձէք պուլսունլար :

Պունու տույտուդտա լուքուլլէս՝ էէթիշտի օյալա , վէ տիւշտիւ միհրդատուն իւսթիւնէ . վէ աաքէրին չօղունու գըրտը . կէրէք օրտուտա օլանլարը , վէ կէրէք տաղը լանլարը : Տարլըղա տիւշտիւքտէ միհրդատ՝ գալան աաքէրիլիէ ձինք էտիպ եարտը հոօմալը լարըն օրտուսունու . վէ կիթաթի պոնտուս սէմթինէ :

- 3932՝ Պաշլատը արթըր Լուքուլլէս սերպէսթ հիւրիւմէկէ
5131՝ քիւչիւք աախանըն իւլիւսինէ . վէ ձինք էթմէտէն զապդ էթաթի չօգ եւրի : Պունուն իլին պաշլատը աաքէրի մըրըլտանմաղա՝ քի նիյի՞ն ձինք էթմէյօր . գէրէ ձինք օլուրսա՝ էլլէրինէ շէյ տիւշըր : Ձինք էթաթի լուքուլլէս . ձինք էտէրսէք՝ միհրդատ տիգըանա տիւշըր , վէ ծնու պիդէ դարշը օյանտըրըր . ծնա քիմ գարըը կէլէ պիլիւր . (պապ հայ թարիխինտէ : ք. 61)
Պիւր տաշա ձինկէ պաշլատըդտա միհրդատ՝ արպէտէ տիւշտիւ աաքէրինին իլինէ . վէ սերաաքէրլէրին չօղու ծնու պըրադըլ՝ հոօմալը լարըն գարաֆընա տիւշտիւլէր . վէ քէնտիսի գագէթ կէթիթիմէյիպ կիթաթի հայաստունա , վէ տիւշտիւ տիգըանա : Սէլաքին տիգըան չօգ ստարըլտըր ծնա՝ գալմասը իլին . վէ ծնտան եիւզ չէվիլիւլի՝ իկիրմիայ գատտըր իլին վիլմէսի քի հուզուրին տէ կեօրլենսինն :

4՝ Տէֆրանն էթիւլէրէ հօօմալըլալա Էթիպիտա
պղղմայիլէլէր էլէ :

թ . 6 = 11 :

- 3934՝ Տաշա միհրդատ հայաստանտա իլին սեղէնէ սուլ
5133՝ դան կղէօպատըա տէտիբլէրի՝ անտիօրոս պիոս սէլէկիա փատիլահընըն իւսթունու գօձտար կօտիւք տէ փատիլահ գարգընա օթուրուպ պտղոմայիյ շէհրինտէ , հիւքմէտէրիտի աաթրի վիլայէթինին պիւր գալա

րաֆրնա՝ օրասրնաքի տիգրան արմատը : Սու սեղէնէ սուղդան՝ ճիւղէ սատրիւլէրի վէ սելէկիալը լարը թահ-
րիք էթտի՝ քի պաշ գալտըրը պ կէրի տուրսունըար
տիգրանտան :

Սեօյլէ օլտուգտա եիւրիւտիւ տիգրան ասորի սեմ-
թինէ . վէ ալտը պտղամայիդ շէհլինի . վէ չիւնքի սե-
ղէնէ սուղդան օրատան գալտա սըղընմիշ իտի սելէկիա
գալէսինէ , կիթտի տիգրան , վէ գալէյի ալտա՝ դութ-
տու սեղէնէ սուղդանը վէ եօլտիւրտիւ :

Իշիթտիքէրինտէ պունու պաղէստինտէ օլան եահու-
տիլէր՝ չօդ գօրգ տուլար , օլմայա քի պաղէստինէսէ
էնէ տիգրան տէյի . ծնուն իչին սուղդանըար օլան ա-
ղէքսանդրէ սաղինա վէ օնլարըն պէօյիւթլէրի՝ աղիմ
փէշքէշլէրիլէ Լէլիէր կեօնտէրտիլէր օնա , օղաման
քի պտղամայիդի մուստէրէ էթմիշ իտի : (Սըտր տա-
խի կէլիպ քէճա էթտիլէր տիգրանա՝ քի գըյմասըն
եահուտի միլլէթինէ . վէ քէրէմինի կեօսթէրտին սա-
ղինա սուղդանա վէ ծնուն ճիւղմի ալթընտա օլմայա
րա : Տիգրանըն հօռունա կէլտի պունլարըն Լթտիկի .
վէ սեօզ վերտի՝ քի ճիւ պիը զարար էթմէսին օնլարա-
իլլա զարար եէրինիէ էյլէք կեօսթէրտին . պու իշտէ
քաղքատունիլէր տախի քէճաճի օլտուլար , չիւնքի եա-
հուտիլէք տինինտէ իտիլէր :

Իշինի տիւղտիւքտէ տիգրան օ սեմթլէրտէ՝ կէլտի 3934՝
անտիդրա . Լէլի կէօնտէրտի օնա լուքուլլէս՝ ապպիոս 5133՝
ատլը պիրինի , քի միհրդատը թէսլիմէթտին քէնտի-
սինէ . վէրմէզսէ տէտի՝ հօսմալըլար հազըրտըր ճիւ
կէ գալգմաղա : Իիւճէնտի տիգրան պու էտայա . զէ-
րէ պեօյլէ սեօզ տահա ճիւ պիրիսինտէն իշիթմէմիշի-
տի . լաքին տաղընլըղընը դութուպ՝ ճիւլտա վերտի .
տիւկիւրիլէ վէ խըսըմլըզ հազըր գօյ վէրմէզ տէտի
օնու թէսլիմ Լթմէկէ . Էլլէյլէ տէ իքրամ էտիպ՝
լաղպէթիլէ տէօնտիւրտիւ : Սէ միհրդատը Էիւզ պին
աթլը ասքէրիլէ Էօլլատը պունտոսա :

Իշի կէրի տէնտիւքտէ հազըր ըլնտը լուքուլլէս ճիւ
կէ գալգմաղա . վէ քէնտիտինէ սըղընաճիւք Էէր պուլ-
մաղ իչին՝ ալմագ . իսթէտի տիարպէրի . իուստոսա
քի հաղսէ չօդ վարիտի օնտա . պու նիլլէթիլէ կէլտի
գուլաթտը շէհլիլի : Տիգրան՝ պունու իշիթտիքտէ
ալթը պին ասքէր կէօնտէրտի սրայա . օնլար տախի կէ-

լիպի վէ՛ հոռոմալը լարըն օրտուսունու իբի պեօլուպ' կիր-
տիւէր շէ՛հրի . վէ՛ սնտան չօգ . հաջնէ՛ գալտըրուպ , վէ՛
տիգրանն ճարիւէլէրինի ալուպ , վէ՛ կէ՛ճէիլէ՛ չըդըպ
կիւթտիւէր , վէ՛ տիգրանա թէ՛սլիւմ էլ թտիւէր . պու-
շէյէ՛ հոռոմալը լար շաշտըլար :

3935՝ Պալգաը տիգրան անտիոքտան իւչ էիւզ ալ թմըլ պին
5134՝ ասքէրիլէ՛ հէփիսիտէ՛ տէմիր գլալսըլ , վէ՛ պաշատըր էիւ-
րիւմէ կէ՛ լուքուլլէս իւզէրինէ՛ , Վ ղըքուլլէս հասկը
ալարդ տա գօրգուսունտան տիւթրէմէ կէ՛ պաշատըր . վէ՛
լուքին կինէ՛ եհրէքլէնիպ' վէ՛ ասքէրին պիրէզինի մու-
հասէրէտէ՛ ալըգօյուպ' ալար պիլէսինճէ՛ իկիրմի-
տեօրթ պեօլիւք , վէ՛ պին ստիանճի վէ՛ քէմանգէշ .
վէ՛ կէ՛լտի օրտուսունու գուրտու պիր պեօլիւք օլտտա :
հիգրան կէօրտիւքտէ՛ հոռոմա ասքէրինի՛ սօրտու քի
պունըլար քիմլէր տիր . էլլիլէր իսէ՛ չօգ . ճէնքճիլէր
իսէ՛ աղ . պեօյլէ՛ տէյլէրէք՛ հաճէթի օլմատը , վէ՛ փէր-
վասըզ օթուրաա . ֆիքրինէ՛ պունու գօյարագ՛ քի պիր
սօլուգտա սնլարըր եութա աղ ասքէր իլէ՛ . վէ՛ քէնտի-
սի պաշատըր գէփգ սէֆա էլ թմէ կէ՛ . վէ՛ ասքէրի տէ քէ-
ղալիք էէմէ կէ՛ իչմէ կէ՛ վէ՛ օյնամաղա մէշղուլ օլտուլար
հաշան կէօրտիւլէր հոռոմալը լար տիգրան ասքէրինին
չօգ լուղունու , ղայէթ գօրգտուլար . վէ՛ զօր էլ թտիւլէր
լուքուլլէսէ՛ քի ճաննըր գուրթարմաղա պազսըն . Վ է
լարին , շիւնքի լուքուլլէս ագըլլը վէ՛ ֆիրասէթլի քիմ-
սէ իտի , վէ՛ տիգրանն հաճէթի օլմատըղըր տույ-
տու , եիւրէք վըրտի ասքէրինէ՛ . պունու պիլէսինիգ քի
տէտի պիզ իւսթիւն օլաճաղըզ . պապմալըն տօյում-
լուգ ալմաղա , իլլա պազըն գըրմաղա վէ՛ գօվալամա-
ղա : Պու իսթէքլէ՛ հէփիսի պիրտին սալտըլսըր տիգ-
րան իւզէրինէ՛ :

Պունըլարըն պեօյլէ՛ կէլիլինի կէօրտիւքտէ՛ տիգրան՝
ղաֆիլէն ֆիքրի պիր դաբլ օլտու . վէ՛ շաշըրմագ լա
մէ՛ հթէրհանէ՛ չալտըրտըր՝ քի ասքէրի կէրի շէքիսին .
վէ՛ ասքէր տէ պու իչէ՛ թաաճճիւպ էտէրէք՛ գսորըմու-
րիշ օլտուլար : Պու շաշգընըրգտա իքէն՝ հոռոմալը լար
էէթիշիպ , պաշատըլար սնլարըր գըրմաղա վէ՛ գօվալա-
մաղա . պէշ պինի գըլըլտըր , վէ՛ պաղիլէրի դութուլ-
տու . վէ՛ չօյու գաշար . վէ՛ տիգրան գալան ասքէրիլիլէ
տիւշիւ պիր գալէյէ՛ : Պու պեօյլէ՛ օլտուգտա՝ տեօն
թիւ լուքուլլէս տիարպէքիլ իւզէրինէ՛ . վէ՛ ալար սնու-
վէ՛

վէ չօգ հազնէս պուշուռ ծնտա :

Հապէր ալտը տիգրան , քի ախարպէքիր էլինտէն չըգ-
միշ . պու հապէրտէն խըշմա կէլիպ' եօլըատը ալթը
ասքէրինի լուքուլէս իւզէրինէ . ծնլար տախի լուքուլ-
լէսին ալթըսընա ըստթ կէլիպ' չօղունու գըրտըլար :
Պունու իշիթտիքտէ լուքուլէս' քի օ եւրտէն ուզաղ
իտի' գօրգտու վէ շաշըտը . հէմէն դալգանլը ասքէ-
րինի ալտ' եիւրիւտիւ օ սէմթէ քի եարտըմ կէթսին
ալթը ասքէրինէ :

Հայ աթըլարը տախի եիւզտէն գալամագ կէօսթէ-
րիպ' կէրի շէքիլտիլէր . վէ հօմալըլար' սաաթ պու
տուր ալյէրէք արտլարընձա եիւրիւտիւքէրինտէ'
հայ աթըլարը կէրի տեօնիւպ գըրտըլար վ' պէրպատ
էթտիլէր ծնլարը' տէմրէն տէմրէնէ' կէլիպ' օգլարը'
իլէ : Օ էրէ' նիձէ' քի եագարլար հօմալըլար , հայլա-
րըն աթըլարը չօգ գօրլու վէ շէտիտ իտիլէր . վէ օգ-
լարընն ուձու չիֆթէ տէմրէնլի իտի' պրիտիլի իււ
թիւնէ կիլտիլիլի' իւթիւնտէքի էրէէթի . քի իշէր-
տէ գալըրիտի , վէ էյի օլմաղա չարի' պու լունմաղ իտի :
Վ է չիւնքի հայլար հէր աթմատա եէթիտիլիլիլիլի
տի օգու , օրատա հօմալըլարըն չօղու գըրտըլար . վէ
չօղու եարալանըպ աիւշաիւ :

1 ուքուլէս տայանամատըղը կիպի պէօյլէ գըրտըմա-
ղա' դալտը վէ հըրտընտան կիթտի մծբին շէհիլի իւ-
զէրինէ , քի օրատա օթուրուր իտի տիգրանըն գարտու
չըատը դու . վէ ծնունլա ձէնք էտիպ' ալտը ծնու : Վ է
չիւնքի պու վսգիթտէ' սէլէկիատա օթուրուր իտի
տիգրան դարաֆրնտան մաղլատ պէօյլէք նախարար'
եանի իտն , պու իշէրի իշիթտիքտէ' հօմալըլար դա-
րաֆրնա տեօնիւպ լուգուլէս իլէ' պիր օլտու . վէ տիգ-
րանա տախի օլուպ' փատիլա հտիքտի սէլէկիալըլարու
օնունձի անտիքոտու : Վէօյլէ օլտու գտա սէլէկիալը-
լարըն փատիլա հըղը չըպտը տիգրանըն էլինտէն , քի
օն տեօրթ սէնէտէն պէրի ծնուն հիւքմի ալթընտա
իտի :

Պու պէօյլէ օլտուղու կիպի' էօճ ալմագ իսթէտի տիգ- 3936
րան հօմալըլարտան , վէ պունուն իլին սէրասքէր էթ- 5135
տի քէնտիսինէ' միհրգատը . օ տախի ալտը ասքէր իլի
ձէնք էտիպ' չօգ քիլրի' եէնկտի հօմալըլարը . վէ
պէրպատ էթտի լուքուլէսին ասքէրինի . սլագ հայ

Թարխիստէ . ք . 8 : Պունւարը իշխ(թախ)տէ տիգրան՝
 քէնտիսիտէ կէշտի օ սեմ(թ)լէրէ : Պօրգու ալտը լու-
 քուլէսին վէ սաքերինին տեօր(թ) եանընը . եիւրիւմէք
 իս(թ)էտի տիգրանըն իւզլերինէ , վէ լաքին տաքերի տա-
 զըլտը , վէ գալանլար տախի՝ գալմաք իս(թ)էտիլէր .
 վէ քէնտի պիր եանա չէք(լ)տիքտէ՝ զտպգ. է(թ)տի տիգ-
 րան կտպադովկիւայը . վէ ծնու միհրդատա (թ)էսլիւմ է-
 տիսյ՝ տեօնտիւ կի(թ)տի եւերինէ : Պաշտտը ար(թ)ք
 միհրդատ գօվմաղա հոօմալըլարը օ սեմ(թ)լէրտէն ,
 վէ զտպգ. է(թ)տիքլէրի եւերլէրին հէփիսինի ալտը էլ-
 ւերինտէն :

3938 : Լ՛սիանըն իշխ պեօյլէ օլտուգտա՝ հոօմալըլար եօլլա
 5137 : տըլար լուքուլէսին եւերինէ պոմպէոս սեւաքէրի :
 Պունտունլա տախի ճէնը է(թ)տի միհրդատ չօգ. քէրրէ ,
 վէ (թ)էքար զապգ. է(թ)տի պոնտոսու վէ քիւչիւք ա-
 սիայը : Վ՛ է լաքին՝ կատտըր ատըր ծնուն պեօյլէք նա-
 իարարը եախօտ խանը՝ վէ փաշալարը պաշ գալտըրըպ
 աւսի օլտուլար ծնա . վէ զայրըլարը տախի ծնտան կէքի
 տուրուպ՝ հոօմալըլարլա պիր օլտուլար՝ պոմպէոսուն
 քէնտիւքլէրիլէ : Վ՛ է ծնուն օլլու փառնակէս զօրպա
 օլլուպ , վէ սաքերինի պտպասընտ դարըր ալաղա գալ-
 տըրըպ , վէ եւերինէ կէչիպ փատիչա՝ օլտու . վէ իւզլէ-
 րինէ վարըպ պոնտոս սեմ(թ)ինէ՝ պաշտտը տեօյիւմէ-
 կէ ծնուն օլթուրտուղու գալէ իլէ :

3941 : Պօրգտը միհրդատ քի Ֆէլէկին արխըր (թ)էրսինէ տեօն-
 5140 : տիւ , վէ իշ իշտէն կէշտի . չաղըրտը դարըլարընը , վէ
 իքի գըզլնը պիրինին ատը միհրդատէ , վէ օպիրինին՝
 նիւսսա . պիրիսի միսըր փատիչահընա եօվուգլու , վէ
 օպիրիսի գըպըրտ փատիչահընա : Պունւարըն կեօզի
 էօկիւնտէ զէհրլի գատէհի էլլինէ տըրպ իշմէք իս(թ)է-
 տիւտէ՝ գըզլտըր եալվարտըլար՝ քի էօվէլ քէնտիլէրի
 իշսին , սօնղրա օ . վէ գտաէհի էլլինտէն ալլուպ իւտիլէր
 վէ օլտիւլէր . ծնտան սօնղրա քէնտիսիտէ իւտի , վէ
 պըշաղլա տախի քէնտիսինի վուրտու քի (թ)էգ էօլսինա
 էօլմէտիքտէ՝ պաշտտը էօլ(թ)էյէ պերլիէ սէյիր(թ)մէկէ՝
 քի օ իւտիկի զէհրլի (թ)էսիւր է(թ)սին :

Վ՛ է չիւնքի օ սաաթ աաքէր իշլերի տեօքիւլմէք իւզրէ
 իտի՝ եանընա չաղըրտը միհրդատ քէնտի աաքերինտէն
 պիրինի , վէ էմը է(թ)տի ծնա՝ քի եարտըմ է(թ)սին քէն-
 տիսինէ . վէ ծնուն եարտըմ է(թ)մէսիլիլէ քէնտիսինի
 եա

Եւորալայրայ՝ օրատաւ Էսլտիւ . տէրւի խի սիւրտիւ հէփ
հէփ . 56 . սէնէ . պապ հայ թարխիսիւտէ . ք . 9 :

Տաճա միհրդատ Էօմէտէն՝ տիգրանըն օղու տիրան՝ (3939 :
հայ նախարարարընը քէնտիսինէ ույտուրուայ՝ աւի օլ (5138 :

տու . վէ արշէզ ասլը ամէմ շահընա տախիլ տիւշիւպ ,
վէ օնու տախի տիգրանա քարշը սյաղա գալտըրուպ՝ օ
նունլա կէլտի հայաստանա , վէ պիր գալ շէհր ալտը .
կէլտի սօնղրու գուշաթար արտաշատ շէհրինի , վէ կիւն
լէրձէ՛ ձէնք Էտիւպ՝ ալամատը : Վէօլէ օլտուգտոմ՝ ար
շէզ շահ՝ օրատաւ ալը գոյուպ տիրանը ասքէրիլէ՛ քէն
տի տեօնտիւ կիթտի Էէրինէ :

Վունլարըն կէլմէսինտէ ուղապ Էէրտէ՛ իտի տիգրան ,
սյունու իշիթաիկի կիպի՝ տեօնտիւ Էիւրլուտիւ տար
ղընըզլա տիրան իւզէրինէ , վէ գօլուլատը օնու օսէմթ
լէրուէն . օ տախի նալար քալուպ հօմալըլարա տա
խիլ տիւշտիւ : Վէ շիւնքի պոմիլէոս հայաստանա Էիւ
րիւմէք իսթէրիտի՝ օնու գուլալուզ ալուպ իշէրի կիր
տի , վէ տիգրանլա պարշըք Էթտի : Վէ պու պարը
շըգտա կէրի վէրտի տիգրան հօմալըլարա աստրի վ
լայէթիսին պիր փայընը . վէ փիւնիկիլիլէրին փայընը
տախի ֆրիսթ չայընտան չապ . տէնիլէ վարընճա : Վէ
պիր փայ տախի կապադովկիատան վէ կիւրիկիատան :
Վէ պոմիլէոսլա մուհադալէթ լիշիպ՝ ալիմ փէշ շէր
շէրաի օնա . վէ օնուն Էօկիւնտէ՛ քէնտիսինի ճեօմէրտ
կեօսթէրիպ տաղըթտը հօմա տաքէրինէ՛ աւտամ պա
շընա Էիւզ Էլլիլէր ղուրուշ . վէ Էիւզ պարը օլանլարա՝
պինէր ղուրուշ . վէ պին պարըլարա՝ օն պինէր ղու
րուշ : Վարըշըղըն իշի պիթտիլտէ , ալտը պոմիլէոս
տիգրանըն իքի գրղգարտաշ Էվլատլարընը , Էտին մի
հրդատըն իքի օղունու տալարը արշամ՝ վ թիւլիւք մի
հրդատ . վէ օնտան հօմալայ տեօնիւպ՝ հօմալիտտիւ
շահըղընը պիր սագլայրայ՝ հիւքմէտէնլէրի իւշ թիշի
Էթտի , քի հայճա տէրիզ եռապետսկան . Էօլլէ քի
յուլիոս վէ կրատոս վէ պոմիլէոս պույուրուպ հիւքմ
Էթտիլէր տիւնէանըն իւշ փայընա , քի լաւրուպիա ,
Լիլիլիլէ , վէ Լիւա տէնիր :

Վունտան սօնղրա տիգրան քէնտի սաղլըղոտա՝ սալ 3945 :
դանաթընըն . 33 . սէնէսինտէ՛ քէնտի օղու ալտա 5144 :
Էաղըր փատիւշա տիքտի արարատ սէմթիւն , վէ Էիւն
տիսի օմթուրաւ միջապետտէ : () կիւնլէրտէ՛ գաւիւ
նոս

նոս տէտիբլէրի հռօմա սէրասքլի՝ ասորի սէմթինէ
հիւքմէտիմի կէլտիքտէ՝ պունունլա պօղունտու տիգ-
րան . վէ ճէնք էտիպ՝ ալոր հռօմալըլարտանօ եէրլէ-
րի քի կէրի վէրմիշիտի ծնլարա . Տարլըղատիւշիւպսը-
գըլորգտա դարիանոս՝ պարըշըգ . էթտի տիգրանլա .
վէ ծնա տեծնտիւրտիւ եէկէնլէրինի արչամը վէ քիւ-
շիւք միհրդատը . վէ քէնտի կիթտի մըսրոս՝ իմտատ
էլլէմէկէ պտղոմէսս փատիլա հա ասիլէրէ գարըշ :

3949 : Սիր գալ երլտան սօնլուս կրասոս հռօմալըլարըն իւչ
5148 : պէլին սլերիսի՝ քի ծնուն փայընա տիւշէրիտի ասիա՝
կէլտի ասորի վիլայէթինէ , քի կիույա ասիանըն թաիւ-
թը իտի . վէ աղըր ասքէրիլէ պարթէլէրին իւլէրինէ
եիւրիւյիւպ՝ իուրտիւխաշօլտու քէնտիսիտէ , ասքէ-
րիտէ . պագ հայ թարիխինտէ . ք . 10 : Սէ չիւնքի
ծնտան էվլէլ էօլտիւրմիւլլիտի հռօմալըլար միհր-
դատըն փառնակէս աուլը օղունու , ծնուն նագլինիտէ
պագ օրատա , 12 . պասպտա :

Սու իլլէր պէօյլէ կէտիւրտէ՝ փաշաօլտու ասորի սէմ-
թինէ կասսիոս . ծնտան սօնղրա բիբուղա : Սունլար-
լա հայլար ճէնք էտիպ՝ չօգ էօրսէլէտիլէր . էն սօն-
ղունտա հռօմալըլոր դապգ էթտիլէր ասորի վիլայի-
թինի սիր վաղիթէտէք :

5 : (Սէ)բար տէգրանըն իւնէնտէ օլտ զոյրը
իլլէրի կէտէտէտի :

ք . 12 :

3963 : Տիգրան՝ գօճալըպ փիր օլտուգտա խասթալըգ ալ
5162 : տը քէնտիսիսի . վէ պու սէպէպտէն ծնուն սէրաւ
քէրլէրի վէ խանլարը՝ քի ծնունլա գուվլէթլէնիպ իշ
կէօրիւրլէր իտի՝ զապուն գալտըլար :

Սու հալտէ իքէն տիգրան՝ հաշտն իլիթտի քի հռօմա-
լըլար ալմիլէր ասորի վիլայէթինինօ սէմթինիտէ՝
քի քէնտի հիւքմի ալթընտա իտի՝ վէ իլլէրի եիւրիւմէք
խթէյօրլար , դասալէթ ալոր քէնտիսիսի . վէ գօրգ-
տու քի օլմայա հայաստանա տախի սարգընթըլըգ
էթսիւլլէր , պունլարը տիւշիւնէրէք պիր օլմադ իս-
թէտի արշէղ փատիլահալա . վէ լաքին պու պէօյլէ օլ-
մաղա կէրէկիտի քի տիգրան արշէգէ տեծնտիւրէ ա-
ճէմշահընըն էվլէլէքի պէօյիւքլիւկիւնի , եանի օ օլ-
սուն

սուն եւ վիւլքի, վէ հայ փատիշահը՝ իբրեւ զէրէ տիգ-
րանըն պապասը արտաշէս՝ պու իհիւսմը քէնտիսի-
նէ ալիշիտի . վէ պու մատտէտէ չօգ եանըս եագը-
լըս պէքէր իտի արշէգ շահ՝ քի տիգրան էօլտիւքտէ՝
կիւնէ քէնտիսինէ չէվիրսին . Սունու պիւլքէքէ՝ իրա-
տէ թիւիլէ սնա տեօնտիւրտիւ տիգրան օ պեշիւքիւ-
կի . վէ պու տէպէպտէն գըզընը վերտի արշէգին բա-

կուր ոսալը օղլունա :

Սու պիւրլիք օլտուգ տա՝ ասքէր կեօնտէրտի տիգրանա
արշէգ շահ, օնլարա տէրասքէր էտիպ քէնտի օղլու բա-
կուրու (քի զայրրարր պակարոս տէրլէր) . շաղըրտը
տիգրան ռշտունիլէրին նախարարընը եախօտ խանը-
նը՝ ատը բազափրան պիր գօրդունձ քիմսն , վէ եա-
վուզ ձէնքէր . վէ սնա թիւսլիմ՝ էթտի ասքէրինի , վէ
ճիւմլէսինին իւզէրինէ սնու տէրասքէր տիքտի՝ կէրէք
հայ ասքէրինէ վէ կէրէք աձիւմլէքէ . սալթ տէրասքէր
լիք ատընը բակուրա վէրտի՝ շահգատէ օլտուղու իլին
Իշի պեօլլէձէ տիւզէրէք՝ դօլարագ էօլլատը օնլարը
հռօմալը լար իւզէրինէ :

Սնտի բազափրան փիւնիկէյէ , վէ զապի էթտի ասու 3964
րի մէմլէքէթինի . (Կա գարշը կէլտի անտուննոս , 5163
վէ ձէսարէթ էտէմլէյիպ կէրէ տեօնտիւ կիթտի հռ-
մայա . Ստրի տէմլէնտէ իքէն բազափրան՝ պաղը-
նա կէլտի եղմ՝ սէմլէինտէն արիտոաբուրտուն օղլու
անտիգ ոնոս , վէ ասորիլէր փատիշահընըն չէհգատէսի-
նին էլիլիլէ՝ ատը լիւսանոս՝ բազափրանա վատ էթտի
պին քէսէ աղլէ վէ պէշ էիւզ կիւզէլ գարը՝ էկէր հիւր-
կանոսքահանայպետի քիեղմփատրշահրիտի թալս
թընտան տիւշիւրիւպ՝ քէնտիսինի օնուն էերլինէ կէ-
լիրիրսէ . վէ անթիպատրոսուն օղլու հերովլէսի սոյ-

ճա էօլտիւրիւրսէ :

Սու շարգը բազափրան գապուլ էտիպ՝ պեօլտիւ ասքէ-
րինի . պիր պեօլլէկիւնի բակուրա վէրիպ՝ էօլլատը օ-
նու տէնիզ գըլըպընտան եղմսէմլէին . վէ քէնտիսի
փիջագետէ կիտիպ՝ գօվալատը օրատա օլան հռօմալը-
լարը թա գօնիա չէհքինէ տէք . վէ տեօնտիւ քի կէլէ
էղմէ . իլէթիլտի բակուր տալիս եղմէ , վէ պաշլատը
ձէնք էթմէկէ՝ թա պէնտէկոստէյիտէք :

Իշիթտի հիւրկանոս քահանայսպետ քի բազափրան
կէլլիօր, էլլի էօլլատը սնա՝ քի պարըշլիգ էթմին վէ բա-

զափրան եիւզողէն գապուէ Էտիպ' Էօլլատը Էդմէ աթ-
լը ասքերինի' օնլարա սէրասքէր Էտիպ գնէլ գնունի
տէտիքէրի տիգլանն շէրապտարնը , քի հիւրկանո
սու վէ անտիգոնոսու պարըտըսըն . ամմա կիզլիճէ
Ֆիբրի' անսիգոնոսա Էարտըմէ լծմէք :

Եւօրտիւքտէ օգատար աթ-լը ասքերինի դօրդտու հիւր
կանոս . վէ գօյլլըմէտի քի իւէրի կիրսինէր . վէ հէմ
չիւնքի գարշը' տուրամաղիտի' սալլմ պէշէիւզ քի շինլէ
իւէրի ալտը գնէլի : Բլտա լծմա գիս լծէտի գնէլ հիւր
կանոսու վէ հէրուլդէսին գարտաշընը ատը փասայե-
լոս' հիւրկանոսուն տօսթու . Կօկիլլմ վէրտի օնլարա
քի կիլծսինէր բաղափրանա , վէ սէօզ վէրտի քի քէն-
տի տէ օնլարա շէֆաէ լծճի օլսուն : Ել Էլաքին օնլար
շիւպհէսիգ օլմաղիլին' Էլլի Էօլլատըլար բաղափրանա
վէ Էլմին իսթէտիլէր' քի գօրգուսուզ կիլծտինէր : ()
տախի Էէմին Էլծտի' այա , կիւնէշէ , վէ տիգրանլաար
շէգին պաշինա : Պու Էլմինի ալտըղլարընտա' Էօ-
կիլլմ վէրտի օնլարա հէրուլդէս' քի կիլծմէսինէր . զէ-
րէ շիւպհէլէնիւր իտի բաղափրանտան վէ գնէլտէն . վէ
Էլաքին օնլար Էէմինէ ինտըրպ կիլծտիլէր բաղափրանա
Էալը սէմ լծինէ' Էքտիպոն տէտիքէրի քէօյէ :

Իբրամ իլէ գապուէ Էլծտի պունլարը բաղափրան . վէ
քէնտիսի օրատսուն պիր Էանա շէքիլլի' Էմը Էլծտի տա-
քէրինէ քի օնլարը դուլծուպ Էլլէրինի պաղլասընլար .
վէ Էօյլլէճինէ անտիգոնոսուն Էլլինէ լծէտիլմ Էլծտին
լէր : Հուան անտիգոնոս կեօրտիւ հիւրկանոսու' սէ-
լամ վէրիպ սարըտը օնա . վէ տիշէրի իլէ ըսըրըպ'
գօփարտը օնուն գուլաղընը քի սօնղրա Էկէր գուրլծու-
լուրսա տախի' քահանայապէտ օլմնսըն չիւնքի քահա-
նայապէտ օլսնըն գուսուրու վէ այալը օլմամալը իտի :
Պունու կեօրտիւքտէ հէրուլդէսին գարտաշը փասայ-
ելոս' գօրգտու զլյատէսիլիլէ . վէ չիւնքի Էլլէրի պաղ-
լը իտի' պիր շէյ Էտէմէլլի' քէնտի քէնտինէ պաղընը
գաշա վուրտու , վէ փէք Ֆէնա Էարալատը : () նա պիր
հէքիլմ Էօլլատը անտիգոնոս' քի Էարասընը Էլլի Էտէ ,
օ տախի անսիգոնոսուն սէօզի իլէ' Էարասընա վէ հիւր
լի մէլհէմ գօյուպ Էօլտիւրտիւ օնու : Պունլարը իլիլծ-
տիքտէ հէրուլդէս' գօրգուսունտան կիլծէիլէ գալտը
վէ կիլծտի հոմայա :

Պէպլէ օլտուգտա հայ վէ աճէմասքէրի Էրուսաղէմի
պաս

պատարւար , վի՛ հիւրկանոսուն , վի՛ հիւրկանոսունւա-
րուն մայիւ միւլքէրինի եւղմաւ էտիպ' տօյումօլտու-
լար . վի՛ անտիգոնոսու օրատաւ փատիշահ տիքիպ' շէ-
հիրտէն չլգտըլար . վի՛ օ դարսփտա օլան եւրլիւրտի
սօյտուլար վի՛ խարսպ էթտիլէր . վի՛ մարիսսա տէտիքէ-
րի շէհրի ալլայ երգտըլար վի՛ շէհիրտէ սաքին օլանլարը
էտիր էթտիլէր : Պուգատար օլտուգտա՝ բազափրան
կէրի տեօնմէք իսթէտի . պիրէղ աքէր գօտու ասորի
մէմէքէթինտէ , վի՛ պիրէղ կիւլիկիս սեմթինտէ . վի՛
բակուրու պրազտը միջագետտէ՝ աթլը սաքէր իլէ ,
վի՛ գնէլի պիլէլէրինձէ մ'ծրին սեմթինտէ . վի՛ բն-
տի հայաստանս տեօնիւպ' կեթիւրաիւ հիւրկանոսու
տիգրաննէ օյկիւնէ՝ վի՛ էտիրէրի տէ պիլէ : Վմր էթ-
տի տիգրան քի մարիսսատան կէլէն եահուտի էտիրէ-
րի վան շէհրինտէ օթուրթսունլար :

Պու իլէրի իլիթտիքէրինտէ հօմալըլար՝ հերուլգէ-
սի փատիշահ տիքաիլէր եղմէ . վի՛ բենդէգէոս սէրաս
քէրիլէ հալատըլար ծնու օրայա . պտնլարըն տաքէրի
իլէ հայլար վի՛ աճէմէր ձէնք էթտիլէր , վի՛ չօղունու
գըրտըլար . վի՛ օ եւրլէրի գանս պօյատըլար : Պիր
գաթ տահա եիւրիւտիւքտէ՝ քէնտիլէրի տէ գըրտըլ-
լար . էօյլէ քի բակուր վի՛ գնէլ տախի օ ձէնքտէ էօլ-
տիւլէր : Վ էէմտիւշտիւ հերուլգէսին էլինէ՝ հօմալ
լըլարըն հիւքմի ալթընտա օլարապ :

Պօգ իլէր կէշտիքտէն սօնդրա տիգրան կիւնլէրինտէ , 3965 :
ծնուն տախի էձէլի կէլիպ էէթիւտի վի՛ էսլտիւ սէքսէն 5164 :
պէշ եաշընտա . սալդանաթը սիւրտիւ . 54 : սէնէ՝ պու
պասը էօլտիւքտէն սօնդրա :

6 . Վիլէլի աբա-տըլէն վի՛ աբաճէն վի՛ իլիլէլի :

Դ . 12 = 15 :

Լրտաւագդ պիրինձի՝ իքինձի տիգրաննէ օղու քի 3965 :
պասպար փատիշահ տիքմի իտի ծնու սարարուս 5164 :
վիլայէթինէ՝ պասպար էօլտիւքտէ՝ քէնտիլի օլտու
փատիշահ ձիւլէ հայլարա . վի՛ օթուրտու թախթա՝
արարատտա . զէրէ վարմագ իսթէմէտի միջագէտէ՝
քի օրատա իտի հայլարըն փայիթախթը մ'ծրին շէհ-
րինտէ : Պու՝ փատիշահ օլտուգտա՝ էօլատըլ գար
տաշարըն վի՛ գըղգարտաշարընը աղիովիտ վի՛ սոքե-
րա .

շունի աւտիքէրի սէմթէրէ . վէ ծնւարը օրատա օթուրաուս օ Էէրլէրին կէլլրինի ծնւարա պաղլատը , հէփիսինէ սու պաղգա պաղգա կէլինէձէք թային էտէրէք . օ արշահունիլէր կիսի քի սաքին օլուրլար իտի հաշտենից տէտիքէրի սէմթատէ :

Լ՛ըտաւազդ պունլարը պէօլէ Էէրլէշտիտիքտէն սօնլրա՝ զէվգէ սէֆայա վէրտի քէնտիսինի , Էյլէ քի աւքէրի իքրա՛հ Էթտի . վէ տիւշմանլարը տտիտի արալրգ պուլուս՝ չօգ Էէր գափտըար միջագէտտէն . պունուէն իչին միլլէթ տախի պաշլատը ֆէրէատ էթմէկէ : Վաղտը կէօրտիւ արտաւազդ քի օրթալրգ պօզուլուէօր , քէնտինէ կէլտի . վէ իւճրէթ իլէ աքէր տէվլիլիս պտըպատախան վիլայէթինտէն , վէ կովկաս սէմթինտէն , աղուանլարտան վէ կիւրճիլէրտէն . վէ ծնւարլա միջագէտէ կէնիս՝ կէրի ալսոր օ Էէրլէրի քի տիւշմանլար գափմիլ իտի :

3968 : Տահա արտաւազդ միջագէտտէն տեօնմէտէն՝ անտո-

5167 : Նինոս հոմալը լարըն պէօլիւկի օդոստոս կայսերին թաճտաշը՝ Էիւրիւտիւ ասիայա՝ քի աճէմլէր իւզլիլէնէ վարա : Վօրգտու արտաւազդ ծնուն կէլիլինտէն . պունուն իչին ծնա Էլլի Էօլլատը , վէ ծնունլա տօսթլուգ պաղլայրս , սեօզ վէրտի քի հոմալը լարա Էարտըմճի սլսուն հէր դարաֆտան : () տախի աճէմլէրէ գարը ծնտան Էարտըմ իսթէտի : Վեօզ վէրտի արտաւազդ , վէ տըշարտան տըշարը Էարտըմընր տախի կէօսթէրտի . վէ լաքին կիզլիձէ աճէմլէրէ իմստա կիլէյիս՝ դարաֆկիլիլէրի իտի : Վիւրիւտիւ անտոնինոս աճէմ թօփրաղլոն . վէ Էէնէյիմ տէրիքէն Էէնկիլտի , վէ աքէրին չօղու գըրըտը , Էյլէ քի կիւճ իլէ տիւշտիւլէր հայաստան թօփրաղլոն . վէ օրատա գըշլայրս՝ տեօնտիւլէր ասորի սէմթինէ . վէ քէնտիտի անտոնինոս կիթտի մըսըրա կղէոպատրա սուլգանըն Էանընա . պագ հայ թարիիինտէ : ք . 13 :

3970 : Վ Է չինքի տուլտու անտոնինոս քի արտաւազդ կիզ-

5169 : իձէ Էարտըմէթմիլիտի աճէմլէրէ , Էանըս Էադըլըք իտի՝ քի ծնտան Էօճ ալա : Հաշան իչիթտի քի արտաւազդ մըթրինէ կիլմիլ տօսթանէ Էլլի Էօլլատը ծնա , վէ մուհասպլիթիլ տալլէթ Էթտի մըսըրա : Տուլտու արտաւազդ քի ֆիքրի ֆինա տըր . ծնուն իչին կիթմէտի : () տախի արտաւազդը ալոտատայրմ ալլիլ օղլունա

նա ալմազ իսթիտի սնունդ գրգռնը . վէ լաքին վերմէտի
արտաւազդ :

Եւազ կիւնէրին իսթիտասընտա՝ կէլտի անտոնինոս
քիւչիւք հայաստանա , վէ օրատան թէքընը տալէթ
էթտի արտաւազդը՝ սանասըն քի՝ պիր պէշիւք մաս,
լահաթը վար կեօրիւլէճէք : Սու խըրը տալէթ տէյ-
իլ տիր տէյէրէք կիթտի արտաւազդ հայաստանըն ի-
չէրի սէմթինէ : Վերտի անտոնինոս տախի հայաստանա
չալ էտէրէք՝ քի աճէմ իւզէրինէ կիտէճէք տէյի . վէ
կինէ էլ չի կեօնտէրիւ չաղ ըրտը արտաւազդը քի կեօ-
րիւլէ ծնունլա . օ տախի պիր պահանա իլէ չէքիլտի կիթ-
տի արտաշատ չէհրինէ : Սպաւը կեօրտիւ անտոնինոս
քի օ կէլմէյօք՝ իլէրի էիւրիւտիւ . վէ պիր էզ տօսթլա-
լըն սեօղի իլէ հաղըրնը էլէ ալուպ , պիրէզ տէ սաքէ-
րին լօգլուղու իլէ ծնու գօրգուտուպ , վէ էլի եաղըսլը
իլէ սնա պէօյիւք շէյլէր վատ էտիպ՝ սլունլարլա ալ-
տաթտը արտաւազդը :

Ենանտը արտաւազդ՝ վէ չըգտը կիթտի ծնուն օրտու-
սունա : () տախի օրաճըպտա սօլուգ ալտըրմայրպ
դութտու՝ վէ գտու ծնու ալթըն զէնճիրէ՝ պէշինճի
սէնէսինտէ՝ պապաւը էօլտիւքալէն սօնղուս : Եւթ-
տու սնուն օղուլարընը տախի , վէ տէմիրէ վուրտու .
վէ ծնլարիլէ իսթէնտէրիէ չէհրինէ՝ վարըպ՝ փէշէշ
չէքտի ծնլարը կղէոպատրա սուլդանա : () օր էթտի-
լէր սնլարա քի թէմէննա էթտինլէր սուլդանա , վէ
լաքին գապիլ օլմատը . ծնուն իլին կեօրիւլէր պիրէզ
շաշտըլար , պիրէզ տէ կիւճէնիւ օնլարիլէ պաշլատը-
լար սէրթճէ՝ վարմաղա , պունլար մաղլուր վէ ֆօտուլ
տուր տէյի :

Վէլտի կինէ անտոնինոս հայաստանա . վէ ծնու իւլ
պէօլիւք էտիպ աշաղքի հայաստանա փատիշահ տէքտի
քէնաի օղու աղէքսանդը՝ երաոխ չալընտան միջագե-
տէտէք . էօգարքի հայաստանը տախի երաոխ չալըն օ-
յիլը դարափընտան՝ վէրտի քիւրտ փատիշահընա . քի օ-
նուն գրգռնը յովտապէ ատըր օ կիւնլէրտի՝ ալտը քէն-
տի օղու աղէքսանլու . քիւչիւք հայաստանը տախի
թէլալիմ էթտի սլունտոս փատիշահընա : Սկը երտուն
սօնղուս վարտը էփէսոս չէհրինէ , վէ սնտա թաճ կիլ-
տի պաղընա՝ օգոստոս կայսերէ նիսպէթէն , վէ օրատա
աղէկ՝ սիքքէլէտիպ , պիր գալափընա գաղտըրտը . ալ-

տոնինոս հայաստանը եկնին ॥ :

Տիւրքմանլըդ տիւրքմանլըդ պուստուս վի, օգոստոս կայսերին մապկինին, եզլէ պիր ճինք օլտու պուստուս քի տաճա տիւսեա եզլէսինի կեօրմէմիչիտի : 1 Են սոն զուստա եկնկիլտի անտոնինոս վի մըսըրա գուշտը : վի կղէուպսարա ճանք աճըսընտան գուսուրուպ քէստի արտաւազը փատիշաճըն պաշլընը , վի պիր գաչ նամտար քիմսէլէրին . վի քէնտիսիսէ անտոնինոստու խըմընտան գօրգուպ մէզարա կիրտի , վի դարա հապէր կեօնտըրտի անտոնինոստու քի եօլմիշ տէյի . վի օրատա էնկէրէք երլանը պուսուպ գօլմէ իւղէրինէ : գօտու . վի օնուն սօգմասը զէհիրինստին Եօլտիւ . քէզալիք անտոնինոս տախի քէնտիսինի ետրալայըպ ճանընը իւֆիւրտիւ :

- 3970 Բարձամ իրինճի տիգրանըն գարտաշը արտաւազը
5169 գուլթուլտուգ տա՝ օնուն եկրինէ : կէլիպ փատիշաճ օլտու հայլարա՝ ալթմիշ եաշընտա իքէն . վի պաշլատըր ճինք էթմէ կէ հոսմալըլարլու . պաղտըր կեօրտիւ քի պաշա չըղաճապ իշ տէյիլ՝ գալտըր կիլթտի աճէմիսթա նա , գոսալթէթ էտէրէք քի սօնղու նէ օլաճագ :
- 3973 1 Ելարին հաչան հապէր եկթիշտի օնա վի արշաւիւր
5172 աճէմաճընտա՝ քի անտոնինոս Եօլմիշ չափըճապ ապէր շէքիպ էրէրիւտիլէր հայաստանա . Եվլէլ եօգարքի փայընա ալթիւպ գօվսալտըլտըր օնտան քիւրտ փատիշաճը տաքէրինի . Էնտի օնտան արշամ աշաղրի հայաւ տանա , վի սալտը օ հոսմալըլար իւղէրինէ քի օրայա պլըրադմիչիտի անտոնինոս , վի Տէփիսինիտէ գըլըքտան կէլիտի . վի զապղ Էթտի թէմամաշաղքի հայաստանը . զապղ Էթտի քիւչիք հայաստանը տախի գօյսէրինի շէհրինէտէք , աճէմլէրի քէնտիսինի : Էարտըմճի ալարագ . 1 Է աճէմաճըն արշաւիւր՝ Էօգարքի հայաստանա փատիշաճ եկրինէ պիրիսինի գօյուպ՝ տիւսնտիւ՝ եկրինէ կիլթտի . վի օնտան սօնղու օ Էօգարքի հայաստան զալըրըլարըն Էլինտէ գալտըր թա երուանդըն վագթինէտէք :

- 3974 Բարձամ փատիշաճ իլիթտիքտէ՝ քի օգոստոս կայսր ըա
5173 հաթթանմըլ , Էլէի Էօլլատըր օնա . վի տիլէտի օնտան գարտաշը թօռուլարընը . Էանի տրտաւազըն Էվլատլարընը . ամմա օգոստոս կայսր չիւնքի իլիթմիչիտի արշամըն հոսմալըլարու Էթտիկինի գօյվէրմէտի օնլարը :

(1) Եբրար Էլլի կեօնտերաի արշամ պարբշմաղ իլին՝ սեօզ վերերէք քի երլտան երլա հերովկէսին Էլիլիլէ վերկի վերսին միջագետքունն վի գայսերիէտէն : Վապուլէթտի օգոստոս կայսր պու շարդը, վի տօսթլուգ Էթտի հայ փատիլաշլողը իլէ . սիւյլէ պու իշ պիթտիքտէ՝ կէլտի արշամ մծրինէ վի սնտու ստքին օլտու : Վիլի գալ երլտան սօնդրա օգոստոս կայսր Թէքլար կէլտի ասորի սէմթինէ . սլունու իշիթտիքլէրինտէ Էօ . գարքի հայտատանն նախարարլարը , Էլլի կեօնտերտիլէր սնա՝ աճէմլէրին ճէվլինտէն շէքվա Էտէրէք . վի աիլէտիլէր՝ քիքէնտիլէրինէ փատիլաշ տիքսինքիւ չիւք տիգրանը , քի արտաւաղդըն օղլու իտի , վի հօօմաստ օղլու իտի , սեօզ վերերէք քի հօօմա տէվլէթի նին իդաէթինտէ գալսընլար : () տախի սնլարըն իաթէտիքլէրինէ կէօրէ փատիլաշ տիքտի սնլարա քիւ չիւք տիգրանը : Վու շէյի գախատամտը աճէմ շաշը . զէրէ զայլը աղըր իշլէրէ կիրմիշիտի : Վիգալիլարշամ փատիլաշ տախի գարշը կէլմէտի . վի հազ պիլէ Էթտի . չօգ Էյի սայսը քի Էատ միլլէթտէն պիր զայլըսը օլմայա , իլլա քէնտի գարտաշը Թօնու փատիլաշ օլա : Վի արշամ . 29 . սէնէ փատիլաշլոգ սիւլտիլէտէն սօնդրա Էօլտիւ , վի քէնտի օղլու աբգարը Էէրինէ վարիս պրրագար :

3984 :

5183 :

7 . ԼԷԳԻՆԷ ՎԵԼԷ :

7 . 16 = 18 :

Լրդար արշամըն օղլու Թախթա կէլիպ փատիլաշ օլտու մծրինտէ , սէնէ . 3999 . 5198 : Վու աբգար կէօրքիլ կեօսթլէրիչի վի պօյպօս սաշապը , մէքէպի Էափաշ , աիլի դաթլը , ագրլլը վի ֆիրտաթլէ , վի օվագիթլէրտէ օլանլարըն չօղլունտան իւսթիւն պիր քիմնէ իտի : Վունուն մէտճի չօգ տուր ռում վիլաթին քիթապլարընտա , վի ճիւմլէսի տէ պունու պիթիլտիլէրլէր , վի զիյատէսիլիլէ Էօյլրլէր , կիւլյա քի Էրլէր իսինտէ պիր էր . պունուն իլին աւաղ ոյր տէրլէր իտի սնա հայլար . Էանի ուլու Էր . վի լաքին սասրլէր վի ռումլար տիլլէրինէ ույտուրամայրա վի տօղլուճա սեօյլէյէմէյիպ , աւաղապր Էէրինէ , պօզի սի աւագար տէտի . վի սլագիսի աբագար . Էօյլէ քի

3999 :

5198 :

ԼԷ

Լ՛ըգար՝ տէմէք սլէսսէվիյէ օլտու : | սքին արապլար
աքսլար տի տիլէր . քի պէօյլւճ՛ք տէմէք տիր . վէ չիւն
քի սալթ պու աս սեօյլէնիր իտի մնա , ասըլ ասըլ ան -
ղըլմաղ օլտու :

Լ՛քինճի սէնէսինէ վարտրգտա՝ պու արգար փատիշա -
հրն սալգանաթը , ռում գայսէրի օգոստոս թէֆթիշ
ճի կէօնտէրտի էօթէյէ պէրիյէ , քի հէր նէգատար
հալգ վար իսէ քէնտի տէվլէթինին հիւքմ էթտիկի
էէրլէրտէ՝ սայըպ վէ վիլայէթլէրի թահրըր էտիպ՝
տէֆթէրէ ալսընլար (քի հայճա աշխարհագիր առնէլ
տէնիր .) պունու պէօյլէ էթտի քի վուգուֆ թահսիլ
էտիպ պիլէ , էլի ալթընտա օլան հալքըն չօղլուղու
սայըաընը , վէ ծոուն էմըի իլէ հէր էէրտէ : Կայսերին
սուրէթի հէֆ փուլթ հանէլլէրէ գօնուլաու : Պու սէնէ
տէ վէ պու էսնատէ՝ էգէլլի քէլիմէթուլլահ ինսանի -
էթ գապիյէթի իլէ պիրլէնիպ՝ սողտու հազրէթի մէր
էէմ պիքիր վալիսէտէն . վէ ռում գայսէրի՝ պէնի ա
տէմի սայմագ իւզրէ իքէն , կէլտի գուրթարմաղա ին
սան ճինսինի կիւնահ շէրրինտէն :

Հերովդէս տախի քէնտիսինի պէօյլէք կէօսթէրմէք
իսթէտի , չիւնքի մեդիա էէրինէ գօսիլ իտի քէնտինի ,
պունուն իլին սուրէթինի կէօնտէրտի փուլթ հանէլլէ -
րէ քի գօսունլար կայսերին սուրէթի էանընա . վէ պիր
սուրէթ տէ հայատտանա էօլլատը . վէ լաքին արգար
գապուլ էթմէտի . պունտան էօթիւրի էօձ ալմսգ իւ
թէրիտի ծոտան հերովդէս :

() արալըգտա պիր տիւշմանլըք սէպէպի գուհուրա
կէլիպ փուրսաթ պուլտու հէրովդէս , վէ աղըր ասքէր
իլէ ծոուն իւղէրինէ էօլլատը գարտաշը օլլունու ատը
յուլսէֆ . | էյուլսէֆ տախի արգարլա ճէնք էտիպ՝ օ
ճէնքտէ տիւշտիւ , վէ ասքէրի տաղը լրպ գալտը . | է
հէրովդէս տէ օ էսնատէ ալլահըն ղաղէպինէ օղրա
րպ՝ վէ եարալարը գուրթալանը՝ էօլտիւ :

() կիւնլէրտէ արգարըն տիւշմանլարը կէլտիլէր ծոուն
կայսերէ : կայսր տախի պաշատը մնա էյրի պաղմաղա .
Լ՛ըգար պունու տուլտուգտա չըդտը կիթտի հօմայա ,
քի կայսերին հաղըընը էլլէ ալա , վէ մապէյնլէրինտէ
օլան պիրլէք ահսնամէսինի էէնիլէյէ վէ գապիլլէյէ :
Հաչան կայսերին գարշըսընա չըդտը արգար , վէ օ -
նունլա էիւզ պէ էիւզ սեօյլէտի , շաշտը կայսր վէ թա

առճիւղայ էթտի ծնուն ագըլը տէփրէնիյնն . վէ ճա
նիւ կէճնիւլտէն մուհասպպէթիլէ ծնու պաղլանար ,
էօյլէ քի հէր շէյտէն զիյատէ հօշ կէլիլէ իտի ծնա՝ ար
գար փատիլաճլա կեօրիւնիւ պ գոնուլմադ , վէ ծնուն
լա եէմէք իւմէք . վէ գօյվէլմէ գիտի ծնու քի եանըն
տան ոյրըլա : () Զօգ քէլլէ տիլէտի արգար քի սայր՝
վերսին քէնտիսինի վէ գոնըլա փարմադա . ամմա կայսր
մուհասպպէթիլանն գօյվէլմէ գ իտի . էն սօնըլուն
տա ծնուն ագըլը սեօզլէրինն եէնիկիլիս՝ իսթէր իս
թէմէ գ ծնա եօլ վէրտի : () տախի վիլայէթիլն տեօ
նիւս՝ կիթտի մթրին շէհրինն , վէ չօգ պէօյլէք իլլէր
տիւգտիւ , վէ չօգ պինսըլար գուրտու . վէ պիւր կիւզէլ
շէհր տէ ետիտը միթագէտտէ , ատը արգարչատ :

Եօլտիւ օ կիւնէլրտէ օգոստոս կայսր . վէ ծնուն եէ
րինն տիրէր կէշիպ օթուրտուդտա՝ ծնտան սըգընթը
չէքտի արգար . ծնուն իլլին նիլէթէթտի քի աճէմէ
րէ տայանրայ՝ հռօմալորտա տսի օլա : Պու նիլէթ
իլէ էլ վուրտու ոււհա շէհրինն , վէ եէնիտէն եափ
աը ծնու . վէ գոպիլէլիս՝ օրայա կէթիւրտի թախթընը
հէփ գապըմը իլէ :

Պունու պէօյլէճի տիւղիւս՝ գըզգարտաշը օլլունու
ատը սանատուրէ քի պիւր պահատըր վէ ագըլը ուլաղ
իտի՝ պէյլէր պէյի էթտի , վէ հայաստանա հօքիմ
տիքտի , վէ ասիլիք մասըահաթընը ծնա պէյան էափա՝
եօլլատը ծնու իլլէրի գարափրայա արտաղ սէմթինն .
քի օրտաա օթուրուս տքէր էթտարիք էթտին ճիւք
իլին :

() վապիթլէրտէ կօլմիլ իտի աճէմէշահը արշաւիր . վէ
իւշ էվլատը գալմիլ , ատըարը՝ արտաշէս , կարէն , վէ
սուրէն , պիւր տէ գըզ՝ ատը կոլմ : Պունլարըն իլլնտէ
պէօյլէք արպէտէ գօփտու . զէրէ արտաշէս՝ փատիլահ
օլմագ իսթէտիքտէ՝ գարտաշարըր գարըր կէլտիլէր :

() Նլարըն իլլնտէ գալլա զուհուր էթտիքտէ , արգար
փատիլահ սնլարտան եարտըմ պուլամիյրայ՝ սըրապտը
ասիլիլ մատտէսինն . վէ քէնտիսի տքէր տէվլիլիպ
կիթտի աճէմիսթանա . վէ արտաշէսի եէրլէշաիրտի
թախթընա : () պիւր գարտաշարըր գարըր տուրտուգ
տա՝ ծնարըր իտիւսթէտիս՝ պիւր գանուն գուրտու ծն
լարըն մապէթիլնտէ , քի արտաշէս օգոստոս օգուլա
փատիլահ օլունն . վէ գալտաշարըր քի տէհիրլէրտի
Է
Է
պահ

40

5203

1, 2, 3

11

14

ընմ վար , իբրևիղէանէ եւթիւր . Կույոնը կէլ . Կէմը եթտի ելիւրէրէ քի եղմէ կիրտիքլէրնտէ՝ քէնտիսի իյին ալլաճա գուրպան եթսինէր ծնուն հէքէլինտէ . Կէ պիր միւսափլիր՝ Եանի սուրէթ եազան տախի Եօլլատը Ելիւրէրիւրէ , քի Եկէր յո կէլմէ՝ զսէ՝ ծնուն սուրիւթիսի րէսմէ եթսին :

Կլիւրէր հրէաստանա վարըս՝ րասթ կէլտիւր օ գա 30 .
 Լապալղա քի յիսուս ծաղկազարդ կինի երուսաղէմէ կիտէր իտի . վերմէք իսթէտիւրէր ծնա արգարըն մէք թուպինի . Լաքին ճէսարէթ Ետէմէյիս՝ կէլտիւրէր փիլիպպոս առաքեալն Եանընա . վէ տէտիւր , յոս Կուլուչմագ իսթէրիզ . օ տախի անդրէաս առաքեալա սեօյլէյիս՝ իքիսի պիր Եերտէ հասլէր վերտիւր Եֆէն տիւսիզէ : Վու իշ իյին շաղ օլտու յիսուս . վէ Եմը եթտի թովմաս առաքեալա քի արգարըն մէք թուպինի՝ ճէփսս Եազըն . օ տախի Եազըն յուն աղղընտան , սեօղ վերէրէք քի պին կեօյէ աղտըլտան սօնղրա՝ շայիրտլէրիմտէն պիրինի Եօլլարըմ քի տանս շիֆա վերսին , վէ տօղրու Եօլ կեօսթէրսին :

() արալղտա պաշլատը միւսափլիր , Եանի պատկեր հան՝ չալըչմագ քի յուն սուրէթինի ալա . Ետէմէ տիքտէ՝ ալտը յո պիր մահրամա , վէ գօտու Եիւղինէն . վէ օ մահրամա իւղէրինի . միւճիղէթ իլէ րէսմ եթտի թէմամ քէնտի սուրէթինի . վէ օ մահրամայը անա Նէյէ վէ օպիր Ելիւրէրէ վերիս՝ Եմը Եթտի քի կեօթիւրսինէր արգար փատիլաճա , վէ ծնունա պիլէ թովմաս առաքեալն Եաղտըլ քեաղատը , քի քէնտի պին թէսէլլի օլտուն՝ ինանտըղընա վէ իսթէտիկինէ կեօրէ : Երգար ալտըլտա պու աղիմ փէշքէլլէրի՝ Են Եիլիլէ սէճտէ գըլըս օ սուրէթէ՝ Եիւրէքլէնտի . վէ քէնտիսինէ թէսէլլի պուլուս՝ պէքլէրիտի իշին պիլէմ մէսինի . վէ րամարլատը քի օ քեաղատը վէ օ սուրէթի

հէր տիւրլիւ սագընարագ , Եյիճէ սագընարլար : Են Եփէնտիմիզ կեօյէ ալտըլտան սօնղրա՝ թովմաս առաքեալ քի ծնիքիլլէրին պիրի իտի՝ յուն Եմի իւղրէ արգարա Եօլլատը թաղէոս առաքեալը քի Եթմիշ շայիրտլէրտէն պիրի իտի : Կէ օ ուսալարըլ կիթտի արգարըն Եանընա . վէ վաղ Եթմէ կիլէ ծնուն ճապընը սուրանտըրս թէսինէ շիֆա վերտի , վէ ծնու միւրտէ Եթտի . վէ ծնունա հէփ ուսալըլար տախի

տինս, կէթիլիւղ մկրտել է թախ . վէ պիլը պէջիւք քիլիւ
սէտէ ետախը օլտուա . վէ քէնտի եէրինէ ենքս գօտու
պիլիսինի, քի սէնաաթը տիպաճի իտի, վէ սըգար փա
տիշահըն սարըգճիսի իտի՝ ստը ադգէ՝ քի ստորիլէր
ադգէ տէրլէր :

Վալլալը ծնտան թադ. ոս առաքեալ՝ վէ կիթտի իշէր
քի հայաստանա քի օրոյա հիւքմ էտիլ իտի սանառ
րուկ՝ արտաղ էյալէ թինտէ՝ շաարշան սէմ թինտէ :
() րստա վաղ է թմէ կիլէ տինս կէլտի սանասրուկ վէ
մկրտել օլտու . վէ ծնունլա ճէմաաթըն չօղու վէ չօգ
հայնախարարլարը տօղլու տինի քապուլ էտիլ ծնլար
սախի մկրտել օլտուլար . քէղալիք սանասրուկուն դը
զը ստը սանղուխտ : 1) է օ սէմ թէտէ եպլիս գօտու
թապէոս՝ քէնտի եէրինէ զարարիա առլը պիլիլինի . վէ
քէնտի կիթաի աղուտն սէմ թինտէ :

- 31՝ Պոլ իշէր պէջիլէ օլտուքտա՝ ադգար փատիշահ քեա
ղատ եաղտը տիքէր կայսէրէ իքի քէրրէ յո իլին . եազ
տը աճէմ շահընա տախի՝ ստը արտաշէս . վէ ծնուն
նէրսէ հատը օղլունա՝ քի ստորէստան փատիշահ իտի,
յո էփէնտիմիգէ, իման կէթիլմէք իլին : 1) է լաքլին տա
հա ճէվապ ալմաստան էճէլի եէթիլիպ էօլտու , վէ
կէօմիւ լաիւ մէզարտ ուռհա յէհրինտէ . սալլաաթը
33՝ սիւրտիւ . 38 . սէնէ . 35 . սէնէ քոա ինանմասընտան
էվլլէ . վէ . 3 . սէնէ ինանտըգտան սնղրու :

8 | Լ՛ըշտի-նի վէ սանասրու-տան վաթիլլէրէ :

թ . 19 :

34՝

այ տէվլէթի քի պիլիմ իղղէթ լի ադգար փատի
շահըն էլինտէ իտի , ալէի իւթ օլտու , վէ իքի
պէօլլունտիւ . զէրէ անանէ ադգարըն օղլու , վէ սա
նասրուկ ծնուն գըզպարտաշը օղլու՝ տիւնէատէն կէօջ
էթտիքտէ՝ իքիտի պիլտէն փատիշահ օլտուլար՝ պիլիլ
պիլիլինէ գարշը :

Լ՛նանէ ադգարըն օղլու ուռհատա փատիշահ օղլապ
էփէնտիմիգին տինինի պըրադտը . վէ փութհանէլէր
ալլապ՝ փութլարա թափար . վէ չալլալը քի ճէմաա
թընը տախի քէնտիսինէ ույտուրա : հապէր էթաի
ադգէ ենքս քի քէնտիսինէ թաճ դավուղու եափա
պասլասընա եափտըղը կիպի . ճէվապ վէրտի ադգէ .

պէ

պէնիմ էլիմ տէտի զալուգ ետփմաղ էօյլէ պաղաքի
քսա սէճտէ գըլմաղ Վոլ սեօղէ կիւճէնիս՝ էմի էթ
տի անանէ քի ադդէնին այսպըլարընը քիսսինը . օ
տաիի պեօյլէճէ կօլտիւ .

Վաղատը անանէ էէնիտէն ետփուլար ետփմաղա քէն
տի սալայրնատա . վէ իշէլէնէր եօղալքի գաթտա
պիր պեօյիւք մէլմէր տիրէք տիքէրիքէն՝ անանէ աշաղ
տան պաղույ էմի էթտի ծնարատ քի նանըլ տուրդուր
մալը սնու . վէ էմի էտէրիքէն , տիրէք դայտը վէ տիւշ
տիւ ծնուն իւսթիւնէ . վէ սյաղլարընը խուրտիւխաշ
էտիւյ ծնու ծրատա էօլտիւրտիւ . 4. սէնէ փատիշաճ
լըդ սիւրտիւքտէն սնդրա . վէ սր՝ հայրապետին էօճի
ծնտան ալլնտը .

Սանատրուկ ադդար փատիշաճն գըղգարատադուլու
քի շաւարշանտա փատիշաճ իտի՝ օ տաիի պըրագտը
տիւնին , վէ իսթէրիտի քի աշաղքի հայաստանը սալթ
քէնտիսի զապդ էտէ . պունուն իշին պաղատը աքէր
տիւգմէկէ բաղրատուն Վէ աքծրունի սյալարըն էլլ
իլէ . Վոլ իշտէ իքէն՝ հապէր կէլտիքտէ քի անանէ
էօլմիշ , զիյաւէսիլէ սէվնէրէք՝ աքէրինի ալլու է
վէթլէմէկիլէ կէլտի միջագետէ . Ուռհանըն հապը
պունու տուլտուգտա քի չօղու իրիսթիսն իտի , զալէթ
գօրդտուլար . վէ էլլի էօլլատըլար սանատրուկա , վէ
էէմին իսթէտիլէր ծնտան՝ քի տին դարափրնատան քէն
սփլէրինէ սօգ ունմասըն . վէ հիւ պիր քիմնէլէ զալար
էթմէսին .

Սէմին էթտի սանատրուկ , վէ ուռհայա կիլիպ զապդ. 38
էթտի շէհրի . վէ էէմինինէ գարըն աքգարըն էվլատա
րընը վէ սպունու գըլըմտան կէլիտի . սալթ գըղալը
սաղլայրու չըգարտը ծնարը ուռհատուն , վէ օլմուրթ
տու հաշտէնիւ կյալէթինտէ . Վէ սքգարըն գարըն
նր տալ հէգինէ՝ էօլլատը խառան շէհրինէ՝ միջագետ
մէ մէլէթլին սուլլաշալըղընը իւկէրլինտէ՝ ալլ գօյա
րաք . գէրէ սնուն էլլիլէ չօգ էլլէք կէօրմիշ իտի աք
գար փատիշաճտան . Վոլ հէգինէ՝ սուլլաշաճ՝ տին դա
րափրնատան թէմում գալլիլէնմիշ իտի , վէ ուռհուլա
հըն լուդիփի իլլէ տօնամիշիտի . պու գալլալէ կիթտի
էղմէ . վէ գըլըդ տիւշալէքտէ կըղդէոս կայսերին
վագթինտէ՝ մըսըրտան գաթը չօգ պուղտայ սալթըն
ալլու՝ միւհթաճ ծնլանլարա էօլէլթիտի . Վէ էօլ

տիւք տէ՛ օրոտաւ՝ զիշնէթ իլէ՛ կեօմախլըր թէնինի մէ-
զարաւ Երմին գափուսու Կեկիւնտէ՛, օնու միլլէթլըրէ
Ելլէք Էտիճի գանդմաղլա, վէ՛ իւզէրինէ՛ պիր միւքէ՛Լ
ԷԿ թիւրպէ՛ Էափաւըր :

Խաղէոս առաքեալ իշիթախքա՛ն անանկնին վէ՛ սա-
նատրուկուն էթախքլըրինի՛ Էաս դու թաու . վէ՛ չիւն-
քի քէնախի օ վաղ իթլէրա՛ն, Կապադոպկիա սիմթին-
ա՛ն իտի, (Թէքրար կիթմէք իսթէա՛ն սանատրուկուն
Էանընա՛) քի կինէ՛ օնու աինէ՛ կէթլըրէ՛ : Պու ֆիքր իլէ՛
միջագէտէ՛ կիրտիքա՛ն, օնա ըասթ կէլտի պէշ քիշի քի
Հաժմատան Էլիլիլըլէ՛ կէլիլըլէ՛ր իտի սանատրուկ փա-
ախլա՛հա, պէշի ա՛ն քիշիդա՛ն, քիմանէլէր՝ փատիշահ
սոյունտան օլարաղ, պէօյիւքլըրինին ասը խրիւսի՛
Էանի ալթուն, հայճա ոսկի՛ : Պունլարա վաղ Էախք
թաղէոս առաքեալ՝ քծուն տինինի գապուլ էթախը-
աի, վէ՛ մկրտել Էախ, խրիւսի ա՛նախքլըրինի քահա-
նայ Էաթի՛ : () Ելար աախի հէֆ շէյլըրինի սաթըղ վէ՛
ֆուգարայա տաղըտըղ, պաշաաւըր Էօթէյ, պէրիլէ՛
կէզլըրէք քո՛ Էֆէնախմիլլին աինինի աշիքէար էթմէկէ՛,
վէ՛ իշիտէնլըրի գանդըմաղա . պունլար պէօյիւքլէ՛
րինին ասը իլէ՛ հայճա ոսկեանք տէնտիլըր :

48. Պունու սանատրուկ իշիթախքա՛ն քի օ զաման շաւար
շանտա իտի՛ չաղըրաը օրայա սք թաղէոսու . վէ՛ օրա-
տա Էօլտիւրաիւ օնու . վէ՛ չիւնքի զաքարիս Էպիս ոսղ
իտի՛ օ գալլըր ըիտի ճիմաթիլ : Եօլտիւրաիւ սանատ-
րուկ սք թաղէոս իլէ՛ քէնտի սանդուխտ աալը գըղը-
նը տախի՛ քծուն տինինա՛ն, գապի՛ վէ՛ մէթին գալմար
իլին . վէ՛ օնուն իւսթիւնէ՛ միւճիլլէթլըր օլտուգտա՛
չօք քիշի գապուլ էտիպ քոուն տինինի՛ օնուն ուլու-
րունա Էօլտիւլէլըր . պիր վաղ իթա՛ն սօնդա ոսկեանք
տէտիլլըրիմիլլ տախի մարտիրոս օլտուլար իքինճիար
տաշիս փատիշահըն կիւնիւնա՛ն . սէնէ՛ : 107. պագ հայ
թալիխինա՛ն : Դ . 28 :

50. () վաղ իթլէրա՛ն, քարթուղիմէոս առաքեալ տախի
կէլտի հայաստանա՛ն, վէ՛ պիլլէսինճի՛ կէթիլտի սք անտա-
ծինին սուրէթինի . (պաղ հայ թալիխինա՛ն : Դ . 19.)

Սիւքա՛ն աշաղքի հայաստանտա վաղ Էախ չօղու-
նու տէնտախ Էախ սօղրու աինէ՛ . վէ՛ փատիշահըն գըզ
դարտաղըն տախի աալ թաղէոսէ՛, վէ՛ օնուն սէրաւ
քիլլինի ա՛ն : Պու շէյ չալ օլտուգտա՛ն զութաու սա-
նատ :

նաւարուկ դըզգարտաւորն վիւ Եւլաիւրտիւ . վիւ սք բար
Թուղիմէոսուն տէրիսինի Եիւզտիւրիււ պ խաչա չըզար
տը ծնու արեւմանոս շէհրինտէ , վիւ ազիզ Թիւնի ծն տա
մէզարա կեամիւլտիւ :

Կէլտի հայաստանա յուգա առաքեալ տախի , օ քի Թա
դէոս տէնիլիւր ծնիքիլէրտէն պիւրիսի . վիւ մարտիրոս
օլտու որմի շէհրինտէ վիւ ծնտա մէզարա կեամիւլտիւ .
Վ ազ. Թիւլէ' Թովմա առաքեալուն քեմիքիլէրի տէ' Եա
խօտ պիւր փայը կէլտի հայաստանա . կէրդի քէնալիսի
հինտիսթամնտա Եօլաիւ , վիւ լաքին քեմիքիլէրի' աղձ
նէապ վիւլայէթիւտէ խողց տէտիքիլէրի քեօյտէ սագ
լանտը . Կէլտի հայաստանա սք Եւստաթէոս տալիսի
Եէթմիլչէրտէն պիւրիսի . վիւ սիւնիք մէթիլէթիւտէ
մարտիրոս օլուպ մէզարա կեամիւլտիւ' օ Եէրտէ' քի չիմ
տի ծնուն աւտընա ստաթէ տէնիլիւր , քի տաթէ տէրլէր
Կէլտի հայաստանա Թադէոս առաքեալուն Եգիլէ աա
լը շայիրտի տալիս , վիւ կիթտի աղունա վիւ ուտի տէմ
Թիւնէ' իւլ շայիրտիլէ' . վիւ հէփիսինիտէ Եախօտ չօղու
նու խրիսթիան Եթտի . վիւ արղուն օվասընտա մարտի
րոս օլտու :

Պունլարըն վազ. Թիւնտէ' հաչան կայսր օլտու նէրոն'
սանասարուկ փատիչա' ծնա Ելլիլէր կեծնտէրտի փիշ
քիլէրիլէ քի պարըշըգ շարղընը կիւնէ' գալիլէսիլլէր :
Պունլարը նէրոն կեօրտիւքտէ' Եօղարը ալտը քի օ
Թուրթաուն պիլլէսինա' կայսեր Թախթընտա : () րա
տա պուլունուպ սէնէքա փիլիսոփա ներունուն ուսթա
սը , վիւ պու իքրամը կեօրիւպ' շէքիմէ տի քի Ելլի օլան
լարա կայսերէ լայըգ իքրամ օլունաուն . պունուն իլլին
պիւր սլ իլլէ իլի շէվիւրտի . իլլէ' կէլլիօր տէտի վիւլլէ
տէն ազրիպպինա . օ տախի ծնունլա օյալանըպ օ իք
րամը Ետէմէտի հայ Ելլիլլէրինէ :

Բաշաթ օլտուգտա սանասարուկ' չօգ շէօհրէթլի իւլ 55
լէր Եթտի վիւ չօգ պինալար Եափտը . ծնարտան պիւրի
սի տէ օլտու մծքին շէհրի . զէրէ պու շէհր զէլլէլլէ
տէն զէտէլէնտիքտէ' Երգտը սանասարուկ , վիւ Եէնի
տէն Եափտը Եվլլէրիտէն միւքէլլէֆ . վիւ իքի գաթ հէ
սար շէվիւրտի Եգրամիքնա . վիւ քէնտի սուրէթիւնի գաչ
տան Եծնմա տիքտի շէհրին օրթասընա' Ելլինտէ պիւր
փարա օլարազ . պունունլա կեօրթիլլէրմէք իսթէտի քի
օ շէհրի Եափտըգտա հաչնէսի Թիւքէնիւպ' սալթ պիւր

տիւրտիւնը զենան առել՝ պոնտոս փատիւլահընրն օղլու-
նու՝ արտաշէս առ զօմիւրն, օնու :

Պո. զենան եօլտիւքտ, , արտաշէս շահ՝ հօմիւրն լարա (35.)
սուլուրմայարազ՝ փատիւլահ տիւրտիւնուն եւրինս, ար-
շակ առել օղլունու : Պոնու իշիթ տիւքտ : տիւքտ կայսր,
եազտը կրօրձի փատիւլահընրն գարտաշէնա՝ առ միհը-
գատ՝ նոմը շանը պեօյիւք պիր պահատըր քիմս, , վի-
փատիւլահըն առը փարման , քի ապրիլիլէ եիւրիւյիւպ
եօգարքի հայտատանա , զապղընա ալսըն : () տախի
գարտաշէնըն ելիլիլէ արշակըն թէվապիսինս, չօգ շէվ
վատ կախա՝ օնուն վիւճու տինի գալտըրտը . վի. քիճաիւ
պիս : պիր եգ ապրիլիլէ իշիթ կիրիպ ալտը արտաշէս
շէհրինս , վի. օնտա փատիւլահ օլտու : Պո. հատիլի ալ-
սրգ սոս արտաշէս շահ՝ եօլաառ միհրպատըն իւզլիլի-
նէ : աղըր ապրիլիլէ արշէգ առել օղլունու (քի եօգար-
տա զիքր օղլունու) . առմա միհրգատ կփիթ լիլիլիլէ
հապիլի վիւրաի փարման առել գարտաշէնա . օ տախի
Լ. լանլարը վի. Սարմատառը պիրիքտիլիլէ կէլտի գօ-
վալատը աճիւմիլիլ . վի. գարտաշէնը եիւրիւյիւտի օ
փատիւլահընա :

Պիր գալ երլտուն սօնդրա՝ հռամիզգ՝ կրօրձի փատի- (52.)
շահընըն օղլու կէլտի օ ալմիթլիլէ, միհրպատըն եանը-
նա քի առմաառ իտի . վի. նախարարարը ելէ ալըպ
տեօնտիւ կինս : պապատը եանընա . վի. օնտան ապրիլ
ալըպ եիւրիւտիւ միհրգատըն իւզլիլինս : վի. օնու գօր-
գուտարապ. գօվալատը . վի. արտընա տիւշիւպ գուլ-
տու. օնու վի. գարընը . վի. օնարը գապա կապալար
ալթընա պատըրըպ՝ պօղտու . հիւմ տախի սրատա կօ-
տիւրտիւ՝ պալ պօղու լանլարըն օղլուլարըն , քի զար-
զար աղլարըլար իտի՝ օնլարըն կօլմէսի իշին :

Պեօյիլ օլտու գտա գարեհ շահ կօքիլլինիլ գալգտը
քինաի կէլտի վաթիլ ապրիլիլէ եօգարքի հայատա-
նա . վի. օնտան հռամիզգի գօվալարըպ՝ փատիւլահ տիւ-
տի արտաշէս շէհրինտի տիրիթ ստըր գարտաշէնը .
վի. միլլէթ տախի եիւրեքտէն գապուլ լիլիլիլ օնու՝ ար-
շակունի սրտա գու. իշին :

() րտուն աճիւմ ապրիլիլէ քիլտիլտի , թէքրառ տեօն (53.)
տիւ հռամիզգ , վի. գօր իլէ փատիւլահ օլմազ իսթիտի .
հայար պոնու կեօրտիւքտի , քի պիլլիւմիլիլ իտի տի-
րիլիլ , սիւահլանըպ՝ սալտըլար հռամիզգին իւզլիլինս :

- () տախի հաշար գալըս՝ ալոր դարըսընը քենտի ա-
 թընա . վն գաշարագ կիւճիլէ գուրթարոս պիւտի ճա-
 նընը : Սէ չիւնքի կէպէ իտի գարըսը՝ զէտէլէնիպ Եօ-
 մէք իսթէտի . վն գօճասը տախի շաշոպ վն տէրի կիպի
 օլուպ՝ խանչէր իլէ Եարալասը ծնու , վն չայա պլորա-
 գըպ քենտիտի դաշտը : Սէ օրատա լօպանլար օլմաղի-
 լէ՝ հաշան կեօրտիւլէր քի գարը սու իւղէրինտէ Եօ-
 լիւմ հատտինտէ ինկէլիպ Եաթըր , Եօգարը ալաըլար
 սուտան , Եարալարընը սարտըլար , վն թիմար Ետիպ՝
 սաղալթարըլար . վն քիմօլոուղունու վն հնէ չէքտիկինի
 սօրուպ՝ կեօթիւրտիլէր ծնու արտաշատ չէ հրին , . վն
 օրատա տահա զիյատէ թիմար Եթտիլիպ տիպ տիրի
 Եթտիլէր . վն ծնու ալըպ տիրիթ փատիլահա Եօ-
 թիւրտիլէր . վն օ տախի Եմր Եթտի քի ըահաթըլգ-
 տա դութսունլար . վն սուլգան կիպի տագըլտընլար :
55. Հասըր կիթտիքտէ հոօմայա՝ քի աճէմէր թէքրար
 զապդ Եթմիլէր Եօգարքի հայաստանը , փէրման Եթ-
 տի ներոն կայսր քի ասքէր պիրիքսին Եթէտէն պէրի-
 տէն՝ հոօմա ասքէրիլիլէ օրայա կիթմէկէ . հասըր վեր-
 տի սգրիպպաս հերուլէսէ վն զայրը հաքիմէրէ , քի
 պաղէստինտէ վն կիւլիկիտա վն ասորի սէմթէրին
 տէ հիւքիուլթ Ետէրլէր իտի , քի ծնլար տախի ա-
 քէր տէլչիրիպ Եարտըմ ճի օլսունլար հոօմա ասքէրի-
 նէ . վն պու իլ իւղէրինէ սէրասքէր տիքտի կորբուղոն
 դոմէտիանոս ալըր պիրիսինի , ծնա տախի արգատաշ՝
 կոնադրատոս տէտիքլէրի ասորի սէմթին փաշտընը :
56. Պէօլէ աղըր թէտարիք իլէ՝ կորբուղոն տէտիկիմիդ
 Եօգարքի հայաստանա Եագըլաշոպ , իշիթտի քի տիրիթ-
 տէ ասքէր տէվլիրիպ ճէնկէ հաղըրլանմիլ : Պուսու
 տուլտուկ տա կորբուղոն ճէսարէթ Ետէմէտի իլէրի
 Եիւրիւմէկէ՝ դարէհ շահտան վն հմէտէրէք . պունուն
 իչին Ել ի Եօլատըր դարէհէ՝ քի գարտաշընը տիրիթի
 Եօգարքի հայաստանտան կէրի չէվիքսին , վն օրթա-
 լըգտա պարըշըգ օլսուն : () տախի հոօմալըլարը ալ-
 տատարագ՝ քենտիսինի պու չէյէ ռաղի կեօսթէրտի ,
 վն տիւրլիւ տիւրլիւ սեօպլէրիլէ իշի ռզատըպ՝ պիր Եը-
 տան զիյատէ օյալանտըլար ծնու : Սէ չիւնքի կորբու-
 ղոնուն ասքէրի ալըլմամիլ իտի օ սէմթին հալասընո՝
 փէք ինճինտիլէր , վն չօղու սօղուդտան սագադըլանտը :
58. Իլք սահար կիւնլէրի Եագըլաշարգտա՝ կորբուղոն հիւ
 պիր

պիր սեօղէ դուլադ վաւրմայոյ եիւրիւտիւ վանանդ սեմ
թինէ , վէ իւլ գաւլէ ալըպ չօղ աստամ գըրտը , Վրանու
կեօրտիւքէրինտէ օ սեմթէրտէ օլանլար՝ քէնտի ի
րատէթէրի իլէ կորբուլոնա թէսլիմ օլտուլար ,
() տախի չօգ եէր զապդ էթտիքտէն սօնդրա՝ եիւրիւ
տիւ արտաշատ տէնիլէն շէհրին իւղէրինէ :

Եւքին տիրիթ կիլլի եօլտան ախանարդ օնուն իւղէ
րինէ տիւլիւլ՝ Տէր դարաթտան գուլաթտը օնուն սու
քէրինի , վէ իսթէրիտի դօրգուլմագ օնլարը . գօր
գու կէօրմէաիքտէ օնլարտա սէս վէրտի աթըր ասքէ
րինէ քի սալընլար իւղէրլէրինէ : Երասքէրլէրի եիւ
րիւտիւքտէ՝ ասքէր տախի եիւրէքլէնիս՝ պիր օղուր
տան պաստըլար հոսմալըլարը . վէ օնլարն եօլունու
վէ տիւղէնիսի ալթիւսթ էտիպ՝ չօղունու օրատա գը
լըճտան կէշիրտիլէր . վէ քէնտիլէրի տէ օնլարտան զէ
տէլէնիս՝ թա ագչամ վագթինէ տէք պիրի պիրինի
գըրտըլար , վէ սօնդրա պիրի պիրինտէն պլըրտըլար :
Վէ չիւնքի աղ իտի տիրիթին ասքէրի , պիր եանա չէ
քիլտի , քի զայրը ասքէրտէ ճիւմ էտէ :

Կորբուլոն պունու տուլտուգտա՝ օ կէճէ ասքէրին
եարըսընր եօլլատը արտաշատ շէհրին իւղէրինէ՝ քի
սապաճ վագթինէ տէք ճէնք էտիպ եօրուլթտանլար
շէհրտէ օլանլարը . վէ քէնտիսի տախի սապաճ օլ
տուգտա՝ եէթիշտի օրայա ճիւմլէ ասքէրիլէ : () Յուն
կէլմէսինտէն շէհրլիլէր դօրգուլա տիւլիպ , ճէնք
էթմէտէն շէհրի օնա վէրաիլէր : Վէ չիւնքի իսթէ
մէզլտի կորբուլոն օ շէհրին տուրմասընր , եագտը օ
նու վէ խարապ էթտի . շէհրլիլէրէ տօղունմայարագ :
Վէ տաճա տիրիթ կէլմէտէն՝ իլէրի կիտիպ չօգ չէ
հիլէր ալըր ապարան շէհրինտէ ալըր , քի տիգրա
նաիկըտ տախի տէնիլ իտի : Եւթիշէյիմ տէտի տի
րիթ քիւրտլըրտէն վէ զայրը միլէթլըտէն տէպիր
տիկի ասքէր իլէ , լաքին կորբուլոն օնուն եօկիւնի ա
լըպ՝ դօյլլէրմէտի իլէրի կէլմէ կէ : () տախի իւմիտի
նի քէսիս՝ կիթտի աճիմիսթանա , վէ տախիլ տիւլտիւ
քէնտի գարտալը դարեհէ , քի օ վագիթ վիկան վիլայ
էթինտէ իտի : () կիթտիքտէ զապդ էթտի կորբու
լոն պիւթիւնճի՝ եօգարքի հայաստանը . վէ օրայա փա
տիւաճ տիքտի սօնդ տիգրանլըն դարտալը օղունու՝ քի
սօնդլաքի տիգրան տէնիլտի : Վոլիլէրի պէօյլէ տիւ
գիւպ

զիւսպ գօշուսպ անձնտիւ ասորի սէմթինէ :

- 61 : Ս իյասակսիւիլէ կիւճէնտի դարեհ հոսմալը լարընէ թտիքէրինէ . վէ քէնտի հազրը անթլը ոսքէրինի մանէ՛ճ ատը սէրառքէրինէ, վէրիս կօլլատը եօգարքի հոյսատանա , էմի էտէրէք քի ասորեստան սէմթինտէնտէ քէնտիսինէ եարորմճի ալսըն : () տախի տօստօգրու օրայա կիտիս մոհհասէրէ էթտի ապարան շէհրինի հապէր կիթտեքտէ հոսմալա՛նէրոն կայսր աղըր ասքէրիլէ եօգարքի հոյսատանա եօլլատը բէտոս տէտիքէրի սէրառքէրի քի եարարմ էթտին սօնդրաքի տիգրոսնա վէ ճազլստըն օ վիլայէթի աճիմլէրտէն : Բէտոս կէլտիքտէ, հայաստանա՛ գօրգու թտու հայլարը :
- 62 : Հայլար սու գօրգուտա իքէն՝ եէթիշտի դարեհ շահ հայլարա աիլէ , վէ խուրտի խալէթտի հոսմալը լարըն աիօլիքէրինի , վէ տարտաղան էթտի օնլարըն աքէրինի վէ զապիլ էթտի պայրադ լարընը : Կիւճիլէ բէտոս սէրառքէր դալան աքէրիլ իլէ գաշուս սըղընտը մէթին եէրլէրէ . վէ օրատոսն առամ կէ օնտէրտի կորբուղնա . եէթիլ տէտի՛ քի գուրթարասըն հոսմալը ոսքէրին պայրադ լարընը :

Բարոր կարգուղան ասքէրին եարրսընը . վէ եարրսընը տախի ասորի սէմթինէ պէքճի պրոսդըպ՝ էվէթէթի թէգէլէ եէթիլմէ կէ եօգարքի հոյսատանա : Բմմա տահա կէլմէտէն՝ դարեհ շահ գուշաթտը օ մէթին եէրլէրի՛ քի սրայա սըղընմիլէրտի հոսմալը լար վէ բէտոս . վէ սըգըշտըրտը օնլարը , օգատար քի բէտոս տոյանամայրս շէքիանամէ եազտը դարեհէ՛ քի նիլին էտէյօրսուն պունու . թէքրսըր շէքվա էտինճէ՛ դարեհ շահ եօլլատը օնա անթլը ասքէրին սէրառքէրինի՛ ատը վասակ , քի եիւզ սիլէիւզ սէօլլէշտին քէնտի դարաֆընտան : Պիլ եէրի, կէլտիքէրինտէ, բէտոս վէ վասակ , պաշլտըր բէտոս անղմաղա հոսմա սէրառքէրիլէրինին հայաստանտա էթտիքէրինի . Ճէպսպ վէրտի վտոսակ . ալմադ վէրմէք սահպէթի Լիլինդտէտիլ . լաքին գուրվէթ տէրսէն՝ սարթեւլէրտէ :

Չօգ սէօլտէն սօնդրա՛ վասակըն դայաֆը իւսթիւն չրգարդոա՛ դալլ էթտիլէր քի հոսմալը լար քէտէր . սիլ գալպըպ կիթտինլէր հայաստանտան , տիգրոսն տախի պիլէլէրինճէ . վէ գալլէլէր կինէ վիլիսին պարթեւլէրի՛ եօլլէլէր ուսլուպ իւզրի : Հաշան բէտոս վէ

ապրէլի պէոյլէ՛ճի : գուրթուլու պէլաիլէր կորուզո՛ւնան եանընա , ծնան սաքէրի պունլարը պէոյլէ մա՛հ զուն վէ արանամը կէօրիւպ՝ պաշտար լար ալլամաղա . ծնար տախի աղլատըլար , օ գատար քի կիւձիլի : պիրի պիրինէ , սէլամ վերմէ կէ : գատոր օլտուլար : Պունլար օ սէմթալն չէքիլտիքտէ՛ : դարե՛հ շահ քէնտի գարտա չը տիրիթի՛ կինէ : եօգարքի հայաստանա փատիշահ սիրիպ՝ տեօնաիւ կիթտի եկրինէ :

Պու վադիթէտէք հիւ պիր Ֆէնա հասկը կիթմէմի 63 :
 իտի հոսմայա եօգարքի հայաստան իլին , իլլա սայիմ սիրուր հասկըլէրի եկիթիլիպ՝ սէլինտիրիլիտի հոօմալլարը . պու հասկը կիթտիքտէ , շաշըպ մաթ գալտըլար , վէ ալտանմիւ կիպի ութանալար : Հապէր կեօնտիրաիլէր կորուզոնա քի վարսըն ճէնք էթսին եօգարքի հայաստանտա օլան հայլարա () տախի պիր էգ ապէր տէլէլիլիպ ելուրիտիւ օ սէմթէ . վէ լաքին ճէնկիլէ իլի պաշա չըգարմազ իսթէմէտի . իլլա պիր տիւզէն իլէ էօյլէ պիր պարըլըգ էտէ , քի հոսմալլարսըն նամը կինէ այաղա գալչըպ էիւճէլէնէ : Պու մատտէ իւլէրինէ չօգ տէֆա պիրիպիրինէ էր իլէր կեօնտէրիպ՝ էն սօնդունտա իլի էօյլէ քէստիլէր քի եօգարքի հայաստան հայլարըն վէ աճէմէլին էլինտէ գալսըն . վէ լաքին քիսի փատիշահ օլմազ իսթէրէլտէ , ծնու կայսր փատիշահ տիքսին . վէ օ էէրին փատիշալըղը կայսերին հիւքմի ալթինտա գալսըն :
 Իշ պէոյլէ քէսիլտիքտէ՛ հոսմայա կիթմէք իսթէտի 65 :
 տիրիթ քի կայսերին էլինտէն թաճալա . վէ չիւնքի աթէլէ , վէ սույա դափարիտի՛ գարստան կիթտի . օլմայա քի տէնիլտէն վարտըղտա՝ սույա մուրտարըգ սօգունա : Պու հալատիս կիթտիքտէ հոսմայա՝ հէր եէրէ , վէ հէր շէհիրէ հասկը եօլատը կայսր՝ քի տիլիթ օրալարսան կէշտիքտէ՛ իղզէթ վէ իքրամ էթսինլէր օնա :

Իշալլայա եկիթիլալտէ տիրիթ՝ արուպալար , վէ գալուլար կեօնտէրտի օնա կայսր . զէրէ օ էէրէտէք աթլա կէլմիլիտի . վէ նափօլիյէ կիրտիքտէ՛ Նէրոն կայսր քէնտիսի տախի օնա գարը վարտը : Հալան կայսերին 66 :
 հուզուրունա չրգաճազ օլտու աիրիթ՝ տուլուրտուլար օնա քի զըլըճընը պրրապսըն . գապուլ էթմէտի տիլիթ պու իլի : վէ պիր Ֆէնա իշքիլէ վարմասընլար տէլի

Կըրճըր Կընընա մըխլաթ տը . վէ պեօյլէ ճիւնէ իւերի կի-
րիպ կայսերէ սէճաւ Կըլարազ՝ սէլամ վերտի . () տա-
լի ծնա չօգ իբրամ էտիպ տլար կեօթ իւրտիւ հոօմայա,
վէ էմի էթաի քի կէճէիլէ, տօնաթարնլար պեօյիք
մէյտանը մաշալլալար վէ գանտիլլէր , չիէգլլըր վէ փե-
սաքէր իլէ :

Սին սապաճ եագլաշտըգտա՝ կէլտի ներոն կայսր փս-
տիշաճ սալլաւնաթը իյէ , վէ արարսըրա տիրիթ՝ ա-
ճէմ քէսիմիլլէ ելլըրլէրէք էօկիւնէ եագլաշտու ս-
լամ վերտի ներոնա . պիր էգ սեօյլէշտիքտէն սօնդրա՝
օթուրտու տիրիթ պիր թալթիլ իւզէրինէ քի ծնուն ի-
չին օրատա հազըրլամիլլէրտի . ներոն տալի թաճը
կիլաիրտի պաշընա : իլլըրլէտի օ ցաման օ պեօյիք
մէյտան հոօմասըրլարն սէսինտէն , ապիմ սէվինճ էթ-
մէ կիլէ քի հայ փատիշաճը թաճ ալար ներոնտան :

Պու գիյնէ թտէն սօնդրա տահա չօգ իբրամլար օլուն
տու տիրիթէ ներոն կայսերտէն՝ վէ իզգլթիլլէ օրատան
այըրըրպ տեօնտիւ կիթտի եօգարքի հայաստանա :

Վէ չիւնքի կորբուղոն եագմըշ երգմըշ իտիարտաշատ
շէհրինի էմի էթտի ներոն կայսր քի եէնիտէն եա-
փըրըն կայսերին հարճը իլէ . պունուն իյին տիրիթ
տէ հոօմա դալֆալար կեօթիւրտիւ պիլէսինճէ օ
եափույի եափմաղա :

67. Տիրիթ էէթիլաիրտէ քէնտի եէրինէ՝ իզգլթ վէ իբ-
րամ իլէ գապուլ օլունտու քէնտի նախարարլարըն
տան . վէ չափըճագ արտաշատ շէհրինի եափըպ՝ օրա-
պընըր թալթիլ էթտի . վէ ծնտա սաքին օլտու տօգուզ
երլ թա էօլլունճէյէտէք . իւզ սէնէ տէ ծնտան էվլէլ :
- Պունուն հոօմատա փատիշաճ օլմասըր էֆէնտիմիզին
66 սէնէսինտէ օլտու , օ երլքի պետրոս վէ պօղոս ա-
ռաքեալ ազիզէր մարտիրոս օլտուլար օրատա : Տի-
րիթ էօլտիւքտէ՝ եօգարքի հայաստանն փատիշաճ
ըզըր պիր օլտու աշաղքիլլէ՝ հաչան երոնանդ փատի-
շաճ օլտու : () հայաստանըն փատիշաճըզը սիւրաիւ
85 երլ . պաղ- հայ թարիխինտէ . ք . 20 = 25 :

10 : Ի թիւնքն երանանդուն լաւքի :

թ. 26 = 27 :

Երունդ իբրնձի՝ անա դարափրնտան արշակունի՝ 68
 սանատրուէկ Եօլտիւքտէն սօնդրա ծնուն ԷԷրինէ
 կէշիս՝ փատիշաճ օլտու : Պա Էրունանդ. կէօլտէլի վէ
 ղայէթ Էիւրէքլի պիր քիմնէ իտի . վէ սաղըշ տախի
 գօրգուշու վէ Էալուդ . Էօյլէ քի ճէր նէ գաստար Էիւ
 րէքլէ ատամ օլտա՝ պունուն պաղըշընտան գօրգար
 իտի . վէ լաքլին պունտան պէօյլէ՝ Էալաշըղը տախի
 օլուս պըտադ. կէօնիւլլիւ վէ ձեօմէրա իտի : Պէօյլէ
 օլմասր իւն՝ տաճա փատիշաճ օլմաստան , ձիւմէլէսինէ
 ալփիւրիւ օլուս , վէ ճալղըն Էիւրէկինի Էլէ ալրս
 քէնտիսինս : պէնտ Էթտի : 1) Է սանատրուէկուն կիւ
 նինաւ չօգ պէօյլէք իւլէք կէօնթէրիս վէնախարար
 լար ինինտի նամասր օլուս՝ իւլէքի կէշտի : (Յուն Է
 շին տանատրուէկ Էօլտիւքտէ , նախարարլար ծնուն Էվ
 լատլարընը պըրսոգըս՝ պունու փատիշաճ տիքտիլէր .
 թագրատունիլէր պիլէ օլմայարսգ . քի թաճ կիլտիւ
 մէք ծնլարա մսխտուս պիր ճըզմէթ իտի :
 1) Էսվէսէ Էթտի Էրունանդ , օլմայա քի սանատրուէկ
 Էվլատլարընտան պիրի տյաղա գալղըս՝ փատիշաճը
 ղը Էլինտէն ալա . պու վէսվէսէ կիւնտին կիւնէ արթ
 տրգտա , պիւթիւննէ գըրտը՝ պիր չօճուդտան ղայրի՝
 ատը արտալէս . քի սիւտանտը ալըս գայտը՝ ճէր
 տիսիքլէրի Էյալէթէ : վէ օրատան ճապէր կէօնտիւ
 տի սմքաս սէրասքէրէ քի թագրատունի բիւրատըն օղ
 լու , վէ արուալէս չօճուդուն լարասր իտի :
 () տախի օրայա ԷԷթիլիս՝ չօճուդու ալտը գայըրտը
 աճէմիսթանա , վէ թէսլիմ Էթտի գարէճ շաճնէ Էլիւ
 նէ : 1) Է շիւթի գարէճ Էվլէլտէն գանըր իտի սմքա
 տը , վէ իւլթմիւթ իտի իկիտլիկինի՝ իրրամ Էթտի ծնա
 քէնտի սէրասքէրէրի կիպի . վէ չօճուդու տախի իզ
 ղէթ իլէ սագլատը քէնտի օղուլարը իլէ՝ արշակունի
 դարափրնտան իւրտըմ վէ շէճատէն ծնու պիլէրէք :
 Ճալան պունու տուլտու Էրունանդ , Էապըր գարէճ 69
 շաճա վէ սմքաս սէրասքէրէ քի Էօլտիւքտիւլէր օ չօ
 ճուդու . ղէրէ օ սանատրուէկ փատիշաճն օղու ալփիւ
 սիր քիւրտ չօպանըն օղու տուր ալտի : (Յլար ալյ
 նէ

նէմէտիքտէ՝ երոճանդըն վէսվէսէսի արթտը՝ գապիւր
չօճուգ պէօյիւտիւքտէ՝ աճիւմէրինէ Էլիիլէ իւզիւրինէ
դաւլգրայ՝ դօսիւսայա քէնտիսինի , վէ՝ փատիւշաճըզընը
ալու Էլինտէն :

75. Պիր գաւ Էրըտան սօնդրա՝ Եօգարքի հայաստանըն փա-
տիւշաճ տիրիթ Էօլտիւքտէ՝ տիւշիւնտիւ Երոճանդ
քի օ փատիւշաճըզ տախի քէնտի զտպգ իտէ , զէրէ
պլուուուլա ճիւմէլ հայլարը Էլի ալթըրնա ալըալ , վէ
հօսմալըլարը քէնտիսինի , արգաւ Էտինիսլ՝ դօլայճա
դարըզ դօյապիլիւրիտի արտաշէսէ : Պու իշ իլին Էլի
Էօլտար վէսպասիւնոս կայսերէ : վէ՝ օ տախի գապիւ
օլտու քի Եօգարքի հայաստանըն փատիւշաճըզընը քէն-
տիսինի վէրէ : վէ՝ Երոճանդ տա օնտ մուգապիլէ միջա
գէտտէ օլան հայլարըն Էլիւրինի վէրէ , վէ՝ փատ Էթտի
քի Էլվիլէրիտէն ղիյատէ վէրկի կէճնտէրէ : Պու ու-
մուլմայաճադ շէյի Էլի կիթիրտիւքտէ , ապաւոր Եօգար-
քի հայաստանտա օլան նախարարըլարըն Էիւրէկինի .
վէ՝ օնլարըն Էլ վէրմէսիլէ Էափաեալընըզ զապգ Էթ-
տի ճիւմէլ աշաղքի վէ Եօգարքի հայաստանլարը . վէ
Էթախթընը արարատ ումթինէ կէթիւրիւսլ՝ վարտը
սաքին օլտու արմաւիր շէհրինտէ :

78. Սօնդրա Էափտը պիր կիւզէլ շէհր Երասիւ չայըն Էօ-
գարըսընտա քի գարչարընտան Էնէր ախուրեան չայը .
վէ՝ օ շէհրէ՝ առ գօտու Էրոճանդաշտ . վէ իւշ Էըլ
արմաւիրտէ՝ օթուրտուգտան սօնդրա օրայա կէթիւր-
աիւ Էթախթընը , փուլթարընը արմաւիրտէ՝ ալըգօյա
րադ : Լափտը տախի պիր զայրը քիւթիւք շէհր օ պիւ-
չիմտէ՝ ախուրեան չայըն իւզիւրինտէ . վէ՝ օրատա փուլթ-
իւանէլըր Էափըսլ՝ օրայա կէթիւրտի արմաւիրտէն հէփ
փուլթարընը , վէ՝ Երոճաղ աալըր գարտաշընը օրատա
քրմապէտ Էանի հիւրպէտ գօտու . վէ՝ շէհրէ՝ առ վէր-
տի րազարան , Էանի փուլթ մէքեանը : Լափտը պիր
զայրը միւքէլլէֆ շէհր տախի Երոճանդաշտըն գաւ-
չըսընտա աալը Երոճանդաւկերտ . պադ հայ Էթախիսինի

տէ . Գ . 27 :

83. Տիւրտի տախի պիր պէօյիւք օրման՝ չինար աղաճըն
տան՝ Երասիւ վէ՝ ախուրեան չայլարըն մապէյնինտէ .
վէ՝ տուվար շէրիսլ՝ սալը վէրտի իլէրի տիւրլիւ տիւր-
լիւ հայլանլար վէ՝ ճանաւարըր , Էապան քէչիլէրի ,
վէ՝ կէլիքլէր , տաղ Էշէքլէրի , վէ՝ Էապան տօմուզըսըր .
Է

վէ

վի: պունլար չօղալըս տօլտուրտուլար օ օրմանը . քի
օլտու պիր սեֆալը ավ եկրի: վի: պու օրմանա տախի
ուսս գօտու ծննդոց , եանի տօղուրմագ. եկրի: Պու ա-
րալըգաա հէր նէքի էտէր իտի երոճանդ՝ ճիւմէսինին
հապէրինի սմբատա վէրիքիտի տուր ատլը՝ քէնտի եա
գընլարընտան պիրիսի: պունու տուլտուգաա երոճանդ
էօլախըրտիւ ծնու:

Պու պեօյլէ օլտուգաա սմբատ սէրասքէր ծնսէքիդ երը 87
սձէմիսթանտա գալտըգտան սօնդրա՝ աճլմ խանլա-
րընը րէճաճի գօյուս տիլէտի գարեհ շահտան՝ քի քէն
տի եարտըմընը կեօսթէրիպ տեօնտիւրսիւն արտաչէ-
սի հայ փատիչաչլըղը թախթընա , քի օրատա հիւ-
քիումէթ էտէր իտի երոճանգ: Պու իշ դարեհէ հօշ
կէլտի . վէ սմբատըն էլինէ վլըտի ասորեստան ասքէ-
րին պիրեզինի , վէ ատրպատսկան պեօլիւկիւնի , քի
հայաստանա կիտիպ՝ երոճանդը օրատան գօվալասըն՝
վէ արտաչէսի փատիչահ սիւրսին . քի օ զաման իկիրսի
եալընտա իտի:

() վագիթլէրտէ չիւնքի ուտի մէմլէքէթինտէ օլան 88
լար սսի օլմիչէրիտի՝ օրայա կիթմիչիտի երոճանդ .
հաչան հոպէր ալտը քի սմբատ արտաչէսի ալըպ կէ-
լիյօր՝ նախարարլարընտան պիր գալընը ասքէրիլէ ու-
տիտէ պըրագըպ , տեօնտիւ երոճանդաշտա . վէ հար-
պիճի աղէ զուվլէթիլէ չօլ ասքէր տէվլիւրտի հայ-
լարտան , կիւրճիլէրտէն , միջագետաէն վէ կապագոփ
կիստան վէ տիւրոս սեմթինտէն : իլէտի մըղըագլը-
լարլա ալըգամ նախարար տախի . քի իքինճիսիտի
երոճանդըն . վէ հէր կէլէնէ աղէ տաղըթտը երոճանդ
հէփիսինէ եիւրէք վէրէրէք , վէ հէփիսինէտէ մու-
հապպէթ կեօսթէրէրէք:

Տուլմասը սմբատ քի երոճանդ ուտիտէն կէրի տեօն
միշ . օնուն իչին հայաստանա կէլտիկիկիպի թէղլէ կէչ-
տի երասիւ չայըն սուլունու , վէ էփլէթի կիթմէկէ
ուտի մէմլէքէթինէ : իլիթտիքտէ ուտիտէ օլան օ
նախարարլար վէ օ ասքէր՝ քի երոճանդ պըրագմիլտի
օրայա՝ ասիլէրի զուպդ էթմէկ իչին , հէփիսի պիր օ-
լուպ՝ մուհապպէթ վէ սէվինճիլէ գարչը լատըլար սըմ
բատը վէ արտաչէսի : Պու հապէրի ալտըգլարընտա
երոճանդլա պիր օլան նախարարլար , եիւրէքէրի գը-
լըլար , վէ գուլվէթլէրի քէսիլտի . էօյլէ տիւչիւն-

տիււէր քի երոճանդը պրրագրայ, արտաշէս դարափը-
նա, կեչէր :

Պունար պեօլէ ֆիքիրտէ իբէն՝ երոճանդ ասքէրի-
նի տիւզիւպ՝ կէչտի տիւրեւան չայրնը, վէ օրտու-
սունու դուրտու տիր պեօյիւք օվատա՝ երոճանդաշաշ-
տան կլլի միլ երրագ. վէ տիւրեւան չայրնա եւագըն
ճէնք տուվարը չէքտի օտունտան՝ մէ թէրիզ կիպի, կեճ-
նիլէ վէ պէպիլէ սորըլը. վէ սսքէրինի պեօյիւք պեճ-
լիւք էտիս, վէ տեքթ դարափընա պէքձի վէ կեօզ-
ձի գօյուպ՝ պէքլէրիտի սմքատըն կէլմէսինի :

Կէլտի եւ թիշտի սմքատ տախի օրայս եւագըն. վէ հա-
շան տույտու քի արդամ երսճանդլա տիր տիր՝ օնտան
սաղընարագ իւրքտիւ, զէրէ պիր եւափուզ վէ քէսքին
ճէնքձիտի : Վսկիւթ վէրտի արտաշէս՝ քի օնու ալ-
լասըն. օ տախի կիզլի հապէք եօլատոր օնա. վէ եէ-
մին էթտի. սէնի տէտի տահա պեօյիւք մէքթէպլէ
եւ թիշտիրիւմ, կէքը երոճանդը պրրագրայ՝ պէնիմ
դարափըմա տե սնէրսէն :

Տահա արտաշէս ճէվապ սլմատան՝ չրգարտը երոճանդ
քէնտի ապէրինի օնուն օրտուսունա դարափը իւզ գօլ :
Սմքատ տախի իլէրի փերտիւ քէնտի օրտուսունու. վէ
հէմէն տիրտէն արտաշէսին պոյրագ լարընը տիքիւպ,
պաղիսի գարա գուշու, պաղիսի կեօվէրձին նիշան-
լը, վէ պաղիսի աթտէր պաշըլ, էմր էթտի չալմաղա
փիլինձ պորու լարընը, վէ իլէրի էիւրիւմէ կէ :

() Եիւրիւյիշտէ արդամ տախի ասքէրինի ալուպ կէչ-
տի սլրտաշէսին դարափընա. պունու կեօրտիւքտէ
սմքատ՝ ասքէրինի դրզը շտրըրպ՝ տիւշտիւ երոճանդ
իւզէրինէ : Ճէնք դարըշտրպ տա՝ երոճանդըն սաղ գօ-
լունտա վէ սօլ գօլունտա օրան հայնախարարլարը պիր
օլտուլար սմքատըն ասքէրիլէ. պու պիրլէնմէ տէ պիր
հէնկեամէ տիր գօիտու : Պրըրձլարըն դարմագա-
րըրդ կնիպ գալգանսը, վէ երտըրըմ կիպի մըզ-
րալլարըն սախլանըպ չրգմասը. վէ սրագըր գափը
գալգանլարըն սիլահլար չարփմասընտան չրգան շա-
մաթասը, վէ գըրի տէմիրլէրինին փարլամասը, հէր-
նէ գատար գուվլէթ վէրիլէրսէ իտի եւնէնլէրին
եիւրէկինէ, օ գատար գըզը շտրըրըրպ իտի պօզուլան
ասքէրին ճէսարէթինի : Վէ գան լինկի կեօզէրի
գամաշտրըրպ, ճիւմլէսի տէ ֆիլ կիպի գուտուրմիշ
վէ :

վէ գանրգանի իտի :

() րաճրգտա կիւրճի փաստիչաճը փարսման՝ էվէլէքի փարսմանն թօռնու , վէ օնուն ապէրի , դափլան կիւրի քէնտիլէրինի ճէնը մէյտաննու սալու , ճէմ գրուարար վէ ճէմ գրուարար : () է սմբատ դարափը դուլվէլէքիննն , երուանգլուարըն դրուրմալարը չօղալտը :

Ճէնը տաճա՝ ղիյասէ գըզը շտրգտա միջադէտ ապէրի , վէ կապուղուկիա ապէրի՝ տէլի կիւրի իւրի սալու , սմբատը լարա չօղ ղիյան էլթտիլէր , վէ լարին քէնտիլէրի տախի սմբատա ապէրինտէն ղալէլէ իլէ գէտէլէնիւ պէրալատ օլտուար : () էրէ սմբատ ապէրինի՝ ճազըրտա կէօրիւնիւ պտուրնն իւնթիւն օլմանն իւմիտի՝ իւրէլէնտիլի իտի . երուանգ դաւափնը տախի իւմիտիլի սալվի գուլթու շտուրուր իտի : () իւրար ապէրին չօղլուղու՝ ճիւտարէլէնտիլի իտի , վէ պուրնարը՝ Եօլտալարըն իւյլընլըզը գուտուրտու պտէլի տիւմսէ էտէր իտի : () է պուրաճըգտա օ դատար գըրըրտըրար քի օ գօճա օլմանն մէյտալնը իլիտիլէրին լէչի իլէ տօլտու , վէ գանա պօյանտար : () է ճէնըտէ տիւլիւ պտէլմիլիլէրին ինկիլթիլէրի վէ սըղլամալար սէթի՝ օրթալըզը գուլթու իտի :

() գալաղալըգտա թէ՛ ճիլքէտէ գալտը արտաչէս , գէրէ տիւրտուլունուն տիլը սաքէրի երուանգտան չօղլէյ ալուպ՝ սեօղ վիւրիլիլէրիտի՝ արտաչէսի վուրմտղաօնուն իլին ճէնը արտալնտա արտաչէսին արտնու տիւլիւ պտաթ կէլթիւրտիլէրինտէ՝ ճէմէն օնու վուրմազ իւզրի իքէն , արտաչէսին սիւտ անասը օղլու ալտը գիւսակ՝ Եայաճա Եէլթիլիւ , վէ սրալարնու կէչիւ , վէ վուրանարը Եօլտիւրիւպ՝ գուրթարտը սրտաչէսի օնլարըն կիլնտէն . լաքին քէնտիլ տէ օրատու տիւլաիւ . գէրէ տիւրտուլարտան ոլիլիսի գըլըճա պալնա վուրուպ՝ չալտը ճէ՛ճրէսինն Եարըսըն , վէ Եօլտիւր տիւ :

Ճէնը ուղատըգտա՝ գարանլըզ պատը . երուանգ ապէրինին գալանլարը տախի տալանամալուպ՝ լէքիլտիլէր վէ գալտըրար . վէ երուանգ տախի կիւրիլէրի տիսին պըրագտը երուանգալատա : () մմա սմբատ ազ ապէրիլէ արտաչէստէն իյըրլու տիւլտիւ երուանգլըն արգասընա . վէ ճէ՛ճրիլ Եէլթիլիւ ալտը գալտիւ :

սունու , վի: պէքէտի արտաշէս կէլին՝ Դէյի տէք: () տա
խի եւ թիշիպ երունդըն օրտուսու եւրինէ , եւ թտը
օ կէճէ: օ ճէնք տու վ: րը իշինտէ: փ: արգամբն ասքէ:
րի օրտու գուրուպ լէշէր իւզէրինտէ: եւ թտը
|| ասպա՛ օլտուգտա էմր էթտի արտաշէս քի չէրնէ: Կա
տար Կապիլիսէ: էօլիւլէրի կեօմնիւնէր: փ: արգամ
ասքէրինին Կօնտուգլարը եւրէ: տտ վէրտի մարաց
մարգ՝ էանի քիւրտ չայիրի , չիւնքի արգամքիւրտ ճին
սինտէն իտի: փ: ասքէրի տախի քէզալէք: || է ճէնք
եւրինէ տէտի երունդալան: || է լաքին էյալէթի
Ճակասը տէնիլիր:

|| Կին էսընըր Կաղաշտըգտա եւ թիշի արտաշէս
ասքէրինի: երունդաշատա , քի օրայա սրղընմիլիտի
երունդ: փ: չիւնքի երունդ էյիլէլտէն արտաշէս
իին քեւղատ եւ զտըգճա դարէ՛ չէ փ: ամբաստ՝ մու
մար լաֆղը իլէ զիքը էտէրիտի , էանի քիւրտ , էմր էթ
տի օրտտա արտաշէս քինտի ասքէրինէ: քի Կալէնին
էդրաթընը ալըս՝ սիլը աղըպտտն ֆարսի՛ Կաղըրտը
լար մար ամէտ: էանի մար կէլտի: Կու սէպէպտէն օ
չէ՛ չիլը մարմէտ տախի տէնիլտի:

|| Կուրայա կէլտիքտէ՝ տրտաշէսին ասքէրի ճէնք է
տիպ ալտըլար երունդաշատ չէ՛ չիլնի: փ: Կալէ իլէ
տէ ճէնք էթտիքտի , իշէրտէ օլանլար Կալէյի ալըս փէր
տիլէր արտաշէսէ: '|| Կաքէթի Կալմատըգտա երունդ
դըն՝ սարայընըն սիլը Կու՛ ճաղընա կիրիպ սագլանտը:
|| է օրտտա արտաշէս ասքէրինտէն սիլրի մու կեւ
րիւպ սաղըր իլէ չալտը պաշընը , փ: տաղըթտը պէյի
սինի եէրի: || է լաքին արտաշէս էմր էթտի քի սիլը
միւքէլլէֆ մէզարա կեօմնիւնէր , փ: իւզէրինէ դաշ
տիքսինէր: չիւնքի անասը դարաթընտան արշակու
նի իտի: փաթիշա՛ չըլը սիլըտիւ 20. սէնէ: Զէր չէյի
էյի տիւզտիւ Գօշտու երունդ: փ: լաքին սանատ
րուկ էյլատլարընա Գըյտըղը իշին՝ սանատրուկուն օշ
լու տախի՝ քէնտիսինէ՝ Գըյտը:

11 : Իսկ ինչպէս լինի :

28 :

Իրտաշէս իբրինձի՝ սանասրուհուն օղու հայլարա 88 :

■ փատիշահ օլուպ՝ ալտը վի՛ պաշնա կիյտի պապա սընըն թաճընը քի սմրատ պուլմիշ իտի հաղնէտէ . վի՛ զկատէսի իլէ՛ պախիշէր վի՛րիպ աճէմ՝ ասքերինէ . վի՛ քիւրտէրէ՛՝ եօլ վի՛րտի օնլարա՝ եւրէրինէ կիթմէկէ :
 1) Է՛ սմրատըն ակրասքերլիք մանսըպընը թաղէլէյիպ՝ հիւքմէտիճի Էթաի օնու փաշալարընա : 1) Է՛ քէնտիսինէ իբրինձի Էթաի արգամը , վի՛ իզին վի՛րտի օնա քի եագու թլա տօնանմիշ Էքիլ կիյտին պաշնա , վի՛ իբի գուլաղընա քիւիէ գագընսըն , վի՛ պիր այաղընա գըր մրգը պաշմագ կիյտին . վի՛ ալթըն գաղըգ վի՛ ալթըն չա թալ գուլանսըն . վի՛ ալթըն գատէհիլէ իլաին : 1) Է՛ պեօյիւ թաիւ տախի ներսէս աալը գիստկըն օղունու . վի՛ մնուէ սիլիլէսինէ աա գատու՝ դիմաքսէան , եանի եարըմ չէհըլի . չիւնքի օնուէ պապասը զայ Էթաի եարը չէհըլ օնիլ՝ արտաշէսի գուլթարթըգ տա . նիճէ քի տէսիք Էօգարտա : Իբրամ Էթաի տուր տէսիկիմիլ զին Էվաալարընսաւն օնպէշ ուշաճըղա , սալթ պապալարընըն քի՛նտիսինէ , երուանդըն Էթաիքերինէ գօլլայըլ հապէր վի՛րմէսի իլին :

1) Սունտան օնըղա Էմը Էթաի սմրատա քի վարըպ Էօլ տիւրի . երուաղ քըմապէտի՝ քի երուանդըն գարտաշը իտի . օ տախի կիսիպ վի՛ օնու գուլթուպ , վի՛ պօղաղընա տէյիրմէն գաշը պաղլայըպ՝ ալթըր ոխուրեան չայըն աղընսընա . վի՛ մնուէ եւրինէ կէշիւրտի պիր զայըր սընը՝ քի մագպաշտէ տէնիլտի : 1) Է՛ երուաղըն հաղնէսինի եաղմալայըպ՝ վի՛ փուլթանէլէրտէ պուլտուղու մալը ալըպ , կէլթիւրտի արտաշէսէ . օ տախի օ հաղնէլէր իւզէրինէ տահա չօգ չէյ արթըրըպ՝ փէշքէլ չէքտի գարեհ չահա սմրատըն Էլիլիլէ՛՝ օնուէ պապա կիսի Էթաի կի Էյլիքէրինէ մուգապէլէ :

1) Սալտուր օնըղա արտաշէս չօգ պինալըր եափմաղա . 89 :
 Էէնիլէտի վի՛ կէնիլէթաի արտաշատ չէհընի , վի՛ շեօհընէթի սարսլարլա տօնալթըր , վի՛ տեօրթ գարուփտան Էմին Էթաի , վի՛ փատիշահ չըղընա թաիլթ իլէլտի : 1) Է՛ չօգ քեօփրիլէր եափուր չայլար իւզէրինէ .

հոյ . վէ հիստայսըզ կէփիճիքլէր սալտը չայլարա վէ տէ
նիդլէրէ :

Վոլ պեօյլէ օլտուգտա , էօյլէ պիր չալըշմագ հասիւ
սինէ տիւշտիւէր հայաստանտա օլանլար քի հիշ քիմ
սէ պօշ տուրմայրպ , գանատը իշլէնմէմիշ պիր էէր ,
նէ տաղլարտա , վէ նէ օվսլարտա : Վ է հայաստան
թօվրաղընը պեօլիւք պեօլիւք սինօրլար այրըրպ , դաշ
տան նիշանլար տիքտի գուլէ կիպի՛նիզամլը վէ եագը
շոգլը . վէ օ դաշտըն իւզէրինէ հազուրըտը ոտընը : Վ է
մէտրէսէլէր եափտը իլիմիլին , տիւրլիւ տիւրլիւ մարի
ֆէթլէր էօյլէնմէկէ , կէրէք վաթթ իլին , վէ կէրէք
էրլորզլար իլին , կէրէք էօլիւլէր վէ հիստայլար , վէ
կէրէք ղայրը շէյլէր իլին՝ օգուճալարը հայ տիլինճէ ,
ֆարսի եախօտ ասորի եազըսը իլէ : Վ է միւհէնտիւ
խանէլէր գուրտու տիւրլիւ տիւրլիւ սէնաաթլարա դա
լիպ օլմաղ իլին : () Գատար շէյ էթտի քի ոտը սանը
աճէմիսթանա , վէ քիւրտիսթանա վէ ղայրը էէրլէրէ
եայրլըպ՝ օնուն շանը պեօյիւտիւ . վէ հայաստանը
տախի տիւնէա իւզէրինտէ հէփիսինէ ըաղսլէթի էթ
տի վէ կէօրմէկէ լայրգ . պու սէպէպսին չօգ քիմսէ
էր օրայա կէլիւրլէրիտի :

90 : Տահա պու իշլէրէ էլ վուրմատան , ալանք տէտիքլէրի
միլլէթ՝ տաղիսթանլըլար , վէ լէզկիլէր վէ կիւրճիլլէ
րիլլէ պիր օլուպ՝ էիւրիւտիւ հայաստան իւզէրինէ :
Տէվչիլտի արտաշէս տէ քէնտի աաքէրինի , վէ չըդտը
անլարա դարչը . Ճէնք զըզըշարգտա՝ ալան աաքէրին
տէն չօղս գըլըլոր , վէ փատիւշահոն օղլու՝ ոտը սա
թէնէ էլէ կիլիպ գուլթուլու : Ճէնքտէն սըգըլտըգ
տա ալանլար՝ գալըպ կէշտիլէր քիւր տէտիքլէրի չայր ,
վէ էթթէ դարաֆընտա օլտուլարընը գուրտուլար :
Հայլար տախի էէթիլիպ՝ չայրն պէրի դարաֆընտա՝
օնլարա գալըպ գօնտուլար :

Վ է չիւնքի դասալիլէթ չէքէր իտի ալան փատիւշահոն՝ օղ
լու իլին , սապահ՝ օլտուգտա՝ լիճաճի կէօնտէրտի ալ
տաշէսէ՝ քի օլլոնու վէրէ , վէ վատ էթտի քի նէ իս
թէրսէ վէրսին , վէ էիմին էթտի քի պուլտան սօնդ
րա տալիմ տօսթլուգտա գալսըն , վէ պիր տահա օ
նուն թօփրաղ նսա գըն սալըպ չէթէճիլիք էթմէսին :
Վ է լաքին արտաշէս տիլնէմէտի՝ վէ իսթէտիկինի վէր
մէտի : Վէօյլէ օլտուգտա կէլիւ սաթիւնին գըլգ դար
տա

տաշը՝ ատըր սաթինիկ՝ գըզ օղլան գըզ . վէ չայ քէնա-
րընտա պիր եիւքսէք եէրտէ տուրուպ՝ սըսայա թէրձի-
ման գօյարագ. սէս վէրտի արտաշէսէ , վէ տէտի . սէն
տէն րէճա էտէրիմ՝ արտաշէս փատիշահ . սէն քի ա-
լան լարը եէնկտին՝ կէլ տիյնէ՝ կէօզլէրի կիւզլէլ ալան
գըզլէր , վէ պանան պաղըշլա գարտաշլմը . գըլմա
հէմ օնա վէ հէմ պանա, զէրէ ճայիղ տէյիլ քահրաման-
լարա՝ պիր էօճ ալմայիլին՝ ղայրը գահրամանլարըն
վիւճուտինի գալտըրմադ . վէ շահգատէ օլանը՝ քէօլէ
կիւլի սադլամադ , վէ արամըզա կիւտի տիւճմանլըգ
պըրրադմադ . Վրտաշէս իշիթտիքտէ գըղըն սէսինի՝
կէլտի չայ քէնաորընա, վէ սէօզլէրինէ դուլադ վուրուպ
հագլանտը . վէ օնուն տիւլէրլիկինի պէյէնիպ՝ օնու
ալմադ. իսթէտի : || է ֆիքրինի սմբատա սուլյուրուպ՝
էօլլատըր օնու էլ չի կիւլի ալան փատիշահնա . || Էօզ
քէսիլտիքտէն սօնղրա կէօնտէրտի արտաշէս՝ փատի-
շահըն օղլունու , վէ տօսթլու գ շարղը գօյուպ՝ ալար
օնուն սաթինիկ գըղընը . վէ օնա նիքէտահլանլա՝ հա-
րէմինէ պաշ գատըն էթտի օնու :

Վրտաշէս սաթինիկ սուլգանը ալտըգտա՝ օնունլա
տիւլինձի կիւլի պէլլէի պաշլը քիմնէլը կէլտի . վէ
պուլըսը հայաստանտա գալլալ՝ արտաշէս փատիշահ
պէյլիք վէրտի պունլարա՝ հայճա նախարարութի՝ քի
առաւելգէանը տէնտիլէր : Պունլարա պիլէ կէլտի-
լէր սաթինիկ սուլգանըն պիր գաշ խըսըմլարը . պէօյ-
իւքլէրինին ուար բահադրաս , քի սօնղրա ուրքիաս տէ-
նիլտի : Պունլար վազթիլէ իրիսթիան օլուպ մարտի-
րոս օլտուլոր քէօսէ տաղընտա . վէ տէնտիլէր սու-
քիասանք . պապ. հայ թարիխինտէ . ք . 28 :

12 : Վրտաշէս խաշիլէն էլապլալը , վէ օնալըն
էնտիլէրի :

ք . 29 :

Եօզ էվլատ օլտու արտաշէս փատիշահա սաթինիկ 107 :
սուլգանտան . արտաւաղդ , վուրը , աիրան , մա-
ժան , գարեհ , վէ ղայրըլարը վէ Էն սօնղունտա տիգ-
րան : Վրտաւաղդ՝ պէօյիւտիքտէ օն էէտի էաշլնա
վարըպ , կիւճիլ գալլէլթի պիր իկիտ օլտու , լաքին
մաղուր վէ քիւլիլիլ , էօյլէ քի փատիշահա իքինձի օլ-
մադ.

մագ իսթէտի , վի պունուն իւին չօգ գրողգանրայ հա-
սէտ էտեր իտի արգամա , չիւնքի օ իտի պու մանսրպ-
տաւ () գաուար օլտու քի էն սօնլունտա օ իսթէտ-
րըն ճանրնա գըյտը , վի գըրտը է վլատլարընը , վի օ-
նուն սօյունտան օյան պեօյիւքլէրի . վի քէնաի օլտու
փատիւնհ իքինճիսի :

110 : Պիր վագիթտէն սօնղրա արտաշէս փատիւնհ սմբատ
սէրասքերի քէնտի հըղմէթէրինէ մուգաուլէլէ պեօյ
իւտիւպ շան վերտիքտէ , օնա տախի հասէտ էտիւպ սյ-
տաւաղդ , էօլտիւրմէք իսթէտի : Պունու սըմբատ
տուլտուգտա՝ սէրասքերլիկինի պըրտաղդ արտաշէսին
իղնիիլէ՝ կիթտի տմորիս էյալէթինէ , ատորէստանա էա-
ղըն , վի օնտա սաքին օլտու : Պու պեօյլէ օլտուգտա
սէրասքերլիկիտէ՝ ալտը արտաւաղդ : Պու իւլ գար-
տաշլսրը գըղգանրայ հասէտ էթտիլէր՝ գարըլարընըն
թասըիքի իլէ :

112 : Պունլարը պեօյլէ կեօրտիւքտէ արտաշէս , հէփիսինին
հագըրըն հօշ էթմէք իսթէտի . վի պունուն իւին հէր
պիրինի պիրէր իւ իւթիւնէ գօտու քէնտի տէլլէթին
տէ : Իքինճի օղլունու ատը վըրը չիւնքի ագըլը վի
փիրասէթի իտի՝ չէքիւպ չէվիրէն վի գայըրընի էթտի
տէլլէթ իւլէրինէ : Տեօրտիւնճի օղլունու՝ ատը մա-
թան՝ քըմուպէտ էթտի արամաղդ տէլլէրլէրի փուլթա
քէմաի շի հրինտէ : Սօնղրա սաքերինի տեօրթ պեօլիւք
էտիւպ՝ կիւնտօղլունու , պաթը , փօյրազ , վի գըլլէ
դարաֆլարընա թային էթտի . կիւնտօղլունու սաքէ-
րինի չօղ օլմաղ իլէ՝ վերտի արտաւաղդա սէրասքերլիք
ատը իլէ : Պաթը դարափըր սաքերինի՝ վերտի իւլիւն-
ճի օղլունա՝ ատը տիրան : Վօյրաղ դարափըր սաքերինի՝
վերտի պէլինճի օղլունա՝ ատը զարէհ : Վի գըլլէ դա-
րափըր սաքերինի՝ սմբատը տմորիստէն կէթիւրտիւպ օնա
թէսլիմ էթտի :

114 : Պագտը կեօրտիւ արտաշէս քի օղլունլարը էյի իլէրի
կէլտիլէր , վի հէրնէ իլէ էլ վուրուրլարա՝ պաշա չը-
գարըյօրլար , պաշ գալտըրըպ՝ հռօմալըլարա ասի օլ-
տու . պեօյլէճէ էթտի տախի օնուն ատաղը աճիմ շա-
հը : Պու իւլ տուլտուգտա տըրալիանոս կայըր , սաքէք
կէօնտէրտի անատօլույա . վի օ սաքէր գայսէրիէ չէհ-
րինէ էէթիւտիքտէ՝ դարըն չօգտը օնլարա հիրան .
վի օնլարլա ճէնք էտիւպ պաշա չըգամաւոր . վի հռօմա

լըլար իւսթիւնն օլուպ՝ գօվալատըլար օնու բասէն սեմ
 թինէտէք : | Եթիշտիւնը օրայա արտաւագդ վէ զա-
 րէհ , վէ ծնարլա՝ Ծնք էտիպ չօդ սրգըլտըլար :
 | Լափսըրի քեփլտիքտէ , նաւար դալըպ՝ ղայրէթէ
 Կէլտիւնը շահգատէլէր , վէ Ծան հադգընա չալըչըպ՝
 Զէնկէ կիթիշտիւնը : | Է պունըլար պէօյլէձէ օղըաշ էթ-
 մէտէ իքէն՝ Էէթիշտի ծնարըն իւմիտի սմիատ , վէ
 Էրլաբըրմ կիպի հօսմալըլար իւզէրինէ էնիպ՝ վէ ծնա-
 րա դըլըձ չալըպ սօղըուտը : | Է պունտան շահգատէ-
 լէր Էիւրէքէնիպ՝ տիւշտիւնը հօսմալըլարըն արտըն-
 Ծա : | արին սմիատ իւրի կէլիպ՝ գօվալատը ծնարը
 դայսէրիէ շէհրինէտէք : () պիր հայ ապէրի տէ Էօ ,
 թէյէ պիրիյէ տիւշիւպ՝ պէրպատ Էթտիլէք օ սէմթ-
 լէրի : | Կունըրա պադարադ մըսըր վէ պապէստին հա-
 զը՝ ծնար տախի ասի օլտուլար հօսմալըլարա :

Պէօյլէ օլտու գտա՝ չըգտը կէլտի տրայիանու կայսր 115
 չօգ աղըր ապէրիլէ : վէ Էվլէլ մըսըր , վէ պաղէստին ,
 վէ միջագ ետ հայգընը Էլիսլ թընա արալ՝ հայաստանա
 Էիւրիւմէք իսթէտի : | Եօրգտու արտաշէս՝ օնունլա
 Զէնք Էթմէկէ , վէ օնա գալըլը վարտը աղիմ փէշքէշլէր
 վէ վերկէլլէրիլէ : վէ օղուլարընըն Էթտիքէրինի պիր
 թադըրիլ իլէ Էօրթիւպ՝ պարըշտը օնունլա : վէ տօսթ-
 լուգ շարդը գօտու : | Եիւրիւտիւ տրայիանու աձէմիւ
 թանա տախի , վէ իսթէտիկինի էտիպ՝ տեօնտիւ : վէ
 աղլէ քէսիպ Էաղարըտը իւսթիւնն : * Իառ թիքուս Էթ
 առմէնիքուս ॥ Էանի պարթիւ Էան վէ սրումեան : | Է
 լիւնքի տրայիանու կէրի տեօնտիւքտէ՝ մաթան քումա 116
 պէտ չիքէայէթ Էթմիշտի օնա իքի գարտաշընտան՝
 Էանի արտաւագդտան վէ տիրսնտան , պունըլար տախի
 ալ Էթմէ՝ արաքընտա՝ օնու տէքէ Էթիքիւպ Էօլտիւլ
 տիւլէր , վէ Էթթիւրիւպ բազնեայ աւան տէտիքէրի
 շէհրէ կէօմտիւլէր :

Պիր գաշ Էրլտան սօնըրա կիթտի արտաշէս քիւրտիս 127
 թան սէմթինէ : վէ օրատա իաթթալանտը . օնուն ի-
 չին մարանդ Էյալէթինէ տեօնիւպ գօնտու բակուրա
 Կերտ գտստպասընա : վէ օրատա Էյլէնիպ գալտը . վէ
 չարէ պուլամայըպ՝ Էօլտիւ : | Կունտան Էօլմէսի չօգ աղ-
 րը վէ սրգը օլտու ապէրինէ : վէ իւրսըլարընա , տօսթ-
 լարընա , վէ միլլէթինէ . օնուն իլին չօգ պէօյիւք արա-
 լիլէ Էթթիւրտիւլէր օնու Էթմիլէկէ : | Կապուլտու

ալթունտան . ալթունտաքի թախթար վի . տեօլէկի տիւ
սրատան . ռուպալարը թիւլլի վի . սըրմալը . միւքէլլէֆ
թամ . պաշլնտու . վի . ալթըն սիւաճը Էօկիւնտէ : Իքի
դարաֆրնտան շահաթէլէր , վի . ագլասպարը . Էօկիւն
տէն պեօլիւք պեօլիւք սաքէր . օրթա եւերուէն նախա
լուրլարըն սիւրիւսի , ճիւմլէսի սիւաճը , ճիւմլէ հա
զըրլանմըլ սաքէր կիպի : Ի Էօկիւնտէն փիրինձ պօռու
չալանլար , վի . արտընտան ճաննտէլէր վի . լալղըճը
լար , վի . դարալար կիլիմիլ աղալըճը դարըլար . վի . Էն
սօնդունտա ալլ ստէվիյի , հալչ սըրմալարտը : Ե Է կեօ
միւլտիւ կի սալթա տօսթլարընտան չօղու մէզարըն
Էդրաֆրնտաքէնտի քէնտիլէրինի խթէքլէ Էօլտիւր
տիւլէր Էօլէնին աչլընա վի . սնուն մուհապէթինէ .
զէրէ հէփիսինէ տէ . դիյատէսի իլէ սէվկիւլի իտի . վի .
չօղունա սախի դալիլլանմադ գասար ըաղպէթլի , դալ
Էթ իլէ չօգ . Էյի իլլէր Էթաիկի իլին . սալլանաթը
սիւրաիւ . 41 . Էննէ . վի Էօլտիւքաէն սօնդու չօգ թիւր
քիլէր վի . տէլլիլէր տիւլիւպ ընուն իւզէրինէ , չաղը
ըրըլար իտի թա միւսէս խորէնաղինին վի . գրիգոր մա
գիսարոսուն կիւնիլէրինէ տէք , նիճէր Էթաիլէր սըմ
բաս բազրատունի իլին սախի , քի արտաշէստէն Էվ
վիլլէ Էօլմիլ իտի :

13 : Իքինձի արտաշէսին սղուլ պա

թ . 30 :

129 :

Բ րտաւազդ իքինձի իքինձի արտաշէսին սղուլ պա
պասը եւրինէ թախթա կէչիպ վի . փատիլաճ
օղուլ սիւրտիւ գարտաշարընը արտաշէսին թիւնտէն
աղիովիտ վի . առքերանի տէտիքլէրի Էյալլէթլէրէ . նիւ
ճէ քի Էթաի Էվիլլէր արտաւազդ : Ե Է չիւնքի Էվլա
տը եօղ իտի Էանընտա ալը . դօտու տիրան ատլը գար
տաշընը , քի քէնտի եւրինէ կէչիպ փատիլաճ սլուէն :
Սիւ արտաւազդ քիւլիւքլիւկիւնտէն Էօլլէնձէյէտէք
Ֆէնա կէչնտի . քի քէնտի պեօլիւքլիւկինէ տիւլլէ
իտի . Սիւ պիր կիւն ալա կիթմէք իսթէտի քի Էապան
տօմուզու վի . աազ Էչէկի ալլաարն մալիս աաղըն Էդրա
ֆրնտա . ազատ տէտիքլէրի չոյս եւթիլտիքուէ կէչտի
արտաշաս քեօլիւքլիւկիւնտէն . վի . սրատա ագլը գալ օ
լուպ չըլտըլար , վի . աթըրիլ Էօթի . պէրի կէզնիպ
տիւլ

Թիւ 2010. պիտ տէրին Կույուկիպի տէրէյէ , վէ իգի
դայիպ օյտու կիթի . սայդանսթր սիւրտիւ 2 տէնէ :

Նիր խորի քի արտաւազդ սիր մաղարա իյննտէ տէմիր զինձիրէ պաղլը տուրույօր . վի եանընտա իքի քէլլ վար , վի ընլար տայլմ օ զ'նձիրի կէմիրիւրլէր , քի արտաւազդ ընտան շեօղլւլււյ՝ տըլարը չըգա . վի տիւնէայր պօզուլ խարապ էլլէր . վի պուճու տախի տէըլլէրտի քի տէմիրձիլլէրին շէքիճ՝ վուրմա սէսինտէն օնուն զէնձիրի փէքիշիր . պու սէպէպտէն էփլլէր դամանտա , մուսէս խորենաւցինսն վազլմինտէ տախի՝ տէմիրձիլլէրտէն պաղի պէօն քիմսնլէր՝ պազար կիւնլէրի իւլ տէօրլմ քէրքէ շէքիճ՝ վուրուրլար խաի էօրսէ . օլմայա քի էօյլէ իշիզ կիւնլէրտէ կէփէսին արտաւազդըն զէնձիրի :

Տիրան Էվվելբի իբրեմա՛ն արտաւագդըն գարտաշը՝ օ
նապէտիտ օլուպ Էօլտիւբա՛տ, ծնուն ԷԷրինէ Կէչիպ
փատիշահ օլտու, վէ պիւթիւն Էօմրիւնտ: Ղամարդ
վէ րահաթ օթուրուպ, ալա Կիթմէ Կէ վէ ահիպայա
մայիլ օլտու: Պունուն իբի աթը վար իտի՝ օ գատար
խաֆիփ վէ շաիդըն քի հափատա ուշան գուշարտան
սայըլըբըար իտի: Պէր Կիւն բզնունիւթիւն պեօյիւ
Կի՛ աուը դատաքէ՛ տիշանըն Ղամարդ մէշը:պինի ծնա
տուլուբմաղիւն՝ Էալփարտը՝ քի օ աթլարըն պլրիսինս:
պինս: Իղին ալուպ պինաիբտէ՛ տէտի: ԷԿիբ պեօյլէ
աթլարլա Կէղէ՛րիաթ՝ փատիշահտան ղեյատ: շեօհ
րէթի Էօկիւնսիբ իտիմ:

ՊՈԼ տիրանինն կհանրահանտ: անտոնինոս պիոս կայսր Եւ
տուգտա հռոմատաէլի կեօստերտի օնա տիրան , վի
լայէլթին խարաճ՝ վի . կիսի իլէ . վէ եէնիլէտի օնոն
լա պարրչիդ . ահտնամէսինի . օ տախի գալլի տօսթլու
ղունու կեօսթէրմէկ իլին կեօստերտի օնա պիր կիւ
գէլ լթաճ , վէ էրճիւվանի գըրմըզըլար . վի . եէնի աղէ
սիքքէլէտի բէնտի ատընա . պիր էիւզիւնտէ կայսրէ
լի տիրանըն օմուղունտա՝ սանքի փատիլչահ էսպասլը
էրճիւվանիլէր կիլտիրիլյօր օնա . վէ օպիր էիւզիւնտէ
էազը՝ սյու սեօզլէրիլէ . ուքս առալէնիկ տաթուս ॥

Եանի հայրապետ փատիշահ վերիմիշ :

«Իր գաւ Երւտան ոսնդրա՝ կիթտի տիրան Եկեղեաց
Էյալէթինէ՝ ըահաթլը պիր Ե.Երէ, վի: արարատ սեմ-
թի:

Թինս կեօգէտիճի դօտու երախնաւու տէտիքլէրի նախարարը , քի քէնտիսինէ իքինճի էթմիշտի : () սէմթլէրտէ սարայ եափտը տիրան չըրմէս տէտիքլէրի գասապատու : վէ ծրասընը թաթթ էյլէտի : Վր կիւն տաղ էթէքլէրինտէն կէչիպ սէյիքէ կիտէր իքէն , գար էըղընը (քի գասպա թիւրքճէ չըղ տէրլէր) տաղ կիտի էօգարտան տէվրիլիպ ալթընա ալտը ծնու վէ կէչտի : Սալգանաթընը սիւրտիւ 22 սէնէ :

152 : Տիգրան իւշիւնճի տիրանըն գարտաշը վէ արտա շէսին քիւշիւք օղու պէրոզ շահըն էլիլէ հայլարա փատիլահ օլտու : Վէ հայան էօլտիւ անտոնինուս պիոս կայսր , պու պէրոզ շահ տիգրանյա պիր օլուպ էիւրիւտիւ հոսմալըլար ըզէրինէ : Պունու իլիթ տիքտէ կապադոկիա փաշասը սէերիանոս օքի հոսմալըլար դարաթիւնտան ծրատա օթուրուր իտի , չօգ գօրգուսունտան փութլարա տիւշիւպ սօրտու ծնլարա աղէքսանդր հիրպէտին աղզը իլէ : վէ ճէվապ ալտը քի էէնէ ճէքսին աճէմլէրի վէ հայլարը : Պու ճէվապա կիւպիւնիպ , սէերիանոս թէզէ էիւրիւտիւ հայաստանա չօգ ասքէրիլէ : () Նա գարչը չօգտը խոսրով սէրասքէր հայ վէ աճէմ ասքէրիլէ , վէ դըլըճտան կէչիթաթի ծնուն ասքէրինի , վէ ծնա տաթի օգ աթըպ էօլտիւրտիւ : Պունու իլիթտիքտէ աղէքսանդր հիրպէտ սիլտի փութիւնէ քիթապլարընտան էվլէլքի քէլամը , վէ ծնուն էէրինէ եազտը պէօլէ պիր սէօգ կիթմէ հայաստանա տիւշիւսին . օգ տէյէր սանա էօլիւրսին :

162 : Պու հապէր էէթիլտիքտէ օրէղիոս կայսէրի քի անտոնինոսուն էէրինէ կէչմիլ իտի , էօլլատը հայլար վէ աճէմլէր իզէրինէ քէնտի թաճտաշընը ատը վերոս զուկիոս : Պու տահա էէթիլմէտէն տիգրան հայ փա տիլահը իլէրի էիւրիւմիլ իտի քի զսպղընա ալտըն ա նատօլու վիլայէթինի . վէ լաքին պիր զըզա ալտա նըպ ծնուն էլիլէր կութուրտու վէ հապսա գօնտու : () տէմթլէրի կէլտիքտէ վերոս տիգրանը օ հալտա կէօրիւպ շաշտը . վէ ռահմ էտիպ աճրտը սնա վէ ա զատ էթտի ծնու . վէ ծնուն հիւսիւնիւ դարղընր պէյկնիպ հօշանտը ծնտան , վէ մուհապլէթիլէ ոյաղլանտը . վէ ծնա թաճ կիլտիլիպ թէքրար փատիլահ տիգրտի հայլարա հոսմալըլարըն հիւքմի ալթըն

տա . վէ պիր գրգ օղլան գրղ տախի ծնա վերտի ատը
ռութի . վէ սալլվերտի ծնու քէնտի տերապէրիլէ ար
տաշատ շէհրինէ : || է պու իշ ռենուտուլմայլայ ան
ղըլըն տէյի՝ աղլէ սիքքէլէտի անտոնինոսուն դար
զընա , նիճէքի եօգարտա զիքը օլունտու :

Տիգրան հայաստանա կէլտիքտէ՝ պիր փութիսնէ 163
եւտիտը քէնտի դարտաշը || աժանըն մէջարը եւնըն
տա , վէ չէփլէսինտէ միւտաթիր խանէ , գուլթուլ
մասընա շիւքրանէ իսին : Պաւ տիգրանա տեօրթ էվ
լատ օլտու՝ ռութի սուլղանտան . վէ ծնարը պլլէր
եւտիտա նախարարլար սըրասընա կէլտի տիգրան՝
քի ռութսեանք տէնիլտիլէր . վէ տահա զայրը նախա
րարլըգ տախի տիւլիւպ՝ պիր էզ վաղիլթտէն սօնդ
րա էօլտիւ . սալղանաթընը պիւթիւնճէ սիւրտիւ 42
սէնէ :

|| սղսղը՝ իւլիւնճի տիգրանըն օղլու՝ մեմփար ատը 193
իւք դարըսընտան սօղմիշ , ծնուն էէրինէ կէլիպ
փասիւաճ օլտու սրտաշատ շէհրինտէ : Պունուն ա
նասը մեմփար գըլաղա կիտէր իքէն՝ պիր եէրէ եէ
թիլիոյ՝ (քի ծնտա մուրդ չայ երախ չայընա գարը
շըր բասէն սէմթինտէ) օրաճըգտա տօղուրտու չօ
ճուղու . պու սէպէպտէն , վաղարշ փատիւաճ օլտուգ
տա՝ ս տօղսուղու էէրի պիր շէհիր եւտիտը . վէ քէն
աի իամին՝ ծնա վապարշաւան ատ գօտու . || է պուն 197
տան սօնղրա մէ թին հիսար չէվիրտի վարդէս շէհրի
նէ , քասաղ չայըն քէնարընտա . վէ ծնա տախի վաղար
շապատ աէտի . վէ օրասընը թախթ էյլէտի : Պաւ
վաղարշ պիր եէնի զիյնէթլի պայրամ իճատ էթտի
նաւասարդ այըն պիրինտէ բագունան շէհրինտէ արա
մազգ աէտիքլէրի փութա թաղիմօլարուգ՝ քի փութ
լար պապսար տէնիւ իտի . պու պայրամին էէրինէ
սօնղրա գօնուլտու չք յովհաննէս կարապէտին , վէ ա
թանազինէս հայրապետին եօրթուսու : | չափտը վա
գարը զայրը եէրլէր տախի բագունան սէմթինտէ .
վէ պու սէպէպտէն օ էյալէթ վաղարշակերտ տէն
աի , քի չիմտի թիւրքճէ ալաշկերտ տէնիլիր :

Պունուն կիւնիւնտէ՝ խաղիրք վէ բասիլէր տէտիքլէրի 213
միլլէթլէր սարմատաղի սօյունտան՝ տէմիր դափուտան
կէլիպ՝ եիւրիւտիլէր հայաստանա , Պունլարա գարը
չըգըպ վաղարշ աղըր վէ քէսքին ասքէրիլէ , սնարը

գրորտը պէրպատ էթտի . վէ պալանլարը գալըրտը կինէ . օ կէլալըրէրէ գափուտան . վէ սահա գալալայըմ տէրիքէն՝ օնլարըն քէմանքէշէրինտէն վուրուլուպ էօլտիւ . սալգամաթընը սիւրտիւ 20 տէնէ . 1) Է սօնղուա աաքէրի էօճ ալմաղ իլին՝ զիատէսիլէ օնլարը գօվալայըպ՝ եասիլէ կէրի տեօնտիւ .

14 . 1) Էլէլէի Խաթուլու Էթիլի .

թ . 31 = 32 .

214 .

Էսորուլէ . վէլէրի՝ վաղարըն օղլու՝ պապաըր եէրինէ . կէլիպ փատիլաճ օլտու . վէ Ֆիլճալ հայասքէրինի Ճէմ էտիպ՝ հէմէն պիրտէն էիլըրիւտիւ պիօյիւք տաղը աչարադ՝ խաղիրք վէ բասիլէ տէտիքլէրի փլլէթլէր իւզէրինէ՝ քի էօճ ալըն օնլարտան պապաըր Կանը իլին . վէ օնլարլա զօրլու Ճէնք էտիպ՝ ղայէթ իլէ գրորտը օնլարը , վէ օ եասիլուզ միլլէթլէրի սրգըշտըրըպ հիւքմի ալթընա ալտը . վէ օնլարըն պիօյիւքլէրինտէն էիւզտէն պիրիսինի քի հին ալտը . վէ օ սէմթլէրտէ քէնտի հիւքիւտէթլինէ նիւննէ օլմազ իլին՝ դաշ տիքիպ ոււմ եաղլաի իլէ , տեօնտիւ կէլտի եէրինէ .

1) Վ փուրտու սօնղուա շէհրլէր վէ քէօյլէր ետիմապա վէ եէնիլէմէկէ . վէ սարալար վէ խանլար պինա էթմէկէ , երլարճալ չալըշարադ . 1) Է չիւնքի օ վապիթտէ խրիսթիանլար վարիտի հայլարտա , օնլարըն չօղունու պու իլլէրտէ հըզմէթէ գօլտու Ֆիւրապիւն փատիլահըն էթտիկի կիպի . վէ օնլարըն չօղունու տախի մարտիրոս էթտի .

217 .

() կիւնլէրտէ անտանինու կարահաղոս կայսը միջապէտ սէմթլինէ . կէլիպ՝ կէլտի օնտան հայաստանա . () խուն կէլմէսինի տուլտուգտա խոսըրով՝ օնու գարըրլատըր տօսթանէ . վէ պիր գաչ կիւն տուրտու եանընտա . կէրի տեօնմէք խթէաիքտէ՝ ալըր գօտու օնու կայսըր քէնտի եանընտա . զէրէ նիլլէթլէթմիշ խի հայաստանը ղապդընա ալմապա . 1) Ու իշ հայլար իլինտէթլէվաթիւր պուլտուգտա՝ հէփիսիտէ Ճիւմհուր իլէ սէֆէրէ գալլտըրը օնուն իւզէրինէ . հապէրինի ալտըրգտա կայսը՝ չօղ . գօրգտու . վէ գօրգուսունտան սալը վիւրտի խոսըրու իզգէթ վէ իրքամ իլէ . լարին տեօնիւպ

Նրեպ իզնիւնատէ կիլիթտիբտէ՝ պեպիւք թէտարիք իւր
 չօգ ասքէր կեճնաւրտի հայլար իւզէրինէ, միգտարլա
 ըննը պիլտիւրմէ կ իւնն () Նլարա դարչը չրդար խտար
 վուն ասքէրի, վէ ճնլարը ինստֆսըզ գրլուպ վէ գալան
 լարը գօվալայըպ՝ գալըրտըլար : Սլանատնն օճնդրա
 կիլիթտի անաոնինոս կայսր արտաւանշահըն իւզէրինէ,
 վէ էօյտիւ :

Պիւս պեօյլէ՛ն սլտուգտա՛ն շահըն քիպլի չօղալտը , օ՛ դաւ
տար քի թէ՛մամ տիւնեսայը զասպգ է՛թմէք խթէ՛տի .
վէ՛ լապին իշ թէ՛ւսինէ՛ վարտըգտա՛ն է՛լինատէ՛ օլանը տա
խի զսյ է՛թաի . () էրէ արտաշիր խան՝ ֆարսի սատա
նըն սղու՛ զայրը խանլար իլէ՛ ծնա ասի օլուպ , վէ՛ պիր
էրը ծնունլա ձէ՛նը էտիպ՝ էօլտիւրտիւ ծնու վէ՛ քէնտիւ
աի եէրինէ՛ կէլիպ շահ օլտու . Պիր սլտուլար ծնունլա
պահլաւլարըն իքի սօյու , սուրենեանք վէ՛ ասպահա
պետեանք տէտիքլէրի . սալթ իւշիւնձի սօյ՝ կարե
նեանք տէնիլէն գարշը դօտուլար , ամինս պիր շէյ է
տէմէտիլէր . () վագիթտէն դալգտը աձէմլէրին
պարթէս սօյունտան կէլէն վատիշահլըգ՝ քի սիւրտիւ
472 . եախօտ 475 էրլ . վէ՛ ծնուն եէրինէ՛ կէլտի սատա
նեան տէտիքլէրի սօյ 226 սէնէտէ . վէ՛ սիւրտիւ 409
եախօտ 411 էրլ , թա հագարացիլէրին տէվլէթի զու
հօւրս կէլինձէ՛ :

Երբ արձա չօղ. ձեռք էլ թափ խոսքով արտաշիր շահիլէ,
վի. տա՛մ թօիրաղ ընտան սիւրիււ պօժաւատը հինտիս.
Թան էօլ թիօնէտէր. վի. սօնպրա կէրի տեօնիւպ' կէլ-
տի աւորպատական մէմէլէթ թինէ. վի. օրատա պիր շե-
հիր էափտը, վի. աւորնը գօտու դալիլէմ. քի. պու էօձ
տէմէք տիր. եանի պու շէհիր արտաշիրտէն էօձ ալ-
մաղ իլին էափրըմիշ. Վու շէհիր թէմամ օլուպ պիթ-
տիքաւ, կիթափ խոսքով ուտի սէմ թինէ.

Պագատը կեօրտիւ աւրտաշիր՝ քի պիւթինն զապդ էտէն
մէյօր առնէմէրի իտարոյիւն սաղլլընտաւ տիւջինտիւ
քի պիւր ալիլն ընու էօտիւրէն . պու իլ իշին պէօյիւք
շէյնէր վատ էթաի խանլարընա, էկէր ընու պիւր դարդ-
իլէն Եօղ Էտէպիլիբըրսն . Խանլարըն պիւր սաւրն
նէաւն սօյունտան՝ աւր անաի՝ պօյնունա ալտը պու
իշի . վէ պու սէպէպահն՝ օղուլ ուշաղընր տիւլշիբիպ
պիւր տիւզմէ ճիլլէիլէն գալտը Տալաստանա . Երաւոյ
էյալլէթինէն Էէթիշտիքտի՝ օ էկէրէ զանսու քի Օրատա
իտի

իտի Թադէոս առաքեալուն մէջադրը . վի՛ Օրաճրգտա աշ
նակըն գարըսը ոգո՛հն՝ համիլէ՛ օլտու նը գրիգոր լու-
սաւորիչիլէ . նի՛ձէ, քի օ ոգո՛հն՝ անասը ծնու տօլուր-
տուգտա՝ եանընտա օլանլարա նազլ էթմիշ :

257 . Հաչան եկեթիշտի անապ խոսրովուն տէրկեաճընա՝ իբ-
րամ էթտի ծնա խոսրով, վի՛ սնդրա սաքին օլտուգտա
վալարչապատ շէհրինտէ, ծնտա տօլուրտու ոգո՛հն՝ Ծր.
գրիգոր լուսաւորիչի . սէնէ . 257 : Սնդրա անակ խոսն
պիր ալ կիւնիւնտէ արալըգ պուլուոյ՝ սախա եկըտէ
խոսրով իլէ սեօյլէշիլիքէն՝ ծնու օրաճրգտա էօլտիւր
տիւ . վի՛ սաՀա խոսրով ճանընը վըրմէտէն՝ օ սնտան
գաչարիքէն՝ հայ ասքերի տեօրթ դարաֆընը դուշա
արպ, վի՛ օ տախի քեօիլիւտէն երասխ սուլունա տիւ
շիւպ՝ պօղուլտու : Սէնուն սօյսօիւնու խոսրովուն
էմրի իլէ հայլար գըրտըգտա, սալթ նը գրիգոր լու-
սաւորիչին սիւտանասը աթը սօֆիա, վի՛ ծնուն գալ-
տաչը եւթալիտա (քի ծնլար խրիսթիան իտի՛ գայսէ-
րիւ, շէհրինտէն կէլմէ) չօճուղու ալըպ կեօթիւրախ
լէր գայսերիլէ շէհրինտէ . վի՛ ծնու մկրտէլ էտիպ՝ ատը-
նը գրիգոր գօտուլար . նի՛ձէ, քի մէլայլիլէտէն իշիթմիշ
իտի սիւտանասը : Սիլը վազիթտէն սօնդրա էվլէն
տիրաի ծնու սիւտանասը, վի՛ ալտը ծնա դաւիթ ատըլ
խրիսթիան քիմնէնին գըղընը՝ ատը մարիամ . քի ծն-
տան տօլտու իքի էվլատ, վրթանէս վի՛ արիստակէս .
արիստակէս թէրքի տիւնեա էտիպ՝ մանասթրա կիր-
տի . վի՛ լաքին վրթանէս էվլէնիպ իքի էվլաար օլտու՝
գրիգորիւ վի՛ յուսիկ . պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 31 :

260 . Լ՛ըտաշիր իշիթտիքտէ խոսրովուն էօլմէսինի, աղըր
ասքերիլէ եիւրիւտիւ հայաստանա, վի՛ զապգ էթտի
ծնու . վի՛ խոսրովուն էվլատլարընը գըրտըգտա՝ նա
խարարլարըն պիրի՝ ատը արտաւաղդ մանդակուիլի օ
նուն պիր օղլունու տրդատ աուլը՝ գալըրտը գայսէ-
րիլէ շէհրինտէ . վի՛ օլատա ծնու սագլայըպ կեօթիւր
տիւ սնդրա հօմալա . օ տախի ծնտա գալըպ տէվլէթ
հըզմէթինտէ օլտու քիպար սըրասընաա, լիկիանէ
ատըլ պեօյիւք պէյին էլի ալթընտա : Վէզալիք
պիր զայըր նոխարար ամատունի՝ ատը օտա՝ խոսրու
վուն պիր գըղընը ատը խոսրովիդուլտա՝ գալըրտը քէ-
մախ գալէսինտէ . վի՛ օրատա կիղլիձէ պէսլէտի ծնու .
() արալըգտա տաճատ ատըլ պիրիսի տէ՝ արտաւազ-

դրն դրկգտարտալընը չալըլ կեժժիւրտիւ գայսէրիւ:
սէմթինս, վէ: սնու ալըլ նիքեաճանսը, Վճտալիւ
Տոյաւստանը ալտըլաւ, էճիւսէն նիգամա գայսէր:

Տիպիկ աղվճընտու սաղ.լառը Էօլի'ենՃէյէտէյ :

Տրդատ Համանտա պեռօյիւտիւքո՛ւ՝ չօգ. պեռօյիւք իւեր
էախո՛ւ՝ օգաատոր գուզիկէթէ: տայիր հինկերլը, կեա-
թէրաի քի հ'ըրիւկէսի աշտը: Պունու. տուչաուգ տա
գրիգոր լուսաւորիչ, չլլատը կիթաի համայն, վէ օ-
նա եւննաւոր՝ քիմ՝ օրոռգունու պիտիւրմէյիւրէք:

() վաղից թվերան էր իրոկղէտիանոս կայսր յիշ հռչէ՝ 285
դու թք տէաիքը ըրի միւլ թին փատիւաճը 285ն է թ-
տիքը լինաւ՝ տրդատ հռչէ իր կիւրէշիս օնու դու թ-
տու . օնուն իսին դիւկղէտիանոս կայսր տրդատը պեօ-
իւք մը թիւիւէ չըգարմադ իս թէտի . վի հալան
պիլաի քի օ խոսրոյլ փատիւաճըն օղլու իմիշ փատիւաճ
տիքտի օնու հալարա . պադ հայ թարիխինաւ . ք . 32 :

15 : Տրտար խորհուրդն լափնի . վէ հայաւրդն արնէ կէլնիս
 Բ 4րէփոք լաւաւաւ ինչիւն . վէ արեւմտիկն վէ լընաւ
 Եւսին հայաւորդն օրհաւար :

$$\tilde{r} \cdot 33 = 41.$$

Տրդատ՝ Եվթիմի խոսքովուն օղլու՝ հայկարա փա- 286
տիշահ օլուպ զիտիղէտիանոս կայսերին իւշին-
ճի սէնէսինտո՝ հռօմատան չրգտը կէլտի հայաստա-
նոս հռօմա ասքերիիլէ . նը գրիգօր լուսաւորիլէ տէ-
պիլէսինճէ՝ ծնուն հրդմէթիմատէ օլարագ պիր տօսթ
կիպի . Կայսերի շէհրին, Էթիմիտիքսէ՝ ծնու իղղէթ
վի՝ իբրտիլէ՝ գարշըլատըլար հայ նոխարարարը . վի-
թէքրարին ծնու փատիշահ տիքտիլէր՝ հայար իւղէ-
րինէ , բի ծնուն թամքնր ատէթ իւզրէ՝ կլիտիրոի
ամքատ քազրատունի՝ բիւրատսէան ամքատըն սայուն
տան . վիճլէ օլուուգտա կէլտի տրգատ օնլարըլ անի
գալէսինէ , Էսնի բէմիսիա . վի՝ օրատա գրղգարտա
շընը պուլուպ՝ օտա նախարարըն հրթիլըլ ալթընտա ,
ղկյատէսի իլէ սէվնտի . վի՝ օտայա իբրամ Էտիպ՝ վի-
ղիր Էթտի օնու (հայճա հողարապէտ) բի հաքիմ օլ-
տուն հայաստան վիլայէթինէ . բէղալիք ալաւազդ
մանդակունի տէտիբլէրինի՝ սերասքեր Էթտի . ղէրէ
ս սէյլէպ օլտու բէնտի դուրթոււլմսընա . վի՝

Զ Դ տա

վիրապտան : () տախի գույուտան չրգըպ կէլտի վէ չիֆա վէրտի հէփիսինէ : վէ ալլահըն էմրինի վազ Է տիպ պտրնըգ. Էթտի օնլարա : Սօնդրա գայսէրիէ շէհրինէ կիտիպ՝ օրատա նը. դի.օնդիոստան արքեպկս օլտու . սէնէ 302 . վէ հայաստանա տեմնիւպ մկրտել Էթտի տըրդատը , վէ ատընը յովհաննէս գօտու . վէ ղայրըլարընը տախի քէպալիք մկրտել Էտիպ՝ ճիւմլէ սինի խրիսթիան Էթտի . ձեռնադրել Էթտի տեօրդ էիւզ գատար Էպկս , վէ հիսապսըգ քահանաւոր . չօգ քիլիսիւէր Էափտը վէ մանասթըրլար , վէ պիբիբ գըզլար իլին տուրագլար , վէ միւսաֆիրիսանէլէր , վէ մէտընէլէր . վէ տիւզտիւ չօգ տօնլար , Էանի եօրթուլար . վէ տօնաթտը հայաստանը Էյի շէյլէրիւ , վէ քէնտիւ սիտէ տէնիլտի լուսաւորիչ Էանի պտրնըգ. Էտիճի : Սօնդրա քէնտի եւերինէ արքեպկս Էթտի արիստակէս 318 պտըլը քիւչիւկ օղլունու . վէ կեանհիճէ չրգըպ Էասյան սէմթէլէրէ վէ իստիկ եւրլէրէ : Էալընըգ օլարապ՝ սալթ ուռհանի շէյլէրէ եւլթէնիբ իտի . վէ կիւնէ կիւրի տեօնիւպ ձէմաաթընը գայըրմադ իւզրէ իտի :

Պա. նը. գրիգոր լուսաւորիչ վէ աղիզ տըգատ փա տիլահ՝ իլթիթտիլէրինտէ քի կոստանդիանոս կայսր խրիսթիան օլթիլ իրիսի տէ կիթտիլէր հոսմայա . վէ օրատա մուհապլէթ ահտնամէսի Էաղըպ՝ գօտուլար արալարընա . վէ նը սեղընետրոս ձեռնադրել Էթտի նը. գրիգորու հայլարա Պաղրիգ , վէ իզին վէրտի քի քէնտի Էպկսլարընտան ձեռնադրութի ալսըն հայ Պաղրիկի :

Տեօնտիւքլէրինտէ հոսմատան տըգատ վէ նը գրի 319 պար , հապէր ալտը տըգատ՝ քի փօյրազ սէմթինտէ օլան միլէթէր կէլմիլէր աղլուն դարաֆլարընա . պօնու իլթիթտիլտէ՝ ապրի տէփիլրիպ սալտը օրայա . վէ ափանսըգ օնլարըն իւզլէրինէ տիւչիւպ՝ չալտը գըլըճը . ձէնը իրի դարաֆտան տախի դըզըշտըգտա՝ արաաւազդ սէրասքիւր Էարալանըպ Էօլտիւ : Պոնու կեօրտիւքտէ տըգատ՝ Էիւրէկի գըրըլար , վէ կեօզլէրի գարարտը . վէ ղայրէթ կիւնի պու տուր տէյլէրէք ձէնկինի իլէրի սիւրիւպ՝ գօփալատը տիւլմանլարընը . վէ օնլարը գալըրըպ՝ տեօնտիւ եւերինէ :

Սօնդրա իսթէտի տըգատ Էիւրիւմէք աճիւմ շահը շապուհ իւզլէրինէ . վէ չիւնքի Էօլթիլ իտի արաաւազդ

սկրասքեր՝ ծնուն եւրինէ՝ սեօրթ սկրասքեր՝ գօսու .
 վէ աճէմէր իլէ՝ ձէնք էտիպ՝ սօնդունտա պարբըտը
 շապուհայ . պանգ հայ թարիխինտէ . ք . 35 = 39 :

325 . () վազիթէրտէ նիկիայ՝ սր սինադոսու գուրուլուդ .
 տա՝ կոստանդիանոս կայսր հասկեր կեօնտէրոտի տրդա .
 տայ քի սք . գրիգոր լուսաւորիւի ալուպ՝ կէլէ՝ օ սինադո-
 տա : Բմնա չիւնքի ծնար կիտէմէղ իտի՝ եօլատըլար
 նր արիստակէսի . օ տախի սինադոսա եւթիլիպ , վէ
 օ սինադոստա պուլունուտ՝ սինադոս պիթտիքտէ՝ օ սր
 նադոստէ քիւլամլարրնր ալուպ՝ կէլտի հայաստանա .
 վէ նր գրիգոր տախի ծնու գապուլ էտիպ՝ իմզարտը
 պու սեօլիլէ . ք իտի մէք փառաւորեացուք ին Ը . պանգ

հայ թարիխինտէ . ք . 40 :

331 . Սունտան սանդրա սք . գրիգոր հէր շէյտէն էլ շէքիպ
 կիթտի իւքսէք հայաստան սէմթինէ , վէ օրատա սե-
 պուհ տադրնտա ալր մանէայ տէտիքէրի մադարատա
 սաքին օլուպ եալընըղ էօմրիւնի կէչիտի մէլայիք .
 դարգէ իւզրէ , եախօս պիր քերօքէ կիպի , թա քի կէ
 տիպ նայիլ օլտու արգուլէտիկի սէվկիւլիւսինէ , վէ
 ձէննէթին էսէլտի շաղլոքնր պուլուպ , քիւտի ձէ-
 մաաթընա շէփալթ ձի օլմաստ տըր : Հայրապետիլ ,
 կի սիւրտիւ 30 . սէնէ , օ զամանա կէլինձէ քի արթըդ .
 կեօրիւնմէղ օլտու : Ը է պիր վազիթտէն սօնդրա .
 նուն ազիլ թէնի պուլունտու ալլահըն պէյան էթմ-
 սիլիլէ պիր նր ձգնաւորուն էլիլիլէ՝ ատը գառնիկ . վէ
 զօնուլուլ թորդան քեօլիւնէ . քի սօնդրա կէթիլտի-
 լիւր վաղարշապատա :

332 . Բրիստաիէս եախօտ իւրատուկէս՝ նր գրիգոր լուսա-
 ւորիլին քիւլիւք օղու՝ հաւան թէմամ շէքիլիպ կիթ-
 տի պապատը եւրինէ կէչիպ հայրապետ վէ կաթու-
 զիկոս օլտու ծնուն սիփարիլ էթտիկի իւզրէ : Ը է պա-
 սրասընտան գալմուրոպ՝ անձիլէլին միլլէթի գայրտը
 իլմի վէ աճէլի իլէ , քիլիտէլէր վէ մանասթըրլար եալ-
 տը , վէ հէր տիւզկիւնլիւքլէ միլլէթինի տմնաթտը .
 Սազիլէրինտէ՝ եօլտուղ իլ կեօրտիւքտէ սազընմուրոպ
 նաստահաթ էտէր իտի , կեահիձէ ալ սէրթձէ էօկիւթ-
 վիլիլիւտի : Ը է պազի պեօլիւքլէրէ ալ տօգունաուդ-
 տա՝ ծնարըն պիլիլ տեօրաիւնձի հայաստանըն հաքիլի
 ատը արքեղայոս՝ մաա տիւլման օլտու . վէ նր արիստա
 կէս ծովք էյալէթինէ կիտէրիքէն՝ ծնու եօլտա էօլ-
 տիլ

տիւրաիւ : 11 Է սունուն ազիւ թէնինի տախի կեօ -
 թիւրաիւէր եկեղեաց տեւիքիւրի էյալէթէ , վի մէ -
 զարա կեօմտիւէր թիւ գասապասնտա . հայրապետ
 լիկի սիւրաիւ 7 սէնէ :

11 րթանէս՝ արիստակէսին պեօյիւք պարտաշը՝ օնուն 339
 եւրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու , վի օթուրաու նք
 գրիգորուն քիւրսիսինէ , ռուհանի իլմիլէ տմանմիշ
 պիր զաթ , վի ռուհուլլահն լուղֆի վէ նիմէթի իլէ
 տօլիլ : 11 ռոք հայրապետ հէր դարաֆտան չալը -
 տը նուրլանտորմապա հայ ճէմնաթընր : 11 Է աղունա
 լարա տախի արքեպիսկոպոս էթաի քէնտի պեօյիւք
 օլլունու՝ ատը գրիգորիս . քի մարտիրոս էթաիէր օ -
 նու օրատա : պաղ հայ թարիխինտէ . ք . 41 :

հուլմաք իսթիւտի ռոք վրթանէս եղնտէ օլմա քիլիսէ
 թէօրէլէրինի վի օնլարըն դարգընր . պունուն իլին էլ -
 չի կեօնտէրտի եղմ հայրապետէ սուրբ մակարիոսա .
 վի ռոք խորհուրդար իւզէրինէ պիր գաշ շէյ սարտու . օ
 տախի սինադոս էտիպ՝ սէքիզ զանուն եազտը օնա օ
 շէյլէր իլին :

11 Է չիւնքի պու վադիթտէ սք յակոբ մծընայ հայրա 340
 պետին շանը պեօյիւմիշ իտի իլմիլէ վի ամէլ իլէ՝ օ
 նա տախի եազտը՝ ար վրթանէս , վի տիլէտի քի պազի
 շէյլէր եազա քէնաիսինէ՝ կերէք տին խուսուսու իլին
 վի կերէք զայրը մատտէլէր իլին : 11 Է օ ազիզտէ օն -
 սէքիզ շէյ իւզէրինէ , պիր քիթապ եազտը , վի կեօն -
 տէրտի օնա եիւճէ սեօզլէրիլ : պաղ հայ թարիխին -
 տէ . ք . 41 : 11 ռոք յակոբ սք գրիգորուն հալասը
 օլլու իտի , ետնի անաիւրն խոսրօլուհի գըզգարտա -
 շընըն օլլու : 11 Է լաքին հայ պեօյիւքիւրի պաշլատը -
 լար կիլիթէնմէկէ վի ֆէնա եօլլորա կիթմէկէ , վի
 լայրգ օլմայան իլէրի էլ վուրմաղա , պազիլէրի տա -
 խի օտալլոք ալմաղա : 2օգ թէնպիհ էտէր իտի օն -
 լարա տըղատ քի կերի տուրտունլար էօյլէ մուրտար
 իլէրտին , վի խրիսթիանլըգ տինի իւզրի էլ ամէլ -
 լէր կեօնթէրսինէր : 11 պաղ կեօրտիւքի օնլար տիլ -
 նէմէյօրլար , վի կիւնտին կիւնէ տահա ֆէնայա վա -
 րըյօրլար , պրգտը օնլարտան . վի տիւնեատան տախի
 իքրահ էտիպ՝ պրրազտը տիւնեա փատիշահլըղընր , վի
 կեօ փատիշահլըղընր արգուլէյիպ՝ վի հէր շէյալէն է -
 լինի շէքիպ՝ կիթաի սեպուհ տաղընա , քի օրատա կի -

լինտի նք գրիգոր լուսաւորիչ . վէ ծնտա սաքին օլուպ՝
սալէ ճանրնը գալըրմաղա եւէլթէնտի :

341 : Պոռնու կեօրտիւքտէ հայ նախարարլարը՝ մէշվէրէթ
էտիպ , ատամ կեօնտէրտիլէր . վէ եալվարուպ չաղըր
տըլար ծնու , վէ սեօղ վէրտիլէր , քի տիւգսիւնլէր սւ-
մէլլէրինի :

Աքին տրուատ խուլլարընը պիլէրէք , տիյնէմէտի ծն-
լարըն սեօղիւնի : () Նլար տախի՝ օ աղիզի գէհրլէյիսի ,
վիւճու տինի գալտըրտըլար . վէ Եօլլէճէ՝ պիր դիյասը
չօգ՝ տինտարլըգ շէֆափընը սեօյիւնտիւրտիլէր , սէք-
սէնսիլչ եալընտա իքէն . 56 սէնէ փատիշահլըգ սիւր-
տիւքտէն սօնդրա . վէ պոռնուն թէնի տէ կէօմիւլտիւ
մէզարա քէմախ շէհրինտէ :

Պոռնտան սօնդրա Էօլտիւրմէք իսթէտիլէր նք վրթա-
նէսի տէ , ծնուն իլին տեօրթ քիչի կեօնտէրտիլէր օլ-
տուղու եւրէ սք կարապետ վանքընա : Աքին ծնլար
վարուպ՝ ծնա Էլ ուզաթմազ իսթէտիլէրինտէ : պաղ-
լանսըլար ալլահըն էմիլիլէ , վէ պիր շէ Էտէմէյիպ
գալտըգտա՝ կէչտի աղիզ արալարընտան զարարսըգ ,
կիթտի Էրզլինկեան սէմթինտէթիլ դասապասընա վէ
օրատա սաքին օլտու : Վէզալիք տրդատըն իտթոնու
նք ալիէն սուլդան , վէ ծնուն գըգ գարտաչը խոսրովի-
ղուխտ գառնի շէհրինտէ մէլայիքէ կիպի Էօմիւրլէրի-
նի կէլիրիպ՝ ճէննէթէ նայիլ օլտուլար :

16 : Վիւճի խոսրուան վաթի :

թ . 42 :

342 :

Էօլտիւքտէ տրդատ փատիշահ՝ ասի օլտու աղոնան-
լար . վէ նիճէքի եօգարտա դիքը Էթտիք Էօլ-
տիւրտիլէր նք գրիգորիսի : () Նլարա պաչպօղ օլուպ
սանատրուկ ատըլ պիլիսի արչակոննի սօյոնտան , վէ
պաչընա թաճ կիլիսի փատիշահ օլտու . վէ զապղընա
ալմազ իսթէտի հայ միլլէթինի :

Պոռնու կեօրիւպ ալճնիք Էյալէթին հաքիմի՝ ատը բա-
կուր՝ օ տախի ասի օլուպ՝ քէնտի սլաքընա՝ սթուրտու
փատիշահ կիպի . վէ քէնտիսինէ արգա Էթտի աճէմ-
լէրի : Վէզալիք տահա հայլարըն զայրը պեօյիւքլէ-
րիտէ պաչ գալտըրուպ՝ մուսիպէթլի վիւլլէրէր պը-
րագտըլար հայ միլլէթի իլինէ : Ա Է իւլ պեօյիւք նա-
խա

խարարըգ՝ ետիօտ պէյլիք տէ՛ բզնունիք , վի՛ մանաւազեանք , վի՛ դունինք տէտիքլէրի՛ պիրի պիրինէ տիւ շիւպ՝ պիր պիրինի գըրտըլար . Եօյլէքի ծնւարըն սօյու սօփու թիւքէնաի կիթտի :

Պու իշէրի պէօյլէ կեօրտիւքտէ՛ զայրէ նախարարըլար , 343՝ պիրիքտիլէր նք վթանէսին Եանընա . վի՛ սնունլա մէշվլէրէթ Ետիպ՝ սեօզ Եթտիլէր քի տրդատըն օղու խոսրովու՝ փատիշաճ տիքսինլէր : Վ Ե սնուն փատիշաճ լըղը շիւպէտիզ չէմ գօրդուսուզ գալսըն աշի , կիւ վէնտիլէր կոստանդին կայսերէ՛ քի կոստանդիանոտուն օղու խտի : () տախի պու իշէ գայիլ օլուպ՝ հայրաստանաւ Եօլլատը քէնաի սարայ աղասըրըլ ասը անտիօքոս՝ աղըր ասքէրիլէ , վէ փատիշաճ թաճը վէ Երճիւ վանի Եսպայտ տախի կեօնտըաի , վի՛ քեաղաս Եազտը քի խոսրովու փատիշաճ տիքսինլէր :

Սոսրով իքինճի՛ տրդատըն օղու՝ հայլարա փատիշաճ 344՝ օլուպ կոստանդին կայսերին Եմրիիլէ , վի՛ անտիօքոս սերասքէրին Ելիլիլէ , պապասընըն Եթտիկի կիպի՛ կինէ , ասքէրինի տեօթ յեօյլէք Ետիպ՝ տեօթ սերասքէր տիքաի . պիրի միհրան կիւրճի փատիշաճ . իքինճիաի մանաճիհը՝ ռըշտունի սօյուն պէօյի կի . իւշիւնճիաի բաղարատ ասպէս բազրատունի . տեօրտիւնճի սի փօհան՝ ամատունի սօյուն պէօյի կի :

Պունլարը պէօյլէ տիւզիւպ՝ մանաճիհը գըպլէ դարաֆըն ասքէրիլիլէ՛ Եօլլատը բաղուրուն իւզէրինէ՛ քի սղճնիք մէմէքէթին հաքիմի խաի՛ ծնուն Ելինէ՛ թէսլիմ Ետէրէք կի լիկիա ասքէրինի՛ քի անտիօքոս պիլէ կէթիրմիլ խտի : Սնդրա փահանը տախի Եօլլատը կիւնտօղու սու սէմ թին ասքէրիլիլէ ատրպատական դարաֆընա՛ ծնուն Ելինէ՛ թէսլիմ Ետէրէք Ենկիւրի ասքէրինի : լլտը անտիօքոս տախի միհրանը փօյրազ դարաֆըն ասքէրիլիլէ , վի՛ բազարատը պաթը դարաֆըն ասքէրիլիլէ : վի՛ Եիւրիւտիւ սանատրուկուն իւսթիւնէ՛ ռում ասքէրի տէ՛ պիլէսինճէ : () տախի գօրդուսունտան գալար աճէմիսթանաւ աղոճան պէյլէրի իլէ վի՛ սրղըտըլ շապուհ շահա : Պիւօյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ անտիօքոս սերասքէր՝ օ սէմ թլէրէ հայլատան պիր Եզ ասքէր պրոաղըպ կէրի տեօնտիւ . վի՛ հայաստանըն խարաճ վիւրկիսինի ալըպ՝ կիթտի ստանպալա :

Սանաճիհը տէ՛ կիթտի բաղուրուն իւզէրինէ , վի՛

նունը աճնք էտիսի Եօլտիւրտիւ . վէ գրտար ծնուն աւ-
քէրինի . Ս Է դու թտու ըտկարուն օղունու տար հե-
շա , վէ գրգընը տախի , վէ Եօլտար խտարաւ . Ս շիւ-
րիւտիւ մծրին սէմ թինստ . վէ օրալարընը՝ հարտի
կիպի սոյուպ՝ էսիր Էթաի չօղունու . Ս լէ կէթիւրաի որ
յակոր հարապէտին սէքիզ նէֆէր սարկաւտղընը , վէ
տէնիզէ՝ աթար օնարը . Ս լու իշէ վիյատէսի իլէ կիւ-
աճնիսպ որ յակոր՝ պէտտու վա Էթաի մանաճի հրէ վէ
օնուն Էօլքիսին . օ տախի ալահըն զաղկպինէ օղտալ-
ըպ Էօլտիւ . վէ օ Էյալէթին թօփրաղը չօրագ . վէ պի-
թիւրմէզ օլտու .

346 . Ս Է լաքին խտարով պաշտար պէվգէ , սէֆայա աիւշմէ-
կի . վէ չիւրի ալը սէվէրիտի՝ աղ իլին պիր պէօյիւք
օրման տիքտի ապատ չայրն Էանընտա՝ քի տէնիլտի
խտարովակերտ . () օրմանա Էադըն պիր շէհիր տէ
Էափար պիր քիւշիւք սաղ իւզէրինէ , վէ տտընը դօ-
տու դուին՝ քի Ֆարսիճէ բլուք տէմէքտիր , Էանի տէ-
փի . վէ օրայա կէթիւրաի թախթընը արտաշատտան .

350 . Ս լու իլէրտէ իքէն խտարով՝ շապուհ շահ՝ տանապու-
կուն թահրիք Էթմէսիլէ գըզըշարտար փոյրաղ դա-
րաֆրնտա օլան միլէթլէրի խտարովա դարըն . Ս Նլար
տախի իկիրմի պին ասքէրիլէ հայատտանա կէլաիքտէ
ալոր խտարով գըպլէ սէմ թին ասքէրինի , վէ կիւրճի
միհրանը փոյրաղ սէմ թին ասքէրիլէ . վէ Էրասիս
սուլունու կէչիպ՝ Էիւրիւտիւ պաթըյա տօղրու . ()
կիթաիքտէ՝ բադարտ , վէ վահան սէրտաքէրիլէր տէ՝
Էիւնպաթընը վէ կիւն տօղուսու դարաֆրն ասքէրի ի-
լէ Էիւրիւտիւլէր փոյրաղ սէմ թինէ տօղրու .

Տիւշմանլար խտարովուն նէրէտէ օլտուղունու սուլ-
տուգտա՝ Էիւրիլյիլ Էթմիլէր օնուն իւզէրինէ . վէ
քէսքին աճնք Էթմէ կիլէ գրտարլար միհրանըն Էլինտէ
օլան փոյրաղ դարաֆրն ասքէրինի . վէ միհրանը տա-
խի Էօլտիւրտիւլէր . վէ խտարով փատիշահը գըպլէ դու-
րաֆրն ասքէրիլէ գօվալայըպ դաշըրտար ծոփք Էյ-
տլէթին . վէ քէնտիլէրի արարատա կէլիպ՝ մուհա-
սէրի Էթաիլէր վաղարշապատ շէհրինի . Ս Է հէմէն
ճէնկի պաշլամագ իւզրէ իքէն՝ տփանսը Էթիւրաի-
լէր օրայա բադարտ վէ վահան քէնտի ասքէրիլէրի-
լէ . վէ տիւշմանա կէօզ աշտըրմնյարագ՝ իւզէրիլէրի
նէ վարըպ գօվալատըլար օնարը . վէ արտարընա տիւ-

չիւս ոչական դաշտինսն Էթլիլիտէք՝ տիւղիւստիւ-
լէր օնլարը դաշտը գլարու վէ սարի եւրլէրէ . քի պեօյ-
իւք Թէհլիքէ իտի օնլարու օ տիւթլիւսէ իլիլի սէ-

կիլթիմէք :

Տիւղմանլար տար եւրէ գարլտըգտա՝ դաւտուրուս ,
վէ Թէքրար քէնտիլլիլիս տիւղիւս գօշուս՝ պաղլատը-
լար հայլար իլէ ճէնք եթմէ կէ : () րաճըգտա տիւղ-
մանլարլն սերապէրի քի հէր դարափտան Թէնիլի
դաւիլամիլ իտի՝ սիւսհ քէար եթմէ գըրլի իլէ , հայ-
լարլն իւղլիլիս : տիւղիւս՝ պօգտու վահանլն ապրիլ-
նի . վէ այագ. ալթընա ալթու չըղնտուր բագարաւըն
պեօլիւկիլիս : Վաղար օ զաման վահան սերապէր՝
եղմիածին քիլիսի դարափընա , քի լուսաւորլիլն
եաւիտըղը իտի . վէ եալլարմագլա հայկլարարագ տէ-
տի . * Լարարմէլլէ պանա Լա՝ րուպիլ , սէն քի դա-
ւիթիլն սափան դալընը րասթ կէթիլալն գողիլթիլն
ալընընա , քի պեօյիւքէնիլ իտի . տօղրու Թ պէնիմմը-
գրաղրմը տախի շու գօրլու ճէնքճիլիլն կեօգիւնէ :

1) Է պունու տէլիլիք սալտը միլլուպընը , վէ օնու վու-
րուս ալթըն սաղլըսը դարափընտան եւրէ երգտը :

Վունու հայլար կեօրաիւքտէ՝ եիւրէքլէնիլ պաղլա
տըլար տիւղմանլարու գըրճ չալմաղա . դալաիլարը
տախի պաղրըրու՝ տեօնտիւլիլ Ծուիք էլալէթիլիլ :

Վու իլէ չօգ սէվիլնտի խոսրուլ փաաիլահ . վէ օ ճէնք
եւրիլի վէ ոչական դալիլիսիլ պաղը չաւտը վահանա :

1) Է միհրանըն եւրիլիլ սերապէր կէթտի գարջուլ
աալը մաղսաղընիլիլ պլիլիլ . վէ մանաճիհիլն եւ-
րիլիլ կէչիլտի օնու օղլուու՝ տար դուրա 1) Է վիլիլ-
լիլի վլրտի կամաարուսիս արշաւիլիլ : 1) Է քէնտիլիլտի
պիլի կէ վապիթտէն սօնղրա էօլտիլ վէ կեօմիլալիւ
քէմախտա՝ պապաը Լանընա : Վատիլահլըղը սիւր-
տիւ 9 սէնէ :

17 . Իլիլիլ Գիլիլիլ վալիլ . վէ յուսիլիլ վէ Գաւիլիլիլիլ
հիւս-չիլիլ օլմալը :

Թ . 43 = 44 :

1) Է թիւնի խոսրուլ էօլտիւքտէ՝ նը վիթմանէ օ ճէնք եթմէ 353 :
տի հայ նախարարլարընը վէ սերապէրլիլիլիլ քի
խոսրուլն եւրիլիլ փաաիլահ տիլիլիլ օղլուու՝ տի-
րան

լուսն առլը : Ս Է ճիւղմէնին իրատէթի իլէ հայաստանը
թէսլիմ էտիպ կամսարական արշաւիրին էլինէ՝ ալոր
կեօթիւրտիւ տիրանը ստանպօլա , քի կայսերին էմ
րիիլէ փատիլաճ օլտուն :

Հայտն իշիթաի շապուհ խոսրովուն էօլմէսինի վէ տի
լանըն կայսերէ կիթմէսինի , աաքէր աէվէ իրիպ վէր
սի էօկէյ գարուաշընըն էլինէ՝ ատը ներսէճ , վէ էօլա
տը ծնու հայաստանս , զէրէ հայլարա փատիլաճ տիբ
մէք իսթէր իսի ծնու՝ տիրանըն էէրինէ : Պոլ իշին
հապէրինի ալտըգտա կամսարական արշաւիր՝ ալտը
հայ աաքէրինի , վէ նախարարլար իլէ գարպը չոգ տը ներ
սէհէ . վէ ծնու մուղ օվսաընտա պուլուպ՝ ճէնք էթտի
ծնունլա փէք քէպինճի , վուրուշմաղ լաէօյլէ քի իքի դա
րափսան չօգ քիմսէլէր տիւշտիւլէր : Ս Է օ ճէնքսէ ,
հէր նէգատար նախարարլարըն պիրլիկի իւսթիւն էթ
տիիսէ քէնտիլէրինի տիւշմանա , օ գատար տախի
թէքրար պիրլիք օլմամալարը սէպլէպ օլտու նէլէ՝ նէլէ
պէօյիք վէ րաղպէթ լի քիմսէլէրին տիւշման գըլլճը
նա տիւշ օլմասընա : Հէլէ հէր նէիսէ էն սօնդունտա
գուլվէթ ալոպ վէ աճէմլէրի պօզուպ՝ գալլորտըլար :
Ս Է գօվալատըլար փօյրազ գարաֆրնտան կէլէն տիւշ
մանլարը տախի , քի սպոռն սէմթինտէն հայաստա
նա ազլն էտէրլէր իտի :

353՝ **Տ**իրան իքինճի՝ իքինճի խոսրովուն օղուն՝ կոստանդին
կայսերին իրատէթի վէ իսթէկիիլէ փատիլաճ օլտուպ
ստանպօլտան կէլաի հայաստանա : Ս Է շապուհ շահէ
լէ պարըըգ էտիպ՝ ծնա տախի պաշլատը վէրկի վէր
մէկէ , նիճէքի կայսերէ վէրիւր իտի . վէ գալտը րա
հաթլըգտա , խուսուսա քի կէվէքլէքտէ , լայըգ օլ
մայան իշլէրէ էէլթէնմէկ իլէ :

Պունա իւլ էվլատ օլտու . պիրի արտաշէս՝ քի ծնտան
տօղտու տիրիթ . իքինճիսի արշակ՝ քի սօնդրա փատի
լաճ օլտու . վէ իւլանճիսի տրդատ՝ գնէլին պապա
սը , քի ստանպօլտա էօլտիւրտիւ ծնու վաղէնախանոս
կայսր :

355՝ Պունուն կիւնիւնտէ՝ սք վրթանէս թէմիզ ամէլլէր իլէ
էօմրիւնի կէլիրիպ , վէ էճէլի կէլիպ՝ էէթիշիպ , տիւ
նէասընը աէլիշտիրտի . ԲՏ . սէնէ վէ պիր էգ զլյատէ
ճի՝ կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնդրա , վէ նայիլ օլ
տու ճիւնէթլն շաղլըղընս . լաքին ծնուն թէնի քէն
տի

տի վասիյէթի իւզընէ կեօմիւ լտիւ մէզուրա թորթան
գւսասպասընտա :

Յուսիկ՝ նք վրթանէսին քիւչիւք օղլու՝ կաթուղիկոս 356
օլտու սնուն էկրինէ : Պու նք յուսիկ՝ պապասը սաղ-
լըղընտա էվէնիպ՝ իքի էվլատը օլտու , պիրի պսպ ,
պիրիսի աթանագինէ : վէ սօնըրա թէրքի տիւնեա է
տիպ՝ տուվայէ վէ ըիյաղէթէ եէլթէնտի : վէ քէնտի
թէմիզ ամէլլէրիլէ , վէ ալլաշըն քէլամլարընա վու
դուֆ թաշսիլ էլէմէսի իլէ՝ աճալիպ պիր զաթ օլտու .
օնուն իլին նք վրթանէս էօլտիւկի կիպի՝ օնու կաթու
յիկոս էթտիլէր լուսաւորիին քիւրսիսինէ : Պունուն
կիւնիւնտէ մարտիրոս օլտու սոտեփանտա ուլնէցի :

պագ հայ թարիխինտէ . ք . 43 :

() վազիթէրտէ յուլիանոս ուրացօղ տէտիքլէրի՝ 361
կայար օլուպ , եիւրիւտիւ ապքէրիլէ աճէմ իւզէրինէ .
վէ եփրատ չայընա եաղըն վարըպ էէթիշտիտէ՝ օրա
տա չիւնքի պիր պիրինէ պաղը կէմիլլատէն եափր-
միշ քէօիլի վարտի՝ աճէմլէր օ քէօփրլինին հալաթընը
քէսիպ՝ օնա կէչիտ վէրմէտիլէր : Պունու կէօրտիւքտէ
յուլիանոս՝ եաղսը տիրան փատիշահա՝ քի եարտըմ
էթահն քէնտիսինէ . օ տախի ահտնամէսինէ : գարը՝ քի
շարդ էթմիշ իտի շապուհ շահ իլէ , աճէմ ապքէրինին
լուզէրինէ վարըպ՝ օնլարը գօվլատը . վէ թէքրար քէօիլ
լիլի գօլրուպ՝ իքրամ իլէ կէվրտի յուլիանոսու հէփ
դագըմը իլէ : Օ օր էթտի օնա յուլիանոս քի պիլէսին
ճէ կիտէ աճէմ իւզէրինէ . լաքին տիրան օ դատար էէ-
րէ աթա պինիպ կիտէմէյէճի կինի պահանա էտիպ ,
քէնտի էէրլինէ կէօնտիլտի գըպլէ սէմլէին ապքէրի-
նի , վէ օնլարըն սէրասքէրինի ատը զուրա , լըշտունի
լէրին ուլուտու . քէհին տէ վէրտի օնա՝ իւչիւնճի օղ-
լունու ատը տրդատ՝ գարըսը վէ էվլատլարը իլէ . վէ
թօնունուն տիրիթատըր արտաշէսին օղլունու . սաթ
էանընտա գալտը իքինճի օղլու , ատը արշակ քի օօնըրա
քէնտի էէրլինէ փատիշահ օլտուն . զէրէ իլէ օղլու ալ
տաշէս էօլմիշ իտի :

Լէհինլէրի ստանպօլա եօլատը յուլիանոս . վէ տիրա-
նա վէրաի քէնտի մուրտար թասվիրինի քի թախթա իւ
զէրինէ չէքիլմիշ իտի , վէ էանընտա ճին դարընա սու-
րէթէր . վէ էմր էթտի օնա քի քիլիսէ իչինտէ տիքսին
օնու կիւնտօղլուտու դարափընա : Տիրան տախի յու
լիւ

լիանոս չէ քիչիկ կիթախտէ՝ քէնտի էլ իրիւն է երէշտիւր
մէք իսթիտի սնու քիլիսէտէ ծով էլ յալէթինտէ : Եւ
թիլտի օրոյսա նք յուսիկ , վէ էսկիւթ վէրիկա եալ վար
սը տիրանա քի էօյլէ մուրտար շէյիւն քիլիլէթմէսին
նք քիլիսէյի , աքիլեարէ կէօսթէրէրէք քի պէօյիւք
կիւնա՜ տըր պէօյլէ իշ էթմէք : Տիլնէմէտիքտէ տի
րան՝ դաւիտը նք յուսիկ օ թաալիլի օնուն էլինտէն ,
վէ էէրէ չարօրայ , վէ ալաղ տլթնա ալըպ՝ օնու պա
սարապ փարչա փարչա էթաի :

Պաւ իշէ չօգ կիւճէնտի տիրան . վէ Տէմ գօրգտու քի
օլմայա յուլիանոս իլիտիրտէ՝ էօձ՝ ալսըն քէնտիսին
տէն . պունու տիւշիւնիւ պ , վէ էօյլէսինտէն գուտու
րուպ՝ էմր էթաի քի տեօյիւնէր նք յուսիկի դըրպուձ
իլէ . օ դաւաւր քի օ քէօթիք ալթընտա ճանընը թիւ
լիմ էթաի . Եսէնէ հայրապէտիք տիրտիւքտէն սօնդ
րա . վէ թէնի կէօսիւլաիւ թորգան քէօյիւնտէ պա
սարաւ Եանընա :

(Յուն էէրինէ հայլար կաթուղիկոս էթմէք իսթի
տիլէր նք գրիգար լուսաւորիլն շայիրտինի՝ տաը դա
նիւլ իիթիար պիր քիմէն ասորի միլլէթինտէն՝ քի
քահանայ օլիլ իաի նք գրիգորտան : Եւ լաքին պու
նք դանիւլ չօգ սիթէմ էթաիքտէ տիրանա՝ քիլիսէյի
իւայլնլըգ էթմէսի իլին , վէ նք յուսիկէ գըլմասը իլին՝
իփրադ իլէ տաըլըպ տիրան , էմր էթի քի օնու պօ
ղուպ էօլաիւրէլէր . սօնդրա օնուն թէնի կէօսիւլաիւ
մէղարա քէնտի Եափտըղը մանասթըրտա՝ քի հացէաղ
դըրաւա տէնիլ իտի , Եանի տիշ պուտապ պաղէսի :
Հայլար իսթիլ իտի՝ լուսաւորիլ սօյունտան պիրինի
կաթուղիկոս էթմէք . վէ լաքին պուլմաստըլար պիր
լայրգ օլանը : Եքի էվլատը վարիտի նք յուսիկին , պապ
վէ աթանաղինէ՝ պիրիպիրինտէն քէօթիւ : Պունլա
րըն պիրինի էտէլիմ տէյիլէք՝ իքիսինի տէ սարկաւադ
էթաիլէր . լաքին պունլար նք կարգըն գըլմէթինի
պիլմէյիպ իսթըրտըլար կարգը . վէ տահա գիյատէ
ֆիւտա Եօլլարա կիթաիլէր , օ դաւաւր քի կէօյտէն
Եըլտըրըմ՝ կիսիւ աթէշ էնիպ վէ ալլահըն զաղէպինի
օղուսըրպ՝ օ ալլան իլինտէ զայ օլտուլար :

Պիւր օլլանձըղը դալմիլ իտի աթանաղինէնին՝ տաը
նէրսէն՝ տէտիլէրինէ պէնկզէր . պիր կիւղէլ գօգու
լու չիլէք : Պաւ նէրսէս չօճուգլուղունտա գայսէրիէ
ճէհ

Չէ՛հրինե՛ վարբոյ՝ Էօյրէնմիշ խտի Էլէնիքա իլիմլէրինի ,
վէ՛ Էյի ամէլլէրտի լմէրպլիէ օլմիշ . սօնդրա ստանպօլա
կիտիոյ՝ զկյատեօն իլէ իլէրի կէլտի օգուր Էազարլըդ-
տա . վէ՛ օնտա Էլլէնիպ ալտը ասպլանն , ստալը՝ րիճալ-
տան պիրինին զրգընը . վէ՛ պիր Էզ Էազիլմ Էլլէնաի
օրատա : Պոննու . հայլար կաթուղիկոսալուդա ալ-
մուգ . իսթէտիլէր . լաքին չիւնքի Էլլէնմիշ ի-
տի՝ պոննաան իւմիալլէրինի քէսիոյ՝ զալըսընը Էլմ
տիլէր :

Փառնեթսէ՛ Էախօս փառէն՝ աշտիշատ Չէ՛հրինտէն , 362 .
Դը յովհաննէս կարապէտին՝ տարոնտա օյտն մանաւ
թըրընտան՝ կաթուղիկոս օլուպ կէլտի՝ Եր գրիգոր
լուսաւորիին քիւրսիսին :

Հէր նէ՛ քի իլլէտի տիրան՝ ճիւմլէնին հայլերի տէ
Էէթիլտի զուրա սէրապէրին գուրալընա , քի տիրա
նրն Էմրի իլէ կիթմիլ խտի յուլիանոս քեւաֆիր իլէ ,
վէ՛ Էիւրէկի սըզլատը , օ՛ դատապ քի տիրանտան վէ
յուլիանոստան Էիւպ չէվերիպ կէրի չէքիլմէք իսթէ-
տի . օնուէ իլին ապրէրի իլէ տեպի պիր Էտիպ՝ կիթտի
տուրիա Էյալլէթինէ . վէ՛ սրատա սաքին օլուպ պէր-
լէր կեօղէտիր խտի քի պու իլին սօնդու նէրէյի վա-
րաճապ :

Պոննու . տույտուգտա յուլիանոս պիր չախար կեօն-
տէրտի տիրանա , Էկէր տէտի սէն պիլմէտէն տեօն
տիւ իսէ զուրա , Էօլտիւրէտին օնու սօյսօիու իլէ : ()
ասիսի ալիլէ՛ վէ՛ Էալան Էէմին իլէ զուրալը Էանընա
չաղըրըպ՝ Էօլտիւրտիւ . վէ՛ դըրաք օնուէ սօյուէու .
սալթ պիր օղլանձըդ . օնուէ գարտալը մեհէնդակըն
օղլու ոաղ գալտը դայալար Էլի իլէ : || Է՛ զուրանըն
Էիլինէ՛ սէրասքէր Էթտի տիրան զըպլէ՛ գարաֆը աւ
քէրինէ՛ սնձիա Էյալլէթին պէյինի՝ ատր սաղսամուտ :

Էյուլիանոս ալլահըն գազէպինէ՛ սղալարպ աճէմտի : 363 .
Էօլտիւրտի՝ վաղէնախանոս կայսր սարըլըդ Էթտի
չապուհ շահ իլէ . վէ՛ լաքին շապուհ սարըլըդ շալ
դընը պասըպ , ապէր իլէ Էիւրիւտիւ Էումիար իւզէ-
րինէ : || Է՛ հայստտան դարաֆընտան կէլէր իլէն՝
չիւնքի ֆիլքրինտէ խտի տիրանըն յուլիանոս Էլլէրիպ
Էարուրմ Էթմիսի , օնու ալտալարապ դութմապ իս-
թէտի . պու նիլլէթ իլէ տօսթանէ՛ չաղըրտը օնու Էա
նընա : հալան տիրան վարտը գարըլալընա արծու
քէօլ-

քեօյիւնէ՝ ապա հունի էյալէթինտէ , եիւզիւնէ , վուր-
աու շապուհ էթաիկինի . վէ օրաճրգաւ իքի կեօղիւ-
նի տէ չըգարուր . 12 . սէնէ սալդանաթ սիւրտիւքտէն
սօնողաւ . 11 է էմր էթաի մնա շապուհ , քի վարս սա-
քին օլա կուճալ քեօյիւնտէ , արսուած տաղըն էթի-
կինտէ :

11 է օնուն էերինէ , արչակ ապլը օղլունու հայլարա
փատիշահ տիքիւյ , վէ նախարարլարտան տախի րէ-
հինէր ալույ՝ սալտը ռուժ տէվէթի Թօփրաղընա .
վէ չիւնքի պլը շէյ էտէմէտի՝ էօթէյէ պիւրիյի չէթի-
ճիլը կէօնտէրաի . է՛ն սօնողունտա ռուժ աքէրին
տէն գօվալանըւյ՝ կիթտի քէնտի վիլայէթինէ . վէ
էօքթսինի զսպլը էտէմէյիւյ՝ էօճ՝ ալտը օրատաւ պու-
լունան խրիսթիանլարտան . քի կիլլիճէ , տին սադ-
լայրալ կէփնիլլէրիտի օ սէմթլէրտէ . վէ օնլարըն չօ-
ղունու մարտիրոս էթաի . նիճէ , քի Նք . սարգիսիտէ
մարտիրոս էթմիլիտի՝ օղլու մարտիրոս իլէ , վէ օն-
տեսթի քիլի տախի պիլլէրինճէ . պաք հայ թարի-
խինտէ . ք . 44 :

18 : Իւրնճի արլուճի վաթի , վէ էվէլիի Ներեփի
էաթուղէկոսլուղա :

ք . 44 = 45 :

363 : Լ՝ ԲՆԱԿԱՆԻ ՊԵՆԸՐԻ ԻՔԻՆՃԻ՝ ԻՔԻՆՃԻ տիրանըն օղլու՝ հայլարա
փատիշահ օլոււյ՝ միլլէթի գայրումաղ լազրմիքէն՝
պաշլատը քէնտի չիրքին տաթլլէրինի գայրումաղա .
11ունուն իքինճի սէնէսինտէ , էօլաիւ փառնէրսէհ կա-
թուղիկոս . 3 . սէնէ հայրապետիք սիւրտիւքտէն
սօնողաւ :

364 : Երեսէ՝ աթանագինէսին օղլու՝ սք. գրիգոր լուսա-
ւորիլին Թօռնունուն Թօռնու , քի ստանպօլտա սաքին
օլուր իտի՝ պիլէթիւն միլլէթին տալլէթ էթմէսիլլէ՝
կէլտի հայաստանա , վէ կաթուղիկոս օլուպ կէլտի սք
ղրիգորուն քիւրսիսինէ . 11ու սք. ներսէս ձեւունադրէլ
օլտուգտա գայսէրիլէ շէհրինտէ՝ ձեւունադրութի վազ-
թինտէ ռուհուլլահըն նիմէթի կէօվէրճին սուրէթին
տէ կէօրիւնիւլլէ՝ էնտի օնուն պաշը իւզէրինէ . 11ու ա-
ղիղ էէնիլլէտի հայաստանտա ճիւմիլէ՝ աթալարընտան
զուրուլան նիղամլարը . վէ ստանպօլտա կէօրտիւկի
էյի

էյի շէյլէրի տէ գըյմէթլի ճէվլահը կիպի կէթլիրիպ
Հայ մէմլէքէթինս՝ եւրլէշաիրսի :

1) Եօգ. մանասթըրլար եափար , վէ օւլարա կեօլճի գօ-
տու շաղիտա տալը պիր ազիզ քիմնէյի իխթիար սք
գանիէլին շայիրտի . վէ օնա ուղղուն պիրլին տէ աար
եպիփան . վէ պունարտան զայրի իքի քիշի տախի պի-
րի եփրեմ , օ պիրի գինդ սղկունի : 1) մանասթըրլար-
տան զայրի տուրադ եւրլէրի եափար կօքսիւզլէրէ ,
տուլլարա , խոսթարա , ույուզլարա , վէ եօգտուլա-
րա : 1) է պունար իշին ագարաթ վէ կւլլի պաղլասը
քեօյլէրտէն վէ շէհրլէրտէն . վէ պունարուն իւզլէրէ
նէ կեօղէտիճիլէր վէ գայրլարա գօտու , վէ ճիւմլէ-
նին գայրլարա սիփարիշ էթտի քէնտի սք սարկա-
ւազլէնա տար խադ կըզիւում էյալէթինստէն , մարգայ
տէտիլլէրի քէօյտէն :

1) Պունարը տիւզմէտէն՝ շիւնքի օ վաքիթլէրտէ տիւր 365
իւ տիւրլիւ եօլաուզ շէյլէր կիրմիշ իտի Հայաստանա ,
պունուն իշին պիր պէօյիւք սինադոս գուրտու աշտի-
շատ շէհրինս : վէ էօյլէ շէյլէրէ իլաճէտիպ չարէ պու-
տու . տիւրլիւ տիւրլիւ գանունլար պաղլամագլա .
պաօգ Հայ թաքիխնա . ք . 44 : 1) է քէնտիսիտէ վիւ-
ճուտինս : ռաշաթլըգ վէրմէյէրէք սայիմ տալաշլրիտի
շէհրլէրի վէ քեօյլէրի , մանասթըրլարը վէ քիլիսէլէրի
վէ ճէփիսինի գայրլարա ճիւմլէսինի սէվինտիլի իտի :

1) Եօյլէ վէ պու գատար պու ազիզին ճահտընը վէ իշի 366
նի կեօրիւպ արշակ փատիշահ վէ նախարարլա վէ զայ-
րը Հայ ուլուլարը՝ եպիսկոպոսլարլա սինադոս էտիպ ,
օ սինադոստա պաղլիգ էթտիլլէր սք ներսէսի . պէյ-
ան էյլէյիպ՝ աշիքետրէյի չըգարմագլա՝ կերէք տա վէ
շան գարաֆընտան , կերէք պէօյիւքլիւք վէ ռը կարգ
գարաֆընտան , օ պաղլիգլիք փայլսինի քի սք գրի-
գոր լուսսուորիլ ալմը շիտի սք սէղբեստրոստան . պէօյ-
լէ օլտուգտա՝ արթըգ օնտան սօնղրա Հայլար ձեռնա-
ղրուլթի ալմատըլար գայսէրիէտէն , իլլա սալթ միլլէ-
թին եպիսկոպոսլարընտան ալրըլարիտի . նիճէ քի սք
սէղբեստրոս թէրթիպ էթմիշ իտի :

() սէնէ էլլիլէր եօլլատը վաղէնախանոս կայար պի-
գիմ աղլակ փատիշահ՝ նամէ իլէ , վէ թահրիք էլթ-
տի օնու քի աճէմլէրէ օլան իգաէթինի պըրապըպ՝
առւմլարըն հիւքմի ալթընա կիրսին : () տախի օնուն

քէլամբնը տիյնէ մէյիս՝ ճէվապ վերամէ կէ՝ տէ լայրգ
կեօրմէտի . վէ՝ ծնուն էլ իլէրիննի ու թանտըրարապ կէ-
րի լէվիրտի . վէ՝ աճէ մէրտէն տախի տաթմէլուզու քէ-
սիս՝ փերվասըզ գէվգէ՝ սէֆայա տիւշտիւ :

1) օգ կիւճէնտի պու իլէ՝ վաղէնտիանոս կայսր . վէ՝ վա-
ղիթմ վէրմէտէն էօլտիւրտիւ ծնուն տըգաստ առլը գաը
տաշընը՝ քի րի, չին իտի ստանպօլտա . վէ՝ էմր էթտի
թէդոս առլը սէրասքէրինէ՝ քի աղըր տաքէրիլէ՝ հայ-
լար իւզէրինէ՝ էիւրիւյիւս՝ հաղլարընտան կէլէ : Պու-
նու տույտուգ տա արշակ՝ փէք գօրդտու վէ՝ նը ներսէ-
ռէ տիւշիս՝ էալլարտը քի պիր չարէ պուլուպ պա-
րըտըրա քէնտիսինի կայսէրիլէ : () տախի հայլարըն
պիր գալ պէօյիւքէրիննի ալրա՝ ծնարըն կիթտի թէռ
դոս սէրասքէրին գալըրտընա . վէ՝ ծնա էալվարարապ՝
հաղընը էլէ՝ ալտը : 1) է ծնուն էմրիլէ չոգտը կիթ-
տի ստանպօլտա . վէ՝ քէնտի աղըլը սէօղլէրիլէ՝ կայ-
սերին տարընըլընը տիւտիւրտի . վէ՝ կայսր տախի չոգ-
լայէթ կէօթմէրիս թէսլիմ էթտի ծնա րէ, չինլէրի՝
էանի տըգատըն էվ ուշաղլարընը՝ վէ՝ տիրիթի՝ քի տի-
լանըն թօւնու իտի . վէ՝ քէնտի սօյոնտան պիր պիքիր
գըլ էօլլատը արշակա՝ առը ուլումպիսապ քի ծնու նի
քէաճ էտէ՝ քէնտիսիննի . գէրէ՝ արշակըն իլը գատընը
էօլմիշիտի :

Պունլարը հէփ ալար կէթիւրտի սթ ներսէն հայա-
տանա , վէ՝ թէսլիմ էթտի արշակա : Պաղաճա պիր
լաղպէթտէ էթտի վաղէնտիանոս կայսր տըգատըն օղ-
լունա՝ գնէլէ . չինքի նահաղ էէրէ՝ էօլտիւրմիշիտի
ծնուն պապասընը , հիւպատոս էթմէ կիլէ գնէլէ , էա-
նի ճիւմլէ պէյլէրտէն վէ՝ փաշալարտան ուլու . վէ՝ չոգ-
հաղնէ վէրտի ծնա : Պու սէպէպտէն չոգ գըզգանտը
տիրիթ , վէ՝ պիր քէօթիւլիւք էթմէք ծնա տիւշիւնիւր
իտի , վաղիթմ կէօղլէտէրէք :

Հալան պիլտի գնէլ քի տէտէտի տիրան տահա սաղ-
տըր , վէ՝ իքի կէօղտէն մահրում գալըս՝ կոնալ քէօյիւն
տէ օլուր . կիթտի էանընտ , վէ՝ նաղլ էթտի ծնա ստան-
պօլտա օլան իլէրի : 1) է նասըն էօլտիւրտի քէրինի
պապասընը՝ էանի տըգատըն : Պունու տիրան իլիթտիք-
տէ՝ մահգուն օլուպ չոգ աղլատը . պէն օլտում՝ տէտի
սէպէպ ծնուն էօլմէսիննի . գէրէ՝ պէն վէրտիմ ծնու րէ-
չին յուլիանոսա . վէ՝ օ սէպէպտէն քէօր օլուպ՝ պու

րոտտա գալարմ , Սոնդրա նէսի վար իսէ ասըլ միրասը
մնալընտան , վէքեօյլէր ասգարաթընտան գնէլէ վէրիս ,
էմր էթտի ռնաքի սաքին օլտու օրատա . եւննի կուաշ
քեօյինտի :

(Յետա իսթէսի գնէլ էվլէնմէք . վէ ալտը անդովկ 367
նախարարըն գըլընը . քի սիննիք տէտիքլէրի սօյուն
պեօյիւկի իսի . վէ գըլըն ասըլ փառանձեմ . վէ փա-
տիշահա եարաշըր տիւկիւն էսիս , օ տիւկիւնտի ա-
զիմ փէշքէշէր վէրտի նախարարլարա , վէ չօգ պախ-
շի տաղըթտը տիւկիւն ալայընա կէլէնլէրէ , օ վազ-
թին տտէթինէ կեօրէ . վէ պունու պեօյլէ էթմէկիլէ-
հէփիսինին կեօյիւնէ էյի կեօրիւնտիւ . վէ չիւնքի օ
վազիթլէրտէ հայլարըն պեօյիւքլէրի փատիշահ հըզ-
մէթինէ գօշարլարիտի էվլատլարընտան պիրինի , գնէ-
լէտէ էթտիլէր պունու : () տախի օնլարը վիյատէսի-
իլէ իօշձա կիյաիրիս վէ տօնատըսլ շեօհրէթլի կեօս-
թէրտի , վէ պապալարընա ըաղպէթլի վէ սէվիլիւ
օլտու :

Պունտան պիր պահանա պուլտու տիրիթ' օնու գօլլամա
ղա . վէ չիւնքի պու տիրիթի ըլլալ սըրտընտա պեօյիւք
էթմիլիտի արշակ (հայձա իշխանսց իշխան) , էլէ ալտը
սըշակըն պաշ սիլէհտարընը ասըլ վարդան մամիկո-
նեան մասսակըն գարտաշ . վէ օնուելա պիր օլուպ'
կէշտի գնէլի արշակա . կեօրիւ րմիսին փատիշահըմ տէ-
տի քի գնէլ սէնին եէրինէ կէշիս փատիշահ օլմադիս
թէլօր . վէ պունուէն իլին սաքին օլմիշ արարտտա
փատիշահ միւլքլէրինտէ , վէ նախարարլարըն տախի
օնուելա կեօնիւլլէրի պիր տիր . վէ գապիլ տիր քի կաշ-
սերինտէ նիլէթի օ տուր . չիւնքի հիւպատոսլուգ փայ-
էսի վէրաի օնա :

Պունլարըն նիֆազ . էթմէլլէրի իլէ արշակ դութու-
շուպ' հապիր սալտը գնէլէ քի օ սէմ'թտէն պիր եանա
չէրիսին կիթսին . օ տախի օնուէն էմրինէ գարըր տուը
մայըպ' թէգէլլաքը կիթտի աղիովիտ էյալէթինէ .
վէ սաքին օլտու վարիշաւ շէհրինտէ : Սաքին տիրան 368
արշակըն պապասը իշիթտիքտէ արշակըն գնէլէ էթ-
տիկինի , սէրթ սեօզլէր իլէ օնա հապէր կեօնտէրիս ,
վէ էթտիկինի եիւզիւնէ վուրուպ' պըրպապը օ իու-
սուս իլին : Արշակըն տախի կիւճինէ կէլիս' կիլլէիճէ
էմր էթտի տիրանըն իլ աղալարընա , քի պօշտու-

լար տիրանը . վի՛ սնլար տախի իշի պիթիլիսը՝ կեօմ՝
տիւլէր մէղարա կուաշքեօյիւնտի : 1

() կիւնլէրտի՛ ալա կիթմէք լաղըմ՝ կիւտի արշակա .
վարսր մասիս տէտիքիքի տաղըն արդատընտա օյան
օրմանա , օրատա պօլճա ալ օլտուգտա , արշակ սէֆա
սընտան շաղանըս՝ պաշլատր էօյիւնմէկէ քի պէօյլէ
ալ զէվզի՛ Տի՛ պիր փատիշա՛ էթմիլ տէյիլտիր : 11 է
չիւնքի տիրիթ վի՛ վարդան տիւշմանլըք էտէրլէր ի
տի գնէլէ , արշակըն էօյիւնմէսինի իշիթտիքլէրնտէ
տէտիլէր քի գնէլին ալը տաճա իւթիւն տիւլ . զէրէ
օնուկ պիր օրմանը վար շահսպիւսն տաղընտա , Ծաղ
կոտն էյալէթիւնտէ , անասընտան գալմա միրաս քէն
տիսինէ՛ քի պու օրմանտան չօք պէօյիւք , վի՛ հայփա
նաթը պօլ . վի՛ ալ նիղամը տախի աճալիս , ճիւմէ
փատիշա՛լարըն դալընտան զիյաաէ՛ շաղըլաճապ պիր
չէյ տիր :

Հասէ տ էթտի արշակ պու չէյէ , վի՛ պիր ֆիւրման կեօն
տէրտի սնա՛ քի ալ էթտարիքի կեօրսիւն , պէն տախի
վարըրըմ՝ տէտի , վի՛ պիր ալ սէֆասը էտէլիւմ : 13 է
տիսինտ , արտընճա էօլա կիրտի քի կիտիս օրայա , է
կէր հաղըր պուլմապսա՛ հաղըրնը երգսըն եախօտ
դութուպ պաղլատըն : () քայա վարդպ էթիլտիրտի ,
վի՛ օ էէրին կիւշէլէլէլէն , վի՛ ալ էթտարիքինի , վի՛
եասան հայփանլարընըն չօք լուղունու կեօրտիւքտէ ,
զիյատէսիլիլէ էիւրէկի եարալանտը գըղգանճըղըն
տան . վի՛ արթըպ տայանամալըպ սեօյի պիր էթտի վար
դանլա , քի օնու օրատա էօլտիւրսիւն . օ խոյին տախի
արշակըն սեօյիւն , ույուպ , վի՛ ալ էտէր իքէն՝ օգու
նու գնէլին արգասընա էէթիլտիրիս՝ էօլտիւրտիւ օ
տէրտիմէնտի :

() վազիթ կէրէք արշակ վի՛ կէրէք վարդան սանքի ի
շի պիլմէյէրէք՝ տիրիթտէ՛ պիլմէլէրնճէ , պիր վիւլլէ
լէ տիր գափարտըլար . վի՛ պաշլատընը եալան էէրէ
զարդար ալլամաղա . վի՛ սնուկ էէնինի օրատան գալ
աղըրպ , վի՛ պէօյիւք ալմայ իլէ կեօթիւրիւպ զարիշատ
չէ՛ հրինէ՛ կեօմտիւլէր :

Պէյլէ եալան էէրէ ալլաշմաղլա քէնտիլէրինի սուլ
սուլ կեօսթիւրմէք իսթէտիլէր , լաքին հէր քէս տույ
տու օնլարըն ֆիւրիւնի վէ էթտիքլէրի իշի : 14 է
սէս տէ տույտու պու իշի , վի՛ սէտտուվա էտիպ արշա
կայ ,

կայ, վարդանայ վի տիրիթէ, եսա պուծաուու 369
 1) Է լաբին արշակ պու իշի Էթտիքաուն սանդրա, խրիւ
 Թիան տիսինէ գարըռ օլարապ՝ գարըսը վար իքէն ու-
 տը գնէրին գարըսընը առը փառանձեմ. Նիճ՝ քի Էօ.
 գարսու զիքը Էթտիք: Այու փառանձեմ, Տէրնէ գա-
 տար Թէն գարաթրնտան կիւզէլ իսէ, օ գատար ճան
 գարաթրնտան չիքրին վէ խային պուլունաու. զէրէ
 Էիւրէկի ֆէնա օլմագլա՝ հասէտ Էտիպ ուլումդիպապ
 սուլդանա իշիտիլմէ միշ վէ գօրգամնպ. պիր իշ Էթտի
 ծնա. զէ հիր գալթըպ սը հապըրգուիա պիր միջիւնիկ
 աալըքահանանըն Էլի իլէ, վէ ծնա վերտիրիպ՝ վիւճու-
 աինի գալտըրտը:

Այուսու. Էթտիքաուն սանդրա ալ իլէ: Էթտիլըթտիւ
 կիւնտօղուսու սէրասքէրինի՝ տտը վաղինակ սիւնի.
 վէ ծնուն Էէրինէ: սէրասքէր Էթտիլտի պապասընը՝ քի
 սիւնիք տէտիքլէրի մէմլէքէթին պէօյլուկի իտի, հէմ
 տիարպլէրի շէհրինէ: հաքիմ գօաու ծնու: Այու իշէրի
 կէօրիւպ սը ներսէս՝ չօգ ինձինտի, վէ աըթըք տայա-
 նամայրպ՝ շէքիտի կէթտի մանասթըրլարա, վէ Էա-
 փա Էալընըք օրալարտա աղըչըպ՝ սըգլայրա՝ ինձիւր-
 իտի:

19: Ը ապահ շահըն Դիւրդէր շէհրինէ հայաբոտն ումաը:

թ. 46:

1) Էթտադ իլէ կիւճէնմիջիտի շապուհ շահ սըշակ փա 370
 տիւահա, քի նիւլին քէնտիսինի պրըադըպ՝ կայսե-
 րին հիւքմի ալիքնա կիլտի տէյի. վէ ծնաան Էօճ ալ-
 մապ իսթէրիտի. վէ լաբին դայր ճիւքլէր իլինտի. օլ-
 մապ լա՝ ֆուրսաթ կէօզէտիր իտի: հալան պարըշըգ-
 Էթտի խասիմլէրիլէ, հապըրլանաը ճիւհիլ: գալգամա
 դա արշակ իւզէրինէ. վէ ծնուն հապըրնտան կէլլապ
 ուումլար իւսթիւնէ: Էիւրիւմէ կէ:

Էթտադ իշիթտիքաուն շապուհուն կէլլիսինի՝ ծնա գալը 371
 չը Էօլլաուը տիրիթ իլէ վարդանը ալլիմ փէշքէչէրիլէ՝
 քի հաղընը Էլէ ալա: () տախի պու իշտէն հաղա-
 նըպ՝ Էմր Էթտի քի արշակ հէփ հայ ապքէրինի ալլապ
 պիլէսինձէ կէլէ ուումլար իւզէրինէ: Գօրգտու. ալ-
 շակ պու իշտէն. վէ շապուհա Էլլէ կէծտալիպ Էալլաը
 տը քի պու Թէքլիթի Էթմէսին, տիւրլիւ տիւրլիւ պա

Հանաւար է տէրէք . լաքին գօրդ ու առնատան սեօղ վերտի
քի ծնա ասքեր կեօնտէրէ . վէ սեօղ վերտիկի իւզրէ՝
կեօնտէրտի պիր պեօլիւք ասքեր . վէ լաքին վէսվէսէ
կէ լիպ քէնտիսինէ՝ տիւշիւնմէ կէ վարար քի պու իշին
աօղու նէրէյէ գարար գրլաճագ . Սօնդրա իշքիւ վար
ար քի տիրիթ իլէ վարդանըն թահրէք է թմէ լերինտէն
շապուհ իսթէտի քէնտիսինի վէ ասքերինի . պու իշ
քիլտէ իքէն՝ վարդանըն գարտալը վատակ՝ քի իտամ
օլիւ իտի իքիսինէ տէ , իղվա է թատի արշակո՝ քի իքի
սինի տախի մանտպլարնտան աղւ էտէ :

Նաղըլար արշակ իքիսինի տէ տիրիթ իլէ վարդանը
քէնտի Հուզուրունա , վէ սէրթ չրդը լա ծնլարու ագար
էտիպ , իքիսինի տախի գօլտու էսննտան՝ մանտպ-
լարըն իւզէրէրինտէն ալմագ լա (Յաւար տախի պու
րէզալէթէ տայանամոյրպ , տարդընլըզ լա կիթտիւր
շապուհուն արտըսըրա . Հահա ծնլար շապուհա էէթիշ-
մէտէն , արշակըն էմրի իլէ արտլարընճա էէթիշիպ վա-
տակ՝ վարդանըն գարտալը , իքիսինի տէ էօլիւրախ
էօլտա կիտէր իքէն :

372. Սլաշատը շապուհ էիւրիւմէ կէ ռոււմլար իւզէրինէ . վէ
տիարպէքիրէ՝ էազ լաշտըդաա՝ տօսթանէ իշէրի կի-
րիպ , պիր էզ էօլ աղըղը ալմագ իսթէտի : Սլէ լաքին
արշակըն գայնաթատը անդովկ սիւնի՝ շէհր գափուլա-
րընը ծնա գարշը գափատը : Սլէ չիլըր էօլալըրպ ծնա
շապուհ՝ տէտի , սէն տէ պիլիւրսին քի պէնիմ Հոյլար
լա տօսթալուզում վար , նիշին պանա գարշը շէհր գա-
փուլարընը գափայտըսուն (Ստախի էլիլէրէչըղը է-
տէրէք , ութանտըրմագ լա՝ ծնլարը կէրի չէվիւրտի , վէ
պաշաալը ճէնք էթմէ կէ , վէ աճէմլէրտէն չօղունու
գըրմաղա . էօյլէքի արթըգ գարշը տուրամայըպ՝ պը-
րուգտըլար օ շէհրի , վէ միջագէտէ կիտիպ՝ կիւրտիւր
մծքինէ :

(Սրատա նիգամլայըպ տիւզտիւ շապուհ ասքերինի .
վէ էիւրիւտիւ ռոււմլար իւզէրինէ . վէ կիտէր իքէն
մէթ ռուպ կեօնտէրտի տիարպէքիրլիլէրէ . պէն տէտի
հէր շէհրտէն տօսթալուզա կէչմէք իսթէրիտիմ . լա-
քին սիզ սէքքէչլիք էտիպ՝ ղայըրլարընա տախի էօր-
նէք օլտունուլ՝ պէօյլէ սէրքէչլիք էթմէ կէ . վէ լաքին
կէրի տէօնիւշիւմտէ՝ էօյլէ էտէյիմ սիզի քի՝ ղայըր
սէրքէչլիք էտէնլէրէ իպրէթ օլասընը :

1) Է. բէնտի շապուհ իլէրի եիւրիյիւպ վէ չօգ Էիւզ ազ-
լըզը Էտիսյ՝ ռումլարը եէնտի . վէ խալլիճէ աւամէ-
տիր Էլթաի . վէ իշի պիթիրտիքաւն սօնդրա՝ տեօնտիւ
կէլտի տիարպիքիր իւսթիւնս . վէ չիւնքի իլքիլէ վար-
տը արշահըն հայ ապրէրի իշին, օտաքէրի մօքինս կէօն-
տերտի քի օրատա պիքլէսինլէր :

Շապուհ տիարպիքիրէ կէլտիքտէ՝ շէհիրլիլէր հէր
դարափտան շէհիրին կիրիլ եէրլէրինի գափալըպ՝ գա-
վիլէալիլէր . վէ հիսար իւզլէրինս չըգրպ՝ պաշտառըլար
մասխարալա դաթմաղա աճէմ ապրէրինի . վէ տէտի-
լէր . Էվլէլճի, թէճրիպէ Էտիսյ աղնամաղընըք քի շին-
տի թէքրար գըրլմազ իսթէյօրսունուզ պիղտին .
Խլէրինտէն պիրտի տէ շապուհ աէս Էտիլէք սէֆիհ
ճէ տէտի . վար կիթ շուրատան շապուհ . եփտա չօգ
ֆէնա օլուր սանա , վէ ապրէրինս :

Խաբին շապուհ օնլարըն դարչարընտա տուրուպ , չա-
ղըրարազ տէտի . Սլէրէք՝ սիզ հայ իկիտլէրի սինիզ ,
վէ պահաարըլըզընըզ կէօսթէրլյօրսունուզ . վէ լու-
քին իկիտճէ իլ կէօրմէյօրսունուզ . ղէրէ պահաար
իկիտ օլանլար տէյիլ քէ՝ հիսար իշինտէ սազլանըպ՝
սէս Էտիլէր տըշարըպ Էպլէնմէքլէ , իլա մէյտանա
չըգըպ՝ վէ ճէնկէ կիրիլիպ՝ իկիտլէք հիւնէրինի կէօս-
թէրլիլէր . ղէրէ դարըլար իշի տիր՝ գօրգուլարընտան
իշերտէ սազլանըպ՝ վէ ալթըպ դութուպ տըշարը չըգ-
մամազ :

Տահա ղէյատէ սեօլ դարարտըգտա՝ գուտուրուտ շա-
պուհ , վէ օրաճըգտա հուզուրուտա չաղըրըպ ռում
Էսիրլիլի , տէտի օնլարա . Էկէր ճանիւ կէօնիւլտէն
պիզիմ իլէ ճէնք Էտէրսէնիզ պու շէհիրի ալմաղա , շէ-
հիրի ալտըգտա՝ հէֆինիգիտէ օղուլ ուշաղընըք իլ-
ագտա Էտիսյ՝ չօգ պախլիլէրիլէ Էօլլարըմ սիզի եէ-
րինիղէ : Խաբլիլը պէօլլէ եարար սեօլլէրի իշիթալի-
տէ՝ ալթէ կիպի դութուլտուլար՝ օգտաար քի հէմէն
օ սաաթ շէհիրի Էալամազ իսթէրլէր իտի :

Խար Էթտի շապուհ քի աճէմ ապրէրի գալէնին
տէօրթ դարափընը ուզագտան գուշալթսընլար՝ պէօ-
լիւք պէօլիւք քէմանքէլէր , վէ մըղարազլըլար , վէ
ստիան ալթանլար , վէ արա վէրմէյէրէք օգ վէ դաշ
ալթսընլար հիսար իւսթիւնտէ օլան ապրէրի : Խոլմ
Էսիրլիլին եարըսընը տալի դալէյի եագլն տուրըղու-

բուստ՝ էլլերիննէ վերտի դուծուշան շէյլեր , վէ ալէթ-
լեր , քի օ դուծուշան շէյլերի իշերի ակթարնլար : (Կա-
լարն եարըսնա տախի թէսլիմ՝ էթտի թէգերլէքլի՝
օտա կիպի ետիլլիլ շէյլեր՝ իւսթլերի գափալլ (քի
ծնարա պիլլ գէշք տէրիլ .) վէ էմր էթտի քի օնլար
իլլերի տիլլիլ գալլէլ տայաթարնլար . վէ ծնարն
ալթրնա կիլիլլ քիլլիլ վէ գալլմիլլէ՝ գալլնին
թէմէլ գալլարընր սեօքսիւնլեր . քի օ մէփրէլլ գալլ-
լարը անդրան փատիլաճ էլլերլլարմիլլ խտի :

Իշլեր պէյլէ տիլլիլլիլլալլալլալլ գալլէտէն
ալլէմլէրի : սլ. ակթաղա , վէ օտա շէքլիլլալլ օլան շէյ-
լերին իլլերիննէ իլլի իրի գալլար պրրալլալլալլ , վէ
լաքին պիլլ շէյ էտէմլիլլեր . ալթարընտա օլանլար
տախի հատտէն զիտալլ շալլշարադ՝ գալլնին պիլլ
դարաթընր զէտէլլիլլեր , վէ զայլլ իլլի էլլիլլի տէ-
էյլլէ էթտիլլեր քի հէմէն երգըմալլա եալլալլար-
լար : Ալլէյլլ օլաուլլուէն կեօրալլալլ շապուճ՝ էմր
էթտի քի ակթարլլ պիլլալլ շալլընլար ձիւմլէ փի-
լինձ պօրուլարր : Ա՛լլ : աքէր օ սէսի ալլարդ.տա՝ հէփ
իլլերի սալլալլ պալլալլալլար սաղանալլլ եալլմալլ կի-
պի տեօքմէ կէ : հէր դարաթտան օգլար , խըլթլար , վէ
գալլար գալլէտէ օլան հալլարըն իլլերիննէ , վէ ակթէլլ
տախի իշերի պրրալլալլալլ :

Վօրդուլլա տիլլիլլալլ շալլար հալլար , վէ չօղու տախի
եարալլանրալլ տիլլալլալլ . լաքին չօղու էիլլիլլէնիլլ վէ
դուլլէթլէնիլլ՝ տահա շէտիալլ ձէնր էտէրլլեր խտի :
Ալլէյլլէմլէննէ ձէնր գըգըլարդտա՝ գալլիլլէն պիլլ կիւ-
րիլլթի իլլէ գալլնին իլլի գարաթընր երգըլար . վէ պիլլ
գալլ էէր ալլլար : Սալար արթըգ սէլ կիպի իշերի
ալլիմ աքէլլի . վէ ձիւմլէ րասթ կէթիլլալլիլլերիննի
գըլլձտան կէլիլլալլեր : () րատա կէլլի հալլարտան
չօղու իւմիլլիլլերիննի քիլլիլլ՝ դուտուլլալլալլ , վէ տիլլ-
մանլարտան չօղուէն գըրալլար , վէ լաքին ակթա-
սըլլ պէյլէ իշէ դուծուլլալլալլալլալլալլ , քէնտիլլ-
լիննի զայլլալլ էտիլլ , օ գալլալլալլալլ արալլալլալլ զայլլ-
լարընր տիլլիլլալլ իլլգրի իլլէն , քէնտիլլերի տախի
զայլլալլալլալլ տիլլիլլալլ էօլալլիլլեր : () գատար օլաու-
պիլլալլալլ գըրըմալլալլ , քի գանլարը՝ սաղանալլ
սէլլ կիպի շէհիլլին սօգալլարընր պատար :

() արալլալլալլալլալլալլալլ էտիլլերի տէ շէհիլլտէ հէրնէ

դատար անաճառան եափու վար իսէ՝ հէր դարափտան աթէշէ վուրաուլար : || Է օրատա պիր մուսիպէթ տիր դօրտու լօճուղլարն ողլաշմալարը , վէ դարըլարն չաղըլմալարը , քի ճիւմլէսին սէսի պիր օլուպիշիտէն .
լէրին դուլաղլարնը սաղըր էտէր իտի :

|| Իր զայըլ շէյ աէ գըյամէթ շէքլինտէ կեօրիւնիւր օլտու օրատա , զէրէ մնլար քի աթէշտէն դաշլալ ճան աթարլար իտի՝ կիզլի եւրլէրէ տիւշմէկէ , գըլըճ խըշ մրնա սղրայլալ էօլիւրլէր իտի . վէ մնլար քի գըլըճ տան դուրթուլարմ տէյի պիր էվէ տիւշլէրլէր իտի՝ աթէշէ դուրթուլուպ եանարլար իտի : Պունլարլա պիլէ եանտը , պու իշէ սէպէպ օլան անգուլլ սիւնի փառանձէմին պասյսար :

Հաչան կեօրտիւ շապուհ քի շէհէր պօղուլտու կիթ տի , վէ աղ քիմնէ գալսը շէհիրլիլէրտէն , էմը էթ տի սաքէրինէ քի էլ շէքիպ ֆէրաղաթ էթսինլէր . վէ գալանլարը էսիր էտիպ՝ պըրապտը շէհէր վէ կիթտի զայըր պիր էազըն եէրէ . օրատան աստամ էօլլատը օ հայ սապէրինէ քի մծրինէ կէօնտիւրմիշ տի . վէ էմը էթտի քի թէզէ կէլտիւրլէր օրայա : || Է չիւնքի անդալկ սերասքէր իտի կիւնտօլուսու սաքէրի նէ՝ օ էօլտիւքտէ՝ ճնուն եէրինէ սերասքէր օլտու գնէլ անձեաղիլլին պէյի :

20 : Լըլափաան շէհրին էաթլմաւ վէ եէթլմաւ . վէ
աբլալէն խայնէլըլ :

ի . 47 :

Լըլակ պարըլըգ էթտիրտէ շապուհ շահիլէ նիճէն (370 :)
քի տէտիք էօգարտա , էլ վուրուպ՝ պիր շէհէր եափտը կոգ էյալէթինտէ մասիս տէտիքլէրի տաղըն արդասընտա , վէ ատընը դօտու արշակաւան վէ չիւն քի իսթէրիտի քի թէզէ տօլսուն օ շէհէր հալը կէլ մէկիլէ , էմը էթտի քի օրայա կիտիպ սաքին օլան՝ ազաա օլտուն հաքիմ հիւքմիւնտէն , վէ մնուն իւզէրինէ հիւ շէրաաթ օլմասըն՝ հէր նէ՝ սուչու օլուրսա :
|| Եմը վէ քէլամ լիվաթիւր պուլտուգտա պիրիք տիլէր օրայա ֆէնա քիմնէլէր . պօրձլուլար վէ էմա նէթ ալանլար , գանլըլար վէ գափըձլար , հաքամիլ էր վէ իւրսըրզլար , գարը գալըրունլար վէ էաթտգ

լար, սուչու. հըզմէ թքեարլար վէ հէյր տիւրլիւ պիտու
քեարլար. վէ պեօյլէճինէ չափըճադ. սուլու ո՛ շէհիր
մուրտար տաամլարն գալապսըզը իլէ. վէ ծնլարա
նէ թէֆթիլ վէ նէ սորու սիւվալ եօղ իտի:

- 373: Տայանամարլար պու շէյլէ նախարարլար վէ հէփ հայ
պեօյլիքլերի. խուսուսա քի քէնտի չուհատարլարը
վէ հըզմէ թքեարլարը տախի քէնտիլերինտէն գալապ
որայտ տիւշտիւլէր. (Սօգ. քէրլէ տատ իւ ֆերեատ
էթտիլէր արչակա. վէ լաքին ո հիւ գուլադ գուլթու
տը. Վախարարլար իշիթտի քի շապուհ ուսմարը
էէնիպ կիթմիլ տիարպէքիլէ, վէ տահա տույմաստան
քի նէ էթմիլ տիարպէքիլէ՝ էլլիլէր կէսնտիքիպ ծնա
մէքթուպ իլէ, վէ սըշակըն էթտիլինի ծնա տույու
րուպ եալվարտըլար քի քէնտիլերիլէ պիր օլուպ՝
երգսըն ո արշակաւան շէհրինի, վէ էօճ ալսըն ար
շակտան:

Հօղ կէլտի շապուհա ծնլարըն քէնտիսինէ սըղընմալա
րը, վէ ո սէմթուէ պիր գալ կիւն օթուրուպ՝ մթքին
տէն հայ աւքերի էէթիշտիքտէ (չիւնքի՝ եօգարտա
ղիքը օլունտուղի իւզլէ՝ ծնլար պէքլերիտի) ո սսքերի
սէրաքերին պիրինէ վերիպ եօլլատը հայաստանա,
պիրէզ աճէմասքերիտէ պիլէ գօշուպ. վէ էմը էթտի
ծնա քի նախարարլարըն իսթէտիքլերինի էթտին,
վէ արշակ փատիշահը գուլթու. իշի պեօյլէ տիւ
ղիւպ գօշուպ՝ յիգսը կիթտի շապուհ քէնտի մէմ
լէքէթինէ:

Բըշակ տույտուգտա աճէմլէրին կէլմէսինի՝ գօրգու
սունտան կիթտի սըղընտը անի գալէսինէ քի թիւրք
ձէ քէմախ տէնիր. (էէթիշտի աճէմ սէրասքերի տէ,
վէ նախարարլարլա պիր օլուպ՝ մուհասէրէ էթտի
անի գալէսինի, քի գուլթուն արշակը. ո տախի
կիզլիճէ օրատան գալապ՝ կիթտի կալկաս սէմթլերիւ
նէ, վէ սըղընտը կիւրճիլէրէ: Բըշար շէհիրի աճէմ
սէրաքերի. վէ լաքին արշակը պուլմասարգտա գալ
տըրտը օրատան փատիշահ հաղնէսինի, վէ փատի
շահլարըն քէմիքլերինի, վէ կէօթիւրտիւ աճէմիս
թանա:

- 374: Հաչան տույտու նախարարլար քի արշակ գալմը կուլ
կաս սէմթինէ, հէփիտի պիր օլուպ՝ էիւրիւլիլ էթտի
լէր արշակաւան իւսթիւնէ, վէ օրատա պուլտուգլա
րընը

որնը հեփ գործարար էր քիչիտէն՝ Կարդյա վարընձա . սալթ սիւտ էմէն չօճուգլարը գուրթարը՝ էսիր ալ . արդար . վէ սիւթիւն շէհիրի Եօյլէ Երզրու խարապ Եթտիլէր քի սամասըն օրատա ասլա Ետիու Ետիւր Եմալիլ :

Սէ ներսէս իշիթտիքտէ պու շէյթ Թէպէ Եէթիլտի ծնարա . վէ չօճուգլարը Ելլէրիտէն ալալ Եօլաւոր պիր քեօյէ . վէ օ չօճուգլարա պիսլէյիճիլէր Թային Եթտի . վէ ծնար տախի օրատա պեօյիլէլա՝ որթք տէնիլտիլէր : Ս Ե քէնտիսի սօնղա նախարարարըն րէճա Եթմէլէլի իլէ փատիլաճարըն քէմիլէրիսի կէրի տեծտիւրիւպ կեօմտիւ մէզարա աղքա տէտիլք . լէրի քեօյտէ արապաթ տէնիլէն տազլն Եթէկիստէ :

Երշակ տույտուգտա արշակաւանըն խարապ օլմասընը կիւճէնտի վէ Եօքէլէնտի , վէ կիւրճիլէրտիէն ասքէր տէյլիլիպ կէլտի հայաստանա . վէ Թէմամ պիր Ելլ Եթէ պերի չապարարալ հայ ճինսինտէն տէ ալտը պիր դալընը՝ քի ծնարալ նախարարարը վարու պտա : Սուտու կեօրտիւքտէ ներսէճ կամնարըն օլլու արշալիլին գարտալը , կամնարականլարըն պեօյիլէլի՝ նախարարարըն հեփ պիր Ետիլա՝ Եիւրիւտիւ արշակ իւղէրիսէ : Ս Ե օրատա ճէնք գրզըշտիլտա՝ իքի գաւրափտան տախի չօղու գրըրլոր , վէ պէլլի օլմասը քի հանկի գարափ պօզտու վէ հանկի գարափ պօզտու . պուտուն իշին պիրիպիրիտէն այրըլուպ պիր Եզ փսգիթ րահաթլանտըր :

Սու արալլուգտա ուււմ ասքէրի Եէթիլտի հայաստանա . զէրէ վազէս կայսր հալան տույտու քի արշակ շտպուհա ասքէր իմտալ վէրմիլ ուււմլարա գարը , չօղ տարըլտը , վէ պույուրտու Թէտղոս սէրասքէրէ քի ասքէրիլէ Եիւրիւտիւն արշակ իւղէրիսէ , վէ հայաւտանը՝ տախի Եաղմա Եթտի . Սուտու կեօրտիւքտէ արշակ՝ պատընէթի պաղլանտը . վէ զայրը չարէ պուլմանյըլա՝ առամ Եօլաւոր յք ներսէսէ , վէ Եալվարտը քի արալա կիրիպ պարըշտըրա քէնտիսիսի նախարարարը . վէ գուրթարսըն Թէտղոստէն Ելլնտէն : Լպիիսիպոսլարա տախի Եազտը քի րէճա Եթտիլէր յք ներսէսէ պու իշ իշին :

Սկտի յք ներսէս արշակըն Եանընա . վէ օրայա չալըրտը ներսէճ կամնարականը , վէ նախարարարը , վէ

375

377

վի պարըշտըրտը սնլարը , պու շարդիլէ քի սնտան
սօնդրա սօղրուլուղլա վի Լչի ամէլիլէ կէվինսին աը-
շակ . նախարարլար տախի սնա իգտէթ Էթսինլէր .
Լմնա արծրունիլէրին պէօյիլէ կի մերուժան , վի սնուն
Էնիլթէսի վահան մամիկոնեան՝ տիլնէմլիլ չըգրպ
կիթաիլէր շապուհ շահրն եանընա . վի Էիլէնտիմիդի
ինքեւար Էտիպ՝ սաքին օլոուլար աճէւ՝ իլինտէ :

Պու պարըշտը Էթաիլթսէն սօնդրա կիթաի՝ նը ներ-
սէս թէոդոս սերասքէրէ , վի Էալվարտը քի պիր զա-
րար Էթմէսին հայաստանա . վի վատ Էթաի վերիլի վիլ-
մէկէ , վի նախարարլարքն Էվլասլարընտան րէհին ,
քի պիրի ալ փատիշահրն օղու խաի՝ ստը պապ : Վ Է
չիւնքի դաթըր դապիլ Էթիլ պիր աղիդ քիմնէ խաի թէո-
դոս , դապուլ Էթաի՝ նը ներսէսին րէճասընը . վի րէ-
հինլէրիլէ վերկիլէրի ալըպ՝ տեօնտիւ ստանպօլա , սը-
շակ փատիշահրն մէքթուպի իլէ . Էալվարտը թէո-
դոս նը ներսէսէ քի պիլէսինճէ կիթսին . օ տախի
քէնտի Էէրինէ վիքիլ գօլուս խադ աալը սարկաւա-
դընը (քի բադրեանդա վի աըշարունիլէրէ Էպկս Էթ-
միլ խաի՝ պիր աղիդ քիմնէ .) կիթաի թէոդոս սերաս-
քէրիլէ պերապէր :

378 Զտան թէոդոս սերասքէր վաղէսին դարչսընա չըգ-
տըր վի օլան իլչէրի նաղլ Էտիպ՝ աըշակըն մէքթուպինի
սնա վիքէճէք օլոու , օ նէ՝ մէքթուպի օղուտու , վի նէ՝
պարըշտըր գապուլ Էթաի խսթէմէտի պիլէ քի նը ներ-
սէսի կէօրէ . վի Էմր Էթաի քի սնու սիւրսիւնլէր , վի
րէհինլէրիտէ Էօլտի րսիւնլէր :

Նօգ Էալվարտը թէոդոս վաղէսէ քի քէնտիսինս , պա-
ղըշտաըն սնլարը . Լաքին վաղէս՝ սալթ րէհինլէրի պա-
ղըշայըս՝ թէքրար Էմր Էթաի քի՝ նը ներսէսի ուզագ-
Էէրէ սիւրկիւն Էթսինլէր . վի սնունլա իքի սարկաւա-
գընը , աալարը ռաստում վի տիրանամ . վի պիր գա-
քահանայ : Վ Է չիւնքի գըշ վադթի խաի պունլարը կէօ
թիւրալթէրինտէ՝ Էօլտա պիր գասըրդա գօփոու ,
վի կէմիլի պիր խսիդ աապա պըրադտը . կէմի տախի
դաշա վիւրուլուս փարալանտը : Վ Է իլինտէ օլանլար
տըշարը սեօքիլլիւս՝ գուրթուլուլար . վի Լաքին պիր
Էէլլէճէք շէյ սնաս պուլումայըս՝ Էլ փուրտուլար ա-
ղաճ քեօքի Էէմէկէ . վի տէնիդ տախի ալլահրն Էմրիլ-
լիլ հէր կիւն պաշատը՝ պալդգ տըշարը աթմաղա , Էօ-
լիլ :

է՛ք ի պօլ պօլ եկեղեցիք եկեմնախիւր ծրատա սէքիդ այ
գոտար :

Հաշան հապէր ալտը արշակ փատիւլահ՝ քի սք ներսէս
սիւրիկիւնէ կիթմիլ՝ քէնտիսինի ծնուն պօյունտուրու .
ղընտան ազատ օլմիլ սայարաք՝ այաղ ալթընու ալտը
օ գոլլի քի սք ներսէսին էլիիլէ օլմիլ իտի նախարար
լարլա . վէ ծնլարտան էօձ ալալլըմ տէլի՝ վիւճուտլէրի
նի գալարըմադ իսթէտի , վէ պաղիսինին տախի քէօ
քիւնի գաղլտը : Ա է չիւնքի ծնլարա պաղ օլմիլ իտի
ներսէհ կամնարական՝ իիբրինէ գօտու քի կամնարա
կանլարըն սօյունու սիւսին թիւքէթսին . ուլո նիլլէթ
իլէ չաղըրաը հէփ ծնլարը արմուիլ շէհրինէ՝ ծնլարա
փայլէ վերմէ կ իլին . վէ հէփսինիտէ ծրատա գըրտը ,
դարըլարընա վէ էվլատլարընու վարընճա , ներտէքի
պուլունտուլարիսէ . սալթ ներսէ հին գարտաղը սղըու
գալտը՝ ատը սպանդարատ . զէրէ՝ ուլո ծնլարլա կիթ-
մէմիլիտի . վէ պու իշի իշիթտիլքտէ՝ գալար ուում թսփ
րսպընա էվուշաղլարը իլէ՝ իքի սղըու տուխի սիլլէ , ատ-

լարը շաւարը վէ գաղլունն :

Ա՞ք ներսէսին վէքիլի խադ եպիսկոպոս՝ արշակըն էթ-
տիկինի տույտուդոտ , գալթը վէ սէրթ սեօղլէր իլէ
ազարլատը ծնու . վէ արշակ սնա կիւճէնիլ՝ քին դութ-
տու . վէ էօլտիւրմէք իսթէտի ծնու : Վիլ տահա ազար
էթտիլքտէ՝ էմի էթտի արշակ՝ քի ծնու եէրէ սիւրիւյ-
կիլէ՝ գալստընլար : () րատա պուլունտուլար խադ
եպիսկոպոսուն գըղընըն գայընլարը սալահունի սպ-
ունտան պահատըր քիմսէլլէր , օ արաղըգտա պունլար
էիւրիւյիւպ սիւրիւյէնլէրին իւզէրինէ , խադ եպիս-
կոպոսու քուրթարմադ իսթէտիլլէր . վէ ծնլար գարը
գօտուգտա , պունլար հէմէն գըլըճլարընը լէքիլ՝ ծն-
լարը եարալատըլար . վէ ազիզի էլլէրինտէն գալիլայ՝
կիթմիւրալիւրէր քէնտի էյալլէթլէրինէ : Ա արքի պիթ
շէյ էտէմէտի արշակ պունլարա . վէ գօրգտու սիլլէ՝
օլմույաքի օպիլ նախարարլար տախի պաղ գալտըրա
լար : Ա է չիւնքի արշակըն գըղլար աղասը՝ ծնունլա կէօ
նիւլպիլ իտի , իզին ալտը ծնտան քի կիղլիճէ էօլտիւ-
րէ խադ հայրապետի : Վունու տույտուգտա շաւասպ
արծըունի՝ քի տահա տէլլ գանլը իտի , ալա կիթմիւ-
րիւպ ծնու , ծնտա էօլտիւրտիւ :

() կիւնլէրտէ էօլտիւ վաղէս կայար , վէ ծնուն եէրիւ 379 .
նէ :

այսպէս . Եւ վիճել եւ մին վիճարի օնաքի բէնտիսինէ զա-
րար Էթմէօն . վիճար Էթմէօնի զաւրդ տր կիթտի :
(1) Եր գալ նախարարարքի արշակա տիւղման աւելիլէ-
րտի , ծնար տախի կիթտիէր . վիճար մամիկո-
նեան , վիճար տախի տալը արշակուն սարայ քեա-
հեանի տէ Էթմէօնիէր օրայա :

(1) Եւ յարը հեփ ալ տր կեթիւրտիւ աւանդան շտպու-
հուն եաննա . օ տախի իբրամի տիւ սաղաւար ծնա-
րը պիւր սարայ իշինտէ . վիճար Էթտի արշակա քի
եազարն փառանձեմ սուրբանա , կիւսին տէյի . պիւր
պեօլիւք աքէր տէ եօլաւար հայաստանա , վիճար
նախարարարքա վիճարըն պեօլիւքիւրինէ . քի փա-
ռանձեմ սուրբանա ալ տր լեզու կիւսինիւք քեփտիսի-
նէ : (1) Եւ տալէթի պեօլիւքիւքիւր նախարարարք , վիճ-
ար տալար . վիճար պիւրիւք օլմաւորընտան Էթմ-
էօնտէն պիւր իշ կիւսինիւք , կիւսինիւք եօլաւարար փեշ-
քեփէրիւք . վիճար տալիւք շտպուհուն քի քեփտիւքի-
նի զօլիւքիւքիւք եւրէրինտէ : տալմաղա :

(1) Եւ յարը շտպուհ՝ քի նիլիթ Էթմէօն իտի՝ հայարը
պիւրիւքիւք զտալարնա ալմաղա , վիճարը հեփ իտիս-
թիւք տինիւքիւք չրքարմաղա , տինիւքիւքիւք ծնարը :
() Եւ տալիս պիւր չիլի : գրքիւք Էթմէօնիւք Էթմէօնիւք
օ տալիւքիւք իտիւքիւք քի շտպուհ կեփտիւքիւք իտի .
վիճարը գօվալարայ՝ քեփտիւքիւք տէ հայաստան-
տան չեփիւք Էթմէօնիւք պեփիւք տալարար . քիմի
օղուլ ուղարընը ալ տր գաւար ռում թօլիւքիւք , վիճ-
ար տէ զայրը եւրէ : (1) Եւ վարաղաւ տալը ու-
ղար տալիս արշակունի սօյունտան ստանպօլա վարար
կայսերին հրքմէթինէ կիրտի . վիճար չօգ իկիտիւք հիւ-
նեքի կեփտիւքիւք ռումար իշինտէ :

(1) Եւ զարը փառանձեմ սուրբան տալիս փաթիւք հաղ-
նեփնտէն չօգ չիլ ալ տր կիթտի արտաղերս տէտիւք-
լիւքիւք մէթին գալիլի , վիճար մուշեղ մամիկոնեան պիւր-
սինձէ . վիճար տան մէթիւք Էթմէօնիւք տալար
տէյի , քի ըհիլնտէ իտի ստանպօլա , վիճար
ծնա քի նիւքիւքիւք ըհաւար իլի վիճար ըհաւարըն
Էթմէօնիւք պիւրտուն պապարըն զայրարտ օլան փաթի-
ւալարըն , եախտ պիւր զայրը չարէ իլի գուրթար-
սըն քեփտիւքիւք շտպուհուն Էթմէօնիւք :

Հալան պիւր իլիւքիւք հապիւքի տէյի շտպուհուն Էթմէօնիւք 380 :

լաղրնա՝ Լօքէսինտէն գուտուրտու . վէ օ սաաթ Էմր
Էթտի քի արչակըն այաղընը ղէնձիրէ՝ գօյուս՝ սիւր-
սինդէր իուժաստանա , վէ գօսուելար անյուշ զալէ-
սինն : 1) Է չօյ ապէր մերուժան իլէ փաճանա վիւրիս
քի իրիսթիան տինինի ինքեար Էթմիշլերիտի , պիրի
արժրունի , վէ օ պիրի մամիկանյու , Էօլլատը Հայաս-
տանա : () Նլար տախի մէմլէթէթի սահասլարը պու-
լուս՝ խարապ Էթտիլէր . վէ տրտագէրս շէհրինի ա-
լըս՝ օրատա օլանլարըն Յիւմլէսինի Էսիր Էթտիլէր ,
փառանձէմ սուլդանը տախի ընլարա . վէ ասորէս
տանա կեօթիւրիւս Տէփիսինի տէ գաղղա վուրտու-
լար . վէ չօղունու մարտիրոս Էթտիլէր : 1) Է նէ գու-
տար Էահուտի պուլտուլարսա՝ ընլարը տախի Էսիր
Էտիս՝ աձլմիսթանա կեօթիւրտիլէր :

381 : 1) Էքրար տեօտիւ մերուժան Հայաստանա , վէ չիւն-
քի աձէմ մէզճէպինի օրայս սօղմադ իսթէր իտի , օ
մէզճէպին օգուժիշլերինտէն՝ պիլէ կէթիլտի : 1) Էթ-
տու Էվլէլ նախարարլարըն գարըլարընը վէ խըսըմ-
լարընը , վէ գալէլէրտէ սագլատը ընլարը , քի Էրլէրի
իշտիս անժսիւնլէր Հայաստանա : 1) Էթտու Էպլա
կոսլարը վէ քաճանալարը , վէ ընլարը վէնձիրէ
գօյուս Էօլլատը աձլմիսթանա վէ ասորէստանա , քի
ընլարըն չօղու օրալարտա մարտիրոս օլտու , վէ չօղու
ղէնձիրտէ չիւրիւտիւ : 1) Է ճէր նէ գատար ուում
Էաղըսը իլէ Հայ քիթապլարը պուլտու իտէ՝ Էաղտը .
վէ Էմր Էթտի քի ուում Էաղըսը վէ ուում տիլի գու-
լանմարնլար , սալթ ֆարսի , Էանի ստորի Էաղըսը
օլտու : () կէլէն ֆարսի օգուժիշլ քիմնէլէր տախի քի
Հայճա մադ տէրիշ՝ ճէլլատլարա քիօյլէր , տաղըլըս՝
Տէփիսինի սրգըլարտըլար քի տինլերինտէն տեօն-
սիւնլէր . վէ տինլերինտէն տեօնմէլէրի իսքէնձէ-
լէրիլէ Էօլտիւրտիլէր :

1) Է օլան մուսիպէթլէրի արչակ փաաիւսճ իշտիս ,
վէ քէնտիսինի տէ ղէնձիրտէ կեօրիւս՝ իւմիտինի
քէստի , վէ աձրսընտան սալանամայրս՝ Հանլէրի
Էիւրէկինէ վուրուս Էօլտիւ . տէրլէր քի դրաստամաս
ժնասա պուլտուս՝ օ տախի օրատա քէնտիսինի Էօլ-
տիւրտիւ : 1) Է իքինձի արչակ 18 Էախստ 30 սէնի
Էաղատը տէվլէթինտէ՝ Էսիրլիկի տէ պիլէ սսյը-
լարադ :

Պա իշէր օրաւ գտաւ մուշեղ մամիկոնեան արարող պուլուպ գաշտոր կիծտի ստանալու , վի նսգլ է թախ նը ներսէսէ . վի օ տախի թասալանրոյ վի չարէսինի սղուամայրոյ ալլահա սրղոնոր : () օնպրա արղուհալ սոլնուպ թիոգոս կայսերէ տիլէտի օնտան քի արչու կըն օղուհու՝ ատը պաս օ քի ստանալտա րէհին գալիլ իտի՝ հայլարա փատիլահ հալիլ հայաստանա կեօնտէրսին . վի միլէթի աճէմ էլլինտէն գուրթար սըն : () տախի նը ներսէսին հալրընը կեօղէտէրէք՝ հասըլ է թախի օնուհ տիլէտիկինի . վի էմը է թախի սէ րասքերի օլան տէրէնտիանտաս , քի ասքեր տէվլիլիպ՝ ալըն կեօթիւրսին սյապը հայաստանա , վի օրատա օնու փատիլահ տիլէսին հայլար իւղէրինէ . վի լաթին րէհին էերինէ՝ էանընտա սաղլատը պապըն գալրը րընը՝ ատը զարմանդուիտ . վի իքի օղուհու ատլա ըր՝ ալըսկ վի վաղարչակ :

22 : Պապ քառէլալըն վաթի . վէ լահիլէն քառա ղէիսլաղա :

թ . 49 = 50 :

Պաս իքինձի արչակըն օղու՝ թիոգոս կայսերին 381 :
էմըն իլէ հայլարա փատիլահ օլուպ՝ տէրէն տիանտա սէրասքերիլէ վի ռում՝ ասքերիլիլէ կէլտի հայաստանա , նը ներսէս տէ պիլէսինձի : Պոնու ի չիծտիլըրինտէ տաղըլան նախարարլար՝ կէլիպ պէ րիքտիլէր , վի պտոպ փատիլահլա պիլ օլտուլոր . կէլ տի տախի կամարական սպանդալտա . կէլտի հէմ քաղարատըն օղու սմլաճ քաղարատուհի , քի օնու սէ րասքեր է թախի տէրէնտիանտա . կէլտիլէր օպիլըլէրի տէ . վի կիրտիլէր հայաստանա :

Պոնլարըն կէլմէսինի իշիտիպ միւրուքան , ալտը եիւ ըլէյի վիլտի հայաստանտան , գալէ աղալարընա էմը կատէրէք քի նախարարլարըն գատընլարընը գալէ սու վարլարընա ասսընլար , կէօրէնլէրէ իպրէթ , վի էր լէրինէ րէղիլլէք իլին . վի էպլէ պրոպալնլար , թա քի չիւրիլլէր , վի գուշարա էէմ օլալար : Պոլ իսպընլըղը տուլուպ նախարարլար՝ տիլտիլէր օ գա լէլէր իւղէրինէ . պէքլէյիլէրի գրտըլար վի աղա լարընը զայ է թալիլէր . վի ասըլան գալըլարըն լէլէ րինի

րինսի աշտղա կնտիրիսի՝ կեօմտիւլէր : Վէ՛զալիք զալ-
բըւարընը տախի քի դուժուպ պաղլամիչ իտի մերու-
ժան՝ չեօղտիւլէր , վէ՛ եւրլէրինէ եօլլատըւար :

() Եւրար առքէր տէ վերտի շապուհ՝ կէրէք աճէմլէք
տէն վէ՛ կէրէք զայրը միւլէթլէրտէն , աղո՛ւանլարտան
վէ՛ լէգկիլէրտէն , կիւրձիլէրտէն վէ՛ տաղլըւարտան ,
վէ՛ մերուժանըն ելլիլէ եօլլատը ծնլարը հայլարա
գարչը : Պոնլար եկթիշախրաւ հայ թօխրալընա ,
հայ տաքլի ռումլարլա կնտիլէր ձիրու տէտիլլէրի
օխայա . աճէմլէր տէ օրայա կէլիս ծնլարա գարչը՝
գուրտուլար օրտուլարընը : Դէնկէ պաշանարգտա՝
'սք ներսէս՝ քի օրտուտա իտի՝ նպատ տաղըն տէփէսի-
նէ չըգըպ , վէ՛ ելլէրինի կէօյէ գալտըրըպ տուվայա
պաշլատը :

Սէ՛ չիւնքի կիւնէչին ըչըզը հայլարըն կեօղիւնէ : վու-
րուպ վէ՛ սըդլէթ վէրիս սերպէսթ պաղամաղլար ի-
տի ծնլարա՝ ալլահըն քէրէմիլլէ պիլ պէօյիւք պու-
լութ եկթիլիս՝ քեօլկէ եթաի ծնլարա , վէ՛ ափ անսըգ
պիլ գայ բիւզկէարը կսիս՝ վէ՛ աճէմլէրտէն աթըլան
օղլարը կէրի տէօնտիւրիւպ՝ աթանլարըն իւզէրինէ
տէօքմէ կէ՛ պաշլատը : Պու զուհուրաթտան տահա
պէթէր գուտուրուպ աճէմլէր , ճանտալար կիպի սալ-
տըլար հայլար իւզէրինէ : պոնլար տախի ծնլարա
գարչը կէլտիքտէ՝ ձէնք գարմադարըչըք օլտու . ի-
քի գարաթտան տախի տիւզէնլէրի պօզուլտու . վէ՛
չաղըրձիս սէսի եիւքսէքլէնիս գապարտը :

() Կիւրիլթիւտէ լէգկիլէրին պիլ շէրգիլ ատըր՝
դուվլէթլի պիլ քիմնէ՝ քէնտի թէփսպիսի իլէ քեօ
փիւրմիչ տաղա կիպի տիւշտիւ հայլար իւզէրինէ ,
տանքի պօղաձագ ծնլարը : (Յու կեօրտիւքաւ սպան
դարատ կամաարահան՝ երլտըրըմ կիպի ծնու եիւզիւ-
նէ սալըպ՝ վերտու , վէ՛ ծնու երգըպ՝ եէրէ տիւշիւք-
աիւ , վէ՛ ծնունլա օլունլարը գալըրտըգտա՝ ռում՝ ալ
քէրի ծնլարը գարչըլլըպ՝ դըլլուտան կէլիւտիլը :

() Երատա մուշեղ մամիկոնէտան՝ աճէմ՝ տէրտաքէրինէ
եկթիլիս՝ ատը կարէն՝ թէքէր մէքէր էտէրէք եէրէ
չարիտը ծնու աթըլիլէ , վէ՛ եօլտիւրաիւ . վէ՛ ծնուն
էամադլարընը տարտաղան էթաի : Սէ՛ օրտտան պիլ
էանա տէօնիւպ , եկթիլտի օդ կիպի աղո՛ւան փատի
շահընա՝ ատը ուռնույր , վէ՛ ծնու եարալատը . իսթէ

տի պիտի տաճա փութմագ . ամմա օնա գըյմայրպ՝ իլլա
 Կըլըճը արգասը իլի պիտազ դօլալայրպ՝ տեօնտիւ .

() դալսպալըգտա սմբատ հայլարըն սերասքերի տի
 մերութանըն էլի ալթընտա օլան պեօլիւկիւն սող
 դարափընը ալիւ կիպի ետալայրագ , վի սօլ գօլու-
 նու չալարագ . չըրփարագ սօլուգ ալարըմայրպ օնլա-
 րա ալթ իւսթ էթտի . Սրգէթի կեօրտիւքտէ աճէմ
 լեր՝ սրալատըլար գալմալա .

Ս է չիւնքի մերութանըն աթը եարայանըպ , վի գա-
 լանլարա եէթիչէմէյիպ՝ քէնտի եամագըլարը իլի կէ-
 ըրիճէ դալար , պունուէն ֆարգընա փարսըգտա սմբատ՝
 եէթիտի արարսըրա ասքերիիլի . վի գըրտը օնուէլա
 օլանլարը վի դուլթուպ մերութանըն էլլէրիւնի արտընա
 պագըլար . Սեօրտիւ ուղալտան պիտ գալ չատըր , վի
 եանլարընտա աթէչ . կիթտի օրայա վի կեօրտիւ ա-
 թէչ իւսթիւնտի չիչէ ստիլանմիչ էթ . զէրի սահապ-
 լարը գօլգուլարընտան պըրագըպ գալմըլարիտի .

() շիչի թաճ գարզընա տէյիլմի չէփիւպ վի օ աթէ-
 չէ գօյուպ Կըրտըրտը . վի մերութանը օրայա կէթի-
 ըիպ՝ տէտի օնա . սէն թաճ կիլմէք , վի հայլարա փա-
 տիլաճ օլմագ իսթէրիտին . Եօյլէ իսէ՝ չիւնքի բագ-
 րատունիլլէրի տիւչէր հայ փատիլաճընա թաճ կիլ-
 տիլմէք , պէն բագրատունիլլէրին պեօլիւկի օլմագլա՝
 պանա տիւչէր սանա թաճ կիլտիլմէք . պունու տէյլ-
 ըէք ալար մալա իլի օ աթէչ կիպի գըգարմիչ շիչ-
 տէն օլուն թաճը . վի կիլտիլտի օնու պալընա . վի օ
 տախի օրատա կէպէրտի . սօնղրա տեօնտիւ սմբատ
 օրտույա . վի րահաթլանար հէմ քէնտիտի վի հէմ
 ասքերի :

Պապ՝ թախթա կէտիքտէ չօգ իբրամ էթտի տերէն 382
 տիանտա սերասքերի . վի չօգ փէչքէչէք չէքաի օնա .
 վի կայսերին էմլի իւզլի օթուրթտու օնու հայա
 տանտա օնուէն քէնտի պալգաճա պեօլիւկի իլի . օպիլը
 ասքերի տէ պախիլլէրիլլէ կէրի կեօնտիլտի :

Պունտան սօնղրա զընեբսէս պիլ էէրէ ճէմ էթտի
 փաղարչապատ շէհրլնտի պէյլլէրի վի փալարը , փա-
 տիլաճ տախի օրատա . Եպիսկոպոսըր վի քահանա-
 լար , ճիւմլէսիտէ օրայա չաղըրըլլա . վի ալլաճըն
 հուգուրընտա շարգ գօտու փատիլաճըն վի նախա-
 րարըլարըն մասլէյիլլէրիւն , քի փատիլաճ սօղրուլուգ-

լա կէջինսին . վէ նախարարլար տախի ծնուն իւրակ-
 թինտէ : գալըս' ետրտաճ օլտունլար . վէ հէր նախար-
 միշիտի պապըն պապաւոր սուշակ փատիշաճ նախարար-
 լարտան , կէնէ ծնլարա վէրիւսին :

383 . Պիր երլ կէշտի կէմէտի' պաշտար պապ ֆէնա եօլ-
 լարա կիթմէկէ . կօկիւթ վէրտի ծնա նք ներսէս , վէ
 աղար էթտի . լաքին պապ ոյիւտիկինտէն շանմատը ,
 վէ տաճա՝ Ֆէնա օլտու . վէ նք ներսէսի տարրլըս'
 կիզլիճ , ծնա զէհիր իշիրտի' եկեղեաց էյալէթինտէ
 իախ քէօրիւնտէ . 20 , եախստ 34 . տէնէ հայրապե-
 տութի էթտիքտէն սօնղրա : Վօլիւր իքին նք ներսէս
 հապէր վէրտի եանընտա օլտնլարա , քի էլլի երլտան
 սօնղրա նք գրիգոր լուսաւորիչին սօյունտան հայրա-
 պետութի գալգաւճապ . վէ պիր զամանտան սօնղրա
 թաթարլար հայաստանս կէլէճէքլէր , վէ եկտի եիւզ
 երլ թէմամ օլտուգաւ հայլար ուում հիւքմի ալթըն
 աա գալաւճապար . սօնղրա կինէ թաթարլար կէլիպ
 չօգ եէրլէր գապգ. էտէճէքլէր . նիճէ քի օլտու : Պու
 նք ներսէսին պիր օղլու վար իտի սահակ աալը քի
 ստանպօլտա իլմէ վէ մարիֆէթէ եէլթէնիլ իտի ,
 քի պիր վազիթտէն սօնղրա կաթուղիկոս օլտու հայ-
 լարա :

Սք ներսէս էօլտիւքտէ' պապ փատիշաճ քէնտի գա-
 պաճաթընր գափաթմապ իշին ծնուն իւզէրինէ եա-
 լսն եէրէ եաա դուլտու . վէ պեօլիւք զինէթիլէ օ-
 նու գալտըրըս կեօթիւրտիւ կեօմաիւ մշ գարա թիւ
 տէտիքլէրի գասապատա : Վ էջիւն կեօրտիւ քի հայ-
 աստան պիւթիւն եաա դուլթմիշ նք ներսէս իշին , իս
 թէտի ծնուն եէրինէ պիր րազպէթլի քիշի դօմադ , քի
 թէսէլլի պուլտուն միլէթ :

384 . (ահակ' ապահունիք էյալէթինտէն' մանաղկերա
 շէհրինտէն' լայրգլը վէ իզգէթլի պիր զաթ' կաթուղի
 կոս օլտու հայլարա նք ներսէսին եէրինէ' հայ եպիս-
 կոպոսլարընտան ձեռնադրուի ալմաղ իլէ , նք սեղ-
 քեստորոս հայրապետին էմր էթտիկի գանունու իւզ-
 րէ . նիճէ քի իլարէթ էթտիք եօպարտա : Պու շահակ
 կաթուղիկոս քէնտի էյի ամէլլէրի վէ ուսլու ագրլը
 տէփրէնիլ իլէ շազ էթտի միլէթին եիւրէկինի :

Վ է լաքին պապ փատիշաճ քէնտիսինի ուհաթլըգ-
 տա կեօրիւս վէ շանընա մաղրուրլանըս' աաի օլտու
 կապ :

կայսերէ . պունուն իշին գօվտու հայաստանտան տե-
րէնտիանոս սերասքերի ասքերիիլէ . վէ առնէրիլէ աւ-
քեր տէվերիլէ եղտը բագրեանդ սէմթիսէ՝ քի կայսր
սէիլերէ . գալգարսա՝ ճէնք էթսին ծնունլա . հայսր
տու կայսերէ . տերէնտիանոս՝ պապըն էթտիկինի .
կայսր տախի ճէվապ էթտի տերէնտիանոսա քի կերի
տեօնիւպ կիթսին պապ իւգերինէ . եազտը կապա-
ղովկիա ասքերինէ տէ քի թէգէ եարտըմ՝ ճի եէթիլ-
սինլէր տերէնտիանոսա :

Այլ արալըգտա հայ ասքերի՝ փերվասըգ օթուրուպ
տուրուր իքէն բագրեանդ օվտընտա , ֆարգընտ
վարմայարագ՝ քի էօյլէ թէգ տեօնէ՝ ճէր տերէնտիա-
նոս , տիանսըգ ումուլմադ պիր վադիթտէ . եէթիլտի
օրայա տերէնտիանոս , վէ ծնլարլա քէսքին ճէնք է-
տիա՝ չօղունու գրքար , վէ չօղունու քալըքտը : ()
ճէնքտէ գնէլ սնձեապի կիւնտօղուսու ասքերինին
սերասքերի եարտըգ կեօսթիլիա՝ չօգ ասքէր գը-
տը ումուլտան : Վէթիլտի ծնա խըլմիլ տերէն-
տիանոս , վէ գըլըճընը չալըպ ծնուն պաշընա՝ եարը
քէլլէսինի ուշուրտու . վէ իլերի կէլիպ՝ եէթիլտի պա-
պա , վէ դութտու ծնու : () տախի ծնա եալվարտըգ-
տա՝ քի էօլտիւրմէսին քէնտիսինի՝ պաղլայըպ վէ սե-
միրէ վուրուպ ծնու տլտը կեօթիւրտիւ ստանսօլա :
Հալան թէոդոս կայսերին հուգուրունալըգտը պապ
ծնուն էօկիւնէ գօտու կայսր քէնտի էթտիկի էյլերլէ-
րի . վէ եիւպիւնէ վուրտու ծնուննապքեօր օլուպ էյլիք
պիլմէգ լիկինի , քի կեօսթիւրտի քէնտիսինէ վէ տե-
րէնտիանոսա , վէ ղիյստէսիլէ սք ներսէսէ . վէ էմր
էթտի քի սադըս իլէ էօլտիւրտիւնլէր ծնու . պեօյլէ
էօլումիլէ պապ տիւնեասընը տէլիլտիւրտի . 3 սէնէ .
փատիլա հըրգ սիւրտիւքտէն սօնդրա . ղալըք հիսապա
կեօրէ 7 սէնէ :

23 : Այլ արալըգտըն վադիլէ՝ իւլէնձի խոսրվա վարընձա վէ
չալէնի վէ ապարալէնիլէ իւլէնալէն օլմալը :

ի . 50 = 52 :

Այլ արալըգտա արշակունի՝ թէոդոս կայսերին էմ- 384 :
րիլէ ստանսօլտա իքէն՝ պապըն եէրինէ փա-
տիլա՝ օլուպ՝ կէլտի հայաստանա . պու վալըք-
պապ

դատ՝ արշակ փառախաչին վազ թինտէ հայաստանտան
 գալըս՝ կիթտի ստանալու , վէ կայսերին հրգմէ թի-
 նէ կիրիս՝ չօգ իւրի կէտի . պու պիր զայն թ գու-
 վէ թի վէ կեօսթերիչ ի քիմնէ իտի . վէ ռուսլար ի-
 չինտէ կշպ՝ հ օլուս՝ չօգ իւրէր էթտի իտուսուսա ոլում
 պիտդ օլունլարունտա , վէ փեհլէփանլուդտա . տաւան
 օլունունտա տաիտի ասլանլար է օլտիւրտի . լոնդոքար
 տիալըլար ճէնիկնտէտէ պէշ քիւնէ եալընըդ դարը
 չըդըս՝ պէշինտէ գըլըճը՝ իւէ երգտը պիր պիրի իւ-
 զէրինէ . պիր քէրնէ տէ պիր գալէ իւսթիւնէ եիւրիւյ-
 իւս՝ հիտար իւզէրինտէ օլանլարտան մն եէտի քիւն սգ.
 աթմադ իւէ պիր տադիդէտէ վուրուս՝ պիր պիրի ար-
 տընճա աշաղայա տեօքտի . տանքի սիլքէրէք՝ աղաճ-
 տան եէմիշ տեօքէր կիպի . || է տահա չօգ եարարըդ
 կեօսթէրմէ կիլէ նամնտը օլտու ռուսլար իւնտէ , վէ
 սէվկիւլիւ թէոդոս կայսերէ՝ օ գատար քի ծնու հայ-
 լարա փառախաչ տիքտի :

Հաւան եէթիւտի վարադդատ փառախաչ՝ ռում ասքէ-
 ըի իւէ հայաստանա՝ իւնիթտի քի դարսնադիւկալէ թին-
 տէ ասորիլէոտէն՝ հարամիլէր պիրիքմիշ : հիւշտիւ արտ-
 լարնա վէ գօվալատը սարսի եէրլէրէ , վէ մալարը տար-
 լըդա գըստըրտը , քի կիւճիլէ տիւշտիւլէր եփրատ չայ-
 ըն կէչիտ պօպազընա , քի օրայա պիր պեօլիւք վէ դա-
 լըն տիրէք գօվիշլէրիտի քեօփրիւ եէրինէ . պու տիրէ-
 նին իւզէրինտէն դարըլյա կէչիս տիրէկի աշաղայա
 պըրագտըլար , քի վարադդատ կէշլէմէյէ : | աքին վա-
 ըտդդատ պիր եալուդ սէկիրտիմ իւէ տալըս , վէ գուշ
 կիպի ուտուս՝ սըլրատը չայըն օ պիր դարափրնա , իկիւ-
 մի իքի տըլըն միդտարը . վէ սէկիրթտի իւզէրլէրինէ .
 պուսու հարամիլէր կեօրտիւքլէրինտէ , սիւահլարընը
 եէրէ պըրագըս թէսլիմ օլտուլար օնա : հահա չօգ
 եարարըդ կեօսթէրէրէք , վէ տիւշմանլարըն հազգըն
 տան կէլէրէք , հիւքմի ալթընա տար վարադդատ հէր
 դարափրնը . վէ ֆիքրի գապարըս՝ մաղուրլանտը :

385

|| է չիւնքի ռում սէրատքէրլէրի քէյֆլէրինէ կեօրէ օ
 նու գուլլանմադ իսթիւլէր իտի , պուստան իֆրադ
 իւէ կիւճիւնիս՝ չէրտի մալարը . վէ նիյիթ էթտի կայ-
 սէրին հիւքմի ալթընտան չըգմաղա . վէ պուսու իւն
 էլլի եօլլատը շապուհ շահա . վէ շարդ էթտի մուս-
 լա , էկէր տէտի պանա եարտըմէսէրսէն՝ հայաստա-

նըն

հորն վերկիսինի՝ քի կայսր ալըր՝ սանա վերերիմ . 6 տա-
խի սեօզ վերտի՝ եարտում է թմէ կէ , վէ օղլունուն դըզ-
լարընսան պիրինի սնա վերմէկէ :

Պու առիլիք զօգուսունու ռում սէրասքերլէրի ալորդ ,
լարընստ չափըճազ . հապէր վերաիլէր կայսերէ : 6 տա-
խի էմր է թաի օնլարա քի կօկիւթ վերսինլէր վարազ-
դաւտա՝ ստանսլա կիթսին . կէկէր տիյնէմէ զսէ տէտի՝
պաղլայըն օնու , վէ էօյլէճէ կէ թիրին : Ստազդատ
տույտուկտա կայսերին էմրինի՝ դարըզ գօյամատր ,
խուսուսա քի տահա պիր եարտում պոլլամիլիտի շահ
տան : Վարա դալլայ չրգտը կիթսի . վէ է կիթաիք
տէ ստանսլա՝ կեօրմէկէ պիլէ լայրգ է թմէտի օնու
կայսր . իլլա էմր է թաի քի պիր ասի զօրպա կիպի տէ-
միրէ վուրուս՝ սիւրսինլէր թուլիս ատասընա , քի ով
կիանոսուն էրլարդ փօյրազր դարափընտա պիր ուկազ-
էէլտէ տիր : Պունուն փատիշահլըղը սիւրտիւ . 2 սէնէ-
քի զայրլարը տէօրթ տէրլէր : () սէնէնին սօնղուն-
տա էօլտիւ շահակ կաթուղիկոս . 2 . եսիւտ 4 էրլ

() հայրապետութի սիւրտիւքսէն սօնղա :

Վաւէն շահակ հայրապետին իւրսըմը օնուն էէրինէ
կէ լիս՝ հայլարա կաթուղիկոս օլտու՝ վէ էյլէճէ կէօ-
ղի թաի միլլէթի :

386

Պազաը կէօրտիւ թէռդա կայսր քի հայլարա փատի-
շահ օլան՝ պաշ գալտորըպ՝ ասի օլույսր , տիւ շինտիւ
իքի փատիշահ տիւրմէք . քի պիրի ասի օլուրսա՝ օ պիրի
օնա օլլայրայ՝ քէնտիսինի՝ միւդի օլուր . 6 տախի պիր
շէյ սաշարամազ : Պու փիքրիլէ փատիշահ է թաի պա-
պըն իրի օլլունու քի ստանսլատա իտի օնլար րէհին
կիպի , ատլարը արշակ վէ վաղարշակ , իքիսիտէ տէլի-
գանլը եաշլարը ազ : Պունլարըն անասընը քի ստան-
պօլլու իտի՝ ստը զարմանդուխտ՝ ստանսլատա ալըր գօյ-
ուս՝ եօլլատը պունլարը հայրաստանա ռում ասքերլի-
լէ , վէ իշ պիլէն քիմնէլէրիլէ . քի պունլարա եարտահ
վէ գայրըրճի օլտունլար :

Իրշակ վէ վաղարշակ պապըն օղլուլարը հայրաստանա
կէ լիս՝ սաշարաթլար փատիշահլըղ . սիւրմէկէ . արշակ
օթուրտու դուին շէհրինտէ : վէ ալտը բաբիկի հախա-
րարըն գըզընը՝ քի սիւնիք մէմլէքէ թին պէօյլիկի իտի :
Սաղարշակ օթուրտու էրդինկեա . տա , վէ ալտը սա-
հակ բաղրատունինին գըզընը . վէ օ էրլ էօլտիւ , պիր

386

դու արշակի փատիշահը պըրագը պ տեօնտիւ կիթտիւ ա
 ձէւ փայլնա . վէ խոսրով փատիշահտան չօդ իզգէթ
 վէ իբրամ կեօրիւ պ օրատա րահաթ օթուրտուլար .
 | աքիւ կիթմէ լէնէրտէն աղքիմսէ գալտը արշակըն
 եանընտա . պեօյիւքէրի՝ դարա արշակըն գայիւր . վէ
 դազաւոն կամաարաւան , վէ սահա ղայլըլարը . պուն
 լար լիւնքի կիթմէ տիւէր աձէւ փայլնա , մալարընը
 միրիյէ ալտը խոսրով շապուհ շահըն էմրի իւզրէ .

() կիւնէրտէ նախարարար սալուշու պիթտիքտէն 389
 սօնդրա , պիր խուսումէթ տիւշտիւ՝ արշակ փատիշահ
 իլէ վաղարշակըն գայնաթասը սահակ Բադրատունի
 արասընա . քի պունուն մալի միւլքի աձէւ փայլնա
 գալմիշ իտի . էօյլէ քի սահակ կիդի իձէ գալմիւգ իսթէ
 տի աձէւ փայլնա . իւշ նախարար տախի ծնա ուլուպ
 ում փայլնա օլանյարտան , աղարը՝ սուրէն , վա
 հան վէ ուշխադար , կիթմէք նիյէթ էթտիւէր . | վ
 վէյ կիթտի սահակ , վէ իբրամ կեօրաիւ խոսրովտան .
 սօնդրա օ պիրէրի տէ կիթտիքտէ , շիւնքի արշակըն
 խազնէսի կէլիյօր խաթ քէմախտան , ծնու ափարը պ է
 թիշտիւէր աձէւ փայլնա . | է խոսրով պունլարա իք
 րոտ էալպ , կէլմէյէն նախարարարըն միւլքէրիւնի
 պունլարա վէրտի . վէ օ կէթիւրտիքէրի հազնէտէն փայ
 չըդարըպ՝ կեօնտէրտի շապուհ շահա հէտիյէ կիպի .

Պունու իշիթտիքտէ արշակ փատիշահ՝ էլ ի կեօնտէր 390
 տի խոսրով փատիշահա , վէ իսթէտի քէնտի հազնէ
 սինի . օ տախի ձէպապ էթտիքի օ հազնէ փատիշահըն
 օլմադիլէ՝ պանա տիւշէր . Չօգ սեօգ կիթիւ պ կէլտիք
 տէն սօնդրա՝ սաքէր ալ վ շիրիպ արշակ էիւրիւտիւ խու
 րովուն իւզլիլինէ . օ տախի քէնտի սաքէրինի ալըպ կէլ
 տի սեան տէնիդի սէմ թինի . | է օլատան իլէրի կէ
 չիպ՝ պուլտու արշակը վանանդ էյալթինտի . | Հա
 չան իքի դարափըն օրտուլարը պիրպիլէրինի ուզազ
 տան կեօրիւ պ գարըլաարըլար էրէլէ տէտիքէրի օ
 վատա , աղլամ վաղթինտէն ձէնկէ հազըրտնորըլար
 սապահ օլտուգտա՝ աիւշտիւէր պիր պիրի իւզլիլինէ .
 իքի էիւքիւ կէպի կիպի , քի ըլգկէար շիտաէթինտէն
 պիր պիրինէ չաթար , էօյլէձէ չաթըլպ՝ խըսըմ խը
 սըմնա դըլարապ . վէ գարտաշ գարտաշընա աձըմայ
 ըպ՝ դըլարադ . Ձէնք գըզըշուրգտա՝ գարա արշակըն
 սկրասքէրի աթտէր կիպի գալապալըպ իլինտէ տեօ

նէրէք, չօղունու եւրէ, չարիտը, վէքէնտի տէ օրատա
 ետրալանըս կօլտիւ. պունուն տիւշիւս կօլմէսինտէն՝
 խոսրովուն դարաֆը գուվվէթլէնիւս փարլամադա
 պաշատը. խուսուսա քիսաճակ խոսրովուն սէրաքերի
 տսլան կիպի արշակ դարաֆընտ սալըս չօղունու երգ
 ալ : 1) Եւ օ դատար պօղղունլուգ վէ դըրըմագ. սլտու
 քի, արշակըն դարաֆընտա օլանլար եէնկիլիս՝ պաշ
 լատըլար գաճմադա. վէ լարին գազաւոն կամնարա
 կան պիր գալ քիշի իլէ գալամայըս՝ գալտը ճէնք ի
 չինտէ. օնու գուշաթարդ լարընտա խոսրովուն ասքէ
 րի, գազաւոն գուվվէթինէ, կիւվլէնիս, վէ իւղէրլէ
 րինէ, չիւճումէտիւս՝ երթթար օնլարըն պիր դարաֆը
 նը, վէ օրատան գալըս փարտը եւթիշտի արշակա :
 1) Դունլարըն արտընտ տիւշիւս սաճակ սէրաքեր, պաշ
 լատը խըշմ իլէ գօլալամադա : 1) Կալտը կէօրտիւ գա
 զաւոն քի թէ՛ չիքէտէ աիր արշակ. ալիանսըզ կէրի
 տեօնիւս, վէ օնունլա օղրաշըս տաղըթար օնուն աւ
 քէրինի՝ վէ տեօնտիւ. պիր քէրրի տաճա եւթիշտիլէտէ
 սաճակըն ասքերի օնլարա, կէնէ տեօնտիւ գազաւոն.
 վէ թէքրար տեօյիւ չէրէք եւթիւքի կիպի տաղըտըզ կէ
 րի թէօքիւրտիւ սաճակըն ասքէրինի. պունու պիր
 գալ քէրրի պեօյլէ եթմէկիլէ՝ քիւշատ վէրտի արշա
 կա, թաքի վարըս տիւշտիւ երգլնէտանա. վէ սաճակ
 սէրաքէր կէրի տեօնիւս, խոսրով փատիլաճ տալի
 կիթտի եւրինէ : 1) Եթին պիր գալ կիւնտէն սօնղրու
 շակ փատիլաճ իսճալ աղըրսընա գութուլուկ՝ կօլտիւ.
 փատիլաճըգ սիւրտիւ 5. սէնէ. վէ զայրը չիսապա
 կէօրէ 7. սէնէ :

Իշխակ կօլտիւքտէ՝ կայար քէնտի փայընտա փատիլաճ
 տիքմէք իսթէմէյիս, պիր ուումպէյի գօտու. վէ գա
 զաւոնու տալի սէրաքէր վէ օ դարաֆըլարտա օլան
 չայլարա պաշպօղ էյլէտի : 1) Խախարարը պու ին
 կիւճէնիս, վէ ճիւմլէսի պիր օլուկ, եազալըլար խոս
 րով փատիլաճ քի կէր քէնտիլէրինի գապուլ էտէր
 սէ, կիթսինլըր աճէմ թօփրաղընա :

1) Խոսրով տալի գապուլ էթտիքտէ, կիթտիլէր օլայա
 օ նախարարըլար քի աճէմ փայընտա եւրլէրի վէ ագա
 րաթլարը վար խաի : 1) Եթլէ օլուուգտա խոսրով փա
 տիլաճ էլլի կէօնտէրտի արէադէոս կայսերէ, վէ տի
 լէտի քի ուում փայընա տալի քէնտիսի պուլուրտուն,

վէ օ փայլն վերկիսինի թէմամէն օնա վերսին : Վ) Լարկադէոս կայսր գայիւ օլուպ , պունու սայտը՝ քի օլմայա վերմէ զսէմ տէտի , նսխարարար Տէփ պիր օլուպ էլլմտն պիւս պիւթիւն չըգարալար օ փայր • վէ խոսքովուն տիւն կի իւղըն թէսլիմ էթտի օնա իսթէսիկի նի : Վ) է սնտան սօնդրա ճիւմիէ հօյ միլլէթինէ խոսքով հիւքմ էտիպ՝ հէփիսինէ փատիշահ օլտու , վերկի վերմէկիւն՝ հէմ շահա վէ հէմ կայսերէ :

24 : Ոլտընլան սեփէննէնի , վէ վաճապահոն էէրինէնի քաշէն օլմաք • վէ տէնի վէ Լարոպ ալիլլէրին զայրէն էրէնէրի էլէ՝ հօյ էաղըսընն պոռոննաք :

Թ • 53 = 55 :

Սահակ պարթև՝ նք ներսէսին օղլու , ասպուրակէս 390 :
կաթուղիկոս էօլտիքտէ՝ քի 3 • Էախօս 5 • սէնէ հայրապետլիք էթտի , օնուն Եէրինէ կէչիպ՝ կաթուղիկոս օլտու ծը լուսաւորիչին քիւրսիսինա՝ խոսքով փատիշահըն վէ ճիւմիէ միլլէթին իրաանէթիլիէ : Վ)ու սք սահակ աճայիպ պիր քիմնէ իտի , հէր դարաֆտան իգ զէթի , վէ էյի ամէլլէրիլէ՝ տօղրուլուպա Էօլ կէօսթէրիճի ճիւմիէսինէ • վէ ալէսսէվիլի պիւթիւն հալլըն սէվկիւլլուսի : Վ)ապ հայ թարիխինստէ • Թ • 53 :

Վ)իր Էրլ կէչտի կէչմէտի՝ պաղի հայ նսխարարարը , 391 :
քի պօղուչուդ վէ իսաիմ իտիլէր խոսքով փատիշահա , պունու պահանա պուլտուլար՝ քի խոսքով շապուհ շահ տան իղին ալմայրալ՝ սք սահակը կաթուղիկոս տիքտի • վէ չըգրա կիթտիլէր շապուհա՝ վէ չէրփա էթտիլէր օնա , քի խոսքով ասի՝ օլմագ իսթէյօր : Վ)ունլարըն չի քեռայէթինի տիլնէլիպ վէ սերթ սեօղլէր Էաղըպ կեօն տէրտի շապուհ խոսքովա • վէ Էմրէ էթտի քի թէզ կէէսին Էանընա : ()՝ տախի կիւճիւնիպ չօգ տարըլտը • շապուհուն նէ իշի վար տէտի պէնիմ իլէ • վէ օնուն Էլլ չիւրթինի խօրլայրալ , ութանտըրարդ՝ Էօլ վէրտի օնլարա • վէ քէնտիսի տէ Էլլի կեօնտէրիպ արկադէոս կայսերէ Էալլարտը քի Էարտրմ էթտին քէնտիսինէ՝ աճէմիլլէրէ գարչը • լաքին արկադէոս գալագ դութմայրալ օնուն սեօգիւնէ՝ կէրի չէքիլտի Էարտրմ էթմէքտէն :

Վ)ու նիյէթտի կեօրտիւքտէ շապուհ խոսքովու՝ պիր 392 :
էզ

Լիզ ասքէր վերիս արտաշիր ատլը օղլունա , Եսլատը
 հայաստանա : Սիլմէ տի խոսրովնէ Եսիաճաղընը . վէ
 սիր չարէ պուլամոյրայ՝ իսթէր իսթէմէզ չըգտը կիթ
 տի արտաշիրին այաղընա , սաղղանաթընըն պէշինձի
 սենսինտէ . օտախի օնու . դութուպ զէնձիրէ գօտու .
 վէ Եերինէ օնուն գարտաշիրն ատը վաւաճապուհ՝ հայ-
 լարա փատիշահ տիքտի . վէ խոսրովուն՝ նախարարլար
 իչինէ . Գօտուղու իւթթալէրի՝ հէփ տէյիշտիլտի : Վէ
 սք սահակը տախի կեօրմէտէն կեօրմէշմէտէն քիւրսի-
 սինտէն Էնտիլիլայ՝ ազլ էթտի : Վութուպ գաղաւնու
 վէ օնուն օղլունու հրահատը , տէմիրէ վուրտու . վէ
 սիր պէօրմէք ասքէր սրբաղըպ հայաստանտա , ալտը
 պիլէսինձի խոսրովու վէ գաղաւնու՝ օղլու իլէ , վէ
 կեօթիւրտիւ տիսրոն չէհրինէ :

Սունլար կիթ տիքտէ՝ գաղաւնուն գարտաշը շաւարշ
 վէ պարգէ նախարար տամատունի՝ օղլու մանուէլ իլէ ,
 Եիւրէքիլէրի Եանարտգ՝ ալտըլար Եէտի Եիւզ քիշի . վէ
 կիզլի Եօլտան տիւշտիւլէր օնլարն արտընա : Վէ
 ֆուրսաթ արայըպ՝ սիր գօնուգտա ափանսըզ Էնտի-
 լէր իւզէրլէրինէ . վէ գալմագ իսթէտիլէր խոսրով
 փատիշահ . լաքին Էտէմէտիլէր . գիլէ զէնձիրէ գօն
 մուշ պապ լը իտի . վէ զէնձիրին ուճու Եէրէ գաղըլ-
 մըշ : () յրատա սիլը գալղա Գօփտու գտա՝ հայտը գը-
 զըշտայ , վէ գըլմալըրնը չէքիլայ՝ կիրիշտիլէր օնլարա .
 Իշ ուզատըգտա՝ տիւշտիւլէր շաւարշ վէ մանուէլ վէ
 տահա զայրըլարը օճէնրաէ . վէ պարգէ գալմագ իւզ
 իլէ իքէն՝ դութուղուպ աճէմէրտէն , արտաշիրին հու-
 գուրունա կէթիլիլտի . օնու կեօրտիւքտէ արտաշիր ,
 Էմը Էթտի տէրիսինի Եիւզտիլէր . վէ խոսրովու վէ
 գաղաւնու օղլու հրահատ իլէ՝ անյուշ գալէյի սիւր-
 կիւնէտիլայ , Էմը Էթտի քի պարգէին տէրիսինի խոսրո
 վուն գարշըսընա ասսընլար . գաղաւն տախի իքի ալ-
 տան սօնղրա օրատա Եօլտիւ : () զաման Եաղտը ար-
 տաշիր վաւաճապուհա քի միրիլէ ալըպ զապղ Էթտին
 գաղաւնուն վէ շաւարշըն վէ պարգէին չէյլէրինի :
 Վէ Էմը Էթտի քի սք սահակը կինէ քիւրսիսինէ կէ-
 չիւսին : Վէ քէնտիսիտէ տիսրոնա Եէթիլտիքտէ՝ շա-
 պուհ շահը Եօրմիշ պուլուպ՝ վէ օնուն Եէրինէ կէչիլայ՝
 շահ օլտու :

տաշը, ծնուն եւրինէ, կէշիպ՝ փատիլաս օլտու, վէ հէր
գարաթտան իդաւէթ կեօսթէրտի աճէմ շահրնա . վէ
պեօլլէճինէ, րոհաթլըդտա գալտը, վէ չիւնքի պիր երւ
էվլէլ էօմիլ իտի սահակ սէրասքէր, րէճա էթտի սթ
սահակ վուամշապուհա, քի համաղատու տէտիքլէրի
կիւլէլիսինէ վէրսին օ մանսրպը, զէրէ ծնա վէրմիլ
տի սահակտնոյլ աալը քէնտի գըղընը : Վ) օնտան
քէաղատ ալըպ կիթտի ալտալիը շահրն էսնրնա . վէ
չօգ իքրամ կեօրտիւ ծնտան՝ մահճուպ կեօսթէրիլի
վէ ալըպգ կեօսիւլլ իւ օլմասը իլին . վէ ալտալիը ծնուն
իսթէկի իւզրէ՝ սէրասքէր էթտի համաղատալը . վէ
չիւնքի համաղատու մամիկոնլու աշիքէթինտէն իտի,
սիճիլէ գայտ էթտի, քի մամիկոնլուլար նախարար
լըգ սըրասընտա պէշինճի օլտուլտը :

Տիլէտի Պրասահակ քի կամնարականլարն վէ ամաուու
նիլէրին շէլէրի քի միրիյէ ալմնմիլ իտի՝ կէրի վէրիլ-
սին . պոհուու տախի էթտի ալտալիը . վէ լաքին պու-
ուրտու քի նախարարլըգտա՝ ալաղըքի սըրատա օլ-
տուլար : Վ) պեօլլէ օլտուլտա, սթ սահակ նամէ ա-
լըպ ալտալիը շահտան, տեօնտիւ կէլտի հայաստանա-
վէ վուամշապուհ տախի ալտալիը շահրն էմի էտիպ
պուլուրտուգլարընը՝ չաիրճապ իճրա էթտի :

Խօլտիւ օ կիւնլէրտէ ալտալիը շահ, վէ ծնուն եւրինէ 393
կէշիպ օթուրտու վուամ . օ քի կրման շահ տէնիլիը .
Պու շահ զիյատէսիլիլէ ուհճմ կեօսթէրտի հայ միլէ
թինէ . վէ տօսթլուգ էթտի պիգիմ վուամշապուհ փա-
տիլահիլէ . վէ ծնուն մուհապպէթինտէն գարտալընը
էանի խոսրով փատիլահճ՝ քի անյուշ տէտիքլէրի գա-
լէտէ զէնճիլիլ գօնուպ՝ պաղլը իտի՝ գուրթարտը, վէ
ծնու րահաթլըգտա իքրամ իլէ սագլատը :

Հայաստան՝ տիւզէլտիքտէ էլ վուրտու Պրասահակ եւ 395
նիլէմէկէ Պր հօրիսիմէլէրին քիլիսէսինէ . վէ պուլտու
Պր հօրիսիմէնին մէղարընը, քի Պր լուսաւորիլին իալ
պիլիլիմնտէ միւհրի իլէ միւհիւրլէնմիլ իտի . վէ սա-
հակ հայրապետ տախի լթէքրար քէնտի միւհրի իլէ
միւհիւրլէտի :

Պունուն կիւնիւնտէ կիւնէլ կիպի փալլայըպ կեօրիւն
տիւ սթ մէսրուպ՝ վարդան աալը պիր սալիճ քիմէնիլին
օղլու տարոն սէմթինտէն հացեկաց տէտիքլէրի քէօլ
տէն : Պու Պր մէսրուպ (քի Պր մաշտոց տախի տէնիլիը)
էլէ

- 396: Ելենիքա իլիմէրինտէ թէրպիլյէ օլուպ' նը ներսէսէ շայիրտլը Էթաթի . վէ սօնդրա իսսիդ Էապսան Էհրէրէ շէքիլիպ , ռուհանի Էօլլարա վէրտի քէնտիսինի : Վ Է իշիթտիքտէ նը սահակըն Էթաթիլէրինի' կէլտի ծնուն Էսնընա . վէ ծնտան վարդապետիք փայլսինի տըս' ծնուն Էմրիլիլէ պաշլատը վազ Էթմէկէ հէր Էէրտէ : 401: Վ)ու նը մեպրոպ' սահակ հայրապետ իլէ պիր օլուպ' չօգ չալըշտը հայ Էազըսը տիւղմէկէ . ղէրէ օ փաթիլ թէսէք հայ Էազըսը օլմայըպ , ղայրը միլլէթլէրին Էազըլարը' իլէ կէշնիլէրի իտի : Վ իլիլիսէ մաստանլէրինտէ աստի Էազըսընը . իլիմխուսուսլարընտա' ռում Էազըսընը , վէ գափու իլլէրինտէ ֆարսի լիսանընը գուլլանըպ' օլտուգճա իլլէրինի կէօրիլըլէր իտի : Վ Է սօնդրա' չիւնիլ ինսան ճահաթի իլէ Էսէմէյիպ աճիլ գալարլար , նիյաղ իլէ տուվայա մէշղու օլուպ' ալա հըն գուլլէթինէ սըզնտլար :
- 406: Վ)իր գաջ Էրլտան սօնդրա ալտը նը մեպրոպ շայիրտլէրինտէն պիր գաշընը , վէ Էնտի միջուպ Էաէ . վէ օրա տա շայիրտլէրինի պըրտագըպ' վէ սալթ իքիսինի պիլլէսինձէ ալըպ , ատլարը յովհան Էկէղէյաղի , վէ յովսէփ պաղնաղի , ծնլարլա կիթտի սամուստա . վէ օրատա տուվայա մէշղու օլուպ' տուվատա իքէն ալահըն պէյան Էթմէսիլիլէ կէօրտիլ վէ ալտը ալլահտան իսթէտիկինի . վէ տուվատան գալղըպ օ սաաթ տիւզտիլ հայ Էազըսընը հէր գարաֆտան թէրմիլ . վէ չափըճագ Էլ վուրուպ թէրճիլմէ Էթաթի ռումտիլլինտէն սողոմոնտն տուսկաց քիթապընը' քէնտիսինէ Էարտըմճի Էտիլէք օ իքի շայիրաթի . պու Էազընըն պուլունմասը օլտու Էֆէնտիմիղին 406 սէնէսինտէ . յը սահակըն կսթուղիկոս օլմասընըն օն Էէտինճի սէնէսինտէ . վէ վուսմապուհ սալղանաթընըն օնպէլինճի Էրլընտա :
- 407: Վ)ու հայ Էազըսընը կէթիրտիքտէ հայաստանա' նը մեպրոպ' վուսմապուհ փատիլա' վէ նը սահակ պու . նու տուլուպ' թափօր վէ ալայիլէ մա գարը վարտըլար . վէ պէօյիլը ղէնէթիլլէ շէհրէ սօգտուլար' 408: ալահա չիւքիլը Էտիլէք : (յնտան սօնդրա մէտրէսէլէր ալըլըպ , օ Էազըսը կէրէկի կիպի Էօկընտիլիլ հայ ուշագլարը : Վ Է պու իլին ճէ շէքիլ օլտուղունու Էէրլի Էէրինէ փատիլահ քիթիլլէրինէ Էազտըրտը վուսմ :

վաստնապուհ . վն միլլէթ տախի հէփ շահիտ օլարուգ .

Վոննոտան սօնդրա տիւզտիւ շր մեսրոպ աղոճան վն
կիւրճի եազը լարընը օնլարըն տիլիննէ կեօրէ :

Վեօյլէ օլտուգտա՝ էլ վիւրտու շր սահակ՝ ածաշունչ 411
քիթապը եախօտ թէվրաթի շէրիֆի՝ ասորի տիլին
տէնն թէրճիւմէ էթմէկէ հայ տիլիննէ . նիճէ քի շր
մեսրոպ եէննի կտակարանը . Վ է չիւնքի շր սահակ վն
շր մեսրոպ արզաւէրի վատ իտի տիւրլիւ տիւրլիւ քի
թապլար տախի թէրճիւմէ էթմէկէ , լաքին վադիթ
պոլլմատըղլարընտան , ֆիրասէթլի քէնտի շայիրտ .
էրլինտէն պիր գաւընը սէչիպ՝ էօթէյէ պերիյէ եօլ-
լատըլար , քի էյի վն մէշհուր քիթապլար պոլլուպ հայ
տիլիննէ չէվիրսինլի . յովսէփ պաղնայի վն եզնակ
կողուսցի կիթտիլէր ոււհայա . յովհան եկեղեցացի վն
արձան արծրունի ստանպօլա . իքի շայիրտ տախի օրայա
վարտըլար քէնտիլէրին իսթէքլի օլմալարը իլէ՝ զեռնդ
երէց տէտիքլէրի , վն կորինն՝ լաղապը սքանչելի . ոււ-
հայա կիտէնլէրտէ եէթիշտի պոլլնլարա . վն պոլ ալ-
թը շայիրտ ստանպօլտա էլ պիր էտիպ՝ օդ . քիթապ
թէրճիւմէ էթտիլէր , եէտի երը չալը շարազ :

Վոննլար մաքսիմիանոս ատըլը ըստանպօլ պաղրիկինին
էլի իլէ կայսերին քիթապլսանէսինտէ պոլլտուլար
ուում տիլիննէ թէմիզ վն սաղ ածաշունչ՝ եէթմիլէրին
թէրճիւմէսի՝ (քի հայճա եօթանասնից թարգմանուի
տէրիզ .) վն սահիհ շոր կտակարան . վն կէթիրտիլէր
հայաստանա : Վոննլարը կեօրտիւքտէ շր սահակ՝ եէ-
նիտէն պաշլատը պիր ուճտանն օ պիր ուճա հէփ թէր-
ճիւմէ էթտի հայ տիլիննէ՝ շր մեսրոպ տախի օնա եար
տըմէտէրէք . Վ է չիւնքի պոլ աղըր իշտի պիլիննէճէ
վն սահիհլէնէճէ մատտիլէր վարիտի , քի քէնտիլէ-
րիննէ վագիթ եօդ իտի օնլարը պաշա չըգարմաղա ,
միւշալլիւրէ կտիպ՝ պիր գաշ շայիրտ եօլլատըլար իւ
քէնտիլէրի վն աթինա միտրէսէլէրիննէ քի թէքմիլ էօյ-
րէնսինլէր հէր շէյի , վն տեօնիւշտէ՝ օ թէրճիւմէտէ
ուպի գալան շէյլէրի թէմալլասընլար . նիճէ քի պիր
վագիթտէն սօնդրա գիյատէսի իլէ կիթտիլէր . պազ
հայ թարիխինտէ . ք . 54 . վն 58 :

25 : Իսլէմն՝ խոսրովան լեւրար քառն շէմար . 3
չապահան ծնուն եերինէ կէլէտ :

Ք . 55 :

413 :

այ ետղըսր պուլունտուգ տան ալ թր երլ անդրա՝
վառնապուհ փատիշահ քի րահաթըղ տա էյի
ամէլէրիլէ կէլինտի , 21 սէնէ փատիշահըգ սիւրիւս՝
էօլտիւ . վէ սիւր օղլու գալար օն եաշրնտա ատը տը
տաշէս : Ելէլէրէթէ կէթտիլէր նախարարլար փատի
շահ տիքմէկ իւին . վէ չիւնքի չսմուգ լու գ հալինտէ խտի
արտալէս շահգատէ՝ եալվարտըլար նք սահակա , կիթ
սին ամէլշահնա՝ քի օղաման յաղկերտ խտի . վէ տի
լէսին քի թէքրար խոսրովու տէօնտիւրիւս՝ հայլարա
փատիշահ տիքէ :

Եթտի նք սահակ յաղկերտին սյաղընա նախարարլա
րըն մէքթուպի իլէ , վէ բէճա կէթտի սյու յիլին . օ տա
խի աղիդին րէճաարնը գապուլէտիսլ ոալը վէրաի խոս
րովու . Տիլէտի խոսրով՝ քի հրահատ կամնարականը
տախի իդլաղէտիսլ՝ տէօնտիւրիւն սիւրկիւն եերին
տէն սիճիսթանտան . օնուն սէօյիւնի տէ կէթտի . վէ
լաքին խոսրով կէօրէմէտի հրահատը . գէրէ սիւր երլ
եախօտ սէքիզ այ եաշատը սյու իքինճի քերէ փատի
շահ օլմասընաա , վէ հրահատ հայաատանա կէլմէտէն՝
էճէլի եէթիշիսլ էօլտիւ : () սէնէ էօլտիւ հայլարըն
սերասքերի տէ ատը համաղասպ , վէ օնուն իւչ էվլա
տը գալտը , ատլարը վարդան , հմայեալ վէ համա
ղասպէան :

415 :

ապուհ յաղկերտ շահըն օղլու , խոսրով էօլտիւքտէ
օնուն եերինէ կէլիսլ՝ փատիշահ օլտու հայ միլէթի
նէ . գէրէ չիւնքի յաղկերտ շահ՝ տայիմ տիւշիւնիւսլ
զայրէթէտէր խտի հայլարը խրիսթիանըգ տինինտէն
տէօնտիւրմէկէ , վէ ռումլարտան օնլարը ուզադլան
տըրումաղա՝ հայլար փատիշահ իսթէտիքլէրինտէ , ալտը
քէնաի օղլու շապուհու փատիշահ տիքտի քէնտի փայը
իւզէրինէ . վէ թէնպիս կէթտի օնա քի հայ նախարար
լարընը գէվգ ու սէփառէ դութուուն , թա քի կէվէթ
լէնիսլ՝ խրիսթիանըգ տինինտէն սօղլուսունլար :

Ելէլաքին հայ նախարարլարը իսթէքսիզ օնու գա
պուլէտիսլ փիւրլասըղ գօնուշուրլարիսի անուշլա , վէ
տայիւ

տայիմա սի(թէմ) էտէրլէրիտի ծնա , աստամ եւրինէ դօ մամազլա ծնու : Սիր կիւն ծնունդա տալ կի(թա)րլէր • 416 • վէ եանլարրնձա կի(թա)ր աստամ նախարար՝ քի մոկ էյալ է(թին) պէյի իտի : Սունլար ուղադտոսն տաղ էլէկի սիւրիւսի կեօրիւպ՝ տիւշտիւլէր արտլարրնա , (թա) քի գափաթտըւար ծնլարը պիր սարփ դաշլըգ եւլը • իլէրի սալտըգտա նախարարլար՝ կէրի գալտը շապուհ • ղէրէ ձէաարէ(թ) էտէմէտի • դազըլտը ծնա ատում • նէ գօրգայօրսուն տէտի • սէն էրքէք սին , գարը տէլիւ սին , իլէրի եիւրիւ • ձէվապ վէրտի շապուհ , ձինլէրէ մախուու տուր տէտի պէօյլէ՝ դաշլըգ եւրլէրտէ աթ օյնաթմադ : Սիւձէնտի պու սէօզէ ատում , լաքին եու(թ)դունտու , վէ պիր փուրսաթ արարիտի օ սեօ զիւն դարչըլըղնը ծնա վէրմէկէ :

Սիր գաշ կիւնսուն տնլարա՝ կինէ պէրապէր ալա կի(թ) 417 • տիլէր՝ եապան տօմուլու սովամաղա դամըշլըգ եւրլէրտէ • վէ գամըշլարա աթէշ վուրտուլար՝ քի գուշաթ սինլար տօմուլարը • գամըշլար գու(թ)ուշտուգտա կէլէմէտի շապուհ , վէ աթէշ տեօր(թ) դարափընը ալտըգտա , էօթէյէ պէրլէյէ պաշտտը աթը իլէ տօլաշմաղա , վէ էգրափընա պադարադ՝ գու(թ)ուլմադ չարէսինի արամաղա : Աթէթիտի ծնա ատում մոկադի • նէ գօր գայօրսուն տէտի • իլէմէ սէնին պապան վէ (թ)անկըն (չիւնքի աթէշիւրէսթ իտի շապուհ) : Ձէվապ վէրտի շապուհ • չիմտի տէտի շադալը պըրադ • վէ շու աթէշտէն սալուշ , քի պէն տէ արտընձա կէլէ պիլէյիմ • ղէրէ պէնիմ աթըմ իլէրի վարմաղա իւրքէր : () սեօղ տէ տտում տախի ծնու մասխարայա գու(թ)արադ տէտի • պու եւր տէ դաշլըգ եւլը մի տիր քի պէն իլէրի տիւշէյիմ • նիձէ քի էվլէլ տէմիլիտի շապուհ , վէ ատումու ձինէ պէնգէ(թ)միլ իտի • էյ տէտի չիւնքի սէն մոկադիլէրէ ձին սօյու տէրսէն , պէն տէ սասանլըլարա գարը եիւրէքլի տէյի աու դադարմ : Սունու տէյէրէք աթը գամըլլալա՝ աթէշտէն կէչտի սանքի պիր չիլէքլի շայըլըգտան կէլէր կիպի • վէ գու(թ)արտը շապուհու • վէ չիւն պիլտի քի շապուհ պու սի(թ)միլ չէքէմէլըգտը կի(թ)աի մոկ սեմ(թ)ինէ : Սեօյլէ տաճա պիր գաշ սի(թ)միլ սեօզլէր իշի(թ)աիրտիլէր շապուհա ճայ նախարարլարը , քի ձանընա քէար է(թ)տի :

() վադի(թ)լէրտէ պու շապուհուն պապաար յաղկերտ 418 •

շահ՝ հարածանք չըզարար խրիսթիանւարա դարչը, վէ:
 օ սէպէպտէն չողու մարտիրոս օլտու: 1) Է իւնքի սք.
 սահակըն սէրպի ստլիկի վարխոի յաղկերտին հուղու-
 ռունտա՝ կիթտի օրայա, վէ, րէճա էտիպ, ուսուռ ա-
 գըլըր սէօղէր իւն՝ տինտիրտի ծնուն ժարպոնդըրնը -
 պուռ շէյի Էթտի սք. մարու թա Էսլիսկոպոս տախի. ուսգ
 հայ թարիխինտէ. Բ. 55:

419. Տաղածանքստան սօնգրա իսասթաւանտը յաղկերտ. պու-
 նու իշիթտիքտէ: ծնուն ողու շապուհ, քի տէօրթ սէ:
 նէ: փասլիչահչըգ սիւրէր խոի հայաստանտա, աճէլէ-
 իւն չողար կիթտի. վէ, աճէմ ապքէրի պրոպրպ հայ-
 ստտանտա՝ էմի Էթտի վարա ոտըր սէրասքէրինէ: քի
 հայ նախարարըրնը վէ, սէօյլի քլէրինի դութուպ ա-
 ճէմիսթանա կեօթիւրէ: 1) Է քէնտիսիտէ: Եթթիւրթ-
 տէ պուպարնա՝ ծնու էօլմիշ պուլտու. շապուհու տու-
 իի յաղկերտին գուլարը օ կիւն էօլտիւրտիւրէր, վէ
 թախթա կէշտի իքիննի վուամ շահ:

Տաղան հայ նախարարըրը տուլտուլար յաղկերտին
 վէ, շապուհուն էօլմիշտի, վէ, պիլտիւրէր քի նէ թէն,
 պիլհ Էթմիշ շապուհ քէնտի սէրասքէրինէ, հէփիսի
 պիր օլուպ՝ ներսէ: Ճիհրակաղի տէտիւրէլէրինի սէրաս-
 քէր սէշտիւրէր. վէ, ծնուն գուլաղուղ օլմասի իւն: աքէր
 տէվէրիպ՝ տիւշտիւրէր շապուհտան դալան աճէմ ա-
 քէրի իւղէրինէ, վէ, ծնարա գըլպադ. դրոտըլար:
 1) ագ.ար կէօրտիւ վարա սէրասքէր քի ճիւմէնի վալ օ
 լույթ, վէ, պիր դարափտան Էարտըմ ճի Էօգ, դուլէ-
 թինէ կիւլիսիպ իւրճիլէ կիրտի հայ աքէրինին իշի-
 նէ. վէ, տահա պիր իշ իշէմէտէն՝ Էրտըրըմ կիպի Էն-
 տի ծնուն իւղէրինէ: ապրսամ սպանդունի. վէ, սապ օ
 մուղունու յայրպ՝ տիւշտիւրտիւ ալմընտան, վէ, ալպ-
 ալթընա ալրպ պատարապ սալուշտու, վէ, դալան ա-
 քէրիտէ, դաշըրտր:

1) Էօյլէ: օլտուգտա տաղըլտը նախարարըր հէյ քէս
 քէնտի Էէրինէ, վէ, չօղու սրղընտը մէթին վէ Էմին
 Էէրլէրէ: հէրպիրի քէնտի պաշինա օլարագ, նէ պաշ
 վար նէ սահապ, Էօյլէ քի րահալթըգ. դալպտր.
 Էօլար գալանտը, վէ, ալըշվէրիշ օլմատը թէմամ
 իւլ Էրէ: 1) Էսամ շահ իշիթտիքտէ նախարարըրն
 Էթտիկինի ծնարտան էօճալայըմ ալլի օ տտիսի պիր
 դարափտան միլէթի Էօրսէլէտի. վէ, հայստտան
 մէմ:

մէ մըլէքէ-թիսին ալթընը իւսթիւնէ կէթիրտի .
 Վիւոյլէ օլտուղունու կեօրտիւքտէ՝ նք սահակ՝ աճէմ
 փայլընտան կէրի չէքիլիւ , ալտը պիլէսինճէ՝ նք մեւ
 բոպու , վէ իւլ թօննունու , առաքը վարդան , հմայ-
 եան վէ համաղասալեան , վէ կիթտի ռում փայլնա .
 Վէ լաքին օրատու օլան նախարարլար ընու կաթուղի
 կոս եւրինէ գապուլէ կէթմէտիլէր . գէրէ կկրմիլչէր ի
 տի գայսերիէ եպկսուն հիւքմի ալթընա . Վալլէրմէ-
 տիլէր ռում դապիդլէրիտէ՝ նք մեսրոպա քի հայ եւ
 զըսնը օրատա դալիսլէրէ կօյլտէտէ .

Վու հալի կեօրիւպ նք սահակ՝ քեաղատ եպպըր թէն
 դոս կայսերէ վէ առտիկոս պաղրիկէ , վէ անատոլիոս
 սէրասքէրէ քի մալադիատա կէլէնիլ իտի . վէ պու
 եաղըլտըր եօլլատըր նք մեսրոպուն էլիլիլէ , վէ քիւ
 տի թօննունու վարդանը պիլէ գօլտու . վէ ընճա
 էտիւ իղին իսթիտի , քի գատըր օլսուն կաթուղի
 կոսլուղունու սիւրմէկէ ռում փայլընտա տախի , վէ
 մէսրէսէլէր ալմաղա հայ եաղըսը իլին . Վէ թէն
 դոս կայսր պու ընճալը գապուլէ էտիւ իսթիտիլէրի
 իւզլէ իլին վէրտի . վէ վարդանը օ սէմթտէ օլան
 հայլար իւզլընէ սորատելատ էթտի՝ եանի սէրաս-
 քէր . Քեաղալը առտիկոս պաղրիգտէ նք մեսրոպու
 պալ իսճա էթտի , եանի վարդապէտլէր վարդապէ-
 տի . վէ ռումլըր տախի ընա ագիմիդոս առը վէրտի-
 լէր , քի ույգու ույումաղ տէմէք տիր . եանի իլմէ
 չալըչըպ՝ վուգուլի թահսիլ էտէն . Տիլէտի նք մեւ
 բոպ առտիկոս պաղրիգտէն՝ պիր տօղրու վէ սահիհ
 տօճաղունէ էսքնէկի . պաղրիգտէ սեօղ վէրտի . վէ
 սօնղրա ընու պուլտու մաքսիմիանոս պաղրիգ . քի
 պիզիմ թարգմանիլէր պիր վաքիթտէն սօնղրա կէ-
 թիրտիլէր հայաստանա . նիճէ քի իշարէթ էթտիլք
 եօղարտա .

Վէ մեսրոպ հայաստանա տեօնաիւքտէ ռում փայ-
 րնտա օլան հայլար գապուլէ էթտիլէր սք սահակը
 կայսերին էմրիլիլէ , վէ չափըճագ մէտրէսէլէր ալը-
 լըպ հայ եաղըսընա եէլթէնտիլէր .

Պիր էգ րահաթլանտըդտան սօնղրա՝ նք սահակ վէ
 նք մեսրոպ էլ վուրուպ տիւզտիլէր քիլիսէ քիթապ-
 լարընը , կէրէք ժամագիրք օլսուն , վէ կէրէք տօնա-
 ցոյց , կէրէք պատարագամատոյց վէ կէրէք զայրը քի-
 թաու-

Թապալար, քի սօնդրա տաճա զկյտտի, շեօճրի, Թ պուղ -
տուրտուլար Կիւտ, վի մանդակունի, վի զայլը հայ-
րապետէր :

(426) Սիր պեօյիւք սինադոս ճէմիյէթի տէ, ԼԹ տի նք սու-
հակ վաղարշապատ շէհրինտէ, վի պիր ալեսսէլիէ-
քեաղատ տօնաթար ալթը ֆիսը Լիւրի, Լիւ Եօլա
գօմաղա Եպիսկարը, քորեպիսկարը, քահանայարը, վի
ճէմաաթը . Կոնդ հայ Թարիխինտէ . Խ . 56 :

431) () Կիւնէրտէ պեօյիւք սինադոս օյտու Եփեսոստա
նեստորա գարը . վի սինադոս պիթարիտէ՝ ռում
պաղրիվէրի քեաղատ Եազտըլար հայաստանա սի-
նադոսուն գանունարը իլէ . վի վիւտիլէր պիվիմ
ալթը նէֆէր Թարգմանիլիւրիվիվէ՝ քի ստանպօլտա
պուլունտուլար : (Յալար տախի կէթիւտիքիլինտէ
հայաստանա Խճաշունչուն Եօրնէկի իլէ՝ սք սահակ
կիւն, սինադոս ճէմիյէթի Ետիպ աշտիշատ շէհրինտէ՝
գապուլ ԼԹ տի օ նք սինադոսուն քիւլալարընը . վի
լանէթ իլէ բէտու ԼԹ տի նեստորու վի ծնուն զարա-
ֆրնսա օլանարը . պադ հայ Թարիխինտէ . Խ . 58 :
Չալըշտը նեստորականար հայաստանա սօգմաղա
նեստորուն միլշէպինի վի օ քիթապարը քի Ետի-
միլշէրիտի Թեղորոս մոպսոնեստապի վի զիողորոս
տարսոնապի : Ս Է լաքին նք սահակ կիւն աշտիշատ
տա սինադոս ճէմիլտիպ, վի օ քիթապարը նդոլէ Լ
տիպ Եազտը ստանպօլա՝ քի սաղընալըլար . պադ հայ
Թարիխինտէ . Բ . 59 :

26 : Սօնդրա տաճա զկյտտի Կիւտի . Կիւ պրալէր Գեղերի :

Խ . 56 = 60 :

422) Չիւնքի վաւ շահ իւլ տէնէ գառար տուրմայը՝
Եօրսէլէմէք իւլը, իտի քէնտի փոյը գարաֆրն
տա օլան սահապարը հայաստան մէմլէքէթինի, Լն
սօնդունտա Եօրուլուպ՝ վազ կէշտի . խոստուսա՝ պաղ-
տը կէսրտիւ քի պեօյլէ գլաղըլը ԼԹ մէկ իլէ, կիթ-
տիքձ, հայաստան խարապ օլուպ՝ միքի կէլքի տէ ա-
ղալըյօր : Սօնդրա տիւ շինտիւ քի գաթըլըլը զլա ճիւմ-
լէսինի տէ հիւքմի ալթընս ալըպ՝ րահաթըլդտա օլ-
սուն, կէրէք քէնտի վի կէրէք հայ միլլէթի :
Ս Է շին պիլլը իտի քինախարարըլար քէնտիսի իլէ պիր
օլ-

օլմազլարուս , եախօտ եարտըմէթմէզլէրսէ , իշխէրի վարմազ , պոռնուն իշխն ատամ եօլլատը սմբատ բազ-
րատունիէ քի արայա կիրիպ' նախարարլար իլէ պարը-
շոգ իշի կեօրսին , պեօյլէ սեօզ վիւրէրէք քի քէնտի
տախի ունուծսուն օնլարըն աճէմասքէրինէ էթտիք-
լէրինի . վէ վատ էթտի քի վռամշապուհ փատիշահըն
օղլու շէհգատէի տէ' հայլարա փատիշահ տիքի :

Վրու իշէ նախարարլար րազի օլուսլ հապէր վիւրտիլէր
որ սահակա քի ռում փայրնտա սաքին իտի . օ տախի
որ մեսրոպու վէ իքի թօռնունու օրատա պըրագըսլ ,
ալտը վարդան ստրատելատը , վէ կէլտի վաղարշապատ
շէհրինէ : Վ է օրատա նախարարլար իլէ մէշվէրէթ է-
տիպ' էլ չի կիպի կեօնտէրտիլէր վռամշահա սմբատ
ասպետի վէ վարդան ստրատելատը , վէ սեօզ վէրտի-
լէր օնա քի իղալէթտէ օլտունլար . վէ վռամշահ տախի
վատ էթտիկի իւղրէ' իշխէրի էթտի պիլիլիտի :

Վրտաշէս սմնդրաքի' վռամշապուհուն օղլու օնսէ . 422 :
քիլ եաշընտա իքէն վռամ շահըն էմրիլիլէ' հայլարա
փատիշահ օլտու : Վ է չիւնքի վռամրն ճէտտի , ետի
պեօյիւք պսպսսը արտաշիր սասանեան տէնիր իտի ,
օնուն նամրնա վէ շանրնա եատիկեար օլմազ իշխն' ար-
տաշէսին ասորնը աւելիւտիպ' արտաշիր տէյիվէրտի .
վէ հայաստանը թէմամ օնուն էլինէ թէսլիմէթտի ,
վէ աճէմէրտէն հիւ պիրինի եանրնա նագըր վէ կեօգ-
ճի քօշմատը :

Վրու արտաշիր պիլ սոգրլլը իկիտ իտի , վէ փատիշահ-
լըգ ումուրինի էյի կեօրիւր իտի , վէ լաքին տէլիգան-
լըլըգ սէպէպինտէն' եօլտուգ հարաքէթլէրէ եէլթէն-
տի , վէ զէնան դայիլիտի իլէ կիզլիճէ տօսթլուգ է-
տիպ քեթթիւ եօլլարա սափտը . եափճա եափճա մատ-
տի մէյտանա չրգտըքտա' միլլէթին կեօզիւնտէն տիւշ-
տիւ , խուսուսա' նախարարլարըն : Վ օգ քէրրէ' նասա-
հաթ էթտի մնա որ սահակ , լաքին ֆայտասընը կեօր-
մէտի , զէրէ օ քէնտիսինի սուշսուգ կեօսթէրիպ' խույ-
ունտան վազ կէշմէտի :

Վ պեօյլէ օլտուգտա' պիրիքտիլէր նախարարլար որ 427 :
սահակըն եանրնա , քի օնունլա աղոզ պիր օլուսլ շէք-
փս էթտիլէր վռամշահ , քի արտաշիրի փատիշահը-
ղնտան ազլ էտիպ' էէրինէ' աճէմէրտէն պիրինի կէ-
շիրսին փաշա կիպի :

Պոլ իշէ գարշը տուրուպ նը սահակ գայիլ սլմատըգ-
տա՝ ծնու տախի կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսինտէն պը-
րագըպ՝ կիթտիլէր վաւաշաճա պիլէլէրինձէ ալմագ-
լա սուրմակ աալը քահանանին պիլինի , քի ծնու կա-
թուղիկոս էթսինլէր :

Սլ աամ իշիթտիքտէ պունլարըն շիքեայէթինի , էմը
էթտիքի կէլսինլէր հուգուրունա արտաշիր վէ՝ Ծը սա-
հակ : () Նըսը օրոյա վարտըգլարընտա , էն էվլէլէա
լընըգձա սեօյլէշտի վաւաշաճ արտաշիր իլէ , նէ՝ տիր
պու քի նախարարլար սէնտէն շէքվա էտէյօրլար :
Ճիվապ վէրտի արտաշիր , պէն տէտի հիւ պիր մատ-
տէտէ էքսիքլի իշ էթմէմիշիմ փատիշահլըգ խուսուս-
լարընտա : վէ՝ հիւ քիմէյէ զարարըմ տօգունմամիշ .
վէ՝ պունու քէնտիլէրի տէ պիլլի վէ՝ դանըր . լաքին չիւն
քի պունլարըն դապիլէթի տիր՝ սահապլարընա գարշը
սուրմագ , վէ՝ Ֆէնտ սեօյլէմէք , օ սէպէպտէն՝ պա-
նա տախի դապիլէթլէրինին իճրասընը էթմէք իսթէլ
օրլար :

Պունտան սօնդրա տիվան գուրուլուպ վաւաշահըն հու-
գուրունտա էթիլէթիլ օլունտուգտա , հէր նէ՝ տիւրլիւ
էթտիլէրսէ , հէվիսինին գարշըլըգ ճիվապընը վէրտի
արտաշիր : Սլ է չիւնքի վաւաշահըն իսթէտիկի տէ պու
խաի , քի հայլարտան փատիշահլըգը գալտըրա՝ նախա-
րարլարըն սեօգլիւնի արտաշիրին սեօգլէրինտէն տահա-
գլէյտա՝ տիլնէտի . խուսուսա քի օրատա ճիւմլէ՝ նա-
խարարլար պիր աղըլ օլարագ չարըրլար , քի նէ՝ լա-
գըմ տըր պիգէ փատիշահ . աճէմտէն պիրի կէլիս՝ պի-
գի գայըրա պիլլի :

428 . Պունլարը վաւաշահ իշիտիպ , ալտը արտաշիրտէն փա-
տիշահլըգ հիւքիւմէթինի . նը սահակը տախի էնտիր-
տի կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսինտէն . արտաշիրի սիւ-
րիւպ խուժաստանա՝ հէր շէյինի միրիյէ զապը էթ-
տի . վէ՝ սը սահակը գընտանա գօտու : Սլ է արտաշիրին
էէրինէ աճէմին պիրլինի մարզպան՝ էտիւտա փաշա էթ-
տի , ատը վէհմիշըրապուհ . վէ՝ նը սահակըն էէրինէ
տէ սուլմակ քահանայը կաթուղիկոս նասպ էթտի .
պեօյլէձէ իշի տիւրլիւ գօշտու գտան սօնդրա , աղիմ
իքրամ իլէ նախարարլարըն էէրլէրինէ էօլլատըր :
Իշիլէ պեօյլէձինէ գալպտը հայլարտան արշակունի
սօյուն փատիշահլըգը . սէնէ 428 . քի վաղարշակտան
պաշ

պաշտօնըս թա արտաշիրէտէք սիրտիւ 580 երւ . վէ
արտաշիր տէ խուժատանտան էօլտիւքտէ , օ տէվլէ
թին նամը նիշանը՝ գալմատը : Վալգտը լուսաւորիչ
սօյունտան տախի կաթուղիկոսլըգ , վէ ղայրըլարտան
պաշգա սօյ պաշլատը : Եանընտան այրը լույ հայաս
տան՝ շեօհրէթսիզ գալտը , վէ տէվլէթինտէն տիւ
շիւս՝ եապանճիլէրէ էսիր օլտու , վէ չէքմէտիքլէրինի
ինկլէյերէք չէքտի , վէ թէտէլլի տէ պուլտու իսէ՝
խայրընը կեօրմէտի :

իտի , վի : մէջէքէթին խալաճընը ալըպ' կեօնաւորի
իտի ամիրապետի : պու ոստիկան' ատրպատականտա
օլան ոստիկանըն հիւքմի ալթընտա իտի . լաքին քէն-
ալի տէ եւլընը պաշ լըպաշնա իսթէտիկինի էսէրի-
տի . ատամ տաիի էօլտիւրէպիլիիտի . վի : դայըր եւլը
լէրէ տէ քիւնէք ոստիկանլար գօյապիլիիտի :

Վատրիկ օթուրուր իտի պազի քէրէ ոստիկան եւրի-
նէ ամիրապետին էմրիլիլէ : հայ մէլէթինտէն . վէնէ
փայտէ իսէ ոստիկան' օ փայտէ իտի պատրիկ տէ
հէր դարափտան :

Վիւրապապատ օլուր իտի հայ միլէթինտէն կայսերին
էմրիլիլէ' սյէ կիպի , վէ կեօզէտիրիտի միլէթի : Վէ
նիճէ քի կեօլիւյօրտուն' մարդպան աճէմ' ալ վէթին-
տէն կեօնտէրիլիլ իտի . ոստիկան վէ պատրիկ' հաղա-
քապիլէրէն էմրիլիլէ . վէ կիւրապապատ կայսերին դա-
րափրնտան : Վէ շիւնրի պունլարըն մանսըպը սլէսսէ-
վի : մարդպանըգ տէնիլիլ , օնուն իլին պու քիթապըն
տեօրտիւնճի փայլն իպթիտաւընտա , մարդպանլըգ
տէփի տէյի ան վէրտիք . շիւնքի մարդպան լուղէթի'
ֆարսի տիլինճէ : դարափ պէքլէթիճի տէմէք տիր . եա-
նի մէմլէթէթին պիր սէմթինի հըփիլ էտիպ' գօրույ-
ան : (իմտի կէլէլիմ պունլարըն թարիֆինէ :

Վայ . 1 : Վէ էհ Դիբ շապուհ մարդպան Վաթիկ , վէ
դիբ գալ լայըթ օլմայանլարըն իսթաթիլիլ օլուր-
մալարը , վէ յոլսէթին հայապէտլիլի :

Բ . 57 : Լ Գ . 1 = 2 :

Վէ հմիհը շապուհ ֆարսի սօյտան մարդպան օլտու 428
հայլարա վաւաճահըն էմրիլիլէ . պու օլտու էվ-
վէլիլ մարդպան . վէ շիւնքի սլիլ էյի քիմսէ իտի' փէք
էթիճէ կեօզէթտի միլէթի : Վէլէլիմ շիմտի կաթողի
կոսլարըն նաքլինէ :

Վաւմակ աալը պիլիիտի' բզնունի էյալէթինտէն , արծ-
կէ քեօյիւնտէն նը ստհակըն եւքինէ կաթողիկոս
օլտու հայլարա . վէ լայըթ օլմայան իլլէրի : եւլթէնիպ'
պիր երլտան սոնգրա ազլ օլտու նախարարլարըն էլի-
լիլ : վէ փարպ սաքին օլտու քէնտի էյալէթինտէ փիշ-
ման օլարադ էթաիլէրինէ , խուսուսա նը սահակա

գարըր :

K 4

Բաբի

429

Բերքիչոյ՝ ասորի մի լէթինտէն սուրմակըն եւելինէ կէ-
չիպ կաթուղիկոս օլտու . վէ փէք ֆէնալըզլա սիւրտիւ
մանսրպընը խուսուսա եւալարու գարշը , ծնլարտան
էօլէնլէրին մալընը քէնտիսի զապդ էթմէկ իլէ . պու-
նուսն իլին նախարարլարըն պիր գալը ծնուսն եւելինէ
ղոյլըսընը գամադ իսթէտիլէր . վէ պաղլըլէրի տէ սը
սահակը տէ սնտիւրմէք իսթէր իտի , քի աճլ, միսթան-
տա հասլս օլունմիլ իտի . Պու մատտէ, իլին իքի դա-
րաֆտան եաղտըլար վումշահա . օ ստիս իքի գարա-
ֆըն հաղըրըն հօշ էտիպ , սը սահակը սալը վէրտի ,
քի վարըպ եւելինէ օթուրա . վէ իղին վէրտի քի ձեւ
նաղըրութի էթսին , վէ էօյրէտէճէք շէյլէրի էօյրէթ-
սին . պիր զայրըսընը տախի գօսու աղը շմուէլ՝ ասո-
րի ձինսինտէն , քի կաթուղիկոսլըզ մատտէլէրինտէ-
հիւքմ էթսին . Պունլարըն էթտիքտէն սօնղրա վում-
շահ սէրասքէր տիքտի վարդան սալուստէլատը . վէ վա-
հան սամատունի տէտիքլէրի պեօյիք նախարարը վէ-
զըր էթտի հայլարա . վէ հէփիսինի տէ՝ էօլուստը հալ-
աստանա :

432

Մանէլ ասորի կաթուղիկոս կիպի օթուրուպ չօգ
ֆէնա գուլանտը կաթուղիկոսլուղու . վէ քէնտիսի գու-
մահ գարաֆընտան բըքիչոտան զիյստի :

439

Եւտի երլասն սօնղրա շմուէլ էօլտիւքտի՝ պիլիքտի-
լէր նախարարլար սը սահակըն եանընա . վէ ծնտան
ափիլ տիլէլէրէք՝ եալարարլար քի սալթ օ օլտուն կի-
նէ քէնտիլէրինէ կաթուղիկոս : () տախի պու իշտէն
կէրի տուրուպ՝ պիլյան էթտի ծնլարա օ րույայը քի ալ-
լահ կէօթլըմիլ իտի քէնտիսինէ իքի շէյ իւղէրինի .
պիրի՝ քի օ զտման գալգաճապ լուսաւորլւ սօյունտան
հայլասպէտիք . իքինձիսի օ քի թիւքէնիճէք հայլար-
տա՝ արշակունի փատիլահլըդ : Վ է քէնտիսի տէ շէ-
քիլտի կիթտի բաղըրեանդ սէմթինի . վէ սարին օլ-
տու ըլուր տէտիքլէրի քեօյտի . վէ ծնտա էօլտիւ . սէ-

440

Նէ 440 . նաւասարդ այըն 30 . եախօտ այսմաւուրըս
կէօրի սէպտեմբերին 9 . վէ թէնի կէօմիւլտի մէզարա
աղտիլատ քեօյիւնտի . վէ օրատա պիր աիլպէր քիլիսի
եափըլալ . վէ չօգ միւձիգէթլէր օլտու , վէ տայիմ օ-
լուր իտի . վէ ծնուն իլին երլասն երլա էօրթու կիւնի
գօնտու , քի շիմիլէտէք գութուլը :

440

Եսրոս վարդասէտ՝ սը սահակ էօլտիւքտէն սօնղ-
րա

ըա գայիմմաքամ դարգընա կաթուղիկոսլըգ քիւրսի-
սինի ալթը այ կեօրիւպ կեօզէտիպ՝ քէնտիսի տախի
էօլտիւ վաղսըշապոտ շէհրինտէ . վէ կեօմիւլտիւ մէ-
զարա օշական քեօյիւնտէ . վէ սնուն իշին տախի կիւն
Թային օլտու երլտան երլա եօրթուառնու դութ-
մաղա :

Յոխէգ ք սահակըն վէ ոք մեարոպուն շայիրտի 441
վայոց ձոր Լյայէթինտէն , հողադիմ քեօյիւնտէն՝ ոք
մեարոպուն կմի Լթոիկի իւզրէ՝ կաթուղիկոս օլտու .
վէ իւնքի տահա եպիսկոպոս տէ կիլ իտի տալմանէ ձեռ-
նադրութի Լտէրիտի : Լթը երլտան սօնդրա եպիւ-
կոպոս օլուպ քէնտիսի Լտէրիտի հէմ՝ ձեռնադրութի
վէ հէմ՝ կաթուղիկոսլըգա միւթաալլիդ զայրը իշէ-
րի . վէ հէր շէյի տիւզէլթմէկէ միւրատը օլուպ՝ սինա-
դոս Լթաի շահապիվան շէհրինտէ . սէնէ 447 . վէ իկիր-
մի գսնուն պաղլատը նիգամ ինթիլամ իշին , գոթ-
մայանտան ձէրիմ Լալմապ Թէնպիհ օլունուպ . սնուն
իշին օ գանունլար ճէրիմէ գանունլարը տէնտիլըր . պագ-
հայ Թարիխինտէ . Գ • 2 :

() կիւնլէրտէ իքինձի յազկերտ աճէմլէրէ շահ օլուպ՝
նիյէթ Լթաի քի հայլարը տեօնտիւրէ Լթէշիէրէսթ-
լիք մէզհէպինէ . վէ պու իշէ զլյատէսի իլէ գըզըշտըր
տը սնու՝ քէնտի վէզլըրի միհրնէրտէհ , Պու իքիւրտէ
իքէն՝ վարազվաղան սինի վասակըն կիւլլէյիտի՝ գայ-
նաթասընա իտամ օլուպ՝ յոպտը կիթաի աճէմիսթա-
նա . վէ օրատա տինինի ինքէար Լտիպ՝ պաշլատը մի-
հըրնէրտէհի Թահըլիք Լթմէկէ քի հայլարը քէնտի մէզ-
հէպինէ տեօնտիւրէ , իւմիտլէնէրէք քի պեօյլէ Լթ-
մէկ իլէ պիր պեօյիւք փայէ տահալը օլա :

Պունուն սեօզլէրինտէն զլյատէսի իլէ գապարտը մի 442
հընէրտէհ , վէ դութուշտուրտու յազկերտի : () տա-
խի քէնտի օգուր եազարլարը վէ ալիմլէրի իլէ մէշվէ-
րէթ Լտիպ՝ պիր շէյ գուրտու քի գօլալլըգլա հայլա-
րը ավլայա : Պու նիյէթիլէ եաղտը հայլարա վէ աղ-
ոռնալարա վէ կիւրձիլէրէ քի աւքէր կեօնտէրսինլէր
նախարարլարա պիլէ՝ ապար տէտիքլէրի էյալէթէ ,
քէնտի պիլէսինձէ ձէնկէ վարմաղ իշին հոք սէնիլէն
միլլէթին իւզէրինէ , (քի պիր սօյ Թաթալ տըր :)
Պեօյլէձինէ օնլարը քէնտի եէրլէրինտէն ուզաղա չէ-
քիպ տինլէրինտէն չըգարմազ իսթէրիտի , վէ աւը-
Եէր

Եւրէրինտէ վէ եուրթլարընտա օլանլարը՝ տախի՝ օ՝
եօլա պրադմադ ։ 1) Էքէնտիսիսի Հայլարա սէվկիւ-
լիւ կեսթլիմէկ իլին՝ Հայլարտան մարզպան դատու-
յասակը ։ վէ վարդանը՝ տախի՝ սէրսսքէրըիկինտէ գա-
լիյէտի ։

2 : 1) արտի հարցադրանքին վերաբերող - վե՛ լարդանլա պիտ օլան-
լարդին էրեթիշլերի վե՛ լեհարիշլերի :

$$4 \cdot 2 = 10$$

442. **Ա** աստի սիւնի , եանի սիւնիք մէմլէքէթին պէյի
հայաստանա մարդպան օլուս , վէ վարդան սի
րասքէր իլէ վէ զայրը նախարարլարլա մէշլէրէթէտիպ,
սնլարուն իրատէթիլիլէ յազկերտ շահըն էմրի իւզրէ
պիր պէօյիւճէք պէօյիւք ասքէր եօլլատը նախարարլար
վէ քահանալարլա ապար սէմթինս : **Բ** զունլարտան
վէ կիւրծիլէրտէն տէ կիթտիլէր օրայա : **Պ**ունլարը
կեօրտիւքտէ յաղկերտս՝ չօգ սէվինտի - վէ պունլարլա
կիւրիւտիւ հոնք իւզէրինս : **Ե**քի երլ ճէնք էթտի,
պիր շէյ էտէմէտի - պաղտը կեօրտիւքի իշ կէճէքէ
ճէք՝ գօրգտու՝ օլմայա քի իրիսթիանլարըն էիւրէկի
գրըրլարն - պունուսն իւին պապիլէրինի կէքի տէսնտիւ
րիւս՝ սնլարըն եէրինս զայրըլարընը կէթիրթտի - վէ
օարալուք վաղիթլէրտէ՝ տէմիր գափույա եագըն գա
լէ եափտը , վէ պիր գաշ երլ օրատա օթուրտու գալտը
447. **Պ**աշտար արթըգ օրատա օլան հայլարը տալէթ էթ
մէկէ քի աթէշէ դատարնլար - պիր կիւն սէրպէսթ ճէ
վապ վիրտիքտէ պունա դարեգին՝ կէնճ նախարարլա
ըն պիրիսի՝ իֆրաղ իլէ տարըրլու զմտանա գօտու օ
նու : **Պ**ունու կեօրտիւքտէ իքի նախարար՝ ատում գնու
նի , վէ մանաճիհը ուրտունի՝ օրատան կիղ լիճէ սալու
շուս կիթտիլէր ասքէլլէրիլէ : **Բ** սքէր եօլլատը յազ
կերտ արտլարընճա . վէ հէփիսինի տէ մարաիրոս էթտի
(յոտան սօնղրա պաշլատը կեահիճէ դաթլլուդլա ,
վէ կեահիճէ աճը սեօղլէր իլէ տայիմ տալէթ էթմէկէ
խրիսթիանլարը աթէշէ դափմաղա : **Բ** է սնլարա գօր
գու վէրէյիմ տէյի՝ հայլարտան տեօրտիւնի՝ պէօյիւք
լէրտէն օլարաղ՝ իսքէնճէյի գօշտու , վէ սօնղրա զըն
տանա գօտու : **Պ**այրըլարընա տախի էլ վուրուս պիր
449. շէյ էտէմէտիքտէ՝ դէնշապուհ ատըր պիրինի եօլլատը

Հայաստանա , քի աղըր վերկիւրիւն վէ դայըր տիւրլիւ
է զիյէթ լէրիւն օնլարը սըգըշտըրըպ' ալլայա . վէ լա
քին պիր շէյ գաղանամտը :

Տեօնտիւ յաղկերտ ածէմիսթանա , վէ օնտան քեռ 450 :
գատ եաղար Հայլարա քի ածէմ մէզՀէպինի գապուլ
էթսինլըր . միհրնեթսէՀէտէ եազտըրտըր . Պու քեա
դաւար Հայաստանա կէլսիքտէ'սինադոս էթտի յով
սէփ կաթուղիկոս արտաշատ շէհրինտէ եսլիսկոպոս
լար վէ նախարարլարա . վէ Հէփիսի կեօնիւլ պիր
օլուպ ճէվապ եազտըր' րիւսպայ էտէրէք օ ածէմ
մէզՀէպինի : Պոնտան չօգ գըզտըր յաղկերտ , վէ
ֆերման կեօնտէրտի նախարարլարա քի կէլիպ քէնտի
Հուզուրոււա էիւզ պէ էիւզ սեօյլէշսինլըր :

Ղախարարլար գարշըր տուրամայըպ , վէ միւշալլէրէ
էտիպ չըզտըրլար կիթտիւր . վասակ մարգպան , վառ
դան սերաքէր , վէ դայըրլարը տախի . վէ պիլէլէրին
ճէ աղոււնլարըն պէյի վաչէ , վէ կիւրձիւրինն պէյի
վազգէն' քի վարդանըն կիւվէյիսի իտի . վէ գուզար
լար վաշապ աշուշա : Պոնլարըր կեօրտիւքտէ յաղ
կերտ' սէրթձէ սեօյլէշտի . վէ չօգ սեօզլէրտէն սօն
զրա' Հէփիսինի տէ գընտանա գստու , էէմին էտէրէք
քի էկեր տեօնմէզլէրսէ , ուզադ երէ սիւրէ օնլարը'
էօյլէ քի կէրի տեօնմէք գապիլ օլմայա . վէ մալարը
տախի միրիյէ ալընա :

Պէօյլէ սյսուգտա' շահ գուլարընտան պիրիսի' քի
կիզլի խրիսթիան իտի' պուշլարա էօկիւթ վէրտի .
պուշու պիլէսինիզ քի տէտի' էկեր սիզ սիւրկիւնէ
կիտէրսէնիզ' խրիսթիանլըգ տախի սիւրիւլիւր սիզին
վիլսյէթինիզտէն . զէրէ շահ առքէր եօլլար օրայա ,
վէ մէճուսիլըր , քի ձիւմլէսինի տէ իսթիւր իսթիւմէզ
ածէմ մէզՀէպինի տեօնտիւրիւրլէր . վէ լաքին էկեր
սիզ յիստի էիւզտէն շահըն Հադրընըր էլէ ալըպ' սաղ
էսէն էէթիլիւսէսիզ Հայաստանա' միլլէթինիզի գուր
թարը'րսընըգ :

Պու մաւլահաթա իսթէքսիզ զօլ դար գայիլ օլուպ
սեօզ վէրտիլէր , վէ յաղկերտ շահըն կեօզիւ էօկիւն
տէ կիւնէշէ սէճուէ գըլտըրլար . վէ յաղկերտաւն իք
րամ վէ ըաղպէթ կէօրիւպ տէ օնտիւլէր Հայաստանա
պիր էզ մէճուսիլէր տախի պիլէլէրինձէ , քի Հայճա
մոգ տէրիզ' վէ օնլարըն պաշը' քի մոգպետ տէրիզ :

Պունլար եկեթիշտիբէրինտէ Ժաղկոսն տէտիբէրին
էյալէթէ, մէճուտիլէրին պաշը՝ տաքերտէն պիր գաչ
նէֆէր ալլայ կիրտի անդղ քեօյիւնէ. վէ երդմադ.
իսթէտի քեօյիւն քիլիսէսինի. Պունա գարշը տու-
րուպ զլուտդ երէց տէտիբէրին քահանայ՝ թէվապիսի
իլէ, գովտու մէճուտիլէրին վէ սնլարըն պաշընը:

Պու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՝ եկեթիշտիլէր օ-
րայա հայարտան չօգ սիւսհլը քիմնէլէր սէրպէսթ-
լիկիլէ. եկեթիշտի յովսէփ կաթուղիկօս տախի վէ
զայլը եպիսկոպոսլար, ճիւմլէսի տէ հաղըր՝ տին
սօղրուլուղունա վէ նը. եկեղեցի ուղորունա ճանլա-
րընը ֆիտա էթմէկէ. Պու հէնկէամէտէ՝ կիզ լիճէ
կէլտի օրայա վարդոն սէրաքէր եալընը. վէ եպիս-
կոպոսլարըն այաղընա տիւշիւպ՝ սէյան էթտի օնլարա
քէնտի եիւրէկինի վէ սպիր նախարարլարըն նիյէթի-
նի. վէ քէնտի ինքեարընը աղլայարադ՝ աֆիլ տիլէտի
օնլարտան:

(Յնւր պիր էզ ռահաթլանտուգտա՝ եկեթիշտի վասակ
սիւնի, քի ճանիւկէօնիւտէն աինինի ինքեար էթմիշ
իտի. վէ սնունլա պունունլա սեօյլէշէրէք չօղունու-
րազի էթտի քի պիր վադիթ մէճուտիլէրին գապուլ
էթսինլէր՝ կիսինճիլէտէք. Վեօյլէճինէ սնլար եէր
պուլտուգտա պեօյիլէրին էվլէրինտէ՝ եայլըտը հայ-
լարա աթէշփէրէսթլիք՝ խոլսուսա օնլարա քի կէվ-
շէքլէնմիշէր իտի տինլէրինտէ:

Պունու պեօյլէ կեօրտիւքտէ վարդան՝ չարէսինի պու-
լամայլալ ալոր օղուլուշաղընը, վէ պիր եանա չէքիլ-
տի հայաստանտան. Վախարարլար պունու տուլուպ
էլլի եօլատըլար օնու, վէ եալլարարադ կէրի չէվիր
տիլէր, վէ սնունլա պիր օլուպ գովտուլար էվլէրտէն
մէճուտիլէրի. Վագտը կեօրտիւ վասակ քի իշ թէր-
սինէ տեօնտիւ, տէվլիտի աճէմ ասքէրինի, քի օնլար-
լա հայլարը զապդ էտէ. վէ լաքին հայլար օնլարըն
իւղէրինէ տիւշիւպ չօղունու գըրտըլար, վէ պիրէզի-
նի դութտուլար. վասակը տախի էլէ տիւշիւրտիւ-
լէր. վէ լաքին վասակ եալլարըն՝ աւէտարանա եէ-
վիւն էթտի, քի գալի վէ միւհքէմ սաղլայա իրիս
թիանլղ. տինինի. (Յնւր տախի էկմինինէ ինանլս
սալը վէրտիլէր օնու:

Սօնղրա սինադոս գուրտուլար շահապիվան շէհրինտէ
վէ

վէ չաղըրտըլար եւրիսկոսուլարը . վէ հայաստանըն
 փէնա հալէրինի մէյտանա կէթիւիս տէտիւր . իշ-
 լէրինիւ աղըրլաշոր զկոստէսի իլէ , շումտի նէր եա-
 փաճաղը . եա օտուր քի տինիմիզի ինքեար էտիս
 դայիս կաշիւմ , վէ զայիս օլան փատիշաշըղըմըզ
 պուլալմ . եա օտուր քի տինիմիզտէն վազ կէմէյիս
 մարտիրոս օլալմ . կիւլէրինի կաշիւմէյի . իքինճիս
 նի էտէրսէք , կէլըն մարտիրոսըզ . թաճընը սըլըրը ,
 վէ լաքին միլէթիմիզ զօրգար պիւթիւն տեօնէր ա-
 ճէմ մէզէկայինէ . վէ պիր վազիթտէն սօնղար խրիս
 թիտնըղըն նամը տախի դալգաճազ հայաստանտան
 վէ ալլահըն ասը խօրլանաճաղ . խմտի էօյլէ պիր իշ
 էտէլիւմ քի մարտիրոսըզտան աշըրը օլսուն . էօմ-
 րիւմիզի գօրուզ տին ուղուրունա , վէ նք էկէլէյի
 շանրիւին սէֆէրէ գալգարըզ աճէմ իւզէրինէ . վէ
 ծնւարլա ճէնք էտիս կա օտուր քի իւսթիւն օլուպ
 միլէթիմիզի խրիսթիանըզտա սոյլարը . եա օտուր
 քի ալլահըն մուհապսէթիլիլ ճէնքտէ գանըմըզ
 տեօքէրէք ճանըմըզ օնա թէսլիւմ էտէլիւ , ս գալգ
 ճէնիկիլէ քի աճէմէր հայլարտան վէհմ էտիս գօյ
 վէրսինլէր օնարը խրիսթիան տինիւտէ . Վէօյլէճէ
 սեօզի քէսիս էէմին էթտիլէր աւետարանա ալլահըն
 հուլուրունտա , քի կէրի տեօնմէսինլէր :

1) Է հէփիսի եէքաիլ օլուպ տիւշտիլէր հայաստան-
 տա պուլունան աճէմէր իւզէրինէ , վէ օնարըն աս-
 քէրինէ սաթաշտըլար , քի էէնիտէն տէվէրմիլ խտի
 վասակ . վէ պազի տինլէրինտէն տեօնէլէրին իւզէ-
 րինէ հիւճում էտիս գօփոուլար վէ գօլալատըլար
 օնարը , վէ գարըր տուրանը գրտըլար :

1) արտըմճի էէթիւտի հայլարտան էիւզ պին քիշի-
 տէն զիյատէ . վէ տիւշտիլէր քէօյլէր վէ շէհրէր
 իւզէրինէ , վէ նէրէտէ մէճուսի պուլտուլարսա էօլ
 տիւրտիլէր . վէ աթէշքէտէլէրի էըգտըլար , վէ քի
 լիսէլէրի թէմիլլէտիլէր : 1) ատիւրտիլէր դալին շէհ-
 րինտէ շաւասպ արծրունի ատըլ պիր պէօյիսք նա-
 խարսըր . եագտըլար տախի պէօյիւքլէրտէն պիրիսի
 նիատը վնդոյ , վէ օնուն շէրոյ ատըլ օղունու աստը-
 լար : 1) Է հարպիճէ օրատա աղաճտան պիր քիլիսէ
 էաթտըլար , նք գրիգոր լուսաւորիլ ատընա նիշան
 օլսուն տէյի , քի օնուն էլիլիլէ պուլաուղըլար տինի
 էէ :

եւ նիւթի տիւր . սոս Իշէրտէ չօգ . միւճիղէ թւեր օլ-
տու , քի աճէ մէրին չօղու ծնու կեօրիւս Ինանտըւոր
Էֆէնտիմիւղէ :

Հայլար սոս Իշէրտէ իբէն՝ դարու հասկեր կէլտի աղ-
ուճան Էօլքէսինտէն , քի օ սէմթէ տէ յաղկերտ շտհ
մէճուսիւղէր վէ ասքէր կեօնտէրմիւղ . քի ծնլարը տախի
տինլէրինտէն չըգարսընլար . վէ տիւրլէր իտի աղ-
ուճանլար քի հայլար քէնտիւղէրինտէ Էլ ուգատըս
Էարտըմ Էթսինլէր : Սոնու հայլար Իշիթտիքտէ՝
միւշալէրէ Էտիսլ՝ Էվլէլ Էլ ի Էօլքատըւոր քիւլէլք
թէոդոս կայսերէ՝ մէքթուս Իլէ , վէ Էարտըմ Իսթի-
տիւր . Լաքին օ պիր շէյ Էտէմէտի . ղէրէ օ կիւնլէր-
տէ Էճէլի Էէթիլիս Էօլտիւ . ծնու Էէրինտէ կէլէն
մարկիանոս կայսր տախի՝ աճէմէրտէն դօրգուսլ՝ պիր
Էարտըմ նիչանէսի կեօսթէրմէտի . Խուսուսա քի օ
կիւնլէրտէ քաղկէդոնտա սինադոս Էթմէկիլէ Էւտի-
քէս Գարը՝ Էլի տէյմէտի ղայրը շէյլէրի գայրըմա-

ղա . սագ հայ Թարիխինտէ . Գ . 19 :

Հէրնէ իսէ հայլար ճէվալը պէքլէմէյիսլ՝ ալլահա
սըղընտարալ . Իւլ պեօլիւք Էթտիլէր ապէրլէրինտի ,
պիր պեօլիւկիւնի ալտը ռըմքոսեան ներչասպուհ սըծ-
րունի , վէ կիթտի ատրպատական սէմթինտէ քի օ դա-
րաֆլարը կեօղէտիս սագլայս աճէմէրէ գարըլ .
Իքինճիսինի ալտը վասակ սինի , քի հայստտանը
կեօղէթսին : Իւլիւնճիսինի ալտը վարգան , վէ Էիւ-
րիւտիւ աղուճան սէմթինտէ . ուտի սինօրընա Էէթիլ-
տիքտէ՝ ծնաւ սոլտու աճէմ ասքէրինտի , սերասքէրլէ-
րի՝ սէրտիստ ալտը : Սոնու կեօրտիւքտէ վարգան՝
ասքէրինտէ նիդամ վէրիսլ՝ սալտը աճէմէր Իւղէրինտէ .
վէ սոնլար հէփիսի պիր աղըղտան ալլահա Էարլու-
րարագ սալտըլար ճէնէկէ , վէ դըրտըլար Էօնկտէքի՝
ասքէրի : () րատա արչաւիր կամսարական վէ մուշ
գիմսքսեան իլէրի կիրիլիսլ՝ օ Էէրլէրի գանըմատըգ-
լարը իլին՝ տիւշտիւլէր պաթագ Էէրլէրէ . վէ աթ-
լարը պաթտը : Տիւլմանլար սոնու կեօրտիւքտէ՝
պաշատըլար իւգէրլէրինտէ օգ Էաղտըրմաղա . քի ծն-
լարտան Էարալանրալ Էօլտիւ մուշ . Լաքին արչաւիր
գուլէթլէնիսլ Էնտի աթընտան , վէ պաթաղա սա-
թարագ աթը արտընտան տիւրթիւսլ գուրու գարա-
ֆա սըրագմագ Իսթիտի , վէ ալաղընտան իղմէսինին
պիր

պիր թիքի լամուրտս գալտը : Այդ տը կեօրտիւ քի
կէճիքմէք օլմազ՝ աթընը մնտա պըրագըպ՝ ետես
եիւրիւտիւ տիւշմանլար իւզէրինէ : Վէ չօղունու գը-
րսարագ եւթիշտի լուփ փատիւահընուն գարտաշնա՝
ատը վուրկ : վուրտոս էօլտիւրտիւ մնու օրատա , վէ
գարը տուրանլարը տախի գօվալայըպ տեօնտիւ ա-
թընը ալտը . պինտի վէ թէրար հիւճում էտիպ
տիւշմանլարը տիթընթտի : Այունտան՝ ղայըը նախա-
րարլար տախի եիւրէքլէնիպ՝ պերպատ էթտիլէր ա-
ճէմ ասքէրինի : Ա՛ է աճէմլէր տայանամայըպ գաշ-
տըլար , եարըսը գառարը տէմիր գափույա տողու . վէ
եարըսը լոքնաս չայըն քէնարընա . վէ օնտան կէլէր-
քէն հայըսը օգ աթմազլա ղայ էթտիլէր մնլարը : Հէ
մէն ապթ պիրիսի գուրթուլա սիլտի :

Այրտի սնդըա հայլար աղուն մէմլէքէթինէ : վէ
հէր նէ գառար աճէմ պուրտուլարսա օրատա , վէ ա
ճէմ մէճուսիլէրի հէփիսինի գըրտըլար : (Մտան
եիւրիւտիլէր տէմիր գափույա . վէ օնտա տախի գըր-
տըլար աճէմլէրի , վէ երգտըլար յազկերտին պինա-
լարընը . վէ սնտան իլէրի էլ չի կեօնտէրիպ տօսթլուգ
էթտիլէր տլանք վէ հոնք տէտիքլէրի միլլէթլէրիէ .
վէ տեօնտիլէր հայատտանա :

ՀաՀա պունլար օ ճէքքէրտի իքէն՝ վասակ սիւնի՝ վէ
մնուլա օլան նոխարարլար խրիսթիանլոզը թէմիւմ
պիր եանա պըրագըպ , շէհրլէրէ վէ քէօյլէրէ վէ
քիլիսիլէրէ տախի աթէշփէրէսթլը մէզհէպինի սօգ-
տուլար : Իքէնճէ վէրտիլէր քահանալարա . երգտը-
լար չօգ եէրլէրի . գութուպ նախարար էվալտըրը-
նը , աճէմիսթանա եօլատըլար . վէ թէքրարէն շարգ
գատուլար յաղկերտ վէ միհընէրսէհ վէ մէճուօրիէ-
րին պաշիլէ , քի հայլարը պիւս պիւթիւն աճէմ
մէզհէպինի սօգտունլար : Իրգտըլար ռումլարա տա-
խի վէ ղայըը միլլէթլէրի քի վարդան վէ օնա թապի
օլանլար ասի օլմիլլէր տէվէթէ :

() վագիթաւ մամիկոն սօյունտան պիրիսի՝ ատը վա-
սակ՝ միւսպալի օլմիլ իտի օ հայլարա քի ռում փայըն
տա սաքլն օլտըլար իտի . պունա պաշգաճա քէտղատ
եւազտը վասակ սիւնի , իքէնա իթիթիրալար երղարագ
վարդանլա պիր օլանլարըն իւզէրինէ : () տախի չիւն
քի պունա պէնիլէր պիրի իտի՝ պունուն իթիթիրալա-
րըն .

ընտան գրգռւա՝ աղըր աղըր շեքեայեթէր Լաղտը
կայսերէ, վէ մէքրուհ կեօսթէրտի ծնւարը. պուլտու
պու վաստի օ վասակը. սիր սիրինէ առաջ վէ սըւ-
տաջ. վէ պու իքի հարամղատէնին պիրլիկի խարսպ
էթտի հայաստանը :

451. Հաւան պու իշէրի իշիթտի վարդան վէ վարդանլա
պիր օլանլար՝ աճէլէիլէ հայաստանա կելիպ սիւտիլէր
թէքրար մէմլէքէթի, վէ վասակըն վիւայեթինէ կի-
րիպ՝ քի սիւնիք տիւնի՝ եաղմա Էթտիլէր չօյ. Էիւ-
լէրի. վէ Էսիր Էթտիլէր ծնա թապի օլուպ՝ դարըր
դօյանլարը. իշէրինի տիւգտիլ քտէն սօնղրա՝ մէշվէ-
րէթ Էտիպ չըգարտըլար զընտանտան դուլթասպ ա-
ճիւլէրին պիրինի. վէ Էլլի կիպի Էօլլատըլար ծնու
յաղկերտէ. իշթէ տէտիլէր պիզ հաղըրըզ շահա
հըզմէթ Էթմէկէ, Էկէր պիզէ զօր Էթմէզսէ քէնտի
մէզհէպինէ տեօնմէկէ :

Հաղլանտը յաղկերտ պու իշտէն, վէ լաքին Ֆիքրի
տեօնմէտի. գէրէ ծնւարը տինլէրինտէն չըգարմադ.
իսթէր իտի. վէ չիւնքի պագտը կեօրտիլ քի զօր իլէ
օլմայօր, տէք իլէ ծնւարըն պիրլիկինի սեօքմէք իսթէ-
տի. քի դօլայըդլա ծնւարը՝ Էլէ ալա. Պու նիլէթ իլէ
Ֆիքրման Էթտի քի հայլար վէ քէնտի հիւքմի ալթըն-
տա օլան զայըր ճինստէն խրիսթիանլար, հէր Էէր
տէ աշիքեարէ տինլէրինի դուլթաւնլար. վէ պուճու
Էմր Էթտի քի հէր քէս քէնտի Էէրինէ տաղըլարն :
Ու Էլաքին հայլար ծնուն Ֆիքրինի պիլէրէք՝ պիրիպի-
լինտէն այըրլմատըլար. իլլա քի տահա զկյատիսի
իլէ պիր օլուպ՝ հաղըրլանտըլար քի լաղըմ կէլիրսէ
ճէնք Էթսինլէր :

3. Ու ասիլէ Էթիլի Էթիլ-Էթի. վէ վարդան պիլէ օլան
լարըն պիրլիկի վէ չէկէ օլմալարը :

Գ. 10 = 13 :

451. Էլան կեօրտիլ յաղկերտ քի հայլարը ալտատա-
մայօր՝ իֆրադ իլէ գըգտը. վէ միւպալէզէ աս-
քէրիլէ Էօլլատը հայաստանա միհընէրսէհի, քի վար-
սին զըրտըն հայլարը Էթիլ-Էթիւն. իլլա միհընէր-
սէհի փայտակարան սէմթինէ. վէ վասակը Էանրնա
չաղըրըզ՝ սօրտու վէ տույտու ծնտան՝ պիրլիքտէ օլան
հայ-

հայլարըն փիբրինի վէ Թէտարիբինի . վէ Թահրիբ
է Թաի օնու . քի օնլարըն պիբրիկինի սեօքսիւն :

() տախի պուլաու Իբի ետլան Եանդըլ Էիբրիբլի
քահանայ ատլարը զանգակ վէ պետրոս . Իբիտա : օն-
լարա ուլլուէն սարկաւադ ասհակ վէ մուշի . վէ պուռ-
լարըն Էլիլիլ : Էիմին Էտէրէք վէ շէյ ատայարապ . ալ-
տաթար հայլարըն չօղունու չօղ քէրքէ . շիմտէն
սօնդրա տէտի Էմի օլտու շահտան քի խրիսթիանլար
աշիքեարէ : վէ սէրպէսթ լիկիլէ դութաունլար քէնտի
տինլէրինի . վէ պիլմիլ օլսարնոզ քի պիւ մատուի , իշին
Էիլմիլ տիր միհրներսէհ . Էանի Էիկիլ հայլար Թէք
տուրմաղլարա տինլէրինու : օնլարլա ճէնք Էտիպ հադ-
լարընտան Էլիլին : Պէյլէ Էալանլարլա Էվլէլ սեօք-
տիւ հայլարտան Էիլըճիլէրին վէ ալունլարըն պիբ-
րիկինի , վէ հայլար իշինտէտէ պաղլտինս : սօղուզ լուդ
պրապար :

Պապը միհրներսէհ քի վասակ Էմին վէ սաղ պու-
լունույօր քի օթիլիլիքտէ , վէ օնուն Էլիլիլ շահրն
խթիլտիլիլ օլույօր , Էվլէլ Թէսլիմ Էթաի օ պէօլիլ
օրաուլի աճիմ սէրասքէրինս : սաղ միշկան նիւտալա-
ւուլա . վէ սօնդրա Էմի Էթաի օնա քի վասակլն ի-
շարէթի իլէ ալիզսիւն դօշուն հէր իշի . վէ քէնտիսի
չրգար Էիթաի աճիմիլթանա . վէ շահրն հուդուրուն
տա Էյմիլք լազրմ իբէն Էէրտի վասակը ալապ . վէ
խային Էիթիլթէրմէքլէ օնու :

Իշին պէօլլէ օլտուղունու Էթաիլիքտէ վարդան իւ-
միտինի ալահա սալրալ հասլեր Էօլլատը հայլարա .
քիմքի տէտի իսթէրսէ ճէնկէ Էլիլին պէնիմէ : Պու
սեօղ իլէ պիբրիթիլէր օնուն Էանրնա արտալաու շէհ-
րինտէ ալթմիլալթը պին քիլի ճանլարըն փիտա Էթ-
մէկէ տին ուղուրունա , վէ Ծր Էիլէղէցիլի սագլամա-
ղա քս Էիլէնտիլիլին ալգընա : Սէլտիլէր տախի օ-
լալա յովսէփ Էաթուղիկոս , վէ սահակ Էպիսկոպոս ,
վէ զԷունդ Էրէյ , վէ սահա պիբ դալ քահանայ վէ
սարկաւադ :

Իշիթաի վարդան քի աճիմլէրին օրաուսու Էիթիլմիլ
հէր տէտիքլէրի Էյալէթի . վէ աքէրին պիբ պէօլիլ
Էի պալլամիլ շէթէճիլիք Էթմէկէ . պունու տուլ-
տուդտա Էօլլատը վէթիլիլին իւզէրինս ամաաունի
սօլունտան առանձար նսխարարը պիբ դալ նէփէր

ասքերիլէ : () տախի ծնւարը գօլալայրու , վէ աճէմ՝
օրտուսունուն նասըլ օլտուղունա վուգուֆ թահսիլ
էտիսլ՝ սէվնամէկիլէ տեօնտիւ կէլտի այագտուչարը
էանընա :

Տիւրքիսի վասակ տախի քէնտիսիլէ պիր օլան հայ-
լարը աճէմ օրտուսունա . վէ ծնւարա էիւրէք վէրիսլ՝
թէքրար էօլլատը եօղարտա զիքը էթտիկիսիլք քա-
հանալարը վարդանլըլարա , վէ ծնւարն սեօզի իլէ
պիր գալըն ֆիքրինի տեօնտիւրտիւ . ծնւար տախի
կէլիսի կէրի շէքիլմէտիլէր վարդանտան , լաքին էիւ-
րէքլէրի պաղլանտը վասակլըլարա :

Մէմին ասքերի կէթիլտիքտէ աւարայր քեօյիւն օ-
վասընա՝ վարդան տախի վէ ծնունլա պիր օլանլար՝
կէլտիլէր օրայա , վէ օրտուլարընը գուրտուլար տըղ-
մուտ չայըն քէնարընա : () րատա չօք թէսէլլիլէ
տայլը էիւրէք վէրիճի սեօզլէր սեօյլէտի վարդան
քէնտիսիլէ պիր օլանլարա . զւոնդ երից տախի քէ-
ղալէք . վէ օ կէճէ հէփիսիտէ խոստոյիւնանք օլմագ-
լա վէ սրբուլթի ալմագլա՝ գուլվիլթէնտիլէր ճան վէ
թէնիլէ , վէ սիւսհլանտըլար էֆէնտիմիզին մուհապ-
պէթիլիլէ :

Սապահըր՝ քի մարերի այըն իկիրմի ալթընճի կիւնի
իտի , վէ հոգեգալուստուն էէտինճի կիւնի , ճէնք
պաշլանտըգտա , հայլար՝ պիր սուստմիշ քիմնէ շէշ-
մէյի սէյիլտի կիսիլ էիւրիւտիլէր աճէմլէր իւզէ-
րինէ , քի տին ուղղուրունա դանլարընը տեօքսիւնլէր .
վէ չայը կէլիսլ սիւշտիլլէր օրտուլա . վէ պաշլատը-
լար զըրմաղա , վէ Կըրըլմաղա . օ արալըգտա հայլար
իւսթէ չըգաճաղ օլտուղլարընտա՝ ծնւարտան պէշպին
քիշի գատար՝ քի էիւրէքլէրի վասակլա պիր խտի էն
կէլ օլտուլար , վէ գաշամագ վիւրմէկիլէ՝ զայըլլարը-
նա քէտէր կէթիլտիլէր : Սէ լաքին վարդան էֆէն-
տիմիզին մուհապպէթիլիլէ գուլթուղա ալլի կիսի
տիւլմանլարը եագտը վէ թէհլէքէլլէրէ սալլա տիւշ-
տիւ . տախի ծնունլա պիլէ ճէնքտէ տիւշտիլլէր տօ
դուգ նախարար . վէ ասքերլինտէն իքի էիւզ սէքսէն
ալթը քիշի : Սէ գալանլարը կէրի շէքիլիսլ գալտը-
լար , վէ մէթին շէհիլլէրէ սըզընտըլար : Տիւլմանլար
տախի արտլարընա սիւշիւսլ զայըլլարընտան էէտիւ-
էիւզ զըրգ քիշի էօլտիւրտիլլէր . քի ճիւմլէսի օլտու
պին

պին օթուղ ալթը : Լ՝ճեմէրտէն տուհա պիտէն էօլ -
տիւլէր ս կիւն. եանի իւզ պին պէշ եիւզ գըրգ տեօրթ -
գիւի, քի տօգուզու պեօյիւլէրտէն խտի շահ տէվ -
կիւլիւլէրի :

Լ՝պին պեօյլէ օլտուզունու կեօրտիւքտէ : վասսոկ՝ կիւ -
ճէնտի չօգ. գէրէ : պիր շէյ գազանամատը , խուսուսա
րի գազանայլամ տէր իքէն՝ չօղունու գայ էթտի .
տիւլտիւ. արթըգ էթէյէ պէրիէ , վէ ֆէնտիլէ վէ
եալան եւմինլէրիլէ չօղունու գալէլէլտէն էնտիլիւյ՝
էօլտիւրտիւ . Սկեօյլէճինէ գուլթուպ յոլսէվ կաթու -
ղիկոսու , վէ քահանայարտան պիր գալըր գէնճիլէ
գօտու : Լիթտի տալը մէմլէքէթինէ քի օրատա իտի
նը վարդանըն գարտալը հըմայեաի . վէ օնունլա ճէնը
էտիւյ՝ պիր շէյ էտէմէտի . վէ լաբին օ ճէնքտէ տիւլ -
տիւ հմայեաի : Սկեօյիւք պեօյիւք էթտի սօնղրա վա -
սակ աճէմ աքէրիինի , վէ չէթէճիլիկէ սալտը օնլա
րը հայաստան իլինէ : Սունու կեօրտիւքտէ հայլար՝
էիւրիւտիւլէր աճէմլէր իւզէրինէ , վէ չօղունու գըր -
տըլար . վէ եիւրիւլիշ էթտիլէր աճէմիսթանա .
եազտըլար երգտըլար քեօյլէր վէ գասապալար , վէ
չօգ էսիր ալտըլար :

Լ՝Քրադ իւէ գըրգտը պու իլէ մուշկան նիւսալուուրտ .
վէ պիր շէյ էտէմէյիւյ՝ եազտը յազկէլտէ , վէ տույ -
ուրտու կէշէն իլէրի . վէ հէֆ օլան գարալարը վէ
գիյանլարը վասակըն իւթիւնէ պըրապտը : Լ՝պի թէրս
կեօրտիւքտէ յազկերտ՝ էօյքէլէիւյ չօգ տարըլտը ,
վէ մաղրուլուղունտան վաղ կէշիւյ՝ տույտու քի աը -
թըգ տին մատտէսինտէ գօր էտէմէգ հայլարա . պու -
նուն իլին միհընքտէհիլէ միւշապէրէ էտիւյ հասլեր
կեօնտէրտի մուշկան նիւսալուուրտա քի ռահաթլըգ
վէրսին հայլարա , եմինիլէ սեօլ վէրէրէք քի շիմտէն
սօնղրա գօր էթմէսին հայլարա տինլէրինտէն տեօն -
մէկէ . վէ էմր էթտի քի հայլարա մարգպան էթսին
ատորոլիղդ ասլը աճէմր , վէ քէնտիսի տեօնսիւն ա -
ճէմիսթանա : Սու իլէր իլին պադ հայ թարիխին .
տի : Գ . 2 = 13 :

4. Եւ ինչպէս Տարգմանեն ձե աւրձնապէս ձագիւն . ձե մէ
լէտէ հարապէսին կանոն ինչպէս յովան Տանդախանի
ձարենմա :

Գ. 13 = 21 :

451 :

Եւ որորմիզդ արշական՝ ասլը ածլ, մ'հայլարա մարզ-
պոնն օլուսլ խալընըդ . կեօսթէրտի , էն էվմէլ
քիլիսէ իրևատամլարընա , սօնդրա նախարարլարա .
քիլիսէ իրևատամլարընտանն պիր զայընը զէնձիրէ
գոյուսլ՝ կեօստէրտի ածլ, միսթմա . աալարը յովմէի
կաթուղիկոս , սահալ՝ արշտունի եպիսու . զեմնդ է-
րնյ , արշէն քահանայ , մուշէ քահանայ , սամուկ
քահանայ , արքահամ քահանայ . քաջաջ սարկուսադ ,
խորէն , արքահամ , վէ զայընը տախի : Պունըն
ածլ, միսթմա եւթիլտիլըրինտէ միհընէրսէհ պուն-
ընա սիյասէթ էթտիլքտէն սօնդրա՝ էնախտի գանը

գույուսլ :

Պու պէօլէ օլտու գտա՝ նախարարլարա էլ սալար աուր
որմիզդ միհընէրսէհին սեօլիլէ վէ յազկերտին էմ
ըլիլէ . էօկիւթ վէրտի ծնարա քի կիթսինլէր ածլ, միս
թմա . ծնար տախի յազկերտին էէմիսինէ ինանըսլ
չըգըսլ կիթտիլէր : Ա է պու կիտէնլէրի տէ տէմիլէ
վարուսլ միհընէրսէհ , էնտիլտի ծ զընտանա :

452 :

Եւ իրաէ՝ մանազկերտ եպիսկոպոսու՝ յովմէի հայրա-
պէտին եւրինէ կաթուղիկոսլըպա սէլիլտի . զերէ յով-
մէի կաթուղիկոսու էօլլատըգտա տորորմիզդ՝ նախա-
րարլար ստահա՝ ածլ, միսթմա կիթմէտէն՝ ծնուն կերի
տէօնիւսլ կէլմէտինի ումմատըլարը իչին՝ պիր զայըն-
սընը օթուրթմագ իսթէտիլէր : Պունուն իչին գուն
շէհընտէ , եպիսկոպոսլար սինադոս էտիսլ՝ կաթուղի-
կոս տիլքտիլէր մէլիտէ , եպիսկոպոսու . վէ կաթուղի-
կոսլըգ . քիւրսիսինի օրայա դօտուլար սէնէ , 452 : Պու
կաթուղիկոսլա էլի կէլինաի աարուլմիզդ մարզպան .
վէ յազկերտին էմըիլէ պաշտաը միլէթի սասըգա-
նէ , գայընմադա , վէ իզին վէրտի քի հէրքէս էէրինէ
տէօնիւսլ՝ էվմէլէրի կիլիլ գուլլանսըն խրիսթիանլըգ
տինիսի , քիմնէ քիմնէ , քէտէր վէրմէյիլէր :

Եւ ինչպէս Տարգմանեն ձե աւրձնապէս ձագիւն . ձե մէ
լէտէ հարապէսին կանոն ինչպէս յովան Տանդախանի
ձարենմա :

է

է միւս ընտանիք. վն առջեւ պուլուսի տիւնը բոլոր մասն
սըսընտան , վն կնտիրտի գանը գույույա . օ տախի
օրատա չիւրիւիւ պ կէպէրտի . պապ. հայ թարիխին
տէ . Գ . 14 . վն 15 : 1) Է Է. Էրինէ կէպտի սիւնիք մէ մէ
քն թիւնտէ օնուն կիւ վն յիսի վարազ վաղան , քի տիննի
պըրազըս՝ ինքեւար Է թմիւ իտի . վն ձինըրտէն չար
վրնարազ Է օլտիւ :

() կիւնըրտէ կիւրձիլէրին պէյի վաղգէն՝ քի տըմիւ
տի՝ սը վարգանըն պէօյիւք պըզնը՝ տտը շուշան , վն
քէնտիսի տիննի պըրազըս տաշտ աճէ միս թանտա օյ
ալանըրտի , տեօտիւ կէլտի կիւրձիս թանտա . վն պաշ
լատը գարրտնա զօր Է թմէ կէ քի տեօտիւն աճէ մէ գ
հէտինն . վն ալթը Էը Է զիյն թ Է թտի օնտ պու շիյ իւ
չին՝ օգտաար քի օ տախի Է օլտիւ սէնն 458 . պապ. հայ
թարիխինտէ . Գ . 13 :

1) Է թիւյա Է թտի օ կիւնըրտէ քի յաղկերտ շաճ կինն 454
կիտէ հոնք տէտիքլէրի միւլէ թ իւզէրինն . վն օլմայա
քի քէնտի ուղտ լանըրտա բաշա թ լըզ վն թիւն զընտան
տա օլան քաշանալարա վն նախարարարա , Է մը Է թ
տի քի օնարը Է օյլէճէ պաղը ք կէ օ թիւրսիւն լէրնիւշա
պուհ գալէսինն . վն թէսլիմ Է թտի օնարը մուպէ
տէ , Էանի մէ ձուսիլէր պաշը օլանա՝ քի օնարը տէօն
տիւրսիւն տիննըրտէն . օ տախի շօգ Է զիյն թ Է թտի
տէն սանղրա քաշանալարա , օնարտա միւրձիկէ թ կէ օ
րիւպ՝ մէզհէպինն պըրազտը վն իւրիս թտան օլտու .
պապ. հայ թարիխինտէ . Գ . 15 :

1) Է լտիւն յաղկերտ շաճ հոնք իւզէրինն կիտիւ վն
օնարա Է Էնկիլիւս՝ լեզալէ թ իլէ կէրի տեօտիւքտէ՝
ին թ իզամընը օ քաշանալարտան ալտը . չիւնքի մէ ձու
սիլէր տէտիլէր օնաքի իշիմիզին պէօյլէ թէրսինն կի թ
մէսի պունտան օլտու , զէրէ տէն տաշա Է օլտիւ լմէ
տին փու թ լարըմըք Է օլտիւրէն քաշանալարը պաշտա
իշ թտիքտէ յաղկերտ՝ չափըճաք օրաճըղ տա Է օլտիւր
տիւ իքի քաշանայը՝ ալարը սամուէլ վն աբրահամ .
քի պիլէսինն Է կէ օ թիւրմիւ իտի :

1) մը Է թտի սանղրա դէնշապուհ խանա՝ քի օպըրլէրի
նի տէ Է օլտիւրսինն : () տախի նիւշապուհ գալէսինն
վարըս՝ չըգարտը օնտան քաշանալարը , քի օնարա
դէօնդէանը տէրիւ . վն պիւր ուզաք Է Էրէ կէ օ թիւ
րիւպ՝ մարալըրտ Է թտի օնարը , քէզալիք մուպէտի

տե . սէնէ : 454 . յուշիս այլն 31 . վէ ծնւարդն թինինի
տէվ իրտի խուժիկ ասլը պիրիսի , քի կիզլի խրիս -
թինինիսի . վէ քէմիքլէրինի խրիսթիանւարա տաղը (թ -
տը . պագ հայ թարիխինտե . ք . 16 .) և վուրուու
դէնշապուհ ծնւարդն շայիրտլէրինէ տախի . վէ Էգէյ -
էթ Էթ տի ծնւարա , վէ իքիսթին դուշապարընը վէ
պուրուշարընը քէսիտի սիւրտիւ տարեհասունա . աս -
լարը խորին վէ արքահամ . պագ հայ թարիխինտե .
ք . 17 .

455 . Սնւարդ պեօյլէ օլտուգտա՝ հայ նախարարւարը դա -
րանլըք զընտանտու օթուրմիչլէրիտի՝ Էօրթիւ տեօլէք
Էօգ . լամաշըր տլ յիմէ Էօգ . Էայգանմու Էօգ . աճ սու -
սուղ տէրտիմէնալը . քէնտիլէրի պիրիսի փատիշահ կի -
պի իքին՝ պեօյլէ սկյասէթտէ՝ տայիմա ալլահա շիքը
Էտիքլէր իտի , տինուղուրունա պու զահմէթի չիքտիք -
լէրի իլին . () զալլամ յազկերտ շահ տախի , քի սուս -
թանէ պուշարը չապըրմիլիտի՝ պու հալտէ պեօյլէմէ
Կեօրիւպ՝ տահա զիյատէ արթըրտը Էգլյէթլէրինի ,
քի տինլէրինտէն դըմըլտաթարն ծնւարը . սեօղ վէրէ -
րէք քի Էկէր տեծնլէրտէ , իքրամիլէ վէ պեօյլիք
մանսըպլըրլա տեծնտիւրսիւն հայտատանա , Էքքին փի
քիրլէրինի տեծնտիւրլէմէտի :

Սոնդրա չլուհապուհ խան՝ շահա րեճա Էտիպ՝ չըգար -
տը նախարարլարը զընտանտուն տեօրտ Էըլ օրասա
գալտըքտան սոնդրա . վէ Էքքին դօյլլէրմէտի ծնւարը
յազկերտա Էքգալլիք աշուշա՝ դուգարլար պլէյլ միհր
նեքսէհին Էլիլէ ալտը շահտան՝ վարդանըն գարտաշը
օլան հմայեհին իւլ Էլլատընը , տալարը՝ վահան ,
վասալ , վէ արտաշէս , վէ Կեօթիւրտիւ վիլայէ -
թինէ . վէ ծնւարդն անասը՝ ատը ձուհի՝ քի աշուշա -
նըն պալսըղը իտի (Էանի գարըսընըն գըզգարտաշը)
Էյի թիւրպիլէլէ՝ սագլատը սնւարը . պուշարըն քիւ -
չիք գարտաշը վարդալատը՝ տայք սէմթինտէ իտի Էա
լասընըն Էանընտա :

457 . () Կիւնլէրտէ Էօլտիւ յազկերտ շահ . վէ քիւչիք օղ -
լու պերօլ՝ շահ օլուպ՝ Էէրինէ Կէլտի , վէ Էահաթլըք
վէլաի հայ նախարարլարա . վէ Էօլէֆի թային Էթ տի
սնւարա . վէ Էօգ իլլէրտէ ծնւարը Էմին վէ սասըգ պու -
լուպ քաղալէթիլ տեծնտիւրտիւ ծնւարը հայտատանա՝
Էէնի մարդպանլա , քէնտի փատիշահլըղընըն սէքի
գին

գինձի երլընտա . սէնէ . 464 : Պոլ նախարարաւորն
էթաիքէրինի վէ չէքաիքէրինի պաղ . հայ Թարիխին
տէ . 76 . 17 . 18 :

Լոր վնասայ՝ մարգարան կէլտի հայաստանա՝ ատորո . (464 :)
միգլին եւրինէ՝ օնուն օնիքի սէնէ մանսրայրնր սիւր-
տիւկիւնտէն սօնղրա : Պոլնունչա նախարարաւոր հայ-
աստանա եէթիչիպ՝ սէվինտիւրիւ շաղ էթաիլէր հայ-
լարը , խուսուսա խըսըմաղրապալարընր . վէ քէնտի-
լէրիտէ ուսհաթլանըպ՝ ուսհանի իշլէրէ եէլլէն
տիլէր :

Վէ Լաբին եիւրէքէրի տայիմէզիլլիւրիտի . քէրէ պաղ-
տըլար կէօրտիւլէր հայաստանտա զալան պաղի նա-
խարարաւորը քի աճէմէլտէն րաղպէթ պուլալմտէյի՝
փութիտանէլէր ալըպ , սուրէթա օրալարտա աթէշէ վէ
կիւնէշէ դաիարաւոր իտի , վէ պէօյլէ էթմէկ իլլէ՝ տը-
շարտան ուսհաթլէտէր իտի . պաղիլլէրի տալիս եիւ-
ճէ մէրթէպէյէ երէրլէր իտի : Վայրը քիմնէլլէր տէ
պուլու կէօրիւպ՝ քէնտիլլէրիտէ պէօյլէ շէյէ դալիպ
օլմիշլէրիտի . վէ պէօյլէճինէ տէյիլլէրի սալթ տին դա-
րափընտան , իկիտիք դարափընտան տալիս կէվէմիշ-
լէրիտի . վէ օ հայ ճինսինին եիւրէքէի պահատըրլը-
ղընր զայ կաիպ զայիփ վէ ալապ օլմիշլէր իտի . օ գա-
տար քի , պիր կիւն պէրոզ շահ տէտի . պէնիմ տէվէ-
թիմտէ՝ ասորիլլէրտէն ալապ . կէօրիւյօրում հայլարը
Պոլնար պու հալտէ իքէն՝ էնտիլլէր հայաստանա հոնք
միլլէթի . վէ արձախ սէմթինէ տիւշիւպ՝ չէթէճիլլէր
էտէրէր չօգ . եէրի գարար վէրտիլլէր վէ չօգ քիմնէյի
էսիր էթաիլլէր . վէ տին ուղուրունա չօղունու օլ-
տիւրտիւլլէր՝ քի օնլարտան պիրի իտի աթանտա քահա-
նայ՝ ուս սահակըն շայիրտի : Վօլտիւրտիւլլէր օ էսիր-
լէրտէն Թապուհի ատլը պիր գարը տախի . վէ պու գա-
րընըն Թէնի իւղէրինէ միւճիլլէթլէր օլտու գտա՝ պիր
գալը օ տիւմանլարտան խրիսթիան օլտու վէ խրիս-
թիանլըգ իւլին էօլալլէր . պաղ . հայ Թարիխինտէ :

76 . 18 :

Սոյսէս պիրինձի մանսրայրտի՝ նախարարաւոր կէլ . 457 :
մէտէն՝ հալան մէլիտէ հայրապետ պէշ սէնէ կաթու-
ղիկսըղգ սիւրտիւքտէն սօնղրա էօլտիւ օնուն եւրի-
նէ կէլիպ օթուրտու զոլինտէ . վէ սէքիլ սէնէ էալա-
րպ էօլտիւ :

465. **Պ**իւտո՛ր սահակըն՝ վե՛սք մե սրտուրն շայիրտի՛ տայք
 էյալէ թինստէն արահէ՛ղ քեօյիւնտէն՝ ապըլը վե՛ ա-
 լիմ՝ պիր քիմսէ՛ , վե՛ ուում տիւրնձէ՛ քի թապլարս վու-
 դ ուֆ թահսիլ է թմիշ , մովսէսին եէրինէ՛ կէջիպ կա-
 թուղիկոս օլտու դուին շէհրինտէ՛ եէ թմիշ եաշընտա
 իքէն : **Պ**ու չօգ չալը շոր կերէք նասահաթ վե՛ էօկիւ թ-
 իլէ , վե՛ կերէք աղար է թմէ կիլէ՛ էյրի եօլա կիտէն լե-
 ըի տօյրուլուղա տեօնտիւրմէ կէ՛ : **Վ** է լաքին ծնւար
 պունուն սեօղլէրինտէն ալընըպ՝ չադդընսան կէլմէք
 իս թէաիլէր : **Պ**ունւարըն իլինաէ գաղիլոյ խոյխոու-
 նի տէաիլէրի՛ պերող շահա կիտիպ շէքվա է թաի :

472. **()** տախի ծնու չաղըրըպ , վե՛ թէֆ թիշ էաիպ՝ պիր
 սուչ պուլմասրգաս՝ զօր է թաի քի տեօնսին աճէմ
 մէզ չէպլինէ՛ : **Վ**ասպուլ է թմէ տիքտէ գիւտ օ տինսիզ-
 լիկի՛ ազլ է թաի ծնու պերող կաթուղիկոսըգտան , վե՛
 ծնուն եէրինէ՛ պիր դայրըսընր գօտու տար քրիստա-
 փոր . պաղ չայ թարիխինտէ՛ . ք . 20 : Տեօնտիւ գիւտ
 չայաստանա վե՛ իքինձի երլը էօլաիւ վե՛ կէօմիւլուիւ
 ոթմաու քեօյիւնտէ՛ . կաթուղիկոսըգտու սիւրտիւ 10
 ալնէ՛ : **Պ**ու չայրտալեւ մանդակունիլէ՛ պիր օլուպ
 պիզիմ ժամադիրքի թէքմիլ տօնաթաթ , վե՛ տահա չօգ
 էյի շէյլէր եազար :

475. **Ք**րիստափոր արծրունի՛ պերող շահըն էմրիլէ՛ կա-
 թուղիկոս օլտու գիւտ չայրապետին եէրինէ՛ պէշ սե-
 նէ՛ : **()** կիւնլէրտէ նէսիպին եախօտ մծրին շէհրին
 եպիսկոպոսու ասը բարծումա՛ նեասորուն մէզ չէպլին-
 տէ՛ օլմաղ իլէ՛ չալը շոր դայրէ թէտէր իսի մէզ չէպի-
 նի եայմազու . ծնուն իլին քրիստափոր կաթուղիկոս
 էօթէյէ պերիլէ՛ քեաղատ եազար քի սաղընսընլար օ-
 նուն սեօղլէրինտէն : **Վ**իրմէք իս թէաի բարծումա չայ
 աստանա . լաքին դօվաու ծնու ներշապուհ արծրունի .
 պաղ չայ թարիխինտէ՛ . ք . 20 :

480. **Յ**ովհան մանդակունի՛ արշամունի էյալէ թինստէն՝
 ծախնոտ քեօյիւնտէն՝ աճալիպ պիր քիմսէ՛ քրիստափո-
 րուն եէրինէ՛ կէջիպ կաթուղիկոս օլտու եէ թմիշ պէշ
 եաշընտա իքէն : **Պ**ու ազիզ զիյատէսիլէ՛ տօնաթաթ
 մաշտոց քի թապլընր , վե՛ խորհրդատէսլի . մալթանը-
 լար , աղօթքլար , վե՛ քարողար տիւղտիւ ժամադիրք-
 տէ՛ պիրիպիրինտէն եախի . վե՛ տահա զայրը կիւզէլ
 քի թապլար եաիսը :

Պալ Տայրապետներն լազթինտէ տաճա սաղիտի պունըարըն այազ տաշլարը . Դք. եղիշէ , Կր. մովսէս խոլէնայի , վէ զայլըլարը . քի երըարզ կիպի Տայաստան տա փարայրայ՝ ըշող վէքիքիլը խտի . վէ լաքին տիւնէնայը ալթիւսթ կեօրիւպ՝ եալնըզըլը սէշտիլէր . վէ Տալլըն դաղտպալըղընտան պիր եանա շէքիլիպ իսսիզ եէրլէրտէ վէ դանըմաղ սէմթլէրտէ սաքին օլտուլար . վէ կօմիւրլէրինի ըուհանի իշլէրտէ կէշիւտիլէր , տիւրլիւ տիւրլիւ փայտալը քիթապալար թէրձիւմէ կէթմէ կիլէ , վէ պոպիլէրինի տախի եէնիտէն վիւճուտէ կէթիւրմէ կիլէ : Պալ Տայ թարիխինտէ . Թ. 60 :

5 . 11 Կապ. Երեմիէ Ելէր :

Գ. 21 = 22 :

Սուրը վարդանըն դարտալը Տմայեակըն տեօրթ էլլէ լասը վար խտի , աուլարը՝ վահան , վասակ , արտաշէս , վէ վարդ . Պալ վարդ սաքին օլուր խտի տայք սէմթինտէ լալտընըն եանընտա . օպիր իւզ դարտալըլարը աախի գաղարք սէմթինտէ . Կիճէ քի զիքը կէթալը եօգարտա :

Պունըար Տալան իշլիթալիլը՝ սասըգ ուխտապաճ Կա . (466) խարարըլարըն Տայաստանա տեօնտիլ քլէրինի , կէլտիլէր քէնտի եէրլէրինէ տարոն սէմթինէ . վէ օրատա պեօյիւտիլէր , վէ կշալէճ իշլէրիլէ շանըրընը եիւճէլէթալիլը , խուսուսա վահան , քի իւզ շէյիլէ Տէփնա խարարըլարտան իւսթիւն կեօրինտիւ . պիր քի կիլ դապիլէթէ մալիք քիմնէ խտի . իքինճի՝ քի իթրադ իլէ ադըլը խտի . իւլիւնճի՝ քի գուվլէթ դարաթընտան մէնէնտի եօղ խտի , վէ գուվլէթինէ կեօրէտէ եիւրէքլի խտի . պեօյլէ օլմաղիլէ Տէփիսինէ սէվիլիլ օլտուլ մարդպանա պիլէ :

1) Է լաքին Տէր Կէգատար իզզէթլի օլտու իսէ եիւրէքլէրի թէմիզ նախարարըլարա , օ գատար մէքրուհ վէ ալլապ կեօրինիւրիտի դըգանճըլարա վէ ախիլէրինտէն ափարա օլանըլարա , խուսուսա գաղիլոյ տէտիքլէրի խոր խուսուսի նախարարընա : () գատար քի Տալմ կալմէյիլ՝ Տէփիսի պիր օլարապ շէքվանամէ եաղտըլար պէրող շահա՝ քի վահան աախ օլմադ վէ միլլէթի տախիս սէ կէթմէք իսթէյօր տէվլէթինիլլէ :

Պալ

(478) Պունու վահան տույտուգտա՝ վեալէսէ, Էթտի, օլւ մայա քի տիւշմանլարը պիր դադայա օղրաթսրնլար քէնտիսինի . պեօլէ տիւշինմէ կիլէ՝ ֆիքրի ֆինայա վարդալ, չպտը կիթտի քէնտի քէնտիտէն պերոզ շահրն եանընա, վէ տինինի պըրոզըս՝ աճէմմէզհէսի- նի դապուլ Էթտի . վէ պու իշ իչին պէրոզտան ըտղ- պէթ պուլտու, վէ պեօլիւք մէրթէպէյէ, Էրտի : | ա քին չիւքի պերոզ շիւպհէ Էտէրիտի օնուէն Էմինլիկի- նէ՝ գօյվէրմէ տի օնու քի տեօնսին Զայաստանա . Թա քի կէթիթտի տայք մէմլէքէթիտուն վարդ տալը քիւչիւք դարտաշընը . վէ օնու բէհին կիպի ալը գօտու եանընա . վէ սօնդրա տէվլէթ մատտէսինի դայըր- մագ մանսըպընը տախի վահանա սիփարիշ Էտիպ՝ սա- լը վերտի օնու :

(479) Տաշան կերի տեօնտիւ վահան, Էթտիկի ֆինա իշի Զողըրնա կէթիթիպ՝ փիլման օլաու . վէ եաա չէքրէք շանսըլ շեօհրէթտիշ Էմրինի կէչիթիթիտի . վէ օնուէն տատըգ տաթթլարը տախի օնտան չէքինիթլը իտի : Պունուն Էթտիկինի տույտուգլարընտա ուխտապահ Էանի տատըգ նախարարլոր՝ շաշըլար վէ գօրգտուլար, վէ պըպլարայ Էերէրլը իտի օնու՝ պեօլէ քեթթիւ իշ Էթմէսի իչին : () պիր տինլէրինի ինքեար Էտէն նախարարլար կէրլի վէհմէտէրլէրիտի օնտան, լաքին օնուէն փայէսինի վէ շանընա Զասէտէտիպ՝ տայիմա օնու ֆասլ Էտէրլէրիտի, վէ օնա քէմլիք տիւշինիլըրլէրիտի : | Է լաքին քէնտիտի վահաննէ՝ շեօհրէթտի, սէվլինիթ- տի, վէ նէ ֆասլ Էթմէլէրի իչին մահգուն օլուր իտի . առաւգ տայիմա գապահաթը իչին տէրունի քէնտիսի- նի ըահաթտըլ Էտիպ՝ Էրիթ իտի . վէ տիլլէրիտի Էֆէն տիմիզտէն քի պիր Էյի տաթթ գըսմէթ Էյլլէյէ քէնտի- սինի . * | յ ըասպիմտէրիտի, հէր շէյէ դատըրսըն, սանա տայանմըլըմ . վէ սէն սին սըղընաճագ Էէրիմ . սէն պանա եարտըմձի օլուպ՝ պիր Էօլ կեօսթէր, քի օ Էօլա կէտէյիմ . վէ խոստովանանը վագթի քէրէմ Էյլէ պանա՝ քի եաշայըլ ալգըլայըմ սէնի || Պու սըը- ըընը կեահիճէ աշար իտի Էմին վէ տատըգ օլուն նա- լարարլարա, վէ օնլար Էիլլէք վէրիթլէրիտի օնա, քի տիքեարէճէ տին ինքեար Էթմէնին լէքէսինի իւզի- լինտէն գաղըսըն . օ տախի հէր կիւն պիր Էյի ֆուր- սաթ կեօզլէր իտի :

Ի գ թ ի զ ա է թ ա ի օ կ ի ն լ է ր ա ն , պ ե ր ո ղ շ ա ճ ը ն կ ի թ մ է . ս ի հ ե փ թ ա ղ տ է տ ի ք լ է թ ի մ ի լ է թ ի լ զ լ է ը ն ն : Ե ա զ ա ր ա տ ր վ ճ ո ս ս ա մ ա ր զ ա մ ա , ք ի հ ա յ լ ա ր ո տ ա ն ա ո ք է ր տ է վ ի խ ը ի ս : հ ա յ ն ա խ ա ր ա ր լ ա ր լ է պ ի ր ի ք ս ի ն ա զ ո լ ա ն ս է մ թ ի ն տ է , վ է ժ ո ս տ ա գ ա լ ա ը ն , տ ի լ շ մ ա ն ը ն լ է թ է ս ի ն է գ ա ր շ ր տ ու ր մ ա ղ ա : Պ ու ն լ ա ր կ ի թ ա ի ք տ է չ ի ն ք ի հ ա յ ն ա խ ա ր ա ր լ ա ր ը ն վ է ա ս ք է ը ի ն Ե ա ր ր ս ր գ ա տ ա ր լ ու օ զ ու տ ի ն տ է ն ա լ ա ր ա օ լ ի ի չ է ր ի տ ի , պ է պ ի ր լ է ն է ր է ք մ ա խ ա լ լ ո յ ա գ ու թ ա ր լ ա ր ի տ ի ս ա տ ր ք օ լ ու ն լ ա ր ր , վ է Ե ի լ ը լ է ը ի ն ի տ ա ղ ա լ լ ա ր ի տ ի ա ձ ր ս ե օ զ լ է ը ի լ է , ծ ն լ ա ր լ է ի ն ա տ ա ձ ի վ է ի ա յ ի ն ս ա յ ա ր ա ղ :

Պ ու ն լ ա ր կ է թ ի տ է ժ ո ս տ ի ք տ է կ է լ ի թ ի լ է ր շ ի ր ա լ օ լ ա ս ր ն ա : վ է օ Ր ա յ ա ի ք ի պ է օ լ ի է ք օ Ր ու լ գ ու ր ա ու լ ա ր : պ ի ր պ է օ լ ի է ք տ է մ ա ր զ ա յ ա ն պ ի ր գ ա չ ա ձ է մ ի լ է , վ է տ ի ն տ է ն տ ի լ շ է ն լ է ը ի լ է : օ պ ի ր պ է օ լ ի է ք տ է տ ի ն տ է : գ ա լ ի գ ա լ ա ն հ ա յ լ ա ր : Պ ու ն լ ա ր տ ա հ ա տ ա ղ ր ' մ ա տ ա ն ' ս ա տ ր ք ն ա խ ա ր ա ր լ ա ր տ ա ն պ ի ր գ ա չ մ ա պ է յ ն լ է ը ի ն տ է մ ի լ շ ա լ է ը : Ե տ ի պ տ է տ ի լ է ր : ն է չ է յ է տ է ք կ է օ լ լ է ի մ ա ր ա մ լ զ տ ա ա ձ է մ մ է զ հ է պ ի ն ի ն մ ու ր ա ր լ ը զ ը ն լ : կ ի ն ու ու լ կ ի ն տ ի լ է , կ է լ ի ն ի ղ գ ու ր թ ա ր ա լ լ մ պ ի ղ ի ա ձ է մ է լ ի ն տ է ն : պ ու ն ու պ ի ղ Ե տ է պ ի լ ի ը ի ղ , Ե կ է ր պ ի ր օ լ ու ր ս ա ղ : կ ի լ ր ձ ի լ է ի լ է , Ե ա խ օ տ հ ո ն ք մ ի լ է լ է թ ի լ է , Ե ա խ օ տ հ է փ ի լ տ ի ն տ է ն է յ ի տ ի ' ղ ու մ լ ա ր լ ա : ա լ լ ա հ տ ա խ ի Ե ի լ ր է կ ի լ ի ք գ է պ ա ղ ը պ ' պ ի ղ է Ե ա ր տ ը մ ի ն ր կ է օ լ թ ի լ է ը ի ր : գ է ի լ է մ ի լ ր ա տ ը մ լ ը ղ ' պ ի ղ ի մ ' ֆ ա յ տ ա մ լ ը ղ ի լ ի ն տ է յ ի լ , ի լ լ ա ' Ծ ք . ք ի լ ի ս է յ ի Ե ա լ ա ն մ է զ հ է պ տ է ն գ ու ր թ ա ր մ ա ղ ի լ ի ն :

Պ ու ֆ ի լ լ ի ր տ է ձ ի մ լ է ս ի պ ի ր օ լ ու պ ' ա շ տ լ լ ա ր մ ա տ ա լ ի ղ ա հ ա ն ա : () տ ա խ ի ս է , վ է ն է լ է ը : տ է տ ի : պ է ն տ է : ու լ ն ու ա ր ա լ ը մ , վ է պ ու ն ու ի թ թ է ը ի մ : վ է լ ա ք ի ն պ ու մ ա տ ա լ տ է ձ ս ա ր է թ է թ մ է ' ս ի ղ լ ն ի լ է պ ի ր օ լ մ ա ղ ա : զ է ը է ս ի ղ Ե է մ է ն Ե տ ի պ վ է պ ի ր օ լ ու պ , ս ծ ն ղ ր ա Ե է մ է ն ի պ օ զ ու պ ա ղ ր լ ը ր ս ը ն ը ղ : վ է Ե կ է ր Ե ա պ ա ն ձ ի լ է ը է կ ի լ վ է ն ի ր ս է ն ի ղ ' ծ ն լ ա ր տ ա ն Ե ը զ ը լ ը ր ս ը ն ը ղ : ի մ տ ի պ օ շ ա ի լ շ ի ն մ է լ է ը ի պ ի ր Ե ա ն ա պ ը ր ս ղ ը պ ' ա լ լ ա հ ա ս ր ղ ը ն ը ն : օ հ է ր լ է յ է գ ա տ ը ը տ ը ը : ձ է մ ա պ վ է թ ա ի լ է ը ն ա խ ա ը ր ա ր լ ա ր : պ ի ղ ն է ք է ն տ ի մ ի ղ , վ է ն է ղ ա յ ը ր ս ը ն ա կ ի լ վ է ն մ ի լ ի ղ տ է տ ի լ է ը , ի լ լ ա ս ա լ թ ա լ ա հ ը ն ք է թ է մ է ն է ' պ ի ղ է չ է ֆ ա լ թ մ ձ ի Ե տ է ը է ք Ծ ք . ք ի ղ օ Ր լ ու ս ա լ ը ի չ վ է ղ ա յ ը լ մ ա ր տ ի ր ո ս լ ա ր լ : Ե օ լ մ է մ ի ղ ի կ է օ զ ի լ մ ի ղ : ա լ լ ա ը ա ղ : տ ա հ ա է յ ի տ ի ր պ ի ղ է Ե օ լ մ է ք Ծ ք . ք ի լ ի ս է ն ի ն շ օ հ ը լ է թ :

րէ, [Թսիզ գալմաստնը կեօրմէքտէն : Ս] ահան իշիթ-
տիքտէ տին ուղուրունաւ Է օլմէ սինի՝ եիւրէք ալըպ շաղ
օլտու, վէ գուվէ: [Թլէնիպ՝ հաղըրլսնտը գաննը տեօք-
մէ կէ՝ Ծք. քիլիտէ իւին վէ՝ Զանրնը գուրթարմագ իւին :
Ս] սնդրա ճիւմլէ սինաւ սեօզլէրինի պիր Էտիպ՝ տուվա
Է [Թմէ կէ՝ տուրտուլար . վէ չիւնքի քէնտի Էանլարըն
տա պիր քահանայ վարիտի՝ ատը աթիկ՝ սնա Էալվար-
տըլար քի աւետարանը կէ [Թիւրօն . վէ հէփիսիտէ Էլ-
լէրինի իւղէրինէ գօյուպ եւմին Է [Թտիլէր, քի աւետա-
րան քէլամընաւ կեօրէ իշիթիսի կեօրսիւնլէր . վէ սնուն
ուղուրունաւ գանլարընը տեօքլունլէր : Ս] Էօյլէ ճէ իշի
գուրուպ պիրիպիրինտէն այրըլարըլար . վէ չատըրլարը-
նա կիրիպ՝ րահաթլանտըլար օ կէ ճէ :

Ս] ունլարտան պիրիսի վարագչապուհ աալը՝ տամտու-
նի սօյունտան՝ կէ ճէ իլէ այրըլար կիթտի նաղլ Է [Թտի
ատըվնասալ մարգպանա վէ սնունլա պիլէ օլանլարա՝
պունլարըն մէշլէրէ [Թինի : (Յ) Լար իշիթաիքտէ պու
իշի՝ Էօալլէրի քօփտու . վէ սապահա գարը՝ գօրգու վէ
տիթրէմէլլէ օրատան կեօլ Էտիպ՝ Էազլաշտըլար անի
չէհրինէ , վէ կիւնտիւղին օրատա գալտըլար , Էլլէրի
շալմըշ , վէ կեօզլէրի գամաշմըշ . աղչամ՝ օլտուգտա
Էվլէ [Թլէտիլէր գալմաղա , վէ տիւշաիլլէր արտաշատ
գալլէպինէ :

Ս] ունլար տաիսի սնլարը գօլտալարագ կէրի գալանլա-
լը գու [Թտուլար , վէ գաղիշոյ խորխոռունի նախարա-
րը , վէ հէփիսինիտէ կեօթիւրաիլլէր գուին չէհրի-
նէ . վէ սնտան տեօնիւպ կէլտիլլէր , մուհասէրէ Է [Թ-
տիլլէր արտաշատը : Ս] Է Լարն ատըվնասալ մարգպան ,
վէ սնուն վէ պիրի վէ հվէհնամ վէ զայրըլարը կէ ճէ իլէ
գալլէտէն Էնիպ գալտըլար ատրպատաւան սէմ [Թինէ :
Ս] ունու տուլտուգտա վահանլա պիլէ օլանլար՝ արտա-
շատը պըրաղըպ կէլտիլլէր գուինէ . վէ օրատա ԷԷնի
մարգպան տիքիպ՝ պաշտըլար ճէնիկէ հաղըրլան-
մաղա :

6: Ս Երանելիքն էնիւնէրէն տէրի տէրի մարդպանընէն
որոն տարվանասպա փարըն :

22 = 23 :

Ս ահա քաղաքաւանի առաջին տէրիքէրի նամնար 481 :

Վէ շեօհրէթի խոի օ ղաղիթէրտէ (օ քի մոլիսէս
խորենասցի ծնուն իսթէմէսիիլէ հայ թարիխինի ետիւ
տը) Ս Երանելիքն տէրի , ղաղիթի տարվանասպ մարդ-
պան հայաստանը պըրադըպ կիթմիլ խոի , վահան
ըլլար ծնուն երիւնէ մարդպան տէրիքէր պու սահակ
ասպետի , վէ սեդաքէր էթմիլէր մամիկոնեան վա-
հանը , սեօզ վիլիլէք վէ եւմին էտէրէք , քի հիւսիսի
խուսուսըրընտա՝ ծնըրըն իդաէթինտէ : ղաղար :

Պունըր պու իշտէ իքէն՝ տիւտէն ալարա օլան նա
խարարըր քի տարվանասպ մարդպանըր դաւիթէրի-
տի , հօկիլէթ վիլիլէ օնա՝ տէրիքէր քի տահա վահան
ըլլար հայըրընմըր տէրիլէքէն , պիլ էիւրիլէքէն էտէ-
լիմ իւղէրըրիւնէ . պու նիլէթ իլէ ասքէր տէրիլիլէ
էր տարաւատահան սիւթմիլտէն վէ ղալըր եւրըրտէն .
ձիւմիլսի եւտիլլին քիլի վէ հայաստանա կիթիպ կէ-
տիլէր երասիս ղալըն եանընա . վէ ծնու կէչիպ՝ նախ
ջուանա կիրմէք իսթէտիլէր :

Պունտէն հայերի եւթիլիլէքտէ վահանըլլար՝ միւ-
շափիլէ , էտիպ՝ սահակ մարդպանըր վէ վահան սեդա-
քէրի դուին շէհրինտէ պըրադըրըր , պունըրտան
ղալըրի վահան կամնարահանը պիլ դալ նախարարիլէ .
քի սաքլաւընըր օ շէհրի : Ս Երանելիքն տէրի տէրի
էիւզ քիլի օլարաֆ՝ քիլիսէլէ կիրիպ ալահա թէպիլմ
օլտուըր . վէ օնտան վարադէրտ քեօյիլէնէ կէլիպ
եօլաւարըր պիլ դալ քիլի իլէ սեպուհ վասակ տտը
վահան սեդաքէրին գարտաշընը կուռակ քեօյիլէնէ ,
քի կեօլտէն կէլիլէ աճէմասքէրինի :

() քեօյէ կիթմիլտէ՝ սապահ օլտուըր կիլի եւթիլ-
տի օրայա տարվանասպ եւտի պին ասքէրիլէ պիլմէյէ-
րէք վասակըն օնտա օլտուըրտու . սմըրա տույտուը-
տա՝ շաշտը հէմ գօրգտու . քէլալէք վասակ տախի օ
նուն կէլիլէնտէն գօրգույա տիւշիւս՝ պաշլատը ղարէ
արամաղա , քի քէնտիսիլէ օլանըրը սէլամէթէ ղը-
գարա . պու ֆիլքիլէ էմը կիթալ օնըրա քի իքիլէր է-
քի

քիչէր , եախօտ իւշեր իւշեր՝ օ քեօյտէն չըզըս , վե-
պաշգա պաշգաւ եօլարտան կիւ լիճէ սիվիչիս կիթսին ,
իւր արգասաշարունն եաննա :

() Յար կիթմէ կէ պաշարգաս՝ քէնտի տախի պաշա-
տը ասրվնասալը օյտանտըրմաղա . ատամ՝ եօլատը
օնա . սեօգիւմ վար տէտի հալարտան սանա , էկէր
տիյնէրսէնիդ՝ էյի օլուր սիզէ : Սիւ սեօգի իշիտիս , կէր-
չի սէվնտի տտըրվնասալ , վէ սանտը քի հալարը թէ-
լար միւհքէմճէ էլէ ալթընտա զապղընա տղա , լաքին
սէրթ ճէվապ կեօնտէրիս պիւ ատամը իլէ՝ տէտի ,
ասի մէմէքէթին հալար նէ սեօգի վար քի կեօնտէրէ
պանա : Սիւ ճէ վասըր կէթիւրէն փերվասըզ սեօյլէտէք
տէ՝ տէտի վասակ , վար սեօյլէ՝ ասրվնասալա , պի-
ղիւ սուլումուզ եօգ , վէ պիւր զարար վէրմէ միշիդ մի-
րի մատտէսինէ : վէրմիշտէք տէ՝ եօտէրիզ . շիմալիլէք
իզին վէրսին պանա՝ քի հալարըն քէլամընը սեօյլէյիմ ,
սանդրա սիզ հէրնէ ճալիգ կեօրիւրսէնիդ՝ էտին :

() կէրի կիթտիքտէ հալան պիւտի վասակ քի արգա-
տաշարը կմի էթտիկի իւզրէ սալուշմիշէր՝ քէնտի
տէ պինտի ալթընա , վէ տէտի օնտա պուլունան աճէմ
լէրէ՝ քի ասրվնասալըն օրտուսունտան կէրմիշէրիտի
օրայա՝ շէյ ալմաղա . պէն սիցի մատարայա դուլթ-
մաղ իլին օ հապէրի եօլատըրմսիզէ : զէրէ պէն սեօգ
կէթիւրմէք իլին կէլմէտիւմ պուլույա . իլա սալթ սի-
զի կեօրմէք իլին , քի նէ՞ շէքիլ սինիզ . վէ նիճէ՝ քի
կեօրիւյօրում , սիզ տէրպէտէր վէ իշէ եարամաղ քիւմ
սէլէր սինիզ . վէ չօգ . ֆէնա օլամադ սիզէ : Սիւնու
տէյիւլէք , դօրգուսուզ վէ փերվասըզ օրատան չըզըս
կէլտի արգասաշարունն եաննա , քի պիւրիքմիշէրի-
տի վարապիւրտ քեօյիւնտէ : վէ օլտուղու կիպի օնւ-
րա նաղլ էտիս տէտի , օնլար կէրչի պիզտէն չօգ տուր ,
վէ լաքին չօղու իշէ եարամաղ ալադ . ատամլար տըր :
Սիւնու իշիթտիքտէ՝ օրատան դալգըս կէլտիլէր
ոտնմասեայ տէտիլըլէրի եէրէ . վէ օրտու դուրտուլար
սկուր քեօյիւնտէ՝ տալա եազըն , հէփհէփ տէօրթ-
էիւզ քիւլ օլարագ : Հալան աուլտուլար աճէմլէրին
եազլաշմարնը՝ վէ պիլալիւր քի օնլարտան եարըսը
դաստըր՝ տինի պըրագան հալարտըր , տէօրթ պեօ-
լիւք օլտուլար եիւզէր քիւլ . էվվէլէրի պեօլուկի վիւ-
տիւր իքի նախարարըն էլինէ , պիւրի վասակ մամիկո-
նէն

նեւան՝ օ՝ քի կեօզմիւրէր էթտի . օ պիրիսի բաբկէն սիււ
նի . քի իլէրիտէն կիթսինլէր : Երբնա՛ի պեօլիւկի
վէրտիլէր ատում գնունիյէ , վէ՝ օնուն առատում ատ
լը դարտաշնա , քի սաղ դարաֆընտան էիւրիւսին
էր : Եւքինա՛ի պեօլիւկի վէրտիլէր դարջոյլ մաղխա
դունի նախարարա , քի սօլտան սալսըն : Տեօրտիւնա՛ի
պեօլիւկի վէրտիլէր ներսէ՛հ կամսարականա վէ՝ օնուն
հրահատ ատլը գարտաշնա . քի արտատան կէլիւյ՝
հանիլի դարաֆը գսյիֆիւնիւսէ՝ օնա եէթիլիւյ՝ եար
տըմ՝ էթսինլէր :

Ե՛ւրմ ասքերի եէթիլտիքտէ , հայլարըն ազլըզընը
կեօրիւպ շաշարար , վէ՝ տէտիլէր . պունլար տէլի՝ օլ
միլէր , վէ՝ գանլարընս սուսամիլէր . վէ՝ էօլիւմ՝ արտ
մաղա կէլմիլէր . պունու տէյէրէք օնլարըն իկիտիլի
իլէրի սալտըլար , վէ՝ գուզվէթօիգլէրի արալարընա՛ն :
Հայլար տախի եիւրիւտիւքտէ՝ գարջոյլ մաղխազու
նի եիւզ նէֆէր ասքերիլէ՝ աճէմ՝ դարաֆընա տեօ
նիւպ՝ պիրլէնտի տինտէն տեօնէնլէրիլէ :

Պու խայընլըզը կեօրիւպ հայլար՝ ալլահա սըզընա
րագ հիւճնւմ էթտիլէր աճէմլէր իւզլիլինէ . վէ՝ չօ
դունու օրատա եէրէ երդտըլար . վէ՝ օ ասքերին գա
լսպալըզընը տէրէլէրի , վէ՝ դաշլոգ եէրլէրէ՝ տաղըթ
տըլար . վէ՝ աորվճասապ մարգպանը բաբկէնին դարա
ֆընտա՝ կէպիլէթտիլէր . վէ՝ զանի քէշիզատէլէրի ա
տումուն գօլունտա գըրտըլար . օրատա եէթիլտի ա
տում՝ սիւնիք մէմլէքէթին պէյի օլան դգիհան նախա
րարա . քի տինի ինքեար էթմիլլէրտէն սլուպ աճէմ՝
ասքերիլիլէ կէլմիլիտի՝ քէնտի ատամլարը պիլէ՝ օլա
րագ : Եւ՝ չիւնքի բաբկէն սիւնի վաղթիլէ՝ օնտան
էլիւ կեօրմիլ իտի՝ սնու ատումուն էլինաէն գուր
թարտը : Երգտը օրատա աճէմ՝ դարաֆընտան պաղ
դալ պիր քիլի . վէ՝ գուտուզ կիպի եիւրիւյիլ էտէր
քէն՝ օնա դարջը կէլտի հրահատ , վէ՝ մըզըրագլա վու
րուպ՝ էօլտիւրաիւ սնու :

()՝ արալըգտա գարջոյլ մաղխազունի թէքար չո՛ւ
փըճագ պիրիքաիրաի կատաղ տէտիլքէրի ասքերի վէ
քէնտի եիւզ նէֆէրինի , վէ՝ տին ինքեար էտէնլէրի .
վէ՝ տաղ արտընտան կիզլիճէ կէլիւյ՝ կիւրիտէն գու
շաթտը հայլարը . վէ՝ օրատա պիր հայ պուլուպ պօ
ղազատը . օնուն սէսինտէն չիւպհէլլէնիւյ հրահատ
էտմ՝

կամնարահան, վե չտիրձագ կերի տեօնիւոյ՝ կեօշտիւ, վե՛ հապեր վերտի քի տիւշման կելմիշ։ Պաշտօն իշիթ տիքտօ, ծնունդ արտաշը ներոնէ՛հ, պիր գաղ իկիտ ալլայ քէնտի եիւզ նէֆեր ասքերինտիւն՝ դարտաշը իլէ կնտի դարձայլուն պեօլիւկինս։ վե կատաղ ասքերին տերաքերինի միգրադլա եօլտիւրտիւ։ արգատաշլա ըր տախի սաղա ուղա տիւշիւոյ չօղունու գրտւրլար, վե գալանդարր տարտաղան էտիւ պաշը րտըլար։ Պու ճիւղտօ հայլարտան տալթ օ պօղաղլանան քիմսէ թէ լէֆի օլտու։

Տիւշմանլար տաղը լորդտա՝ հայ ասքերի սեփնիւոյ տուրուրիքէն՝ իբի ալադ քիշի՝ տալարը վառգոշ գնթունի վե վասակ սահառունի քի օ ճիւղտօ տէյիլլէրիտի՝ գօշարագ կիթաիլեր դունին շէհրինս, վե՛ դաւա հապեր վերտիլլեր յովհան հայրապետէ, վե՛ սահակ մարգպանա, վե՛ վահան սերասքերէ, տէյերէք իբի ապեր խրովիլլէ գարըշարգտա, իսթիւն օլտու ալ ճիւմ՝ ասքերի։ վե՛ եէնկիլտի հայլար։ վե՛ էշպէհլէր տէն չօղու ալլա՛մ գըլըճընտան կէշտի։ վասակ մամիլ կանեսան էօլտիւ։ բարկէն սիւնի էօլտիւ։ ասում վե՛ առաատում իբի դարտաշ էօլտիւլէր։ գալանլար տախի տիտի քեօյիւն էօկիւնտէ տիւշտիւլէր։ սալթ պիղ գաշլորդ կելլիք։ Պու հապերի իշիթտիքտէ՛ ճիւմլէ սի շաշար գալոր, վե՛ գօրգույա տիւշիւոյ՝ տերին եասա կիլտիլլեր։ Սէ լաքին տաշա չալ օլմատան՝ առաս օում միւթտէ՛ճի կելլտի տէփնիւնիլլէ։ () պիրլէրի տախի եէթիշտիքտէ՛ հիֆիտի պիր աղըզտան ալլաշա շիւքր էտէրէք կիթաիլեր քիլտիլլէ։ վե՛ օրատա յովհան հայրապետ էզկիլիլլէ տէտիլթտի իկիլմի տօղուն գունճի սաղմաու։ իշիթտի ալլաշ պէնի վե՛ քիքիմ էթտի... պէնիմ՝ եասըմը աէփնիւնիլլէ տէօնտիւրտիւ։

Են՝ քիլտիւտէն չողըպ հերքէս էէրինս կիթտի։ () կիւնլէր շիւնքի գըշ վաղթի իտի՝ ռաշաթլան տըլար օ շէհրտէ։ վե՛ թէտարիք կեօրմէ կէ պաշա տըլար, քի պահարտա ճէնկէ գալգըլըլտա, պօշ պուլունմասընլար։ Մէլէ իլէ հապեր կեօնտերտիլլեր վախթանկ տէտիլլէրի կիւրճի փատիւշահրտա, քի սեօզ վերտիլլի իւզրէ հմը միլլէթինտէն քէնտիլլէրի նէ ասքեր էօլլատըն։ Սէ լաքին օ պօշ սեօզլէրիլլէ պուլնարը պալանատըրըպ էյլէնտիլլոր իտի։ Սոնդրա

պիր դու փերաքէնտէ ապուրճուպուր աստամ պուրուպ
 օնւարտան՝ իւր իւր գատար՝ եօլլատը հայաստանա .
 վէ տահա պիր այ կէլմէտէն պահանա իւր : օնւարը կէ-
 ըի չաղըրտը : Պու իշտէն աշխրեարէ տույտու հայ-
 լար , քի կիւրճիւրտէն պիր ֆայտա եօդ , վէ նէ զայ-
 րըսընտան իմտատ օլաճադ . օնուն իլին սալթ ալլա
 հա պաղլատըլար իւրիսլէրինի . վէ օնա թէսլիւմ էթ-
 տիլէր քէնտիլէրինի , վէ պաշտաղըլարը իշի :

7 . Վ ԿԻՆԵԼԵՐԵՆ ՇՈՐԵ ԻՆԼԵԻՒՍԱԳԵՐ ԿԱՎ ԿԱՐԵԵՐԵԷՆ

Գ . 24 :

ԼԵՐՈՒԼ ՎԱՀԱՆ ՔԻ ԻԱՂԱՀՐՆ ԴՈՒՄԻԹԻԻԼԻԼԵ ՃԷՆ 482 .
 կիւ կի իլէրի կիտէյօր աճէմլէրէ : գարշը . պուն-
 տան եիւրէքլէնիսի կէլիլէր կէօնտէրտի տեօրթ նա-
 խարարըլդա . եախօտ տեօրթ գապիլէ պէյլիկինէ .
 եանի սործրունիլէրէ , անձեալիլէրէ , արշտունիլէրէ ,
 վէ մոկաղիլէրէ , քի օնւարտան տախի պապլէրի գօր-
 դուլարընտան քէնտիլէրինի կիւնէլէ վէ աթէլէ դա-
 վան կեօթթիլէրիլէրիտի . վէ սղաղըրդ եիւրէք վէրտի
 օնւարա , քի կէլիլէր , վէ քէնտիլէրիլէ պիր օլուպ
 ՃԷՆԷ ԷԹԱԻՆԼԵՐ ԲԵՐԻՍԷԻ ՇԵՐԻՖ ՈՂՈՒՐՈՒՄ :

Պու տալթիլէ օնւար գուլագ դուլմասըլար , վէ
 մասխարալըղա ալտըլար : Վ Է լաքին իքի նախարար
 սեպուհ իւլթալիսինտէ , ասլարը՝ յովհան անձեալի
 վէ ներսէ՛ հերոսնդունի՝ վահանըն սեօղիւնի պէյլէ-
 նիս , վէ յօդ քիմնէլէրին ֆիքրինի տեօնտիւրիւպ չը-
 գըպ կիթալիլէր օ քիմնէլէր իլէ վահանըն պեօլիւկի-
 նէ գաթըլմաղա . Պու իլէ կիւնէնիսի՝ իքի պեօլիւք
 նախարար , աուլարը՝ սեռէ անձեալի , վէ յովհան
 մոկաղի , վէ պիր ալայ գալսպալըդ տէվլէրիպ տիւշ-
 տիւլէր օնւարըն սըտընա : Յովհան վէ ներսէ՛ եւթիւշ-
 տիլէրինտէ՝ աուեստ տեախիլէրի դասապալա , պուն-
 լար վարըպ մուհասէլէ Էթալիլէր օնւարը : (Յըսը
 տախի իաղահա սըղընարագ եիւրիլէ Էթալիլէր պուն-
 լարըն իւզէրինէ , վէ պաղիսինի տիւշիւրտիւքտէ՝ յով-
 հան անձեալի վուրտու մըզրագըլա յովհան մոկաղի :
 Պու յովհան մոկաղի պիր վագիթ իլէ զէվզէնմիլիտի
 յովհան անձեալի , պեօլլէ տեյլէրէք . օ իլէ պիր իլէ
 ԿԵ

եւարամագ, հէմէն ծնունն պոյնունա հալգա դադմալլ
ինեք կիպի. պու սեօղէ ճիւղալ վերմիշխտի սեռեկ ան-
ձեացի. հալգայը պին կէթիրիրիմ, սին դադ. պոյ-
նունա էկէր գատըր խէն, իւլթէ օ անձեացի յոհան,
քի յոհան մոկացի ինեք տէմիշ խտի ծնա, պոյնուզի
եանի մըղորաղը իլէ վուրուպ էօլտիւրտիւ ծնա. Սյու-
նու կեօրտիւքտէ սեռեկ, վէ դայրըլարը՝ գալարըլար.
պոնըլար տախի արտարընա տիւշիւպ, պաղիլէրինի
էկէ լարփտըլար, վէ գալարըլարը տարտապան վէ
թարիւմար էտէրէք, կէլտիլէր դոնին շէհրինէ, վէ
պիր օլտուլար վահանըն ասըլէրի իլէ:

Սյու իշէրի իլէթաիւքտէ պերոզ շահ, էօթէլէնիպ
տարըլար վահանա վէ ծնունը պիր օլտուլարա. վէ ս
տալթ վահանըն վարդ ասլը գարտաշընը քի եանըն-
տա րէհին խտի տէմիքէ վուրտու. վէ հիսապսըզ աս-
քէր տէվշիրիպ տեօրթ պէօլիւք էթտի, վէ իլք պա-
հարտա ասլըփէրտի ծնըրը հէր վէ զարուանպ տէ-
տիքէրի անձիլէրէ, քի վարըպ դութունըլար վահա-
նը, վէ դայրըլարընը գըլըխտան կէթրախըլէր. վէ
պոնըլարա պաշպօղ վէ սէրասքէր էթտի ատրնէրսէհ
ստըլը պիրիսինի՝ սաղար նամինտա, քի եալուզ ճէնք-
ճի խտի:

Սյու դատար ասլը ր ասըլըն կէլտիկինի տուլտուգտա
վահան՝ կէլտի յովհան մանդակունի հայրապետին
եանընա. վէ հապէր կեօնտէրտի քէնտի նախարարը-
լընա՝ քի կէլտինըլը դոնին շէհրինէ. ծնըր էկէթիշ-
տիքտէ՝ հէփիսի տուվայա սուրուպ քէնտիլէրինի ալ-
լահա թէսլիմ էթտիլէր. վէ պաշլատըլար ասըլը
տիւղմէկէ. վէ լարին ծնըր պիլէ ազ. սօնղըն՝ ոք. հա-
րապետի պիլէլէրինձէ ալըպ՝ ծնունն տուվասընա կիւլէ-
նէրէք՝ չըգարըլար դոնինտէն. վէ արտաղ էյալէթինէ
կիտիպ օրտու դուրտուլար նէրսէհապատ տէտիքէրի
քէօյտի, քի չօղ. ուղաղ տէյիլիտի ւաձէմ օրտուտուն-
տան:

Սպաշ օլտուգտա վահան իւլ պէօլիւք էտիպ ասըլ-
րինի, օրթատաքինի թէսլիմ էթտի սահակ մարգպա-
նա. սաղ դօլու վէրտի բարըղ վահեունի նախարարա,
ծնա եարտահ բարկէն սիւնի, վէ աստլմ գնունի, վէ
փապակ պալունի. սօլքօլու վէրտի նէրսէհ կամսարակա-
նա, վէ ծնունն իւլ գարտաշընա, վահան, հրահատ, վէ

վասակա . վի . քէնտիսի ալար վրէն վանանդացի վի : սյապ
արտակունի նախարարլարը , քի օ իւչ պեօլիւկի : Եւար-
տրմէն թիշսին : Սունու պեօյէ նիզամլարայ վի : պիր
պիրինտէն սյորլուպ տիղիտիլէր աճէմլէրէ գարշը
ուզուպ տան :

Սապահ օլտուղ տա աճէմլէր խըշմիլէ տիւշտիւլէր հայ-
լար իւզէրինէ , վի ծնւարա վի : լիւլէ սյորապարագ սլթ
իւսթ է : թտիլէր ծնւարն նիզամլնը , վի սաղ գօլունու
տաղըտըպ գաւըրտըլար՝ բարշը նախարարիլէ : () գա-
լսպարդտա սահահ մարգայտն՝ տտրնէրսէ հ սաղար
նամ աճէմ սերուսէրինի կեօրտիւքտէ՝ մըզրապլա
հիւճոււմ է : թտի իւզէրինէ , աարնէրսէ հ տէ պունուն
իւզէրինէ : վի մըզրապարնը պիր պիրինէ : սալուպ՝ ի
քիսինին մըզրաղը տախի գըքիթլարնա տօղունուպ
գալսիար . արթմըգ իքիսիտէ սալան միսալի օլուպ , վի
էավուզ աթլարը իւլէ պիրիպիրինէ : Էազլաշըպ՝ պիր սլ-
րիլիլէ : Էքիշտիլէր , վի սալարնտան դութարագ՝ աթ-
իւսթիւնտէ տէօյիւշտիլէր Էումրուպ : վի միւշթալիլէ ,
չէքմէք վի իթիվլէրմէքլէ : օ գատար քի սալար սէրաւ
քէր գուվլի : թտնէն գալըպ՝ աթտան տիւշտիւ , վի գաւ
լսպարդտա տավուշուպ գալար :

Հալան կեօրտի . վահան քի հայ աքբէլի պօղուլույր՝
սէո վերտի վրէն նախարարա քի իլէրի կէպին . վրէն
տէ : Ճէվսապ է : թտի քի սէն սյու սաաթտա պանա կիւ-
վի : նմէ . գատր տէ : յիլիմ : Սունու իշիթտիւքտէ : վա-
հան , օրատա Էիւզիւնէ խալ նիշանը Էտիպ՝ Էրտորըմ
կիպի կնտի տիւշմանլարըն սաղ գօլունա . Էէ : թիշտի-
լէր օրայա իքի գարտաշ կամսարահանլար ներսէ հ վի
հրահատ , վի օ պեօլիւկի գրգղընլըգլա թէմամէն տիթ-
րէտիպ՝ պիր կեօղգրփմատա պինլէրճէ : տաքէր դըր-
տըլար . վի սօնդրա սօլ գօլունա տիւշիւպ՝ ծնւարն
իկիտլէրինտէն հիսսպսըգ ճէնըքիլէրի Էէրէ : սերտի-
լէր . սանքի աղսճտան թու թ Էէմիշինի սիլլէր կիպի .
վի օ օրտունուն թէմամ ալթընը իւսթիւնէ կէթիթպ
հէփիսինի տէ տարտաղան վի : թարիւմար է : թտիլէր :
() րատա տեօրթ աճէմ սէրաքէրինտէն պիրիսի՝ տտը
վին խոռէտն՝ Էավուզ պիր քիմսէ : քէնտի գալիատար
լարը իւլէ : հայլարա գարշը իկիտլիքլէ : ճէնըքիլիպ տու-
լուր խիւ : Սունուն հալնտէն գուվլէ : թէնիպ պիր
շալըր սէրաքէր տախի տտը վիտասպ՝ Էիւրիւտիւ : հայ-

լարն զայնիքէնմիշ դարաւորնա : Ս է լաքին վահան
հիւճումէ տիպ սալտը վին սէրասքէրին իւզէրինէ . վէ
օրածըգ տա օնու հօլտիւրտա : Սուսձիլէյին ներսէհ
կամսարական մըզըագլա վշտասայ սէրասքէրի վուրուպ ,
վէ աթընըն պաշը դարափընտան՝ եւրէ երգըպ՝ տե-
պէյէթտի օնու :

Ստան հայլար տախի վէ բարչը նախարար՝ հաչան կէ-
րիյէ պագըպ կեօրտիւլէր՝ քի աճէմլէր եէնկիլիպ գա-
չաթըլար , էիւրէքլէնտիլէր վէ կէրի տեօնիւպ տիւշ-
տիւլէր գաչանլարըն արարնա , վէ չօղունու վուրուպ
էօլտիւրտիւլէր՝ ձնքտէ հօլտիւքլէրինտէն զլյատէ .
վէ գալանլարըն ուզուն ուզագ դօլալատըլար . սօնդ-
րա կէրի տեօնիւպ օրտու եէրինէ եէթիշտիլէր . վէ
չօղ տօյումլուգ պուլուպ՝ փայէթտիլէր մնալ յիւլէրին-
տէ . վէ ալլահա շիւքը էտիպ՝ տեօնտիւլէր ներսէհա
պատ քեօյիւնէ . վէ օնտան սք հայրապէտի ալըպ կէլ-
տիլէր ճաղկտն տէտիքլէրի էյալէթէ , վէ լահաթ-
լանտըլար վարչաի տէտիքլէրի եէրտէ , ձիւմլէտի տէ
չաղլըգ վէ սէվինձ էտէրէք :

Սու սէվինձտէ իքէն միւթտէձի եէթիշտի , քի վահան
սէրասքէրին գարտաշը վարդ միւձիղէթիլէ գուրթու-
լուպ կէլլօթ . օ սաաթ վարդ տախի եէթիշտի հըզ-
մէթքեարլարիլէ . պիլմէյէրէք նասը գուրթուլու-
ղունա : Սէվինտի վէ շազ օլտու վահան զլյատէտի իլէ .
խուսուսա պու իլին պեօլլէ օլմսընտան պիլտի քի
ալլաճ օնուն ինքեար կիւնաճընը աթիլ էթմիլ . գէրէ
քէնտիսի դայըր նախարարըլար պիլ օլտուգտա՝ տէ-
միլ իտի քի էկէր ալլաճ կիւնաճըմի աթիլ էտիպ պու
էթտիկիւմ պիլլիկի պէյէնիւսէ՝ թէգէ կէօսթէրսին
պանա սէվիլիւլէ գարտաշըմը : Վէչալիք վասակ օ-
պիլր գարտաշը տիլլմիշտի ալլաճտան քի էվիլլ վար-
դը կէօրէլիւմ , սօնդրա պէնի թէգէ եէթիշտիտին
մարտիլոսլուղա . նիձէ քի պիլր դալ կիւնտէն սօնդրա

ՕԼՏԱԼ :

8 : 1) Երևանի մարզի , Վե Լազանլըւարն Ռեբանա
Երևանի :

Պ . 25 :

այսին ռազաթըղտա օթուրուպ տուրուր իսի 482 :
Հայլար՝ վարչակի տէաիքլէրի եւրաւ Ժողկոտն
Եյալէթինտէ , Ելլի կէլտի կիւրճի փատիշահը վախ
Թանկոտան՝ դարա Հապէր վէրէրէք եալանտան , քի
աճէմլէրտէն աղըր աաքէր կէլտի կիւրճիսթան մէմ
լէքէթինէ՝ սէրաաքէրլէրի միհրան տըր , պիգէ եալ
տըմ Ելլիթիթին : Եյալանտան տէտիք , գէրէնէ աւ
քէր կէլմիշ իսի , վէնէ կէլլալ իսի , Եկէր Հապէր
վէրմէսէիտի : Ելլիպուր օլտու Հայլար եալտըմ Ելլի
մէկէ , գէրէն Ելլիմի Ելլիթիթիտի վախթանկա՝ տար
վաղիթտէ , օնա իմտտա Ելլիմէկէ :

Պու սէպէպտէն չափըճագ Հէր շէրլէրինէ Եմին եւր
լէրէ եւրլէշտիթիպ՝ Եօլա տիւշտիւլլը փաթթանկա եւ
թիլմէկէ . օ տաիի պոնլարա դարըր կէլլիպ՝ միւնաաթ
պէթտիք սեօլլէրլէ օյալանտարտը պոնլարը պիւր
գալ կիւն . պիգէ եարալմճի կէլլիթը հոք միլլէթի
տէլլէրէք՝ միհրանա դարըր . վէ քէնտի հիլլէքեալլը
դընը փաթթամագ իլլին կիլլիլլէ տտամ Եօլաաթ Եա
գլնտա օլան օլալարա , քի եւր եւր Եօթիտէ պէրի
տէ աթէշ եադտընլար . վէ պէօլլէլլինէ օնլարը ինան
տըրմագ իսթէրիտի քի իլլիլլէ հոք աաքէրի կէլմիշ . վէ
աղլաճ՝ քիլլիլլէրլինի ինան եւրլինէ կեօսթէրիթիտի
օնլարա , պոնլար սիլալլը աաքէր տըր տէլի . վէ եա
լանճի չալըթլարըն սեօլի իլլէ իսպաթ Ետէրիտի քի սի
զի պէրլլիթը հոք աաքէրի օլաաա : Հայլար պոնլու
թէլլիթիլլինի տալլապարագ ինանտըլար , վէ օ օլալա
Ենիպ հիլլ պիւր քիլլիլլէ կեօրմէ տիլլէր : Ելլալլէյի տիւշ
տիլլէր՝ քի պոննէ օլաաա . լաքին վախթանկ օնլարը
տիւշլմէ լափլար իլլէ Ելլիլլիթիթիլլէ կէտիթի քիւր շէլլըն
Եանընա , վէ օրտուլարընը դուրտուրտու օրաաա :

Պէրփաթը օրաճըգտա իլլէ կիւն օթուրուպ տուրուր
իլլին Ելլիթիթի միհրան աղըր աաքէրլէ վէ փիլլէր
իլլէ , վէ դալըր միլլէթլէրին փիւր սիլալլէ աթլը աաքէրի
իլլէ . վէ օրաաաաաաա գուրաաա Հայ օրտուաաաա դար
լը : Հայլար պոնլու կեօրտիլլէրլինտէ՝ գօրգտուլար

վիշապ գալտըւար . վիշապ կիւն ուր ետնա չէրիտիւ
լիւր . ուրիշ գալտ ստիւի ծնարտան եիւրեքսից օլմադիլէ՝
գորգուշա գուլթուլուպ, վիշապ լիւն աճէմիլէրէ հասկեր
վիշապ ծնարաւ շարդ. ցօտուլար, վիշապ կեօնիւլ-
տին ուր օլտուլար :

Սասաճ օլտուլարտա՝ առքերինի կէլթիւրտի վաճան ճէնք
եիւրիւնէ . վիշապ օլտուլարտա տիւղտիւ գօլտու ծնարաւ :
Ճէնք վապթի կէլթիւրտէ՝ սրտու օրտու իւղերինէ
տիւղտիւ . վիշապ վաճան օրտու կամսարականլարաւ
գարշուլարնտա օլտուլարտա ուրտին ուրիշ եիւրէ երգաւ
րաւ . վիշապ շարշարաւ տաղաւարաւ գօլտա ուր աւ
ճէմ սրտուստինու տիւթրէլթի . վիշապ տաղաւարտա օլ-
թիւր քիմնէլէրտէն չօղունու աթա չրդնաթաւ, վիշապ
տիւսի իլէ սրգլէլթ վիշապ միհրան սերառքերէ :

Ճէնք գարշուլարտա՝ սաճակ մարգարան Կֆէնտիմիղին
աղաւ աթիւն իլէ ետնու գուլթուլուպ, զիյաւտիսի իլէ
իլլիսի սիւրէրէլթ՝ օրտաւ ճէնք ետէր իլլին տիւլուպ
մարտիւրտա օլտու : () ցրգլունլուպտա վասակ՝ վաճանն
գարտաւ զուրտու մարտաւարտ աճէմին ուրիւնի՝ քիտէ-
միւր գրտի կիլմիլ՝ կիլմիլ իկիտ իտի . սիւր երգաւարտ
տիւլուպտա՝ վասակն մարտաւարտ գրտաւ . զաւարտ
մարտաւ սիւրտա՝ տեօնտիւ , վիշապ շարշարաւ իլլինէ
տիւլուպ՝ տօլաւարտ՝ չօղ իլ կեօրտիւ , վիշապ սօնարա քիւն
տիւսի տախի չէհիտ տիւլուպ :

Պունլար սիւր իլտի իլլին՝ օլտալին հալար քի կէլթ-
տին շարդ կէլթիւլար իտի աճէմիլէրէ՝ վաճանն ուր
լիւկիւնտին գալմաւար կեօնթիւրիւ հալարտաւ .
գուլթաւարտ սիլլի : Պուն սէստին հալար զալթի իլլէ
գորգուլ , սալաւարտա գալմաւար . հիլլէքտա վախ-
թանկ տախի ծնարաւ ուրիլ քէնտիառքերիլլէ գալտա :
Պունու կեօրտիւքտի վաճան վիշապ կամսարականլարաւ՝
ճէնքտին չէքիլիւ կիլթիւլար գալմաւարտա արտարուն
ճա . օրտաւ չրգտիւքտա՝ կեօրտիւ վաճան քի բարկէն
սիւնի ետալանմիւր տիւլմիւր իտի . սիւրաւալմաւարտ օնու
հէմէն կնիւլ՝ ալտ , վիշապ քիւնտի քիւհէլլան աթիւր
պիւնտիւրիւ գուլթաւարտ : Վճէմ առքերի տախի հալ-
արտա գալտաւարտ կեօրտիւ գօլտաւարտա ծնարաւ , վիշ-
ապ գալտն զրտաւարտ :

Պուն գալմաւարտ կամսարական հրահարտա աթիւ զալ-
թի իլլէ գօլտա՝ եիւրէ տիւլուպտա օնու . օ տախի ետ-
կա

եա սէյիր թտիք տէ: աճէ մէկը եւ թիւտիւր: Վէ: չիւնքի
 եօրու լմիլ իտի՝ դու թտուլար, վէ կեօթիւր տիւրէր միհ
 րանա . միհրան սերաութէրուէ: օնու տէ: միւրէ: վուրուպ՝
 նէրէյէ: կիտէրսէ՝ պիւլէ: ամնաճէ: կեզաթիւր իտի: Վաւ
 թուլտու պիւր սիւնի նախարար տախի՝ ոտը յադդ, վէ
 կիւրմիւրէրսէն պիւր գալը: վէ: պունլալը՝ տախի ղէնաճի
 րէ գոյուպ ոսգլատըլար: Պունաւան սանդրա ալար վա
 հան իքի կամնարականը՝ եանի ներսէ: Վէ: վահան
 հրահատրն գարտաշարընը, վէ: կիթտի տայք սէմթիւ
 նէ, վէ: սարի եէրլէրէ: սրգընրա՝ օթուրտու միւնառինջ
 քեօյիւնտէ: . զայրը գաշանլար տախի պիւրքտիւր: օ.
 րայու վահանըն եանընա, ճիւմլէսի եիւզ քիւի:
 Տույու միհրան քի վահան տայք մէմլէքէ թիւն: կիթ
 միւ . օնա եէ թիւլէյիւմ տէյի՝ աքէրլինի ալըպ եիւրիւ
 տիւ օ գարափա . վէ իլէրի կէչիպ՝ կէլտի օրտուսոււնու
 գուրտու դու տէտիքլէրի քեօյտէ: , պիւլմէյէրէք քի
 ետդըն եէրտէ: սիւր վահան . հաւան հապէր ալար քի
 վահան օրաշարտատրը միւնառինջ քեօյիւնտէ՝ պաշլա
 տը գօրգուսոււնտան տիթըլմէկէ՝ կէրէք քէնտի վէ
 կէրէք օրտուսու: Սէ չիւնքի կէրի գալմազ օլմազ
 իտի, ոտամ եօլատը վահանա քի պարը յոգա կէլսին,
 վէ: սաճէմ տէ: վէ: թիւնէ միւդի օլտուն: Ղէվապ վէր
 տի վահան . եկէր գօյվէրլիւսէնիզ տէտի, քի հայլար
 րահաթ գալտընլար իրիսթիանլըգտա, պիւր տայ
 իմա հէր իլտէ հըզմէթ կաէրիզ աճէմ տէ: վէ: թիւնէ:
 եօխոսա՝ յօգ կի տիւր պիզէ: շեօհրէ թիւմիզ իլէ իւրիս
 թիւնլըգտա կօլմէք, տինիմիզի ինքեար կտիպ տիւ
 նեա շանընա նայիլ օլմադտան իսէ: Պէօյլէ հապէր
 լէր տահա կիտիպ կէլմէտէ իքին վահան վէ: միհրան
 արալարընտա, պէրոյ շահտան ֆիւրման եէ թիւտի
 քի միհրան տեօնիւպ կիտէ: աճէ միսթանա . օ՝ տախի
 ասքէրլինի ալըպ՝ եօլա տիւշտիւ, պիւլէ: ամնաճէ: կեօթիւ
 րիւպ հրահատ կամնարականը, քի ղէնաճիւրտէ իտի . վէ
 յադդ նախարարը . վէ զայրը պաշլը դու թտադլարը:
 իլիթիթիքտէ: ներսէ համնարական հրահատըն պէօյ
 իք գարտաշար, քի միհրան կեօթիւրիւյօր օնու: յաշ
 տը գալտը . չիւնքի դու թուլտուղի կիւնտէն պէրի ադ
 լամադտան ֆիւրաղաթ էթմէյիպ, տէօյէկէ րահաթ
 եաթիմաթիլ վէ: ալլամադսըղ եէմէք եէմէմիւիլ իտի:
 Իթիթըլ եիւրէք աճըսընա տայանամիւրպ, սրգտը
 կիթ

կի՛թտի աճի՛ւմ օրտունու արտոնձա պիր դաչ գու՛լիլի՛թ
լի իկիտլէրիլէ՛ , վի՛ ուղագատն գօլլայարադ՝ ֆորսաթ
կեօղլէ՛ր իտի՛ , քի՛ծնու օրտունուն պիր գօլլնատա պա՛
գաձա պուլուպ էլէ՛ կի՛թիրոն . ետիտա պէն՛ տէտի օրա՛
տա էօլլէ՛յիմ տէ՛ : ռա՛հաթ լոնայրմ՝ թէ՛սէլլիտիդ գասա
վի՛թ իմսւն՛ :

Հայան օրտու եկեղեցի թաղը անդ Երևանի
նե՛ր՝ բազումն քեօյիւնէ՛ , քի օրատա ա՛ր պրիգոր լու-
սաւորիւնն պիր քիւլիւք քիլիսէսի վարիաւ , ֆիքքրինէ
կեթիրտի ներսէ՛հ օ տգիղին քերթմիլինի , վի՛ ծնուն
շէֆաէթինէ ճանիւ կիծսիւլտէն սըղընսարաք՝ տէսի .
* աիւ իոր պրիգոր , սէն քի կիւնսհըմիգլու տումանը
նը տաղըթաթն հայատտանտան , կէլ տաղըթ եիւրէք
տէն մէլալէթիմին շէթին վի միւշքիլ տումանընը ॥
Վոննու տլիպ օրատա տուլա էթտիքտէ՛ ծնուն պար
տաշը հրահատ միւճիղէթիլէ զէնճիլինտէն շէօղիւ-
լիպ չըպա կէլտի եանընա , Վու իշէ թտսաճիւպ է-
տէրէք պարտաշը ներսէ՛հ տէվնճիլտէն զար զար աղ-
լամաղա պաշլուար . վի՛ պոյնունա սարըլլպ շիւքը էթ-
տի գուրթարանա . վի՛ ֆիլհալ ալլպ կեօթիւրաիւ
դուլինէ , վի՛ ծնու նքյովհան հայրապետէ վի՛ զոյրլա-
լընա կեօսթիւրիպ նազլ էթտի՛ սը պրիգոր լուսաւորի-
լին էթտիկինի :

ՊՆԸ-ն ինքնուրույն կրթական միջոցառումներ է անցկացնում՝ նախապատրաստելով և օգնելով հայտնաբերվող զբոսայգիների համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի և փողերի հավաքմանը։

[illegible]
$$\bar{4} \cdot 27 = 108.$$

483. **Տ**ուշուպ պիլաթիբունէ վահան սերապէր քի միհրան
սալուշուպ կիլիթմիշ հայրաստանտան, չրդըպ միհու
ռինջ քեօյիւնտէն՝ կէլտի գոռին շէհրինն։ փ։ օրատա
պուլուպ ներսէհի վէ հրահածը՝ չօգ. աշվինտի։ փ։
շիւնքի գըշ կիւնլէքի իտի՝ օնտա պիրի, դ. ռահաթ լանսար
Պիր գաչ կիւնտէն սօնդրա եւալանձի միւստէձիլէր եւ
թիլտի օրայա կիւրձիլէրտէն՝ տիլի տիվանէ, շէյգա.
նի

նի քիմսէլէր , վիւ չալ էթտիլէր քի սաՀակ մարդպան
վիւ վաՀանըն գարտաշը վասակ՝ ծնւար քի ձէնքտէ շէ-
Հիտ տիւշտիլէր , սաղ վիւ տիւրի տիւրլէր , վիւ տաղլար
տա տօլաշըրլար՝ տիւշմանտան դօրդ.մաշալը իլին . վիւ
շիմտի սիգտէն եարտը մ'իսթէյօրլար : Վա Հասպէր կէր
ի աշիքեարի , եալան վիւ տիւզմէ՝ իտի . վիւ լաքին ծնւարըն
գարըրլար , վիւ ղաշըրլարը վաՀանա զօր էալտի , վիւ պիւր
քիւլիւք պէօլիւք աաքէր մամիկոնլու մուշէղէ գօշուպ
եօլլատըրլար : (Նալար տախի էօթէյէ պիւրլիյէ տիւշիւպ ,
տաղլարտա վիւ տէրլէրտէ տօլաշըպ՝ թա իլք պահար
վաղ թիւնէ տէք՝ պիւր քիմսէ կեօրմէտիլէր :

Իլք պահար գաիոստու աշը լորդ տա միտնարդ կէլտի
էէթիլտի սրգլէթիլէ Հայաստանա զարմիճը Հաղարու
ուխա՝ աձէմիլէրին պէօլիւք սերաաքէրի Հիտաղսրդ
աաքէրիլէ՝ տինսէն ալիարա նախարարլար տախի պիլէ
լէրինաձէ՝ քէնտի աաքէրլէրիլէ . վիւ դուէին շէՀրինէ
էաղլաշըպ՝ զրաու գուրտու իտարալակերտ օրմանըն
տան թա ջրվէթ տէտիլլէրի տաղ դարափընա վարընձա
Վուսու կեօրտիւքտէ վահան՝ մէշվէրէթ էթտի քէն-
տիսինէ ուշան քիմսէլէր իլէ . պուսլարըն տէտի շէՀր-
իլէ իլլէրի եօգ , սալթ պիլգի իսթէրլէր . էէլէր պիլգ պի-
գի գուրթարըրտապ՝ պուսլար շէՀրի պըրտաղըպ պիլգիմ
արտըմըղա տիւշէրլէր . վիւ օ գաման պիլգի գօշայ օլուր
մէթին էէրլէր , տիւշմէք վիւ գուրթուլմադ : Վաշլէ
ուեօղ պիւրլիկիլէ ձիւմիլէտի տէ Հաղըրանըպ՝ էիվիլ
շէՀրի գալլիլէտիլէր . վիւ պիւր պիւրինի ալլահըն աար
իլէ դուվիլէթէնտիլիպ՝ պիւրէր պիւրէր , իքիշէր իքի-
շէր՝ պիւր պիւրի արաըսըրա շէՀրտէն աղաշըր տիւշիւպ
իկիալիքլէ աձէմ օրտուսուսուն պիւր դարափընը վու-
րարագ , վիւ ծնւարըն էշպէՀլէրինի էէրլէ երգարագ ,
վիւ էաեա աաքէրին սրգ գալապալըղընը՝ պիլգ կիպի
երթթարագ՝ պիւր էանա սալուշուպ կիթտիլէր . էօլլէ
պիւր էէրիլիլէ քի աձէմիլէրին Հէփիսի տէ շաշըպ՝

գօրգաուլար , վիւ տէլի օլտուլար :

1) Է լաքին ծնւարտան իքիսի՝ աալարը օրգի ղիմաք-
սէան , վիւ քաջաջ սահաուունի՝ քի պիլլէլէրինաձէ ալլիլ
լէրիտի նք յովՀան Հայրտալէտի՝ գուրթարմագ իլին ,
կէրի գալըպ՝ գաղըրաշըրլար գալապալըղ իլինէ . վիւ տա-
րա տիւշմէքլէ՝ օրտունուն ալլընը իւսթիւնէ կէթիւ-
տիլէր , վիւ չօղունու էէրլէ երգըպ՝ Հայրտալէտէ՝ եօլ

աւտորէար . վի՛ հատուկն զիյաւտէ տիւշմանլարա կիրի-
շիւյ՝ քէնտիւլէրի տէ տիւշտիւլէր օ դալապաւրդտա . նք
հայրապետ տախի՝ օրտունուն ուզունլուղունու կէլէ-
մէյիւյ , վի՛ աճիւմէրտէն եարալանըւյ , ալթտան տիւշ-
տիւ . վի՛ լէշէր իշինտէ՛ դալար էօլիւ կիւլի . Սօնղրա
ալահըն ինայէ թիւիլէ՛ աւքէր տաղ ըտրգտա՝ օրտուն
գալգըւյ՝ սաղ էսէն տեօնտիւ շէհիւրէ՛ քի հէրքէն լա-
աճճիւլ էթտի պու իշէ :

Վի՛ օյլէ իշ տահա կէօրմէմիւ վի՛ իշի թմիւմիւտի հապա-
րաւուխտ . կեօղիլէ կէօրտիւքտէ՛ կեօղէրի տեօնտիւ ,
վի՛ քէնտիւլինի զայլալ էթտի . վի՛ սօնղրա նէ՛ օլուրա
օլսուն տէյէրէք՝ օրտունունու ալրալ տիւշտիւ վահա-
նըն էքէսինէ . տինինի ինքեար էտէն գղիհոն սինի
տախի քէնտիւ աւքէրիլիլէ պիլէսինճէ՛ տիւնեայր եու-
տան պիւր աւաւմ՝ գուլիլէթտէ՛ վի՛ էիւլէքտէ մէնէնտի
էօգ . Վի՛ ունու պիլէրէք վահան վի՛ քէնտիւ աղգտաւա-
լարը՝ կիտիւլ տիւշտիւլէր շաղաղոմ էյալէթինէ , վի՛
սղղընտըլար վարայրաւոյ տէտիլէրի գալէյէ՛ քի ոււմ
փայրնտա իտի :

Լիւրիւտիւ հազարաւուխտ օրայա . վի՛ չիւնքի վահան
շէքիլտի օրատան՝ օնու օնտա պուլմայրալ՝ տէլի կիւլի
օլտու . վի՛ զաղէպէ կէլիւյ՝ տիւշտիւ գալէտէ օլանլա-
րըն իւզէրինէ , վի՛ օնլարըն չօղունու գըրտը . Վի՛ էլա-
քին պիւր պէօյիւք սվ էլէ կէթիւրիւլ՝ զաղէպի պիւր էգ
տինտի . գէրէ՛ օ գալէտէ՛ պուլտու իքի կամնարական-
լարըն՝ եանի ներսէլին վի՛ հրահատըն գարըլարըն .
վի՛ պունլարը գուլթուլ կէթիւրտիւ օրտունունա , վի՛
հէր դարափտան սագընտրագ՝ փաք վի՛ թէմիգ սագլա-
տը օնլարը . գէրէ՛ ումար իտի քի կամնարականլար
հըլ օլմագա գարըլարընա աճըյաւագ՝ օնլարըն հաղ-
րը իշին՝ վահանը պըրագըւլ՝ քէնտիւլինէ կէլիւրէր .
Վի՛ իշտէ իքէն հաղարաւուխտ՝ էմը կէլտի օնա պէ-
րոզ շահտան՝ քի միհրան սօյունտան շապու հատըլ իու-
նը՝ հայլարա մարզպան էտիւյ . վի՛ օնու տէլմէ աւքէր
իլէ հայաստանտա պըրագըւլ՝ քէնտիւ կիլթին կիւրճիւ-
թանա . օ տախի էվիլթիլէրէք՝ շապուհու պըրագտը
բասէն սէմթինտէ՛ իւլ պին եարար աւքէրիլէ վի՛ օն-
լարալ պիլէ տինսիւղ գղիհոն սինի նախարարը՝ աւքէ-
րիլէ . վի՛ քէնտիւլի կիլթտի կիւրճի սէմթինէ :

10 : (1) Եւբար վահանաւարքն եւտիւնէր շաղաւ մարդ-
պան :

Գ. 28 = 30 :

Կայուհ զիհրանեան՝ հաղարաւուխտ սերսսքեր- 483 :
տէն հայլարա մարդպան թային օլուպ՝ էն էվ-
վէլ կամսարականլարը էլէ կէթիւմէք իսթէտի, եա
նի՝ նեքսէհի վէ հրահատը. պու նիյէթ իլէ դարը-
լարընը բասէն դալէսինէ դայուպ՝ հասէր կեօնտէրտի
օնլարա քի վահանը պըրադըպ՝ կէլտինլէր վէ ալսըն-
լար գարըլլարընը, վէ չօգ շէյ վատ էթտի ծնլարա :
() Նլար տախի չօգ սեօգլէրտէն սօնղու, սօնղ ճէվա-
պը վէրտիլէր. պիգլիմ իփմիզ վէ չալըշտըղմիլ տէ-
տիլէր նէ տիւնեա սէփաաը իլին տիը վէ նէ գարը վէ
էվլատ իլին, անճապ. սալթ սօղորու տին ուղուրունա
տըր. վէ պու տին իլին տիւնեանըն հէր իջթիւամընը
քիւչիւք պիլը շէյ սայարըղ. դարըլլարմիլ իլին տէր-
սէն՝ ումարըղ ալլահտան քի ծնլարը թէմիլլիքտէ
սաղլայա, վէ պիգլէտէ ծնլարը կեօսթիւրէ, եա պու
տիւնեատէ, եա տիւրէթտէ :

Պու ճէվապտան չօգ դըղտը շապուհ, վէ տեօրթ
դարափա տիւշտիւ ծնլարը ալլամաղա. տուլտու քի
ծնլար արշամուհի սէմթիւնէ կիթմիլլէր վահանլա պէ-
րապէր, քէնտի տախի կիթտի օ դարափլարա, վէ
ասքէրինի գօնտուրտու պէլլիսիզ եէրէ պիլ ինճէ չայ
քիւնարընա : () Ելթ էլիլէ պուճու տուլտուգտա վա-
հան՝ տէվլիւտի կըղնիկեան քէօյլիւլէրինի, վէ կէ-
ճէիլէ սէսիլլէ կէլտի օրայա եաղըն, վէ ծնլարը
գալղանլարա սըրամսրտը տուրղուրտու աճէմլէրէ
դարը ասքէր դարը կիպի : Պուճու պէօյլէ տիւ-
ղիւպ՝ քէնտիսի ասքէրիլլէ կիգլի եօլտան դափիլէն
տօլու եաղար կիպի տեօքիւլտիւ աճէմլէր իլգէրինէ :
վէ էօյլէ գարըլմուրիլ էթտի ծնլարը քի՝ շաղըրպ
պաշատըլար պիլ պիլինի գըրմաղա :

() Պատա նախարարըն պիլի՝ ատը գաթաղ գաթեղեան՝
սեպուհ սըրասընտան՝ պիլ սէփնաճիլէ սէս չըգարըպ
տէտի, կիւն պու կիւն տիւր էօմիլիւի իմանըմուղու-
րունա ֆիտա էթմէկէ. վէ յա քօ էփէնտիմուէն ում-
տուղումու պուլմաղա. պէօյլէ տէյէրէք կիլտի տին
տիւլ :

տիւնը իջնէ, վէ չօգ իշ կեօրտիւ . վէ ետրա-
լանրայ աթտան տիւնը . վէ սօնդրա օ եօրտիւն չէքի-
լիս՝ եթիւտիս պիր քեօյէ . վէ օնտա սրբութի տլրայ՝
պիր դաշ կիւնտիւն սօնդրա եօրտիւ : () կիւն ածէմ-
տիւն տիւնը ալթը եիւզ քիշի . վէ գալանլարը՝ քի

իւշ պիւնտիւն զլյատի իտի՝ օրատան գալտըլար :

Պիւնլարը օլտուգտա՝ չէքիլտի վաճան պիր եանա , վէ
սապաճրսը՝ կիրտի պիր քեօյէ՝ տտը շտեայ , վէ օնտա
րաճաթլանտը : Սիւրաթ ճաղըլլանտը շապուհ , վէ
տաքիլիլի չօղալտայ՝ մըրըլտանտադ տեօնտիւ . եա
էօլլուրիւմ՝ եա էօլտիւլիւրիւմ տէլիլէք : Սաճան
անուն կէլլմէսիւնի կեօրտիւքտէ՝ թէլլէ տիւզտիւ գօշ-
տու եանընտա օլանլարը , եիւզ քիշի գաուտը վալ
եօդ : Պունլարը կեօրտիւքտէ՝ տիւնլանլար զլյատի-
սի իլի գուտուրուպ եթիւտիլիւր . էօյլէ քի վաճանըն
եանընտա օլանլարըն չօղու գօրգուպ գալտըլար ,
գալար սալթ քէնտիսի վաճան , վէ իւշ կամաարա-
կանլար , ներսէճ , ճրաճատ վէ վաճան , օնլարլա տա-
իս մուշեղ մամիկոնեան , վէ պիր գուսաթլգատէլէր
տէն , ճէփ ճէփ օթուղ քիշի :

Պունլարը կեօրտիւքի կիպի շալտը գալտը շապուհ ,
վէ սուրտու . ճաղըլարը գգիճոնտ՝ քի սիւնիք մէմիլէ
քէթիւն պէլի իտի . պիր եէնի շէյ կեօրիւլլուրում տէ-
տի . պունլար՝ եա տէլի օլմիլլէր՝ քի պէօյլէ սէրպիսթ
պիլիլէ գալըր կէլլլուր . եա պիր կեօրիւնմէղ գուվ-
վէթ պունլարը իլլիլի սիւրլլուր . լաքիւն էկէր ալտան
մաղսամ պունլար ագըլլարընը դայ էթմիլլէր , վէ
գանլարընտ սուտամիլէ՝ էօլմէք արալլուր . պունլարը
ճէմէն գութուպ՝ տէմիլիլ վուրմալ :

() սրգլէթտէ վաճանըն եանընտա օլանլարըն պիրի ,
պաղտը կեօրտիւքի եաղլալտը տիւնլան , սէս վիւր-
տի վաճանա . ագըլլը պալընտ կէթիլ տէտի , ճէմէն
պապ քի պիր եանա սափուլալում , վէ պիր եէրէ տիւ
շէլիւմ : () պու սեօզի տէտիլքտէ՝ վաճան եիւզիւնէ
իսա նիլանընը էտիպ տէտի . պանա շիմտէն սօնդրա
ապըլ անգմա . պէն տաւամա կիւվէնմէմ , վէ ինտան
գուվլէթիլիլ իւ կեօրիւպ՝ էօյիւնմէմ , անճադ սալթ
էթէնտիլիլիլ իսալ տըր պանա սրղընաճադ եէր :
Պունտա տէլիլէք գօյուլաու տիւնլան իլլիւն , մէսէլա
տօղան գուլլարըն սիւրիւսիւնէ սալար կիպի . քէգալիլ
քէն

քէնտի գափատարւարը տախի ծնունւա սիւր սալըս
կիրիչտիւր։ վէ ետորս երթըս պիւթիւն աճէմէր
պեօլիւկինի, վուրտուլար գըրտըլար չօդ դուվէթի
ճէնքճիւրի։ վէ պեօլիւկին օ պիւր դարափընա կէչիս
եափ եափ եիւրիւրէք պաշտըլար օրտունուն եա
նընտան կիթմէկէ։

Պու եիւրիւրիտէ վաճանըն պեօլիւկինտէն տեօրթ
քիւլ՝ տինի ինքեար էտէնէրին պեօլիւկինէ կիրիս ,
վէ չօղունու տէփէլէյէրէք՝ գդիհոնա եազլաշըս
վուրտուլար ծնու մըլադլա՝ գօլթուղու ալթընտան
ճիկէրինէտէք զըրիւրնտան կէչիւրիս սափլայարադ .
վէ ալթընտան եէրէ տիւշիւրտիւրէք՝ քի ադ սօնղրա
կէպէլտի։ վէ քէնտիւրի տախի չօդ քիմսէլէրի հէ
լաք էտիս՝ վէ օրտոտ տիւշիւս՝ շէհիտ օլտուլար։

Պու իշ պեօլէ օլտուղտա՝ իփրադ իլէ արլանըս
գօրգտու շապուհ վէ ծնուն ասքէրի։ վէ գօրգուլա
րընտան տիթըլէրէք՝ չըգըս կիթտիլէր բասէն սէմ
թինէ։ վէ լէթինլիսլէ սըղլէթէ գուլթուլուս , վէ
վէալէտէյէ տիւշիւս՝ կիւճէնտիթըլէրինտէն պօղուլմադ
մէրթէպէսինէ վարտըլար։ վէ կեօզլէրինի էօթէյէ
պէրիյէ սալըս սաքընտըս պաղարլարտի . օլմայա
քի եէթիլէ վաճան։

Պու տերտտէ իքէն շապուհ , պիւր դարա հապէր կէ
թիւրէն քիմսէ կէլտի , քի պերոշ շահ հէփթաղ միւ
լէթի իւզէրինէ կիտիս՝ ճէնքտէ էօլտու։ վէ ասքէրի
գալ օլտու։ վէ սէն տէ թէզ կէլէսին աճէմիսթանա։

Պու հապէրտէն էօթիւրի չըգըս կիթտի շապուհ ա
ճէմէ։ վէ դայրը խանյար տախի օրայա եէթիլիս
պէրողուն եէրինէ շահ տիքտիլէր՝ օնուն դարաշընը
տալ վաղարշ։ քի սուհ սէվէն վէ ագըլլը պիւր քիմ
սէ իափ։

Տիւան գուրուլտուգտա՝ հազարաուլտ սերասքէր՝
(քի տէնմիշ իափ կիւլճիսթանտան .) քէզալիք շա
պուհ միհրանեան՝ շահըն հուզուրունտա չօգ շէյ սէօյ
լէտիլէր վաճանըն վէ արգատաշարընըն հագգընա ,
վէ նազլ էթտիլէր օնլարըն եարարլըղընը , քի կեօզ
լէրի իլէ կեօրմիլէր իափ։ Սօնղրա պեօլէ ճայիդ
կեօրտիւլէր քի դաթլըլըգլա վաճանը ալլայըս ,
հայաստանը օնա թէսլիմ էթփինլէր։

Պու մշ շիլէրէթի պէյէնտի շահ , վէ ըիճալընտան օլան
քիմ։

քիմսէլէր • վիշտիբճապ մարգպսն էթտիլէր աճէմին
պիրինի ստը նիխոր վշտասպդատ , եալլաշ վիշտ
տիւննիւր ստալէթ էտէն վիշտիւնեայը շէն դու
թան պիր քիմսէ • վիշտաւորաւ ոլունու ապրէր իլէ
հայաստանա , տէյիլ քիմսէն էթմէկէ , իլլա էյի
սեօղէր իլէ վիշտաթլլըգլա՝ վաշանը վիշտիւն
հայաստան սուլհա վիշտիւն էթմէկէ •

10. 11 ահաւն պարընէր էմֆատ ածէմ էլէ նէխոյ հարպանն
վէ աղբէմանն էլէէլէ :

$$7 \cdot 30 = 32.$$

484:

Ինչոր մարդպան հայաստանս կելիս վէ Դէս-
րէթ. Ետէմէյիս իւրի կիրմէկէ՝ սափտը հեր
տէտիքէրի Էյալէթէ, վէ Էյլէնտի նոճարսակ քեօյ-
իւնսէ: () յրատան իքի Էլլի Խոլլատը վահանս քէն-
տի պեօյիւքէրինտէն, վէ տուլուրտու օնս քի նէ՝ սէ-
պէս իւին կէլմիս հայաստանս: Սու մատտէ իւզէրի-
նէ միւշալէրէ Էտիս վահան քէնտի արգատաշարը
իլէ, Դէվսայ վիւրտի. պիզիմ իշմիզ տէտի նէ՝ Էլլի իլէ
պիթէր վէ նէ Էազըրիլէ. իլլս շահըն հուզուրունտս
սեօյլէմէքլէ. շիմաիլէք իւշ շէյմիզ վար տէյէճէք.
Էկէր նիխոր մարդպան պաշարս պիլիքսէ շահըն Խա-
զըսը իլէ վէ միւհիւրի իլէ, պիլսին քի պիլ տայիմս
հէր իշտէ՝ միւդի ոլուրուզ աճիմ տէվլէթինէ. Խօխ-
սա՝ սիզի տիյնսլէճէք տէյիլ իղ, վէ հըղմէթ. Է-
տէմէյիզ:

[illegible]

Այսպիսով եկեմ իշտիքը ինձ: ազգամուսուլադը նոճարը
սակ բեռնիս: Նիկտու մարդպան յօգ իղղէմ է թուի:

վաճանդն էլ չիւրիւնէ . վէ ագչամ դաճամընը ընլարլա
էթտի . վէ հէր գատէհտէ վաճանըն ատորնը վէրիսլ
չաղլանըրիտի, վէ էօյլէճէ իւնէրիտի | Է սոնդրա վաճա-
նըն օ իւլ թէրլիֆինի պէյէնիսլ՝ քէնտի պէօյիլ քէրի-
նին իրատէթիլիլէ քէաղատ կէօնտիւրտի ընս՝ օ էվիլլ-
քի էլ չիւրիլէ իւն . վէ տափլէթ էթտի ընու քի վիւրվսարգ
էանընա կէլսին , սեօղ վէրէրէք քի օ իւլ մատտէյիտէ
քէնտի թէքմիլ էտէ , վէ տաճա զիյատտէ իշլէր կէօրէ :
Պու իշին կէրլէքլիկինի պիւտիքտէ վաճան՝ ալտը եա-
նընտա օլան նախարարլարը , վէ քիւլիւք պէօրիւկիւ-
նի , վէ ընլարլա կիթտի ալտաղ էյսիլէթինէ . վէ
էղինդ տէտիքլէրի քէօյտէ գօնագ. էտիսլ տուլուրտու
նիխորա օրայա կէլտիկինի , վէ տէտի . էկէր իսթէրսէ-
նիսլ սիլէ սուլուլմամը , վէ սիղին իլէ կէօրիւլէվիսի՝
աճլմլէրին պիւր դաչ պէօյիլ քէրլինի կէօնտէր եանը-
մա , քի պուրատա տուրտուլար տէնիմ պէօրիւկիւմլէ՝

թա իշիմիզ պիթինճէ :

Հաղլանտը նիխոր պու իշտէն , վէ ֆիլհալ կէօնտէր-
տի մա սէրիլ քիլի՝ պէօյիլէրէրտէն օլարագ . պուլն
լարը իվլէթիլէ ալտը վաճան , վէ թէսլիմ էթտի ալ-
դատաչլարնա . վէ քէնտիսի պիւր գաչ նախարարլա վէ
տիր էզ տաքլիլէ էօլա տիւշտի : Հաչան եաղլաշոր
նուարտակ քէօյիւնէ , քի օրատա տաքլին օլուր իտի նի-
խոր՝ էմը էթտի տաքլիլէքի ճէնը դարգընա հաղլը

լանտընլար , վէ ճէնը պօրուլարընը լալտընլար :

Պու սէսի իշիտիսլ նիխոր վէ ընու մաքլիլի՝ զայլէթ
գօրդ տու , վէ տէտի քի ալտաթտը պիլի մամիկոն օղ-
լու , շիմաի օ տիլի էօղ էտէր : | Է չսիւրճագ. մա գար-
չը պիր գաչ խան կէօնտէրիսլ տէտի քի ատէթ տէյիլ
տիր քի իրանիլէրտէն պիր քիմսէ պուլնու էտէ՝ կէրլէք
կէօլմէտէ , վէ կէրլէք գօնմատա պիր եէրէ . իլլա եալը-
նըզ տէրաքլիլէ եաղլըչըր պուլնու պէօյիլէ էթմէք . վէ
սանա կէրէկ իտի սագլամագ. իրանիլէր ատէթինի :
Շէփսպ կէօնտէրտի մա վաճան վէ տէտի , էվիլլ պէ-
նի դուլ էյլէ աճլմլ շաչընա , վէ օ վագիթ սէնտէն էօյ-
րէնմէտէն սագլայրմ օ ատէթ վէ նիղամը . զէրէ սա-
նըլըմ քի պէն տէ պիլիլիմ օ իրանիլէր կէրէնտընը :
Պու ճէվլասլը կէօնտէրիսլ՝ ալլայ իլէ կիրտի վաճան օ
քէօյէ , վէ կիթտի նիխորուն եանընա :

Իշիտը ընու կէօրտիւքտէ , էօզ. սէֆլիմէքլէ սնուլն պօյ-
նու

նուենա սարր լրայ՝ Եօփիւշտիւլէր . վի շահ դարաֆրն-
տան վի աճէմ խանլարընտան՝ ծնա սէլամ՝ Կէթիրտի .
ծնտան սօնդրա ծնունլա Կէլէն հախարարլարլա վի աւ-
քէր իլէ՝ սէլամլաշրայ , հէփիսինէտէ զիյատէսի իլէ
մուհապլէթ նիշանէլէրի Կէօսթէրտի : Վ տհան տա-
խի շահ դարաֆրնտան օլան սէլամը իշիթտիքտի . Եյի-
լիպ սէճտէ զըլար . վի չօգ մէմնուն օլմադիլէ դապուլ-
Կէթտի ծնու :

Սօնդրա տիվան գուրտու նիխոր քէնտի խանլարը իլէ ,
վի սեօյլէշտի վահանլա , հէր նէ սեօյլէնէճէք վար-
իսէ . վի վահանտան տախի սէրպլէսթիլէքլէ օւսլու
սեօզլէրի իշիտիպ՝ սէվինէլէք ալտի , վահանըն պեօյ-
լէ հապ ճէվապլարր տաղըթտը պէնտէն օ գաթըր դա-
րանլըղը քի եիւրէկիմէ չեօքմիշտի : Պու տիվանտա
պուլունուպ Կէօրմէլի իտին տինտէն ավարա օլան նա-
խարարլարըն սիւրիւսինի քի ըհիլ վէ ըիւսվայ օլմիշ-
լէր իտի . Կօյլէ քի ութմանտըգլարընտան դափտըգլարը
քիւլին ըհնիլ տուրէթլէրինէ Ենիպ՝ պիւրիւմիշ իտի :
Թէքրար տիվան օլտուգտա՝ նիխոր վի ծնունլա օլան
խանլար՝ պիւրլէքտէ սեօզ վէրտիլէր վահանա , քի հէփ
իսթէտիկի իշլէրի Կէթտիլէր . վի հէր շէյի եաղտըլար
վաղարշ շահա . վէ Կօկիւթ վիւրտիլէր վահանա քի շա-
հա կիտէ . քէնտիլէրի քէֆիլ օլարազ վահան իշին վի
ծնունլա կիտէլէր իշին :

Իշլէր պեօյլէ օլտուգտա՝ տեօնիւպ վահան Կէլտի
դուլին շէհրինէ . վի ալուպ սաաղը նախարարլարը վի
ծնլարըն գուլլարընը , վի եօլա տիւշիւպ կիթտի աճէ-
միսթանա , վի չօգ իյգլէթ վի իբրամ Կէօրտիւ խան-
լարտան : Վ Ե վաղարշ շահ իշիտիպ վահանըն Կէլմէսի-
նի , վագիթ թային Կէթտի հուզուրունա վարմաղա .
վահան տախի հուզուրունա չըդտըգտա , իֆրազ իլէ
սէվինտի վաղարշ . վի տայիմա պէրապէր Կէօրիւշէն
գծնուշան տօսթ կիպի՝ մուհապլէթ իլէ սեօյլէշտի օ-
նունլա :

Իքինճի կիւնի տիվան գուրտուլուպ Թէքրար սեօյլէշտի
վաղարշ վահանլա խանլարըն հուզուրունտա : Վ Ե օ
սեօզլէրի հէրքէս պէյէնիպ , քեաղատ վի միւհիւր իլէ
վահանըն իսթէտիլէրինի վէրտի վաղարշ շահ , եօ-
գարտա եաղտըղմըզ միւսվալ իւզրէ . վի Էմը Կէթտի քի
քէնտիսինտէն սօնդրա Կէլէնլէրին հիւ պիլի օ Կմրին

քէլամարնը տէյիշտիրմէյէ :

Պու իշ պիթտիքաւ վազարը շահ մամիկոնուլարն պեօյիւքլիկինի վահանա վերիպ , սէրասքէր էթտի ծնու ալէսսէվիէ Զիւմէ հայ միլլէթինէ : Սատրգ նախարարարըն հէր պիրիսինէ սախի քէնաիլ բինէ կեօրէ պեօյիւք մանսըպլար վերտի . վէ դուլարընս պախշիշէր . վէ հէփիսինիտէ րայէթիլէ Էօլա դօտու : () Նլար տախի շիւքր էտէրէք սէյիլնէ իլէ տեօնիւպ կէլտիլէր հայաստանա :

Պարշըլասը պունլարը յովհան հայրապետ մանդա կունի՝ սք խալ իլէ , վէ գրիգոր լուսաւորիչ փէտէրմիլ գին մասունքլարը իլէ , վէ ալգըշատը Զիւմիւլինի : Վէ սօնդլա հէփիսի պիրտէն վաղարշապատ շէհրինէ կէլիպ , կիրտիլէր ուլու քիլիսէյէ . վէ ալլահա շիւքր էտիպ . վէ քիլիսէյէ չօգ փէշքէշէր վերիպ , վէ Խօխ սուլարը գայրըրպ , սնտան կիթտիլէր դուն շէհրի նէ : վէ օրատա րահաթլանրպ՝ հէրքէս Էէրինէ վալա տը Էէրլէշտի :

Նդեհան աուլը աճէմին պիրի՝ ուսուլ վէ ադըլլը պիր քիմնէ . քի ֆիրասէթ իլէ սէչէ պիլիլ խտի ալլմի՝ Զա հիլտէն , վէ Էյիի քեօթիւանէն , վահան հայաստանա տեօնտիւքաւ , վաղարշահըն էմրիլէ հայլարա մարգպան օլուպ կէլտի սաքին օլտու դուն շէհրինտէ . վէ հայաստանլին նէ օլտուդունու տույուպ , վէ վահանըն ուսուլա՞ս գրմրլտանմասընը կեօրիւպ , ծնուն մէտհի նի Էագտըր շահա : Վէ շիւնքի պու սնդեհանը չաղըր միշ իտի շահ , սաախի կիտիպ զիյատէսիլլէ մէտհէթտի վահանը շահըն հուդուրունտա վէ խանլարըն Էա կիւնտէ . վէ խսպաթ Էսիպ կեօսթէրտի քի վահանս Էագըրըր հայ մարգպանլըղը . վէ նէչէ՝ քի սաղ տըր վահան , ճայիղ տէկիլտի , զայըր մարգպան կեօնտէր մէք հայաստանա : Պու իշի պէյէնտի վաղարշահ , վէ քէնտի խանլարընըն իրատէթի իլէ ֆէրման կեօնտէրտի վահանա Էլիլ իլէ , վէ ծնու մարգպան Էթտի պիլ Թիւն հայաստան իւզէրինէ :

484

12 : Ս Կան ճարգանքն ձագրի . վէ բաժնէն իտնու
շինուելու եւնեմի սահալա վարելմա :

Գ . 32 = 35 :

485 :

Ս Կան մամիկոնեան՝ հայրաբն սերասքերի վա
ղարչ շահն փերմանը իլէ հայ մարդպանըղը
նը ալլայ տոս տողու կիթտի յովհան հայրապետե .
վի . ծնունդ կիրտի դուին շէհրին պեօյիք քիլիսեաի
նէ : () րոտա պեօյիք ալայ օլուպ , վի . ճէմաթին
հէփիսի պիրիքիլայ ալլահա շիւքիւրէր կիթտիտի , յով
հան հայրապետ պիր կիւղէ վաղ կիթտի , եիւրէրէն
տիրմէլէ սաորդ նախարարալը մահապալթիւրինի
արթըրմաղա , վի . եօկիւթ վէրմէքլէ տինտէն ապարա
օլան նախարարալըա՝ տօղու տինտէ տեծամէ կէ . պագ
հայ թարիխնտի : Գ . 32 :

Հայրապետ վաղընը պիթիթիթտէ պիր աղլամազ գօփ
տու քիլիսեաի , պաղիլէրի՝ սեվինճլէրինտէն , վի . պա
ղիլէրի՝ տինտի ինքեար էտէնլէրէ աճրմալարլնտան :
Սօնդրա ճիւմլէսի տէ վահանա րաղպիթ էտիպ տա
ղ րալար օրատան . օ տաիի կիթտի սարալրնա . վի . շա
հն էմիլլէ վարդ տալը քէնտի դարտաշնը սերասքեր
տիթտի հայլարա :

(Յտան սօնդրա պաղատը վահան հայատանըն հէր
էյալէթիլի կէգմէ կէ վի . ճիւմլէսինէ վաղ կիթմէկէ քի
տօղու յուգտան շալմասընլար . վի . հէր նէրէտէ աթէշ
քի . տէ պուլտու իսէ՝ երպտը , վի . ծնւորն եէրինս : քի
լիսէլէր եաիտը , վի . էմի կիթտի քի հէրքէս փերպա
սըզ վի . սերպէսթ դաիսըն իրիսթիանըզ տինտէն :
Սէնիլէտի մանասթըրլար . չօղունու տաիի եէնիտէն
եաիտը , քէնտիսինէ եսրտըմճի պուլարազ . յովհան
մանդակունի հայրապետի . քի իքի երլտան սօնդրա
էօլիւ . 6 . սէնէ կաթուղիկալըզ էթտի : Ս Կ . օ մա
նասթըրլարա մի պաշիր վի . նաղըր օլտու զազար վալ
պեցի . քի աղան վի . րդապետին շայիրաիտի , օ քի սք
վարդանըլարըն վի . վահանըլարըն թարիխնի ուղուն
մա եաղար :

487 :

Ս արկէն վանանդ էյալէթիտէն ոթմաղ տէտիքլէրի
քեօյտն յովհան մանդակունի հայրապետին շայիրա
լէրինտէն . օ էօլտիւքտէ՝ ծնուն եէրինս : կէչիպ կաթու
ղի

ղիկոս օւրառ : Սլանաւն կիւնէրինստէ՝ վաչտկան ասլը
աղոճան փատիլաչընըն էլի՛իլէ պուլունտու սք գրիկ ու
բիսին թէնի՛ բի աղոճանըարըն կաթուղիկոսու իտի .
պոպ . հոյ թարիխինստէ . Գ . 33 : () կիւնէրտէ կէնէ՛
աղոճան սէմ՛թինստէ մէյտանա չըգար ուր եղիչէնին թէ
նի՛ քի թապէոս առաքէալըն շալիրտի իտի :

Պիւ բարեկէն կաթուղիկոստուն կիւնիւտէտէ առաջ սան-
լը քիմնէլէր վարիտի . յովհան մանդակունի հայրա-
պետին շայիրտլէրինտէն , պիրի՝ ալբահամ մառիկոն
լուարըն եպիսոս քի վաչական փատիշահըն տիլէմէսի-
լիլէ մէ գալէլէր Երուզտիւ խոստուտ մասունքլարաբաղ-
պէթ Էթմէկ իլին . վի Էօլլուլէր իլին տախի եազար քի
կիրէքլի՝ վի ֆայտալը տրը տուվա վի գուտաս Էթմէք
օղլարտան Էթիլիլի . Լքինձիսիմուշէ եպիսկոպոս սիւ-
նեայ , Էանի սիւնիք մէմլէք Էթին եպիսկոպոսու Պուն
տան Էշպէհ պոնուն շայիրտի պետրոս եպիսկոպոս քի
օնուն եւրինէ կէշիպ օթուրաու՝ հէր իլմէ փուգուֆ
Թահսիլ Էթմիլ , վի Էազը եազմադտա իւսթիւն . քի
կէնէ վաչական փատիշահըն իսթիմէսիլլէ զայլէթիլլէ
չօղ Էթիլլէր Էազար . վի լաքին պիլլէ ազը Գալար .
Էթիլլէր Էթիլլէրն ձիֆասրետան պիր Էզ Ռահաթ . 490
լանրպ հայաստան մէմլէք Էթի , Էպլէձի օթուրուպ
տուրուր իքին , օ ձան սիւլմանը շէյդան՝ կէլտի Էքտի
տէլիձիլլէ Էթուսմունու Էաթիքահուն վի նեստորական
քիմնէլլէրն Էլլիլլէ . զէրէ քաղկեդոն սինսղոսունու
Էաթիքահանլար ալադլամադ իսթիլիլլէ հայլար իլին
տի Էթիլիսթիլլէ Էթալիլլէ քի օ սինսղոս նեստորուն
տէալիլլէրինի գապուլ Էթալի . պունա գարըն նեստո-
րականլար տախի նեստորու Էիւձիլլէթմէք իսթիլիլլէ
սեօղ պլրադարլար օրթալլէ քի կէրչէքտին օ սինս-
ղոս նեստորու գապուլ Էտիլլէ՝ օնուն սեօղլէրինի պէյ-
Էնալի :

Հայլար պու սեօղլերի իշխութիքտէ՝ Ֆիքիրլէրինսէ գօտուլար քի քաղկեդոն սինսադոսսի նեսսորուն մէզէնսլինսէ տիւղմիչ • վի: տաՀասպու շիւսլէտէ իքէն եւթիշտի Հայտատանա զենոն կայսերին պէյսանսամէսի • քի պու նամէտէ զենոն կայսր էյիլէլքի իւս սինսադոսու դաւպուլէտիպ , քաղկեդոն սինսադոսունու շիւրխաւիւր կիւպի կեսսթէրլիւ իաի • վի: չօգ եպիսկոպոսլար պու նամէյի: իմգա չէքմիշլէր իոի :

491 : Պունուս պեօյլէ կեօրախօսէ բարեկէն կաթուղիկոս , վէ զայլը կպիսկոպոսլար՝ պիր պեօյլիք սինադոս գուր-
տուլար վաղարշապատուն ուլու քիլիսէսինատէ . վէ օ սի-
նադոսա կէլտիլէր աղուն վէ կիւրծի կաթուղիկոսլա-
րը տախի՝ քէնտի կպիսկոպոսլարը իլէ . վէ օրատա
նեստորականլարա վէ եւտիքականլարա լանէթ օգուն
տուգտան սօնղրա , զէնտուն նամէսինի տէ սգուտու-
լար . վէ օնու պ՛յլէնիպ , վէ օնամէնին շուրուղու իւզ-
րէ զանն էտիպ՝ քի ուումլար նէփրին էթմիլլէր քաղկե-
դոն սինադոսունա կեօյա նեստորական ֆիքրինտէ օլ-
մասը իշին, քէնտիլէրի տախի նէփրին էթտիլլէր օնա :
Սէ օ վաղարշապատ սինադոսու օլտուղու սէնէտէ՝
կայար օլտու անատտաս . պու փատիշահ հալան կեօր-
տիւ քի ասիա սէմլինտէ վէ ուում էլի դարաֆլարուն
տա պեօյլիք վէլլէլլէ վար քաղկեդոն սինադոսու հազ-
գունա , պուլլուլտու չոգարտը քի հիլ պիր քիմնէ դա-
տըր օլմասըն քաղկեդոն սինադոսու իշին սօհպէթ էթ-
մէկէ , նէ էյի վէ նէ քեօթիւ : Հայլար պունու իշիթ-
տիքլլինտէ՝ թէմամմա պորագտըլար օ սինադոսու ,
պիօյլէ տ՛յիքէր , չունքի ուումլար գապուլ էթմէյօր-
լար քէնտի էթտիքլլի սինադոսու , պիզ նիլէն օնու
գապուլ էտէլլամ . պադ հայ թարիխինտէ . Գ . 34 : Պու
վաղարշապատտա օլան սինադոսուն էրթէսի սէնէ-
սինտէ բարեկէն կաթուղիկոս էօլտիւ . 5 . սէնէ քիւր-

սիյէ օթուրտու գտան սօնղրա :

492 : Պունուլլէ քզնունիք էյալէթինտէն՝ արծկէ քեօյիւն-
տէն , բարեկէնին ելիննէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու
դունին չէհրինտէ : Պունուն կիւրլէրինտէ պիրիզ քաղ-
կեդոն իշին օլան սրպէտէլէր թիւքէնիպ , իլգիհատ
եանղընը դութու շմաղա պաշտար հայաստան էօլքէ-
սինտէ աճմ դարաֆրնտան . վէրէ պերոզուն օղլու
կաւատ՝ աճմէ շահ օլտու գտա , վաղարշ շահըն պուլ-
րուլտուսունու (քի վէրմիլիտի հայլար իշին) սյաղ ալ-
թընա պըրագըպ , հայլարը քէնտի մէզհէպինէ սօգ-
մագ իսթէտի . պունուն իշին սիւրիւ իլէ մէճուսիլէր
կեօնտէրաի հայաստանա աճմ մարգարեի իլէ վէ չօգ-
տաքէր իլէ : Պունուլար հայաստանա կէլիպ , վէ զօր իւ-
ղար իլէ եէր պուլտա՝ էթթէտէ պէրիտէ աթէշքէտէ
լէր վէյտա էթտիլլէր , քէնտիլլէրինէ արգա պուլմաղ
իլէ օլ աճմէլլի քի հայաստան պուլմաղ լարընտա սա-

քին օլուրլար իտի , վե պաշաւարլար տին դարաֆընտա
կէւլէ՛ք օլունլարը աւլամաղա . վե պեօյլէ՛ծինէ՛ թէ՛քրար
կիրտի հայաստանա աճէ՛մին աթէ՛շիւրէսթլիք մէ շհէ
պի . վե արպէտէլէր գօփտու տին իւզէրինէ :

Պունու պեօյլէ կեօրտիւքտէ վահան մարդպան՝ դա . 494՝
գէթ կէթիւրէմէյիպ՝ պաշատը թէտարիք կեօրմէկէ՛
քի պաշ գալտըրըպ , աճէ՛միւրէ ասի օլա , վե գուրթաւ
րա էլլէրինտէն հայ միլլէթինի : Պու նիյիթ իլէնա
խարարլարը քէնտիսիլլէ պիւր էտիպ , վե օնլարըն աւ
քէրինի ալուպ , էն է վիլլէ էիւրիւտիւ էէնի կէլէն մարգ
պանըն իւզէրինէ , վե էօլտիւրտիւ ձուռ . գըրտը տա
խի օնուն աքէրինի , վե պիլլէ օլան մէ ձուսիլլէրի , վե
ղայրը աճէ՛միւրի , վե երգըպ խարապ էտիպ աթէ՛շիւրէ
տէլլէրի , էէնի պաշտան թապէլէտի հայաստանը :

Պու հապէրլէր կաւտտ շահա կիթտիւքտէ՛ հայլարտան 496՝
էօճ ալմադ իսթէտի . վե լաքին չիւնքի հազըրլանմիշ
իտի ռումլար իւզէրինէ աքէր չէքիպ վարմաղա , պիւր
էօլունու պուլուպ պարըրդ էթտի հայլարլա՛ վաղարշ
շահըն շուրուգու իւզրի , օլմալա քի հայլար ռումլար
իլէ պիւր օլուպ հադդընտան կէլլէլէր : Վէ պու պարը
շըզլա՛ հայլարտան վարդ սէրաաքէրի ալուպ աքէրիլէ
էիւրիւտիւ ռում՝ փայը օլան դարաֆա , վե ալտը էն
էվիլլէ տիարպէքիւրի . սօնդրա տահա զայրը չէհիւրլէր
միջադէտ սէմթինտէ՛ վե տեօնտիւ էէրինէ : Վէ աքին
ռումլար՝ թէքրար կէրի ալուպ օ էիւրլէրի աճէ՛միւրտէն՝
պարըրդ էթտիլլէր : Վէ պու արալըպտա՛ էօլտիւ սա
մուէլ կաթուղիկոս . 10 սէնէ քիւրտիսինէ օթուրտուգ
տան սօնդրա :

Սուլէ՛ կոտայք էյալլէթինտէն՝ ոյլարքէրից տէտիլլէ 502՝
րի քեօյտէն , սամուէլ էօլտիւքտէ օնուն էէրինէ կէ
շիպ կաթուղիկոս օլտու 8 սէնէ :

Սահակ իքինճի՛ հարք էյալլէթինտէն՝ ուզիկ տէտիք 510՝
լէրի քեօյտէն՝ մուշէտէն սօնդրա՛ կաթուղիկոսլըգ
քիւրտիսինէ կէտի : () սէնէ՛ մամիկանէան վահան
մարդպանըն էճէլի էէթիլիպ՝ էօլտիւ , 26 սէնէ մարգ
պանըրդ սիւրիւպ էյի ամէլլէրիլլէ , վե տին ուղուրու
նա օգաւար էմէք զահմէթ չէքմէկիլլէ . վե չիւնքի
տեօրթ երլ տախի էվիլլէտէն քէնտի պաշընա միլլէթ
ռումլարինի կէօրիւր իտի՝ 30 սէնէ սայրըր օնուն պէր
լիկի : Պու վահանըն էյլիկի չօղ օլտու հայ միլլէթինէ ,

օգտատար քի էկէր պու մէյտանա չուգմայրայ զուհուր
էթմէ սէ իսի՝ հայլարտան խրիսթիանըդ գալցըպ սօն
զու ֆէնատան ֆէնայա կիտէճէկ իսի :

13 : Սարգ մարգարէն Վէ Տէմէին Վաթի . Վէ Իթիճի
քրիստոսիտան իսիտալիտալադա՝ Իթիճի յովան
նէսէ Վարենճա :

7 . 36 = 39 :

511 : **Ս**արգ մամիկոնեան՝ վահան մարգարտն քիւլիւք
դարտաշը՝ կաւատ շահըն էմիրիլէ ալտը հայ
մարգարայրդընր . վէ լաքին աղ սիւրտիւ մանարայրնր .
զէրէ չօղու օնա տիւշման օլուպ՝ շէքվա էթտիլէր օն
տան , վէ օնուն էէրինէ իսթէտիլէր պիւր աճէմ միւ
պաշիր : Պունուն իւին կաւատ շահ չաղըրտը փարղը ,
վէ օնուն մարգարտնըդ տան աղլ էթտի . գ , սէնէ օ փայ
էտէ տուրտուդ տան սօնդրա . օ տախի խասթալանրոյ՝
էօլտիւ տիյարի զուրպէթտէ . վէ սօնդրա օնուն Թէ
նինի խըսըմլարը տարոն սէմթիննէ կէթիլիպ կեօմ
տիւլէր :

515 : **Ս**ուրդան աւտը աճէմին պիւրի իլէ Էարամաղ վէ Էիւ
րէքսիզ քիմսէ՝ կաւատ շահըն էմիրիլէ հայլարտ մարգ
պան օլուպ՝ կէլտի օթուրտու զուլին շէհրինտէ : Պունուն
կիւնիւնտէ էօլտիւ իքինճի սահակ կաթուղիկոս . 5 . սէ
նէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն սօնդրա :

Քրիստոսիտը իքինճի՝ բաղրեանդ Էյալէթինտէն՝
տիրառիճ տէտիքլէրի քեօյտէն , սահակ հայրապէ
տին էէրինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլտու : Պունուն
կիւնիւնտէ հոնք միլլէթի պեօյիւք հայտատանա կէ
լիպ՝ վէ օնտան քիւլիւք հայտատանա Էիւրիւլիւպ՝ չօգ
Էէր Էագտըլսը , վէ չօգ քեօյլէր թալան վէ Էաղմա
էթտիլէր : Պունըր օրատան տէմիւլպ տասուն սէմ
թիննէ սալտըղլարընտա , գնունի տէնիլէն օյմաղըն
պէյի՝ աւոր մթեթ՝ շանը շէօհրէթլի վէ գուվլէթտէ
տախի մէշուր պիւր քիմսէ , քէնաի աքէրինի ալըպ՝
չրդար պունլարա գարը . վէ պունլարըն չօղունու զը
լըճտան կէլիքիպ վէ գալանլարը սիւրիւպ՝ հայտա
տանտան տըշարը տթտը : Տահա զսյըր տիւշմանլար
փէյաւ օլտուգտա՝ պեօյիւք նախարարլարլա պիւր օ
լուպ՝ օնլարա տախի գարչը գօյուպ , վէ հայտատան
մէմ

մէ մէկէքէ թիւնի րահաթ լանարորդսն՝ նամը շանը տեօրթ
դարաւիս կիթտի :

Ս ժեթ դնունի կաւատ շահա րադպէթի օլուպ , վէ 518

օնուն կեօգիւնէ : Էմին վէ սատըգ կեօրիւնիւպ՝ վէ : Էմ-
րիիլէ մարգպան օլուպ՝ կեչտի բուրղանըն եւրինէ իւչ
երլ մարգպան լողունտան սօնդրա . վէ չօգ պինաւար
տիւղտիւ . վէ իսարապ օլան եւրլէրի եւնիլէտի . զայ-
րէ թի ոլու իտի քի հայաստանը րահաթ լուգտա դու-
թա : Վոնուն տեօրտիւնճի երլմնտա Էօլտիւ քրիս-
տափոր կաթուղիկոս . 6 . սէնէ հայրապետիք մասը-

Վ պընը սիւրտիւքտէն սօնդրա :

Է Էոնդ՝ տարեւանի Էյալէ թիւնտէն՝ փոքր երսստ 521
տէտիլէրի քեօյտէն՝ քրիստափորտան սօնդրա կա-
թուղիկոս օլտու 3 . սէնէ :

Է Էրսէս իբինճի՝ րագրեւանդ Էյալէ թիւնտէն՝ աշտա 524
րակ քեօյիւնտէն՝ զԷոնդուն եւրինէ կէչիպ կաթու-
ղիկոս օլտու : Վոն Էրսէս Էօլսուգ իչէր կեօրիւպ
պաղի քահանաւարտա , վէ զայլը քիլիսէ խի տաւա-
լարնտա խուսուսա քեօյլէրտէ՝ նիզամլամագ իսթե-
տի . պունուն իչին սինադոս Էթտի Էպկաւարլա դոնին
շէհրինտէ : Վ Է օ սինադոստա օթուգ ս քիլ գանուն
դօնուլտու քիլիսէ : խի տաւալարնըն նիզամը իչին .
պագ հայ թարիլիստէ : Գ . 36 : Վ Էնտի Էրսէս կա-
թուղիկոս տալիս՝ 9 . սէնէ հայրապետիք Էտիպ Էօլ-
տիւ :

Յ Կոհաննէս իբինճի՝ գարեղենից Էյալէ թիւնտէն , 533

սիւնձեղն քեօյիւնտէն՝ ներսէսին եւրինէ կէչիպ կա-
թուղիկոս օլտու դոնինտէ : () վագիթլէրտէ սէփէր
գափուլարը ալըլուպ՝ ալթիւսթ օլտու հայաստանըն
ռուհլար փայրնտա օլան ոլիւր սէմթի . պունուն կեօր-
տիւքտէ յուստինիանոս կայսր՝ տիւղէթտի օ սէմթլէ-
րի . վէ սրատա օլան նախարարլարա եւնի նիզամ վէ-
րիպ՝ վէ միւպաշիւր Էտիպ՝ օնլարա սէրասթըր տիքտի
տաճատ առլը նախարարըն պիլինի , քի վուգուփի գ
լուպ ճէնը իչլէրինէ՝ չօգ իչկիւղար քիմն : խտի . վէ
Էվլէրիպ վէրտի մա թէոգորա սուլղանըն դըգգար-
տաղըն , տար կոմէտոն : Վ Էղալիք շէն վ մամուր
Էթտի չորրորդ հայք տէնիլէն մէմլէթի թի . վ՝ օրա-

տա քիլիսէլէր վէ մանասթըրլար եափոր :
() կիւնլէրտէ չօգ առլը ոսնըլ քիմսէլէր հայ միլլէ-
թին

Թինստէն օլարագ՝ ռուս տէվլէթինստէ կայսերին հըղ-
մէթինստէ շէօհրէթ պուլտուլար : (Յնարտան տըր
նէրսէհ նախարար բասէնլի . վէ ծնուն դարտաշարը
հրահատ վէ սահակ , վէ զայրը քիմնէլը . յովհան
արշակունի՝ վէ ծնուն օլլու արտաւան . վէ յովհան քօշ ,
վէ գրիգոր , վէ արտաշիր . քի չօգ . նամը Էշպէհլէք
կեսթթէրօիլէր . պագ հայ Թարիխինստէ . Գ . 37 = 39 :
Պունլարտան զիյատէ իւսթիւն օլտու օ մէշհուր ներ-
սէս պատրիկ տէտիքլէրի՝ պէօյիւք հայաստանտա օ
լան նախարարլարըն սօյունտան պիրիսի . քի չօգ պէօյ-
իւք իյլէր վիւճուտէ կէթիրտի . պագ հայ Թարիխին-
ստէ . Գ . 42 : Պունտան սօնդրա զուհուր կէթտի սօնդ-
րաքի ներսէս , բասէնլի ներսէհին օլլու . պագ . Գ .
46 : Պունլարըն կիւնիւնտէ Էօլտիւ մթեթ դնունի .
քի մարդպանըղը սիւրտիւ 30 սէնէ :

14 : Պէնլարագ հարդանըն լաթիկ ձիւք լլան լաբէնձա :
վէ Էթիմի Ռիւքսին Էթիմալիսըղա . Գէ հայ Գոմարընը
Խիւպիւ :

Գ . 40 = 45 :

548 : Պէնլարագ աճլմ՝ մթեթ դնունի Էօլտիւքտէ՝
խոսրով շահըն Էմրիլիւ մարդպան կէլտի հայ
ստտանա . պու պիր ալլագ քիմնէ օլմագլա՝ չօգ սրդ-
լէթ վէրտի հայլարա՝ մերհամէթսիլ լիքլէ , վէ խայրը
սրդ ամէլլէր իլէ վէ Էտէպսիլլիք Էթմէսիլիլ : խու-
սուսա արարատ վէ վասպուրահան սէմթէրինտէ :
Վ Է պունա գանաւթ Էթմէյիսլ պտլատըր գօր Էթմէ-
կէ հայլարա՝ տթէշէ դափմաղա . վէ պու սէպէպտէն
դուին շէհրինտէ , քի պիր աթէշքէտէ վար իտի՝ օրա-
տա օլան աճլմլէր իլին , պու չօղալթուր : Վ Է չօգ քի-
շի մարտիրոս Էթտի . պիրիսի գրիգոր ատլը՝ ռափիկ
սօյունտան : Պու սիյատէթլէր տահա օլմագ իւզրի
իքէն Էօլտիւ իքինձի յոհաննէս կաթուղիկոս . 17 . սէ-
նէ հայրապետլիք Էթտիքտէն սօնդրա :

551 : Սոփէս իքինձի՝ արադաժոսն Էյալէթինստէն՝ Էղի-
վարդ քէօյիւնտէն , ագլը ճօղուն պիր քիմնէ՝ յով-
հաննէսին Էէրինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլտու դուին
շէհրինտէ : Պու մոլսէս Էվլէլտէն պերի հալլսի օլու
բագ հայ տումարընը տիւզլէթմէկէ՝ կաթուղիկոս օլ-

առաջու կէտի՛ն իւր երլը, սէնէ 551, սինադոս էթախ
դուխնտէ եպիսկոպոս վէ ալիմ քիմսէլէր իլէ . վէ չօգ-
ուզուն ուզադ թէ ֆիթիլէրիլէ տօղրուսունուս պուլուս
եէնիտէն եսպիտր օնու օ վազթին իգթիգաւորնա կեօ-
րէ . () Է չիւսքի օնտան պաշլատր հայ սէնէսի, օնու
տախիս դօրուզ պուշտան Է օթէ Է ֆէնտիսիլին սէնէ-
սիլիլէ պիլէ, հայճա եաղըիլէ, պէշ եիւզ էլ լի իրին
ճի երլընտան պաշլալարադ .

Պու մուսէս կաթուղիկոսուն կիւնիւնտէ օլտու ստան
պօլտու պէշինճի պէօյիւք սինադոս 165 հայրապետ
իլէ սէնէ 553 . վէ պու սինադոստա քէսքին ալէթ
օլտու մուպսուէստայի թէօդօրոսուն ֆէնալըդընու
գարըր՝ օ քէաղատ քի Ծք ահալ պարթե հայոց հայ-
րապետէրին պիլըիկի իլէ եաղմիշ կեօնտէրմիշ իտի
պրսիզ պաղըրիկէ՝ ալտիլատտու օլան իւլիւնճի սինա-
դոստա . պսդ հայ թալիիլինտէ . Դ . 59 . վէ Դ . 41 .
() վագթիլէրուն պաշլատրար պիլր դաշ քիլի հայ-
լար իլինէ Է քմէկէ յուլիանոս աղիկառնացի տէսիք .
լէրի հէրետիկոսուն մէղհէպիլի . Պունու տուլտուգ-
տա մուսէս կաթուղիկոս՝ գսլտու օնլարը հայաս-
տանստան .

Վ Է լաքին չօգ աճիգ դալմիշ իտի դենշապուհ մարգ-
պոսնրն Էլինտէն վէ աճիմ մէճուսիլէրին Էթտիլէ-
րինտէն . զէրէ տայիմա Էգիլէթ Էտէրլէր իտի հայրա-
րա՝ քի տէօնտիլըսիւնլէր օնլարը իլիսթիանլըդտան .
օ գատալ քի արթըզ մուսէս կաթուղիկոս տայանա-
մայըպ Էլ չի եօլլատր խոսրուլ շահա աղիմ փէշքէշ-
լէրիլէ վէ քէաղատլա, վէ տիլէտի օնտան, քի պիք
Էզ ըահաթլըզ վէրսին հայաստանու, վաղարը շահրն
ահտնամէսիլի կեօսթիլըմէքլէ՝ քի աճիմլէր Էլլիլէթ
Էթմէսինլէր հայլարա տին մատտէսինտէ . () տախի
պու իլէ լիլա վիլիպ՝ օնուն ըիճասընը Էթմէք իս-
թիլի .

Պ հաս վահրամ դենշապուհուն Էլլինէ՝ օնուն տեօր 552 .
տընէճի սէնէսինտէ խոսրուլ շահրն Էմրիլիլ հայաս- ն .
տանա մարդուսն կիլիպ՝ մէն Էթաի մէճուսիլէրին
սրգընթըրըր . վէ լաքին օնլարըն զօր Էթմէսիլիլ
խալա կէրտի՝ մէճուսիլէր պաշլ պանըն օղունու ատր
մախոթ . զէրէ պու պիլր միւճիլէթ կեօրիւս տէօնտի-
լիլիսթիան օլտու, ատընը իղտիլուզտ դօյարադ .

Պոլսնուն իւնն էօլտիւրմէք իսթէտիլէր ծուռ : Ս է
քէնտի վնաս վահրամ տախի 6 սէնէ մարդպանլըգ .

էթաիքսէն սնդրա ազլ օլտու :

558 : Սարաղդատ աճէմ վնաս վահրամն էէրինէ մարդ-
5 : պոն օլուպ մանսրպընը սիւրտիւ 6 սէնէ :

Պոլսնն՝ ճիհր վնասպուհէն տէտիլէրի, խոսրով շա-
հրն իւրսրմը մարդպանլըգլա հայաստանա կէլիպ՝ էլ
վոլտու հայլարա , վէ պաշատը սնլարը էօրսէլէմէ կէ
վէ զօր էթմէ կէ քի աթէշէ վէ կիւննշէ զափսընլար :

570 : վէ չօգ սրգլէթ վէրտի միլլէթէ , (թա պըւադ քի միկէ
Ժթ : տայանլնձա , վէ չօգ մուրտար իշլէր իշլէտի :) կիւն-

լէրտէ գուհուր էթմիշ իտի նախարարլար իյինտէ ի-
քինձի վարդան մամիկոնէան վասակըն օղլու՝ վարդըն
թօնուէ քի ռումլար տախի մէտհ էտէրլէր ծուռ՝ քէն
տի քիթապլարընաա : Ս է չիւնքի պու վարդանըն մա-
նուէլ աուլը գարտաշընը էօլտիւրտիւ սուրէն մարդպան ,
պոննա տայանամայըպ միւշափէրէ էթտի նախարար-
լարլա , քի կէրի տուրտունլար աճէմ տէվէթինտէն :

Սիւ իշիլին էլչի էօլլատը իքինձի յուստինոս կայսերի
փէշքէշլէրլէ վէ քեաղատլա : վէ տիլէտի , քի էլ վէր
սին հայլարա : սեօզ վէրէրէք քի աճէմ վէրտիլէրի
հայաստան խարաճընը ծնա վէրսին , վէ պիւր գաշ շարդ
տախի արթըրտը :

571 : Ռաղպէթիլէ գապուլ էթտի յուստինոս օ էլչիլէրի .
ի : վէ օ շարդլարը պէյէնիպ՝ աղլըր էթմիշլէրիլէ սեօզ

վէրտի հայլարա արգա օլմաղա : Պու սեօզէ կիւվէ
նիպ՝ ապր՝ տէվչիւրտի վարդան արտաշատ շէհրիննէ՝
ճիւմլէսի հայ միլլէթինտէն օլարագ : վէ ափանսըգ
դոնին շէհրիննէ կիտիպ դութաու սուրէն մարդպանը ,
վէ պօլազլատը . 7 . սէնէ մարդպանլըգ սիւրտիւքտէն
սնդրա : պէօյլէճէ էօլտիւրտիւ ծուռն քեահէնարըն
ատը վերտ : վէ հէր նէգատար աճէմ ապրէրի վարիսէ
դոնին շէհրինտէ՝ հէփիսինի տէ գըրտը , մէճուսիլէրի
տախի ծնլարլա պիլէ :

Պու հապէր խոսրովն գուլաղընա տէյտիքտէ դու-
թուշտու տարղընլըգը , վէ ֆիքրլիննէ գօտու քի հայլար
իւղէրիննէ ապրէր շէքիպ՝ ճիւմլէսինի տէ էօզ էտէ , վէ
մէմլէքէթի տախի սթէշէ վուրա : Ս է լաքին սեքոխոտ
ատը խանլարըն պէօյիկի սուհ սէվէն ազըլլը քիմ
սէ , սնուն տարղընլըգընը կնտիւրմէքլէ , վէ էթիլէթ
վէր-

վերմէքլի՝ ճնտան իղին ալըս՝ ճնուն դարափրնտան էլ-
չի կելտի հայլարա՝ ճնլարա նստահալթ կէթմէկէ՝ քի
կէրի շէքիւրնէր կայսերին հիւքմի ալթընտան :

1) արդան տույտուգտա պունուն կելմէսինի՝ գայլեր-
մէտի կիւրմէկէ գունին շէհրինէ : Եօդ կիւճէնտի սե-
բոխտ պու իշէ , վէ քէնտի դաթլը դապիւթինէ՝ դար-
չը խուսումէ՝ թ դարափրնտ տեծսիւպ , կիթտի գրգըշ-
աբրար խոսրուլ շահը հայլար իւղէրինէ : ս տախի էմը
էթտի սէրասքերլերինէ քի իփրադ իլէ ասքեր տէվ-
շիրիպ , ճէնը ֆիլլէրինի հազըրլասընլար . վէ հայլար
իւղէրինէ եիւրիւյիւպ՝ հէփիսինի դըլըճտան կէշիւր
սինլէր :

Պու թէտարիքին հատերինի ալտըգտա վարդան՝ տէվ-
շիրտի հայլարըն ճիւմէ ասքերինի . վէ եթմէյէ պէ-
րիյէ չաըթլար կեծնտերիպ՝ էյիճէ վուգուֆ թահսիլ
էթտի աճէմլէրին կելմէսինէ . վէ հալան տույտու
քի ճնլար էնմիշէր խողամախ տէտիքլէրի օվայա , իւլ
պէօլիւք էթտի ասքերինի . պիւրինէ՝ էմը էթտի քի պէ-
րի դարափտա հազըր տուրոունլար , փուսուտա տու-
րուր կիպի . քի ճէնը գրգըշտըգտա իւղէրլէրինէ եիւ-
րիւսինլէր . իքինճրսինէ էմը էթտի սի սալսընլար
սօլ դարափրնա . իւլլանճիսինի ալտը քէնտիսի՝ սաղ
դարափրնա տիւշմէկէ :

1) Եթէտի կիւն սապահ օլուպ՝ աճէմլէր ճէնիկէ պաշ-
լամադ . իւղը՝ հազըրլանըր իքէն , ախանսըդ տիւշտիւ
փարդան իւղէրլէրինէ , վէ ճնլարը գօրգուսուպ ալթ
իւսթ էթտիքտէ՝ իքինճի պէօլիւկի տէ սօլ դարափր
չարիւպ , պիւր կիւրիւլթիւ տիւր գօիտու , վէ պաղըր-
մա սէսի օրթալըդը ալտը . վէ աճէմասքերի չաըրըպ ,
վէ ճնլարըն սէրասքերի հըրսընըպ . վէ ֆիլլէրին սիւ-
րիւսի գուտուրուպ , դարգաշա օլտուգտա , փուր էթ-
տիլէր հայլար , վէ դըլըճը չալըպ՝ գօլխատըլար ճն-
լարըր : () րատա աճէմլէրին պիւր սէրասքերի՝ տուր դե-
րէն , իփրադ իլէ գըղըպ՝ եափաեալընըգ պիւր եալուգ
ճանսալար կիպի՝ վարդանըն պէօլիւկինէ՝ հիւճում է-
տիպ՝ չօղունու գըրտըր : Պունտան ճնուն ասքերի եիւ-
րէքլէնիպ՝ գըրտըլար հայլարտան պիւրէգինի : Պէպլէ
օլտուգտա՝ տիւշտիւ վարդան աճէմլէրին ալտ դարա-
փրնա , վէ գասըրդա կիպի ճնլարը չարիւարուգ՝ իլէրի
սիւրտիւ ֆիլլէր իւղէրինէ . վէ օրատա քէնտի պէօլիւ
կիլիլէ՝

կիւրի՛ն, չօղունու եւրէ սերտի :

Եւթիւտի փոստուտա կիզէնէն ասքեր տախի . վի պե-
րի դարափտան աթէշ կիպի եագտըլար աճէմէրի,
եօյլէ քի արթըգ դագէթ կէթիւրէմէյիս , վի գուվ-
վի թէրիւնտէն տիւշիւս՝ պաշտըլար գաշմաղա :
Հայլար տախի արտըլարնտան սնլարը գօվարայըպ՝ չօ-
ղունու թէլէփ էթտիւր : Կիւն պաթմաղա եագլաշ-
տըգտա՝ կիւրի տեօնիւս՝ տիւշէնէրին տօյումուգլա-
րընը տէվշէրտիւր : վի Հայլարտան ճիւրտէ տիւշէն-
լէրի խրիւթիւն ատէթի իւզըէ կեօմտիւր :

Պու Հապէրի ալտըգտա խոսրով շահ՝ դուտուրու .
վի թէքրար ասքեր տէվշիւրիս կօվլէլիտէն զիյատէ
տիւրլիւ տիւրլիւ միլլէթիւրտէն՝ վրտի վարհամ սե-
րասքէրին էլիւն՝ քի կիթսին գըրսըն Հայլարը : Ս է-
լիւնքի օ վագիթտէ Հայնախարարըն պիւրլիկի տար-
տաղան օլտու վի թէքրար տիւղէմէտի վարդան Հայ
ասքէրին աճէմէ գարըն , ալտը օղու ուշաղըն , վի
պիւր դաշնախարար իլէ կիթտի ստանայօլա . վի յու-
տինուս կայսերէ պուղուշուս՝ իքրամ կեօրտիւ սնտան .
եալվարտը սնդրա սնա՝ քի Հայլարա պիւր շարէ էտէ
աճէմէրէ գարըն :

572 : Սայար տախի սերասքէր էտիպ ամուճասը օղունու տար-
իւն : մարկիւնտս՝ աղըր ասքէրիլէ եօլլատը Հայաստանա՝
վարդանլա պիլէ : Եարտըմ՝ ճի կէլտի սնլարա կայսե-
լին էմիլիլէ յալհան նախարար քիւլիւք Հայաստանըն
միւարաշիւր . պիւր օլտուլար տախի շէրքէսլէր վի ա-
պաղալար , վի ալանք միլլէթին փառիշահը վարէհ՝
քիւնտի ասքէրիլէ : Պունլար իքի պէօլիւք օլուս՝ եա-
լըսը գուլար միջագէտ սէմթինտէ՝ վի եարըսը կէշ-
տի պէօլիւք Հայաստանա . վի օրասա պուղուս վար-
համ սէրասքէրի՝ քի էէնի էէթիւրիւ խի աճէմ ասքէ-
րի իլէ , սնու օրթայա ալտըլար . վի ծնլարտան պիւն իքի
էիւշ քիւրի գըրարագ ճիւրիսիտէ գօվարայըպ դաշըր-
տըլար : Ս էլարին վարդան շիւսհէյէ տիւշիւս՝ քի պու-
իւն սօղու չրգմայաճագ , վի դապիւքի կիզ լի տիւշ-
մանլարըն ճիլլէ էթմէլէրի իլէ՝ խոսրովուն էլինէ տիւ-
շէ , կիւն չրգար կիթտի ստանայօլա . վի ծնտտ սաքին
օլտու էօլիւնճէյէտէր :

Կիւնէն կէճ տույտու խոսրով աճէմ ասքէրինէն էէն-
կիւրիկինի . վի էօլէսինտէն տալանաճայըպ ալտը
պիւ-

սիրելնսնձէ զըրգ. սին աթլը, վէ եւզ սին եաեա . վէ
եւրիւտիւ ռումլար իւզլըիննէ : () Եւլար գաշտըգտա՝
աձէմ՝ ասքերի տաղըլտը քիւչիւք հայաստանա , վէ
վիյաստ,սի իլէ սօղղունլուգ. վէրտի :

() Ծգ. Ճիւքլէրտէն սօնղրա սարըլըգ. օլտուկ տա աձէմ
լէր վէ ռումլար արասընտա , հայաստան տիւշտիւ ա
ձէմին հիւքմի ալթընա . վէ խոսրով շահ Էւնի մարգ
պան Էօլլատը օրայա () Երար Ճիւկէ Կալդմագ. իւզ
րէ իքէն ռումլար , խոսրով աղըր խասթալըղա տիւ
շիւս աեօնտիւ եւրիննէ . վէ օ խասթալըգտա ալլաճըն
լուկիք իլէ նուըլանըս գապու Էլթի իսիսթիան
լըգ. տինիննի , վէ մկրտել օլուս՝ եւլէլէք շաղլըղը իլէ՝
Էօլտիւ . սէննէ 579 . իլ :

Ճիւքը վղոն միշլսան ատըլ սիրի՝ վարդանըն Էէտի սէ 578 :
նէ սլաշ գալտըրըս ասի օլմասընտան սօնղրա՝ խոս
րով շահըն Էմրի իլէ օ Էլմէտէն մարգպան կլէիս հայ
աստանա՝ լահաթլըգտա սագլատը միլլէթի 15 . սէննէ :

Պունուն կիւնիւնաթ թախթա կէլիոյ ստանսօլտա մօ
րիկ՝ կայսր օլտու . քի ալը հայ Ճինսինսուն իսի՝ արա
գաժոսն Էյալէթինսուն՝ օշական տէտիքլէրի քեօյտէն .
պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 45 . վէ 46 :

() վագիթլէրաթ իքինձի խոսրով շահ՝ Էվլլէքի խոս
րովուն թօնու՝ վարհամ սէրասքերին Էլինտէն դա
շըս՝ տախիլ տիւշտիւ մօրիկ կայսերէ : () տախի աւ
քեր տէվլիքիոյ վէրտի քիւչիւք ներսէսին Էլիննէ , քի
բասէնլի ներսէհին օլլու իսի վէ վագիթլէլլաստինոս
կայսերին սիլէհտարըլիսի . վէ պունա Էսրտըմձի Էթ
տի մուշեղ մամիկոնեանը՝ քէնտի պաղաձա ասքերիլ
լէ՝ քի հիւքմէտէրիտի ռումփայընտա օլան հայլարա :

Պունլարա Էօլլատը խոսրովու վարհամ իւզէրիննէ : 589 :
Էթիլտիլէր պունլարա ամբատ լագրատունի տախի ,
վէ խոթա՝ սասունլու աշիթիթին պէլի : Պունլար
վարհամըն ասքերինի գըլըս վէ վարհամը Էօլտիւ
րիւս՝ թէքար շահ տիքտիլէր խոսրովու :

Վ Է չիւքի պու իլտէ ռումլար մուշեղէ հասէտ Էտիս՝
կէշտիլէր օնու խոսրովա , խոսրով ալ իլէ օնուն վիւ
ձուտինի գալտըրմագ իսթէտի : () տախի չիւսհէլէ
նիս՝ Էքիլտի կիթտի տարոնա՝ քի քէնտի վիլայէթի
իսի : Տուլտու սօնղրա խոսրով օնուն սուլտու օլտու
ղունու . պունուն իլին սնա փէշքէլէք կեօնտէրիս՝ հաղ
ԸԸ-

ընդ ելէ աշտը . վէ փայլեալիս պեղյալ թախ : Վէ-
ղալիք՝ սմբատա տախի չօդ շէյ կեանտերիս՝ չաղըրտը
եանընա օղուլարը իլէ , աշտարը աշտա վէ վարաղախոց .
վէ սմբատը սերասքէր կ'թախ առնմասքէրինէ :

15 : Սբատ Մարգարեան լազնի դատիւ ստատուանիւ վարժան-
վէ աբրահամէն իսկալիւսաւըն :

Գ . 46 = 47 :

593 :
խք :

Սմբատ բաղրասունի՝ բաղրասունի թախալիս չօդ
կեանտերիս իկտիլիք կեանտերիս կ'իլէ առնմասքէրինէ :
Թինտէ՝ իտարիլ չաճըն տիւղման լարընա զարըն , ծնա
սէվիլիւլիւ օղուլ՝ ծնուն էմրիիլէ մարգարեան օղուլ . հայ-
լարա վէ վրկան վիլայեթինէ : Վիլիւ վրկան սեմթի-
նէ կ'իտիս՝ չօդ հայ պուլտու օրատա՝ քի վազ թիլէ
առնմանէրէ կ'սիր օղուլ , տիւղման լարի օրատա . վէ
հայ տիլինի վէ եաղրաքը ունուտուլ թէրք էթմիլէր
իտի : Սու հայլար սմբատը կեօրտիւքէրինտէ՝ զիւ
առնմանի իլէ սեմթիլիլէր . օ տախի սեմթիլիլէր էթմիլէ
տէն պերիտէն փափաղար վէ ուսթալար տէվ շիրիս
ծնարա միսպաշիր էթախ՝ քի էյի կ'օյրի թախնէր վէ
թէրպիլէ էթախնէր : Ս է օ կ'սիր օղան հայլարտան
պիր առնման տալը էյի փափաղ պուլտուլ էօլլատը ծնու
մոլիսէ կաթուղիկոսա , վէ եպիս էթախի օղուլ վրք
կանտա օղան հայ ճէմաթը իւղէրինէ . վէ օ վրկան
մէմթիլէրին հայ կաթուղիկոսուն հիւքմի ալթընա
սօգտու , վէ տաճա հէր շէյի տիւղիւլ զօղուլ՝ կեանտի
հայտատանա :

(580 :) Սու պեղյալ օղմատան՝ կիւրճիլէրին կաթուղիկոսու
(իթ :) էօլտիւքալէ՝ վէլիլէ զօրտու ծնարտա՝ եէնի կաթու-
ղիկոս օթուրթմաղ իլին . օ սեպէպտէն եաղտըլար
մոլիսէ կաթուղիկոսա՝ քի քիմի իսթէրոնէ՝ քէնտիլէ-
րինէ կաթուղիկոս էթախն : () տախի ծնարա ճեռնա
դրէլ էթախ կիւրիոն աշտը աղըլըլ պիրիտինի՝ կիւրճի
միլլէթինտէն՝ վուգուֆ թաճսիլ էթախ տեօրթ տիլէ ,
ուսմա , հայճա , ֆարսիճէ , վէ կիւրճիճէյէ . օ քի
էվիլէլէ քորեպէս օլմիլ իտի աղարատ վիլայեթինէ :
Սու կիւրիոն կիւրճիսթանա կիտիս՝ ստանպուլտան կե-
թիլթալի քաղկէդոն սինադոսուն թարիխինի վէ դա-
նունլարըն , վէ սր լեոն տումարընն տօղուլ թէր-

Ճիւմէսինի շէհատէ/Թլէրիլէ : Կիւրձիլէր պունու կեօր
տիւքտէ գապուլ է/Թտիլէր , քէգալէր կիւրձիւթամնա
եազըն օլան միլէ/Թլէր տախի :

Երթէսի սէնէսինտէ՝ մուսէս կաթուղիկոս՝ օթուզ (581)
էրը հայրապետիւր է/Թտիլէր սօնդրա՝ ի խ/Թիարլանըպ (չ)
վէ դուվ/Թտէն տիւշուպ վէքիլ գօտու քէնտիսինէ
վր/Թանէս ատլը վէգլին պիլիսի . վէ սնուն էլիլիէ
գուլլանըրիտի հայրապետիւր մանսըպընը օն իւշ սէնէ
դաստար , վէրէ էալընըզ պաշարամազ խտի . սօնդրա է ձէլի
էէ/Թիլիպ՝ կեօտիւ տիւնէատէն :

Երրասամ՝ ռըրուտէնի էյալէ/Թինտէն՝ աղլաթման տէ 594
տիւքլէրի քեօյտէն՝ մուսէսին էերինէ կէլիպ կաթուղի ԽԳ
կոս օլտու սմքատ մարգպանըն էմրիլէ : Պու սքրասամ
տուլտու գտա քի կիւրձիլէր գտպուլ է/Թմիլէր քաղկէ
դոն սինադոսունու՝ իֆրապ իլէ չիւձէնտի . վէ եազտը
կիւրիոն կաթուղիկոսա իւշ քէրքի քի պըրապըն օ սէ
նադոսու . օ տախի լայրդընա կեօրէ ձէվապ եազտը , իս
պաթ էտէրէր օ սինադոսուն տօղրուլուզունու . սօնդ
սեօզի պու օլտու . Ե ալարըմ տէտի , նանը տիւ
շիւնմէր իս/Թէմէ գախիղ պուգատար իրիս/Թիանլարըն
տիւշիւնտիւկինի վէ դանըտըպինի , քի քաղկէգոն սէ
նադոսուն իգըսըրը վէ իմանը հէր դարափտան պիլ տիլ
իւշ աղիզ սինադոսուն սեօզի իլէ : Են :

Ե լաքին սըրասամ կաթուղիկոս հիւ սեօզ էսլէմէյ
էրէք , պիլը գալ էպիսկոպոսլա սինադոս էտիպ դուլին
տէ՝ նզովէլ է/Թտի կիւրիոն կաթուղիկոսու , վէ կիւրձի
լէրի , վէ սնլարը տախի քի գապուլ էտէրլէր քաղկէ
գոն սինադոսունու . պապ հայ Թարիխինտէ . Գ . 47
Պունու իլի/Թտիքտէ մօրիկ կոյսը՝ կիւձէնտի , վէ էմը 567
է/Թտի քի սինադոս գուրուլուն ստանպօլտա . վէ պի
լիքսինլէր օրոյա եպկսլար՝ կէրէր ռումլարտան , կէ
րէք հայրապտան : Պու ֆէրման մուճիպինձէ աբրա
համ կաթուղիկոս էօլլսուր օրոյա քէնտի վէքիլի վէք
Թանէս վէգլի՝ վէ գրիգոր վէգլի . սնլարլա կի/Թտի տա
հա սն տօգուզ հայ եպկս ռում փայրնտա օլանլարտան :
Սինադոս օլտուգտա , վէ մատտէ/ Թէֆ/Թիլէ կիլտիք
տէ՝ օ հայ եպկսլարը գապուլ է/Թտիլէր նը սինադ
սու . սալթ վր/Թանէս վէ գրիգոր՝ աղլլարը կըմէյե
րէք՝ պօշ տեօնտիլէր :

Պու սէպկիլիլէ զըտըգ տիւշտիւ աձէմ փայրնտա վէ 600
ԽԹ

առւմ փայլունտա օլան հայլար արասընա . էօյլէ քի մօ
րիկ կայսր ծնլարտան իբրսհ էտիպ՝ առւմ փայլունտա օ
լան հայլարը կէրի չէքաի արբահամ՝ կաթուղիկոսուն
հիւքմի ալթընտան . վէ ծնլարտա պաշգա կաթուղիկոս
տիքտի՝ ասոր յովհան՝ կոգ. էյալէթինտէն՝ բազարան
քեօյիւնտէն պիր էյի քիմնէ , վէ պոյսուրտու ծնա՝ քի
կիթսին օթուրտուն կոտայք էյալէթինտէ աւան տէ
տիքէրի գասապատա . վէ պոյ. իրի փըրգա օլմագլըգ՝
սիւրտիւ օն ալթը սէնէ՝ թա յովհան կաթուղիկոս
էօլիւնձէյէտէք :

Բըրահամ, կաթուղիկոս օլտուգտա՝ սմբատ մարգպան
էլ փուրուպ ետիտը օլ էսկի քիլիսէյի քի՛նլարգան է
վէթլէյէրէք աղաճտան ետիմիշիտի . պունու եէնիտէն
եափտը սմբատիչլէնմիչ վէ եօնմա դաշլարտան Ծր գրի.
դոր լուտաւորիչ ատընա դուին շէհրիտէ : Պու քիլի
սէ ետիլըլտըգտա շիքեայէթ էթտիլը խոսըով շահա
դուինտէ սարին օլուն աճէմլէր՝ քի օ պինա զարար է
տէր գալէյէ . լաքին խոսըով տիյնէմէյիպ՝ էմր էթտի
քի գալէնին օ սէմթինի ելղըպ ուղապտա ետիտըն
լար , վէ քիլիսէնին ետիլըմասընա հիչ մանի օլմասըն
լար : Պունտան զիյատէսիլը եիւրէքլէնիպ սմբատ՝
քիլիսէնին պինասընը չօգ մէշհուր ետիտը :

Բիլիսէ պիթտիքտէ՝ սմբատ յահըն տալլէթիլէ կիթ
տի տիտընա (մուսուլ սէմթինէ) . վէ օրատա չօգ իչ
լէր կէօլիւպ , վէ էճէլի եէթիլիպ՝ էօլտիւ . ճ . սէնէ
մարգպանըգ սիւրտիւքտէն սօնղրա . վէ սնուն թէնի
նի կոգ. էյալէթինէ կէթիլիպ կեօմտիլըլէ մէզարա
դարոնա քեօյիւնտէ : Սմբատ էօլտիւքտէն սօնղրա՝ հայ
լարտան օլտու մարգպան , թա առւմ դարապընտան
կիւրապարտ օթուրտունձա, վէ թա ոստիկան վէ պատ

601 : Դալիթ սահառունի՝ նախարարլարըն րէճատը իլէ՝
Ծ : սմբատտան սօնղրա մարգպան օլտու հայլարա՝ խոսըով
շահըն էմրիլէ , վէ առհանի շէյլէրի՝ մուհապպէթի
օլմալիլէ պիր քիլիսէ ետիտը : Պունուն կիւնիւնտէ
իննալինեան տէտիլըլէրի մանասթըրըն առհապանը թը
դիկ ատըլ՝ օ մանասթըրը եէնիլէյիպ էյի շէյլէրիլէ տու
նալթաը , էօյլէ քի օրայա պիրիքտիլէր տեօթէ եիւգ
դատար աղիզ քիմնէլէր . եէտի ձգնաւոր տալի կէլ
տիլէր՝ տեօրտի առւմ դարափլարընտան , վէ իւչի սա
Ժգ

գաստան վիայէ թինտէն . պունլարըն եէտիսի տէ պիւր
լիբ էտիս պէ օ մանաս թըրյա եագըն իսսիզ եէրտէ սա
քին օլուպ օլմուդլա էօմիւրլէրինի կէշիրտիլէր . օ
նուն իլին օնլարա իոստաճարակ տէրիզ , վէ զայրըւ
ըրնա էօրնէք կէօսթիւրիպ , այնա օլտուլար էլի էօմիւր
կէշիրիպ ազիզ օլմաղա : Ոլու եէտի նէֆէր ճղնաւորլար
լու էրլտան սօնղըա մարտիրոս օլտուլար աճէ մէրտէն :

16 : Վայլ լեւոնէն էթիւլէրի աճէմէրէ Գաղա :

Դ . 48 = 50 :

() վաղ ի թլէրտէ իոստալ շահ ճէնիէ զալգտը փո 604 :
կաս կայսեր իւզէրինէ , վէ տահա անասօլույա ԺԳ :
եւ թիւմէտէն՝ մամիկոնլու մուշեգէ կինէ տիւշման օ
լուպ օն պին ասքէրիլէ օնուն իւզէրինէ : Եօլլատը քէն
տի գըղգարտալը օղլունու՝ ասը միհրան : Սէ չիւնքի
մուշեղ կէօգիւնէ քէստիրէմէտի օնա գարըը չըգմաղը ,
զէրէ ի ի թիւրլանմիլ իտի , չաղըրտը ողկան գալէսինէ
գայլ վահան տէտիլէրի իըսըմլնը . վէ օնու քէնտի
եէրինէ : Գօյուպ օնա հէվալէ էթտի ճէնք մաստէսինի :
() տախի ֆէնտալազ քիմնէ օլմաղ իլէ՝ միւրատ էթտի
ռահաթ լըղըլա իշի պէճէրմէ կէ . պունուն իլին էլլի
Եօլլատը միհրանա վէ բէճա էթտի քի եէրինէ տեօն
սին : Շէվապ կէօնտէրտի միհրան . տեօնէրիմ տէ
տի , էկէր մուշեղի էլլամէ վէրիսէն : Սէօզ վէրտի վա
հան՝ շարգ էթմէ կիլի : քի մուշեղի ալտըգտան սօնղըա՝
այմասըն մէմէքէթի :

Հալան միհրան եէթիլտի մուշ չէհրինէ , օնա գարըը
կիթտի վահան տաթմանէ . վէ օնունլա չօղ միւղաքէ
րէ էտիպ պու մատտէ իւզէրինէ , ալտը օնտան տէօրթ
պին աթըլ , քի էիւրիւսին մուշեղին իւզէրինէ : ()
լարըլա լտարճ քէօյիւնէ : Եէթիլիպ օնլարտան էլլի ճի
շի պըրտագտը օրատա , վէ ըսմարլատը օնլարա , էկէր
տէտի իշիմիզ րոսթ կէլիւսէ՝ պիւրիսինի Եօլլարըմ սի
զէ պէնիմ նիշանըմլա . սիգտէ իշիթտիլտէ՝ թէղ հա
պէր կէօթիւրէսինիզ միհրանա , վէ պիւր էղ ասքէր տա
խի կէթիլրէսինիզ օճ տէտիլէրի գալէլէ :
Կէնտիսի տէ աճէմ ասքէրի իլէ էիւրիւսիւպ էթիլ
տի օճ գալէնին գափուսունա , քի կիլիլի տալ վէ սաթի
իտի : () Խոստա ըսմարլատը ասքէրէ քի արտըսըա կըր

սինէր ինքի տօսթ կիտի . հաշան սիզէ պիտիւնան վէ-
րիրսէմ տէտի՝ հիշ քիմնէյէ պագմայրն , նէ իսթիւա-
րա վէ նի, չօձուղա , հէփիսինս դըրընըզ ։ Ինքի կիթ-
տիքտէ՝ օ ասքէրի կփէրէ տաղլթար քի ռահաթլան-
սընլար . վէ լազին օ կփէրտէ կիզլէնէն քիմնէլէր սէզ-
սիզձէ պունլարը պօղտուլար ։ Վո՛ւ իշ պիթմէտէն հար-
պիձէ եօլլատը վահան պիր գուլունու օ կըլի քիթի .
վէ ծնլարըն կըլիլէ իքի պին նէֆէր ասքէր տախի կէ-
թիլթատի ։ Վէ ծնլար եէթիշմէտէն՝ կօլէն ասքէրին
էսպլապլարընը կիյոտիտի հայլարա , վէ աթլարընը տա-
խի ծնլարա վէրիւ՝ տըլարը չոդարտը ծնլարը ։ () Իքի
պին ասքէր եէթիշտիքտէ՝ պունլար ալայիլէ ինքի կի-
թիւ՝ պօռու չալտըսը , գալէյի ալմըշլարտը տէյի .
ծնլար տախի ինքի եիւրիւտիւքտէ շէհիրտէ օլտնլար
գըլըձը պաարպ գըրտըլար հէփիսինս՝ պօռու չալարագ-
վէ ահէնէ կեօսթէրէրէք ։

Վո՛ւ իշ պէօյլէ պիթտիքտէ ալար վահան սէքիզ իւզ ի-
կիտ ասքէր հայլարտան . վէ մեղտի քէօյլան կէչիտինէ
եէթիշպ փուսույա դօտու ծնլարը . վէ քէնտիսի պիր
գալ քիթիլէ միհրանըն եանընա վարըպ՝ շէքվա կէթտի
ծնուն ասքէրինտէն . վէ իքի պին ասքէր տահա ալըպ՝
կէչիլթատի մեղտի քէնարընտան . քի ծնլարը օրատա
կօլտիւրտիւլէր փուսույա կիրէնէլէր ։ () րատան միւթ-
աէձի եօլլատը միհրանա , քի հէր իշ սէլամէ թիլէ պիթ-
տի . քէնտիսի աէ եիւզ ատամլա եէթիշտի միհրանըն
եանընա . վէ ծնու պիր կզ իսսթա պուլուպ թէտէլլի
կէթտի ծնա . պու կիւն տիւր տէտի սանա շազ օլմագ
կիւնի . ղէրէ եարըն կեօզիւնլէ կեօրէձէքսին մանէղի
ղէնձիրտէ ։ Վո՛ւնու տէյիքէք զիյաթիթ կէթտի միհրա-
նըն ատամլարընա իքի եէրտէ . վէ քէնտիսի թէքար
միհրանըն եանընա կիտիպ , վէ ծնու եալընըզ պուլուպ՝
խըշթընը սօղտու ծնուն դարնընա տեօլէքտէ իքէն ։
() Նտան տըլարը չոդըպ , վէ պիր ղալըր օտայա կիրիւ
չաղըրտը միհրանըն քեաթիպինի վէ չալուշունու . վէ
եազտըրտը քեաթիպէ միհրանըն ազ գընտան՝ վարչի
խանա , քի ապահունի կյալէթին հաքիմի իալ . վէ կմր
կէթտի քի իւզ կիւնտէն սօնդրա իւզ պին ասքէրիլէ կէ-
սին եանընա ։ Վո՛ւ քեաղաար եօլլատըզ տան սօնդրա
չալուշուն կըլիլէ , պօղտուրտու օրատա քեաթիպի-
սօնդրա չալուշուն տախի . վէ օ տաղիդէտէ՝ նէրէտէ ին-
զիյ-

գիյաֆէ : Թաւ : Խտի միհրաննն տատամլարը՝ գափուլարը . նը գափատըսլ՝ եօգարտան աթէշ տեօքէրէք հէփիսինն . աւէ եազար :

() րատան կիթտի կութ տէտիքէրի սաղա . վէ օրայա գուրտու միհրաննն չատըրընը . վէ փուսույա գօսուու աքէրինի . պիւր գաչ հայա տախի կիյտիւրտի աճէմ խուն լարըն էսդապլարընը , վէ օնլարը տուրդուրտու չատըր . տան տըշարը : Նազլաշարդտա օրայա վարչիր իւչ պին ալթը երեզ աքէրիլէ՝ աքէրինի ուզադտա ալըգ օյուլ՝ կէլտի չատըրա տօյրու , զանն էտէրէք քի օնտա տըր միհրանն : Տաճա օ եւթիշմէտէն՝ տըշարտա տուրան թէպտիլ հայլար՝ վարչիրէ կէօրիւնտիւքտէն սօնդրա՝ վաճաննն չատըրընա կիրտիլէր : Կէլտի կիրտի սօնդրա վարչիր , վէ սէլամ վէրտի վաճանա՝ միհրանն եւրինն : սայարադ . Ղըդըն էթտի օնա վաճանն վէ տէտի . վարչիր , նէ գօտուուուդ ֆիքրինիդէ . զանն էթտինիդ քի հայլարը աճէմ մէզհէպինն : սօգաւընըդ : Պունու տէշ երէք էմըն էթտի գուլլարընա՝ քի օնու պաղլայըս տեօկ սիւնըր :

Եաշար վարչիր , վէ գօրգուսունտան եւրէ ախշտիւ . վէ՝ քեօթէք չարտիքէն օնա վաճաննն գուլլարը՝ եալ վարար վաճանա քի զըյմասըն ճանընա : Վրէմամ սա նա տէտի վաճան՝ էկէր տէտիկիմի էտէրտէն . վէ օրու ճըգտա եազարտը սէրաքէրինն , քի եարըն էօլլաւըն ոյին նէֆէր աքէր տալըն էթէ կինն : պին տաքէր աւէ տիրէյէ եազըն . գալանն պին ալթըրէիւզ աքէրի նէրէ տէ իսէ՝ օրատա պըրտգարն . վէ քէնտիսիտէ օն ատամլ լա կէլինն : Պու քեաղատը եօլլատըդտան սօնդրա օլամըդտա ոյօլտու վարչիրի . սէրաքէրի տէ կէլտիք աւէ՝ օնու տախի ոյօլտու : () իւչ պէօլիւք աքէր տէ իւչ եւրտէ՝ հաճէթէրի օլմայըս տուրուր իքէն , փուսույա կիրէնըրտէն զըրըտըլար : Սալթ գըրգ քիչի գատար գուրթուլուպ գաւարըր աճէմիսթանա , վէ կէօրտի քէրինն նազլ էթտիլէր խօթըսլ չաճա :

Պունու իշիթտիքտէ իփրադ իլէ տարըլար խոսրուլ . 605 :
վէ աղըր աքէրիլէ եօլլատը վաճաննն իւզէրինն վախ Ծի :
տանն ատըր միհրաննն աճուճատըն : () եւթիշտիլ տէ ապահունի էյալէթինն՝ տէվէ իրտի վաճան իկիրմէ սէքիդ պին աքէր : վէ եազար վախտանկա . չաշարըմ տէտի , քի սէն միհրաննն էօլմէսինն իշիթտիքտէն սօնդ

607
85

րա, ճեսարէթ էտիպ կէլալին . դու թալումքի սէն կէլ
աին , զէվճէնի նիշին կէթիրալին , եանի էրքէքլէրի-
միդաին : վլաւտուր իսթ : յօրսուն : Սօնդրա ճէնք գըզը
տըգտա՝ էքի քէրը : գըրաւ հայյար աճէմ ապէրինի :
Սալաւ օ կիւնէրտէ վահան վէ կէօմիւլտիւ մէզարա
գլաի վանքընտա . վ՛ ծնուն օղլու սմրատ մէյտան ա-
լլալ , վէ աճէմլէրիլէ ճէնք էտիպ դօվալաալ օնլապը ,
վ՛ օնլապըն իւչ սէրաաքէրինի՝ տուլարը սուրէն , դէհ
րան վէ վրդուհը : Սիւ տախի էօլաւքտէ՝ եւրինէ
կէլտի պունուն օղլու վահան , քի սնա դարաֆընտան
կամաարահան սոյունտան խի . պագ հայ թարիխին-
աէ . 48 = 50 . 52 : Սլունուն կիւնիւնտէ էօլտիւ
աբրահամ կաթուղիկու , 23 , սէնէ օթուրտուգտան
սօնդրա :

17 : Սիփաաքն իսթուղէկուլաղա էզրէ վէ ներսէնէ Գէ . վէ
վարապէրաւ ճարապէլալ թէրորաւ վարենա :

48 . 51 = 53 :

617
48

Սիփաաքն՝ արադաւծոսն էյալէթինտէն՝ աղցիք քէօյ
իւնտէն , քի տարոն սէմթին եպկսու խի՝ աբրա-
համըն եւրինէ կաթուղիկու օլուպ՝ պուլտու նք հօիւլ
սիմէնին մէզարընը քի թէնի սանտըք իշինտէ մէվ-
ճուա տուրուր խի , միւհիւրլէնմիւչ նք գըրգոր լու-
տուրիւն վէ նք սահակ պարթէին միւհիւրլէրիլէ .
վէ պիր շէօհրէթի քիլիսէ եափըպ՝ օրայա եւրլէչ-
տիրաի . վէ օնուն իւղէրինէ պիր եաղըըզլը մէհուր
շարահան տիւղտիւ . օ քի պաշար * անձինք նուի-
րէալ : Սիւ հայրապէա քիթապլար տախի տիւղ-
տիւ քի էլիմիզէ կիրմէմիւ : Ս է իջմիւսթին քիլիսէսի
նին գուպպսինիտէ պու եափտը եօնմա դաշարտան .
գէրէ էվլ՝ էքի օղաճտան խի : Սիւ իշտէիքէն կամի-
տա կաթուղիկու՝ դալիթ սահառունի՝ աճէմլէրաէն
շիւպէնլէնիպ՝ ստանպօլա գալտը , 24 սէնէ գատար
մարգարանըք էթտիքտէն սօնդրա :

625
57

Արազաիրոց՝ սմաաորն օղլու՝ քի աճէմիսթանտա
խի իսարով շահըն էմիլիլէ դալիթին եւրինէ մարգ-
արան օլտու : Սիւ վարազտիրոց տահա եէթիւնիւտէն
հայաստանա էօլտիւ կամիտա կաթուղիկու . հայրա-
պետիկի սիւրտիւ 8 . սէնէ :

Վրիւ

Քրիստափոր իւշիւնձի՝ ապահունիք էյալէթինտէն՝ սարահամ կաթուղիկոսուն իւրսմը՝ կոմիտասուն եւ ընէն կէչիպ օթուրտուգտա՝ պիր գաչ քիշինին նիֆա գը՝ իւն՝ օնա գարշը տուրտու վարազտիրոց մարզ պան։ Սեօյլէ օլտուղունու կեօրտիւրտէ քրիստափոր՝ քէնտիլիկինտէն կերի տուրուկ կաթուղիկոսլըգտան՝ կիթտի ոտն մասեաց տէտիքլէրի էյալէթէ, 3. սէնէ հայրապետիւք սիւրտիւքտէն սօնղրա։ վէ օրատա ուղիք քէ օյիւնտէ պիր մանասթըր ետիւրպ՝ օնտա սաւ քին օլտու։

Եգը՝ նիգ էյալէթինտէն փառաժնակերտ քիօյիւն 628
տէն քրիստափորուն եւրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու դուինտէ։ () վազիթլէրտէ չիւնքի աճ՝ մէր սք խաչը եղմտէն ալոպ կեօթիւրմիշէրիտի աճէմիսթա նա՝ հերակլ կայր միւրատ էթտի օնու տեօնտիւքմէ կէ։ վէ պունուն իւին ճէնք էթտի աճէմլէրիւ։ վէ Էն սօնղունտա խաչը ալոպ կէթիւրտի երուօաղէմէ։

Կլէրիքիւն՝ Էրդիւռմէ օղրայըպ՝ օրատա փուգունի 629
թաշտիլ էթտիքտէ քի հայլար քաղկէդոն սինադո տունու դապուլ կէթմէղլէր՝ Էմր էթտի քի օրայա հայ վէ ռում եպիսկոպը իւն սինադոս օլտուն։ պունուն իւին եօլատը Էգը կաթուղիկոսա մթեժ գնունի նա խալարը՝ քի էվվէլէր մթեժին սօյունտուն իտի, վէ տալէթ էթտի օնու սինադոսա։ Ստալէթիլ Էգը կաթուղիկոս պիր գաչ Էպկա ալոպ կիթտի Էրդիւռմէ մա՝ քի հայնա կարին տէնիլը։ () րատա սինադոս գուրուլտուգտա։ հէր սիւրլիւ թէֆթիւտէն սօնղրա Էգը կաթուղիկոս վէ քէնտի Էպիսկոպոսլարը գապուլ էթտիլէր քաղկէդոն սինադոսունու, վէ օնուն քէլամընը։

Պունլար տեօնիւկ դուն շէհրինէ կէլտիքլէրինտէ՝ կաթուղիկոսուն էթպայիլէրի վէ ճէմաթ՝ ճիւմհուր իլէ վէ սէվինձիլէ գարշը վարըպ գապուլ էթտիլէր։ Սալթ պիրիսի յոհան մայրագոմեցի տէտիքլէրի աթէղայ՝ գարշը տուրտու։ օնուն իւին հայաստանտան սիւրտիւլէր օնու։ Կիթտի մայրագոմեցի գարգման սէմթինէ քի հայաստանըն պիր ուճունտա տըր։ վէ օրատա գալըպ՝ օնտա Էտինտի քէնտինէ կեօրէ՝ ոարգիս աալը պիր շոյիւրտ։ Սնղրա պունլարըն իքիսիտէ պիր գաչ գարըշըք քիթապլար չոգարտըլար պիրի։

պիրինտէն քեօթիւ . վէ տինիմիզէ գարշը տախի շէյ-
լէր հազարըար , վէ էփէնտիմիզին տիւնեայէ կէլմէսի-
նի վէ չէքտիքլէրինի սալթ կէօղէ կէօրիւնէն խէյա-
լէթ սայտըար , վէ ծուռն գան թերէլմէսինի ինքեար
էթտիլէր : Պունըարն մէզհէպլէրինէ գարշը տու-
տու գրիգորատուրատըր վարդասլէտին պիրիսի . սօնդ-
րա թէոգորոս քութէնտուր նամ վարդասլէտ սունը-
րա գարշը չօգ շէյլէր հազար . սօնդունուա թէոգորո-
սուն շայիրտի յովհան իմաստասէր . նիճէ քի քիթա-
պը կէօսթիլէր :

631 : Վրգիւռումտան տէօնտիւքտէն սօնդրա եզր կաթուղի
ձ . կոս իքի երը կէչտի կէլմէտի , վարազտիրոյ մարգպան
պիր քաչընտան շիւպհէլէնիպ՝ դորդուսունտան ստան-
պօլա գաչտը , եհաի սէնէ մարգպանըգ մանսրպըն-
տա սուրտուգտան սօնդրա : Վէ չիւնքի դաւիթ սա-
հսուռնի ստանպօլտա խաի՝ հերակլ կայսր հայըարըն
ըլմասը իլէ՝ ծուռ միւպաշիր կիպի հայաստանա եօլը-
ար : Վէ լաքին իւլ երլտան սօնդրա պրապտըար օ-
նու նախարարըար . վէ պիրի պիրինէ տիւշտիլէր , օ-
գատար քի տիւշմանըար մէյտան պուլուպ հայաստանա
կիրտիլէր , վէ չօգ սարգընթըլըգ էթտիլէր :

636 : Վէօգորոս ուշտուռնի հայաստանըն պօղղունլուղու-
ձն . նու կէօրտիւքտէ՝ պիր մըգտար ասքէր տէվշիլիպ , վէ
տիւշմանըար գարշը տուրուպ՝ պիր հզ տիւզէլթտի
օրթալըղը : Պունուն կիւնիւնատէ զուհուրա կէլտի սա-
րախիւնտար , քի հայձա հադարացիք տէրիգ . պուն-
լար աձիմ փատիլասլըղընը գալտըրըպ՝ փատիլաս
էլէրինի , ոտտիկան տիքտիլէր սէրասքէր կիպի :

637 : Պունըարտան օնաթիգ պին քիշի տարոն սէմթիւնէ
ձի . տիւշիւպ չօգ ատամ գըրտըլար : Վէթիգ պին ասքէրի-
լէ պունըարա գարշը տուրոռ տարոն էյալէթին պէյի
տիրան՝ վահանըն դարտաշը . վէ լաքին ձէնքատէ կօլ-
տիւ , վէ ասքէրիտէ գըրըլտը :

639 : Նիւրիւտիլէր հադարացիլէր սոսհա իլէրի , վէ դոնին
ձի . շիհրինի ալըպ՝ օնիքի պին քիշի գըրտըլար՝ երքէք օլա-
րազ . վէ օթուղպիշ պին քիշի էսիր էթտիլէր : Վէօյ-
լէ մուսիպէթլի իլէր կէօրիւպ եզր կաթուղիկոս՝
էաս դութտու . վէ խասթալմնըպ կօլտիւ . 10 . սէնէ
հայրապէտիք սիրտիւքտէն սօնդրա : Պու եափտը նք
գայիանէնին վկայարանընը եօնուլմուշ թաշտան : Վէ
պու

պուռ տիւղտիւ արեւադալ ժամէրպու թիւուն սաղմոսու-
նու , * Եղիցի անունն տն են ॥ :

() Երեսէ՛ տայք Եյալէ թին Եպիսոս՝ կաթուղիկոս 640 :
լուսի՛ չօք . քիլիսէլէր Եափար . ծնուն իչին շինող տէն 33թ :
տի լաղասը , Եանի Եափը՛ճը : Պու Եափորը նը գրիւ
գոր լուսաւորիչին պեօյիւք քիլիսէսինի վաղարշասպատ
չէ՛ չրինտէ . վէ՛ ծնուն աղիզ քեմիքլէրինի օ քիլիսէ-
նին թէմէլլէրինէ , Եէրլէլտիրտի՛ զայ օլմասըն տէյի .
սալթ միւսպարէք պաշը տըրարտա գալտը , վէ՛ պիր գաչ
փարչա քեմիքլէրինտէն : Պիր զամանտան սօնղրա օ ա
ղիզ պաշ՝ կուսանքլար Ելիլիլ՝ նափօլիյէ կիթտի . վէ՛
չիմտիյէտէք օրատա տըր մանասթըր իչինտէ՛ քի կու-
տանըլար օթուրուրլար . պու օէպէպտէն չէր երլ սեպ-
տեմըլին օթուրունտա նափօլիտէ սէրիզ կիւն տը
լուսաւորիչին զինէ թինի Ետէրլէր . վէ՛ չէր նէ գաւ
տար չայ միլլէ թինտէն կիտէրսէ օ մանասթըրա՛ օլ ա
ղիզ պաշը կէօսթէրիլլէր : Տէրլէր քի օրատա տըր տը
լուսաւորիչին զէնձիրի տախի , քի օ զէնձիրի՛ զօյուսի՛
կէօթիւրտիլլէր անու խոր վիրասպա :

() Վաղիթլէրտէ կայար օլտուգտա կոստանիչ չէրակ 642 :
լրն թօնու ներսէս կաթուղիկոս օնա ըէ՛ճանամէ Եա շին :
զըսի՛ կիւրասպաղատ Եթտիրտի վարազտիրոցու՝ քի ըս
տանպօլտա իտի : Վար վարազտիրոց կիւրասպաղատ
լըղը . վէ՛ չայաստանա կէլիսի՛ սէրասքէր Եթտի թէղ
դորոս ռըշտունի նախարարը . վէ՛ պիր երլ Եաղասորգ-
տան սօնղրա Եօլտիւ . վէ՛ դարունա տէտիրլէրի քեօյտէ
մէղարա կէօսիլլտիւ :

18 : Սբապ Կէրապաղարն Վաղի ճէրէ՛լէտէ . վէ՛ անասու
օրն Կաթուղիլլալըլը Եալանձի սահապ վարենձա :

Գ. 53. 57 :

Ս մբաս՝ վարազտիրոցուն օղլու՝ կայսերին Եմրի իլլէ 644 :
կիւրասպաղատ օլտու չայլարա . պունուն իլլէ կիւն ղէ :
լէրինտէ , պիր Եզ ըաճաթլըք պուլտու չայաստան :
() Կիւնլէրտէ պիր գաչ չէրեւիկոս քիթալլարը 645 :
մէյտանա չըգտըգտա՝ ներսէս կաթուղիկոս սինադոս ղէ :
Եթտի դուլին չէ՛ չրինտէ . վէ՛ չէր նէ գատար չէրեւիկ-
կոս Եախօտ չէրեւիկոս քիթապը վարիսէ՛ ճիւմլէսի
նի տէ նգալլէ Եթտի . վէ՛ չիւնքի օ սինադոստա սեօզ
օլտու

որ պատահումը էթնոքրոնիկոյս ք. անի փառալուծութեան
նա պեօյիս ք քիլիսէտէ , վի: վաղ էթնոքրոնի քաղկէ դ. ան
սինադոսու իւզերինէ: Սեօյէ օլմաղ իլէ՝ կաթուղի
կոս վէ օրոստոս օլմա զայրը հայլար՝ նք սինադոսու
գատուլ էտիւպ՝ կոյսերիլէ եւ քաթիլ օլտուլար պատու
րոպտա:

Օ իյատէսի իլէ սէվմաթի կայսր պու իշէ . վէ լաքին
կերի տեօնաթիւքտէ՝ շիւպհէյէ տիւշիւպ՝ ասքէր պը-
րադտը հայաատսնտա վի: պիթ դաչ միւպաշիր , քի
էյիճէ պազըպ կեօղէթսինլէր , օլմայա քի հայլար
սեօզլէրինտէն կերի տեօնէլէր: Վաքին պուշարըն
իլի՝ պազըպ կեօղէթմէք օլմալը իթէն , օլմայաճադ
իլլէր էտիւպ , պաշլատըլար հայլարը սըզըշտըրմաղա
քի աում դարդընա կիթսինլէր . վէ քիլիսէ շէյլէրինի
եախօս թէօրէլէրինի ոում՝ ատէթի իւզրէ էթնոք
րէր . օ գատար քի պաղիլէրի պաշլատըլար փէրհիզի
վի: եօրթուլարը ոումճա էթմէկէ . պաղի քիլիսէ
լէրտէ մայալը էթմէկիլէ պատարադ էթմէկէ , վէ պա
տա

օլտու քի քաղկեղոն սինադոսու գապուլ է թմիլ մուս-
սուէնստացի թմիլոգորոսուն քի թապընը՝ պըրուդօրլար
օնու . վի՛ օնիքի դանուն տախի դօտուլար նիզամ ին
թիզամ իսին . վի՛ թէքրար չինքի օ կիւնլէրտէ շարա
կանլար չօղալմիլ իտի՛ էմր է թտիլէր բարսեղ վար
դապէտէ՛ լսղապը ճոն՝ քի շէօհրէ թլի շարահանլարը
այըրսըն . վի՛ օ սէչիլմիլ շարահանլարըն քի թապընա
ճոնընալի տէտիլէր , էանի ճոն վարդապէտին մարի-
ֆէ թիլիլէ սէչիլմիլ :

646 : Սիր դաչ սէնէ հայաստան ռահաթլըդ պուլուպ կէ-
ղէ : չինիլ իքէն՝ հադարացիլէր կէնէ սէլ կիպի եիւրիւյ-
իւպ՝ չօդ ղիյան է թտիլէր : Սեօյլէ օլտուգտա՝ սմրաս
կիւրապաղատ վի՛ թէոգորոս սէրասքիւր աղիմ ֆէշ-
քէչլիլիլէ օնլարա գարշը վարուպ , վի՛ հադըրլարընը
էլէ ալլուպ՝ օնլարըն հիւքմի ալթընա կիրտիլէր , սեօզ
վէրէրէք քի եըլտան եըլա վէրկի վէրսինլէր ատամ
պաշընա հէրնէ տիւշըսէ :

647 : Սունու իշի թտիլի կիպի կոստանդ կայսր՝ չօդ տարը-
ղի՛ լըպ աղըր ասքէրիլէ կէլտի հայաստանա : Վարշըլա-
տը օնու ներսէս կաթուղիկոս եպիսկոպոսլար բահա
նալար վի՛ սարկաւաղլարլա . վի՛ օնուն տարղընլըղընը
էնտիրիւպ՝ կէ թիրտի օնու դուին շէհրինէ : Սապահը-

սիր դառն էրլտան սօնդրա մանազկերոտ սինադոսունու
դապուլ էտէնչէր՝ պունուն փառըլլարընը եադտըզ-
լարընտա՝ յովհաննէս վէքիլէ իմաստասէր նամը վի-
տիլէր . պեօյլէ օլմադիլէ: պու սինադոսուն սեօզլէրի
յովհան իմաստասէրին ատը իլէ շեօհրէթ պուլտու ,
էօյլէ քի օ հայրապետին ատը քիրլէնտի , թա իլին
տօղրուլուղու իսպաթ օլունճա դատար : Ալէլէլիմ
շիմտի հադարացիլէրին կէլմէսինէ :

652. **Տալան տույտու հադարացի միլլէթի՝ քի հայլար թէք-**
ճա : րար ռումլարըն հիւքմի ալթընա կիրմիլչէր՝ զայնէթ
ստարը լրոյ , վէ հայաստան սեմթինս: հիւճուժ էտիպ՝
վէ չօգ եհրլէր վուրուպ՝ չօգ զկյան էթտիլէր :

() կիւնլէրտէ քիւլիք հայաստան սեմթինտէ: փաշա
կիպի օթուրուր իտի վասակ պատրիկ տէտիքլէրի , քի
հադարացիլէրին հիւքմի ալթընտա իտի . պու վասակ
իլիթտիքտէ հադարացիլէրին էթտիքլէրինի , րէճաճի
վէ շէփաէթճի օլուպ՝ ծնլարըն տարղընլըղընը տին-
տիրտի , վէ սնլարը կէրի շէվլիտի : Ալ է արքին ծնլար
էմինլիք իլին հայլարտան րէհին ալտըլար պին եէտի-
եիւղ եէթմիլչալէշ քիլի , վէ կեօթիւրտիւլէր շամու .
ծնլարլա կիթտի թէնդորոս ռըշտունի , վէ օրատա
էօլտիւ : Ալ է կըթէսի սէնէ սմբատ կիւրտպաղատ տա-
խի էօլտիւ , քի վարադտիրոցուն օղլու իտի . 10 . սէնէ
մանսրպընը սիւրտիւքտէն սօնդրա : Պունլարըն էօլ-
տիւկինի տույտու դատա ներսէս կաթուղիկոս՝ տեմ-
տիւ կէլտի դունին շէհրինս :

653. **() վադիթլէրտէ կեօրիւնտիւ վարադ տաղընտա քի**
ճի : էփէնտիլիլին նք իսաը (կէնապ փայտըն փարչասըն-
տան) . վէ իւնքի պու կեօրիւնմէտէ չօգ իլլէր վէ չօգ
միւլճիլլէթլէր օլտու , ծնուն իլին էմի օլունտու եօր
թուսունու դութմաղա , վէ ծնուն զիյնէթինի էթ-
մէկէ :

654. **Տամազտապ մամիկանեան՝ տմտա էօլտիւքտէ՝ հա-**
ճի : դարացիլէրին էմրիլիլէ պատրիկ օթուրտու պէյ կիպի .
վէ ծնուն էլլի իլէ թէոգորոսուն օղլու վարդ՝ սերաս-
քէլ օլտու : Պունլար իքիտի վէ ներսէս կաթուղի-
կոս սիրլիք էտիպ վէք էյիճէ դայըրտըլար միլլէթի :
Պու րահաթլըդտա իքէն կեօրիւնտիւլէր հայաստան
իլինտէ պօղիկեանք տէտիքլէրի իմանսըղլար : Ալ է
շիւնքի օ վադիթլէրտէ տահա պուլունուր իտի միյրու

դռնացի Թապալեւրինտէն պիտ գալը , պունլար ծնարաւ
 գարը շըպ' մէլ ճէպլէրինտէն չօդ . Էյ ալտըրար : Պոլ-
 նու տուլտուգտաներսէս կաթուղիկոս' Տէփիսինիտէ
 սիւրսիւ հայտատանտան :

() կիւնլէրտէ հադարացիլէր աղըր վէրկի սալտըրար 656 :
 հայլար իւղէրինէ' օ դատարքի արթըգ հայլար տայա ճէ .
 նամայրպ' կէրի շէրիտիլէր ծնարտան , վէ կայսերին
 հիւքմի ալթընա կիրտիլէր : Վայսը տախի համադասպ
 պատրիկի կիւրտպաղատ էթտի :

Պունու իշտիւնձէ սոկիրապէտ' օ սաւթ քէնտի եանըն
 տարէհին օլսն քիմսիլէրի էօյքի սինտէն պօղաղլատըպ'
 էօլտիւրտի : () նուն եւրինէ մաւի' ամիրապէտ օլ-
 տուգտա' հայլար ծնա տիւշտիլէր , վէ ծնուն հիւքմի
 ալթընա կիրտիլէր : Վրթէտի եքլը համադասպ էօլտիւ .
 պէշ սէնէ մանըպընըր սիւրսիւ քտէն սօնղըրա :

Երիգ որ մամիկոնէան' համադասպըն գարտաշը մա 659 :
 էիէ ամիրապէտին էմրիիլէ պատրիկ օլտու հայլարա : ճէ .

Պոլ գրիգ որ պիտ պէօյիւք քիլիսէ եափտը արուճ գա
 ապպասընտա' արադաժ տաղըն եանընտա . պիտ մա
 նասթըր տախի եափտը էղիվարգ քէօյիւն կիւնտօղու
 սու դարափընտա :

Պունուն կիւնիւնտէ ճէնք գափուլարը ալըլտը ռում
 լար վէ հադարացիլէր մապէյիւնտէ . վէ հայլարըն սէ-
 րասքերի փորդ' ռումլարտան էօճ ալայրմ տէյի' էօյլէ
 պիտ հիլլէ էթտի քի ռումլար հադարույիլէրին գքլը
 ճընա օղրատըրար : Պոլ խայրնլըգ իլին մաջղուն օ-
 լուպ , վէ քէնտի սուլունու դանըյրպ զայէթ փիլման
 օլտու , վէ չօդ ապալխարանըլարա վէրտի քէնտիսինի :

() կիւնլէրտէ էօլտիւ ներսէս շինօղ . 21 . սէնէ կա-
 թուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնղըրա :

Նաստա' ոսն մասեաց տէտիլէրի ումթտէն' ար 661 :
 կուռի քէօյիւնտէն ներսէսին եւրինէ կէչիպ , վէ կա ճէ .
 Թուղիկոս օլուպ' պիտ մանասթըր վէ պիտ քիլիսէ եափ-
 տը արկուռիտէ , վէ ծնուն եանընտա միւսափիրխանէ
 վէ ֆադըրիտանէ . վէ . 6 . սէնէ կաթուղիկոսլըգ սիւ-
 րիւպ' էօլտիւ :

Նարայլ' վանանդ էյալէթինտէն' օթմոյ տէտիլէրի 667 :
 քէօյտէն անաստասըն եւրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլ-
 տու , վէ 10 սէնէտէն սօնղըրա էօլտիւ : Պունուն կիւ-
 նիւնտէ պիտ գալ ասլըր սանլը վիպ գուհուր էթտի
 հայ-

Հայաստանստ . պիտի անանիա շիրակացի , քի չօգ քի
 [Թաղար Եսպտը . իբննձիսի [Թեոդորոս քոթենաւոր
 տէտիքլէրի , քի մայրաքոմեցիյէ գարշը չօգ շէյ Եսպտը
 իսպաթ Ետերէք քի Էֆենտիմիզին Հէփ շէյտիքլէրի
 Կիւրշէք վէ սահիւհ իտի . իւրիւնձիսի մովսէս՝ լաղապը
 հուետոր՝ սիւնիք Էյալէթին Էսկիսու , քի չօգ շէյլէք
 Եսպտը :

677 . Սահակ իւրիւնձի՝ ռոտկաց Եսկիս՝ ձորափոր Էյալէ-
 ձիւն : [Թինտին՝ արքունաշէն քէ օլիւնտէն իսրայէլին Եւրինէ
 Կիւրիս Կաթուղիկոս սլուու : Վէտի Էրլ Կէշտիքտի՝ իսա-
 զիւք սէմ[Թինտին շէթէձիլէր պաստըլար Հայաստա-
 նը : Պունլարա գարշը տուրուպ դրիգոր մամիկոնեան ,
 Ճէնքտի տիւշտիւ . 24 . սէնէ մանսրպրնը սիւրտիւք
 տէն սօնդրա . պու պէօյլէ օլտուգ տա իբի Էրլ սահապ-
 սըզ գալար Հայաստան , վէ հէր գարափտան սըզլէթ-
 լէրի տիւշ օլտու :

685 . Ստո բազրաստունի՝ Հայլարն տարլըղընը Կեօրիւպ՝
 ձիւն : վէ ալլահա սրղընարադ , աքէր տէվշիրիւյ՝ տիւշման
 լարտան հրֆի Էթաի Հայաստանը . վէ հագարադիլէ-
 րին Էմրիլիլ պատրիկ սլուպ՝ սմլատ աալը գարտաշը-
 նը սէրասքէր Էթաի . վէ օնունլա Էէքտիլ օլուպ՝ պաշ-
 լատը միլլէթի Էյիձի գայրըմաղա :

686 . Ս Է լաթին յուստինիանոս Կայսր պու իշէ Կիւձինիւյ , աս-
 ձիւն : քիւր Կեօնտիւրտի Հայաստանա , վէ օասքէր Էօթէյի պէ-
 ըիյէ տիւշիւպ իկիլմի պէշ Էյալէթ իսրայի Էթաիլէր
 վէ տէքիլ արն Էվ Էսիր Էտիւյ՝ վէ Էատ Էլլէրի Կեօթիւ-
 րիւպ՝ սաթալըլար : Պու խըյանէթի իշէ գանսաթ-
 Էթմիլիւյ յուստինիանոս Կայսր՝ Էրթէսի սէնէսինտէ
 գըրգ պին աքէր [Թէքրար Էօլլատը , քի Հայաստանը
 չրղնատըլար :

689 . Պէօյլէ օլտուգ տա՝ Հադարապիլէր գանն Էթաիլէր քի
 ձիւն : Հայլար քէնտի իրատէթլէրի իլէ [Թէքրար ռուֆ տէվ-
 լէթինէ իդալէթ Էթմիլէր , պունուն իլին սիւրի իլէ
 Էիւրիւտիլէր Հայաստանա , վէ չօգ Էէր Էրգըպ Էագ-
 տըլար , վէ հիասալսըզ Էսիր ալըպ Կեօթիւրտիլէր :
 Պունլարա գարշը տուրուպ աշոտ քաղքատունի Ճէնք-
 տի Էօլտիւ . 4 . սէնէ մանսրպրնը սիւրտիւքտէն սօնդ-
 րա : իվէքրար Էիւրիւլիւպ Հադարապիլէր Հայաստա-
 նա մահմատ աալը սէրասքէրլէրիլլէ վէ Էաղմալայըպ
 շէհրլէրի վէ քէօյլէրի , չօղունու Էսիր Էթաիլէր :

Պատգար կեօրտիւ հայլար քի զայ օլույօրլար , իսթէր
իսթէմէլ պիւթիւնն՝ իյալէթ էտիւյ՝ թիւլիմ օլտու
լար հապարացիլէրէ .

690 .

ՃԼԹ .

Իմնա յուստինիանոս կայսր պունու հաղմէտէմէյիւյ՝
գալգար քէնտիսի աղըր ասքէրիլէ կէլտի հայաստա
նա . չաղըրտը նախարարլար , վէ օնլարտան զօրզար
իլէ բէհին ալտը . վէ օթուզ պին ասքէր հայաստանա
կէօլճի վէ պէքճի պրրաղըս հաղարացիլէրէ գարը՝
տեօնտիւ կիթտի ստանպօլա :

690 .

ՃԼԹ .

Երեսէ շիրակացի վահանըն օղու կամարտական աջ
ուստան յուստինիանոսուն էմրիլէ՝ կիւրտպաղատ օ
լուսլ՝ րահաթլըղտա գալմադ իսթէտի միլէթի . լա
քին յուստինիանոսուն պրրաղտըղ ստամլար զօյվէր
մէտիլէր . զէրէ օնլարըն փախաղարը պաշլատըլար
սըգըլտըրմաղ հայլար քի ռում առէթիլէ կիթ
սինէր . վէ չիւնքի օնլարա ույանլար՝ ռումլարտան
լաղպէթ պուլուրլարիտի , չօղու պաշլատը ռումճա
կիթմէկէ , վէ էօյլէ կիթմէյէնլէրէ սըգընթը վէրմէ
կէ : () պիր գարաթտան ուունլարա գարըլ կիլիս
պաշլատըլար պիրպիրինի երգմաղա . նիճէ քի օլտու
647 սէնէսինալ :

Երեսէ կիւրապաղատ ուունլարը պէօյլէճէ կեօրիւս
վէ պիր չարէ տէ պուլամայըս՝ սուս օլտու՝ օթուրտու ,
վէ քէնտիսի օգումաղա էէլթէնիւյ՝ պիր գալ քիթաս
տաիսի թէրճիւմէ էթտիրտի փիլսն ասլը լըպին էլի
լէ . քի օնլարըն պիրի սոկրատըն էափաղըլ Թարիս
քիթասլը տըր : Պու ներսէհին պապար վահան՝ գրի
գոր արշարունի եղկոսա էափաղըրտը՝ պէօյիւր փէրհիգ
տէ օգունան քիթասլարըն շէրհինի . քի կուլումն ըն
ծայուլթէ տէտիլքէրի քիթասլըն օնղունտա պասմա
օլանտան ալըր տըր :

19 . ԲԴԼԱ ասիւնէն լաթիլէ՝ լէլիւտէ . վէ էշիւնէ վէ
յիլէն էմարտէրէ էմարտէր օլմալը :

Գ . 58 = 60 .

Եթտի մէրլոնն ամլրապէտ յուստինիանոս կայսր . 691 .
րին էթտիկինի . վէ չիւնքի ճէսարէթ էթմէտի
ճէնկէ գալգմաղա , ուսուլիլէ կինէ հայլարըն էլէ կէ
թիրմէր իսթէտի . իուսուսա հապէր ալտը քի ռում

ասքերի կերի չկրի ինչ հայաստանսն . պու Ֆիքրիէ
իբի իւ էրւտան սօնդրա պիրինի ոստիկան եօլլատը
բայա :

693 : Աբգըւա Էվլէլքի ոստիկան՝ սերասքէր կիսի ամիրա-
ճիւղ : պետին էմրիիլ հայաստանա կիրիպ , վէ ռումլարտան
պիր գարշը լըգ կեօրմէյիպ՝ կէլտի օթուրտու դո՛ւնտէ :
Ավլէլ դաթլը լըգըւ կէչինտի , սօնդրա պաշլատը նա
խարարլարը սրգմաղա . ծնա պունա պահանա պու-
լուպ վէ շէրը աթըպ՝ դոթտու տէմիրէ վուրտու , վէ
մալլարընը զապդ էթտի : Ղաութաու տախի սահակ
կաթուղիկոսու , վէ զինձիրէ գոյուպ շամա եօլլատը ,
սմաուտ սերասքէր տէ պիլէսինձէ : Ղարատ մէմլէքէ-
թին քիլիսէլէրինի սոյտու , վէ չօգ քիլիսէլէր երդտը
Ղաութաու դաւիթ դո՛ւնեյիյի . վէ տին իւին չօգ Է-
զիյէթ էթտիքտէն սօնդրա՝ պաշտը քի խալա մահապ-
պէթի վար՝ իաչա կէրտի : Պունլարը կէօրտիւքտէ
նէրսէ հիւրապաղատ՝ գաչտը տայք սէմթինէ . 5 .
սէնէ մանսրպընը սիւրտիւքտէն սօնդրա :

Դամա կիտիպ սմբատ սէրասքէր՝ ծնաու պիր գաչ կիւն
տուրտու գտան սօնդրա՝ պիր դարդիլէ ծնաւն չըգըպ
կէլտի հայաստանա , վէ էլ չի եօլլատը յուստինխանոս
կայսերէ քի պիր խմատ էթսին հայլարա : () տախի
աղըր ասքերիլէ հայաստանա եօլլատը ղէնդիոս սէ-
բասէրի :

694 : () նա գարշը տուրայըմ տէրիքէն աբգըւա՝ ղէնդիոս
ճիւղ : սիւրտիւ ծնու թա վարդանալէրտ Էյալէթինէ տէք . վէ
օրատա ելքիարէ գըրտը ծնուն ասքերինի : () նտան
ստանպօղա տեօնիւպ՝ կայսր օլտու , վէ կիւրապաղատ
լըգ վայէսի եօլլատը սմբատա :

695 : Սմբատ բաղրատունի բիւրատեան՝ աշոտուն գարտա-
ճիւղ : չը՝ ղէնդիոս կայսերին էմրիիլէ կիւրապաղատ օլտու
հայլարա : Պունու իշիթտիքտէ նէրսէ հիւրակացի՝ քի
գաչիլիտի տայք սէմթինէ՝ տեօնտիւ ծնաւն : Ա Է-
պու իբիսի պիր օլուպ չալը շորըւր՝ հայլարը Էյի գայ-
բումաղա :

702 : Ամնա մըրվան ամիրապետ արալըգ պուլուպ՝ օղիմ
ճիւղ : ասքերիլէ հայաստանա եօլլատը մահմաու ոգբա սէրաու
քէրինի : Պունուն Էսկիւնի ալտըւար սմբատ վէ նէր-
սէհ , վէ ասքերինի գըրտըւար : Արի տեօնտիւ մահ-
մատ . վէ իֆրադ իլէ ասքէր տէվչիրիպ հազըրլանտը՝
հայ-

Հայաստանա եկեղեցիէն :

Պունու տուրտուգտու սահակ կաթուղիկոս , քիտահա շամտա իտի՝ պիլաի քի իշ ֆիւնայա վարաճադ . ծնուն իւին ատամ եօլատր մահմատա , վէ տիւլաի քի իղին վէրսին ետննա վարմադա : իւին ալըպ կիտեքէն՝ եօլտա իսսթալաննայ՝ եօլտիւ . լաքին եօլմէտէն պիր րէճա քեաղատը եազըպ՝ էլինտէ սաղլատը :

Պունու իշիթտիքտէ մահմատ սերասքէր՝ օ կէլէմէտի իտէ պէն կիտէպիլիբմ տէյէրէք՝ չրգտը կիթաի ծնուն ալաղնա . վէ ծնա սէլամ՝ վէրտիքտէ , օ տաիի տիրի վէ ճանը կիպի քիտի էլիլէ սէլամնը ալըպ՝ րէճա քեաղատընը ծնա ուղաթտը : Պուն իշաին զայիթ իլէ շաղպ գօրդ տուղու իւին մահմատ , տիթրէմէ ալտը քէնտիսինի վէ իբրտմ իլէ օ քեաղատը օղուտուգտան սօնդրա տէտի . քէլամին սլաղմ իւթիւնէ : վէ եիւ րէկի կնիպ՝ Հայաստանը պրրադտը կիթաի : Սօնդրա աղիզին թէնինի Հայաստանա կեթիլիւրիւպ՝ ծնտա մէ զարա կեօմտիւլէր : Պուն որ սահակ չօղ կի շէյէր եազոր , վէ կիւղէ շարահանըտը եաիտը՝ կէրէք խաչ վէ կէրէք եկեղեցի իւղէրինէ : Հայրապետիկի սիւր տիւ . 26 . սէնէ :

Դիա բզնունի՝ աղիովտ էյալէթինտէն , աքճէքեօյ իւնտէն , սահակ եօլտիւ քտէ ծնուն եէրինէ կէչիպ կա թուղիկոս օլտու դուին շէհրինտէ : Պունուն կիւնլէ րինտէ ներսէս աղուանըտըն կաթուղիկոստու՝ ծնլարըն հաքիմէտի իլէ՝ պիր օլուպ գապուլ էթաիլէր քաղկէ գոն սինադոստունու : իլէ չիւնքի եղիա կաթուղիկոս՝ ֆիքրինէ եէրլէտիրմիշ իտի քի օ սինադոս նեստորուն մէզհէպինի գապուլ էթմիշ՝ գարչը տուրտու ներսէսէ վէ օլ հաքիմէ խաթունա : իլէ ծնլարը իսքեաթ էտէ մէտիքտէ հազարաղիլէրէ աիւլիւպ՝ ծնլարըն հիւքմի իլէ՝ սիւրտիւրաիւ հէմ ներսէսի վէ հէմ օ խաթունու վէ պաշլատը գօլալումաղա քաղկէգոնլուրտը : իս թիւսէն՝ պսգ հոյ թարիսինտէ . Գ . 59 :

Խաժատը պիրի օ կիւնլէրտէ՝ ապրապետին էմրի իլէ ոտտիկան կէրտի Հայաստանա , սաքաա կիւրապա զատըն . 9 . սէնէսինտէ : վէ ժիւքի պու կուլմ հայրա լա չօղ գարչը իտի՝ ուսուլիլէ վէ ալիլէ պիր գալ նա խաղար ճէմէտիւպ նախընտան քիլիսսինէ եազտը ծն լարը օրաուա . վէ մալլարընը ալտը . վէ կվ ուշաղլա րը

703 :
ՃԺ

704 :
ՃԺ

ընձը էսիր էտիպ Եօլլաւար շամա : Պունլարլա էսիր օլ-
տու վահան գողթնացի՝ քի սօնդլա մարտիրոս օլտու :
Պիլէիտի տախի վահան կամսարականըն գըզը շուշան
քի տին ուղուրունա էղլյէթ լէ քիպ՝ Եօլտիւ խառան լէհ-
րինատէ :

796 : Պու մուսիպէթլի իշլէրտէ՝ ամրատ կիրատաղատ փ-
286 : Ղոյլըր պիր՝ գաչ նախարար՝ կաշմըն էլինտէն գուրթու-
լուպ՝ դաշտըրլար Եղեր սէմթինէ՝ քի ռումլարըն էլին-
տէ խտի : Մամա ռումլար Եարտըմ՝ Էտիճէք Եէրինէ՝
թէրսինէ կիթտիլէր : Պունլարըն Եիրէկի Էանտըգ-
տա՝ աթէլէ՝ փուրուպ Եագտըլար օթուրատըլարը լէհ-
րի , փէ տեօնտիւլէր հայաստանա :

717 : Ս իլթ աալըր պիրի՝ կաշմըն . 14 . սէնէսինտէ՝ ծնուն
287 : Եէրինէ ոստիկան կէլիպ օթուրտու դուինտէ : Պու-
նուն մարիթէթիլլէ օ հայլար քի կաշմըն կիւնիւնտէ
Եսիր կիթտիլէր շամա , արգուհալ սունտուլար օմար ա-
միրապետէ : փէ ծնուն էմրիլլէ տեօնտիւլէր հայաստանսո
Մագաճըգ րահաթլըգ պուլտուղատ հայաստան՝ թէք-
լար մէյտանա յոգտըլար պօղիկեանք տէտիքլէրի ի-
մանսըղլար : փէ հայլարտան պիր գաչը տախի պուն-
լարլա պիր օլուպ պաշլատըլար մէզհէպլէրինէ Եսթէյէ
պէրլյէ Եայմաղա : Պունլարը գօլմադ իսթէտի Եղիտ
կաթուղիկոս . փէ լաքին Եճէլի Եէթիլիպ Եօլտիւ՝ փէ
պիր լէյ Ետէմէտի . կաթուղիկոսլըգ մանսըլընը սիւր-
տիւ . 14 . սէնէ :

Պու Եօլտիւքտէ՝ քիւշիւք հայաստանտան պիր Եգ փէ-
րաքէնտէ քիմանէլէր՝ ռումլարա մագպուլ օլսլըմ տէլի
պէօյիւք հայաստանա կէլիպ՝ ծնա պունա սաթաշար-
լար՝ քի ռում դարգընսո կիթտիլէր . փէ իշի պէօյիւ-
տիւպ՝ միլլէթ իշինէ՝ փէլլէլէ պրապտըլար :

718 : Ս յոյհան իմաստասէր՝ տաշիրք Եյալլէթինտէն՝ ուձուն
288 : քէօյիւնտէն՝ Եղիտնըն Եէրինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլ-
տու դուինտէ : Պու յոյհաննէս՝ թէրոդորոս քոթէնա-
ւորուն շայիրտի օլուպ , փիլիսոփալըգ փէ հէր իլմի
թէքմիլ էթմիլ՝ պիր քիմանէ խտի . Եօյլէ քի իմաստասէր
լաղապընա լայրգ օլտու . Եօմրի փաք , փէ րիյազէթ լ-
ինտէ գալ օլմիշ : Զօգ քիթապլար Եափտը՝ ճիւմէսի
տօղրու տին փէ տօղրու ամէլ իւզէրինէ . աւադ . Եօր-
թուլարըն լէօհրէթլի շարականլարընը տախի՝ պու-
տիւղտիւ :

Պաղտը կեօրտիւ պու իմաստասէր Հայրապետ քի պօ 719 :
 զիկեանլար իւրէյիպ չողալը յօրլար , վէ օպիր դարաֆ. Զիլ
 տան պիր էգի ուում թեօրէտի իւնն միլլէթի ալթիւսթ
 էտէյօրլար , սինադոս էթտի դուինտէ , էվլէլ պօպլւ
 կեանլարը նգովէլ էթտի . սոնդրա օթուղ իքի գանոււն
 գօտու վէ սիճիլ էթտի քի Հէր նէ ալմըսադ լուսաւոյ
 րիչտէն՝ ծնա գարշը եէնի շէյ օլմասըն . սալթ վերջին
 օծում տէտիքլէրի խորհուրդու եէնի պաշտան էմր էթ
 տի դուլլանմաղա : Պուստան սոնդրա ասորիլէրիլէ պիր
 քիւլիւք սինադոս էտիպ , օ սինադոստա յուլլանիտ
 տէտիքլէրի Հերետիկոսլարա լտնէթ օգուտու լաթէր
 սէն պաղ Հայ թարիխինտէ . Գ. 60 :

20 : Ս՝ աւէլ ասորիկանէն վաթիկ Կասան վարընճա . վէ
 Կասիկէն իմադիկուլը Եսայիէրէ :

Գ. 60 = 63 :

Եր նէ գատար միւսլաշիւր կէլտիտէ : Հայաստանա
 Հադարապիլըր գարափրնտան՝ Զիւմէսինտէն էյի
 դայլարտը միլլէթի վիլթ ոստիկան քի թիւրքճէ վէլիտ
 տէնիւր . վէ լաքին ծն երլ կէլմէտէն՝ չաղըրտը ծնու ա
 միրապետ : Պու ոստիկան շամա կիթտիքտէ՝ զիյատէ
 տի իլէ մէտ Հէթտի յովհան իմաստասէրի ամիրապետին
 հաղուրոնտա , օ գատար քի կեօրմէք իսթէտի ամի
 րապետ ծնու :

Ս՝ ահմէտ ոստիկան Հայաստանա կէլիպ՝ օթուրտու 727 :
 դուին շէհրինտէ : Սաղտը պուենա ամիրապետ քի իզ
 զէթ վէ իքրում իլէ շամա եօլլասըն յովհան իմաստա
 սէրի . քի պիր քէրըն ծնու կեօրէ : () Է տախի շամա
 կիթտիքտէ՝ չօք լաղպէթ կեօրտիւ ամիրապետտէն .
 վէ ծնտան Հայաստանա տեօնիւպ պիր կը վադիթ
 տէն սոնդրա էօլտիւ . Հայրապետիկի սիւրտիւ . 11 .
 սէնէ :

Ս՝ աւթի իթիլէրի կոտայք էյալէթինտէն՝ արամոնս 729 :
 քեօլլենտէն՝ յովհան իմաստասէրին եւրինէ կէլիպ՝ Զիլ
 կաթուղիկոս օլտու : Պուստէն կիւնիւնտէ շէօհրէթի
 իտի ստեփաննոս սիւնէյի . օ քի քիւլիւքլէրիքտէ ստան
 պօլա կիտիպ չօք իլիմէր էօյրէնտի . սոնդրա հոմայա
 վարապ , վէ ծնտա իլմինի թէքմիլ էտիպ՝ թէքրար կէ
 տի ստանալա . վէ նը գերմանոս պաղըրիւտէն պիլիք
 ԺԵ P իւին

իւին մութ հասարակ թ քեաղատը ալըս՝ տեօնտիւ հայաստանա : Ս՝ է բարեկէն նախարարըն ընճասը իլէ եպիսկոպոս օլտու սիւնիք մէմլէքէթինէ : Ս՝ է չիւնքի պիր գալընը Փ՛նա եօլ իւին ազար էտէր իտի , ալիլէ էօլտիւրտիւլէր օնու :

730 : **Ճ**այաստանա կէլտիքտէ մահմէտ ոստիկան՝ էվլէլէրի
 ճճթ : հայլարը ինճիթմէյիս՝ սօնղրա սաղլատը օնլարը էօրսէլէմէ կէ՝ ս Կատար քի դաւիթ կաթուղիկոս տայանամայըս չրգտը կիթտի քինտի քեօյիւնէ . վէ օրատա պիր տիլիէր քիլիսէ եսփտը . վէ օնտա սաքին օլտու : Ս՝ աղտը կեօրտիւ դաւիթ կաթուղիկոս քի մահմէտ ուտիկան կիթտիքճէ սըդըշտըրըյօր միլլէթի՝ ընճա քեաղատը եաղտը ամիրապետէ՝ քի պիր զայրըսընը եօլտսըն մահմէտին էէրինէ՝ օնուն . 5 . սէնէսինտէ :

732 : **Լ**պտլաղիզ՝ մէրհամէթլի վէ ագըլը պիր քիմսէ ու
 ճճա : տիկան կէլիս դո՛ւն գալէսինի մէթինճէ՝ եսփտը . վէ դաթլըլըգլա միլլէթի գայըրտը Ս՝ ունու պեօյլէ կեօրտիւքտէ՝ դուիթ կաթուղիկոս տեօնտիւ դո՛ւնինէ . վէ օնտա էօլտիւ . 12 . սէնէ հայրապետլիք էթտիքտին սօնղրա :

741 : **Տ**ըգատ էվլէլէրի վանանդ սէմթինտէն՝ ոթմայ քեօյ
 ճճի : իւնտէն՝ աղիզ պիր քիմսէ՝ կաթուղիկոս օլուպ՝ դաւիթին էէրինէ՝ կէլտի Ս՝ ունուն կիւնիւնտէ ստանպօլտա արտուաղդ ատլը հայլարըն պիր պեօյիւկի՝ կոպրոնի մոս կոստանդ կայսերին դըզդարտալընա նիքեահրանտը՝ ատը աննա . սօնղրա կայսր օլուպ ճէնք էթտի կոպրոնիմսլա . վէ սօնղունտա ճէնքտէ՝ դութուլէպ՝ կեօզլէրինտէն մահրում գալտը՝ հէմքէնտի վի՝ հէմ իքի էվատը : () կիւնլէրտէ էօլտիւ աստլաղիզ ոստիկան . 10 . սէնէ մննսըպընը գուլլանտըգտան սօնղրա :

742 : **Լ**էրվան ոստիկան տպտլաղիզին եէրինէ՝ կէլիս՝ պիր
 ճճա : երլտան սօնղրա իքինճի սէնէսինտէ՝ հայաստանը թէւլլիմ էթտի աշոտ քաղրատունիյէ , քի վասակըն օղլուիտի . վէ քէնտիսի շամա կիտիպ՝ սօնղունտա ամիրապետ օլտու :

743 : **Լ**էտ քաղրատունի՝ մէրվան ամիրապետին էմրիլիլէ
 ճճի : պատրիկ օլուպ՝ իկէ էյի գայըրտը միլլէթի : Ը անը պեօյիւտիւքտէ՝ դաւիթ վէ գրիգոյ՝ իքի դարտու՝ մա միկոն սօյունտան՝ օնա հասէտ էտիպ՝ կեօզլէրինի չըգարտըլար , վէ պատրիկլիկինտէն պըրադտըլար . 15 .

սկսել մանսրպընտա տուրուր իբէն , վէ սոնդրա . 14 .

սկսնէտէ եաշայրայ՝ էօլտիւ .

Եղիտ պիրինձի , աշոտուն եւերին , սատիկան օլուպ՝ 758 :
 100 սրգէլէթ վերտի հայլարայ՝ աղըր վերկիլէր իսթէ . մէ :
 մէքէ վէ մալլարընը գաղմաղիլէ , վէ զայրը գաղմաղ
 ւար էթմէկիլէ . թա քի կերի շէվիրաի ծնու ամիրս
 պէտ . 2 . երլտան սոնդրա :

Ասհակ՝ բաղրատունի բաղարատըն օղլու՝ եղիտին 760 :
 եւերինէ կէչիպ , պատրիկ օլտու ամիրասպետին էմրիլ մթ :
 իլէ , Պունուն կիւնիւնտէ աճէմիսթան սէմթինտէն
 շէթէձիլէր զուհուր էտիպ՝ պաստըլար վասպուրական
 վիլայէթինի քի արծրունի սօյուն հիւքմի ալիբընտա
 իտի : Պունսրա գարըր սուրուպ՝ իբի գարտաշար սու
 հակ վէ համաղասպ՝ արծրունի սօյուն պէօյիլքէրի ,
 ճէնքտէ էօլտիւլէր . սալթ գաղիկ ատըր քիւլիւք գար
 տաշարըր գալար ողկան գալէսինէ . տմմա կինէ դու 761 :
 թուլուպ զընտանա գօնտու վէ ծնտա էօլտիւ : մթ :

Պա . գաղիկին իւլ էվլար վարիտի , սահակ , համա
 զասպ վէ մերուփան . սահակլա համազասպ պիր գալ
 երլտան սոնդրա մարտիրոս օլտուլար . օպիրի տինինի
 ինքէար էթաիքտէ , դաւիթ մամիկոնեան՝ զրիգորուն
 զարտաշը ծնու էօլտիւլտիւ : () վաղիթլէրտէ հայլա
 րըն վերկիլէր 100 զարըր , վէ տիւրլիւ տիւրլիւ մուսի
 պէթլէր հայաստանը գուշալթար , օ դասար քի սըր
 դատ կաթուղիկոս էիւրէկի աճրսնտան խասթալա
 նըպ՝ էօլտիւ . հայրասպետիկինին 23 ինձի սկնէ
 սինտէ :

Տրդատ իբինձի՝ տուրուքերան վիլայէթինտէն , դաս 764 :
 նաւորք սէմթինտէն կաթուղիկոս օլուպ՝ 3 սկնէտէն մթ :
 սոնդրա էօլտիւ :

Արոն՝ արագսոճոտն էյալէթինտէն՝ բաւոն քեօյիւն 766 :
 տէն՝ տրդատուն եւերինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . վէ մթ :
 իբինձի սկնէսինտէ սինաղոս էթտի պարտալ շէհրին
 տէ . վէ իկիրմի տեօրթ գանուն զօտու նիզամ ինթի
 զամ իլին : () նտա իտի տախի սահակ պատրիկ . քի
 6 . սկնէսինտէ աղլ օլտու :

Աիւլէյման ոստիկան օ երլարտա սահակ պատրիկին
 եւերինէ կէչիպ՝ 3 սկնէ գալար մանսրպընտա :

Պէքիր ոստիկան՝ հայաստանա կէլիպ . 9 . սկնէ ման 769 :
 Երպընը սիւրիւպ՝ վիլէ էօրսէլէտի հայլարը : Պու եւ . մթ :
 1 2 թէր

Թէր զմայրոյ աստեղի տախի մոռն էմբիլիէ պիր դաշ
 եւէր իսարապ էթտիլէր . վէ օրալարսու եւտի եիւզ ու
 տամ էօլտիւրտիւլէր . վէ պին իքիեիւզ քիշի էսիր էթ-
 տիլէր : Ս է ալիւն սահակ պատրիկի դու թուպ կեօ
 թիւրտիւլէր մուսի ամիրապետէ , վէ մնաւն շիքետյէ թ-
 էթտիլէր : դաթլ էթտի մու ամիրապետ , վէ մալինի
 միլիյէ ալտը : () կիւնլէրտէ էօլտիւ սիոն կաթուղի
 կոս . հայրապետիկի սիւրաիւ . 8 . սէնէ :

775 : **Ս**տայի նիգ էյալէ թինտէն՝ եղապատուճ քեօյիւն
 միլի : տէն՝ սիոնու եւէրինէ կիւլիպ կաթուղիկոս օլտու : Սու-
 նուն կիւնլէնտէ նամսար օլտուլար պիր դաշ հայ
 վարդապետլէրինտէն . ատլարը՝ ստեփաննոս դուհե-
 ցի , իոր եփրեմ , անաստա , խաչիկ , վէ դալիթ հա-
 ռոմայրեցի :

778 : **Ս**ասան ոստիկան պիքիրին եւրինէ կիւլիպ՝ մնտան
 միլի : պէթիւր 2 սէնէ սըգըշտըրալ միլլէթի . օ դատար քի
 նախարարլարտան պիր դաշ տայանամայրոյ՝ մնա գալ-
 շը տուրտուլար . պունլարըն պաշը մուշեղ մամիկո-
 նեան , սմբստ մնակէր , վէ սամուէլ . պունլար պիր օ-
 լուպ սրստըլար ոստիկանըն ասքէրինի . վէ ոստիկանը
 գօվտուլար : Ս է թէքրար ճէնք էտիպ հայարացիլէր

780 : **Ժ**իլէ՝ ճէնքտէ էօլտիւլէր : Ս է լալին սմբատըն օլտու
 միլի : լարը աշոս վէ շապուհ եիւրեք աճըսընտան ասքէր
 տէվլիրիպ՝ էօթիյէ պիլիյէ սալտըլար վէ տիւշմանլա-
 ըր գօվալատըլար : () վադիթլէրտէ ջահապ տալը հա-
 դարացիլէրին պիրի կիւլիպ զապդ էթտի շիքակ էյալէ

782 : **Ժ**ինիլ իլիւրիւտիւ աշոտ մոռն իւզէրինէ , վէ շիքակը
 միլի : ալար էլինտէն . վէ օրատա եափտը իքինճի անի շէհրի-
 նի , քի սօնգրոս օ շէհիր փոյլթաիլթ օլտու : Սու դա-
 ըրըգըգ ալթը սէնէ սիւրաիւ , թա պիր եէնի ոստի-
 կան կէլինճէյէտէք :

21 : **Ի**լիւնճի եղիտ ասթիկանըն լալիլի աղապէիլի վալընճա . վէ
 սպեթաննոսան էափոշիկոսլըշը՝ պէլիւնճի յալմանէտէտէ :

Գ . 63 = 69 .

786 : **Ի**ղիտ իքինճի՝ ամիրապետին հիւքմի իլէ ոստիկան
 միլի : օլտու՝ ասի սլան հայլարըն հադգընտան կիւ-
 տի . վէ չօղունու չօղ էզիյէթ էթտի . պու էզիտ տիր քի
 մարտիրոս էթտի սահակը վէ համազասպը . նիւն , քի
 տիւ

տէտիք 760 սէնէսինտէ : Սիւսլէ օլտուգտա՝ յօղու 787 :
 Հայաստանստան պրգտը , վէ զայլքը սէմթէ գալտը : մէջ .
 () Յնիքի պին քիչի տախի ռուժ թօփրաղընա տիւշտիւ-
 լէր . պունլարըն պաշը շապուհ տունտունի , վէ սնուն
 օղու համամ : Սիւսլէ վաղիթտէ էօլտիւ էսայի կա-
 թուղիկոս . 13 . սէնէ , հայրապետիք սիւրտիւքտէն
 սօնդրա :

Ստեփաննոս դուին շէ հրինտէն՝ զրանէրէյ տէտիքլէ 788 :
 րի՝ ալիմ պիր քիմնէ՝ էսայի կաթուղիկոսուն էէրինէ մէջ .
 կէչիպ կաթուղիկոս օլտու : Սունուն իւք էըլնտա
 կոստանդին կայսր նիքէահլանտը մարիսմ սուլղանա .
 օ քի փիւրէտ նամ պիր շանլը հայ նախարարըն գըզը
 իտի : () Յտան տօղտու էփրոսինէ պիր գըզ . քի ռուժ
 լար իւնտէ հայլարա շան օլտու . պագ հայ թալիւ
 խինտէ . Գ . 64 :

() Կիւնլէրտէ գայսէրիէ սէմթինտէ օլան հայլար՝
 ռուժլարա ասի օլտուգտա՝ ընլարըն իւղէրինէ կիթտի
 ռուժ՝ դարափընտան մուշեղ հայ , քի ռուժլար իւն-
 տէ ըրձալտան պիր պէօյիւք քիմնէ իտի : Սու մուշեղ
 օ հայլարը զապղ էտիպ կէրի տէմտիւքտէ՝ ռուժլար
 ծուռ կայսր էթմէք իսթէտիւլէր : Սունու տույտուգ-
 տա կոստանդին կայսր՝ դութտու մուշեղի , վէ կէօզ-
 լէրինէ միլ շէքիպ՝ քիօր էթտի : () Երրաւր ալաղա
 գալղարդտա գայսէրիէ հայլարը՝ կոստանդին կայսր
 աղըր սսքէրիւն ընլարա գարշը էօլլատը արտալիւ
 աալը հայ նախարարը՝ քի ստանպօլտա ըրձալտան պիր
 քիմնէ իտի : Ս է լաքին հայլար պօղտուլար օ աքէ-
 րի : Սագտը կէօրտիւ կայսր քի պաշա չըղամայօր ,
 ալ իլէ դութուպ ընլարըն պէօյիւքլէրինի , էօլտիւր-
 տիւ . իսթէրսէն պագ հայ թարիխինտէ . Գ . 64 :

Սու արալղգտա էօլտիւ ստեփաննոս կաթուղիկոս . 2 .
 սէնէ հայրապետիք սիւրտիւքտէն սօնդրա :

Յուլար էախօտ յովլ ոստան շէ հրինտէն՝ ստեփաննոս
 տան սօնդրա կաթուղիկոսլըգ էթտի ալթը այ :

Սողոմոն գէղարքունի էյալէթինտէն զառնի քէօյ- 791 :
 իւնտէն՝ յովլ էօլտիւքտէ կաթուղիկոս օլտու . 1 . միւ
 սէնէ :

Գէօրգ՝ հայրքուհ տէտիքլէրի՝ արապաճոտն էյա-
 լէթինտէն , ոչախան քէօյիւնտէն՝ սողոմոնուն էէրինէ
 կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . 3 . սէնէ :

775. Յոսիֆի իրինձի՝ կարիձ տէտիքէրի՝ արագածոտն
մխղ. էյալէթինտէն՝ նք գէորդ քեօյիւնտէն, դէորդտան
սօնդրա կաթուղիկոս օլտու՝ 11. սէնէ, Վոլունուն տէօր
տինձի սէնէ սինտէ ազլ օլտու եղիտ ոստիկան :

778. Լեւոպիմա՝ եզիտին եւրինէ ոստիկան օլուպ՝ էլվէլ-
մխն. լէրի դաթլըլգլա կէչինտի հայ միլլէթի իլէ, սօնդ-
րա պաշլատը էօրսէլէմէկէ : () օր էթտի յոլսէփ կա-
թուղիկոսա քի կաթուղիկոսարանըն իւլ քեօյիւնիւ
քէնտիսինէ սաթսըն . օ տիյնէմէտիքտէ՝ պիւրինի զօր
իլէ ալաը՝ աաը արտաշատ . վէ կաթուղիկոսա իաասմ
օլուպ սնուն գարտաշընը պիւր պահանա իլէ պօղտու-
րուպ էօլտիւրթտիւ քէնտի գուլլալընա : Վէյլէ օլ-
տուդտա՝ էիւրէք աձրսընտան իաասթալսնտը կաթու-
ղիկոս, վէ էօլտիւ՝ 11. սէնէ հայրապետլըք էթտիք-
տէն սօնդրա :

806. Դաւիթ իրինձի մնազգ էյալէթինտէն՝ կակալ քեօյ-
մծէ. իւնտէն յովսէփին եւրինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու :
Վոլունուն կիւնիւնտէ իքի գարտաշ սահակ վէ յովսէփ
մարտիրոս օլտու լար էրգիւռում շէհրինտէ :

() վագիթլէրտէ իուղիմա ոստիկան . 20. սէնէ մնա-
սըպընը սիւրտիւքտէն սօնդրա էօլտիւ . վէ օ զաման
վէթէձիլէր էիւրիւտիլէր միջպէտ դարաթլարըն-
տան հայաասանա . վէ չիւնքի տահա ոստիկան կէլ-
մէմիլ իտի, աշոտ բադրատունի մնակէր տէտիքլէրի՝
տուրտու ծնլալա գարըլ, վէ ծնլարը գօվալատը . օ
ձէնքտէ սիւշտի շապուհ ծնուն գարտաշըլ, օ քի սպեր
տէտիքլէրի էյալէթին պիլի իտի . վէ չիւնքի սիւլ շա-
պուհուն պիւր աշոտ աաղը օղլու վսր իտի՝ օ կէչտի
պապասը եւրինէ . պոլունուն տախի պիւր օղլու օլտու՝
օ քի շապուհ պաասմնգիր տէնիլիւր : Վոլ պէօյլէ օլ-
տուգտա՝ աշոտ բադրատունի եազտը տմիրապետէ .
վէ իուղիմանըն էօլմէտինի տուլուրուպ՝ եալվարտը քի
էօլապըն քէնտի սմքատ աաղըլ օղլունու քի պաղտաա-
տա ըէհին գօնմիլ իտի . վէ լաքին քէնտիսի ծնու
կէօրմէտէն էօլտիւ :

818. Զաւլ՝ եախստ հօլ հօլ պիւր քիմնէ՝ իուղիմանըն էի-
մկէ. ըրինէ ոստիկան օլտուգտա, հայաաստանա կէլտի աշո-
տուն օղլու աքլարաս տէտիքլէրի սմքատ սերասքէր
նաալ իլէ :

() կիւնլէրտէ ջահասըն օղլու սեադա՝ հայլարտան
գարը

դարը ալրոյ՝ ասը արուսեանկ՝ բազրատունի սօյուն. 825,
տան՝ չալըշոր տեղիլեթ սիւրմէկէ հայաստանտա ւ մհհ

Պունուն իշին ասի՝ օլուպ ոստիկանա՝ սոքէր պիւրիքտիր-
տի . պիր օլտու պունունլա սմբատ սերասքէր, վէ սա
հակ սիւնի, վէ զայրի պեայիւքէր : Պունուն տույտուգ-
տա հօլ ոստիկան՝ պիր էգ պահատըր իկիտլէր տէվ-
չիրիս՝ ասիանսըգ եէթիշտի ծնւարա, քիմինի դըրտը վէ
քիմինի գալըրտը . օ՝ ճիւքտէ տիւշտիւ սահակ սիւնի .
վէ եէրինէ կէշտի ծնուն օղլու գրիգոր սուփուն : Պազ-
տը դաւիթ կաթուղիկոս քի իշ ֆէնայա վարաճագ,
պարըշտըրտը ոստիկանը սմբատլա, վէ զայրը նախա-
րարլարլա :

Պիր գաւ սէնէ էվլէլ սոսնայօլտա իլէրի կէշտիլէր
շանիւ շեօհրէթ իլէ հայլարտան պիր գաւ քիշի . պիրի
վարդան, վէ պիրի ալաւիր . քի պունլար կայսր օլուպ՝
կայսերլիքտէ տուրամստըլար : Պունլարտան սօնդրա
լեռն արծրունի հայ, քի ռումլարըն սերասքէրի իալի,
ճիւմլէսինէ սէվկիւլիւ օլմանղ իլէ՝ կայսր օլտու . 7 .
սէնէ . քի սօնդունտա քիլիսէ իշինտէ փարալատըլար :

(Յուն եէրինէ կէշիպ կայսր օլտու թէոփիլէ միքայէ-
լին օղլու, վէ պիր սէպէպիլէ հայաստանա եիւրիւլիպ՝
հոյլարտան չօղունու գըրտը, վէ չօղունու ռում թօփ-
րաղընա կէթիրտի : Պաւ թէոփիլոս կայսր հայաս-
տանտան տեօնէրքէն՝ տարոն էյալէթինէ օղրատը . վէ
օրատա ցրօնլու մուշեղ նախարարը կեօրիւպ՝ չօգ սէվ-
տի ծնու . վէ ստանպօլա կեօթիւրիւպ քէնտիսինէ տա-
մատ էթաի . սօնդրա իասմ օլուպ զրնտանա գօտու .
հէլէ անսոնինտա պաղրիկին ըլճասը իլէ գուրթու-
լուպ՝ պիր վանք եափտը, վէ օրատա սաքին օլտու
էօրիւմլէյէտէք : Պաւ վագիթլէրտէ իալի մանուէլ
մամիկոնեան . քի ռումլարա սերասքէր օլտու . վէ չօգ
հչէր էթտի : Պունուն կիւնիւնտէ էօլտիւ դաւիթ
կաթուղիկոս . 27 . սէնէ հայրապետլիք սիւրտիւքտէն
սօնդրա :

Յովհաննէս պէշինճի կոտայք էյալէթինտէն ուլայից 833,
եախօտ վկայից տիւրիքլէրի քեօյտէն՝ դաւիթին եէրիւ մճք
նէ կէշիպ կաթուղիկոս օլտու : Պունուն իւլիւմլէսի սէ-
նէսինտէ հօլ ոստիկան ազլ օլուպ պաղտատա տեօն-
տիւ . մանսրպընը սիւրաիւ . 17 . սէնէ :

Բազարատ բազրատունի գուվլէթլի վէ շեօհրէթլի

835 ՝ պիտի քիմնէ՝ սմբատ սերասբերին խրսրմը՝ քի սասուն
մճի՝ դարափլարընա հիւքմ էտէր խտի՝ ծնուն բեճասի իւէ
պատրիկ օլտու հայլարա ՝ Պու բադարատըն իսթէկի
իւէ՝ նանա աւորի սարկաւադ. փիլիսոփայ՝ յովհաննու
աւետարանըն շերհինի եւափտը ստորիճի՝ վէ. արապճա .
չիւնքի բադարատ արապճա աղնար պիլիքի խտի . վէ
սօնդրա պու քիթապ հայ տիլինէ լծերճիւմէ օ .
լունտու :

839 ՝ Պունուն կիւնիւնտէ աճէմին պիրի՝ տօր բարան՝ քի
մճի՝ պաղտատատ սաբին խտի՝ առի օլուպ վէ աքեր ակվէ
բիպ ճէնկէ՝ դալգտը ամիրապետէ գալըլ ՝ Պունուն
իւղէրինէ՝ եւրիւտիւ ամիրապետին սերասբերի ափ-
չին . սմբատ սերասբեր տախի հայ աքերի իւէ ծնա
եարաւմճի՝ Ղէնք գըզըշտըգտա՝ բարանըն աքերի
գըրըլտը , վէ՝ բարան գալտը ՝ Պունու կեօրափաքտէ
սմբատըն օղու սաճ՝ պիր գալ քիչի իւէ սուտը ար-
տըրըրա , վէ՝ ծնու դութուպ կեթիրտի ափչինին էօ-
կիւնէ ՝ Զօգ սեփինտի ափչին պու իւէ , վէ չօգ պախ
շիշէր վերտի սաճլա ՝ Ս է ծնուն էօկիւնտէ՝ բարանըն
էլինի պաղընը քէսիպ գալըլա վուրտու ՝ Ս է օրա-
տան կերի սեօնիւպ մէտճ էթտի ամիրապետին հու-
ղուրունտա սմբատըն վէ սաճլըն տաւըգանէ օլտուպ-
լարընը ՝ Իսթէտի ամիրապետ քի սաճլա պիր փայլ-
վէրէ . ամնա օ տուհա կէնճ իքէն էօլիւկ մաճրում
գալտը ՝ () Լ ափչին սերասբեր չէր նէ գաւտար մէտճ
էթտիլտէ սմբատը վէ սաճլըն օգաւտար աշաղա փու-
տու ամիրապետին եանընտա բադարատ պատրիկի ,
կիւյա քի եարտըմ էթմէմիլ օլա քէնտի սքերինէ .
պունուն իւին ամիրապետ ծնտան էօճ ալմադ իսթերիւ
տի վէ՝ լաբին փուրաթ կեօղէտիր խտի :

840 ՝ () կիւնիւրտէ՝ եանի յովհաննէս կաթուղիկոսուն սէ
մճի՝ քիզինճի սէնէսինտէ՝ կաթուղիկոսուն քէնտի աւտամ
լարընտան պիր գալըն ծնա պիւհէթան էթտիլէր . ք
գալըլ տուրուպ գըզըշտըրտըլար բադարատ պատրի-
կի՝ քի ծնու աղլ էտիպ դայըրտընը կաթուղիկոս էտ ,
օ գաւտար քի՝ բադարատ էթմէլէ պիլիյէ ֆիլմն
կեօնտերիպ պույուրտու քի հայլար յովհաննէս կա-
թուղիկոստան կերի տուրտունյար ՝ Ս է չիւնքի պու-
պիր տըիքեարէ նաճադ իւ խտի՝ յովհաննէս կաթուղի-
կոս ծնու բանադըրէ Էտիպ կիթտի գեղամ էյալէթի
նէ :

նէ, վէ պիր գորայ սաղլը սթուրտու. գալտը վանք
այրից տէտիբէլէրի մանաւթըրտա :

Պու իշ թէվաթիւր պուլտուդտա՝ սմիտտ սէրասքէր, 841 :
վէ գրիգոր տուխան՝ սիւնիք մէմլէքէթին պէյի, վէ միշ
շայրը նախարարլար երընջակ շէհրինէ ճէմ՝ օլուպ
չաղըրտըրլար եպիսլարը, վէ թէվիթիլէր իթաթիլէր տիւշ-
մանլարըն շէքուլտընը՝ խուսուսա իւշ քիշինին՝ քի ծու-
լար պէլլի պալը իտի : Վէ ծուլարըն սեօղլունի եա-
լան վէ իթիթիւրա պուլտուդլարընտա չաղըրտըրլար յու-
հաննէս կաթուղիկոսու, վէ թէքրար գալլիլէտիլէր
ծնու կաթուղիկոսլըք մանսըպընտա :

Վէ չիւնքի պու նախարարլար՝ սինադոսա չաղըրմու 842 :
տըրլար բաղարատ պատրիկի՝ իթրաղ իլէ կիւճէնուի, միշ
վէ օ սինադոսու հիւ պիր շէյէ սոյմայըպէ կը վուրտու
դայրընը կաթուղիկոս կէթմէկէ, վէ պիր պէպիւք
վէլլէլէ պըրագտը հայլար իւննէ : Վէ իսթէտիկինի
վիւճուտէ կէթիւմէք իւզրէ իքէն՝ ալլահըն զաղէպի
եթիլաթի օ իւշ քիշիլէ : պիրի ելւքսէք գայալարտան
տիւշիւպ՝ փարչա փարչա օլտու : օ պիրի տամնան եու-
վարլանսը վէ աշաղա տիւշիւպ կօլաիւ : վէ իւշիւն-
ձիսի չայա տիւշիւպ՝ սույուն աղընտըրմա պաթար
վէ զայ օլտու : Պիր գաշ երլտան սանղրա բաղարատ 847 :
տախի պէլայա օղրատը : չիւնքի ծնա տարղըն օլուպ միշ
ինձինմիշ իտի ամիրապետ՝ ծնու սուլու պուլուպ
հաղըրտան կէլմէք իսթէտի :

Ապուսէթ եախոտ ապուսէթ՝ ոստիկան օլուպ՝ աւ 848 :
քէր իլէ պիլէ՝ տօս տօղրու իէլաթի տարոն սէմթինէ՝ միշ
քի օրատա բաղարատ պատրիկի պուլուպ՝ դութա :
Վէ իլէ չաղըրտըր եանընա՝ սանքի սեօղի վար ծնա :
Տոյմայըպ բաղարատ ծնուն իթըրինի, փէրվասըղ
կիթաթի եանընա : (Խու կէօրտիւքտէ ապուսէթ՝ իք-
րամ սուրէթի կէօսթիւրտի ծնա : վէ իքրամ էտէրիքէն
զէնձիլէ գօյուպ՝ ամիրապետէ կօլլատը՝ ծնիւլինձի
սէնէ, սինտէ, պատրիկ օլտուգտան սօնղրա : վէ օ տախի
ամիրապետին իրշմընտան դուրթուլայըմ՝ տէյի՝ աի-
նինի տըլարտան ինքէար էյլէտի :

Հալան սույտու սասուն հաղըր բաղարատըն դու 849 :
թուլտուղունու վէ տէմիրի, վուրուլուպ սիւրիւլտիւկիւ միշ
նի՝ էսիրտիլէր, վէ աթէշ կիպի դութուլուպ՝ սիւրիւ-
իլէ ափանսըղ տիւշիլէր ոստիկանըն իւզէրինէ,
վէ :

վէ, զնու ինսաֆ էթմէյէրէք՝ էօլտիւրիււյ՝ ասքէրինի տարտաղան էթտիլէր :

Վ) ունու իշիթտիքտէ միւ թասըմ՝ ամիրապետ (քի հայլար մաքսամ ջափր տէրլէր) հատտէն ղիյատէ զազէ պէ կէլիւյ՝ տարըլտը ծնլարա, վէ ծնլարտան զայրի՝ ձիւմլէ հայ միլլէթինէ, պիր գաշըն ինֆազ. էթմէ սիլլէ. վէ հըրսընտան տայանամայրւյ՝ ահտ էթտի քի հայլարը գըլլւձտան կէլիլէ, տինինտէն տեծնէն օլուրտա՝ անձազ սալթ ծնու սաղ պրապա. Վ) իրի վայր իտի էտնընտա՝ աար պուղա՝ էսիրմիշ պուղա կիպի՝ զալիմ պիր քիմնէ. պունուն էլլինէ վէրտի հատտիզ հիսապսըզ ասքէր, վէ էմր էթտի՝ քի հայաստանա կիտիւյ՝ ձիւմլէ հայ նախարարլարընը վէ հէփ ծնլարըն պէօյիւքլէրինի պաղլը քէնտիսինէ էօլտայա, վէ գալանլարը կէկը տինլէրինտէն տեծմէզլէրսէ, գըրա կէլիլէ : Վ) էլ լաքին ըայէ մաղուլէսի հալպա՝ զաւար էթմէյէ :

22. Վ) Եւս ոստիկանն էիտիգլէրի. վէ լապէտնէն
իսթաշիֆալըն :

Գ. 70 :

850.
մշլթ :

Վ) Եւս ոստիկանն օ գաւտար ասքէրիլէ սէլ կիպի հայաստանա աղըւյ՝ կէլտի էվլլէ տարոն սէմթինէ, վէ օ էյալէթի տեօրթ դարաֆտան գուշատըւյ՝ հէփիսինի գօրդու իլէ ղէտէլէտի. վէ ֆիլ հալէլէ կէթիլիւ պագարատըն իքի օղլունու աշլարը աշոտ վէ դուլիթ, պաղլատը ծնլարը. դութտու տախի օ էյալէթին պէօյիւքլէրինի վէ ծնլարըն արգասաշլարընը, վէ գըրիզոր մամիկոնլու տէտիքլէրինի. վէ պունլարը հէփ տէմիլէ վուրուպ հապս էթտի :

Ղ) Գարտոր սօնդրա ասքէրինի սասուն սէմթինէ. պու ասքէր հէր նէրէտէ հայ պուլտուլարսա՝ գըրտըլար. չօղունու տախի կէրէք սասունտան վէ կէրէք տարոն տան էսիր էտիւյ՝ վէ պաղլայըւյ կէթիլտիլէր պուղա նըն էօկիւնէ : () տախի կիւզէլլէրինի սէլիւ պագլա տը քի ծնլարը տինտէն չրգարա. վէ օ պիր գալանլարը կէօղիւ էօկիւնտէ պօղազլաթտը. վէ օ սաաթ բադարատըն օղուլլարընը, վէ զայլը պէօյիւքլէրի քի հապս էթմիլիտի, օղուլ ուշագլարը վէ իւրսըմլարը՝ իլէ :

իլէ ամիրասպետէ եօլատոր :

Պիւ իշլէրի իլիթտիքտէ աշոտ արծուենի՝ քի վասպու- 851
րական տէնիլէն մէմլէքէթին պէյի իտի՝ չինքի պիր Ե՛
պահատոր վէ հէղարիլէն քիմալ իտի, հաղըրլանտը
պուղայա գարըր տուրուպ՝ ճէնք էթմէկէ : Վէ լաքին
ծնուն նախարարլարը քի պուղա իլէ պիր օլմագ իս-
թէրլէր իտի՝ ծնտան կէրի տուրտուլար : Վէ չինքի
քէնտի եւախաւալընը պու իշի պաշարամագ իտի՝ չըդ-
տը կիթտի փէշքէշլէրիլէ պուղանըն եանընա : ()
նու կէօրտիւկի կիպի պուղա՝ օ սաաթ տէմլոէ
վուրտու : Վէ ծնուն գարըսընը, վէ էվլատլարընը
վէ խըսըմլարընը հէփ դութուպ՝ ամիրասպետէ եօլ-
ատոր :

Իշիրիւտիւ սօնդրա պուղա վասպուրական իւրիսի-
նէ : Վէ օրատա ասքէրլինի տաղըտըպ էմը էթտի ծնլա-
րա՝ քի դութուպ պաղլասընլար հէփ սիլահ գուլան-
մագա գատըր օլան էրլէրի : Վէ պունլարտան կիւճիւ
գուվլէթլի օլանլարը սէլիպ սագլատը : գալանլարը
վէ զայրըրընը հէփ գըլըճտան կէլիտի, օ գատար
քի գանա պոյանըպ՝ գըպ գըլմըգը օլտու օ մէմլէքէ-
թին էկերի : Վէ լէշէր իլէ տէրէլէր տօլտու : Վէ վալը
տու սօնդրա ծնլարա քի սագլամիլ իտի, վէ չօդ զօր
էթտի քի խրիսթիանըգ տիսինի պըրուպընլար :
լաքին ծնլար գապուլ էթմէտիքլէրիտէ, հէփիտի-
նէ իսրէնճէ վէրիպ՝ չօղունու հէլաք էթտի : Պիւ
մէմլէքէթի սիլիպ սիւփիւրտիւքտէն սօնդրա՝ հա-
ղըրլանտը պուղա արարատ մէմլէքէթինէ կիթ-
մէկէ :

Պունլարը սիւօյլէ կէօրտիւքտէ սըմբատ ուրասքէր՝ 852
պիր չարէ պուլանմաթը, վէ կէօղինէ քէստիրլմէտի Ե՛
ճէնկիլէ իշ կէօրմէկի, խուսուսա քի վագիթ գալմա-
տը : տիւլանտիւ տասթլուգլա պուղայա գարըր չըգ-
մագ, քի եագըն կէլմիլ իտի դուճին շէհրինէ : Պիւ
նիլէթիլէ ազիմ փէշքէշլէր ալըպ կիթտի ծնուն եա-
նընա : Հաղլանտը պուղա սըմբատըն կէլմէսինտէն,
վէ ծնու րայէթիլէ գապուլ էտիպ՝ քէնտիսինէ գըլու-
ղուպ էթտի հէր իշտէ : Վէ ծնունլա դուճինէ կի-
րիպ՝ ասքէրինի պէօլիւք պէօլիւք տաղըթտը օ մէմ-
լէքէթէ :

Պիւ ասքէր էթթլէ պէրիլէ տաղըտըպ հէր նէ գատար
էր :

Երբէք պաշտ պիտի լինէ՝ դու թուա՛յ՝ քիմինի փխլիճ՝
կիսի պողպատաբլուր . վէ քիմինի առ ի փխլէ սիրելի .
իւսպ՝ պուղանն էօհիւնէ կեօթ իւրախիւլէր : Պու՛նլար
սէ՛ղիս պլըտը պուղա . իշէ կէլմէյէնլէրի՝ պողպատ թ-
ալ . վէ իշէ Եսրայիմնլարը թէքբար պաղլայլայ հասա
Էթաի :

853 : Սօնղրա պու՛նլարը վէ կվէլէրի պաղլանմը չլարը տախի
յԷ : հազուրունա չոգարտըպ՝ սորտու . գապուլ էաէրմի-
սինիզ առ տի ոլեգիմ տինիմիդի . պաղիլէրի գապուլ է-
աիսպ դուր թուլտու . վէ լաքին չօղու պիլիպիլինէ՛, Էիւ-
րէք վէրիսպ առ տիլէր, պու առամ ոլիգի դու վէլէ թի վէ
իկիտ կեօրմէքլէ՛, քէնտի տինինէ՛ ճէնըճի՛ Էթմէք իա-
թիյոր . Էկէր կէրէք պիզ իկիտ իսէք՝ իկիտլէիլիմիզի
չիմաի կեօթ իշլէլիմ քնէֆի, նախիմիզին հազուրունտա .
Էօլէլիմ՝ սնուն իշին . օ ալսըն գապուլ էթսին պիլի :
Պու՛նլարն սեօզիւնէ՛, տարրլըպ պուղա՛ չօգ իսքէնճէ՛,
վիրալքաի, ն սօնղրա՛ պիլիէր պիլիէր աթիշէ Եաղտը ծն-
լարը . 150 . քիշի գաստը՝ հէփիսի պիլիպիլինտէն
կեօթ իշլի :

Պու՛նլարն իշինաի Էէտի քիշի վար իտի, պեօյիւքլէրի-
նին առը առամ . Էէտիսի առ տիլպէր , պլըլա պօս-
լու , կիւլէր Էիւզլիւ , իկիտլէքաի՛ մէնէնտլէրի Էօգ .
օլ գաստը քի՛ կէրէք պուղա վէ կէրէք ծնուն աքէրի
ծնլարա հայրան գալմիլէր իտի . պու՛նլարա Էօյլէ իա-
քէնճէլէր վէրաի պուղա՛ քի աիլ իլէ թապիլը օլունմաղ-
վէ սօնղրա իաշա կերաի . սէնէ՛ : 853 . յԷ . պու՛նլար ի-
շին Էմը Էթաի յոլհաննէս կաթուղիկոս քի հէր սէնէ՛,
մէ հէկան այլն 25 ինտէ՛, Էօր թու դու թուլտու Էվլէլ-
քի առամմանլարլա ոլիլէ : հաշա չօղունու մարտիրոս
Էթաի պուղա . քի իշլէրինտէ՛, նամաար օլտուլար գի-
որգ՝ ալէսպ տէտիլէրի սոյաան , վէ խոսըլ՝ գարէ
ղէան գապիլէ սինտէն :

854 : Պուղա արարատ մէմլէքէթինի պերպատ Էթաիքտէն
յԷ : սօնղրա՛ աքէրլինի սալար սիւնիք մէմլէքէթինէ՛ վէ սի-
սախանլարա : Պու՛նլար հէրնէ՛ Էթաիլէրաի իւշ մէմլէ-
քէթաի , Էանի տուրուլէրանտա (քի տարոն թօիլա-
ղը տէնիլիլ) , վէ վասպուրախանտա , վէ արարատտա՛
պուրատտա տախի սնուն միալինի Էթաիլէր : Պու՛նլար
տաշա կէլմէյէնլէն Էվլէլ օ սէմթին նախարարլարը՝
ղալըր սէմթի, գաշըպ կիզլէնտիլէր . չօղու տախի գա-
լէ

լէլէրէ սրղմնըս , վէ սօնդունտա դու թուլուս , վէ պու-
զանքն էլինէ տիւշիւս՝ զնոտանա գօնաու լար . պուն-
լարըն պիտի խտի սխտական աշտ պեօյիւք նախարար՝
քարկէնին սղու .

Պունուն օպիր դարտաշը վաստի աուլը՝ գալարքէն ,
պուզանքն ասքէրինէ ռասթ կէլիւ , վէ պիր ալիլէ
կիւճիլէ՝ զուլթուլուս՝ էմէթ լէտի գալմաղա . Սէլա
քին օ ասքէր՝ վաստիլն աշտքն տիւշիւս էէթիշտի-
լէր ծնա . Պագար կեօրտիւ վաստի քինէ գալմաղա չա-
րէ վար , վէ նէ կիզէնմէկէ պիր եւր . հէմէն գուվէ
թինէ կիւվէնիւս , վէ հիւնէրինի կեօսթիւմէք իս-
թէյիւս կէրի տեօտիւ , վէ դըլմէնը սըլըքըս ասլան
կիպի եսխաեալընը սալոր ասքէր իւզէրինէ , վէ խը-
միլէ զըղընճա օնլարլատեօյիւլէքէ եւրէ սերտի հէ-
փիսինի . վէ չիւնքի սէրաքէրլէրի գալայօր խտի եւ-
թիլիւս՝ թէքէրմէքէր պըրագաւր աթընտան . վէ օնու-
քէնտի աթընա չըղնատարապ . վէ լէշէր իւզէրինտէն
սէյիւտէրէքէ կէշտի կիթտի ուտի մէմէթէթինէ՝ գարգ-
ման էյալէթինէ . վէ սրղմնար օրանքն պէյինէ՝ աուր
կտրիճ . Սուհապալէթ վէ ռաղպէթիլէ գապուլ էթ-
տի օնու կտրիճ . վէ սօնդրա պաղլայըս օ պահատըր ի-
կիտի պուղայա կեօնտէրտի , բի օնտան պիր փայի պու-
լա , եսխօտ շէրրինտէն էմին սլա . լաքին իշթիւսինէ
զուհուրա կէլտի , նիճէքի աշաղտա գիքր օլունտա կէ-
րէք տիր .

Պուղա վաստիլը կեօրախքտէ չօգ սէվլինտի . օ սէ-
վինճաէ իքէն՝ օնուն աքէրի կէթիւրտի գուլթուլաննա
խարարլարը , վաստիլըն դարտաշը աշտ վէ անալա-
րը տանի պիլէլէրինճէ . Պունլարը հէփ գաթ պէ գաթ
պաղլայըս , վէ ճիւմէսինի եսնընճա ալըս էիւրիւտիւ
իլէրիյէ արցախ մէմէթէթինէ , տօղրու . վէ խաւէն էյա-
լէթինէ կիրիւս՝ քի թիւրքճէ գարապաղ տէնիր ,
գուլթու օրանքն պէյինի աուրնէրսէհ աուլ . վէ օ
սէմթին պէլլի պաշըր ասամլարքնը . վէ հէփ գարը
գօյանլարը զըլմտան կէլիւտի . () ռատան սիւրտիւ
ուտի մէմէթէթինէ . վէ գարգման սէմթինէ կիտիւս
գուլթու կտրիճի բի եօգարտա զիքր էթտիւր . գուլ-
տու սեօրգիլէրին պէյինի տէ՝ աուր ատեփանտա կոն .
Իլէտի շիւրմանա . վէ օրանքն պէյինի տախի գուլթ-
աու եստի տալը , վէ օնուն խըսըմլարքնը , վէ տահա

չօգ. քիմակէրի : () Եւտան թիֆլիսէ կէլիս՝ չօգ. պիյան
էթաթի : () Երատա Էօլտիւրտիւ վանանդլը լարըն պէյի-
նի ատը սահակ , վէ պիւր դայրը վանանդլը տախի մո-
կաթլաալը տին ուղուրունա :

Պու գուտար իլէր էթտիքտէն Էօնդրա պուղա՝ աճէմ
միլէթինտէն շէխի նամ՝ պիրինի միւպաշիր գօյուպ
էրմէնիսթանս , դութուղու առամլարըն ճիւմլէսի
նիտէ ; ալըպ կէօթիւրտիւ պաղտատա , սմբատ բաղրա-
տունի տախի օնլարըն պէրապէր :

Հաչան աւիրապէտ կէօրտիւ պունլարըն՝ ճիւմլէսինի
զընտանա գստուրսու՝ պուղանըն իլէրիճէ կէօնտիւրտի-
կի նախարարլար իլէ :

Պաշլատը աւիրապէտ պունլարըն սըզըտորմադա՝ տին
լէրինտէն տէօնսիւնլէր տէյի . չօղու ալըշարտան աւօն-
տիւ , վէ չօղու մարտիրոս օլտու . ստէփաննոս կոն տա-
խի օնլարիլէ պէրապէր : Սէ սմբատա տախի զօր էթ-
տիլէր . օլմատըգտա՝ պիր դարանլըգ զընտանա գօ-
տուլար : () տախի օրատա քէնտի էթտիքլէրինէ փիշ-
ման օլարագ՝ կէօզ Էաշը իլէ ճանընը Էալգատը . վէ
պիր կիւն տուվատա իքէն ճանընը թէսլիմ էթտի .
մարտիրոս օլմատը , լաքին խոստովանօղ նամընը գա-
ղանտը :

854՝ () Երբարիա կոտայք էյալէթինտէն՝ ճագ քեպլէնտէն՝
յգ՝ յովհաննէս կաթ ուղիկոս Էօլտիւքտէ՝ օնուէն Էէրինէ
կէչտի (տահա սմբատ հայաստանտան չըգմատան :)
Պու զաքարիա պիր կիւնտէ հէմ սարկաւագ օլտու ,
հէմքահանայ , հէմ Էպիսկոպոս , վէ հէմ կաթուղի-
կոս . զէրէ վագիթ պուլմատըլար իշի ուղաթմադա . վէ
սաքին օլտու դուին շէհրինտէ :

855՝ () Էխի Ֆարսի քի պուղա միւպաշիր տիքմիշ իտի օնու
յգ՝ հայաստանա՝ ուտիկան կիսի օթուրտու դուին շէհրին-
տէ . 4 . սէնէ . վէ փէր էյի գայըրտը միլէթի :

ՊԵՇԵՆՃԻ ՓԸՅ ԲԸ ԳՐԸՏՈՒՆԻ ՏԷՎԼՐԻ .

Քի թիւրթիւ 200 սէնէ գափար :

ՊԸ ԳՐԸՏՈՒՆԻ ՍՕՅՈՒՆՆԻՒՆ
Ճէքի զայրը եւրաւ տէախք՝ էնմիշ տիր հայր
աբրահամսան : Պու սոյուն էվլէլքիսի օլտու շամ
բատ առլը պիրի, քի եղմ շէհրինի նաբուքող ճնոսոր ալ
տըգտա՝ հայաստանա կէլիւլ՝ էվլատուան էվլատա զիւ
րիյէթի չօղալտը : Պունտան զուհուր էթտի բագա
րատ առլը նամուար պիր քիմնէ , քի էվլէլքի վաղաւ
շակ փատիշահըն կիւնիւնտէ իտի . վէ շանը շէօհրէթի
պէօյիւմէքլէ՝ պու սոյ պունտան նամ ալըպլ բաղրա
տունի տէնիլտի . վէ պիր պէօյիւք նախարարլըգ օլ
տու . էօյլէ քի պունլարա անձագ տիւշերիտի արշակու
նի փատիշահլարա թաճ՝ կիլտիրմէք . քի հայձա թա
գադիր տէրիգ :

Պու սոյտան փատիշահ օլտուգումա աշոտ՝ պաշլատը ծն
տան բագրատունի տէվլէթի . վէ պունունլա թէքմիլ
օլտու միվլէս խորէնաղինին մարգարէլիք էտիպ սա
հակ բագրատունիյէ եազտըղը քէլում . սէնին սոյուն
տան տէտի հայլարա փատիշահ օլտա կէրէք : Պէօյլէ
ճինէ ալլահըն քէլումը տախի թէքմիլ օլտու , հայր
աբրահամա պէյան էթտիկինէ կէօրէ , քի սէնտէն միլ
լէթլէրէ փատիշահլար չըգսա կէրէք . նիճէքի հայլա
րա օլտու , էվլէլ արշակունիլէր՝ քէտուրտան էնմէ .
սօնղրա բագրատունիլէր՝ սարրատան տօղմա : Ալլէ
լիւմ շիմտի աշոտու թարիֆ էթմէկէ :

վի : տահա իւլ գարտաշ սիւնի նախարար լարը՝ սմբատ ,
սահակ , վե քաբկէն , քի սիտակեան տէրիդ :

Պունլար աչոտ իլէ շեօճրէթ պու լուպ իլէրի կէշաիք- 861,
տէ՝ ջահապ ատըր պիրի՝ սեադանըն սղլու Եօթէտէն յԺ :
պէրիտէն իւճրէթ իլէ սէքսէն պին ապէր տէր իրիպ՝
եիւրիւտիւ հայաստանա . կէլտի երասի չայլն քէնա-
րընա , վէ ծրստա գուրտու օրտաւտունու : Պու կէլտի
տէ՝ աքաւ սէրասքէր՝ աշոտուն գարտաշը՝ գըրդ պին
ասքէր տէր իրիպ հայ իկիտիւրիտէն՝ տիւշտիւ ծնուն
իւղէրինէ , վէ աքէրինի գըրտը . քիսիտին տէ՝ չայա
տեօրիւպ հէլաք էյլէտի . սալթ եալընըգ ջահապ մուա-
թը նէփէր իլէ կիւճ իլէ գուրթուլուպ գալտը : Սէօ
եէր գըրդպինին աալիլէ քաւասունք տէնիլտի , եմնի
գըրդլար : Պու իլին սէսի տեօրթ դարափա չալ սղուպ ,
Ճիւմէսինի տէ գօրգու թտաւ :

() զամանլարտա եէնի ամիրապետ օթուրտու պաղ- 862,
տաստա , վէ օ նախարարլար քի պուղանըն էլիլէն Ե- յԺա :
սիր օլտուլար , վէ սանէճէ, սեօզիլէ տինլէրինի ինլէաք
էթտիլէր՝ արղուհալ վէրիպ ծնա , վէ րէճա էտիպ տի-
լէտիլէր քի քէնտիլէրինի Եպուտ էթսին : () տախի ի-
պին վէրտիքտէ՝ չըգըպ կէլտիլէր հայաստանա . վէ տին-
լէրինի էլէ կէթիլիպ՝ ալլահա չիւքը էտէրէք՝ Եսմիւր,
լէրինի կէշիւրտիլէր : Պունլարլա տեօնտիւ հայաստա-
նա նանա սարխաւապ ասորի՝ լաղապը փիլիսոփոս , օ
քի յուճաննու աւետարանըն թէփալիլինի տիւզտիւ
յուճան ոսկէ քերանըն քիթապընտան :

() կիւնլէրտէ ստանալուտա փոա աալը՝ ռում պաղրի-
կի՝ ալիմ սիր քիմսէ՝ քաղկէդոն սինադոսու իլին չօգ
խօրլաար չալ հայլարը քի ռում սէմթինտէ սաքին օ-
լուրլարիտի . վէ սնլարա ծանծալիկին տէրիտի , եանի
ծանծալա յակորիկ հէրէտիկոսա թապի : Պունա քեւ-
ղաւ եաղտը զաքարիա կաթուղիկոս՝ քի պիզ ծանծա-
լոսու դանըմայըգ . քաղկէդոն սինադոսու իլին տէր-
սէն՝ պիզ ծնու գապուլ էթմէփիլիպ էլիլէլէրիւլ սինա-
դոսլարա գալըն տըր տէլի :

Պու քեաղատա ճէփապ եաղտը փոա . վէ օ քեաղատա
կեսթէրտի օ սինադոսուն տօղրուլուղունու . վէ եալ-
վարտը՝ քի օ սինադոսու գապուլ էթմէն քէնտիսի վէ
քէնտի միլէթի . պունա կեօրէ եաղտը աշոտա տախի
վէ պու քեաղատարը եօլաալը ծնլարա՝ նիկիա եպիս-
կոս

կոպտոս օլան վահանըն էլիլիլէ , քի ուումճա յոհան տէնիլիլ . վէ քեաղատա պիլիլէ եօլլատը էֆէնտիլիլին սք իալը մարտարնտան . վէ ընճա էթաի քի պոլ շէյ իլին սինադու էթալիլէր հայ եպիսկոպոսլարը :

862 . Պոլ սեօլէ կաթար զաքարիա կաթուղիկոս վէ աշոտ . յթա՝ վէ ծնլարըն էմիլիլէ պեօլլաք սինադոս օլտու շիրակաւումտու . էֆէնտիլիլին 862 սէնէսինտէ . աշոտ տախի կէլտի օրայա վէ քէնաի ընճալընտան օլարադ . պեօլլաք քիմսէլէր տէ պէրասլեր : Սօդ տիւրլիւ սեօլլէրտէն սօնպրա՝ վահան եպիսկոպոս չօդ շէյ ալտի տին իւզէրինէ . վէ ծնպէշ տօղրու գանոն զօտու . սօնդ գանոնու քաղկէդոն սինադոստու . գապուլ էթմէր իլին :

863 . Սինադոս պիթաիքտէն սօնպրա՝ իքինճի սէնէսի կէլտի յթա՝ օ սէմթլէրէ տալք էնկոս . սահակ աշոլ մուտն տէտիլէրի , լաղապը ապուկուրէշ . վէ շիրակաւան սինադոստու օլան իլլէրի իշիթաիքտէ՝ ծնա դարըլ տուրտու . վէ պաշատը միլլէթի ալթ իւսթ էթմէ կէ : Վէ լաքին զաքարիա կաթուղիկոս ծնու զապդ էաիպ , միլլէթի ըսհամլըդ տա սաղլատը , վէ ալահէն մուհապէթինէ պոպլատը . հէփիանէ : Էյի էօրնէք օլտու վէ ճիւմլէսինէ սէմիլիլիւ պասպա : Վէ ըստպէթ կեօրտիւ ամիլապէալին տաժմիտան՝ աշոլ յիսէ՝ շէխի միւպաշիլին օղու . քի թէֆթիլէ կիտի կէլմիլիտի հայաստան սէմթլէրինէ . պոլ օ գատար սէվտի կաթուղիկոս քի օղուլ կիտի օա ըայէթ էտէրիտի . վէ իլին վերաի քի էօկիւնտէն խալլը պոյրադ կեօթիւր սինլէր էսկի աալէթ իւզրէ : Պոլ զաքարիա կաթուղիկոս չօդ էյի շէյլէր եաղտը վէ էյի քարոզլար , վէ նք աւետարտանըն պիլ գալ էէրինի , վէ երգէրդօց քիթապընը թէֆթիլ էյլէաի . վէ չէ երլ կաթուղիկոսլուգ սիւրիւպ էօլաի :

Պունուն կիւնլնտէ իտի համամ վիպարնէլցի տէաիլըլէրի , օ քի առտկաց քիթապըն թէֆթիլիլնի եաիտը , վէ յոք երանէլի սեօղլէրլնիլն ոլիլ դալընը , վէ աապօրհնութիւնլարը , վէ ճծլ սաղմոսու շէրհ էթաի . պիլ էշ տէ հայ թարիլի եալար . պիլ դալ շէյ տէ քերաւ կանութի իւզէրինէ . վէ լաքին պոնլարըն հիլ պիլիլ գալմատը :

()՝ վապիթլէրոկ իտի գադիկ աալը վիպա՝ սոտամ մաւտաթըրըն աաաջնորդու : Պունուն պիլ սարկաւաւ

գը վար խոի գրիգոր ատլը՝ օգուը եազար պիր քիմնէ :
 Վուշարըն իբիսիտէ պիր եւրտէ չալը շարագ՝ սուրբ-
 ւարըն հիբեայէ թէրինի տէվէ իրիւ պիր քիթապ եափ-
 արլար՝ քի ասումսդիւ տէնիլտի . վի՛ օ քիթապ օլտու
 հայ այսմաուրբունուն պաշտանդընը : Վուշարըն վապ-
 թինտէ խոի յովհաննէս ատլը պիր օգումիշ հէքիմ՝ քի
 չօդ տիլ պիլլմէքլէ՛ վաֆիլը՝ որ հիբեայէ թէրի թէրճիւ-
 մէ կէթաի , վի՛ դիմնէսիոս արիսպագացիներն հիբեայէ-

սինի :

() կիւնէրտէ կայսր օլտու ստանպօլտու հայ միլլէ 867
 թինսէն վասիլ արշակունի . վի՛ չիւնքի կէսկի ատէթ
 իւզրէ քիմքի արշակունի սոյունտան փատիշահ օլտու-
 սա՝ օնուն թաճընը բապրատունի ճինսինսէն օլուն
 կիյտիրլը խոի , օնուն իշին էլլի եօլլատը աշոտա նի
 կետաս ատլը պիրինի՛ կանի նիկոգրիմոս . վի՛ իսթէտի
 քի աշոտ կիյտիրսին թաճընը : Վի՛ լաքին աշոտուն
 իշի չօդ օլմադիլէ՛ քիւտի կիտէմէյիւ պիր միւքէլլէֆ
 թաճ՝ կեօնտէրտի . վասիլ տախի սնու դապուլ էտիպ՝
 չօդ մու հապլէթ կեօսթէրտի աշոտա , վի՛ օնա օլուլ
 տէյի աս վէրիպ՝ օնունլա տօսթլուգ շարդը պաղ-

լատը :

() եորգ իբինճի՛ գաունի շէհրինսէն՝ զարարիւ կա 876
 թուղիկոս էօլտիւքտէ՝ օնուն եւրինս՝ կէչիպ՝ օթուր-
 տու դուին շէհրինտէ . վի՛ չիւնքի օյանըգ վի՛ տօղրու-
 լուգ սէվէն պիր քիմնէ խոի՛ հէր դարափտան էյիճէ
 գայըրըպ կեօղէտիր խոի ճէմսաթը :

() ու գէորգ կաթուղիկոս վի՛ հայլարըն պէօյիւքլէրի 885
 աշոտուն հէր շէյինի պէյինիպ՝ ընճանամէ՛ եազարլար
 ամիրապետէ՛ յիսէնին էլլիլէ՛ քի դուին շէհրինտէ սա-
 քին օլուր խոի միւպաշիր կիպի . վի՛ տիւլէտիլէր քի ա-
 շոտու փատիշահ արքսին հայլարա . վի՛ սեօզ վէրաի-
 լէր քի հէր շէյտէ էլլիլէքիտէն գիյտուէ՛ կմին վի՛ սա-
 տըգ վի՛ իդաէթտէ՛ պուլունսունլար , վի՛ վէրկիլէրինի
 տայիմ՝ պիր թէմսամ՝ էստ էթսինլըր : Վապուլ էթ-
 տի ամիրապետ պու ընճալի , խաւսուտա քի իշիթմիշ
 խոի աշոտուն էյի օլտուղունու . օնուն իշին փատիշահ
 թաճը կեօնտէրտի սնա՝ փատիշահալ լայրգ էստապլար
 իլէ : Վուշու իշիթտիքտէ՛ վասիլ կայսր՝ օ տախի պիր
 քիւնամէլի թաճ՝ կեօնտէրտի աշոտա :

() Եյլէճինէ իբի տէվլէթտէն ըաղպէթ պուլտուգ-

տա աշոտ, էլինստէն կէլէն իշլէրի հէփ էթտի. եէնի
լէտի հայաստանտա փառիշահլըղըն հէր նիղամընը .
օ գասար քի հիչ պիր էքսիք շէյ գալմատը . պուն
տան զայրի հէր էրի էօյլէ տօնաթտը վէ իշլէթտի ,
քի պիր շէյ զայրը եէրտէն միւհթաձօլմոյա հայաւ
տան մէմլէթի . Պունլարը պէօյլէ տիւղէլտիպ
կոլկաա սէմթինտէ օլան ապիլէրի էլէ կէթիլտի .
գու գար սէմթինտէ վէ ուտի սէմթինտէ օլանլարը
տախի եօլա կէթիլտի . վէ քէնտիսինէ թախթ էթտի
բագարան շէհրինի :

886. Պիր սէնէ կէլտի կէլմէտի աշոտուն պէօյլէ կիւմլէյի-
յլէ սի գրիպոր արծրունի օնա գարը պաշատը իշլէր էթ-
մէկէ . իքի էյալէթէ տէ էլ վուրտու , տալարը հէր
վէ գարունի . քի օրալարտա զայրը միլլէթլէր սա
քին օլուր իտի , քի պիզ պլազգի տէրիչ . վէ օնլարը
չապի էթտի . () նար իսէ եօլլարը կիզլիձէ պէք-
լէյիպ վէ փուսուտան կէօզէտիպ էօլտիւրտիւլէր օ-
նու . վէ օղլու աշոտ աշլը թէնինի կէթիլտի վաս-

887. պուրահանա , վէ օնուն եէրինէ կէլտի . Վալտիւ օ
յլէ կիւնլէրտէ օպիր կիւմլէյիսի տէ վասակ սինի տէնի
լէն . Վէ օնուն եէրինէ կէլտի օղլու գրիպոր սուփան
իքինձի . վէ պունուն անաւը մարեմ աիկին պաշա-
տը ռուհանի եօլլարտա լիյալէթլէ հօմրինի կէ-
լիւմէկէ :

888. Պիւրատ էթտի աշոտ քի վարրպ կէզէ քիւլիւք հայ-
յլէ աստանը . վէ սիփաա շէհրինէ կէլտիքտէ օնտան կէլ-
տի կիթտի ստանպօլա . վէ չօգ ըաղպէթ կէօրտիւ

889. լէոն կայսերտէն . () նաան տեօնլիքէն հաշան կէլտի
յլէ եէթիլտի քարսպաու սուպաւաթ տէտիքլէրի եէր-
խասթալանտը . չաղըրտը գէորգ կաթուղիկոսու վէ
խոստոփանք օլուպ սրքու թի ալտը օնուն էլինտէն .
օրատա էմր էթտի քի հագնէ տաղըլտըն ֆուգարայա ,
մանասթըրլարա , քիլիսէլէրէ , խասթալարա , վէ ձիւմ
լէ միւհթաձօլանլարա . վէ ձանընը ալլահա թէսլիմ
էտիպ էօլտիւ եէթմիլ պիր եաշընտա . պէլլիկի սիւր-
տիւ 26 , սէնէ . վէ փառիշահլըղը 5 . սէնէ . հէփի
սի . 31 . սէնէ :

Պալտըրըպ օրոստան թէնինի կէօթիլտիւլէր բագա-
րան շէհրինէ , չօգ պիւսիւք ալայ վէ զիյնէթլի . հէր
նէ գատար նախարար վսրիսէ տէյնպիլիլիմ քի ձիւմ

լէսի տէ կէլտի ապէրլէրի իլէ, եպկսլար, վէ վարդա-
պետլէր, կրօնաւորլար վէ տիրայուլար՝ թափորլար-
լա, վէ զայրոր հաստիգ հիսապարզ ատաւլար. ծնլար-
լա պերապէր իտի իւչ էվլատր. դաւիթ, սահակ վէ
շապուհ. անձադ սալթ պէօյիւք օղլու սմբատ, վէ
գարտաշոր արաս կէլէմէտիլէր. զէրէ սմբատ գուգարք
վիլայէթինսէ իտի, վէ աբաս վանանդտա :

21 | Վլէլէի սմբարն հիւեայէսի : | Է հաշտոյան վէ ալլէն-
ձէ յովանէսին Կաթողիկոսլըլը :

Գ. 5 = 11 :

Սմբատ պիրինձի՝ Էվլէլէի աշոտուն օղլու՝ պասպա. 890 :
սընըն Էօլմէսինի իշիթտիքտէ՝ չրգտը գուգարք յլլէ,
սէմթինտէն, վէ իլղար իլէ Երազգաւորս շէհրինէ կէ-
լիպ՝ Եաս գուլթտու պապասը իլին : | Է կիւրձիլէրին
պէլլի ատրնէրսէհ կիւրապաղատ տախի իշիթտիկի
կիպի չրգտը կէլտի : | Է չիւնքի աշոտուն գարտաշը
աբաս օ կիւնլէրտէ վանանդ սէմթինտէ իտի, Էվլէլ-
ծնա օղլուտը. օ տախի գօյվլէրմէտի քի սմբատս կիթ-
սին. օլմայա քի ծնու պապասընըն Էէրինէ կէլիլիպ
փատիշահ տիքսին. զէրէ քէնտիսի փատիշահ օլմադ
իսթէր իտի : | Ճն սօնդունտա չօդ րէճա իլէ սնտսն պ-
րըլըպ՝ կէլտի սմբատըն Էանընա. վէ կաթուղիկոսուն
վէ հէմ պէօյիւքլէրին իրասէթիլէ սմբատը փատի-
շահ տիքտի հայլարա :

Տեօնտիւ կիթտի ատրնէրսէհ աբասըն Էանընա. օ
տախի ծնու տէմիլէ վուրուպ զընտանա գօտու. վէ
չալլէթտի քի արաս օլտու հայլարա փատիշահ : | Էօյ-
լէ օլտուպտաթթալըգ ալթ իսթ օլուպ, միլլէթ իքի
պէօյիւնտիւ. վէ իքի դարափտան ապէր պիրիքտի, վէ
պիր պիրինի պաշատըլար գըրմաղա : | Երայա կիրտի
գէորգ կաթուղիկոս. վէ չօդ րէճա Էթտի աբասա քի
գօյվլէրտին ատրնէրսէհի, վէ վաղ կէլսին պու իշտէն.
օ տախի րէհին իսթէտի ատրնէրսէհին օղլունու, վէ
իքի գալէ. վէ Էէմինիլէ քէաղատ վէրտի : | Է իսթէ-
տիկինի ալտըգտա՝ Էէմինինի պօղտու :

| Վր Էթտի օ զաման սմբատ փատիշահ քի րէնտի 891 :
Էօլլէտինին հէր գարափընա զիյատէ ապէր Երզըլ- յլլէ
սըն. վէ զայրը միլլէթլէրտէն տախի իւճրէթ իլէ աւ-

քեր տեղւորտի՝ կերէր աթլը, կերէր ետեա . վէ կել-
տի մուհասերէ կթտի կարուց տէտիքէրի գալէյի .
գերէ ծնտա՝ իտի սրաս : Տարա տիւտիւքտէ՝ կելի
եօլատը սմբատա . վէ՝ ծնուն սքաս առլը օղլունու
րէհին սլըպ՝ դօյլէրտի տարներսէհի : 11 Է սմբատ
տեծնտիւ բագարան շէհրինէ . վէ երագգաւորս շէհ-
րինտ, պիր քիլիսէ եափտը՝ առլ առննտիւրկիւ . վէ օ
շէհրի թաթթ կլէտի :

11 Է լաքին տքառն էիւրէկի տօղրուլմատը . ծնուն ի
շին պիր գալ քիլի ույտուրուպ իսթէտի քի կելլէ
կաթուղիկոտան էօձ՝ ալա : 11 ու ֆիքիրտէ իքէն օ-
նունլա պիր օյանլար թանկընըն զաղէպինէ՝ օղրա-
տըլար . օ տախի դօրդուսունտան թօսպէյէ կելլալ ,
ճան իւ կեծնիւլտէն պարը շոր կաթուղիկոսլա վէ
սմբատ իլէ . վէ պիր գալ կիւնտէն սօնդրա եօլտիւ :
11 Է սմբատ ծնուն եէրինէ սերասքէր կթտի քէնտի
գարտաշնը առլ շապուհ :

892 : 11 Է հէր նէ քի օլտու կէտի՝ սմբատ ծնլարը տույուր-
յխա՝ տու ամիրապէտէն . օ տախի պէյէնիւ՝ եէնիտէն փա-
տիւսհլը կթաձը կեծնտէրաի . քի քէնտի եէնի եաթ-
տըլը քիլիսէսինտէ պաշնա կիյտի : 11 Վ շի տէ կեծն-
տէրաի սմբատ լիւն կայսերէ , վէ եէնիլէտի սնունլա
քէնտի տօսթլուղունու . վէ պեօյիւք բաղպէթ կեօր-
տիւ ծնտան : 11 Կայատը աթթը սմբատ՝ քէնտի տէվ-
լէթինի տիւղիւպ պեօյիւթ մէ կէ , վէ աիւշմանլարնը
գօրդութմալա . վէ կիթտիքձէ առլ շանը պեօյ-
իւտիւ :

893 : () վաղիթլէրտէ տարպատական կայլէթինտէ օթու-
յխա՝ րուր իտի ամիրապէտին պեօյիւք փաշաթը , առլ տի-
շին , քի աճլմէ պուլուրուր իտի : 11 ու հաշուն կեօր-
տիւ քի պեօյիւյօր սմբատ , վէ ամիրապէտտէն վէ հէմ
կայսերտէն բաղպէթ պուլույօր , դութուլտու ծնա
գարլը . պիր քէրրէ էիւրիւյիլէ կթտի ծնուն իւղէրինէ .
վէ պիր շէյ էտլմէյիւպ պարը շոր կթտի : 11 քի երլտան
սօնդրա փիլման օլտու . վէ հայլարը բահաթլըդ-
տա կեօրտիւքտէ շաղ սաքէրիլէ կէլտի հայաստանա
նաիջուն շէհրինէ , քէնտիսինի տօսթ կեօսթէր-
մէրլէ :

895 : Տույտու սմբատ ծնուն նիյէթինի , վէ պիր եանս տու-
յխա՝ րուպ հապէր սալար նախարարլարա . ծնլար կէլտիւք-
տէ՝

տէ՛ տախչին էլ չէ եօլլատը ամբատտս դէսըգ կաթուղի-
կոտու՝ քի եանընա չաղըրաւ . ամբատ կնթ-ձ տիկի կի-
պի , դուծուպ կաթուղիկոտու՝ գէնճիրէ դատու . վի-
քէնտիսի կէլտի դողս տէտիքէրի քէպէ : խէթիտի
ամբատ տախի օրապա . տիւշտիւ ասքէրին իւղէրինէ,
չօղունու գըրտը . վի՛ դալանլարը գաջըրտը : Պու շէյ-
տին սընսը տախչինին իթատուլուղու . վի՛ եէմին էթ-
մէքլէ՛ պալըշտը ամբատիլէ . վի՛ իքի պյտան սննդա
սալը վիքուի գէորգ կաթուղիկոտու :

() վագիթէրտէ աճմէտ ատուր միջնագետ Ելալէթին 896 յիսն
փառաւոր՝ ասի օլուս ամիրապետէ, ասքերլիլէ կէլտի
տարոն սէմթինս։ վէ ջիւնքի վահան՝ շապուհ սէրաս-
քերին տամատը օ սէմթլէրէ հիւքմ էտէրիտի՝ Ելին
տէն կէլտիկի գատար դարը զօլուս՝ հապեր սալտը
ամքատա . օ տախի նախարարլարլա պիր օլուս՝ էէ-
թիլտի օ սէմթլէրէ ալթմըլ պին ասքերլիլէ . ձիւմ-
լէսի եիւրէքլի իկիտլէր . վասպուրահտն Ելալէթին
պէլլի տէ պիլէ՝ դագիկ ատուր գըլաղուգ կիպի . ջիւնքի
օ սէմթլէրին Եօլլարրնր պիլլիլիտի . վէ ամքատ տա-
խի քէնախիսի ոլունա ինանտը . պու խոյլին իսէ կիլ-
լիճլ, սէօզ Եախպ աճմէտիլէ՝ ասքերի սիւրտիւ գըպլէ
գարաֆրնա . վէ տուղ սէմթլինտէն պըրապտը օնլարը
օրմանլարա վէ գաշլըգլարա . նէ եիւրիլլիճլք եէր
վար , վէ նի՝ իլլիճլք սու . ասքերլ տէ Եօրուլտու գալ-
տը , քիմի սուսուգլուգ տան Եօլտիւ . վէ քիմի տէ Եօ-
րուլուս կիտէմլ զ օլտու . վէ գալանլար կիւճ իլէ սա-
պահ գարը Եաղլաղտըր պիլի սուլա՝ Թուխ տէ-
սիքլէրի քէյէ Եապլն . վէ օրատա լէշ կիպի տիւլիւպ
ուլլուլա վարտըր :

Այն սոցիալական եւ լիբերալ ահմատ քննորդ ստեղծել
է՝ Հայկար տախի ալագ սէսինտէն օյանըպ հազըր-
լանտըլար՝ Տիւշմանլար տիւշտիւք տէ պունլարըն իւ-
զէրինէ՝ սմբատ ալթընա պինիպ եւրիւյիլ էլթտի , վէ
ասքերիտէ պիլէսինճէ՝ Տիւշմանլար շաշտըգ տա՝ պուն-
լար պիրէզինի դըրտըլար՝ Վալանլար գալմուղա պաշ-
լատըգ տա , գաղիկ սէս վէրմէկէ պաշլատը քէնտի
եանընտա պանլարա՝ քի կէրի՝ տուրուպ գաշսընլար ,
տահա չօգ ասքեր պիղէ գարըր կէլլիյար տէյի՝ Հայ
ասքերի տէ ծնուն Ֆինա Ֆիքքրինի պիլմէյէրէք՝ պաշ-
լատըլար գալմուղա . սմբատ տախի սնլարլա պէրա-
Օ 4 պէր՝

պէր : 1) Է լաքին աշոտ սիւնի սմբատըն գրգարտաշը
օղլու Էլլի քիշիլիէ գարըշտը տիւշման ասքերինէ .
վի օնլարը գրարաբ օրստա տիւշտիւ Էլլի նէֆէր
Էօլտաշարը իլի : 1. Տմէտ տէ ասքերինի ալլայ տեօն
տիւ կիթտի եւրինէ :

Հաւան տեօնտիւ գագիկ քէնտի մէմլէքէթինէ սե-
վինմիւնտէն ալայ գուրտու վան շէհրինտէ : օ գիյնէթ-
տէ իքէն օնուէն աստաշը գագիկ արծրունի իքի ամա-
տունի իկիտ իլէ պիր օլուպ օնու օրատա Էօլտիւրտիւ .
վէ գարշը գօյանլարը պիր Էանա Էրգըպ կիթտի եւ-
րինէ : 2) Էօյլէ օլտուգա օնուէն կիւվէյիսի աշոտ Է-
րինէ կէշտի . իքի գարտաշը տախի քէնտիսինէ Էար-
տրմաճի գագիկ վէ գուրգէն : 3) Ու իշէրի կեօրիւպ
գէորգ կաթուղիկոս կիթտի վասպուրսիւան սէմլէի
նէ . վէ օնտա Էճէլի եւթիշիւպ Էօլտիւ . 21. սէնէ հայ-
րապետիւք սիւրտիւքուն սօնդրա : 4) Է թէնի կեօմիւլ-
տիւ տոսպ Էյալէթինտէ ճորպ վանք տէտիքլէրինին
մէղարլըլընա քի օրատա իտի օք լուսաւորիլին հէգա-
րէնի , վէ օնուէն իւրանը Էախօտ շարթակսն սեղանը ,

897. 1) աշոտ իքինմի կոսայք Էյալէթինտէն Էղիվարգ
յիւշ քէօյիւնտէն ալիմ վէ ազիլ պիր քիմնէ , գէորգուն
Էւրինէ կաթուղիկոս օլտու Էէտի այ : 5) Ու ազիլ կա-
թուղիկոս օլմատան կիթտի սեան ատասընա . վէ եւ-
նիլէտի օրանըն վանքըն . վէ քիլիսէ տէ Էախտր օրա-
տա առաքեալք աւորնա . վէ չօգ քիմնէլէր օրայա
տէվէրիւպ իլլիլէ վէ թէմիլ ամէլ իլէ օնլարը հէր
դարափտան թէքիլ Էթտի : 6) Է չիւնքի օ կիւնլէր-
տէ պիր գաշը գարշը տուրտու շիրակվան սինալոսու-
նա քի քաղկեդոն սինադոսունու դապուլ Էթմիշի-
տի , պուլարա գարշը քեաղատ Էաղտը սէրթ սեօղ-
լէր իլէ :

897. 7) օվհաննէս ալթընմի , պատմաբան տէտիքլէրի գաս
յիւշ հոնակէրտ շէհրինտէն մաշտոցուն խրտմը վէ շայիր-
տի սնուն Էւրինէ կէշիպ կաթուղիկոս օլտու : 8) օգ-
պրգլէթլէր չէքտի . վէ հիփ պաշընտան կէշէն հալլէ-
րի Էաղտը :

899. 9) Ունուէն կիւնիւնտէ սմբատ փասիշահ կիւրմիլէրին
յիւշ պէյինի փատիշահ Էթտի . օ քի Էօգարտա զիքր օլուն-
տու ատընէրսէհ իամինտէ : 10) Ու իշէ չօղու հաստ Է-
տիս :

տիս՝ ափշինի աշաղա դալտընոր . օ տախի իբի քերրե
կելտի հայաստանս . վէ պիր շէյ էտէմէտի . խոստուսա
քի իբինձի կելլինտէ պիր քէսքին սանձըյա սղոյալս՝
էօլտիւ :

1) է եերինէ կելտի ծնուն գարտաշը յուսուի , եանի 902 :
եուսուֆ : 1) է չինքի պու եուսուֆ փէք խային խո՛ 903 :
հիւ տօսմիւղէ էթմէտի պունունլա սմբատ . վէ սմիւ
րապետին էմիր իլէ ծնուն հիւքմի ալթընտան չէքտի
չրգարտը քէնտիսինի :

(Յոտան էօմիւրի ապքերիլէ եիւրիւտիւ եուսուֆ հայ 903 :
տստանա . վէ սօնղուէտու պարըչրգէ : տիս՝ տեօնտիւ 904 :
կիթտի եւրինէ : () կինլէրտէ էօլտիւ սմբատըն
քիւլիւք գարտաշը շապուհ սերասքէր . սմբատ տախի
շապուհուն եերինէ սերասքէր տիքտի ծնուն օղլունու ,
ստը աշոս :

Պիր էգ լոսհաթ պուլտուգտա հայաստան՝ եգեր փաւ 904 :
տիշահը կոստանդին՝ ատրներսէհին կիւվէյիսի կելտի 905 :
սմբատըն թօփրաղընա . վէ պաշատը սարգընթըլըգ
էթմէկէ : Հապէր կեօնտիւրտի ծնա սարներսէհ՝ քի
կերլի շէքիլին . տիյնէմէտիքտի , սմբատ վէ ատրներ
սէհ սաքէրիլէ եիւրիւտիւլէր ծնուն իւզերինէ : ()
տախի նաշար դալըս պրղընտը պիր մէթին եերի : վէ
պարըչրգ իսթէսիքտի՝ ատրներսէհ պիր դաշ նախա
րարլա կելտի ծնուն եանընա քի պարըչրգ մասլահա
թընը տիւզսիւնլէր :

1) էձլիւ օլտուդոա՝ նախարարլար՝ ատրներսէհին էմ
րի իլէ դութտուլար կոստանդինի , վէ պաղլալըս կեօ
թիւրտիւլէր սմբատա . օ տախի ծնու վէնձլիլէ գօլուպ
եօլլատը անի գալէսինէ . վէ տեօրթ ալտան սօնղրա
ծնու գօյվէրտի քի կիթսին եւրինէ : Պու իլ իլին օգաւ
տար ինձինտի ատրներսէհ՝ քի տիւլման օլտու սըմ
բատա :

Իբի իւլ երլտան սօնղրա նախարարլարտան պիրի հա 907 :
սան հանունի Լօյլէ պիր քիսմէ քի՝ հէփիսի տէ ծնուն 908 :
սեաղլանի տիյներլէրիտի՝ սմբատիլէ կերէկի կիպի պօ
զուչտու . վէ ծնալէշ նախարարլա պիր օլուպ՝ էօլտիւլ
մէք իսթէտի սմբատը : Հապէր վերտիլէր ատրներսէ
հէ քի օ տախի ուլսուն , վէ սեօլ վերտիլէր քի սմբա
տըն եերինէ քէնտիսինի փատիլահ էթմիւլէր : Պու
պիրլէքտէ հասանըն գայնաթասընը եօլլատըլար սըմ
բատ :

բատա՛քի սիրը ա՛յլ ի՛նչ ծնու էօլալւրէ, վի՛. քէնտիլէրի՛ւ տէ՛ սաքէրիլէ՛ կէլիսս Երազգաւորս շէ՛հրինէ, հապէր ալմաղիլին պէքլէրլէրիտի։

1) Է չիւնքի օ կիւնլէրտէ տաշիլք սէմթիմտէ իտի սըմբատ, օրայա կէլտի հասանըն գայնաթատր. վի՛ սըմբատլա տօսթանէ, կէօրիւշէրէք՝ Ֆուրսաթ կէօզլէր իտի ծնու էօլալւրմէկէ։ 2) Ըր պէյանն օլտուգտա՛ գալ, տը վէ դայիս օլտու. սմբատ տաիի ամիսնսրզ աքէր իլէ՛ եէթիշտի շիրակ սէմթիմնէ։ 3) Է Երազգաւորսա կիրմէ տին՝ սաի նախարարլար տարտաղանն օլտուլար. վի՛ տայք սէմթիմնէ տիւշիւս՝ պաշտուրլար սաքէր տէվշիրմէկէ։

4) Դու իշ թէվաթիւր պուլտուգտա՛, միլլէթ ալաղա դալգտը. վի՛ հէր դարաֆտուն սիւրիւ սիւրիւ սաքէր եէթիշտի սմբատըն իմտատընս։ 5) Մբատ տաիի Էիւրիւտիւ ասրնէրսէհին թօիւրաղընա, վի՛ ալաղ. ալթընա ալլուս չըղնատը պէրպատ էթտի մէմէքէթիսի։ 6) Են նախարարլար տաիի ասրնէրսէհ իլէ սաքէրլէրիւ նի ալլուս կէլտիլէր սմբատ իւզէրինէ. վի՛ օրտու գուլուլտուգտա, սմբատլա օլանլար՝ նէ Էմրէվէ նէ վաղ թէ պազմայլա՝ տիւշտիւէր ծնարըն իւզէրինէ, վի՛ գըրա գըրա իտրասս էթտիլէր ծնարը։

7) Կագտը կէօրտիւ նախարարլար քի չարէ՛ Էօգ՝ պաշա սըլար պաղըրմաղա, վի՛ ինույէթ տիլէմէկէ։ 8) Էօյլէ օլտուգտա սմբատ ծնարտան իսթէտի սուլթ ասի օլանլարը։ 9) Ճատի օ դաման ասրնէրսէհին պուրնու. կէլտի տիւշտիւ սմբատըն Էօկիւնէ՛ վի՛ աֆալ տիլէտի։ 10) Է սմբատ րէհին ալլուս ծնուն պէօյիւք օղլունու, վի՛ ծնուն Էլիլիլէ՛ ասի նախարարլարը գուլուս գէնձիլիլ գօտու. վի՛ ծնարը շիրակ Էյալէթիմնէ՛ կէօթիւրիւս՝ կէօզլէրինէ միլլէքտի. քիմինի լուսն կայսերէ՛ Էօլլատը, վի՛ քիմինի կոստանդին փատիլահա։

3) (1) Էօրար սմբատըն Էիւնէթի. օ վաթիմբէն ի գագիլ
աքէրսէթ օնա շէթ՝ քաթիլտն օլտու։

Ֆ. 12 = 15 :

908,
905:

4) Դու թարթիխտէք հէր նէգաստար սըզլէթ չէքտի իսէ հայ միլլէթի՛ կէրլի շէտիտ օլտու, վի՛ լաքին պուստան սօնպրա չէքտիքլէրի խարասս Էթտի միլլէթի։

Թի . Ղ սյրրսրնտան չէքմէքլէ արըղլանտը . քինտի
ճինսինսալէն չէքերէք հէմէն Էօլիւպ մէշարա եադ-
լաշտը . հիճէ քի աշխեարէ կեօրինիւր շիմտէն սօնդ-
րա եաղաճադլարըմըգուան :

Սմբատ փատիշահըն պիր գըղգարտաշը օղլու վարիտի
գադիկ ասլը արծրունի քի վասպուրահան մէմլէքէ-
թինս : պույուրուպ հիւքմէտէրիտի : Սու գադիկ սըմ-
բատա ասի օղլուպ կիթտի եուսուֆ ոստիկանա . վէ
սմբատաան շիքեայէթ Էթտի : Նուսուֆ տախի պէօյ-
լէ պիր ֆուրսաթ կեօղլէրիտի քի հայ փատիշահըղը-
նը իքի պէօլսիւն վէ իքիսինիտէ Էօղ Էթսին . պունուն
իլին գադիկի հայլարա փատիշահ տիքտի . վէ ծնա եար-
աըմճի օղտու սմբատա գարշը . քի Էվլէլ սմբատը զայ
Էթսին , սննդրա գադիկի :

Սու շէյի կեօրտիքտէ սմբատ աճէլէ իլէ Էօլլատը
Էուսուֆա յովհաննէս կաթուղիկոսու աղիմ փիշիքէ-
լէրիլէ քի ծնուն հաղրընը Էլէ ալա : () տախի Էվլէլի
բայէթ Էտիպ կաթուղիկոսա՝ պիր գադ կիւնսալէն սօնդ-
րա գարանըգ զընտանա Էնտիւրտի աղըր զէնճիլիլէ .
վէ պաշատը տալէրինի տիւղիւպ զօյմաղա : Սահար
կիւնլէրի կէլտիկի կիպլի՝ սլտը Էուսուֆ քէնտիասքէ-
րինի վէ գադիկին ճիւմհուրինի . վէ Էիւրիւտիւ կէլ-
տի իլէրիլէ . վէ նախջոհանտա գօնագ Էտիպ՝ Էվլէլ
տալէրինի տալտը սիւնիք տէմթինէ , ծնտան սօնդրա
զսյըր տէմթիլէրէ . վէ քիմի պուլտու իսէ՝ գըլըճտան
կէչիրտի . սօնդրա կէլտի դուին շէհրինէ : Սուսու-
տուլտուքտա սմբատ փատիշահ՝ կէլտի Էրազգաւորս
շէհրինէ , վէ ծնտա գըլլատը :

Սըգըյա կէլտիքտէ հայաստան , նախարարլարըն 909 ,
ղու վէ սմբատըն գարտաշը օղլու աշտտ սերասքեր կիթ- 909
տի Էուսուֆա . ծ տախի հէփիսինի Էանընտա ալըգօյ-
ուպ՝ պիրէր պիրէր Էօլտիւրտիւ . քիմինի պօղաու , վէ
քիմինի զէհրլէտի . սաղ գալան աղ օլտու : Ս Է զօր
Էթտի յովհաննէս կաթուղիկոսա . քի աղէ վէրսին , ծ
տախի պու պահանա իլէ Էալվարտը քի զընտանտան
չըգըպ կիթսին աղէ տէվչիրսին : Սպին օլտուգտա
կիթտի , վէ տէվչիրտիքլէրինի Էուսուֆա կեօնտէրիպ՝
քէնտիսի գալար տղունս տէմթինէ :

Ղըշ կէչիպ պահար կէլտիքտէ՝ հաղըրլանտը Էուսուֆ՝ 910 :
Էիւրիւմէկէ սմբատ իւզէրինէ . վէ շիւնքի պիլիւրիտի 910 :
ԷԷ

քի սևորդիք տե՛տիք լերի ետևարմէ տե՛րէր սմբատա ,
 հապէր եօլլատը ծնւարա , քի սմբատիլէ պիր օլմասըն
 լար - չաղըրըրսա քէնտիլէրինի կիթսինլէր , վէ լաքին
 ճէնկէ կիրիշմէյիպ՝ կէրի չէքիլտինլէր : Պո շէյէ գպ
 իլ օլտուգլարընտա սևորդիք տե՛տիք լերի օյմադ , ալ
 տը եռսուֆ ասքէրինի վէ գապիկիլէ պիր օլանլարը .
 վէ կւլտի նիգ էյալէթինէ :

Կէօրտիւ սմբատ քի գալամագ կւսթէրմէքլէ՝ իշ ֆէ
 նայա վարըր , քէնտիլի իլին ասքէր տե՛վէ իրտի . սևոր
 դիլէրիտէ իւճըլէթ իլէ դութտու , ծնւարըն ֆիքքինի
 պիլմէյէրէք : Իքի պէօլտիւ ասքէրինի , վէ իքի օղու
 նա թիսլիմէթտի՝ աշոտա վէ մուշեղէ : Ս է եօլլատը
 եռսուֆուն իւզէրինէ : Պունլար զանն էտէրէք քի
 եռսուֆուն օրտուսու նիգ էյալէթինտէն չըգմըշ
 տըր՝ օրայա էնմէք իսթէտիլէր , քի արտընճա ծնու գգ
 վալասընլար : Հաչան ափանսըգ օրայա էնիպ կէօրտիւ
 լէր եռսուֆուն ասքէրինի՝ շաշոպ գալտըլար : Ս է
 չիւնքի կէրի չէքիլմէք օլմադ իտի՝ տիւշտիւլէր իւզէր
 լէրինէ . վէ ծնւարը գըրարիքէն սևորդիք տե՛տիք լերի
 կէրի չէքիլտիլէր . վէ ծնւարտան չօղու փուսույա կիրիւ
 սագլանտը : Պէօլլէ օլտուգտա տիւշմանլար աշոտուն
 տէօրթ դարաֆընը ալտըլար . օ տախի գուվլէթինէ
 կիւվլէնիպ՝ սիւրտիւ պիր դարաֆա , վէ տիւշման պէօ
 լիւքլէրինի եարըպ էրթմարագ կւչտի կիթաի : Պուն
 ձիլէյին ծնուն գարտաշը մուշեղ սախի օ պիր սէմթիւ
 նի գըրարագ՝ սէլամէթէ չըգտը . վէ լաքին սևորդիք
 տե՛տիք լերի քի փուսուտա կիզլէնմիլլէրիտի՝ դութուպ
 ծնու պաղլատըլար վէ կէօթիւրտիւլէր եռսուֆուն էօ
 կիւնէ . օ տախի պիր գաչ կիւնտէն ածնդրա ծնու գէ
 հիրլէյիպ՝ էօլտիւրտիւ . վէ չիւնքի գրիգոր սիւնիտէ եա
 նընտա իտի՝ ծնու տախի էօլտիւրտիւ :

911 : Պո գրիգորուն իքի դարտաշը վար իտի սահակ վէ վա
 94 : սակ քի սիւնիք էյալէթին պէյլէրի իտի . պունլար ի
 շիթտիքլէրինտէ քի եռսուֆ էօլաիւրմիշ դարտաշա
 ընըր վէ զայըր նախարարըրը , ալըպ չօճուգլարընք
 վէ ագրապալարընը՝ կէչտիլէր սևան տէնիզինին ատա
 սընա : Պունուն հապիլինի ալտըգտա եռսուֆ վէ գա
 գիկ՝ չափըճագ առքէր եօլլատըլար օ սէմթէ . ծնւար
 տախի կէլիպ տէնիզին պիր դարաֆընը դութտու լար , վէ
 օրտտա չօգ սալար տիւզտիւլէր՝ քի առայա կէչսինլէր :

Պաշտու կեօրտիւքէրի կիսի սահակ վի: վասակ՝ ատա
սան չլգրայ կէշտիւէր տէնիզին օ պիր դարաֆընա :
| | է: ասքէր տէ եէթիշտի օրայա : Պապրայ կեօրտիւքէր
սահակ վի: վասակ քի պուշտորն էլինէ տիւշէճէքէր,
օղուլուշաղը վէ զայրըւարընը իւրի սիւրիւկ՝ պիր է-
մին եէրէ պըրաղ տըւար . վի: քէնտիւքէրի կէրի տեօնիւկ
սալտըւար ասքէրին իւզէրինէ . վէ չօղունա օրատա
գըրլաճ չալըկ՝ եէրէ սէրտիւքէր վէ գալանլարը տարսու
ղան վի: թարիւմար էթտիւքէր . վէ օնտան տեօնիւկ՝ ալ-
տըւար օղուլուշաղը , վի: կիթտիւքէր ուտի մէմլէքէթինէ :
| | պիւթ իլէ տարըւար եուսուֆ՝ պուիշի իշիթտիքտէ : 912 :
վէ գադիկտէն էօճ՝ ալմադ իսթէտի , սիճէքի էվլէլէ յկա:
տէն նիլէթ էթտիւքէր . վի: լաքին իսթէրիտի քի էվ-
վէլ սմաատը էլէ կէթիւքէր . օնուն իլին պիր վագիթ
սապըր էթտի : | | էճտէն կէճ տուլտու գադիկ օնուն
ֆիքրինի . վի: գալմադ իսթէտի , լաքին թէզէ: էտէ-
մէտի : | | իշման օլտու էթտիւքէրինէ . վի: հասլըր վէր-
տի սմաատա :

Պապտը կեօրտիւ սմաատ քի հիչ պիրինտէն իւմիտ եօգ , 913 :
չըգտը կիթտի արարատ մէմլէքէթինէ . վի: պիր էգ յկէ:
ասքէր իլէ սըղընտը կապուտ բերդ տէտիքէրի գա-
լէյէ : Պաշտու իշիթտիքտէ եուսուֆ , ալտը քէնտի
ոսքէրինի վի: հայլարտան օլան ապքէրի . կէլտի մու-
հասէրէ էթտի օ գալէյի : | | ակէտէ: օլանլար տաիի
օգ վէ սաիանլա պաշտաւորը ասքէրի գըրմաղա . օ
գաւտար գըրտըւար քի էլլէրի երղըլըկ՝ տէփէլըր կի-
պի իւքսէրլէնտի : | | էրի չէքտի եուսուֆ հայ ասքէրի-
նի . վի: օնլարը տաիի պաշտաւորը գըրմաղա :

Պէօյլէ մուսիպլէթի կեօրտիւքտէ սմաատ էլլէլէքտիւ-
տի ասքէրինէ . պէնիմիլին տիր տէտի պու գըրմաղա .
չօգ էյի տիր քի պէն էօլէյիմ , պու գատալ հայ տաքէ-
րին գըրմաւսընտան : Պու նիլէթ իլէ հասլըր կեօն-
տէրտի եուսուֆա . էկէր պէնի իսթէրսէն տէտի՝ չը-
գալըմ , գըրմա պուգատար հալըր . վի: էկմին բեա-
ղատը իսթէտի քի գըլմասըն քէնտիսինէ , վի: գալէ-
տէ օլանլարա : Պէօյլէ քեաղատը՝ կիթտի եուսու-
ֆուն էանընա : () տաիի էիւզտէն օնա իքրամ կեօս-
թէրիկ՝ գաֆթան կիյտիրտի : | | էլաքին տայիմա չիւս-
հէտէ իտի սմաատ . վի: պիր գալ կիւնտէն սօնղուա ի-
զին ալըկ՝ կիթտի չիքակ սէմլէինէ :

Պունու կէ օրտիւքտի, զանն էթտի գաղ իկքի գ ուրթուբ տու սմբատ, վի, պէնտէ գ ուրթուբայրմ տէյիպ՝ անիան սրգ գալտր գարտաշը իլէ վասպուրապան սիմ թինէ, վէ սրղընտր մի թին գալէլէրէ, Պունտան էթթիւր ի Ֆրայդ իլէ ինձիմտի եուսուֆ . վի կիւձէնտի կիւտէն՝ հէր նէ գատար նախորար վարիսէ, եանընտա՝ զէնձիլէ գօտու , աշտա սէրաաքէրի տէ, ծելարլա պիլէ : Վէ գօրգուսըն տան՝ քի գաղ իկ վարդպ պիլ օլուր սմբատա , անիլէ սմբատու Լանընա աղըբտը . վի կիւրիկի կիպի՝ տէմիլ ըի վուրտու, վի գոէին շէհրինէ, կէթիւրիւպ՝ սիլր տէլին վէ գարանլըգ զընտանա գօտու : () նտա գալտր սմբատ պիլ երլ էօրթիւսիւզ վէ տեօլէքսիլ . սալթ էքմէք վէ Լանընը տու վիլըրլէրիտի ծնա՝ ծնու տախի էօլլի իլէ , միւրատլարը պու քի տինինտէն տեօնտիւ .

ընէլէր :

914 : Պիլ երլտան սնայրա կիւրի եուսուֆասքէրիլէ՝ երըն յէգ : ջաի գալէսինէ, քի օրայա սրղընմիլ իախ նախարարլարըն գատրնլարը վէ էվլատլարը . վէ պիլէսինձէ կէթիւրատիւ սմբատ փատիլաճը՝ աղըր զէնձիլիլէ : Ղալըշտր գալէյի ալմաղա . պիլ շէյ էտէմէ տիկի կիպի՝ սմբատ տան էօճ ալմաղ իսթէաի : Վէթիլթի ծնու զէնձիլէ պաղլը՝ գալէնին գարըսընա , գալէտէ օլան հայլա . ըրն էօկիւնէ : Վէ ձէլլատլար պաշլատըլար ծնու տեօլմէկէ , վի մասխարայա ալմաղա, վի սասթ պէ սասթ տիւրլիւ տիւրլիւ իսթէնձէլէր էթմէկէ քի տինինտէն տեօնէ : () լմատրգտա՝ էմը էթտի եուսուֆ՝ քի էօլիւմ իսթէնձէսի էթսինլէր . ծնար տախի սմբատըն մաշրամասընը ալըպ՝ տէյինէքլէ պօղաղընա գրգարլար . վէ կիզլի էէրլէրինէ լիսանա կէլմէզ էզլիլէթլէր էթտիլէր . վի տաշա ձանըր թէնտէլիլէն պօղաղլատըլար . վի թէնինի գոէին շէհրինէ կէթիւրիւպ՝ իալ գարզընա աղաճիւ գէրինէ կէրտիլէր : Վէ օ սասթ պիլ շէֆաֆը ալարնլըգ կէօրիւնտիւ սմբատըն թէնիլիւ թիւնտէ . վի օ էէրին թօփրաղը մարազլըլարա շիֆա վէրիպ՝ միւձիլէթլէր կէօսթիւրաի . վի պու սէպէպ տէն չօգ քիմսէլէր իրիսթիանլըգ տինինի գապուլ էթտիլէր : Պու սմբատ փատիլաճըն մարտիրոսլուղու օլտու սէնէ, 914 : յէգ . ապրիլ ալըն 16 : Վէ փատիլաճլըգ սիւրտիւ . 24 . սինէ, պաղաւսընըն էօլմէսինտէն չափ քէնտի էօլմէսինտէք : Տէրլէր քի պու սմբատ եուսու

սուփուն հասարկանաւ իբէն պիր թիստիւ քահանայա
խոստովանանք օլուպ , սրբութիւն ալար :

|| Դատ հօտիւքտէ՝ եռասուփուն առքերի՝ պիր գաջ
խային քիշինին հլլէսի իլէ՝ կէճէ վարթիւնաւ երնջաւ
կա կիրտիլէր , վէ՝ սնու զապր հախպ՝ դրարւար շէ
հիւտէ օլանլար . վէ՝ գալանլարըն պայաղարնը հօլ
տիւրտիւլէր , վէ՝ էյիլէրինի հսիր էթտիլէր , պէպիւք
լէրին գասլընլարը տախի պէրապէր . վէ՝ կէսթիւրտիւ
լէր դուին շէհրինէ . քի ծնատ չօղու հօլալի . || է գապր
էթտի եռասուփ ալարտըն եէրլէրինի . վէ՝ հէր եէրէ մու
հափըզ վէ՝ առքեր դօլուպ տեմնտիւ կիթտի պիրէզ է
սիրլէրիլէ աարսատաւան մէմլէքէթինի :

4 : Խէնձի աշոոնն հէհէպէսի . օ քի երէալ Դէնիլտի ,
էնի Դէնի :

Դ . 16 = 20 :

|| Զոտ իքինձի՝ էվլէրի սմրատըն օղու (լաղապը 914 :
Երկաթ՝ եանի տէմիր) հալան իշիթտի պապա - Եկի :
սրնըն հօլմէսինի , վէ՝ եռասուփուն էթտիլէրինի , տէվ
շիրտի ալթընէիւզ քիշի պիրիպիրինտէն պահատըր . վէ՝
օնլարլա էիւրիւտիւ հայաստանըն հէր դարափընա . վէ՝
հէրնէ գատար եռասուփտան գալմա առքեր վէ՝ մուհա
փըզ պուլտու իսէ՝ դօլտու . վէ՝ սնլարըն ալարըր եէր
լէրի էլլէրինտէն ալըպ՝ քէնտիսի գօտու ծրալարաւու
հափըզ վէ՝ պէքձի : Կադիկ սախի պէօլլէ էթտի՝ քի
փատիլա՝ օլմիշտի վասպուրահան մէմլէքէթինտէ :
Հալար պաղարըր քի աշոտ իլէրի կէշէյօր , չօք Դէ - 915 :
վինտիլէր , վէ՝ փատիլա՝ տիպտիլէր ծնու պապասը եէ Եկի :
րինի : || է լաքին նախարարլարըն չօղու՝ պու շէլի հաղմ
էտէմէլա՝ առի օլտուլար . վէ՝ պիր պիրինէ հաստ
էթմէքլէ՝ պաշտարըր պիրիպիրինէ տիւշմէկէ , վէ՝
պիրիպիրինի երգմաղա . օ գատար քի քէնտի գուլա
րը տախի պաշ գալարըրպ՝ աղալարընըն չօղունու հօլ
տիւրտիւլէր , վէ՝ եէրլէրինի դուլտուլար , վէ՝ հայաս
տանըն էթրրար ալթըր իւթիւնէ կէթիւրտիլէր :
|| Եօլլէ պիր փուրթունատա կէօրիւպ եռասուփ հայ - 916 :
աստան մէմլէքէթինի , վէ՝ եէնիտէն առքեր տէվէրիպ՝ Եկի :
էիւրիւտիւ կինէ հայաստանա . վէ՝ տէթթ դարափընա
տիւշիւպ խարապ էլլէտի քէօլլէրի վէ՝ քէնտիլէրի , վէ՝
հէ

Հիսապարզ ճանն էսիր էթտի , վէ չօղոնու տախի՝ դրոտը կէջիրտի : Իյային ասքերին էթտիքլէրի իսէ՝ տիլ իլէ թասիր օլունմազ . հէր նէրէտէ իիթիար վլ : զօճա դարը պուլտուլարսա , պիր պիրիննէ պաղլայրայ՝ օր թասրնտան գրլլձլա քէսէրլէրիտի . չօճուլարը՝ անալարընըն գուճաղընտան գափուլ , եէրէ չարփարլար իտի . կէսլէ գարըլարը այսոլ ալթընա ալլալ՝ չըղնարլար իտի . պաղլլէրին տէ գարնընը կարըլլ չօճուլու տըլարը չէքէրլէրիտի . վէ զայրը տաճա չօգ մուսիպէթլի իլլէր էտէրլէրիտի : Ղահտլարը պուլտի քի զօր իլլէ ծնլարը տինտէն չըգարալար . վլ : պու ծլմասըգտալ՝ էլլիլէթլէրիլլէ էլտիրպիւլլէրիտի :

1) Է չիւնքի պուլնար տին ուղուրունա էօլտիլլէր՝ պուսէպէպտէն միլլէթ իլինտէ կիւն թային օլունտու պուլնար իլին էօրթու էթմէկէ մարերի այըն իկիրմիսինտէ : այսմաուրբա կէօրէ յունիս այըն իւլիւնտէ :

2) Ունլարլա մարտիրոս օլտու միքսլէլ ասլը պիր ուչագ գուգարը էյալլէթինտէն՝ ծնէէտի էսալլնտա . վլ : տաճա իքի գարտալար դնունի սոյունտան՝ դալիթ վլ : գուրգէն . իքիսիտէ կիւլլէլ վլ գուլլլէթլի իկիտլէր :

917 : 1) Էօլլէ օլտուդտա՝ զայրը միլլէթլէր տախի հայստտու յկէ՝ նը սահապարզ պուլուլալ իլլէրի էիւրիւտիլլէր . վլ : հէր նէ՝ գատար քէնտիլլէրինէ էագըն եէր վարիսլ՝ խարապ էթտիլլէր : 2) Է նախարարլար սալիս տիւլմանլարա գարչը տուրմալ . եէրիննէ՝ թէքրար պիրիպիրլէրինէ զըտա օլտուլար : 3) ալլատը աշոտ պիրէլ գարչը գօմաղա , գալիկ տէ սնա կէօրէ : վլ : լաքին կարալմընգ գալմալարը իլին իւլիսլլէրինի քէսիպ՝ սարփ եէրլէրէ սըղընտըլար :

918 : 1) Ու գատար իլլէր օլտու գտան էօթիւրի հայստտանտա յկէ՝ էքին պիլին օլմատը , ծնուն իլին պիր սըգլլէթլի գըթլլգ զուհուրա կէլտի , նիճէ քի տիւնէա գուրուլալլէրմէնիսթան էօլլէ գըթլլգ կէօրմէմիշիտի : 2) Ունտան չօգ քիմսէլլէր էօլտի . վլ : եսպանի ճանալարլարա եէմէք օլտուլար . էօլլէ քի ծնլար տախի ինտան էթիւնէ ալլըլլալ տատանմագլա՝ չէհիրլէրէ վլ : քէօլլէրէ կիլլիպ՝ տիրի ատամ եէրլլէրիտի :

919 : 1) Ու իլլէրի իլիթտիլլէտէ կոստանդին կայսր պերփէլլէրմէնէ կմը էթտի նիկողայոս պաղլլիկէ՝ քի եաղսըն յոլհաննէս կաթուղիկոսա , վլ : կիւրճի փատիլաճընա , ժլլ

վի ալիսաղարըն պէյինէ , քի հայ նախարարարընը պարըշարըրպ պիր էթսինլէր , վի տիւշմանլարը գովալաւսընլար . քէնտիսիտէ հազըր՝ եարտըմ՝ էթմէկէ :

Սունսուն պիր ֆայտա օլմատըգ տա՛ ձի վապնամէ ետը 920 : սըր յովհ . կաթ . վի տիւշտի կայսերտէն՝ քի քէնտիսի պիր չօքէ էտէ : () տախի եօլլատը հայաստանա՝ քի ճալընսուն պիրիսինի թէ ոգորոս աւլը , քի սեօլլէշէ յովհ . կաթ ուղիկտիլէ վի աշուլա . վի ծնլարը տափէթ էյլէյէ ստանալօլա՝ քի պու շէյ իչին միւշալէրէ էթսինլէր : Ս է լաքին յովհ . կաթ . կիտէմէտի :

Սալթ աշուտ փատիշահ չըգտը կիթտի թէ ոգորոսլա , 921 : պիր գաջ նախարար տախի պէրապէր : Ս է չօք բաղ . յէ : պէթ պուլտու կայսերտէն : Հաշան եռտուֆ տուլտու աշուտուն ստանալօլա կիթտիկինի , վի պիլտի քի ռում ասքէրի իլէ տեմիւպ կէլէձիք հայաստանա՝ պրաղտը հայաստանը , վի կիթտի քէնտի եւրինէ . վի չինքի տահա եանընտա իտի աշուտ սէրասքէր սմբատեան՝ աշուտուն սմուճասը օղլու , փատիշահ էթտի ծնու հայլար իւղէրինէ՝ քի հայլարըն պիրլիկինի եարըպ երը . թըպ ֆըրգա ֆըրգա էյլէյէ :

Սաքին աշուտ փատիշահ քի ստանալօլտա իտի՝ հէնիւզ պունու իշիթմէտէն՝ տիւշտի կայսերտէն՝ քի կիթսին հայաստանա . վի կայսր ծնա թէ քրար շան վէրիպ՝ ռում ասքէրիլիլ տեմտիւրտիւ հայաստանա () տախի կէլտիքտէ՝ եօլլարտա հէր եւրտէ շան պուլտու . վի ճիւմլէսի տէ ծնու փատիշահ եւրինէ գապուլ էթտի . սալթ կողը տէտիքլէրի շէհիր՝ ծնու գարշըր տուլտու . օ տախի ռում ասքէրիլիլ ճէնք էտիպ ծնլարլա՛ւտը օ շէհիրի . վի հէր նէ գատար մուլ պուլտու իսէ ծնլարտ վէրտի : Ս է չինքի պու շէհիրտէ օլանլար օ վաղիթտի գաջ տըլար ծնուն քէօլլէրինէ , ծնլարը տախի ալտը , վի գապանլարը օրալարտան գովալարըպ մալլարընը գապգէթտի : Ս է սմնղունտա ռում ասքէրինի պախլըլըլէր իլէ տեմտիւրտիւ վարտը սաքին օլտու քէնտի շէհրինտէ՝ քի երաղգաւտը տէնիլ իտի : Սլէտի եէթիլտի տախի՝ ծնուն գարտաշը աբաս՝ քի կիւրճիւսթմանտա իտի . վի ծնունլա պիր օլտու :

() կողը տէտիկիլիք շէհիր , վի ծնուն քէօլլէրի՝ քի ալտը աշուտ փատիշահ՝ սէրասքէր աշուտուն եւրլէրի իտի . վի քէնտիսի տահա տուլմատան՝ եռտուֆտան

այսր լըպ' իհմիշամ իլէ կէլտի հայաստանա . վի հալ
չան աշոտ փատիշահըն էթաիկինի կեօրտիւ՝ չօղ տա-
րըլտը . վի ֆիլքրինէ կօտու քի ծնու դօվալասըն . ծնուն
իւին պաշտտը ասքէր ակ:վշերմէ կէ : Վիսու տույտուգ
տա աշոտ փատիշահ՝ օ տաիսի եէնիտէն ասքէր ակ:վշեր-
տի : Վի պիր պիրինի պէքլէմէյէրէք՝ էիւրիւտիւէր
պիր պիրի իւգէրինէ , վի պիր պիրինի գըրտըլար . քիմ
սէ պուլունմատը քի արսոյա կիրիպ' պարըշտըրա , էա
պիր չարէսինի պուլա : Վախարարլարը իսէ տահա պէ-
թիւր գասպարթուրը իշի . քիմի պիրինէ , քիմի օ պիւ-
րինէ էարտըմ էտէրէք . վի քիմի տէ իշէ գարըշմայա-
րադ : Վիսուտա յովհաննէս կաթուղիկոս ծնա պու-
նա տիւշմէքլէ՝ նախարարլարը պիր էտիպ' կիւճ իլէ
պարըշտըրտը ծնլարը :

Հահա պու պարըշմագ օլմատան՝ գուգարք տէտիքլէ-
րի հայլար վի ծնլարըն պէօյիւկի վասակ , վի ծնուն
գարտաշը աշոտ՝ զնմունի սօյունսան՝ հայաստանըն
պուլունդըլտըր կեօրիւպ աշոտ փատիշահա ասի օլ-
տուլար : Վշտը աշոտ արատ նամ գարտաշընը վի էիւ-
րիւտիւ իւգէրլէրինէ : (Նլար տաիսի գօրգուլարըն-
տան՝ սըղընտըլար շամուզէ գալէսինէ : Վիթիշտի ս-
շոտ օրայա , վի լաքին ալամատը գալէյի : Վի չիւնքի
գահրէտի թիւքէնտի վի եէյէճէք եօզ իտի ասքէրինի
տաղըթաը էօթէյէ պէրիյէ , քի գահրէ պուլսունլար .
վի քիստիսի տէ իքի էիւղ էլլի նէֆէր ասքէրիլէ կիթ-
տի օթուրտու ասկուրէթ գալէսինէ էազըն պիր էէթ-
տէ , քի պիրէգ ռահաթլանա :

Վիսու տույտուգտա իքի գարտաշ փասակ վի աշոտ՝
չափըճագ կովկաս սէմթինսէն վի թիֆլիս դարափըն
տսն տէօրթ պին էարար ասքէր իւճրէթ իլէ ալըպ .
վի աշոտուն իւգէրինէ կէլիւպ տէօրթ գարափընը գու-
շաթարլար : Վշտը գալար աշոտ , վի պիր չարէսինի
պուլամայըդ՝ էանընտա օլանլարը էիւրէքլէնտիրիպ ,
ծնլարլա պէրասիւր կիւրլէտի տիւշմանլարընա գարշը .
վի ծնլարա կէօզ աշտըրմայըպ՝ գագըմլարընը չարփա-
րադ թարիւմար էթտի . վի ծնլարը էօկիւնէ գաթըպ
քիմինի գըլըճտան կէլիտի . վի քիմինի էսիր էթտի :
Վի չիւնքի ծնլարըն էարըսը գատարը իւրիսթիան տէյ-
իլ իտի՝ պուրունլարընը վի գուլագլարընը քէսիպ՝
քէնտի էէրլէրինէ էօլատը . վի իւրիսթիանլարը՝ սօյ-

ուսկ՝ ազատ էթաի։ Կէլտի տիւշտիւ օ զամուն վասսկ՝
աշոտուն աշաղընս։ օ տախի քէնտի պէօյիւքիւկիւնի
կէօսթէրէրէք սոււոունու աիվ էթաի։ վէ թէքար օ-
նու փաշա տիքտի գուգարք մէմէրէթիւն։ 11 է քէն-
տի կիթաի ափսսղ սէմթիւնէ՝ գուրգէնին եանընա։

վէ օրատա գըշատար։

() սէմթէրտէ իքէն աշոտ փատիշաճ, օ պիր աշոտ 922.
շարդընա գարըը կիւնէ պաշ գալարըրայ կօթէսէ պէ- յճա-
րիտէ չէթէճիլիք էթմէկէ պաշատը, վէ հէր նէ գա-
տար քէօյ վարիսէ վաղարշապատ սէմթիւտէ քէնտի
զասղընս ալտը։ վէ պիր էղ եալամազ քիսեկէր իլէ-
կիթաի օթուրտու վաղաւեր տէտիքիլի քէօյտէ։ վէ
մատու պէքիլիտի քի աշոտ տէօնտիւքտէ՝ եիւրիւսին
իւղէրինէ։ 12 Սունու իշիթաիկի կիպի աշոտ փատիշաճ՝
կէլտի եէթիշտի օ սէմթէրէ։ վէ ափանսըղ պիր
կիւն սապաճա գարըը տիւշտիւ ծնուն իւզէրինէ։ վէ
ասքէրինի գըրըպ՝ չըրըպազ գաշըրտը ծնու։ վէ
ձէնքտէ տիւշէնէրին թալանլարընը աիվ շիրիպ կէլտի
օթուրտու վաղարշապատ շէհրինսէ։ 13 Կաշան աշոտ
տախի կիթաի սըղընտը դուն շէհրինէ։

() եր աշոտ էվէնմէք իսթէյիպ, ալտը սաճակ նա-
խտարըն գըղընը՝ օ քի գարդման մէմէրէթիւն պլի
իտի՝ լաղապը սեւաղա։ 14 Սունու իշիթաիքտէ եուսուֆ՝
թաճ վէ փատիշաճա լայրգ էսպատղար կէօնտէրտի
աշոտա՝ քի ծնուն հաղըրընը էլէ ալա։ շինքի աաի օլ-
մազ իսթէրիտի ամիրապէտէ։ պունտան զայրի պիր
աիւրիւ աթլը ասքէրիտէ էօլատը ծնա եարտըմ։
օ տախի ծնա մուգապէլէ աղիմ՝ փէշէշէք կէօն-
տէրտի։

15 Եր սնղրա աշոտ քէնտի ասքէրինի վէ գայնաթա-
սընըն ձէնքճիլէրինի վէ եուսուֆուն աթլըլարընը։
վէ օպիր աշոտուն իւզէրինէ վարըպ՝ կէլտի դուն շէհ-
րինի մուհասէրէ։ էթաի։ Կիթաի եալվարտը յովճան
նէս կաթուղիկոս քի կէրի չէքիլիւն։ վէ լաքին աշոտ
փատիշաճ տիլնէմէյիպ՝ ծնուն հաղըրընը երգարազ կէ-
րի չէվիւրտի կաթուղիկոս։ 16 ձէնք պաշանտըգտա՝
աշոտ փատիշաճն ասքէրի գըրըլտը։ վէ չօղու եարա-
լանտը։ վէ գալանլար կիւնիլէ գալապիլտիլէ։ 17 Կիւն
հաղըրլանմաղա պաշատըգտա աշոտ փատիշաճ՝ թէք-
լար արսյա կիրտի յովճաննէս կաթուղիկոս։ վէ պա-

ընդունողը օտար աշոտեա՝ էօյլէ չի մինսպատ իլ լերինտէ
գալղա օլմասըն :

Պու աշոտ փատիլա՝ ուտի մէ մէլէլէլ թիննէ փաշա էթ
մի խտի ասլան գուլլէլէլի պիրինի՝ քի ատը մուսէս
խտի : Տաշան պու մուսէս կեօրտիւ քի իքի փատիլա՝
պիր պիրիննէ տիւլմի՝ քէնտիսի տէ ասի օլտու աշոտա -
վէ օ եօղուն ուտի միլլէլէլինի տէ ասի էտիպ , պաշլատը
աշոտուն եկրլէրիննէ կիրմէկէ , վէ քեօյլէրինի վուրմա
ղա : Պունու իչիթտիլտէ աշոտ՝ ասքէրինի ալուպ
կիթտի գայնաթասընա . վէ օնունլա պիր օլունպ՝ Տա
զըրլանտը եիւրի մէկէ մուսէսին իւղէրիննէ : () աա
խի ուտի մէմլէլէլինտէն չօք ասքէր տէվլիտի ճիւմ
լէսի տէ գուլլէլէլի . էօյլէ քի պիրի պիննէ դարչը
տուրապիրիլի իտի . վէ օնլարլա կէլտի աշոտուն իւս
թիննէ : Տապէր կէ օնտէրտի օնա աշոտ քի կէրի տուր
սուն , վէ կէննէ րաճաթ եկրիննէ վարսըն օթուրսուն .
վէ լուքին մուսէս տիյնէմէյիպ սերթ ճէվապ եօլլատը .
վէ պաշլատը իլլի եիւրիւմէկէ :

Պէօյլէլիննէ օլտուգտա՝ աշոտ վէ գայնաթասը սա
ճախ իքի պեօլիւք օլունպ ամանսըք եիւրիւտիւր մուլ
սէս իւղէրիննէ , էօյլէ պիր իւրչմ իլէ քի մուսէսին ասքէ
րի գօրգուսունտուն գալտը , վէ քէնտի տէ տիւլտիւ
ծանաթ տէտիլլիլի մէմլէլէլի . վէ սնտա ճազըր
ասքէր պուլունպ իւճրիթ իլէ դուլտու օնլարը , քի
ճէփիսիտէ ուտի ասքէրինտէն գուլլէլէլի իտի , վէ
ճիւմլէսի տէ զըրլալ : Պունլարլա կէլիլիլէլին՝ գարչը
տուրապու աշոտ . վէ ուղագտան մուսէսին կեօրտիւ կէ
կիպի՝ երլտըրլա՝ դարղը կէնտի օլտուսունա . եիթիլ
տի մուսէս , վէ ետիթտիլանլա պաշլանա վուրունպ՝ եար
տը տէմիր պաշլալընը . վէ տեօրթ դարափընը տիւլ
ման ալտըգտա՝ չօղունու եկրէ երգտը , վէ ճէփիսի
նիտէ տիլթրէլէլի . վէ օնլար գաշարիլէն՝ գափտը
մուսէսի օլթատան . վէ ճէնիւզ ճանը թէնտէ իքէն ,
արտը սըրա չէլլիլէլի սիւրիւյէրիլէլ օրաուսունա կէթի
րիպ օնու՝ միլ չէքտի կեօղլէրիննէ . վէ թէմամ ուտի
մէմլէլէլինի զապգ էտիպ՝ եէնի փաշա գօտու օրայա՝
ամրամ ալտը , քի չօք գուլլէլէլի օլտու զունտան ցլիկ
տէրլէրիտի օնա , եանի պուլաճըր :

Ճէնիւզ աշոտ կէրի տէմմէլէլին՝ օնուն գարտաշ ու
բաա՝ քի պէյլէր սիլի էթմիլիտի աշոտ , օնա իփրադ ի
լէ

չէ հասեալտ է թախկինտէն՝ քէնտխտիլէ պիր է թախ դայ-
նաթատընը՝ քի տիխազարըն պէյի իտի՝ ատը գուը
գէն. վէ էօլտիւրմէք իսթէտի աշոտու : Սշոտ տեօն
տիւքտէ քէնտի շէհրինէ՝ չաիրճագ տէվ շիրտիլէր ծն
լար պիր էզ պահատըր քիմնէլէր. վէ կիզ լիճէ էօլլա
տըլար աշոտուն իւզէրինէ : Վ աֆիլ պուլունտու ա-
շոտ, վէ վագիթ պուլամատըղընտան՝ հէմէն էվ ուշագ-
լարընը տէվ շիրիս, աբասըն օղլունու տախի՝ կիւճ ի
լէ աթաը քէնտխտիլի թէքրար ուտի մէմլէքէթինէ :
Վ է օրատան վէ գուզարք էյալէթինտին, վէ զայրը
էէրտէն ասքէր ալլայ՝ տիւշտիւ գուըգէնին մէմլէքէ-
թինէ՝ էանի տիխազ սիմթինէ. վէ ազ վագիթտէ
խսրապ է թախ մէմլէքէթի :

() Նուն գաշտըղընը տույնայըպ աբաս վէ գուըգէն, վէ
գըյաս էտիպ քի սարայընտա տըր, ծնուն իլին ափան
սըզ սլաստըլար սարայընը. վէ իշի տույաուզ լարընտա՝
ուլամնտըլար. վէ էօյքէլէրինտին էաղմալատըլար
նուն շէյլէրինի. վէ էօթէյէ պէրիյէ տիւշիւս՝ չօղ սաը
գընթըր լըզ էթախիլէր : Տեմտիւ աշոտ. վէ պունլարա
չօգ քէրլիէ չօգ ճէնքլէր էտիպ՝ տալիմա իսթիքն օլ-
տու : Վ է լաքին ծնլար ճէնքտէն վազ կէմլէտիքտէ՝ ա-
լայա կիրտի վոսակ սիւնի. վէ ընճայ իլէ՝ հէմ զայրը
շէյլէրիլէ՝ պարըշտըրտը պունլարը էիւզտէն :

5 : (1) էէրար էէնճէ աշոտուն էիտիլէրէ :

Դ. 2 = 23 :

Պաղար կեօրտիւ աշոտ քի պարըլըզ էթտիլէն վա- 922 :
տակ սիւնի՝ աբաս վէ գուըգէնիլէ պիր օլուս՝ քէն
տիսինի տէքէ կէթիլէճէք, գուլթու ծնու, վէ տէ-
միլիէ վուրուս՝ կայեան տէտիքլէրի գալլէյէ գասու :
Վ լունու իշիթտիքտէ աշոտուն գալլաթատը սահակ՝
փէք կիւճէնտի. գէրէ ծնուն պէօյիւք տօսթու իտի
վոստի. վէ պաշտար ծնա գարըլ տիւշմանըզ կիօս
թէրմէկէ. խուսուսաքի աբաս վէ գուըգէն պիր գա-
լափտան ծնու տիւրթէրլէրիտի աշոտա գարըլ : Վ ու
իշի աշոտ տույաուզ տա քէնտխտիլ տիւշման օլտու
դայնաթատըն : Վ քիտիտէ պաշտարըլար ասքէր էըղ-
մաղա. վէ հաղըրլանտըլար ճէնէկէ : Ելէ պիր գալ-
պէօյիւք նախարարըլար տրայա կիրիպ պարըշտըրտըլար

սլուռնարը : 1) Է գաղթի օլտուն սլու պարը շրգ տէրի պիր մուհապպէթի քեաղատ եաղտըար եհմին իլէ՝ իքի եօրնէք . վէ խաչ նիւանը իլէ միւհիւրլէյիպ՝ պիր քեաղատը պիրինէ : վէ քտիլէր , օ պիր քեաղատը օ պիրինէ : 1) Է հէքքէս կիթտի քէնտի եհրինէ : 1) Է լաքին գուրգէն՝ ափսաղարըն սլէյի , վէ աբաս աշոտուն դարսալը , կինէ պիր օլուպ՝ պաշատըար եիւրիւմէկէ վէ երգմաղա աշոտուն եհրլէրինի , վէ կիւրծի փատիւահը ատրնէրսէհին սէմթլէրինի . քիւլլաք աշոտ տախի օւլարա եարարմճի խտի : 1) Է օլտուգտա՝ աշոտ փաշտիւահ վէ ատրնէրսէհ ապէրլէրինի ալըպ եիւրիւտիւլէր սլուռնարըն իւղէրինէ . սլուռնար տախի ճէմ օլուպ դարը կէտիլէր : 1) Է քրքըշտըգտա գուրգէնիլէր սալանաճալըպ՝ կէրի լէքիտիլէր , վէ օրմունլար տէրլէրինէ սըղընտըար . Էօյլէ քի գրմըլտանաճապ դապէթլէրի գալմատը . վէ չօղու տախի օրատա աշոտուլարըն օգունտան տիւշիւպ հէլաք օլտուլար : 1) Է ճիւմլէսի տէ գուրգէն դարափրնտան պաշատըլար պարըշրգ իսթիւմէկէ , պէօյլէ սեօղ վէրլէրէք քի շիմտէն սօնղրա աշատա միւպի օլտունլար . վէ հէր նէ գատար դարար էթտիլէրսէ՝ Էօտէսինլէր :

Հաչան աշոտուն գալնաթատը սահակ իշիթտի քի աշոտ գուրգէնին իւղէրինէ վարմըշ , պիր գաչ քիլմինն նիփապը իլէ թաքրար օնա տիւշման օլուպ՝ աքէր հազըրլատը սէքիլ պինտէն ղէյատէ , ճիւմլէսի տէ տէ միր պաշլըղը վէ զըրիլը՝ պաշտան ալաղէտէք տէմիլէրէ դարգ օրմիլ . վէ ուտի մէմիլէքէթինէ եիւրիւյիշ Էտիպ լէթէճիլէքլէ սօյտու թալատը աշոտուն եհրլէրինի . օնտան կիլիպ գուգարք վիւլայէթինէ՝ ալար կայեան դալէսինի . քի աշոտ օրայա հապս էթմիլ խտի վասակը , վէ պիր գաչ ասի նախարարլարըն գարըլարըն : 1) Է վասակը օնտան ապատ էսիպ՝ օպիրլէրինի ալար պիլէսինաճէ , վէ կիթտի պիր ղալըր գալէ իւղէրինէ՝ քի կայեան դալէսինէ եաղըն խտի . օնու տախի ալըպ՝ գալէտէ օլանլարը գըլըճտան կէշիրտի . վէ օ սէմթլէրտէ հէր նէ գատար թարլա վարիսէ՝ քիմինի եաղար , քիմինի վապիթսիլ պիշտիլուի . վէ չըգտը կիթտի օ մէմլէքէթին տաղլըգ սէմթլէրինէ :

1) Է սլուռնարը աշոտ պիլմէյէրէք՝ գուրգէն իլէ պարըշրգ սեօղինի քէսէրիքէն՝ գարա հապէր եէթիշտի օնա :

Շաշտը աշոտ՝ քի պօւ նասը իշ տիր տէյի : Հէմէն
հարպիճէ իւ իւգ իկիտ պիւէսինճէ ալըպ . վէ պիր է
պիսիոպոս , վէ պիր գաչ էկէղէցական՝ կիթտի դու
գարք սէմթինն : վէ սահակըն նէրէտի : օլտուղունու
տուլուպ՝ կէլտի չըգտը պիր աէփէճիք իւսթիւնն . վէ
չիւնքի չօգ էօրղուն իտի ասքէրի , չըգտը աշոտ էօգա
ըըճա պիր դայալըգ իւզէրինն . վէ օրատա րահաթ
լանտը՝ սանքի պիր մէթին գալէտէ օլուր կիպի : Սա
պահ՝ օլմատան՝ եպիսկոպոս իլէ հապեր կեօնտէրտի
սահակա՝ քի վազ կէլտին պու իշտէն , վէ օ իքի գալէյի
տէ կէրի տեօնտիւրպին :

() տախի եպիսկոպոսու էանընտա ալը դօյուպ , պէն
քէնտիմ՝ տէտի մա ճէվսպ վէրէյիմ գըլըճըմա : Սէ
իհթիշամլը ալայ տիւզիւպ կիւնէշ տօլմատան կէլտի ,
օ տէիէնին չէվրէսինի գուշաթար . իլէրիսինէ տուր
ղուրտու գալգտնլը էաէալարը . օնլարտան սօնղրա
աթլըլարը . վէ օնլարըն պազիլէրի տէփէնին էթէ
կիտտէ : աթ օյնատարապ էօթէ պէրի կիտիպ կէլըրէ
իտի . վէ էօյլէ կէօսթէրիլէրիտի քի սանքի աշոտու
տուզաղ իլինտէ կիպի պօղաճագլար : Սիւնէշ տօղ
տուլտա սիլաշլարըն իւզէրինտէն չէիտի փարլայրպ
սահակըն օրտուսունու աճայիպ պիր չէյ կէօսթէ
րիր իտի :

Սէօյլէ պիր ալայլը թէտարիքի կէօրտիւքտէ աշոտ ,
քէնտի իւ էիւգ ասքէրինտէն էօրղունլարընը էիւգ նէ
ֆէր դատար օլարապ ալը դօտու օ գայալըգ իւզէրին
տէ . տաթ իքի էիւգ քիլի իլէ կնտի աշաղա . վէ դօյ
նունտան չըգարըպ էէմին քէալատընը քի սահակ վէր
միշիտի օնա՝ ալլահըն հուղուրունտա աշտը , վէ օնու
իտալըն ալթընա պաղլայրպ (չէրէ տայիմա իտա , կէօ
թիւրիւր իտի պիւէսինճէ) էիւրէքլէնտիրտի ասքէ
րինի :

Հաւան սահակըն ասքէրի պալլատը էիւրիւյիշ էթ
մէկէ , պունլար զաֆիլէն էըլտըրմ կիպիլիւզէրլէրինն
սիւշիւպ՝ էօկլէրինտէ օլանլարը գըլըճտան կէլիտի
լէր . օպիլլէրի գալալըմ տէրիքէն՝ ճիւմլէսինի տէ
դըրտըլար՝ քիմ վար իտէ . տաթ սահակ վէ օնուն օղու
դրիգոր գալտը . պունլարը տախի դութտու աշոտ , վէ
կէօզլէրինի չըգարըպ գօյ վէրտի , քի նէրէյէ իսթէր
լէրտէ կիթսինլէր : Սէ քէնտիտի սահակըն էյալէթի
նէ

նէ կիրիս' օ քի գարդման տէնիլիր՝ զապդ էթտի ճնու .

վի ճնտան տէ ճնիւս կէլտի դունին շէհրինէ :

() սէմթէլերտէն իրազ լանտրգ տա աշտ' օ երլ ասի օլ տու ճնա ցլիկ ամրում տէտիքէլերի , քի աշոտ ճնու փաշա էթմիլիտի ուտի մէմլէքէթինէ . վի օ սէմթէլերին պէլլէլերինի տէ ասի էթտի : Հինիւզ աշոտ պունու տոլ մատան' պիր գալ նէգիւր ասքէրիլէ տէ ճնտիւ օ սէմթէլերէ : Եօլտա կիտէրիքէն հասկեր ալտրգ տա' տու տօղրու կիթտի էգեր փատիլաշրնա' ասքեր ալմալա : () տաիւի հէր նէ գատար աթլուր վարիսէ վերտի ճնա' հէ փիսիսէ տէմիլ գրիլլը : Վու ասքէրիլէ կիթտի աշոտ ուտի մէմլէքէթինէ : վէ պաղտը քի ամրամ հիստալսըգ ասքէրիլէ օթուրմիլ քիւր չայըն Եանլարընտա օրմանլըգ իլինտէ : Վ է չիւնքի էգլլէ Եերտէ ճէնը օլա մազ' կերի շէքիլտի : վէ պիր Եմին Եէրէ Եէրլէշտիրմէք իսթէտի ասքէրինի' քի ըահաթ էթմինլըր : () սէմթէլերտէ պիր Եիւքսէք Եէրտէ գալէ վարիտի , տէօլթ Եանը ուլուրում . վէ իլինտէ հիլքիմնէ Եօլ . պիր տարաճըգ պօղաղտան չըգտը աշոտ օ դալլէլէ :

Վուտու տու յուրգ տա ամրամին ասքերիլէ կէլիւլ օ Եօլուն աղգընը դութտու . Եօլլէ քի իլինտէ օլունլար սանքի պիր դաիէսէ գափանմը կիպի օլտուլար . նէ Եօլ վար դաշաճագ , նէ շէլ վար Եէլլէճէք . վի նէ սու վար իլլէճէք : Վ Եօլլէ օլտուր տա' իլինտէ օլունլար աշոտտան կիլլի սեօղ վերտիլեր տիւշմանլարա' քի օ կէճէ աշոտու պաղլայըլ էլլէ վէրէլլէ' պու շարդ իլլէ քի գօլլէրսինլըր քիտիլլէրինի : Տուտու աշոտ նիլէթլէրինի . վէ գօրգույա տիւլիւս , պաղտը կէօրտիւ քի չարէ Եօգ . հէմէն կէճէիլլէ ափանսըգ աթլնա պինիս' քիտի ասքէրինի Եարալագ չըգտը տարաճըգ Եօլա . վէ ճնտա տիւլման Երղնսղընը արալայարագ , վէ ճնլարըն գալապալղընը սեօքէրէք , ըուղկէար կիպի սալուշտու կիթտի : Տիւշմանլար շալլայ ջօգ ութանսըլար . վէ տարղըն տարղըն իլլերի կիրիս' սօյտուլար աշոտուն ասքէրինի . վէ լաքին սալը վերտիլեր ճնլարը : () ըատան կիթտիքտէ աշոտ' վարտը կիրտի պիր Կալլէլէ' տուր կաքաւաքար . ճնտա պիր էգ ըահաթլանլալ' Եիւզ պահատըր քիմնէ իլլէ չըգտը կիթտի սեան ատա սընա . վէ չիւնքի պէգմիլ իտի ճէնքտէն վէ միլլէթտէն' պիրէզ վադիթ էլլէնտի օրատա : Վ Ենաիարարլարլէ

քիչտի քէնտի եւրբէրինէ . հէր քէս քէնտիսինի դօ-
րույուպ , հիչ սիրիսի պիր եարարմ կէօսթէրմէ տի աշ-
շտաւ . Սալթ գէորգ մարգպէտունի տէտիքլէրի՝ աշոա-
տան իզին ալըպի իկիրմի քիչիլէ կօթէ պէրի կէզէ
րէք ծնու պունու գայըրպ գարուր իտի :

6 : Սէրբար իքիճէ աշոտան կէնիւնաթէ օլան իշլէր . վէ սաթ-
իւննուան վէ իեօգորոտան իւննուշիւս օլմալար :

Դ . 24 = 26 :

(կիւնլէրտէ աարպէճան ոստիկանը եուսուֆ պիր 923 :
միւսպաշիր Էօլլատը հայաստանա՝ աար նրար . յհհ :
պու Էվլէլ պիր դալ կիւն օթուրոու նախջոնանտա .
վէ ծնատան կէլտի գոնինէ : պադար կէօրտիւ քի աշոտ
փատիշահլըպ սամի կէրի տուրմիշ , վէ նախարարար պիր
եանա չէքիլմիշ , կէօգ տիքտի սոյմադա : Ղուծտու
սիսակեան բարկէնի վէ սահակը՝ քի իքիսիտէ պէօյ-
իւք նախարար , վէ դապտաշ իսիլէր . վէ աղըր զէնճիլ
րէ չէքիպ սնարը՝ զոնտանա գօտու : Ղուծմագ իւ-
թէտի վէ հէմյոլհաննէս կաթուղիկոսու . ծնուն իշին
կաթուղիկոսուն զալէսինի ալար աար բիւրական . վէ
դալէտէ օլանլարը տին իշին գըլըճսան կէլիտիւ : Սէ
լարին յոլհաննէս կաթուղիկոսու պուլամաար . զէրէ՝ օ
դալար կիթտի բագարան չէհրինէ՝ քի սնաա սարին
լէնիք իտի ապի օլան աշոտ :

Պու իշլէրաէ իքէն նրար՝ չաղըրտը ծնու եուսուֆ ոստի-
կան . օ տախի քէնտի եւրինէ պիր գայըրպնըր գօյուպ՝
աար ըջ՝ չըգար կիթտի եուսուֆուն եանընա քի օ-
թուրուր իտի աարպէճան եախօտ աարպաւտական մէմ-
լէրէթինտէ : Պու ըջը չիւնքի սիւղմէք իսթէտի հայ-
աստանը , նիյլթ էթտի քի էն Էվլէլ աշոտ փատիշահլը
Էլէ կէթիլէ . սնուն իշին սէչտի քէնտի աաքէրինտէն
պին աթլը՝ փիւր սիլահ . վէ պաշլատը կիթմէկէ սե-
ան սէլթթինէ՝ ծնու պունու Էօլտա սոյարագ :

Սիտէրիլէն ափանարդ բասթ կէլտի ծնադէորդ մարգ-
պէտունի իկիրմի քիչիլէ . վէ բջըն աաքէրինի կէօր-
տիւքտէ՝ սապիւր պիր կիղլիճէ եկրէ . օրատա մշղլէ-
րէթ էթտի քէնտի ատամլարը իլէ . վէ ծնարը եիւրէք-
լէնտիրիպ ալլահա սըղընտը . վէ տիւշտիւ բջըն ա-
արնա . վէ ծնու պին նէֆէր աաքէրինիլէ պիր օլատա
պու :

Է
Է
Դ
Դ

պուլուս, սալսը իւղերէրինէ, վէ չօյունու գըրտը, Վառլանլար դաշալըմ տէր իբէն, պունլար դայըր Էօլտան քէստիլէր Էօնկէրինի, վէ դըրտըլար օնլարը. պիր գաշ քիշի գալարդ տա՝ բշիլէ՝ պիլէ տաղը լըպ գալտըլար: Սէ չինքի քէնտիլէրինտէն իւշ քիշի ձէնքտէ տիւլիշ իտի, կէրի տեօնտիւլէր վէ կեօտիւլէր, վէ տիւլման շէյլէրինի սօյուս՝ Էէրլէրինէ կիթտիլէր. վէ պիրէշ րաշաթլանըպ՝ կինէ պաշաւտըլար կէլմէկէ՝ տիւլմանա գարշը տուրմաղ իշին:

Վու իշտէն բշի իֆրանդ իլէ ալնըպ՝ կիթտի տէվ չիւրտի չօզ ղլյատտէ աաքէր, վէ Էիւրիւտիւ կէլտի քի գէորդուն հազգընտան կէլէ. օնու պուլմաւորդտա՝ կէլտի սեան սէմթինէ՝ քի օնտա պուլուս աշտ փատիշաշը՝ դութա. վէ օրատա տէնիշ քէնարլունտա օրտուսունու դուրտու ատսնըն գարշըարնա: Վունու կէօրտիւքտէ աշտ՝ չեօր չեօփ Էէրինէ սայտը ձիւմլէսինի. վէ չափըձադ օն գայըգ հազըրլըպըպ հէր պիրիսինէ Էէտիշը քիշի դօսու՝ հէփիսիտէ օգլու Էայը քէման քէշէր, Էօյլէ թալիւլի քի՝ գըլը շաշըրմաղլար իտի: Վառլարը պեօյլէձինէ տիւղտիւքտէն սօնղրա՝ գաթլանմատը աշտ տիւլմանըն կէլմէսինէ. հէմէն սիւրտիւ գայըղլարը. վէ տիւլմանլարընա գարշը տուրտու տէնիգ իւղերինտէ: Աշտը տիւլման, քի պուշէ՝ ձէսարէթ տիր. վէ լաքին քէնտիլէրի հէնիւզ օգԷայա Էլ վիւրմատան՝ պաշաւտը աշտպուլար օգ սէրփիպ՝ միւղմահիլ Էթմէկէ օնլարը. քիմինի քեօր Էթտիլէր, քիմինի թօփալ պըրադտըլար. քիմինի Էարալը պէրէլի Էտիպ՝ Էէրէ սէրտիլէր, վէ չօղունու Էօլտիւրտիւլէր, դալանլարը տախի գալըրտըլար. վէ օնղրա գարայա չըղըպ՝ օրտունուն մալլնը, վէ ձէնքտէ տիւլէնլէրին թալան շէյլէրինի տէվ չիւրիպ՝ տեօնտիւլէր՝ ատայա կիթտիլէր:

Տայանմատը բշը պու իշէ. վէ պիլմէլլտի քի քիմտէն ալըն Էօձիւնի. հէմէն գալան աաքէրինի տէվ չիւրիպ՝ խըլմ իլէ կիթտի քեղայ տէտիլքլէրի գալնին իւղէրինէ. քի օնտան հայֆընը ալա: Վիլմի տի քի Էաղմուրտան դաշըպ՝ տօլույա րասթ կէլէձէք: () Էրէ օկիւն գէորգ մարգպէտունի՝ բշըն իշինի պիլմէլլէրէք դաֆիլէն օ գալէյի կէլմիշ իտի օն Էէտի քիշի իլէ: Վու գէորգ կէօրտիւքտէ բշըն կէլտիկինի՝ ալար քէնտի

աստամբարներ . վէ գալէտէն տըշարը չըգըպ վէ եալը-
 նըրդձա ասլան կիպի հիւճում էտիպ՝ թարխամար էթ-
 տի ծնուն ասքէրինի . վէ բշրա եէթիչիպ , վուրտու
 խուրտ էթտի պինտիկի ակըն այագլարներ , վէ ծնու
 աշտղա տիւշիւրտիւ . քի կիւճ իլէ եանընտա օլանլար
 պիլը դայըր ակա պինտիլիպ՝ գաչըրտըլար : Վեդը-
 գուն աստամբար տախի գաչանլարը գօլալայարսոգ՝ չօ
 դունու գըրտըլար . վէ սօնղրա ճիւղտէ տիւշէնլէրին
 թալան շէյլէրինի տէվչիլիպ՝ ղայըր եէրէ կիթտիլէր :
 Վէ Լաքին գալէտէ օլանլար՝ բշր կինէ կէլիւրտէյի՝ շէյ-
 լէրինի ալըպ գաչտըլար : Վունու տույուգտա բշր՝
 կէլտի՝ գապգ էթտի գալէյի՝ վէ ծնուն քեօյլէրինի .
 պեօյլէ էթտի պիլը գաչ գալէյի տախի . զէրէ հիւսա
 հապըլգ էտէն քիմսէ եօղիտի : Վէ գէորգ տախի իք-
 րահ էտիպ՝ պիլը եանա շէքիլտի :

Տեօնտիւ նըսր օ կիւնլէրտէ ատըրպէձան մէմլէքէ-
 թինտէն . վէ կէլտի օթուրտու դունտի : վէ կաթու-
 ղիկոսարանը զապգընաալըպ՝ գօնապ եէրէ էթտի հըգ-
 մէթքեարլարնա . վէ ծնտան սօնղրա պաշլատը աճը-
 մագլա գայըրմաղա միլէթի . վէ հիւ պիլը քիմսէյի
 տօգունմատը . սալթ վէրկիլէրինի տէվչիլիպ՝ հէփիլ-
 սինէ ակալըգ էտէրիտի :

Վթուղիկոսարան կիթտիլտէ՝ կաթուղիկոսութիւն 924՝
 տախի գալչտը դուն շէհրինտէն . ծնուն իլին յուհան 957՝
 նէս կաթուղիկոս չըգտը կիթտի վսասուրակսն մէմ-
 լէքէթիսէ գապիկ փատիշահըն եանընա . վէ ծնտա պիլը
 էգ ռահաթ պուլուպ՝ պիթիլտի հայ թարիխինի քի
 էփլէլտէն պաշլամիլ իտի եազմաղա . վէ օրատա եօլ-
 տիւ . 27 . երլ կաթուղիկոսըգ էթտիքտէն սօնղրա :
 Վունուն կիւնիւնտէ իտի թուլմա արծրունի , քի արծ-
 րունիլէր իւթիւնէ չօգ շէյ եազտը , վէ գայըր հիքեայ-
 Էլէր :

Ստեփաննոս իքինձի՝ յուհանէս կաթուղիկոսուն եէ 926,
 րինէ կէչիպ օթուրտու աղթամար աստաքնտա . վէ 956 :

էօմրի աղ օլուպ պիլը երլտան սօնղրա էօլտիւ :

(Ը) Վեդորոս պիլրինձի՝ ստեփաննոս էօլտիւքտէ՝ կէլտի
 ծնուն եէրինէ սղթամար աստաքնտա : Վունուն կիւ-
 նիւնտէ գապիկ վսասուրական փատիշահըն պիլըլէք էթ-
 մէք իսթէտի ռումլարլա . վէ պիլը մուֆասալ քեաղատ
 եազտը ստանսլա տրիփոն պագրիկէ՝ վէ ռամանոս
 կայ-

կայսերէ քաղկեդոն սինադոսու իշին . վէ լաքին ծնուն
ճահտը պօշա չըգար . զէրէ ոււմլար իսթէմէտիլէր .
վէ, ճիլասլ եւաղմատըլար . զէրէ, պիլտիլէր քի տիքիլ
դուծմայաճադ .

927. Սիր էղ րահաթլըգ պուտուգտա հայաստան՝ նըսըն
յհհ. կինըլքինտէ, աշոտ փատիլահ հեօղլքինի աչըպ՝ տաշ
լատը փատիլահ չըղընր էյիճէ գայըրմաղա պիր եըլ գա
տար . վէ, գարտաշը արաս իլէ տարըլըպ՝ տահա իխ
թիարլանմոտան էօյտիւ . տէվլէթի սիւրտիւ . 14 .
սէնէ,՝ պապասը էօլտիւքտէն սօնըրա :

7. Բասըն վագիէ . վէ էվլէլէ եշէլէնէն վէ աւանիւնըն
իսիւղէլէս օլմալը :

7. 26 = 27 :

928. Բաս՝ երկաթ աշոտուն գարտաշը փատիլահ օլտու
յհհ. հայլարա՝ ճիւմլէ նախարարլարըն իսթէմէսի
իլէ վէ գաղիկ փատիլահըն էլիլիլէ . վէ, թախթ էթտի
գարա շէհրինի՝ քիւլիւք վանանդ էյալլէթինտէ՝ շիրա
կա եաղըն . Սաշլատը կէզմէ կէ տօլաճաղա հայաս
տան իշինի , վէ եօլսուգ շէյլէրի տիւզէլլէմէկէ , վէ
հէրքէսին իլինի կեօրմէկէ՝ քէնտիսինէ եարտըմ ճի է
տէրլէք գէսըգ մարդպետունիլի . վէ տեօրթ դարաթը
նը էյի կեօղէտիլէք՝ հայաստանը րահաթլանտըրտը :

929. Լիթ տի նըսըն եանընա . վէ սուս մուհտայլլէթ կիօս
յհհ. թէրիպ՝ սնտան րաղպէթ կեօրտիւ . վէ, րէճա էտիպ՝
զէնճիրտէն չըգարթատը իլի սիսակեան գարտաշալըր .
կաթուղիկոսարանը տախի կէրի ալտըր . վէ լաքին ծնտան
սօնըրա հիլ քիմսէ, սնտա կաթուղիկոս օլմուրմատը :

932. Սեօյլէճինէ տիւզէլլէրալ, հայաստան՝ չօգ քիմսէլէր
յհհ. գալմըլարտան՝ տէ սնտիւլէր՝ սաքին օլտուլար եէրլէ
րինտէ . չօգ վանականլար տախի եանի քէշիլէր կէլիպ
վէ, թամիլը Լաիպ՝ էէնիլէտիլէր մանասթըրլարը . վէ
պապիլլէրի էէնիտէն Լափտըլար եիւզտէն զիյատէ : ()

935. Ղաման եափըլտը նարեկ տէտիլլէրի վանը , վէ իլին
յհհ. տէ օլանլար ճիւմլէսիտէ նը վէ ալիմքիմսէլէր :

Պու զամանլարտա ոււմլար իլինտէ զուհուր էտիպ՝
նամտար օլտու Երմէնիլէրտէն պիր գաշ քիլի , հէփի
սինտէն զիյատէ յովհան գուրգէն . քի ոււմլարա սէ
րասքըր օլուպ՝ կինսաղուսու ասքըլլինէ հիւքմ էտէք
իսի :

Խտի . պու չօդ պեօյիւք իշլէր էթմէքլէ՝ օլտու մէշհուր
 Կահրաման քէլիսարիոս սերտսքէր վի . ներսէս պատրիկ
 կիպի : Վէլգալք Կարտաշը թէսփիլէ՝ խաղտիք մէմ-
 լէքէթինէ փաշա օլուպ՝ պեօյիւտիւ . վի . ծնուն թօր-
 նու յոլճաննէս չմէկիկ տէտիքլէրի՝ ոլիւր վաղ իթատն
 սանդուս կոյսը օլտու :

Սօլտիւ օ վաղ իթլէրտէ աշոտ շապուհէան՝ քի ասիլիք-
 լէ փատիշահ օլմիշիտի . վի . նապէտիտ օլտու փատիշահ
 լըղը : Սէլքիննի եր լը էօլաիւ Կադիկ արծրուհի՝ քի
 փատիշահ օլտու վասպուրական մէմլէքէթինէ . վի .
 'նուն եէլիինէ կէշտի օլլու աշոտ դերենիկ : Վոլ դերե-
 նիկ աշոտ՝ պիր Գալ ատամըն սեօղինի տիյնէմէքլէ ման
 սըսլընտան ազլ էթտի պապասընըն սերասքէրինի ատը
 ապլխարիպ հաւնունի՝ քի չօդ . պահասըր վի . Գուլլէթ-
 լի քիմնէ իտի . վի . ծնուն եէրինէ սերտսքէր էթտի սար
 Գիս ատըր պիրինի :

236
 237

Վոլ իշէ ապլխարիպ չօդ կիւճէնիպ կիթտի Գուտուրթ-
 տու դերենիկ աշոտա Կարշը՝ հէր տէտիքլէրի էյալէ-
 թին պէյինի : () տախի հէմէն ասքէրինի տըրպ կէշտի
 սնձեացեաց էյալէթինէ . վի . հայլարը Գըրըպ Գութ-
 տու դերենիկ աշոտու . վի . քէնտի շէհրինէ կեօթիւ-
 րիւպ՝ Կընտանա Գօտու . վի . հէր նէ Կաւման քի սէլիւրէ
 կիտիճիք օլուր իտի՝ ծնու զընտանտան չրգարըպ պիլէ
 կեօթիւրիւր իտի աթիլէ՝ մատխարայա ալմաղ իլին :

Վոլնու սուլտուգլարընտա քահանայար , վի . քէշիշ-
 լէր , ճիւմլէսի պիր ադըգտան պէտտուլա էտիպ իլէն
 տիլէր սալլխարիպէ : Վօրգտու ապլխարիպ , վի . էթ-
 տիկինէ փիշման օլուպ , ուտու իլէ հասլէր վէրտի դէ-
 րենիկ աշոտու . նէգաման քի տէտի օլա իլինտա սէնին
 իլէ սնլար օյնար , սէն աթը սիւր , էիւրիւ կէլ տէնիզ
 դարաֆընա . պէն սէնի Գուրթարըրըմ :

() լտու ոլիւր կիւնքի կինէ աշոտու օվայա կեօթիւրտիւ-
 լէր տիւլմանլար . վի . պաշլատըրըր ծնու մասխարայա
 ալըպ ըիւսփայ էթմէկէ , չըպուգլա վուրմաղա , վի . զայ-
 րըր ըէգիլ լիք էթմէկէ : () տախի շաֆա դարըրնա ոլի-
 րինին չըպուգլունու Գափտը՝ վի . աթընա տիլկին էտիպ
 կիթտի օ դարաֆա քի ապլխարիպ ծնտա կիլլէնմիշի
 տի : Վրտընա տիւլտիւքտէ տիւլմանլարըր Գարշըր Գօտու
 ապլխարիպ , վի . ծնլարըն չօղունու Գըրըճտան կէշտիպ
 դալանլարը կօկիւնէ Գաթալ :

()

() սիւրբիւտէ : պիր եափուզ սիյահ արաս պար խոտի , պու
 օ գալապալըդ տա կերի տե օնիւպ՝ եալըն դըլըճ՝ էիւ-
 րիւտիւ ապլիսարիպ իւղէրինէ . օ տախի գըլըճընի սօլ
 դարաֆընա կ'նտիրիպ՝ եալտը օնու պէլինէտէ.ք . վէ աթ-
 իլէ պասըպ օնուն իւսթիւնէ՝ սէյիրթտի տիւլման
 լարըն արտըսըրա : || Է լաքին օնլար շէհիլէ տիւլիւպ՝
 գափասըլար գափուլու . պագար կ'երտիւ ապլիսարիպ
 քի պիր շէյէալէմէ՝ վուրտու խանէրինի տէմիր գա-
 փույա . վէ օնու օրայա սափլայըպ՝ էյլէճէ պըրսագար :
 () յոտան կերի տե օնիւպ ալտը կ'եթիւրտիւ աշոտ դէ-
 րենիկի քէնտի թախթընա . քէնտիսի տէ պէտտուվա-
 տան գուրթուլու պէյիւք մէրթէպէյէ կ'երտի : || Իր
 գալ էլըտան սօնդրա էօլտիւ աշոտ դերենիկ . վէ եկ-
 րինէ կէլտի քիւլիւք գարտաշը տալ ապուսահլ ճամա
 գասպ :

- 936 : **Է**ղիլէ՝ թէոգորոս կաթուղիկոսուն գարտաշը՝ օն ալ-
 յձէ՝ նէտէն սօնդրա օ էօլտիւքտէ՝ պու եկրինէ կէլտի աղ-
 թամար աստալնատ , վէ 5 . երլ կաթուղիկոսըգ-
 էթտիքտէն սօնդրա , պիր գալ քիւլիւք նիֆագը իլէ
 աղլ օլտու . վէ լաքին օնուն սաղլըղըտա գալըր կա-
 թուղիկոս դօմատըլար եպիսկոպոսլար : || Է քէնտի
 էղիլէ իքի երլ տահա մանսըպընը սիւրբիւպ՝ էօլտիւ :
 943 : **Է**նանիա մուկացի՝ վարադայ վանքըն առաջնորդու ե-
 յձէ՝ ղիլէնին եկրինէ կէլիպ վէ կաթուղիկոս օլուպ՝ օթուր-
 տու աղթամարտա . 5 . սէնէ . 17 . սէնէ տէ վարադ-
 տա վէ անիտէ : || Ենուն կիւնիւնտէ յակոր եպիսկո-
 պոս սիւնի՝ պաշտար ֆէնա մէղհէպըրէ եկլթէնմէ-
 կէ , վէ հերդէ սեօղէր սեօյլէմէ կէ . օնլարտան պիրի-
 տէ պու քի՝ եպիսկոպոսլարա կէրէքմէզ տէտի կաթու-
 ղիկոսա միւղի օլմագ . վէ 304 քիւնէլէրի աղտըրըպ՝
 քէնտի դարաֆընա ալտը . վէ լիւնքի վագ կէլմէտի
 պու էօլտան անանիա կաթուղիկոս նզովէլ էթտի օ-
 նու , վէ օնուն ճամիւրալընը : || օնդրա յակոր եպիս-
 կոպոս էօլտիւքտէ՝ կէթտի անանիա կաթուղիկոս սիւ-
 նիք մէյլէրէթինէ , վէ ճէմուաթը քէնտիսինէ միւղի
 էտիպ՝ նզովըտան չեօղտիւ օնլարը . վէ արքեպիսկոպոս
 տիւրտի օնլարա վահան ալտը պիրիսինի՝ բագք էյալէ-
 թինտէն , վէ օնա իլլին վէրտի՝ քի խալ կ'եթիւրէ էօկի
 սըրա , հէր նէրէյէ վարըրտա . վէ քէնտի օրատան տե օն-
 տիւ կէլտի աղթամարա :

() վստիթէրտէ ստրինլէնիւր իտի մակ մէմլէքէթին տէ գաւթի մտլը Եպիսկոպոս օ մանասթըրտա՝ քի ուխտ ապարանից տէնիւր իտի , պիր աղիղ վէ ալիմքիմ սէ : Էջլէ քի Էօլաիւքտէն սօնղրա՝ չօգ միւճիգէթէր սլուր իտի օնուն մէ գարրնտան : Վրա ազիզին դարտա շը օղու պունուն մէ գարրնտան թօփրագ ալլալ կիթտի ուում սէմթինէ : Վ Է օնտա մէրթիպէյէ Էրտի . վէ մանդլաւտ տէնիլտի . վ օ թօփրաղըն գուվլէթիլէ չօգ միւճիգէթէր Էթտի . օ դատար քի վասիլ կայսր վէ օնուն շէրիքի կոտանդին՝ աշիքեարէ կեօրիւպ շաղ տըլար . վ օ օրուն եւրինէ շէօհրէթ վէրմէք իսթէ տիլէր : Վ Է շինքի օ օրուն խըսըմը սաեփաննոս՝ օ նուն Էրինէ Եպիսկոպոս սլուր՝ օնա հասկեր վերտիլէր քինէ Էտէլիմ . օնուն իսթէկինի տույտուգ լարրնտա պիր միւքէլէֆ ալթըն խալ Էսփտըրտըլար . վ խաչըն իշինէ Էէրլէշտիրտիլէր պիր փարչա Էֆէնտիմիգին խա չընտան , պիր փարչա թիլէն թաճընտան , սիւնկէրին տէն , Էքսէրլէրինտէն , գունտաղընտան , վէ փէշի մալընտան , վ օր նաճաճինին Էսպապընտան . վէ պու խաչը կեօնտէրտիլէր օ մանասթըրտ :

Վրա պախիլի ալտըգ տա սաեփաննոս Եպիսկոպոս՝ հէ մէն թէգէ Էլ վուրտա օ վանքըր թամիր Էտիպ Էէնիլէմէկէ : վ վանքըն օրթասընտա պիր քիլիսէ Էսփտը նաճաճին ատընա . վ օրայա գօտու օ խաչը : Վրա մատ տէ իւղէրինէ ուղունճա Էազար գրիդոր նարեկացի , քի կեօզի իլէ կեօրտիւ , վ իքի սիթայիլ Էազտը , պիրի սի խաչա , օ պիրիսի օր նաճաճինէ :

Վաշլամիլ իտի օ դամանլարտա աբաս փատիլահ Էտի մաղա դարստա ուլու քիլիսէ՝ հայճա կաթուղիկէ . վէ պէշ Էրտա պիթիլտի , թէմիգ վէ խաս դաշլարտան , պիր միւքէլէֆ պինա : Նիթտի պունու ափիազլարըն փատիլահ՝ աւոր բէր . ալտը ասքէրինի , կէլտի հայաստանա . վ քիւր չայըն քէնարընա օրտուսունու գուրուպ՝ հասկեր կեօնտէրտի աբաս փատիլահա . կէլտիմ քի տէտի՝ սէնին Էէնի Էսփտըղըն քիլիսէի օրհնէլ Էթտիլէիմ կիւրճի ատէթի իլէ . զէրէ իսթէմէմ քի հայ ատէթի իլէ օրհնէլ Էթտիլէսին :

Չօգ աղըր կէլտի աբասա պու քէլամ . թէգէ սինա գոս Էթտի վէ թէֆթիլ Էթտիլտի՝ քի հայլարըն օրհնուն թիւնու նասըլ սըր . վ տույտու քի օր հայրա պետ

պետերտուն գաւառ լմիշ շէյ տիր . հասկեր կեօնտերտի
 բեր փառիշահ . պիպիմ օրհնութիւն վարարը աւտի ,
 սիպէնէ՞ դահմէթ . () օր էթտիքտէ բեր , տույտու ա
 բաս քի մնուն նիլէթի քիլիսէ օրհնէլ աւշիլ , ճէնք
 էթմէք տիր . Մլտը ասքերինի , վէ կիթաի բեր իւ
 զերինէ . գէորգ մարզպետունի տէ պիլէսինճէ . Սէ
 լաբին ասքերին չօղլուղունու կեօրտիւքտէ իլերի վար
 մատը . վէ օ կէճէ սուլուն պերի դարափրնտա գայար
 Սապահ օլտուգտա դէորգ մարզպետունի արասն իգ
 նիլէլ ալլորտը ասքերտին պիր դաշ պահատըր իկիտ .
 վէ մնարլա դարչը եագայա աթտը քէնտիսինի . վէ
 բեր ասքերինի պիրիպիրինէ կէչիրտի , վէ հայլար պու
 դարափտան օգ եաղտրրպ դաշ բրտըրտը մնարը . վէ
 քէնտիլերի պիր եանա կէլիպ՝ փերվասըղ բահաթլան
 տըլար :

Ինկերտ տիւղաիւ բեր ասքերինի . վէ կինէ, օրայա կէ
 լիպ վէ թէգէ սուլու կէչիպ՝ տիւղաիւ հայ օրտուտու
 նա . մնար տաիի ալիլիսթ օլտուգտա՝ արաս քէնտի
 սի , աթլանա պինիպ՝ սալտը ասքեր իլինէ՝ իքի աղըղլը
 գըլըճ էլինտէ . վէ գըլըճը չալսրիքէն՝ հայ ասքերին
 տէ եիւրիւլիւպ՝ գըրտըլար մնարը . չօղու տաիի դաշ
 տըգտա՝ արտարընտ տիւղիւպ՝ քիլինի չայտա սույա
 պօղտուլար, վէ քիլինի տէ գըլըճտան կէչիրտիլեր . վէ
 դաշը բա կէչիպ՝ գաշանլարտան պուլտուդլարընը օլ
 տիւրտիւլեր . բերի տէ դութուպ կէթիրտիլեր արաս
 սըն եանընա :

Մլտը արաս բեր փատիշահը . կեօթիւրտիւ պիլէսին
 ճէ չագ դարս շէհրինէ . վէ սօղտու մնու էլլերի պաղ
 լը օլարապ՝ եէնի քիլիսէյէ . վէ քիլիսէնին եափուսու
 նու կեօթիւրիպ իշթէ պու տուր տէտի օ եէնի քիլի
 սէ , քի սէն օրհնէլ էթմէք իսթերիալն . էլիճէ՞ պագ
 կեօր կեօղիւնիլէ . գէրէ պուստան սմնորա պիր տէ
 կեօրէմէսին . Սէ սմնորա տըլարը կէթիրիպ՝ լըգարթ
 տըր կեօղլերինի . Պուսու տույտուգլարընտ ափիապ
 լար՝ փուս եաս օլտուլար . կէլտիլեր արասա բէճա իլէ .
 վէ չօգ փէշքէշլեր կէթիրիպ՝ մնու պարըտըրտըլար
 եւմին էթմէկ իլէ . վէ բերի ալլուպ կեօթիւրտիւլեր
 մէ մլէքէթլերինէ :

244: Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ ուում սէմթիսէ հապեր կիթ
 յղճ՝ տի քի հայլար ուում՝ օրհնութիւնու , վէ մնարըն
 թէ
 խաղ

խորհուրդը լարընը գապուէ Էթմէղլէր , տաճառ զպար
սեօղ չօղ . օնլար տախի պաշտարար քինտի սէմթ-
լէրինտի օլան հայլարա Էղլէթ Էթմէղլէ , վէ չօղ
սրդը շարմաղա՝ քի ռումճա Էթմիսլէր հէր շէյի .
Էանի հէր տիւրլիւ ռում օլտուլար : Վիւթի գապուէ
Էթմի թէքթար դրոյմէ Էթմիսլէր . վէ քիմիսինի թէք-
թար մկրտէ Էթմիսլէր : Վոննտան Էթմիսլէր չօղա քին-
տի մէքէանլարընը պարագայ կէլտի հայաստանա՝ շի-
րակ սէմթինի , քիմի տի վանանգ դարաթրնա :

Վ Է չիւթի պոնլարըն պաղիլէրի քիմի քիմի կինտի
ռումլարտան մկրտութի ալմը իտի , հայլար տախի
օնլարը թէքթար մկրտէ Էթմիսլէր . գանն Էթմէկիլէ
քի օնլար սոսեճէ ինտան իսմինի մկրտէ օլմիլէր :

Վ Է պեօյլէճէ իլի դարաթրտան խուսուճէ թ գրգը շար-
օ գատար քի Էկէր պիլի պարը շիլ վէ սուլճ սեօղի
ալմադ իսթէսէ իտի , խօրեատ վէ Էօղուն քիմնէլէր՝
օնա ծայթ տէրլէրիտի : Վ Է լաթին ագրլը օլտուլար ,
Էանլոյ Էագրլը իտի՝ քի նիլին պեօյլէ օլտուն : Վիւ
գիւմ առաւ փատիլաճ տախի պեօյլէ շիլ իսթէմէղ ի-
տի . վէ Էկէղէպականլար մատտէսիտի տէյի դարը շ-
մադ իտի : Վ պրէթի օ իտի քի քինտի փատիլաճըղը
ռաճաթլոյ տա օլտուն : Վ Է 24 . տնի պեօյլէճէ գայը 251
ըրպ՝ վէ իսթիարլանլոյ , Էօլտիւ . վէ իրի Էվլատը 26
գալտը , աշոտ վէ մուշեղ :

S : Սէլէնթի աշոտան վաթի . վէ վաթնէր իսթաթիլուէ 26
Խալիլէտէ :

76 . 28 = 317

Լ շոտ իւլիւնճի՝ առաւրն օղու՝ օ քի աշոտ ողորմաճ 251
տէրլէր՝ պապասը Էօլտիլքտէ՝ պագտը կէօրտիւ 26
քի տիւլմանլար պաշտար Էիւրիւմէկի հայաստան
Էօլքէսինի . քէնախիտէ տէվ շիրտի իքի պին գուվ-
վէթլի իկիտ . վէ օնլարա տիւլմանլարա դարըր տու-
րուպ՝ գօլալտար : Վ Է չիւթի ազ իտի սաթէրի՝ գրոգ-
պէշ պին ապէր տաճա տէվ շիրտի . վէ սէրասթէր Էթ-
տի մարգպէտունի գէորգուն օղունու գոււ տալը . օ
տախի տէվ շիրտի իկիլմի պէշ պին ապէր . քի հէփիտի
օլտու սէքսէն պին սաթէր : Վոնլարա աշոտ գանալա-
նըպ չօղ իւլէր Էթմի , վէ տիւլմանլարընը տիթրէթտի :

ժի

S

Sa

961 : Տօգուդ երբ պեօյլէ՞ծ : կիտիպ աշոտ՝ վէ հայ նախա-
նժ : րարլարը ծնուն կ'թափքէրինի պէյլէնիպ՝ կ'իթափիլը
անանիա կ'աթուղիկոտա . վէ օրայա չաղըրտըլար աղ-
ուան փատիլաճընը՝ ատը փիլիպսոս . վէ ծնլարըն կա-
թուղիկոսունու՝ ատը յալհաննէս . վէ պիր պեօյլէք
սինադոս էտիպ անի շէհրինտէ՝ օրատա աշոտու փատի-
լաճ սիքտիլէր :

Պոս պեօյլէ օլտուգատ՝ աշոտուն գարտաշը մուշէղ՝ քի
վանանգատ օթուրուր իտի՝ պիր դաշ նախարարլա պիր
օլուպ , վէ պիր էդ սաքէր երդըպ՝ ծնլարըն պիրլիկի ի-
լէ փատիլաճ օլտու գարս շէհրինտէ . վէ լաքին հեր
գարափտան էմին վէ միւդի վէ եարտըմձի կեօսթիլը
տի քէնտիսինի աշոտա : (Յուն իլին աշոտ տափի ծնա
տօյ ունմատը :

Պունլարըն կիւնիւնտէ տայք տէնիլէն մէմլէքէթին
նախարարը դաւիթ ապլը՝ կայսերտէն րաղպէթ ոլու-
լուպ՝ օ ումթլէրէ՝ կիւրապաղատ օլտու , եանի միւ-
սէլլիմ՝ եախօտ պէյ , զէրէ օ մէմլէքէթ ում փայը-
նա աիւշէրիտի :

962 : () վադիթլէրտէ ամիրապէտին սերասքէրի համոուն՝
նժն : ասի օլուպ՝ չօգ ասքէր իլէ սալտը հայաստանա : (Յոս
դարը տուրաու աշոտ , վէ ծնուն սաքէրինի խուրափ-
խաշ էտիպ՝ դաթտու համոունու վէ կօլաիւրափ :
Պունու իլիթափտէ ամիրապէտ՝ չօգ հաղ կտիպ ա-
ղըր փէշքէշլէրիլէ պեօյլէթաիւ աշոտուն շանընը վէ
փայէսինի . վէ եէնիտէն թաձ կեօստէրիպ՝ թիքար
փատիլաճ էթաի ծնու , շաճի արմէն ատընը վերմէքլէ :

963 : Պոս դատար շանը պեօյլէտիքտէ՝ սոաշատը աշոտ եէ-
նժն : նիտէն տիւղմէկէ հայ փատիլաճլըղընը , վէ մէթանէթ-
վէրտի հայաստան մէմլէքէթինէ : Ետիտը անի տէ-
տիքէրի շէհրին իչ դալէսինի . վէ զայրը չօգ գալէ-
լէր , վէ պեօյլէք պեօյլէք պուրճլարիլէ տօնաթտը ծն-
լարը . պեօյլէ կ'թմէքլէ՝ րաղպէթլի վէ աղիլ օլտու՝
հէմ քէնտի միլէթինէ վէ հէմ զայրըլարընա :

(Յուն մէսլի՝ էյի ամլլէրինտէն կեօրիւնիւրիտի ,
խուսուտա մէրհամէթլի օլմասընտան վէ ուհանի հա-
վիսլէրինտէն . պեօյլէ օլմասը իլին չօգ քիլիսէլէր վէ
չօգ մանասթըրլար եափտը . ֆազըրիտանլէր վէ խաւ-
թալար եէրի պինա էթաի . վէ ծնլարա հըղմէթ էտիպ՝
քէնտի էլլիլէ մանաա վէրիլիտի . վէ տոյլմա ուհֆրա-
սընա

պէնա օթուրտուր իտի՝ քեօրէրի, լծօխաղարր, ույուզ-
լարը վէ զայրը տիւրլիւ սագագ քիմսէլէրի, վէ չօգ
իքրում էտիպ ըղղպէթ կեօսթէրի իտի մնլարաւ 11 է
ֆուգարայը օ գատար սև վրիտի քի հէփ վարընը մն
լարա վրիւրիտի. էօյլէ քի էօլտիւքտի, հազնէսինտի
չօգլուգ աղլէ պուլունմատը. պունուն իլին ողորմած
տինտի, հանի մէրհամէթլի 1

11 է պունուն խաթունու խոսրովանոյշ պունուն կիպի
չօդ. էյի ամէլէր կեօսթէլտի՝ իուսուսա ֆուգարայա
վէ խասթալարա. վէ չօգ քիլիսէլէր պինա էթտի 1
Պու խաթուն եափտը իքի մէջէր մանսսթըր սանա
հինտի, վէ հաղաատա՝ քի պիրի պիրինտին ուղսպտըր
սորալարը պիր սաաթ գատար 1

Պու իքի վանք եափրտըգտա՝ յայրը վանքլար տախի
եափրտը. վէ օ վանքլարտա ստըր սանը վարդպետ-
լէր հասըլա կէլտի. մնլարըն պիրիսի իտի խոսրով առ
ձեւացի տէտիքլէրի գրիգոր նարէկայինին պապասը
քի էփլէլ էփլէնիպ՝ վէ սօնղրա տիւնեայը թէրք էտիպ՝
մանասթըրա կիրտի վէ եպիս օլտու առձեւացի էյալէ
թինի. վէ չօգ շէյլէր եազտը. զիյատէսի իլէ պատու
ըղղ վէ ժամաղիթք իւզէրինի. քի պիր վագիթտին
սօնղրա մոլսէս եզնկացի օնա շէյ արթըրըրպ՝ պէօյիլթ-
տիւ 1 Պու խոսրով եպիսուն կիւնիւնտի, էօլտիւ առս
նիա կաթուղիկոս 22. սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթտիք-
տին սօնղրա 1

11 ահան բաղք էյալէթինտին՝ օ քի առանիա կաթու 965 1
ղիկոստան եպիս օլտու սիւնիք մէմլէթէթինի, առա նժդ 1
նիստան սօնղրա՝ հէփ եպիսկոպոսլարըն իրատէթիլլէ
կաթուղիկոս օլտու. վէ օթուրտու արգինա շէհրինտի 1
Պու չիւնքի էփլէլտին պիլլիւրիտի քաղկեդոն սինաղո-
սօնուն տօղրուլուղունու, պու մոտտի, իւզէրինի, պիր
օլտու ռումլար վէ կիւրճիլէրիլլէ. վէ փլլէթի տախի
պիր էթմէք իսթէտի 1

11 է լաքին պիր գաչ սեօղ աղնամազ քիմսէլէր օնա 969 1
գարըն տուրուպ՝ փլլէթի այաղա գալտըրտըլար. վէ նժլ 1
անի շէհրինտի սինաղոս էտիպ՝ քիւրսիսինտին օնու
պըրագմագ իսթէտիլլէր 1 () տախի տույուպ գալտը
էթրինտին. 5. երլ կաթուղիկոսլըգ էթտիքտին սօնղ-
րա 1 11 է վասպուրական մէմլէթէթինի կիտիպ՝ սրղըն-
տը ապուսահլ փատիշահա. քի զիքը էթմիլիգ պու

քիթապարն . 7 . պապարնտա . Վապուլէ Լէթի ծնու ապուսահէ . վէ պիր օլտու ծնուն Ֆիլքիլիլէ :

970 Վտեփաննոս իւլիւնձի՝ սեան մանասթըրլընըն ռուհ-
նձ թ պանը վահան գալտըգտա՝ սնուն եկրինէ կէփիպ կա-
թուղիկոս օլտու . վէ օ կիւն նղուլը կեօնտէրտի վահա-
նա վէ ապուսահէ . վէ վահան գալտըլըգ եազար օ-
նա , վէ ծնունլա պիր օլանլարա . Վունա տալանամայրա
ստեփաննոս . հիմէն թէգէ պիր կգ պեօն քէփիլէր
տէվ շիրիպ կիթտի վահանըն իւղէրինէ : Հէնիւղ եկ-
թիլմէտէն՝ ապուսահէ վատիլա՝ հէփիսինտի գութ-
տուլուպ , ալթամար ատալլուա օրարա . պաղիլէրի
քի վահանա միւղի օլտու՝ ծնլարը ազատ Լէթի . վէ
ստեփաննոսու գատու կոտորոց բերդ տէտիքիլէրի գա-
լէյի քի ծնաա պիր գալ տլտան սնղորա էօլտիւ . կա-
թուղիկոսլուպու . 2 . սէնէ :

972 Սաչիկ Լիվիլէրի արշարունէ կյալէթին եպիօկոպոսու՝
նիւն պեօյիք սինաղոսլտ՝ անի շէհրինտէ կաթուղիկոս օլ-
տու . վէ քիւրսիսինի գօտու ալգլնա շէհրինէ անիլի
Լաղըն . վէ օրատա Լափար պիր մէհճուր կաթուղիկէ
քիլիւն , վէ մնտան դալրի իւլ քիլիւն եկնի պիլիւ . տրու
դատ գալթանըն Լիլիլէ՝ քի նամաար ուսթա խոի : Վէ
պիր կիւղէլ քիթապարնէ եափըլ՝ չօգ քիթապար ի-
լէ տօնաթտը :

() վաղ իթլէրտէ կայար իաի ստանպօլտա չիլիկի կիււ-
թան հայ միլլէթինտէն՝ յերապօլիս շէհրինտէն՝ քի օ-
նուն տարնա չմիթաթաղ տէնիլտի . պու չմիկիկ քէնտի
տալլըղընտա կայար Լէթի վասիլի վէ ծնուն կոտամէ
դին գարտաշընը . քի պունլար Լիվիլէրի վասիլին թու-
նունուն թաւունլարը տրը հայ ձինտինտէն : Վունլա-
րըն կիւնիւնտէ վահան կաթուղիկոս թէքրար պիրիլը
Լէթի ռումլարլա . վէ քէնտիսի պիր գալ երլտան
սօղորա էօլտիւ . կաթուղիկոսլըղը Լիվիլէրի օլմասըն
տան էօլմէսինէտէք սիւրտիւ . 15 . սէնէ : Վէ իքինձի
սէնէսինտէ էօլտիւ ալտա փատիլա՝ լաղապը ողոր-
մած . ալիլլէթի սիւրտիւ . 26 . սէնէ : Իւլ երլտան
սնղորա էօլտիւ վէվձիսի տաիի խոսըրլանոյլ իա-
թուն . վէ իւլ Լիլատը գալտը սմլատ , գաղիկ , վէ
գուրգէն :

973 Իօլտիւ օ կիւնլէրտէ ապուսահէ արծրունի՝ քի վա-
նիլ . Կիւսիկան կյալէթին փատիլա՝ իաի . վէ ծնուն եկ-
րինէ

րինէ փատիլաճ օլտու ծնուն օղլու աշոտ վան սէմ թինւ տէ . օ պիր օղլու տախի գուրգէն ատլը օթաւրտու ան ձևացի սէմ թինտէ . իւչինճիսի տէ ւատը սենեքէրիմ եուրթ գու թտու ուշտունիք դարափլարընտա , վէ ծն տա հաքիմ իսի :

9 . Իսինճի սֆապըն լաֆիէ :

դ. 30 = 31 :

Սմբատ իրինճի՝ ուղորմած ուշտուն պեօյիւք օղլու՝ 977 : պապասընըն էօլտիւկի կինն՝ եէրինէ կէչիպ վաւ նիգ՝ տիլաճ օլտու անի շէհրինտէ : Պու սմբատ հէր դաւափտան քէնտի տէ վէ թինի էյինճի գայրըրպ՝ ճիւմէ սինտէ էյի կեօրիւնտիւ . վէ հէփ տիւշմանլարա գայրըր տուրուպ՝ էյի սադլատը հայաստանը . վէ շահնշաճ տէնիլտի : Պու սմբատ 979 տէնիսինտէ եափտը անի շէհրին տըշարքի հիսարընը , էնլի , եիւքսէք , պեօյիւք , մէ թին , ալըմնալը կիւճ՝ վէ եէնկիլմէ սի միւշքիլ՝ պիր շէյ . վէ եիւճի պուրճլար իլէ տծնաթտը . վէ տեօրթ դարափընա տախի տէրին վէ էնլի խէնտէգ գաղտըրտը , սէքիզ ելլ չալըշարադ . Վ է շէհր իլին տէ չօգ քիլիտէլէր եափտը . զայրը քիմնէլէր տէ զայրիւ էտիպ պաշգա քիլիտէլէր եափալըար . ճիւմէլէ սի պին պիր քիլիտէ օլտու . էօյլէ քի չօղլու եէմինտէ տէրիտի՝ Նինին պին պիր քիլիտէսի հադգը իլին : Վ է թէմէլ պրադտը սմբատ կաթուղիկէ քիլիտէյէ 989 . տէնէսինտէ սորդատ գալփանըն էլիլիլէ . վէ լաքին պիլ թիրէմէտի :

() վազիթլէրտէ չօգ շէհրէթլէ իտի գրիգոր նախաւրար պահլուունի նիգ էյալէ թինտէ . նը սահակըն գըզը սօյունտան՝ սք գրիգոր լուսուօրիլին սիլիլէսին տին : Պու գրիգոր էօլտիւքտէ՝ իւչ էլլատ պըրագտը , վասակ , վահրամ , տիգրան . վասակ օլտու սէրասքէր սմբատ փատիլաճա . սօնդրա վահրամ . պու վասակըն օղլու օլտու գրիգոր մադիստրուս . վէ ծնուն օղլու գրիգոր վկայասեր :

Պու վազիթլէրտէ իտի նը գրիգոր նարեկացի՝ քի նաւրեկ վանընտա օթուրմագլա վէ օրատա ուհապան օլմադլա՝ նարեկացի տէնիլտի : Պու ազիզ ուհմարլա պիրլէք էթմէք իսթէտի քաղկեդոն սինապոսունու

գապուռ էթմէքլէ, վէ լուքին սեօզ անկլամազ պիթ
գաշ քիշի ծաա գարշը տուրուսյ՝ միլլէթի այաղա գաւ-
տորտըւոր։ Պու սեպէսլտէն պիրէզ վարգապէտլէր,
վէ պէլլի պաշլը քիմսէլէր անի շէհրինտէ սինագոս
էսիսյ՝ տալլէթճիլէր եօլլատըւար քի օ ազիրդի կէթիր-
սինլէր, էախօտ նէ ֆիքիրտէ օլտուղունու տույ-

տունլար։

Պունլար օրսայա էէթիշտիքտէ, չօդ մուհասպլէթ իլէ
րայէթ կեօսթիւրտի պունլարու նարեկայի, վէ էմր
էթտի ծնլար իլին սօֆրա հաղըրլամաղա. վէ հէմ՝ լս-
մարլատը քի կեօվլէրճին քեպասպ էթսինլէր։ կիւնլէր-
տէ տէ ուրբաթ կիւնի իտի։ Եթմէք վազթի կէլտիք-
տէ՝ կեօվլէրճին քեպապլընը տալլէթէ կէլէնլէր կեօ-
րիւսյ, զիյատէսի իլէ իլքիլէ վարտըւար. պու կիւն
փէրհիղ տէյիլ մի վարգապէտ տէտիլէր. օ տախի
պիլմէղլիք սուրէթի կեօսթիւրիսյ՝ ճէվասպ վէրտի քի
աֆլ իլլէյին գարտաշլար. վէ քեպասպ օլմիշ կեօվլէր-
ճինլէրէ տէտիլ դալգըն կիտին պուրաստան, գէրէ պու
կիւն փէրհիղ տիւր. օնլար տախի դամատլանույ ուչ-

տուլար ճիւմլէ տալլէթէ կէլէնլէրին էսկիւնտէ։

Պունու կեօրտիւքլէրինտէ ղայէթ գօրգտուլար, վէ
ութմանտըզ լարլնաան ազիզին այաղընա տիւշիւսյ՝ աֆլ
տիլէտիլէր. վէ անտան չըգըս կիթտիլէր, վէ կեօր-
տիւքլէրինի նապէ էթտիլէր։ () Նլար տախի պունու
իշտիսյ՝ շաշտըւար, վէ սուս օլուս, նիյիթլէրինտէն
վազ կէլտիլէր։

Պու ազիզ գրիգոր նարեկայի կիւնտէն կիւնէ ազիզ
լիքտէ ճօլուս գաշըսյ, վէ պիւթիւն էօմրիւնի տու-
վայա վէ օգումաղա վէրիսյ՝ տալլոր ռուհանի տիւ-
շիւնմէլէրէ. վէ պաթտը ալլահըն մուհասպլէթի տէր-
եասընա, էօլլէ քի թէնտէ սաքին օլարագ՝ ֆէրիշթէ
միսալի կէլինիւր իտի. վէ պունուն իլին լայիզ օլտու
թէն կեօգի իլէ կեօրմէկէ սք ածաժինի յո որդի
դուճաղընա. վէ ռուհուլլահըն նիմէթի իլէ տօլուսյ՝
տիւզտիւ նարեկ տէնիլէն տուվա քիթապընը, քի
միսլի կեօրիւթլէմիշ պիր շէյ տիր։ Ե կերգ երգոյ տէ-
տիքլէրի քիթապըն թիֆսիրինի տախի էափորը, հէ-
նիւզ իկիւմի իքի էալընտա իքէն. վէ ղայրը չօդ շէյ-
լէր էազտը. վէ քէնտիսի տէ հէմէն էլլի էալընա վա-
րըսյ, տիւնէատէն կեօգտիւ վէ կիթտի գափուշտու ալ-

զուգահեռի սեփականինն : Պունուսն կիւնիւնստէ իտի
Ֆրէնկիսթանն սեմթինստ : Եւ մահար , վն Եւ սիմոն .
Իքսիս տէ հայ միլլէթինստն . պունւարուն նասը ապիզ
օլտուգարունր պագ կէօր հայ թարիխինստ : օ Էւլտէ
քի զէքր Էթմիշ իշ . Էլէլլիմ շիմոի պիլլիմ նագ
լիմիզէ :

Հենիւզ սմբատ փատիշահնի գալէսինի պիթիւրմէ 984 :
տէն գողթան Էյալէթին ամիրասը տոր ապուստէլֆ նշ :
պիր Էշ ասքէրիլէ Էիւրլատիւ վասպուրսկան մէմլէքէ
թինն : Պունու կեօրալիքտէ աշոտ արծրունի քի օ
սեմթին փատիշահը իտի՝ ծնա գարշըր կեօստիւրոի
ասլիսարիպ սերասքէրինի՝ քի Էվլլէքի ասլիսարիպին
գարստաշը օլլու իտի . օ տախի ասքէրիլէ ճոհաշ Էյա
լէթինն Էլթիշիպ օրտուսունու գարստա պիր Էէրէ :
Էքէր տէ լահաթլանմազ իչին ասլարունր օթլան
մաղա սալլա՝ Էաթուրլար , վն ույաույա վարտուր :
Հենիւզ ույգուտա իքէն՝ տիւլմանլար Էլթիշիպ գու
շաթուրլար ծնարը . ծնար տախի տարլըղա տիւլիւպ
չօգ գօրգուսլար . վն շիւնքի ծնտա պիր գալէ վարիտի
Էաեաճա օրտա գաշարլար . վն ծնտա գարստալ գալ
տուրլար : Տիւլմանլար տախի հապէր վլրալէր գալէյն
Էլմին Էթմէ կիլէ քի Էկէր սիլահլարունր քէնտիլլինն :
թէսլիմ Էտիպ օ գալէտին կիտէրլէրսէ՝ պիր դարալ
լարր ծնարաւ տօգուսմասին : Պու սեօգլ ինանրալ ծնա
րա թէսլիմ Էթտիլէր սիլահլարունր . վն լաքին տը
շարը չըգորդարըր կիպի՝ տիւլմանլար իւլլէրլէրինն
տիւլիւպ գըլլաճաւան կէլիւրտիլէր , հէմէն սալթ ասլը
խարիպի վն իքի նախարարը սաղ գութուպ կեօթիւր
տիւլէր գողթան Էյալէթինն . վն սմնդա ծնարտան
չօգ շէյ ալլա՝ կէրի շէվիւրտիլէր : Պունլար տեօմալէք
տէ Էօլախ աշոտ արծրունի փատիշահ . վն շիւնքի Էվ
լատըր Էօլ իտի՝ գարտաշարըր օլտու փատիշահ , գուր
գէն վն սենեքէրիմ . գուրգէն՝ անձեաղեաղ Էյալէթի
նն : վն սենեքէրիմ ուրշտունի սեմթինն :

Եօլաիւ օ կիւնլէրտէ մուշեղ փատիշահ , քի օթու 984 :
լուր իտի գարստա . վն մուշեղին Էլրինն : կէլտի ծնուն նշ :
օլլու աբաս : Պու տահա փատիշահ օլմաղտան Էվլլէ
պիր Ֆիրասէթսիզ պեօն չօճուգ կեօրիւնիւր իտի . փա
տիշահ օլտուգաւա՝ ագըլլը վն հալիսլի կեօսթէրտի
քէնտիլլինի . մէթմէպլէր աշտը՝ վն ուշագլարը թէր

պիլյէ՝ ալթընա սօդտու . վէ քէնտի մէմլէքէթինի հէր
դարափտանն նիզամա քօտու . Նասար տախի թէքքէ
տիւնեա էտիպ՝ կիրտի թըին տէալթըլէրի պիթիթըր մա
նասթըրընա՝ քի ծնտա պիր պէյազ դաշտան օյուլմիշ
քիլիսէ վար իտի . վէ ծրատա տայիմա քէնտի տու
վայա վէ ուռհանի տիւշիւնմէլէրէ եւլթէնիպ , վէ էյլ
ամէլլէրիլէ կէլինիպ՝ էօլտիւ :

() կիւնլէրուէ հէր ալթըլէրի էյալթին ամիրասը
կիթմիշ իտի սպահունի սէմթինէ . ծնտան ալթնիլի
քէն՝ ծնուն ասքէրի վասպուրահան մէմլէքէթինտէն
կէլիպ , վէ պիր քէօյէ օլրայըպ կէօրտիւլէր պիր քաշ
կիւլէլ հայ ուշագլարը քի օյնարլար իտի , իւզէրլէրէ
նէ վարըպ դութտուլար վէ ալըպ կիթալիլէր : Պունու
կէօրտիւքտէ սարգիւս աալը՝ հայ պէօյիւքլէրինտէն
պիրի՝ աթիլէ տիւշտիւ արտարընձա , նէ՝ էտէյօրսու
նուզ ալթիլէն՝ մալար պաշապըլար սէօյմէկէ : Պու
սարգիստէ գըղարապ հիւճումէթտի իւթլէրինէ . վէ
սօլուգ ալտըրմայըպ էօլտիւրտիւ մալարը՝ վէ ամիրա
նըն օղլունու աալի օրթասընսուն իքի պիլտի , վէ ալ
տը ուշագլարը :

Հաշան իլիթտի ամիրա՝ օղլունուն էօլմէսինի՝ շարգ
էթտի ասրպտտահան մէմլէքէթին պէյլ իլէ՝ (օ քի
օլթիւնպիւրալ դուին շէհրինի ալմըշդապղ էթմիշ իտի)
նէ՝ իսթէրսուն տէալ՝ սանա վէրիլիմ . էկէր օղլունուն
էսթինի վասպուրահանլարտան ալըրտան : () տախի
շիւնքի էթլէլտէն նիլիթ էթմիշ իտի քի օ մէմլէքէթի
զապղ էտէ՝ հիսապըղ ասքէր տէվշիրտի էօթէտէն
պէրիտէն . վէ ամանսըղ կիրտի վասպուրահան մէմլէ
քէթինէ . օրատա իւշ պէօլտիւ ասքէրինի . վէ էմր էթ
տի քի եարըն էիւրիւսինլէր իլէրի . պիր պէօլիւկի
կիւն տօղլունունա . օ պիր պէօլիւկի պաթըր դարաթընա ,
վէ քէնտիսիտէ օրթատան . քիմսէ գուրթուլաճագ
տէլիլ տէալ , իլլա գըլըճտան կէլմէլի , եախօտ էսիր
օլմալը : Ստպահ օլտուգատ , շատըրընտա էօլիւսի
պուլունտու , վէ ասքէրի թարմար օլուպ՝ տաղլարը :
() նուն էօլմէսինի իլիթտի ասպուտէլֆ ամիրա ,
կիթտի՝ դուին շէհրինի զապղ էթտի : Պու ասպուտէլֆ
ամիրալէ մուհապիլթ շարգըր էթտի պիլգիմ՝ սմբատ
մատիւլահ էէմին իլէ՝ քի տայիմա տօթ զալա . վէ լա
քին էէմինինէ գարլը զայըր ամիրալարա պիր օլուպ՝

ՏՈԳ սրգլէթլերէ սօգտու : Ս է իշի իլերի կիթտիքձէ՛ 989 :
մաղբուրլրդ ալոր քէնտիսինի . օ դատար քի քիլիսէ՛ նլը՛
նին թէնտէհինի պիր եանա դոյուպ՛ գըզգարտաշը գը-
ղընը ալոր՛ նիքեահլանաը . վի՛ օ դարը հօլտիւքալն
սօնդրա՛ քէնտիսի տէ խասթալանը , վի՛ կիւնլերի
թիւքէնիպ՛ հօլտիւ , վի՛ կեօմիւլտիւ մէզարա սնի շէհ-
րինտէ . տէվլէթինի սիւրտիւ . 13 . եախօտ . 12 .
սէնէ :

10 : Ս վիլէի գափի խափլաշէ վափի, վի էվիլէի սարգի-
խափլաշէ վիլէի գափա վարենա :

77 . 32 = 35 :

Սագիկ բազբաւտունի էվիլէի՛ աշոս ողորմածըն 989 :
օրթանաւ օլու քէնտիսի գարտաշը սմաւտ էօլ՛ նլը՛
տիւքալէ եկրինէ կէշիպ վի՛ փատիլաշ օլուպ՛ սնուն կիւ-
պի շահաշ տէնիլտի՛ ագրլը վի՛ ուսլու պիր քիմնէ .
վի՛ գուվլլթ տէ քէսքին օլմագլա՛ կէրի ալոր օ շէհր-
լէրի վի՛ օ գալէլէրի՛ քի տիւշմունլար գափմիշիտի : Ս է
էշի իլերի սէփա պըրաղըս՛ քիլիսէլէրէ շէհրէթ
վի՛րտի . վի՛ անի շէհրինտէ պիր պէօյիք քիլիսէ՛ եափ-
տը : Քէգալիք քէնտի խաթուհու տախի՛ կատրամիտէ
սուլլան՛ էշի սմէլլէրիլէ փարլատը միլլէթ իշինտէ .
պու խաթուհի պիթիլտի կաթուղիկէ քիլիսէյի քի
պաշլամիշիտի սմաւտ փատիլաշ անի շէհրինտէ . վի՛
սնտան սնդրա՛ սնի օլաու հայ կաթուղիկուլարընա
տուրապ. եկրի :

() վաղիթլերտէ փախիլ կայսր քէնտի հիւքմի տլթըն-
տա օլան հայլարըն լօղունու ալոր կեօթիւրտիւ պուլ-
ղար մէմլէթլինէ , սնլար տախի պուլղարլարլա պիր
օլուպ՛ տախ օլաուլար . վի՛ օ հայլարըն պէօյիէ կի սա-
մուէլ գերջանէցի՛ կայսր իլէ ճէնք էտիպ իւթ ջըդ-
տը . վի՛ պուլղարլարա փատիլաշ օլաու : Ս տախ պա-
ըըըգ. էթմէք խաթտիքտէ՛ սամուէլ տիլլէտի սնտան
քի գըզգարտաշըն քէնտիսինի վի՛րէ . ուսմլարա պու-
շէյ աղըր կէլտիքալէ՛ փախիլ կայսր գըզգարտաշ խափնի
պիր ճարիյէ կէօնտէրտի սնա սիփա մեքրապօլիտի է-
լիլիլէ : Պուհու սուլտու գլարընտա սամուէլ փատիլաշ
վի՛ պուլղար պէօյիւքլէրի՛ տիրի տիրի եաղտըլար մեա-
րապօլիտի . վի՛ լօգ քէրրէ ուսմլարլա ճէնք էտիպ
եկնէ :

Եկնկտիւնը վէ եկնկիւտիւնը՝ թաւ առաւելել էօլիւնձէյ
Ետեք :

920 : Պաւ սեպեպտոն օրթայլ : սեօղ տիւշիւս՝ կիւնի : պաշլա
նլթ : տը ռու մլար հայլարը եկրմէկէ , վէ զօրլատրլար քի ռու մ
առիթին : տեօնալիւրսիւնլէր . պաշլատը հայլար՝ ռու մ
լարաւ դարըը քեազատ ետգումադաւնլար տալիս հայլարա
գարըը՝ աղըր սեօղլէրիլէ . վէ ծնուն իւն խաչիկ կա
թուղիկոս հիւ ձէփապ եազմատը . վէ լաքին պիր դա
չը ծնուն աղ գրնտան պիր պեօյիւր քեազատ տիւշտիւ
լէր զըտ սեօղլէրիլէ . քի պու իշէ քայիլ տէյլլ իտի խա
չիկ կաթուղիկոս . վէ կաթուղիկոս քէնսի պիրլէգ տէ
եաշլարալ էօլտիւ . վէ կեօմիւլտիւ մէղարա՝ աղ ինա
շէհրինտէ . կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 16 . սէնէ :

922 : Սարգիս էփլէլքի՝ սեան մանաթըրընտան՝ խաչիկին
նիսա : եկրինէ : կէչիպ կաթուղիկոս օլտու անի շէհրինտէ .
պու պիր եափալ վէ դաթլը վէ չօգ . մէրհամէ թլի քիմ
սէ իտի . պու տարդիս կաթուղիկոս նա հոփսիսմանց
մասունքլարընտան պիր փարչա պուլուպ՝ ծնլարըն տ
տընա քիլիսէ ետիտը անիտէ՝ կաթուղիկէ տէտիքլէ
լի քիլիսէնին եանընտա :

Պունուն կիւնիւնտէ իտի ստեփաննոս տարոնեցի՝ լա
ղապը առադիկ , եախօտ առադնիկ . քի կաթուղիկոսուն
էմրիլիլէ հայ թարիիլէրի եազաը թաւ էփէնտիմիղին
1000 սէնէսինտէք : Պունտան մէշհուր օլտու արիս
տակէւ լաստիվէրտցի՝ քի քէնտի կիւնլէրինտէ օլան
մուտիլէթլէրի փէք կիւլէլ եազաը : Պունլարըն կիւ
նիւնտէ : եկնիտէն տէփրէշտի թոնդրակեցի տէտիքլէրի
իմանսըգլարըն մէզհէպի , վէ կիւձիլէ պասըլտը . պազ
հայ թարիիլինտէ . 77 . 34 :

926 : () վազիթլէրտէ տալք մէմլէքէթին պեօյիւկի դա
նիսն : Էիթ , քի կայսերտէն օ սէմթլէրէ պէյ օլուպ՝ չօգ
գուվլէթլէնմիլ իտի , պիր գալ առիտայա կիւձէնիպ
եիւրիւտի ապահունի էյալէթինէ , վէ մանազկերտ շէհ
րինի զապդ էտիպ՝ դօլտու օրատան եապանձի միլ
լէթլէրի , վէ ծնլարըն եկրինէ թուրթուտ հայլարը
վէ կիւրձիլէրի : Սէ լաքին օ եառլանձի տէտիլիմ միլ
լէթլէրտէ իւձրէթիլէ եիւզ պին դասաը աղէր դու
թուպ՝ կէլտիլէր մանազկերտ իւղլէրինէ :

Պունու տուլտու գտա դաւիթ պէյ՝ հասկը վէրտի գա
լիկ փատիլահա , վէ կիւրձի փատիլահանա , վէ դայ

բըւարընս՝ քի քէնտինէ եարտըմ եւթիսինէր : 11 Է
 Կազիկ եօլլատը ծնա ալթը պին գաւառար սաքէր • վէ
 ալթը պին տէ կիւրճի փաւաշաճը գուրգէն • վէ պիր
 դաւ պին տախի գարստա օթուրան սքաս փաւաշաճ •
 Հէփիսի օլտու իկիրմի պին :

11 Կունլար եւթտիլ օլուպ եիւրիւտիւլէր ապահոնի էր 998
 ալթիսինէ : 11 Է տիւշմանըն չօգլուղունու կեօլտիւրէ- նիւն :
 րինտէ փէք գօրգուլար : Տիւշմանլար եիւրիւլէր էթ-
 տիւրտէ՝ պունլար գօրգուլու պիր եանա գօյուպ, վէ ալ-
 լաճա կիւպէնիպ՝ տիւշտիւլէր իւզէրէրինէ • վէ գըր-
 սըլար թա՝ արճիշ շէհրին գափուսունս վարընճա :
 (Յստան կերի տեօնիւպ տէվշիրտիլէր ճէնքտէ տիւ-
 շէնլէրին շէյլէրինի : 11 Է հայ գարափընտան տիւշտիւ
 պիշ քիշի , քի ծնլար տախի կիւրճի խտի :

11 Է շիւնքի պու իշ դաւթիթ ալէյին էլիլիլ օլտու՝ ծնուն 999
 շանը զիյատէսիլիլ արթտը • վէ օ շէօհթիթ իլէ չօգ- նիւն :
 իլէր էթտի • էօյլէ քի՝ տալք մէմլէքէթին պեօյիլք-
 լէրի ծնա հասէտ էտիպ՝ վէ զէհր դարըտըրըպ ալտը
 զը յը խորհուրդա , վիւճուտինի գալտըտըլար • վէ
 լաքին քէնտիսի հէնիւզ էօլմէ տէն սուլարընր պաղը շ
 լատը • վէ տալք մէմլէքէթին վասիլէթիլէ վասիլ
 կայսերէ թէսլիմ էթտի • զէրէ նէ էվլատը վար իտի ,
 վէ նէ գարտալը :

11 Ելտիւ օ վազիթլէրտէ գուրգէն արծրունի՝ անձեւա 1003
 ցեազ փաւաշաճը • վէ ծնուն իւշ էվլատը գալար • դե- նճի :
 րէնիկ , գաղիկ , վէ ալտա • վէ շիւնքի օ վազիթ պուն-
 լար քիւշիւկ իտի , ամուճալարը սէնէքերիմ փաւաշաճ՝
 քի օթուրուր խտի ուղտունի էյալէթինտէ՝ պաշաար
 հիւքիումէթ էթմէ կի՝ հէմ ծնուն եէրլէրինէ , հէմ
 դալըր գալան եէրլէրէ վասուրահան մէմլէքէթինտէ :
 11 Իր գաւ երլտան սօնդըա էօլտիւ սարգիս կաթուղի-
 կոս՝ քի կաթուղիկոսըղը սիւրսիւ • 27 • սէնէ :

11 Էտրոս էվլէլքի գետադարձ տէտիքլէրի՝ խաշիկ կա 1019
 թուղիկոսուն գարտալը , սարգիսին եէրինէ կէշիպ՝ նիլի :
 չօգ րաղպէթ պուլտու չօգ եէրտէ չօգ միլլէթլէրտէն-
 վէ ճօյրուի չայըն իւզէրինտէ ջրօրհնէք կիւնի միւճի-
 զէթ էթմէ կիլէ՝ վասիլ կայսերին հուզուրունտա՝ չայ-
 ըն սույու իրքիլիպ կերի տեօնիւ • վէ պու սէպէպտէն
 գետադարձ տէնիլտի , եանի չայ տեօնիւրէն : 11 Կա
 թուղիկոս չօգ շէյլէր եազտը • վէ սիլիլ շարահանլար
 եապի :

եապիտը . Պունուռն կիւնիւնտի՝ եանի իբրնձի սէնէսինէ
տէ . Էօլտիւ գապիկ շահնշահ փատիշահ՝ փիր իթթիար
օլուպ . փատիշահըղը սիւլտիւ . 25 . եախօտ . 30 .
սէնէ .

11 : () Դժգոհեա գապիշահըն վաթի . վէ օնուն կիւնիւնտի
օլտիւ իշէր :

Դ . 35 = 37 :

1020 :
նկթ .

Յովհաննէս՝ օ քի սմբատ տախի տէնիլիը՝ գապիկ
փատիշահըն պէօյիւք օղլու՝ պատպասընըն էմրի
իւղրէ . եւրինէ . կէջիպ փատիշահ օլտու անի շէհրինտէ .
Պու պիր աղըլը քիւմսէ խտի . վէ լաքին իկիտիկի Էօղ-
խտի . վէ քէնտիտի կէվտէլի վէ շիւման խտի . Պունուռն
գարտաշը աշոտ չօգ դուվլէթլի եէնկիլմէ գ պիր պա-
հասրը իկիտ խտի , կիւղէլ հէմ կէօսթէրիլի . օնուն
իշին գարտաշընը պէյէնմէյիւպ , փատիշահ օլմապ իս-
թէտի օնուն եւրինէ :

Պունու տույտուդտա կիւրձի փատիշահը՝ էլ չի կէօն-
տէրտի յովհաննէսէ , վէ պիր փատիշահ թտաք . պու-
նու պէօյլէ էթմէկիլէ կէօսթէրմէք իսթէտի քիքէն-
տի սալթ օնու պիլիը հայ փատիշահը . Պու իշէ չօգ
կիւձէնտի աշոտ . վէ պիր պէօյիւք վէլվէլէ գօփարտը
միլլէթ իշինտէ . Վ է լաքին ձմաւաթ Էօյլ . պիր օլ-
մէլլէրիտի յովհաննէսիլլէ՝ քի չօղու իսթէքլէրի իլէ օ-
նա եարտըմձի Էթիլտիլի , գըրգպին Էաեա վէ իկիր-
մի պին աթլը :

Պաղտը կիօրտիւ աշոտ քի միլլէթ յովհաննէսին գա-
րաֆընտա տրը՝ կիթտի փտպուրաեան մէմլէքէթինէ .
վէ սէնէքէրիմ փատիշահտան պիր Էգ տաքէր ալըպ կէլ-
ալի շիրակ էյալլէթինէ . վէ օրտուսունու դուրտու անի
գալէսինին գարշըսընա . ()՝ աաքէրի կիօրտիւքտէ յով-
հաննէս փատիշահ՝ չօգ գօրգտու . լաքին եիւրէքլէն-
տիրտի օնու կիւրձի էլլիտի . հիւ գօրգմա տէտի . պէն
օ աշոտու քէլի սղաղը կիպի դութուպլ օկիւնէ կէթի-
լէյիմ :

Ղենք պաշտանաձուգ օլտուգտա՝ կիւրձի էլլիտի՝ պաշ-
տան պաղէտէք տէմիր գըրիլը՝ իլէրի աթըլըպ՝ սէս
Էթտի աշոտուն օրտուսունա , հաճի տէտի պահատըր
աշոտ . Պունու իշիթտիկի կիպի աշոտ եըտըրըմ կիպի
կիւր .

կիրքէն օրտուսուն տան վի գրեւոր կիրքնին պա-
շնա էնտրիկայ՝ իրի եարար ծնու պէլլինէտէք . վի աս-
քէրիկիլ իլէրի երեքիւսիւս՝ չօղունու գրուոր , վի չօղու-
նու գօլլալատը չադ արփա չալլունա վարընձա . վի կէլ-
տի մուհասէրէ : էթտի անի շէ Տրինի :

Բայցա կիրտիլէր պահաւունքիլէրին պէլլալէրի վա-
սակ , վի ծնուն պարտալը վահրամ , վի վալլըր նախա-
բարլար , վի կիրքնի փառիշահը , վի պէտրոտ կաթու-
ղիկուս . պունլար հէփիսի պարը չք սեօլի էտիպ , իրի-
սինտէն եէմին քեաղաուր ալտըլար պու գալլ իլէ՝ քի
յովհաննէս օթուրսուն անիտի , վի պույուրսուն քէն
տի սէմթէլլինի : վի աշոտ զալլըր սէմթէլլիլ իրինձի
փառիշահ կիպի :

Պիր էդ րահաթլլգ օլտուպ տա , պիր գալ խալլին նա-
խարար յովհաննէս փառիշահ տիւշման օլտայ կէլտի-
լէր ծնու կիրքնի փառիշահընա . վի եալան սեօլլէր-
իլէ իսպաթ էթտիլէր՝ քի յովհաննէս սէնի երգմադ
խարապ էթմէք իսթիլ : () տախի պունլարա ինանըպ՝
կիլ լիձէ մա գարըր ասքէր էօլլատը , քի պիր էէրտէ
փուսույա կիրիպ սաղլանըպ՝ պաղասըղ սէսսիլ գուծ-
սունլար ծնու : Վի ծնար օրատա պէլլէլլիկայ՝ յովհան-
նէս փառիշահ կիտէր իրէն քէնտի գըլլաղընա՝ անիա-
սըպ ծնա էէթիլիպ գուծտուլար , վի կէօթիլարտիլէր
կիրքնի փառիշահընա . օ տախի ծնու պիր գալ կիւն
զընտանա գօլլուպ՝ վի սօնղրա իւլ գալլսինի ալըպ՝ տա
լըվէրտի :

() նուն գարտալը աշոտ պիր էրլ կէլմէտէն պսգտը
կէօրտիլ քի իսթիտիկի կիպի հէր եէրէ պույուրամույ-
օր , իիլլինիլ գօտու քի յովհաննէս փառիշահը կիլ-
լիձէ էօլտիլլի . զէրէ օ սաղ գալտըր պա տէտի՝ պէն րա-
հաթ փառիշահլլգ էտէմէմ . Պալ նիլէթիլէ եալան
տան խառթա օլտու , վի քէնտի տէօլլիլ եանընա պիր
չուգուր գաղտըրըպ , տուղադ գուրտու : Հալան կիլ-
տի ծնու կէօրմէ կէ գարտալը յովհաննէս , հէմէն տէօ-
լէկիլիլ : եաղլաղըր կիպի տիւշտիլ տուղաղա . վի պալ-
լատը տէրինտէն եալլարմաղա : () րատա իտի ապի-
րատ տէտիլլէրի նախարար , քի իլին ապընը պիլլի-
լտի . օ ապիլրատ օրատա յովհաննէսի գուծուպ պաղ-
լատը . վի օտաուան տըլարը յոգարըպ՝ կէօթիլրտիլ-
անի շէհընէ , վի թախթընա օթուրթտու . էլի տիր
տէ :

1021
նէ :

տէտի հայտարար ապրիլ 19-ին փատիլաշարը օլմադ, մէր-
համէթսիզ վէ գուզվէթի օլմատանն իսկ : 1) Է քէն
տիսիտէ օղուլ ուշադրէն ալուպ կիթտի դուլնէ հրինէ,
վէ ապուստիսր ամիրայս տախիլ տիւշտիւ . վէ ապուս-
վար տախիլ մէրհամէթսիզ աշոտուն դարաֆրնտան
սիւր գաշ տիւշմանն սեօղնէ ինանըս' սիւր կիւն ապիւ-
րատը տալիթ էթտի , վէ օնու օրատուս սօղազլատը :
Պունու իշիթտիքտէ յուհաննէս փատիլաշ' չօգ աճը-
տը ապիւրատուս , վէ օնուն մուհապիթ ինտուն' իքի էվ-
լատընա փայլէ վէրտի . քի աւուարը սալքահասալ, վէ վա-
սակ խտի : Պու վասակ ալտը գրիգոր մագիստրոսուն
գրիգոր . քի օնտան օյտու տեօթ էվլատ , գրիգոր ,
հասան , սալքահասալ' վէ բարսէղ . քի անդրա կաթու-
ղիկուս օլտու :

Պու աշոտուն էթտիքիլինի իշտիպ հայ նախարարլա-
րը իքրահ էթտիլէր , վէ օնտան կէրի տուրտուլար, վէ
տիւշմանլարը պուվէթիլնիպ օնա գարշը իշէր դութ-
տուլար : Պէօլլէ օլտու գտաշքտը կիթտի աշոտտան-
պօլա . վէ քէնտիսիսի վասիլ կայսէրէ սէվկիւլիւ է-
տիպ' օնտան իմուատ իսթէտի . վէ օնուն ասքէրիլիլէ
հայաստանա տեօնիւս' նախարարլարը էլէ ալտը . վէ
հէր նէ գատար էէր ալմիլլէրսէ տիւշմանլար' ձիւմիլ-
սինի դասիգ էթտի . վէ տահա չօգ իշէր կեօսթէրտիք
տէն սօնդրա' աղբը պախշիլլէրիլէ կէրի կեօնտէրտի
ուումասքէրիսի : 1) Է քէնտիսի իկիտլիկինտէն կէվէթ-
լէնիպ' գէվգիւ սէֆայա տիւշտիւ :

() վաղ իթլէրտէ սիւր էզ ասքէր' թաթար ձինսինտէն
քիւրտիսթան սէմթլինէ կէլիս' օնտան վասպուրական
գարաֆրնա աղտըլար : Պունու կեօրտիւքտէ սէնէքե-
րիմ փատիլաշ' չօգ տաքէրիլէ օնլարա գարշը կեօնտէր-
տի սէրաքէրիլինի' աւու շապուհ : 1) Է ինքի օնլարըն
գուզվէթի քէմանքէլ իքտէ օլմազլա' գուզվէթլէրի
ուզաղա կիտէրիտի օգ աթմալարը իլէ , լաքին հայլար
օնլարա դըլըձ չալմազլա եաղլաշս' գըրաւըտը օնլա-
րը . վէ գալան թաթարլարը գօլալատըլար . վէ ալա-
հա շիքը էտէրէք կէրի տեօնտիւլէր :

Պէօլլէ օլտու գտա սէնէքէրիմ փատիլաշ' թաթարլա-
րըն գարշընը կեօրիւս վէ հադընա կէթիրիպ զիքը
էթտի նք նէրսէս հայրապետին օնլար իշին տէտիկի
սեօղլէրի : Պունու տիւշիւնէրէք չաղըրտը իըսըմլա-

բրնը վի՛նախալարըլարր . վի՛ն ծնլարլտ սեօղ էլ թախի՛ քի
վասպուրահան մէմիէքէ թինսի վասիլ կայսերէ վի՛րիս
մնուն էէրինէ ալսընլար սիվաս էյալի թինսի պիւթիւն
էգրափը՝ իլէ : Վի՛ն սեօղիլէ էլ չի կեօնտէրտի վասիլ
կայսերէ դաւիթ ատլը օղլունու ազիւմ՝ փէշքէշլէրիլէ՝
իւլ էիւզ դաթըր էիւքի :

Վի՛ն սախի պիւ շէյի դասուլ էտիպ , վերտի սենեքէ
րիւմէ սիվասըն հէր էէրինի չազ էփրատ չալընա վարըն-
ձա , վի՛ն շահգատէ դաւիթի քէնտիսինէ օղլուլուզ է-
տիպ պախիշլէրիլէ կեօնտէրտի պասպարնա : Վի՛ն սե-
նեքէրիւմ քեաղաւալ վերտի կայսերէ ծն շէհիր , էէլ թ-
միլքի դալէ , վի՛ն տեօրթալին պեօյիւք քեօյ . վի՛ն լաթին
մանաս թըրլարր վի՛ն ծնլարըն քեօյլէրինի վի՛րմէտի : Վի՛ն
քէնտի սօյ սօփունու վի՛ն դալլըրլարընր տէվ շիրիպ հէր
շէյլէրիլէ ձիւմլէսի տեօրթ էիւզպին սլարազ , կէլ-
տի օթուրտու սիվաս շէհրինտէ : սէնէ 1021 . ՆՏ : Վի՛ն
ծնտա էսլտի . վի՛ն պեօյիւք օղլու դաւիթ կէշտի պա-
պասընլուն էէրինէ :

Իմէքըր օ կիւնլէրտէ թաթարլարըն պեօյիւկի դուզ-
րիլ պէկ , վի՛ն մնուն ասքերի՝ էիւրիւլիւլ էտիպ տիւշ
տիւլէր հայաստանա . վի՛ն չօգ սարգըն թըրլըք էտիպ՝
չօղունու էսիր էթտիլէր , վի՛ն ծնլարը տինտէն չըգար
մաղ իլին՝ չօգ էգիլէ թէլ թաիլէր : Վի՛ն իլէրիճէ էիւ-
րիւտիւքլէրինտէ՝ փոսակ պահլուունի՝ գրիգոր մա-
քիատրոսուն պասպար քի հայլարըն պեօյիւք սերաս-
քէրի իտի , վի՛ն բջնի տէտիլէրի դալէտէ իտի՝ պէշ
էիւզ քիլիլ իլէ ծնլարտ գարշը չըգտը . վի՛ն ալլահա կիւ-
վէնէրէք՝ պէրպաս էթտի ծնլարըն օրտուտունու : Վի՛ն
կէրի տեօնտիւքտէ՝ պիր սափա էէրտէ՝ ալլահա շիւքիւր
էտէրէք տուվա էտէրքէն , տիւմանըն պիրի՝ քի կիզ-
լէնմիլիտի՝ սափան դաշը իլէ պաշընր վուրուպ էօլտիւր-
տիւ մնու . վի՛ն էէրինէ սէրափէր օլտու մնուն գարտա-
շը վահրամ :

Վի՛ն օ կէլէն թաթարլար չօղալուպ տիւշտիւլէր աճէ-
միւթանա . վի՛ն օ վիլայէթի դապդ էթտիլէր . վի՛ն սօնդ-
լու ծնլարըն պեօյիւքլէրի դուզրիլ պէկ՝ օրատա փատի-
շահ օլուպ՝ օ փատիշահլըղը էէնիտէն թէմէլլէնտիւր-
տի . վի՛ն քէնտիսի տէ սուլղան տէնիլտի :

Վի՛ն սէնէսինտէ՝ սենեքէրիւմ կէլտիքտէն սօնդրա , 1022 :
յուլհաննէս փատիշահ տախի թաթարլար դօրդուուն . ՆՏ :
տան

տան անի շէհրինի վասիլ կայսերէ վերտի, վէ եւմին քեաղատը եազըլ շարդ. էթտի քի քէնտի սաղլըղըն տա հայաստանը կեօղէտէ, վէ էյիճ, պաղա: || տաիլ կայսր տաիլի պու շարդը գապուլ էտիպ' էյիճ, սաղլտոր օքեաղատը. վէ քէնտի էօլտիլ քտէ' ծնուն գալը տալը կոստանդինա: հայկարա սահապլըգ էթտի:

1028: Պու կոստանդին էօլէճէք օլտու գտա' չաղըրոր եանը նշէ: նա հայկարտան պիր քահանայ կիրակոս ատըլ, վէ ծնու էմին զանն էտէրէք' ծնա թէպիմ' էթտի անի շէհրին քեաղատընը. վէ էմը էթտի ծնա քի' օքեաղատը կեօ թիւրիւլ վէրի, յովհաննէս փատիլաշա գէրէ պանա մաղպուլ տէյիլտիր տէտի պէօյլէ հարամ մար: || է օքահա նայ քեաղատը կիզ լիճ: սաղլայըլ, հիչ քիմնէյէ տույ մարմատը: Կոստանդին կայսր էօլտիլ քտէ' ծնուն էէրի նէ: կէչտի կիւվէյիսի ռամանու դ' . վէ քէնտի գալատը չը գըզընը վերտի յովհաննէս փատիլաշա: () տաիլի էօլտիլ քտէ եէրինէ կէչտի միքայէլէ կայսր. ծնա կիտիլ կիրակոս քահանայ, վերտի օ անի շէհրին քեաղատը նը. վէ միքայէլ տէ սէփնէրէք պախչիչէք վերտի ծնա վէ պէքէր իտի յովհաննէս փատիլաշըն էօլմէսինի' քի գապգ էտէ' անի շէհրինի վէ պիւթիւն էյալէ թիւնի: | օլտիլ պու վաղի թիւրտէ. սէնէ: 1026 . նշէ . սէնէ քէրիմ' փատիլաշ քի սիվաստա օթուրուրիտի, վէ էօլ տիւկի վաղի թտէ էմը էթտի էվաալտըննա' աալարը դաւիթ, աաում, աբուսաշէ, վէ կոստանդին, քի վալաղա նը խաչը եէրինէ տէօնտիւրսիւնէր . քէնտի սինի տէ օլատա կեօմսիւնէր: () Յալար տաիլի պու էմըր թէ թէքմիլ էտիպ, ծնլարըն պէօյիլ ք գալատալը դաւիթ փատիլաշ օթուրտու պապատը եէրինէ: Պէօյլէ օլտու գտա սիվասա կէլտի պէտրոս կաթուղիկոս:

1029: Իւլ էըլտան սօնգրա էօլտիլ գալա փատիլաշը արաւ . նշէ: վէ ծնուն եէրինէ կէչտի օլլու' դաղիկ նամ: Պունու իլիթտիլ քտէ պէտրոս կաթուղիկոս չըզըլ սիվաստան զարսա կիթտի. վէ ծնտան անի շէհրինէ. վէ պաղտը կեօրտիւ քի փատիլաշ վէ ճէմաթ քէնտիսինէ ինճէն միչ էիւզ շէվրիյորլար . ղէրի, չօգ վաղի թ իրազ գալ միչ իտի ծնլարտան: Պէօյլէ կեօրտիլ քտէ ծնլարը չըգտոր կիթտի փասպուրաիան մի մէլէ թիւնի, վէ էտիսա էալնըլ օթուրտու ձորոյ վանք տէտիլքիլի մանաս թըրտա տէօրիլ էըլ մըգտարը:

Պոլ շէյէ հայլարըն պեօյիւքէրի չօգ կիւճէնիւյ՝ վէ
սիւիւէ ծնու չաղըրույ , գօտուլար բջնի գալէսինս . վէ
փատիշահըն էմիւիւիւէ կէթիւթտիւլէր սանահին տէնիւ
լէն մանասթըրըն բուհայանընր՝ ատը դէռակորոս . վէ
ծնու էթտիւլէր կաթուղիկոս : | Է լաքին պեօյիւք Է
պիսկոպոսլարտան հին պիւրի գապուլ Էթմէտի ծնուն
կաթուղիկոսլըղընր . վէ ատը պիւլէ անղըլմատը պա
տարագտոս . վէ ճէմնաթ Էյրի պադար իտի ծնա . վէ
իզին օլմատը ծնա քի ձեւնադրութիւն Էտէ : | աքին
քէնտիսի տիյնէմէյէրէք՝ լայրգ օլմայան քիմսէյէրի Է
պիսկոպոս Էթտի , վէ չօգ Էօլուղ իլէրիլէ միլէթէ
սըզլէթ վէրտի :

Պեօյէ օլտուգտա Էպսար վէ վարդապէտլէր սինադոս 1035 :
Էտիւյ՝ նզովլէլ Էթտիւլէր փատիշահը՝ վէ նախարար նձէ :
լարը՝ քի սէպէյ օլտուլար պեօյլէ պիւր փէնա իլէ : | Է
ծնլար տախի գօրգուլարընտան չէվիւմէք իսթէտիլէր
պէտրոս կաթուղիկոսու . վէ լաքին օ պիւր դարգիլէ իւ
թէմէյէրէք՝ կէրի տուրտու : () ազըրտըլար օ դաման
աղուսնլար կաթուղիկոսունու ատը յովսէփ , օ կէլտիւ
տէ քէնտի Էպսարըլիլէ՝ պեօյիւք սինադոս Էթտիլէր
անի շէհրինտէ տէօրթ պին քիլի . վէ օրատա սուչու
պուլուպ դէռակորոսու՝ Էրթթըլար ծնուն պաշէօրթիւ
սինի . վէ բանաղըրէլ Էթտիլէր օ Էպսարըր քի դէռու
կորոս տիքմիլ իտի . վէ Էէնիտէն կէչիւտիլէր պէտրոս
կաթուղիկոսու քէնտի քիւրսիսինս :

() վազիթլէրտէ՝ Լուսիւր կէլիւպ աղթամար սէմթիւ 1038 :
նէ՝ ալտըլար բէրիւրի տէտիքլէրի շէհրի , քի չօգտան նձէ :
դաիմիլէր իտի աճէմլէր . վէ օ շէհրին խտրիկ ատը
պէյինի դութուպ գընտանա գօտուլար : Պոլտու տու
տուգլարընտա օ սէմթտէ օլան աճէմլէր՝ օրայա Է
թիլիւպ՝ ալտըլար շէհրի , վէ ծնտա օլանլարը հէփ
գըրտըլար . վէ խտրիկտէ գընտանտան չըգարտըլար :
Իյթթտիքտէ պու իլի հայլարըն պիւր պեօյիւկի՝ ատը
գանձի , սաքէր տէվ չիւրիպ Էիւրիւտիւ շէհրին իւղէրէ
նէ . վէ չիւնքի գալէնին պիւր դարափը Էրգըլմը շիտի՝
մտան իլէրի կիւրիւյ՝ գըրտը աճէմլէրի՝ Էօյլէ քի կիւճ
իլէ խտրիկ վէ պիւր գալը տախի սըղընտըլար Էօդար
քի գալէյէ , քի օրատա նէ սու վարիտի իլէմէք , վէ նէ
Էէմէք Էէլիւմէք : Պոլտու չիւնքի պիւլըր իտի գանձիւն
աքէրի՝ կէրէք հայը վէ կէրէք Լուսիւր վապիթիլէրի
թիւ

օրնայրա՛յ պաշտարար եկմէկէ իւմէկէ վէ՛ սէփա էթմէկէ . թաքի՛ օ գալէտէ օլանլար եա էօլէլէր , եա խօտ քէնտիլէրինի թէսլիմ էտէլէր :

Պունլար զէվգտէ իքէն՝ օ դարափտա օլան ամիրալար վէ՛ աճիւմլէր հարալիճէ պիր օլուպ՝ կէտիլէր պաստըլար շէհիրի՛ վէ՛ գըրարար շողունու . վէ՛ էօլտիւրաիւլէր գանձի տէտիքէրինի . վէ՛ գալանլարը էսիր էթտիլէր . սալթ գանձինն օղու տաճատ ատը՝ պիր գաչ քիշիլէ՛ գաչա պիլտի : () զաման խտրիկ տէտիքէրի էմր էթտի քի պիր չուգուր պագսընլար ատամ պօլուն ճա . վէ՛ էւիրլէլի պօղաղլաթտը օ չուգուր իւզէրինտէ թաքի գանիլէ՛ տօլտու . վէ՛ քէնտիսիտէ օրայա կիրիպ եայգանտը գանիլէ . քի էիւրէկինն հարարէթինի տէփ էթսին . վէ՛ լաքին պիր երլտան սօնղու կինէ ռումլար ալուպ օ շէհիրի , ծնուն հագդընտան կէլտիլէր :

Եօլտիւ օ կիւնլէրտէ՛ պալիթ արծրունի՛ սէնէքէրիմին օղուն չի օթուլուր իտի սիւլաստա . վէ՛ չիւնքի էօլտար էօլ իտի , ծնուն գարտաշը ատում կէչտի էէրինէ . վէ՛ քէնտիսինէ եարտըմձի օլտու քիւչիւք գարտաշը աքուսա՛լ :

1039 : Եթի սէնէտէն սօնղրա էօլտիւ աշտ՝ յովհաննէս փա նձլ՝ տիւա՛հըն գարտաշը , օ քի իքինձի փատիչա՛հ իտի . վէ՛ ծնտան պիր օղան պալտը ծն տեօրթ եաշընտա՛ ատը գաղիկ : () սէնէ էօլտիւ յովհաննէս փատիչա՛հ անի շէհրլնտէ . տէվլէթի սիւրտիւ . 20 . սէնէ :

12 : Եթի քաթի գաթիէ քաթիւնն վաթիէ :

7 . 38 :

1039 : Եթի երկուստիւ հարգ դալտը հայաստան յովհաննէս ամբաս էօլտիւ քսէն սօնղրա . զէրէ նախարարլարտա զայլէթ էօղ իտի . վէ՛ պիրլէք օնլարտան գալցմը իտի : Պա հալտէ իքէն հայաստան՝ պէօյիւքէրին պիլի՛ սիւնիք մէմլէքէթին պէյի՛ ատը սարգիս վիստ՝ պաշ գալտըրպ , փատիչա՛ օլմադ իսթէտի . վէ՛ պու նիլէթ իլէ պաշլատի հայաստանը գալուրմաղա :

1040 : Հաւան իշիթտի միքայէլ կայսր՝ յովհաննէս փատիչա նձլ : Հըն էօլտիւ կիւնի էլլի էօլաատը հայարա , վէ՛ իսթէտի անի շէհրինի վէ՛ ծնուն էյալէթինի . վէ՛ լաքին հայ :

Հայկար վերմէտիքէրինտէ՝ տեօրթ քերքէ ասքէր կեօն տերաի հայաստանա՝ քի չօգ սարգընթը լոգ էթտիլէր , սարգիս վէսա տախի օնլարա եարարմա՝ իտի . Տեօրտիւնձի քէրքի , կէտիքէրինտէ , հայարոն պեօյիքէրի , վէ վահրամ սերասքէր պահլաւունի (քի գար տաշը եւրինէ կէլիլիտի) պիր օլուպ՝ տէվչիտիլէր էլլի պին պահատոր տսքէր . օթուգպինի եաեա , ի կիրմի պինի աթլը : 1) Է իւչ պեօլիք օլուպ՝ տիւշտիլէր ռումլարոն իւլէրինէ , վէ ինսաֆարգ գըրտըլար ռումլարը , Էօյլէ՝ քի օնլարոն գանը սէլ կիպի ազըպ եիւրիւտիւ արսուրեան չայրնա , վէ չայրն սույու՝ գան ընէկինէ տեօնտիւ . վէ գաչանլարոն չօղու օ գանլը չայտա սույա սօղուլտու . վէ չօղու հայ ասքէրին սէսինտէն շաշըրըպ վէ սարփ եիւրէրէ տիւշիւպ՝ Էօլտիւ . գաչանլար տախի պաշատըլար հայգըրըպ եալվարմա՝ զա՝ քի պուգասայըր եէթէր , շայրը գըլմասընլար : 1) Է ձէնք պիթաիքաէ՝ հէր քէս չէքիլտի քէնտի եէրինէ : 1) ռումլար պու իչ իչին Էօձ ալմագ իսթէտիլէր հայլարտան , վէ լարին պիր շէյ Էտէմէտիլէր . զէրէ իչլէրինտէ՝ ֆէսատըլար գուհուր Էթտի :

1) Է պիլիկ՝ յոլհաննէս փատիլահճըն գարտաշը՝ օղու 1042
փատիլահճ օլմատան վէսա սարգիս նախարարոն տէփ 1042
ընէկինի կէօրիւպ , վէ քէնտիլինէ պիր արգա պուլա
մայըպ՝ վէ պիր եսնա չէքիլտի՝ օթուրմիչ իտի . պու
իլին պէօյլէ օլմասընտան զիյատէսի իլէ մէյտան պուլ
մագլա սարգիս նախարար՝ չօղունուն եիւրէկինի ալլա
տը , խուսուսա անի շէհրինտէ օլանլարըն՝ քի քէնտի
սինի փատիլահճ Էթտինլէր :

1) Է լարին վահրամ սերասքէր , վի օնուն խըսըմլարը օթուգ պեօյիք քիշիղատէլէր պու իշէ գարըլմատըլար , գրիգոր մագլատրոս տախի պիլէլէրինձի՝ իտի . (օ քի բջնի շէհրինէ պուլուրուր իտի՝ վահրամըն գարտաշը օղու վէ վասակըն էվլատըր :) 1) ռումլար պիր օլուպ , վէ շայրը պիր գաչ հայ պեօյիքէրի իլէ սեօգ էտիպ՝ կիթտիլէր պէտրոս կաթուղիկոսուն եանընա . վէ օնուն Էմրիլիլէ՝ չաղըրտըլար գաղիկի , վէ սարգիստէն կիղլի անի շէհրինէ սօղուպ՝ օրատա փատիլահճ Էթտիլէր հայլարա , օնալթը եաշընտա իքէն . սէնէ :

1042 . նոյն :

1) Է գաղիկ օն եաշընտան պէրի օղու մագլա վէ իլմէ
T 2
դու :

դաւիթայ օլուսայ պիր պեօյիւք ուսթա եանընտա՝ Տէր տիրելու օգուրեազարլուլը թէքմիլ էթտի, վէ կյի ա մէլլէրիլէ պեօյիւտիւ, Բէնտի կիւղէլ, պօյլու պօսլու, Տէր դարափտան եադըլըք. եիւրէքլի վէ գուլ վէթի, վէ շէքիպ շէվիրմէտէ՝ ուսլու ագըլլը. սայիւ մա այրգ վէ օյանըգ, պիր տանէ Ճէվաճիր տիւնեա իւնտէ: Այլ լաքին չիւնքի եարատըձի թանկընըն ինայէթի ել շէքմիլ իտի հայ փատիշաճըլընտան, պեօյլէ փատիշաճը ելէ վէրմէք իսթէտիլէր քէնտի տտամլար:

Պունուն փատիշաճ օլտուլունու տույտուդտա սարգիս վէտո՝ դօրգտու. վէ տրգատաշարը իլէ դաշտը կիրտի իլ գալէյէ: Աթթաի արտըսրա դադիկ փատիշաճ եափա եալընըգ գօրգտուլ վէ փէրփօրըգ. վէ ագըլլը սեօզլէրիլէ իսքեաթ եթտի օնու, քի չըգա կիտէ՝ օ գալէտէն նէրէյէ իսթէրսէ. օ տալի կիթտի սուրմառի տէտիքլէրի գալէյէ. վէ քէնտի ալ չադըլընը կեօսթէրմէքլէ աքէր տէվչիրտի. վէ պաշատը գադիկին եէքլէրինի վուրմաղա:

Պադիկ տալի պիր գաշ պաճատոր քիմնէլէր ալուպ, վէ օնուն իւզլէրինէ: Եիւրիւլիւս՝ կիրտի օրտուսունա. դութտու վէ պաղատոր օնու, աանքի ալընը ալար աալան կիպի. վէ անի շէհրինէ կեօթիւրիւս գընտա նա գօտու: Ասնդրա պիր գաշ քիլինին բէճատը իլէ չըգարտը զընտանտան, վէ օնուն խօշամէտինէ վէ տրշարտան ետալա սեօզլէրինէ ալտանըս՝ տօսթ եթտի քէնտիսինէ: Պաշատոր արթըգ քէնտի եէրլէրինի կէգիպ՝ Տէր շէյի տիւղմէ կէ տիւղէլթմէկէ:

() Երը թաթար միլլէթի պիր հղ աքէրիլէ հայաստանա կէլիպ, օրտուլարընը գուրտուլար հուրաստան չայրն էթէ դարափրնա: Տիւլիւրաի գադիկ տէ օն ալթը պիր պաճատը աքէր. վէ կէլտի օ չայրն սիւրի դարափրնա. օրտա ալթը պինինի փուսուլա գօյուսայ՝ կիլլէտի. վէ օն պինիլէ կէլի տեօնտիւ գաշամագ կեօսթէրլէք: Ասթարլար տալի եթթէլէրէք կէլտիլէր ուո դարափա. վէ գադիկին իւզլէրինէ եիւրիւտիւքտէ, փուսուտա օլանլար՝ եօլու քէսիպ ափանսըգ տեօքիւլտիւլէր իւզլէրլէրինէ. վէ գադիկին աքէրի կէրի տեօնիւս՝ իքի դարափտան պաշատըլար յուլարը գըրմաղա. վէ կէլլէրինէ գաթըպ գօվալատըլար թա

չոյա վարընձաւ . օրատաւ չողու չայտաւ սուլաւ պողու-
տու , վէ գալանը գալտը կիթտի կորճայք տէտիքլէրի
մէմլէքէթէ :

13 : Վազիկ Ժառանգըն Ժառանգըն Ժառանգըն :

Դ . 29 = 42 :

Վազիկ փատիւնս մէյտան ալընձաւ՝ մանամախոս 1043 :
կայսր քի պէշինձի միքայլէրն եւրինե կէտի , նալք :
անի քեաղատորն պուլուպ՝ հապէր վերտի գազիկ
փատիւնս քի վերսին անի շէշըրնի՝ յովհաննէս փա-
տիւնսն շարդը իւղը : () տախի դաթլըլըղա ճէ-
վապ վերտի . պէն տէտի հէր դարափտան տէփէթիթի
գէ միւղի իմ . վէ լաքին աթաւարըմըգտան պիգէ գա-
լան եւրի վէրէմէմ , (յօգ . սեօղտին սօնղոր) տիյնէմէ-
տիքտէ , գազիկ՝ օնուռն իւզլէրնի . կեօնաւերտի մանումա-
խոս պիլրէղ ասքէրիլէ տախտ ատըլը սերասքէրնի : () ին-
լարա դարչը չոգար գազիկ , վէ գօփարտոր օնլարը
քինտի թօփարողընտան : () Վերար եւնի տաքէր եօլլա-
տը կայսր՝ նիկոլայոս սերասքէրիլէ . օնլարը տախի
տաղըթտը գազիկ : () Ն սօնղունտա փէշըլէրիլէ
հապէր վերտի ասպուսվար տէտիքլէրի դուլն ամիրատը-
նա , քի տարա կէթիլէ գազիկ փատիւնսն : () տախի
գազիկտէն աղըր փէշըլէր ալըպ՝ հիւ պիլը շէյ էթ-
մէտի օնա . խուսուսա քի իսթէմէղիտի ոռւմլարըն օ
սէմթէ կէլմէսինի :

Ըիւպհէյի տիւշիւպ գազիկ քի ոռւմլարըն պեօյէ 1044 :
էթմէսի՝ վէստ սարգիսին թաշրիք էթմէսինտէն տիլ , նալք :
պուռուն իլին օնու գու թտու վէ պօղմադ իսթէտի . օ
տախի տիւրլիւ տիւրլիւ եալան սեօղլէրիլէ ինանտը-
տը օնու քի պու իլլէրի գարըշտըրան գրիգոր մադխտ-
րոս տուր . օնտան էթիւրի տիւլման օլտու գազիկ ո-
նա . օ տախի գօրգուսունտան՝ պրոագտը քինտի շէշ-
րնի քի ըջնի տէնիլ իտի , վէ կիթտի ստանպոլա . քի
օրատաւ էօյրնմիլ իտի հէր տիւրլիւ իլիմլէրի . վէ կայ-
սերտէն շան պուլուպ՝ մադխտրոս օլտու եախստ մա-
ժխտու :

Իսթէտի վէստ սարգիս քի քէնտիսի տէ պիլը փայէ
պուլա կայսերտէն , պուռուն իլին պաշտաւը մէքթուպ-
լաշմաղա , վէ անի մատտէսինի գըղըշտըրմաղա . վէ

չիւնքի կիւճ՝ նմիշ իտի գաղիկ փատիշահա՝ սաշատը
 օնա գարշը պիքեր պիրէր նախարարլարը ելէ՝ ալմաղա
 վէ օնլարը քէնտիսինէ ուշտուրուպ , օնլարու մէք-
 թուպ եօլլատը կայսերէ . փաղիթ պու վաղիթ տիր
 տէտի՝ անի շէհրինի ալմաղա . եկեր պիր ալ իլէ գա-
 գիկ փատիշահամրղը ստանալա չաղըրըպ օրատա ուլը
 դօրսան՝ պիղ ստաւ թէսլիմ էտէրիղ անի շէհրինի :

1045 : Կայսր տախի մուհապպէթ նամէ հաղըպ՝ տալլէթ էթ-
 նալ :

տի գաղիկի ստանալա . գաղիկ վարմագ իսթէմէ-
 տիքտէ՝ թէքրար եաղար . հիւ պիր իշքիլին օլմասըն
 տէտի՝ պույուր կէլ . վէ եկմին էթտի խաւա վէ աւե-
 տարանա՝ քի սանա պիր զարար սլմաղ : Պուռնտան զիյա-
 տէտի իլէ իշքիլէ փարտը գաղիկ . վէ ֆիքրինէ գօտու
 քի ալթըղ կիթմէյէ . խուսուսա քի վահան պահլա
 ւուսի , վէ պէօյիւքլէրտէն պիր գարէկիղ լիճէ կօկիւթ
 վէրտիլէր օնա քի կիթմէսին :

Վէ լաքին օ պիր նախարարլար վէ սարգիս՝ չօղ սէ-
 պէպլէր կէթիլմէքլէ իսքէաթ էթմէք իսթէտիլէր օ-
 նու : Տիյնէմէտիքտէ՝ չաղըրլարար պետրուս կաթուղի-
 կոսու , վէ օնու ալլահ գարաֆլէնտան շահիտ դութ-
 տուլար քի անի շէհրինի վէրմէսինլէր ուումլարա . վէ
 պու իշ իլին քիլիսէտէ պասարաղ էօկիւնտէ շէտիտ
 վէ գօրգուլու եէմինլէր էթտիլէր . վէ քեաղատա եա-
 ղըպ՝ վէրտիլէր պետրուս կաթուղիկոսա :

Վէօյլէճրնէ ալտանտը վէ ճէսարէթ էթտի գաղիկ ,
 վէ օնլարա ինանըպ՝ թէսլիմ էթտի կաթուղիկոսուն
 էմինլիկինէ անի շէհրինի . վէ շէհրլէ տախի կեօղէ-
 տիճի գօտու պիր էղ ասքէրիլէ ապիրատ աալը պիրի-
 նի , քի քէնտի սէվիլիլիսի իտի . վէ սարայլնա միւ-
 պաշիր էթտի վէսա սարգիսի : Իշի պէօյլէճէ տիւզիւոյ
 գօշուպ , ալտը պիլէսինճէ քէնտի տասթլարընը վէ իս-
 թէտիկի ասքէրի . վէ եօլա տիւզիւոյ կիթտի ստան-
 պօլա օ երլ քի փատիշահամրղըն տէօրտիւնճի սէնէ-
 սի իտի :

(Յու գարշը լաւաղա վարտըլար ղիյնէթիլէ ստան-
 պօլուն պէօյիւքլէրի , վէ փատիշահ կիպի պէօյիւք
 ալալիլէ իշքի ալթը՝ կէթիլարտիլէր մանածօն կայ-
 սերէ : Կայսր տախի մուհապպէթ կեօսթէրմէքլէ միւ-
 լիւվիլէթ վէ բաղպէթ էթտի օնա : Պիր գաղ կին-
 տէն սօնղրա օեօղ ալտը կայսր անի շէհրինտին էս-
 թիւ :

Թխրի. վե՛ ծնու իսթէտի գագիկտէն՝ սեօղ վէրէրէք
քի ծնուն եւրինէ պէտէլ վէրէ մէլիտինէ շէհրինի՝
էյալէթիլէ. 1) օգ. դարշը տուրտու պունա գագիկ,
վե՛ հիւ պիր դարափտան գայիլ օլմատրգտա՝ ալօդօ
տու ծնու կայսր. վե՛ պիր ատայա կեանտէրտի սլարկիւն
կիլաի :

Պունու. տույտու դլարընտա հայ նախարարըար՝ իքի
Ֆրրդա օլտուլար. 2) օգ. վերմէք իսթէրիտի անի շէհ-
րինի. վե՛ պագիսի իսթէմէզ իտի. 3) օգ. խրոր լըրտան
սօնդրա՝ հէփիսի պիր օլուպ՝ կայսերէ կեանտէրտիլէր
անինին անախթարընր, վե՛ ծնա քեաղատ եազտըլար
քի շիմտէն սօնդրա ախին տիր հէմ անի վե՛ հէմ պու
սէմթէր :

Սոնամաի կօյսր կէթիրտիպ գագիկ փատիշահը հու- 1046
ղուրունա՝ կեօսթէրտի ծնա նախարարլարն քեաղա նղէ
տընր. 4) օգ. սեօզ վե՛ 5) օգ. միւճստէլէ սլաուդտան սօնդ-
րա մէճպուր օլտու գագիկ անի շէհրինի վերմէ կէ. վե՛
ծնուն եւրինէ ալար պիզու տէտիքլէրի շէհրի, վե՛
ղայրը եւրլէր՝ իւլ սէմթտէ, աալարը կտուպդու-
կիւ, խորձէն, վե՛ լիկանդիւ. պունարտան զայրի՝
ատանպօլտա պիր սարայ՝ կէլիրիլէ. 1) Ե. լաքին քե՛ն
աի հալի փերիշան օլուպ՝ 2) օգ. վա՛հ Ետէրէք Էօմիւնի
կէլիրի իտի. 3) օգ. վա՛գիթ ատանպօլտա տուր-
տուգտան սօնդրա Էվլէնմէք իսթէտի. վե՛ կայսրն իզ-
նի իլէ ալար դաւիթ փատիշահըն գըզըր. քի սիվաս-
տա օթուրուր իտի, վե՛ օ դամանլարտա Էօլմիշ իտի.
վե՛ ծնուն եւրինէ գարտաշը տտում կէլմիշ իտի. 1) օգ.
տը գագիկ՝ պիզու շէհրինտէ պիր մանտսթըր, վե՛ օ-
րայա կիտիպ 2) օգ. քէրլէ՝ աղար իտի տէրտիմէնա հայ-
լարը. Պունուն իքի Էվլատը օլտու յուլհաննէս վե՛
գաւիթ :

1) օգ. դարը կայսր՝ պէտրոս կաթուղիկոսոս տախի բա-
տանպօլա պիր գալ Էպիսլա. վե՛ ծնտա սագլատը. քի
օլմայա հայլարը պաղա դալարու. 1) Ե. երտան սօնդ-
րա սիվաս փատիշահը տտում արծրունի՝ պէտրոս կա-
թուղիկոսա քէիլ օլուպ՝ ալար կեօթիւրտիւ. ծնու սի-
վասա, վե՛ օթուրթտու՝ օք նշան տէտիքլէրի մանաու-
թըրնաու :

Փատիշահըզ գալորդտա հայաստան, տիւլմանլար 1047
պաղա գալգտը. Են Էվլէլ տալուվար դուլինտէ օլմն նղէ
I 4 ամի

ամիրա՝ հայկարա վէ ուռւողարա գարշը Էսիրիայ, չօղ
որդընթը վէրոյի օնլարա . վէ քիմի դուծարսա զօր-
լար իտի տինինսէն տեօնտիւրմէ կէ : Վոռ տթէ չի սեօն
տիւրմէ կէ իչին զայրէթլէնտի վահրամ պահլաուունի .
վէ ասքեր տէ վչիրիսյ՝ տին ուղուրունտա պաշնըր դօ
տու . չըգտը տպուսվարա գարշը . վէ օնուն տոքերինի
գըրըսյ գօվարատը չագ. դուին տէնիլէն շէհրին գօ
փուսունա վարնա . օ ճէնքտէ տիւշտի պունուն գըլ
գոր օղու ձուղու , վէ քէնտի տէ Էարալանըսյ՝ թէսլիմ
Էթտի ճանընը՝ սէքսէն Էաշնտա օլարագ . վէ թէնի
կեօմիւլտիւ մէզարա սանահլին մանասթըրընտա :

14 : Վոռընէլ պէյն , վէ Գնոմիւս Էսիրի Կայարա Էթ-
տիւլէրէ :

ճ . 42 = 43 :

1048 : **Օ** վագիթլերտէ դուղըլէ պէյն ասքերի չօղ տէ-
նդէ : Փա Էիւրիւտիւ կէլտի հայաստան սէմթինէ .
Էվլէլէթի Էիւրիւլիտէ Էիւզ պին գատար օլարագ՝ վի-
րան Էթտիլէր իկիրմի տեօրթ Էյալէթ թա բասէնէ-
տէք : Վրինձի Էիւրիւլիտէ Էթի Էիւզ պին օլարագ՝
տեօրթ պեօլիւք օլտուլար՝ վէ տեօրթ դարահա տիւ-
շիւսյ հայաստանը իարսայ Էթտիլէր . (իսթիւրսէն
պագ կեօր հայ թարիսինտէ . ճ . 42 :)

1049 : **()** սէնէ կէչտիքտէ պիր զայրը պեօլիւք տէ հայաս-
նդը : տանա կիրիսյ՝ դուլաթարըար արօն տէտիքլէրի շէհի-
րի . վէ օ շէհրտէ իւշ Էիւզ պին ճան վարիտի վէ սէքիզ
Էիւզ քիլիսէ . շէհրըլի գարշը տուրտուգտու տիւշ-
մանլար իչէրի սալըսյ՝ գըրտըլար Էիւզգըրդ պին քիչի .
վէ գալանլարըն ճիւմլէսինի Էսիր Էտիսյ՝ շէհրի Էագ-
տըլար . քի շիմտիլէտէք վիրան տըր :

() գատար ուռւմ տսքերի վարիտի հայաստանտա՝
ալթմիշ պինտէն ղիյաստէ . վէ իքի առամ՝ Էլլիտէ՝ քի
պիրի Վնիտէ օլուր իտի՝ տուր կամենաս . վէ օ պիրի
վասպուրական ումթինտէ՝ տուր արօն ոլուղար ճին-
սինտէն . պունլարտան հիւ պիրի Էարտըմ Էթմէտի
հայկարա՝ հիւ օլմաղսա պարի քէնտի ֆայտալարը ի-
չին . վէրէ հայկարըն զայ օլմասընը քէնտի ֆայտա-
լարընտան ղիյատէ իսթէրլէր իտի :

1) Է լարին հալան պագտըլար քի տիւլանն օրթալըղը
Էը

Երգայօր, պիր Էզ ասքեր սո, կեօնտերտիլեր. պունար 1050:
սոսխի պիր իշ կեօրէլիմ տերիքէն՝ տիւշման իըջմընս անթ:
օղըայրպ տաղըլտըլար: Տիւշման տախի Էօթէսինի պէ-
րիսինի չալարագ. չարիարագ, կէլտի դարս սէմթինսէ
քի օրատա օթուրուրիտի գագիկ արասեան. վէ՛ր
յայտնութի կիւնինտէ, շէհրի: կիրիս՝ պուլտուգա-
լընը գըրտըլար, վէ: գալանլարը Էսիր Էթտիլեր. շէհ-
րի տէ Էագըպ կիթտիլեր. սուլթ Էալընըզ գագիկ ա-
րասեան պիր Էզ ատամյա իջ գալէյէ: ախշիւս գուր-
թուլտու. վէ սնղըա շէհրի Էէնիլէտի:

Վէօյլէ փաղիթտէ րահաթըլգտա իտի լորորդ Զայ.ք 1051:
տէտիքլերի մէմլէքէթ՝ Զայ միլլէթիլէ տօլու. Վիր 3:
գալ ուում պու Զայլարա Զասէտ Էտիպ՝ օնլարտան շի-
քէայլէթ Էթտիլեր մոնոմախոս կայսերէ: օ տախի չիւն-
քի խասմ իտի Զայլարա, վէ չիւրիւթմէք իսթէր իտի
օնլարը, չօզ սաքէրիլէ օրայս կեօնտերտի պեռոս ատ-
լը սէրասքէրինի:

() սէմթլերի կիրտիքալ պեռոս՝ մէրհամլէթի Էիւրէ-
կինտէն տըշարը պըրաղըպ՝ պաշամը տեօրթ դարա-
փընը Էըզմաղա. վէ Զասէր կեօնտերտի Զայ պեօյիւք-
լէրինէ քի Էանընա կէլտինլեր: () Կըլար տախի օնտէն
մէրհամլէթիւ իշլէրինի կեօրիւպ՝ Ճիւմլէսի սեօզլէրլ-
նի Էէմլինիլէ պիր Էթտիլեր քի կիթմէսինլեր:

() Կըլարտան պիրի ատը թորոսակ՝ Էէմլինիլէ գարշը
կիթտի տուլուգտու պեռոսս օնլարըն մէշօլլէթիլէ:

Վրոնու տուլուգլարընտա օպիլլէրի իսթէր իսթէ-
մէզ կիթտիլեր պեռոսս:

1) Էլաքին Էն պեօյիւքլերի ատը Զարպիկ քի օթուրուր
իտի քէնտի գալէսինտէ (քի արպընի, Էախօս արդն
տէրլէր), գալէնին մէթինլիկինէ կիւվէնիպ Էերինտէն
գըմըլտանմատը: Վէլտի պեռոս օ գալէնին իւզլէրինէ,
վէ: կեօզիւնէ Էէնիտիլլէմէտի արմաքըն. գալէնին
իւսթիւնտէ: պիր գալընը կեօրտիւքտէ՝ սէս Էթտի օն-
լարա. քիմլի տէտի Զալպիկին պաշընը պանա կէթի-
րիւսէ՝ օնա վէրիլիմ պու գալէլի. վէ պեօյիւք փայէյէ:
Էէթիլտիլիլիմ օնու:

Վտասալէթ ալտը Զարպիկի. օլմայա քի պիրի գտմաճ
պէլասըլլէ գըլսըն քէնտիլինէ: օ ուլգու գտտը կեօ-
զիւնտէն. վէ իւշկիւն ուլումատը. կիթտի գալէնին
պիր դարափընա սէվկիւլիւ ալագտաշարը իլէ. վէ

օնլարըն սեօգիւնէ: Ընանըստ ույգույս վարտը . ույուրի-
քէն խոսին աշագտաշարը օրատա աղաղակաւորը օ-
նու . վէ պաշընը կեօթիւրտիւլէր սեւոսա . օ սոսիսի
գալէյի զապդէ Էթտիրտէն սօնորա՝ ալար Հայլարըն
պէսիւքէրինի , վէ կեօթիւրտիւ ստանալօլա . վէ մո-
նոմախոս հայսը հիւ պիթ Թէֆթիւ Էթմէտէն սիւրտիւ
օնլարը պիթ առալա : || Է լաքին պիթ վագիթտէն սօնոր-
ա Թէոդորա Թագուհի օնլարը իղլագ Էթտիրտի :

15 : Ղաւղըն պէյն Լեւրար հայաստան էթթիւ . վէ հա-
նալէրդի հոհաւերէ էթթիւ : || Է էթիւճի խալիկ Էթոռ-
աւն վագիթ :

Դ. 43 = 44 :

1053 :
28 :

Օ կիւնլերտէ կինէ կէլտի դուղըիւ Հայաստան
սեմթիւնէ . ալտը բերկրի շհրինի . կէլտի բա-
սէն Թօիրաղընա , վէ չօգ. եկը եաղտը չագ. վանանդա
վարընճա : Սաղտը կեօրտիւ դադիկ աբասեւան՝ քիքէն
տի էօլքէսիւնէ տէ կիրէճէք . տէվչիրտի առամլարը-
նը , վէ Թաթուլ առըր սերասրէրինի , վէ եիւրիւտիւ
դուղըիւին իւղէրինի : Ղաւղ պաշլանտըգտա՝ ապերի
Թէհրէյի : տիւշտիւ . օնուէն իւլին կէրի տեօնտիւ : || Է
լաքին Թաթուլուն աթը սագադլանալգտա՝ տիւշման-
լար դութուս օնու կեօթիւրտիւլէր դուղըիւին հու-
ղուրուէն : || Է չիւրի օ ճէնրտէ եարալանտիւ իտի ալ-
սուրան իսանըն օղլու , դուղըիւ կեօրտիւքտէ Թաթու-
լու վէ օ ուշաղը տէտի Թաթուլա . Էկէր շու սաղ գա-
լըրսա՝ սէնի սալը վէրիւրիմ . Էկէր էօլիւրտէ՝ սէնի օնա
դուրսան էտէրիմ . ճէվաս պէրտի Թաթուլ . Էկէր
տէտի՝ վուրըն պէնիւմ իսէ՝ սաղ գալմագ : || օնորա ու-
չագ էօլտիւքտէ՝ աղաղակաւոր դուղըիւ Թաթուլու . վէ
օնուէն սաղ էլինի քէսիւս էօլլատը ուշաղըն սրապսը-
նա . օղլուն տէտի սլագ էլտէն էօլմէտի . պէօլէ էլ-
տէն էօլտիւ քի Թէրրարլամալ , Էանի պիթ վուրմաղ
իլէ իլի պիթիւրի :

1054 : Սունսան սօնորա ալար դուղըիւ քէնտի ասրէրինի .
29 : վէ կիթտի մանապիւրա իւղէրինի՝ վէ մէնճէնիգլէր ,
Էախոս իսքէլէլէր գուրուս՝ աշաշատը գալէսինի տեօյ-
մէկէ . օ շհրտէ պիթ Փիրասեթլի հայ բաշանայ վար
իտի . պու պիթ սէնաաթիլէ քէսէրիտի օ վուրընլարըն
գուլ-

գուժվէ թինի : Սաղ. 109 կեօրտիւ գուղըիւ քի ալամայօր շէհրի՝ դալէ ալթընտան լաղըմ գաղտը . վի՛ չիւնքի աճէմլէրտէն պիրի տիւլման օլմիշ իտի գուղըիւն , պիր քեաղատ եաղըպ սարտը օգ. իւզէրինէ , վի՛ իւէրի ալթըպ՝ աղնաթտը գուղըիւն էթտիկինի : Ս՝ է գալէտէ օլանլար իւէրտէն եօլ ալըպ օ լաղըմ գաղտը՝ կէշտիւ լէր գութտուլար լաղըմ ճիւլէրի՝ վի՛ հէմ՝ գուղըիւն գայնաթասընը քի պու իշ իւզէրինաւ իտի . վի՛ ճիւմ լէսինի գալէնին եօգարըսընա չոգարըպ քէստիւլէր պաշարընը գուղըիւն կեօգի էօկիւնտէ :

Վուղըիւ պուենու կեօրտիւքտէ՝ ճան պաշընա սըչրատը . վի՛ չիւնքի աղաճտան եաիրլմիշ պիր պեօյիւք մէնճիւնիգ վար իտի պիթլիտէ : հայճա բաբան տէրիգ . քի վասիլ կայսր եաիրտըմիշ իտի . էպլէ միւպալէղէ պիր շէյ իտի քի տեօթէ եիւզ քիշի վէքէրիտի մուեն ուրղանընը : Սու բաբանը գուղըիւ կէթիրտիպ գալէնին գալըսընա գուրտու : Սուենու կեօրտիւքլէրինտէ գալէտէ օլանլար՝ չօղ գօրղտուլար . վի՛ նի՛ եաիրաճազ լարընը պիւլէմէտիւլէր . վի՛ հէր դարաթտան իւմիտլէրի քէսիւլիքտէ , վասիլ տէալքլէրի գալէնին աղասը տէլ լալ չաղըրթտը . քիմքի տէտի շու բաբանը եագալտա , պեօյիւք փայէյէ եէթիշտիւրիւմ () բատա պիր հէզարթէն փրանտըղ վարիտի՝ պու թօշ կիպի պիր շէյ եաիրպ քի հալաստան գութուլուր . վի՛ իւշ չիւլէ տօլտուրուպ գօյնուենա գօտու . պինտի պիր չաիրգըն աթա , վի՛ էլինէ պիր քեաղատ ալըպ մէքթուպ դաղ զընա՝ պաշատը կիթմէկէ բաբանա տօղրու . վի՛ պէք ճիւլէր պիր շէյ տէմէտիւլէր . գանն էթսիւլէր քի մէք թուպ կեօթիւլիւր : () տաիրի բաբանա եազլաշըպ պաշատը շաշարսպ պսպ միւղա ծնա . վի՛ չիւլէրի չօգարըպ՝ պիր պիրի աբտընճա՝ աթտը բաբանըն իւսթիւնէ . վի՛ քէնտիսի գայտա կիրտի գալէյէ : Սիքճիւլէր տրտընա տիւշտիւքտէ՝ բաբան գութուլուր վի՛ մում կիպի կըիտի :

Վուղըիւ իւմիտլինի քէստիւքտէ՝ ալկան ասը սէրասըլէրին պիրի մուեն էմրիլէլէ՝ օտա գարզընա պիր գալ շէյ եաիրտըտը իւսթլէրի գալալը , վի՛ տեօթէ եանլարը աչըգ (քի հայճա զէշ տէրիգ) , վի՛ դալէնին աշաղասընա սալտըտը . պուենլարըն ալթընա կիրիպ աճէմլէր , պաշատըլար քիւլիւնկ իլէ գաղմաղա գալէնին թէ

Թէմէլինի : Վաւէտէ սլանլար տախի խղզւա պրադ-
տըւար օտա կիպի եափըւան շէյլէրին իւզէրինն ուճըւ-
րը սիվիի դւլն տիրէքէր , վէ ծնլարը փարչա փարչա
էթալլէր . վէ իփ իլէ պէօյիք գանձալար աշտղա սս-
լըպ' օ գապան քիմնէլէրի եօգարը շէքտիլէր , վէ պէլլէ-
րինտէն պիւլիպ' տըւարը աթաըւար . վէ գալանլարըն իւ-
զէրինն' դաշ վէ օգ եաղտըրըպ' չօղունու էօլտիւրտիւ-
լէր , վէ քիմնի տէ սադաղ լատըւար :

() գալապաղըգտա իքի իկիտ հայ ուշաղ լարընտան
դալէ գափուսունտան տըւարը չրգըպ , վէ գարջը կէ-
լէննի երգըպ' եէթիշտիլէր աղկան սերասքէրէ , վէ սս-
լընտան դուլթուպ շէքտիլէր գալէյէ : վէ ծնուն պաշը-
նը քէսիպ' պիր ալէթիլէ աթաըւար դուղըրինն էօկիւ-
նէ : () ստաթ գուղըրիլն կեօզլէրի քարարտը , վէ
դալէթ ուլթանտըղընտէն տայանտամայըպ չըպ տը կիթ-
տի օրատան . վէ էօլտա արծիւ շէճրինն պասըպ' դըր-
տը օրատա սլանլարը , վէ շէյլէրինն ալըպ կիթտի եէ-
րինն : Վէ լաքին ծնուն ասքէրի , վէ թաթաը միլլէթի
պէօլլէք պէօլլէք օլուպ' եըլտա պիր իքի քէրրի եիւ-
րիւյիշ էտըրլէր իտի հայաստան իւզէրինն , վէ գառա-
պալարը , քէօյլէրի եաղըպ երգըպ' վէ շէյլէրինն ալըպ'
կիտըրլէրինն , զէրէ սահապըղ գալմիշտի հայաս-
տան . իսթէրսէն պաղ հայ թարիխինտէ : 37. 44. 46 :

1058. Պեօյլէ մուսիպէթի իշլէրի կէօրիւպ պէտըրոս կաթու-
շէ : զիկոս քի սիվաստա օթուրուր իտի' վէ իիթիար օլմաղ
իլէ էճիլի եէթիշտի' էօլտիւ . 40 . սէննէ կաթուղի-
կոսըղ կէթաթալն սօնղրա : Վէ օլտիւ օ կիւնլէրտէ վէ
գըրիգըր մաղիսարոս' քի պէօյիք մանաըպ իլէ օթու-
րուր իտի միջադեաք տէտիքլէրի մէմլէքէթտէ : վէ
էէրիննէ կէլտի ծնուն օղու վէսա վահրամ' բուհանի
վէ ալիմ պիր քիմնէ' քի սօնղրա կաթուղիկոս օլուպ ,
տէնիլտի գըրիգըր վկայասէր :

1058. Խաչիկ իքիննալ' պէտըրոս կաթուղիկոսուն գըղգարտա-
շէ : չը օղու' ծնուն եէրիննէ կէլտի անի շէճրինտէ : Վայար
օլտուգտա կոստանղին' տու կիթ տէտիքլէրի' ստանալ-
լա չօղըրտը ծնու . վէ իսթէտի ծնտան պէտըրոս կա-
թուղիկոսուն մաղընը վէ միւլլէրինն . զէրէ զանն էտըր-
լաթի քի ծնուն ետնընտա գալմըշ տըր հայ փատիշահլու-
րըն հազմէս : Պիր շէյ պըլմաղըգտա' վէրիի սուտը
իւզէրինն' եըլտա շուգատար շէյ վէրսին տէյի . օ պու-
շէյի

շէյի պոյնունա ալմատորգ տա՝ իքի քիչի օրթայա կէլտի
առւմ՝ միլլէթինտէն՝ քի քէնտիլէրինի գօսուն հայլար
իւզէրինէ՝ պիրի օլսուն հաքիմ՝ վէ օ պիրի կաթուղի-
կապ կիպի . վէ սեօզ վէրտիլէր քի երլւան երլա վէր-
կիլէրի կտա կթախիլէր փատիշահա . վէ լաքին պու իշ-
իլէրի վարմատը . զէրէ պիրի օ կիւն աղըր խասթալըղա
տիւշտիւ . վէ օ պիրի էօլտիւ : Նրգմադ խթէտի ստան
պօլտան խաչիկ կաթուղիկոս . վէ կեօրաիւքի օլմատը
օթուքտու օնտա իւշ երլ . սօնպրա պիր արալըգ . պու-

լուպ չոգտը կիթաի թաւթլւէր տէտիքլէրի եէրէ :
Պաշլատը արթըգ տուկիծ կայսը հայլարը ինձիթմէկէ, 1060 :
վէ սնլարա զօր էթմէկէ՝ քի ոռւմ առէթինի գապուլ 26 :
էթախիլէր . պաղտը կեօրտիւ քի օլմայօր՝ չաղըրտը սի-
վաստան սենէքէրիմին օղուլարընը առում վէ աբու-
սահ . վէ սինադոս էթտի ոռւմ վարդապետլէրիլէ՝
քի հայլարա ալրասթսըն ոռւմ առէթլէրինի : Ստում
իլէ կէլմիշտի յակոբ առլը վարդապետ սանահլինլի ,
օգուր եաղար պիր քիմնէ . պու օ սինադոստա սեօզի
գըսա էտէրէք , պիրլիք քեաղատը վէրտի ոռւմլարա
քէնտի միլլէթի դարաֆրնտան :

Սինադոստան սօնղրա՝ տուկիծ կայսը՝ օքեաղատը կեօս
թէրտի գագիկ փատիշահա . օ տախի՝ պու քեաղատ
պիր շէյ սէյմէղ տէտի . զէրէ եաղան քէնտի պաշլոս
պիր քիչի տիր , միլլէթին դարաֆրնտան պէօլլէ քեա-
ղատ վէրէմէզ : Սօնղրա տուկիծտէն իզին ալըպ՝ հայ
սինադոսու էթտի , վէ ուղղափառ տին իւզըլ պիր
քեաղատ եաղտը . պու ուղղափառլըղը պիզ գապուլ
էտէրիզ տէտի . վէ լաքին առէթլէրիմիզի տէյիշմէյ-
իզ . վէ պու քեաղատը քէնտիսի օգուտու ոռւմլարըն
էօկիւնտէ : Ստումլարըն նիյէթի իլէրի կիթմէտիքտէ՝
խուսումէթլէրի արթար . օ դատարը քի գապիլ օլսա՝
հայ միլլէթինի չեօր չեօր կիպի տիւնեատէն սիւփիւ-
րիւրլէրիտի :

16 : Սէ շէֆէին = Լէնթալ :

7 . 46 = 49 :

Լօյտիւ օ կիւնլէրտէ դուղըրիլ աճէմ փատիշահը . 1062 :
վէ եէրինէ կէլտի օնուն գարտաշը օղուլ էլպարա 26 :
լան , քի հայլար ալփասլան տէրլէր : Սու էլպարսլան
եա

1064: Եւստիոս ալփասլան իբնճի սէնէսինտէ հատսիզ հի-
 շօք: սասարգ սաքէր տէվ շիրիպ կէլտի տիւշալիւ հայտատան
 սիւմթինէ . վէ աղունն թօիրաղընա կիրիպ , վէ աղ-
 ունն փատիշահընն գըզնը տլլալ՝ ծնունլա տոսթըաշ-
 տը . ծնտան Եւրփէտիւ արարատ մէմէքէթինէ . վէ շի-
 րակ էյալէթինէ պասըպ՝ օրտուտունու գուրսուտ անի
 շէհիրին դարշըսընա . քի օ զտոնն օրատաւ առմ դա-
 րաթընտան փաշա կիպի պիր քիսնէ օթուրուր իտի հայ-
 լարտան՝ աար բազրուտ , վէ ծնուն իբնճիտի գրիգոր
 կիւրճի միլէթինտէն :

Հաշան կէօրտիւ ալփասլան դալէնին Եիւքսէքլիկինի
 վէ մէթանէթինի , շաշտը վէ նասըլ էթսին տէյիս պաշ-
 լատը տիւշիւնմէկէ . դալէնին պիր դարաթընը պիրէզ
 ալլապ կէօրտիւքտէ՝ ումնու քի ծնտան իշ կէօրէ պի-
 լէ . պու իւմիտ իլէ գուրսուտ օ Եւրին գարշըսընա պիր
 պէօյիւք մէնճէնիպ , հայճա բարան , քի պիլէսինճէ
 կէթիւմիշիտի . վէ ծնունլա պաշլատը տեօյմէկէ գա-
 լէյի : Չօյճա վուրուդ տաբարանը՝ զէտէլէնաի օ դա-
 րաթ վէ աշաղաէնտի : Սեօյլէ օրտուգ տա՝ ճիւմիլէսիտէ
 պաշլատըւար չաղըրշմաղա . աճէմ սաքէրի սէվինճիլ-
 րինտէն , վէ շէհիրտէ օլանլալ՝ դօրդուլարընտան : Ս Է
 շիւնքի շէթին իտի օ Երդըլան Եւրտէն իւլէրի կիրմէք ,
 աճէմլէր իւլէրի կիրաիքտէ՝ շէհիրտէ քիւլէրդըլճը պաս-
 տըւար , վէ չօրունու Էօլաիւրտիւլէր , իւլ սաաթ ճէնք
 Էտէրէք : Սօյլէ քի աճէմլէր տաշանամալըպ վէ իւմիտ
 լէրինի քէսիպ՝ գօյլէրաիլէր շէհիրի , վէ հաղըրլան-
 տըւար կէրի տեօնմէկէ :

Սու իլտէն Եւրէքլէնմէք կէրէկ իտի բազրատա . վէ
 լարին քէնտիսի վէ արգատաշլարը գօրգարագ տիւշտիւ-
 լէր իշ գալէյէ . Էօյլէ զանն Էտէրէք քի սօնդունա վս-
 րընճա տաշանամալըւար : Ս Է շէհիրլիլէր տախի պիլմէյ-
 Էրէք աճէմլէրին դաշտըղընը՝ զէրէ գըյաս Էտէրլէր
 իտիքի թէքրար տեօնլէր , հաշան կէօրտիւլէր քի բազ-
 րատ վէ ծնուն արդատաշլարը իշ գալէյէ գախանտը-
 վար , գօրգուլարընտան ալթ իւսթ օլտուլար , վէ պէօյ
 իւք շամթա դօփալըպ պաշլատըւար չաղըրշմաղա վէ
 աղլաշմաղա : Ս Է շիւնքի տիւշմաշլար ուզաղլանմիշ
 իտի՝ շէհիրտէ օլանլարտան Էլլի պին գատաք քիշի գա-
 լալ շէհիրին օ պիր դարաթընտան , տաղըւարը :
 Տիւշմաշլարըն պիր գաշը հէնիւզ օրալարտա օյալա-
 նը :

հըրիբէն՝ շէհիրտէ օլան հենկեամէյի իշիտիս՝ իւերի տալտըւար . վէ օ մուսիսլէթի կեօրտիւքլէրինտէ՝ գափաւորլար չօճուղուն սիբրինի անասու գուճաղընտան . վէ շէհիրտէն չաքուպ չափըճադ եէթիշտիլէր ալփասլանա, վէ չօճուղուն անունէ Կօկիւնէ գօյուպ՝ նսօգլ էթտիլէր օ նա կեօրտիւքլէրինի : () տախի թէգլէ կերի շէվիտի ասքէրինի . քի սէլ կիպի շէհիրէ կիրիս տիւշտիլէր հալգըն իւզէրինէ , վէ գըլըճտան կիշիրալիլէր օնլաւը , վէ օթլուգ կիպի պիւտիլէր , Էօյլէ քի սօգազլար սիբր ուճտան օ սիբր ուճա լէշիլէ տօլտու . վէ օնլարըն գանրիլէ տիսուրեան տիւտիքլէրի շէհիրին ետհընտա օլան արփու չայը դանա պօյանտը :

Պարտըլար սօնդրալէվլէրին դափուլարընը , դութտուլար գարըլարը վէ ուշադլարը , վէ էսիբ էթտիլէր . դութտուլար տախի օրանըն պեօյիւքլէրինի , վէ օնլարա շէտիտ իսքէնճէլէր էթտիլէր՝ քի կեօսթէրսինլէր հաղնէլէրինի : Վ է քիլիսէլէրէ կիրիս՝ սօյտուլար . քահանաւարը Էօյալիւրտիլէր . քիմինի սուլա պօղտուլար , քիմինի Եթէշէ Եադալըլար , քիմինի Էարըպուշուգ սօղաղլարը Էօյլէ պրադտըլար , վէ քիմինի սաղ սաղ տէրիսինի Էիւզտիլէր :

Պաշլատը օ զաման դափիլէն կեօկ դարարըպ կիւրլէմէկէ , վէ Էօյլէ սիբր սաղանսազլը Էաղմուր Էաղտը քի իփրադ իլէ սէլլէր Էիւրիւտիւ , վէ լէշլէրի տիսուրեան չայլնա սիւրիւս՝ տեօքտիւ : Պալ կիւրիւթիւտէն տիւշմանլար օ կիւն տուրտուլար . սապաճ օլտուգտաթէքըրար տիւշտիլէր շէհիր իլինէ , վէ պիւրպատ էթտիլէր շէհիրի : Վ է ալտըլար իշ գալէյի . գէլի իշլըտի օլանլար կիլլի Եօլ պուլուպ գալմիլլէրիտի :

Եշիրին իշի պիթտիքտէ՝ էմր էթտի ալփասլան քի Էսիբլէրի սէշսինլէր իշէ Էարարլարընը իուսուսա հայլարըն պեօյիւքլէրինի Եսլընլար , օ պիլլէրինի պրազսընլար , քի շէհիր կինէ Էափըլարն . սօնդրա պիբ Էգասքէրիլէ զապիդ գօտու սրայա , վէ Էսիբլէրի աճէմիւթմանա Էօլպըրպ՝ գալգտը օ սէմթտէն , վէ Էիւրիւտիւ վանանդա սօղրու . վէ Էլ չի կեօստէրտի աքաս օղու գտգիկէ՝ քի սյաղընա կէլէ :

Պունու տուլտուգտա դագիկ՝ սիբր իննտ էթմէք իսթէսի . Էլ չիլի օյալանտըրտը . վէ քէնտի սիյաճ Էսպապլար կիլիս՝ Էաս դութտու . քիւլ տեօշէսի Էէրէ , վէ օրայա

օրայս օթուրտու , վէ պիր սյաճ եաստղըր եաստան տը : Իշէրի կիրաթբաէ էլ չի , օնու օ գըյաֆէթտէ կեօրիւս շաշտը . նէ՞ օլտու սանա տէտի , սէն պիր փա տիշաճսն , նիլին սյաճլարա կիրմիչ սին : Գադիկ տաիւ տէրունինտէն աճ էտէրէք տէտի . հաչան իշիթ տիմքի ալփասլանն ամուճասը պէնիմ սէվկիւլիւ տօս թուամ զուղրիլ փատիշաճ էօլմիչ , օ զամանտան պէրի սյաճլարա կիրաիմ , վէ շիմտիյէտէք եաս իշինտէ իմ : () սաաթ կէրի տեօնտիւ էլ չի վէ կիտիպնադէլէթաի ալփասլանա գադիկտէն կեօրտիւկինի վէ իշիթտի կինի : () աշտը ալփասլան իշիթտիքտէ պու իշի . վէ մուհասպիթիլէ էիւրէկի պաղլանտըր գադիկէ . չըգ տը կէլտի գարսա պէօյիք ալայիլէ . վէ գադիկին եա , նընա կիտիպ գուճադլատը , վէ պօյնունա տարրտը . վէ փատիշաճ էսպատըր կիյաթիթա՞ շէօճրէթինի պէօյիւթտիւ . վէ թէքրար օնու վանանդ փատիշաճը էտիպ տեօնտիւ կիթաի էէրինէ :

Տիւշինտիւ գադիկ քի օ սէմթէրտէ աաճաթ պուլ լամայաճադ . օնուն իշին կայսերէ վէրտի վանանդ էյալէթինի . վէ օնուն էէրինէ ալտը ծամնդաւ տէտիքլէրի գալէյի , վէ իւլ շէհր՝ ատլարըր ամասիա , կոմանա , վէ լաուսա , վէ էիւգ քէօյ . վէ թաիսթ էթտի ծամըն գաւ շէհրինի :

17 : Գրիգոր իշայտէր Խոնալիտան վագիի :

$$7 \cdot 48 = 49$$

1064 :

ՇԺԴ :

Իշիթտիքտէ խաչիկ կաթուղիկու անի շէհրին պաշընա կէլէն իշէրի , էիւրէկի գըրըլտը , վէ եաա զութտու , վէ աճրսընտան խասթալանըս , էօլտիւ թաւբլուր շէհրինաւ . կաթուղիկուսըրու ռիւրտիւ . 6 . սէնէ : () Յտան սօնդրա իսթէմէտի ռումլար՝ քի պիր զայրըսը հայլարա կաթուղիկուս օլտուն . գէրէ օն լարրն կաթուղիկուս օլմասա տէտիլէր , գում՝ատէթլէրինի գապուլ էտէրլէր : 1) է լաքին աբասեան գադիկին գըզը մարիամ՝ սէվկիւլիւ օլտուղու իշին էւդդըսիա սուլդանա , օնուն էլիիլէ կաթուղիկուս գումաղա իշին ալտըր կայսերունէ :

1065 :

ՇԺԵ :

Գրիգոր վկայասէլր գրիգոր մադիստորոսուն օղլու՝ քի քիւշիւքլիւքտէն ռումլար իշինտէ հէր իլմի թաճաիլէթ

էթմիշիտի , կաթուղիկոս սլտու պէտլիւք սինադոսլա՝
 Ժամբնդաւ շէհրինտէ : Պաւ գրիգոր էվլլաւն էվլէ
 նիպ դուքս փայէսի ալմիշիտի կայսերուն . վ . պա
 պոսը Եօլաիւք տէ օնուն մանսրայր տախի՝ պունա վիճիւ
 տի միջադէտք տէտիքլէրի մէմլէքէթաւ : Սօնդրա զէվ
 ճէախնաւն այրըլլայ՝ վի տիւննա շէօհրէթինի պորա
 գըպ՝ կիթաի կիրտի պիրմանասթըրա վի կրօնաւոր օլ
 տու : Ստը վասրամիտի , վի լաքին կաթուղիկոս օլ
 տուգտա՝ գրիգոր տէտիքլէր՝ օր գրիգոր լուսաւորիչին
 ատընա , զէրէ օնուն սոյունտան իտի . վի չիւնքի չօդ
 մուհապալէթի վար իտի՝ մարտիրոս օլան նըլարա՝ օն
 լարըն չիքիւյէթլէրինի վի թարիխլէրինի պուլուպ
 տօղրուսունու . Էադտը օնուն իչին վկայասէր տէնիլտի
 Պաւնուն կիւնիւնտէ Տայլար պիր էզ թէսլլի պուլ
 տուգտա՝ աճլմլէր պաստը Տայաստանը իւլ տեօրթ
 քէրրէ . տեօրտիւնճիսինտէ օնլարա գարշը տուրտու
 դիոթէն կայսր : Պաւ սիվաստան կէշէրիքէն ադորփէշ
 քէշէրիքէ գարշը վարտըրար պունա աւտոմ փատիշահ ,
 վի օնուն դարտաշը աքուսահ , վի լաքին օնուն օլան
 ուումլար շիքեայէթ էթտիլէր օնլարտան . օ տախի
 ուումլարըն սեօղիւնէ ինանըպ էմր էթտի տքէրինէ՝
 քի շէհրի Էադմա էթսինլէր : Շէլէ պիր գալը արայա
 կիրիպ րէճա էթմէքլէ կիւճիլէ Տադրըն էլէ ալտը
 լար , վի դիոթէն զապդ էթտի տքէրինի . աւմա աւու
 մու վի աքուսահլը մանսրալարընտան ալլ էթտի . վի
 ահա էթտի քի աճլմ դարտիլնտան կէրի տեօնտիւք
 տէ՝ օնլարը ուում աւէթինէ սօգա : Նիւրիւտիւ օնտան
 դիոթէն աճլմ իւլէրինէ . վի ճէնքտէ զայրփլանըպ
 դութուլտու , վի ալփասընըն Էլինէ տիւչտիւ : Ս
 Է ալփասըն տախի կէրի օնու ազաա Էյլէտի , լաքին
 սօնդրա ուումլար օնուն կեօղլէրինի չրգարըպ՝ քեօր էթ
 տիլլէր :

1066 շէն :

Պիւր գալ Էրլ կէշաիքաւն սօնդրա՝ պադտը կեօրտիւ
 գրիգոր կաթուղիկոս քի միլլէթ չրդնանըյօր , վ . քէն
 տիսիտէ րահաթլըզ պուլամայօր՝ կէրի տուրտու կա
 թուղիկոսլըգտան . վի Էլէրինէ կաթուղիկոս էթտի
 գէորգ . աւտը պիր լոռեցի վարդապետի . վի լաքին միլ
 լէթ այրըլմաար գրիգորտան , աւճադ սալթ օնուն պի
 լր իտի պալ : Պունա կիւճէնիպ գէորգ վարդապետ ,
 վիլլլլէ պըրադտը Տայլար իչինէ : Իւ պէտլիւտիւք տէ
 ի

1071 շի :

սինադոսէ լծտի գրիգոր կաթուղիկոս սեաւ լեառն տէ-
տիքէրի եւրտէ , քի զարաման վիշալէ լծինէ : Եւագրն
տըր : Ա՛յ Կէորդու աղլ լծտի կաթուղիկոս լրգտան
իբի սէնէ տէն սօնդըս :

1073 : Պիւր երւ կէշտի՝ կէշմէտի զայրը կաթուղիկոս օթուր-
շի՛ն : Եւ Տանի շէհրինտէ աւոր սարդիս՝ պէտրոս Կէտադար
ձըն Կըղգարտաշը օղլու . պու տախի իւշ երլտան սօնդ-
րա Էօլտիւքտէ՝ եւրինէ կէշտի թէտգորոս ալէխօսիկ
տէտիքէրի : () Կիւնլէրտէ Կըղգոր կաթուղիկոս ա-
նի շէհրինէ Կիտիս՝ սնտա տախի եւրինէ կէշիւտի քէն-
տի Կըղգարտաշը օղլուսու բարսէլ աւոր . վէ միւրը
սէմ լծինէ Կօտու օ պիւր Կըղգարտաշը օղլուսու տար
Կըղգարիս : Ա՛յ Էրաքին տուսլար սարը կաթուղիկոս օր-
րաարնտա տէշիլ :

1075 : Պու Կըղգոր կաթուղիկոս սեաւ լեառն տէտիքէրի
շի՛ն : Եւրտէ իրէն՝ քէտաղատ Եւագր Տոմիսյա եւտինձի
Կըղգոր փափա . վէ սնտան ճէփապ ալլայ Կըղգոր Կիթ-
տի սնա , վէ սնտան լօգ րաղալէ լծ կէօրիւս՝ սեօյլէշտի
օնուսլա Տայլար իւին ճայիլի իւղլէ . վէ սնու իւրեւթ
Էտիս՝ տեօնտիւ կէշտի սեաւ լեառն տէտիքէրի եւ-
րէ , վէ ստքին օլտու արեղի վանք մանաս թըրըտա :

18 : Վաթիկէն Խաճարա Էմիլի , վէ սնան Էօլմէ ,
վէ Բաղրատի Կաթիւղիկոս սօնդըս :

դ . 49 = 50 :

1077 : Պիւր Կիթտիլէրտէ լծէքրար տաշլատը ուսմլար Տալ-
շի՛ն : Եւ Կիթտիլէրտէ վէ Տատալն Կիտտէ խու-
սումէ լծ Էտիս ուսմլար վէրմէմէկէ . խթմէմէկէ
Խաի քի Տայլարտան պիլիկի պէօյիւք կէօրսինլէր :
Պիւնուս իւին Կըղգոր կաթուղիկոսուն Կարտաշընը
վառակ աւոր քի սնտիւք շէհրին փաշար խաի՝ ալիլէ
Էօլտիւքտիւք : () Կիւնլէրտէ խաի վէսա խաշատուր
տէտիքէրի քի սնդրիան Կալէսինիս աղսար խաի Պիւ
պիւր ուսմ՝ փափաղա քէնտիսինի ինանտըտա , օ փա-
փաղ պուսու Էաթտըր Էէրտէ պիւր Էաատըգ աղղընա
ղափատըլ վէ միւհրէմ իւղլէրինէ տիւշիւս՝ պօղտու :
Տայլար տախի սնու Կութուս՝ Կալէտէն աշաղա պը-
րապարար , քի օրատա խուրտիւխաշ օլուս՝ Էօլտիւ :

1078 : Պիւր Էօլմէ , վէ զայրը լօգ խայրընլըլար կէօրտիւք
տէ :

անէ դադիկ փաստիւնս՝ սուրբաւորն՝ ռուսարտան իբրաւ
էթտի . վէ աւոր եիւրիւնի վիւտի գայսիքիէ սէմթի-
նէ . ծնտա տախի ռուսարտն զըսգանձըդնը կեօրիւպ
վի՛ սնւարն հայլարա դարչը քեօթիւ սեօղէրինի իշ-
տիս՝ տայանամատը . վի՛ չեւքի ճանը ածմիչ խաի՛ էօ
ճինի մըտը օրանն մեարապօլիտինաւն , քի աւոր մար
կոս իսի : Պու մեարապօլիտ տէաիքիւրի , պեօյիւք
խաւմ խտի հայլարա . վի՛ օ գտաւոր իբրաւ հաւերիտի
հայլարտան քի օնարը քեօթիւք լաֆըդ իշ չաղըրըր
իտի , վի՛ քեօթիւքիւրէ տըմէն տէրիտի : Պունուն պիւր
քեօթիւկի վարիտի . օնա տախի տըմէն տէրիտի , քի
էրմէնիւքի տըսգ լայա :

Պունու իշիթտիքտէ գադիկ փաստիւնս՝ պիւր պահանա
էտիպ կիթտի մեարապօլիտին եւնընա պիւր գալ չու-
հատարա , ճիւմէտի պահատըր իկիալէր՝ իշտաւն սի-
լահլանմիչ : Սեարապօլիտ տախի իսթէր իսթիւմէդ օ
նու գտաւոր էտիպ , զիյաֆէթ աւէ էթտի Նէյիպ իշ-
իքիւ կմը էթտի գադիկ՝ քի օ քեօթիւկի չաղըրըրն-
լար . օրատա օլուն ռուսար տալընը վէրմէյիւլմ տէյի՛
պահանա էտիպ չաղըրմատըր . գադիկ զօրտադ-
տա՝ մէ ճպուր օլտուլար օնու չաղըրմաղա տըմէն աւոր
իշի : Սօլտու գադիկ , կէրէք տըմէնմի տիւր պու քեօ
փէկին աւոր . ճէվապ վիւտի մեարապօլիտ , հէնիւզ
չօճուգ տուր տէտի , օնուն իշին տըմէն չաղըրըրըդ :
Սիօյ էյլէտի գադիկ քէնտի աւտամարընա . օնլար
տախի քեօթիւկի գափրպ ոօղտուլար պիւր չուվալա , քի
մախտուս պու իշ իշին կէթ իրմիչէր խտի օրայա Պաշա
տը մեարապօլիտ վի՛ հրէմէթքեարլարը շամսթա էթ-
մէկէ : Սէ լաքին օնլար էփիւլէ հըղմէթքեարլարը պաղ-
լատըր . վի՛ սօնըրա մեարապօլիտի զըսգ ըլիւպէ
տիպ պատըրըր օ չուվալա . վի՛ օնու օթթայա ալըպ
պաշաւարըր տըրարտան քեօթիւկի տէօյմէկէ՝ մեարա-
պօլիտի վնըրմայալադ . քեօթէք չօղաւորը ճա՝ դու-
տուրտու քեօթիւք , վի՛ պաշաւար մեարապօլիտի լարը
մաղա , վի՛ նէ՛ գատար քեօթէք գըզտը՝ օգատար քեօ-
փէք տէ՛ գըզտը , վի՛ ազղընըդա օ սէֆիլի բըրաղադ
պօղտու չուվալ իշինտի : Պու պեօյիւքնէ օլտուգ տա՝
գադիկին կմրիւլէ կվի սօյտուլար . վի՛ պուլաւըրըր
նը էյի չէյիւրաւն աւորըր . վի՛ էվտէն տըրարը չըզըպ
վի՛ օ սէմթէրաւն իրազընըպ՝ կիթտիւլէր տորտն

1079. Սիւ իշ Թէփաթիւր պուլտուգտա , գուսուրթտու
 շի : Ուումարը հայլարա դարը , խուսուսա գազիկ փստիւ-
 շահա գարը . Եղլէ քի տեօրթ դարափա տիւլիլլէր-
 իտի քի գազիկի պուլուպ էօլտիւրէլէր : () տախի փեւ-
 վասըզ պաշլասը պիր էզ ասքէրիլէ կէզմէկէ կիւլիկիւս
 սէմթէլէրինտէ , վէ չօգ սարգընթըլըզ Էթտի ուումա-
 րա , Թա քի կիւլտի արծիաս տէտիքլէրի օլայա . վէ չիւն
 քի եազըն իտի կիզիստուս գալէսի , ասքէրինի օ օլայա
 պըրազըպ՝ ալտը պիլէսինձէ իւչ քիշի , քի պիրիսի օ-
 նա խըսըմիտի՝ ատը ոււրէն : Սիւ իւլ քիլիլլէ պաշ-
 լատը գազիկ գալէ դարափրնա վարմաղա , քի օրաստա
 տուվար տիպինտէ օլան պաղլէլէրտէ պիր էզ րահաթ-

լանա :

Վալէնին սահապլարը իւլ դարասը՝ մանտալէ ատըլը
 պիր ոււմուն օղուլարը՝ հալան տուլտուլար քի գա-
 զիկ օլայա կէլըր , օ ասաթ օրալարտա էլլէ պահա-
 տըր քիշի փուսուլյա գօսուլար . վէ քէնտիլէրի գազի-
 կէ գարըլ չըզըպ՝ Թէմէնա էթտիլէր օնապիր փատի-
 շահա էտըր կիպի , վէ Էօիտիւլէր այազընը . վէ իքրամ
 իլէ կէթիւրտիլէր օ Էէրէ քի էլլէ քիշի փուսուլյա գօ-
 նուլիլի իտի օրաստա տիւմսըզ օնու աթտան տիւլիւր-
 տիւքլէրի կիպի , փուսուլյա կիրիպ կիզլէնէն քիմսէլէր
 էիւրիւլիլ էտիպ՝ դութտուլար օնու , վէ Էլլէրինի պաղ-
 լալըպ՝ գալէլէ պըրազտըլար : Վ Է Էանընտա օլանլար
 պիր իւ պաշարմայըպ՝ օրաստան գալտըլար վէ տազըլ-

տըլար :

Վալնու իշիթտիքլէրինտէ հայ պէօլիքլէրի դութուշ
 տուլար . վէ պիր էէրէ կէլըպ՝ ասքէրիլէ էիւրիւտիւ-
 լէր գալէնին իզլէրինէ . վէ իշէրիլէ հապէր վէրիպ իւ
 Թէտիլէր գազիկի : Վլամաղլարը կիպի , պաշլա-
 տըլար ձէնք էթմէկէ . վէ լաքին պիր շէյ էտէմէ տի-
 լէր . վէրէ չօգ մէթին գալէ իտի :

Վալէտէ օլան խայինլէր տախի տիւրըլու տիւրըլու իւ-
 քէնձէլէրիլէ գազիկէ Էղիլէթէր էտիպ էօլտիւրտիւ-
 լէր . վէ Թէնինի գալէ տուվարընա աստըլար , քի հայ-
 լար օնու կէօրիւպ ըիզիլ օլտունլար : () Յըլար տախի
 ութանը ըզլարընտան կէրի տէօնիւպ Էէրըլ ըինէ կիթ-
 տիլէր : Վ Է ոււմլար օնուն Թէնինի գալէնին տըլա-
 ըլարնտա Էէրէ կէօմտիլէր : Մթը այտան սնըրա

Հայկարտան պիլիտի բանիկ ատլը անի շէհրինտին կէ-
լիպ չալտը օնուն քէմիքլէրինի . վէ պիլգա շէհրինէ կե-
թիւիւիւպ՝ կեօմտիւ մէգարա օնուն եւաիտըղը մոնաս,
թըրընտա : Պիւ գազիկ եաշատը 55 . սէնէ : փատի-
շահլըղը իւշ երլ . վէ տէտիւրիկնլիկի օթուգպիշ երլ :
Լիքինձի սէնէսինտի մահրում գալտը հօմլիւնտին դու
գիկին քիւշիւք օղլու դաւիթ ատլը . զէրէ օնուն գայ-
նաթասը ապլիտարիպ՝ տարսոն շէհրին աղասը՝ օնտուն
էօթիւրի իշքիւն վարըպ , վէ օնու զէհրլէյիպ էօլ-
տիւրտիւ : Վէ պէօյիւք օղլու յովհաննէս՝ քի անի ա-
լընմատան՝ անի աղասընըն գըզընը ալմիշիտի , աշոտ
ատլը օղլու իւշ կիթմիշիտի կիւրձիսթանա . անի ալըն-
տըգտան սօնղրա տեօնտիւ կինէ օրայա , օղլու տախի
պիլէսինձի . վէ լաքին սօնղրա պապասընտան ալըլ-
լըպ , կիթտի կինձի սէմթինէ . վէ օրանըն աւիրասը
պէօյիւք փայէիլէ օնու կինէ կեօնտիւրտի անի շէհրի-
նէ . օնտա օղանլար տախի պոնու շէքէմէյիպ՝ զէհր-
լէտիւր . վէ հըզմէթքեարլարը թէնինի ալըպ կե-
թիւրաիւրէր պիլգա շէհրինէ եաիտ ստանալօլա : Զէ-
նիւղ պոնլար օրայա վարմատան՝ էձէլ եէթիշիպ պա-
պասընա՝ յոհաննէսէ տէ , էօլտիւ վէ կեօմիւլտի անի
շէհրինտի : Պէօյլէձինէ օլմաղիլէ՝ բազրատունէան
տէվէթի գալգաը հայկարտան : Պունձիլէյին օ տէվ-
լէթին քեօլկէսի քի գալմիշիտի աքաս օղլու գազիկտէ,
վէ օ ազ պուշուգ փատիշահլըգ . էսէրի քի կեօրիւնիւր-
իտի սէնէքէրիմ էվլատլարընտա՝ աալարը աոտմ վէ ս-
պուսահ՝ օնլար էօլտիւքտէ՝ օ տախի սեօնտիւ , վէ իղի
թօղու գալմիտը . վէ օնլարըն էէրինէ զուհուր էթտի
ռուբինէան տէվլէթի :

1080:
շիթ :

ԱԼԹԻՆՆԱՐՔԻՅ

ՌՈՒԲԻՆԵԼՆ ՏԷՎԼԻՏ

Ի ԿԻՎՈՒՄ 195 ՎԵՆԵ

ՍՊԱՐԿԱՐԿԱՆՍՈՐԻՏԻ ՄԻՇ
 Ինչպիսիք անգամ չի բերեալ իւրեք իրեն, քեզ
 քիւնտան շահ սիրելիքէ պէտքի լիւս անգամ
 օրմիւլ . վիւն անընդամեն անգամ վիւն զու
 հուրաւ կ'ըմբիւլ . Սպանիական ռուբինեան տեւիւն թիւն ,
 բազրատունի փառաշահը զալգտը անգամ շահ կ'իւսի
 օքեօքտան փրշգըրու պիւնիւնիւն անտան ան թիւն վիւն
 շիւհիւն թիւն . Ս Կ լաքին հէր նեղատար երեքսէք
 կեօքիւնտիւնիւն օք անտար փիւնա երգըլտը կ'օյլէ քի
 զալգտմատը . վիւն շիւհիւնտէք կ'օյլէ երգըլտ անտար յօր
 Տեօքթ տեւիւն թիւն հուր կ'թիւն հայլարտա՝ քի տեւիւն
 հայլարտա , արշախունեալ , բազրատունեալ վիւն ռու
 բինեան . Եւ վիւն թիւնիւն տեւիւն վիւն զալգտըլտ
 սօնդրա քի՝ տեւիւն . զալտը . Եւ տեւիւն թիւն քիւն զալգտ
 մատը վիւն զալգտմատ իւնտա կ'օյլ . Տօքտա անտա տեւիւն
 թիւն , պու տեւիւն թիւն հիւն քիւն , զալտըլտմատը .
 Իւն հայլար քիւնտիւնիւն չիւն թիւն վիւն վիւն կ'թիւն
 տիւն , պիւն թիւնիւն թիւնտըլտ իւն . Հէր հանիւն միւն
 թիւն քի հայլարա գըլտըլտ իւն , ծնարըն պիւն թիւն
 մատըլտըլտը կեօքիւն , ճիւնտիւն կ'թիւն գըլտմա
 ղա . Եօքտա՝ քիւն թիւնտա եւ զալգտմատիւն . նիւն
 քիւն թիւնտա , կեօքիւնտը չիւնտիւնտէք եւ զալտըլտըլտ
 մըլտա , վիւն պուտան սօնդրա եւ զալտմատըլտա
 պու թիւն թիւնիւնտա ալ թիւնտիւն փայլտա , քի ռուբինե
 նեան տեւիւն թիւն իւն թիւնտա տիւն

[illegible]
$$E_1 = 41$$

Ուրբին՝ դադիկ փատիշահըն խըսքմի տաքլդատն 1080
 պիր քիշի՝ դադիկ դուխուրուդատա՝ ալաք կոս չիձ:
 առնոյին տալը օղունու վէ՛ տիւշախ կիւլիկիա սէմձի
 նէ. վէ՛ փնքի օրալարատա հայ լօղ փնքիտի՛ մնւարը քնն
 ախանէ՛ պէնտ Էձտի . վէ՛ մնւարտան գուվի՛ձի վէ՛
 պահտորը տաքէր տէվչիրիպ , օ դարտիլարտան պիր
 դա՛ւ եւր ալաք . վէ՛ բարձրբերդ տէտիքէրի գաւլի
 զապդ Էձտի. վէ՛ ոււմլարա միւր Էտիպ՝ ս սէմձէր
 աէն գօփուտ մնւարը . վէ՛ պալը պալմա պէյ օլաու .
 Լարտում մի օլաու մնա հայլարքն պիր պէյիկիկի՛ քի օ
 թուրուր խաի բեսուս սէմձինտէ՛ , տոր դոդ փատիլ ,
 Էանի խըրդղ փատիլ , ղէրէ խըրդղ կիպի տիւշմանլա
 քրնա Էձիշիպ՝ հայլարքնտան կէլիրիաի :

() վաղ ի թվերտե ամէմ փառաւորաճ Թեւրաճ ալ փառ 1086
լանրն ոգըւ 1094 առքերիւ կէտի հայաւանաւ , վէ 26
հանկի եւրիքի ամէմ փայլունաւ արիւշէր իտի ում
լար՝ հէփիսնիտե զապդ Էթտի Թաւ ադ տէնիցէտէր .
վէ ալթլաւ աւնիզ քէնարընաւ պաղուդ , վէ ալթա
շիքրէտիպ՝ Կըրքընը իւր քէրէ սույա սոցտու վէ աւ
տի . պու զըրք Թանկընըն արը , քի տէնիզտէն տէ
նիզէ պու գուաար եէր զապդըմա կէշերտի . վէ Գըր
քը սարըպ տէնիզէ ալթաւ 1) Է սոնդրա հէր եէրէ միւ
պաշիր Գոյուպ տէնտաիւ կիթտի եէրինի . վէ սոտան
սոնդրա Գալգաւ հայաւանաւ ում յարըն հիւրի :

1) Եկեղեցւոց հօլախ քան, լաւ թարգմտար տեղեւորիւ ալ լաւ 1092 :
 իւսմէ եւ լաւ իր Տայտաւանք . եղլէ քի Տայտարն չո շինմ :
 զու տայանամայրալ գալալ կէտիւլէր ուսուէնին լաւիւ
 զլնու , չոզու տախի կիլմալ քեւտուն գալալիւրալնալ քի
 ծրաննն Տաքիմի իտի զող վախի : 1) Ե պաւնարն Տէ-
 փիտի ուսուէնիւլէ պիւր ծրուալ ծուռն գուլիլ լաւիւ ալ-
 լաւիւրալ . 6 տախի ծուալ : Երբ միւլէ լաւիւ գալալալ (1082 :)
 տան սնդրալ Եօլախ , ալ լաւիւ Եալախ Եէ լաւիւ Եալալն
 տա . վի կեամիւ Եալա միւլալ Եալալալ տեղալիւլէրի
 մանալ լաւիւ :

Հինիւղ ռուբէնն է՝ Եւմէ անէն լիւնորի գրիգոր կաթուղի.
կոս կիւլիկիւս սէմ' Եւնուէ խոր' Տայաստանտա Եւնիւր
կա

կաթուղիկոստան մասը ուղարկեց՝ ծնունդն իզման ա-
լըսի՝ կաթուղիկոս էթիոպիկոս քաղաքի վարդապետի՝ քի-
զրիգոր կաթուղիկոս քանդակարի՝ Երվանդի՝ Կաթուղիկոս
միջոցի միջոցով հանձնեցին։ Երբ երբ կենդանի մնալու
ընդ սեմ թիկնալ տե՛ կաթուղիկոս օլտու պողոտա վարդա-
պետ՝ վարդա մանասթրորնուն ռուհայանը։

(1087.)
(217.)
Ս Է ձիւմլիսի օլտու տեօրթ կաթուղիկոս . գրիգոր
վկայասէր կիւրիկիատա՝ Եախուտ տօրոս տաղընտա , վի-
քիւնիւք հայաստանտա . բարսեղ ծնունդ գրգարտա-
շը օղլու անիտե . Թեոփորոս՝ հոնի շէհրինտե . պօղոս՝
մարաշտա . պիրիպիրինէ՝ Էնկէլ վի միլլէթէ՝ քէտէր .
ծնունդն իշին պօղոս կաթուղիկոս չիւնքի պիր մաղլում
քիմնէ իտի՝ կէրի տուրտու կաթուղիկոսը պտան . վի-
կիթաի սաքին օլտու քէնտի մանասթրորնտա , Պիր
գաշ երլտուն սօնղրա բարսեղ կաթուղիկոս՝ աճէմ վա-
տիշաշը Էմիլիլէ՝ Թեոփորոսու տախի աղլ Էթաի կա-
թուղիկոսը պտան . վի քէնտիսի իզին ալտը քի խաշա-
լէմ կէթիւրէ՝ Էսկիւնտէն . Պու իշ պէօլլէ՝ օլմաղիլէ՝
իքի կաթուղիկոս պալտը , պիրի պէօլլէք հայաստան-
տա բարսեղ վարդապետ . օպիրի նիճէքի տէտիք կիւ-
րիկիա սեմ թիկնալ վի քիւնիւք հայաստանտա՝ գրիգոր
վկայասէր։

Պունլարուն կիւնիւնտէ՝ պիր գաշ աալը սանը վարդա-
պետէր զուհուր Էթաի . կիրակոս վարդապետ՝ գրիգոր
վկայասէրին շայիրաի . գէորգ վարդապետ՝ մեղրիկ տե-
տիքլէրի՝ ալիւմ վի Թէմիլ քիմնէ . պիր զայլը գէորգ
վարդապետ աւ ուռաճեցի՝ իլմ իլլ Թէքմիլ օլմիշ . յով-
հաննէս վարդապետ՝ սարկաւագ աալը . Պունլարտան
սօնղրա սամուէլ անեցի՝ քի քրօնիկոն քիթապընր
տիւզտիւ՝ Էանի հայ Թարիխին Թաղ վիլմինի . մատթեոս
ուռաշայեցի՝ քի պու վազիթաի . օլան իշլէրի Էաղտը .
Պունլարտան զայլի մարկոս միայնակէւագ՝ պիր աղիղ
քիմնէ . գրիգոր մաշկուոր . վի զայլըլտը տախի պուն-
լար կիպի։

Սինի պու վազիթաի ռուս սեմ թիկնալ օլան հայլա-
րըն պիր քաշ պէօլլէքլէրի չօգ իշ կէօրէրէք իլլէրի
կէլտիլէր . վի կայսեր չըգմէթիկնալ մէրթէպէյի կը-
տիլէր . աալարը բակուրան գուլվիլթի վի իշկիւզար .
վարաղ՝ պիր պահաալըր իկիւտ . հալկոմ օլինին գալտա-
շը . միքայէլ սարոնեցի , վի ծնունդն իքի Էաղաալը յով-

հան վի գրիգոր, քի չօգ ի կիտլիքէր կեօսութիւնքէն՝
այեօյիւք փայլէլէրէ կրտիւնէր :

Պոռ օշին տէտիկիմիզ հայոստանտա արդախ մէմէքէն (1072.)

թիննէ պույուրուր իտի. վէ լաքին տիւշմանլար ճէն (2ին.)

Փասրնտան աճիզ օլուսլ ալտը կվ ուշագլարընը, վէ
մուլընը, կէլտի ստանալօլա. վէ կայսր պունու սէլիսլ
վիւրտի պունու լամբրոնս գալէսինի վէ ծնուն էլլալէթի-
նի. օ տախի սրատա սաքին օլուսլ տիւզտիւ օ կգրու-
թը : Պունուն պիր օղլու վարիտի ասը հէթում. օն-
տան սօղտու իքինճի օշին, քի ներսէս լամբրոնացինին
պոպասը տըր :

2. 1. Վէլէլէի խաբանքինն վաթի :

7. 3 = 4 :

Սոստոնդին՝ ուռէնինն օղլու՝ ագլլլլ վէ չօգ գուլլ 1095 :
վէթլի՝ պասասը կսլտիւքտէ՝ եկրիննէ կէչիպ հէր շխէ :
դարաֆտան էլի դայրըտը միլլէթինի. վէ չօգ քէրրէ
ուռմլարլա ճէնը կտիսլ՝ սնլարը գօրգուլթուռ. վէ սն-
լարտան չօգ եկը ալտը. քի պիրտի վահկա գալէսի
իտի. վէ օրայը թախթ էթտի :

Պունուն կիւնիւնտէ ֆրէնկիսթան գարաֆլարընտան 1096 :
հիսապարզ հալգ չրգտը կէլտի երուսաղէմ իւզէրինն շխէ :

ծնուալմաղ իշին. վէ պունլարա պաշոօղ թային օլուն
սուռ կոնդոպրէ ետիօտ կոտէֆրիտա բուղէան. ()
գատար հաղպտան էիւզպին տթլլ վէ տլթը էիւզ պին
էաւա պիր էէրէ ճէմ օլուսլ՝ էիւրիւտիլէր վէ անասո-
լու եագասրնա կէչիսլ՝ չօգ շէհրլէր ալտըլար. վէ նի-
կիա շէհրինի քի չինիցնից տիր՝ զասլգ էթտիլէր. վէ
սօնդրա վարըսլ մուհասէրէ էթտիլէր անտիօք շէհրինի
քի անգաքիէ տիր. վէ լաքին չօգ սըգլէթ շէքտիլէր օ-
րատա. զէրէ էէլլճէք գալմատըրընտան՝ գըթլլլ
տիւշաիւ օրտուլարընա : Պունու տույտուգտա պիղիմ՝
կոստանդին՝ վահրէ կէսնտէրտի սնլարա, վէ օշին պէյ,
վէ բողունի տէտիքլէրի, վէ գող վասիլ, վէ հայ մա-
նասթրրարր տախի կոստանդինին էմրի իլէ՝ էէլլէճէք
կէսնտէրտիլէր. օ գատար քի ճիւմլէսի տէ տօյտու
պիր նէլէ կիւն. Պէօլլէ էլլիք կէօրիւպ ֆիւնքլէր՝ ան-
տիւքու սլտըգլարընտա՝ կոստանդինի մարգէզ էթտի-
լէր. հայճա ասպէտ տէրիզ, քի միւսէլլիմ տէմէք-
տիր :

տիր : Պաշտոնի ստեղծող երկրիցիւսայ եւմ իւզերինէ
աւարտար սնու . սենէ : 1099 . յուլիս այրն պէշինաւ . վէ
ծրատա փառիշահ տիրտիւէր կոնդոպրէի . սնտան սնու
րա՝ պիր զաչ տախի օլտու . 88 . երլ դատար :

1099 : Եւմ աւրտարդտա ծրատա պուլունտու գրիգոր վիսյա
շիւլ : վէ կիւմ իլէ տիւշմանար ելինտան գուրթու
լուպ տիւշտիւ սեաւ լեառն տէտիլէրի եկրէ՝ ալիգի
մանտաթըրնա : Սէ ծրատա սալին օլուպ պաշրնա
տէվշիրտի աղըլը վէ ալիմ օգուր եաղար քիմնէլէրի ,
կէրէք ոււմ միլլէթինտէն , կէրէք հայլարատն . վէ
սնլարլա չալըշրա՝ չօգ քիթապլար թէրձիւմէ եթաի .
խուտա տա աղիլէրին հիքեայէսիսի :

Պաշտոն ետնրնտա իաի փրիստօպէ կիպի թէոփիտաւ
ատլը պիր ոււմ . քի հայձա եյի պիլիր իաի , սնունլա
պիր օլուպ կիրակու վարդապետ կաթուղիկասուն եւմ
րի իլէ թէրձիւմէ եթաիլէր յոհաննու աւետարանն
թէփաթիլինի քի եթաիլ իաի յոհան ոսկեքերան : թէր
ձիւմ եթաիլտի կիւն սնուն կիլ իլէ ոսկեքերանն վէ
գրիգոր Խժարանն հիքեայէլէրինի . վէ շայլարլա
մատթիւս քիշիլէ վերաի քի հայձաւընը եյիձէ տիւ
զիւպ նիզամլայա :

Պաշ թէոփիտաւ պիր բեաղատ եաղար հայլարա դար
շը տին իուտուաւ իլին , հայլարը ալտուլայարապ . վէ
ղիյատէսի իլէ աշաղա վարարապ : Պաշ բեաղատա
գարշը լոգ եաղար պօղոս տարոնայի տէտիլէրի վար
դապետ . վէ պաշտոն եաղարղը՝ սնուն եաղարղնտան
պէթէր օլտու :

Պաշ վաղիթէրտէ կօլտիւ պիլիմ կոստանդին պէլի
միլ , պէշ սենէ տէլլէք սիւրաիւքտէն սօնդրա , վէ սն
տան գալար իրի կիւաա , թորոս վէ լեան :

3 : Լիւլիւ Խորոտան վաթիւ . վէ Բաբէղէն Խաւաթի
Կաւլը :

Ե . 4 = 9 :

1100 : Թորոս կոստանդինին օղլու պապարը եկրինէ կի
շիւլ : Թորոս կոստան իւսթ օլտու . չօգ քէրլէ ոււմլար
իլէ ձիւք եաիսյ իալլի շէփրէր տլար սնլարտան .
ալտը անարզարա շէփրինի . վէ սնտա եափար պիր քի
լիսէ՝ քի նք զօրալլարք տէնիլտի . վէ դայլը քիլլալէ
րի :

ըիտ: Թամիս Էտիպ Էէնիլէտիս Պունլար պիթտիքսէն սօնդրոս՝ պաշտար ճէնիլիլ իլէրի Էիւրիւմէկէ: Վի պէօյիւթտիւ տէօլլէթինի Թա ազ տէնիլէտէք:

() Կիւնիւրտէ: (սէնէ: 1102. շծա.) Հայլարսն զատիլի 1102 ՝
պիր Հաթթիւ կէրի գալտոր. քի ծաղաւակ սէրիգ. շծա:

նիճէրի տօղսանուէշ Էրլ Էփլիլ օլմիշ իտի. Վի շիմ՝ տիլէ տէք Հէր տօղսանուէշ Էրլտա պիր օլուր: Վ Է չիւնքի ռումլար Թսրոտուն Էթտիքլէրիւտէն Հատտէն զիյատէ: Եիւրիւնլըգ Էթթիքլէրիլէրիտի Հայլարա, պու մատտէ: Խիւն տախի պաշտարլար ինճիթմէկէ օ Հայլարր քի քիւնտիլէրիւն Հիւքմի ալթընտա իտիլէր:

Օ տաիկ Էագլաշարգտա՝ զօլլատըլար քի պիր Էէրտէ: Էթմիւնլէր. գալդոս պէօյիւտիքստէ՝ պաղիլէրի Էագտըլար զրիգոր վիպասէրէ: պու շէյ իլին. օ տախի գօլգուսոնտուն այլըմտար իշի՝ օլմայա քի միլլէթ իքի փրոգա սլտուն. Հէմէն սրուդատար Էագտոր քի աթալարտան գուրուլմիշ շէյի Էյիճէ տաղլամալը. Վի լաքին պաղիլէրի ռումլարիլէ Էթտիլէր զատիլի. Վի: պաղիլէրի ռում օլուպ զայիթ իլէ գըղլաշարլարլար ռումլարը Հայլարա գալըր:

Իքի իւշ Էրլտան սօնդրոս զրիգոր վիպասէր Էօլտիւ Էարմիր վտիք տէտիքլէրի մօնասթըրտա քէտուն շէշըլնի, Էագլըն. Վի: ծնտա մէղարա Էթմիւլալիւ. Էաթմու:

զիկոսլըգը սիւրտիւ. 40. սէնէ:

Ի Բարսէկ Էաթմուլիկէս զրիգոր Էաթմուլիկոտուն գըղ 1105 ՝
գարտաշը օլուր, քի ծնուն սաղլըղընտա իկիլմի շծա:
տէօլթ սէնէ: Էաթմուլիկոսլըգ. Էթմիւլ իտի, օ Էօլտիւքտէ: տալի Էալընըգ քէնտի գալտոր Էաթմուլիկէս, Վի: տաքին սլտու շուղը տէտիքլէրի մօնասթըրտա, Վի Էէաշիճէ տէ ռումՀատա:

Պունուն Էիւնիւնտէ: աճմիլէր Էիլիպ զաթիլ պաստը 1107 ՝
լար Էիլլիկիայը. չօղ Էէրի սօյտուլար, Վի չօղ Էսիր շծա:

ալտըլար. Հէլէ Էիւճիլէ պունլարը գօլտու Թորոս քէնտի Էէրիւնտէն: (Մտան Էիւրիւտիւ աճմիլէր գօղ վասիլէն Թօլրաղընա. օ տախի աքէր տէվչիւրիպ տիւլալի ծնլարըն իւղէրինէ, Վի: գըրտը ծնլարը. Վի: դալանլարը գօլտըլայարաղ ալտը Էլլէրիւտէն Էսիրլէրի Վի: դալը շէյլէրի. Վի: քէնտի Էէրինէ տիւնիւպալը վէրտի օ Էսիրլէրի, Վի: ալտըղը շէյլէրտէն չօղընու Էէօնտէրտի Թորոսա:

1108: Իշխեմախբան պու իշի աճէմ փատիւյաճը՝ աղըւր ասքերը չծէ, իլէ սէլ կիպի եիւրիւտիւ գող վասիլին իւղերինէ . եազլաշտը հառանմանսուը շէհրինէ պիլին վազ թինւ տէ , վէ քիմի պուլտու իսէ օխասա՝ դու թտու էսիւր էթտի . օնտան իլերի կէշիս՝ մուհասէրէ էթտի հալը թան տէտիքլերի գալէյի :

Պունու կեօրտիւքտէ վասիլ տէվշիրտի հայլարտան չօգ դուվլէթ լի վէ իկիտ քիմնէլէր . վէ տեօրթ պէօ լիւք էտիսլ օնլարը , պիւր պեօլէւկինի վէրտի տայըսը նա՝ ստոր պէտրոս . իքինճիսինի վէրտի քէնտի ատու շը օլան վասիլէ՝ քի տղայ տէնիլիլիտի՝ կամասրական սօյուհտան . իւղենճիսինի վէրտի տիգրան ատլը պիւրիսինէ՝ ասլը հայկըն սօյուհտան . վէ տեօրտիւնճիսի նի քէնտի ալար : Լարարմճի կէլտի օնլարա ապլաւ սաթ սալը պիւր հայ՝ չօգ աթլը աքէրիլէ տարոն սէմ թինտէն (պապասընըն ստը տաճատ՝ տարոն պէյի) :

Պունլարըն ճիւմլէսի պէրտպէր սեօգի պիւր էտիպ՝ կիզլի եօլտան տիւշմանըն տեօրթ դարափընը գու շաթսըլար . վէ ախանսըղ իւղերլէրինէ տիւշիւսլ՝ ալթ իւսթ էթտիլէր միլարըն տիւղէնինի . վէ տիթրէթտիլէր տիւշման ասքերինի : Տիւշման սէրասքէրի օրտու իլինտէ մաս պունա հայդըրու կիւրէք վէրէրէք կէղէր իքէն՝ եէթիլտի մաս տիգրան , վէ գըլըճընը օնու աղ զընա փուրուսլ՝ եարը պաշընը տէմիւր պաշլըղը իլէ ու չուրտու . վէ էգրափընտա օլան դափատարլարընտան թէհլիքէտէ դալտըգտա՝ ղիյատէսի իլէ դուվլէթլէ նիսլ օնլարըն իքիսինի՝ պիւր փուրմիսլ իլէ սրատա եէրէ երգտը , վէ դարըն տուրանլարը եէրէ չարփարագ երթթտը օրտուլարընը : Պու իշտէն ղայըլըլարը՝ տախի եիւրէք ալլա՝ պասարլար դըլըճը , վէ գըրտըլար չօ ղունու . գալանլարը դալտըգտա՝ տիւշէնլէրին թալան շէյլերինի ալլա՝ տէմտիւլէր եէրլէրինէ :

4: (Ուէսրար էվլէլէի Թորոսան Էթիսլէի . վէ Գրէգոր պաշլատանի Խալալիտան Վաֆլէ :

Դ . 6 = 9 :

1110:

չծէ :

Իքի երլտան սօնդրա թաթարլար եաղտը չէքիքիէ կիպի թորոսան մէմլէքէթինէ հատսիզ հիսասլ սըղ . օ տախի սըգըյա կէլլալ , վէ առամ կէօնտիլիսլ

չա-

չաղըրտը տիգրանը մէ ասլլասաթը քի քէնտիսինս :
 իմտատա կէլսինսէր . մէ տաքէրին չօղունու քէնտի
 գարտաշը լեռնա վէրիս քոյտը տիւշման գարշարնա .
 պիրիպիրինս, տօգունտըգտա Զինք գըղըշտը . մէ թա
 թարլար իւթ օլուս փէ հայլար ծնարքն չօղունու
 տան շաշուս թիհլիքէտի գալարլար : թիւթար գըղը-
 շուս պիրիպիրինս, գտըրշտըգլարլարտա հայլար սլլահա
 սըղընարագ գաւվէ թիւնիս թաթարլարտան չօղու-
 նու գըրտըլար . մէ քէնտի տաքէրլէրինտէնտէ չօղու
 գըրլար . Զինք ուգայրու փէ իքի գարաֆտան տախի
 տիւշն չօղ օլուս, գարաֆտար շօգ մուսիս թիւ պիր
 շի օլուս . օ արալուցտա տիւշտիւլէր Զինքտէ տիգրան
 մէ ասլլասաթ :

Պունու կեօրտիւքտէ լեռն Զան աճար իլէ քէնտիսի-
 նի շաշարտը , մէ սըգլէթինտէն կեօղլէրի գարտըրու
 իլի ութիւ կիսի գութուշտու մէ պիր զայրը գարղ օ-
 լուս միւժուտինս գտու կօլիւմ թիհլիքէսինս : կիր-
 տի ալէվ կիսի գալարալըգ իլինս տալ գըլըճ , մէ
 ետիտէալլընգ տիւշմանլարլար տաղըրտը չօղունու
 պիւտի , մէ գօժա օրտուլի տիթրէթտի , մէ օգատար
 տաքէրի կօկիւնէ գաթըս գօխարտար ծնարք կթաթի
 կինտէն պիրտալէր օլարագ . պիր իլ քի լատիւլէր միւ-
 ճիգէթ եէրինս գտուլար . մէ լաքին կիւլիկիա մէմ-
 լիքէթի ետա գութու կօլէնլէր իլին . սալթ լեռնուն
 էթտիկի իլ պիրէղ թիսէլլի վերտի գալանլարա :

Պու թաթարլար կիւլիկիա սէմթինտէն շօգտըգլա
 րընտա կիթտիլէր միւցալէտը տիւտիլլէրի սէմթի
 իարալու գարաֆընտա : (յտա պիր քիւլիւք կեօլ-
 վար , մէ օրթատընտա պիր մէթին գալէ ատը ծաղը .
 քի օրտա տաքին օլուս պուլուրուր իտի ապիրտա
 պահլուռնի նէրալս շտըհալինին պապար (գըիգոր
 մագիտարտուն գըղընըն օղու) : Պու կեօլ քէնտարըն
 տան գալէյի գուշաթտը թաթարլար . մէ չօգ Զինք
 էթտիքտէն սօնըրա ալամաարգլարը կիսիլ չեօգիւլ-
 տիւլէր օրտան : Տըշտը պաղար իքէն ապիրտա թա-
 թարլարտան պիրի քի կեօլ քէնտընտա կիգլէնիլ ի-
 տի , օգ աթըս վուրտու ծնու , կօլլէ քի պիր գալ սա-
 աթտան սօնըրա կօլտիւ . մէ եէրինս կիւտի ծնուն օղ-
 լու վասիլ : Պիր եըլտան սօնըրա գող վասիլ տէ կօլ-
 տիւ . մէ չիւնքի կվատըր եօղ իտի եէրինս կիւտի տգայ
 վա

փառիչ տէալբլբլբլ կամսարախան սոյունտան :

1112 : () կիւնըլբլբլ պիր գապիլ գապարտը թորոտուն վի-
շկն : մանտար : օգուլարը իւլ գարտաշարըն պլնինտէ ,
օնար քի գապիլ փառիչաշը կօլախրախլբլբլ , վի օ-
թուրուրար իտի կիղիտաւա գալէսինտէ : Շէմ կթաի
թարոս աքէրինի , վի կէճէ իսինտէ օրայա էկթիլիպ
էաւալարըն իկիտլբլբլ փու սուլա գօտու պիր էէրէ :
ստպաճ օլտուգաւ պաշարտը տթլը րարիլէ կէրի տէօն
մէկէ : Պաւնու կեօրախլբլբլնտէ գալէ պլբլբլբլբլ
գանն էթաիլբլբլ քի թարոս ճէսարէթ էտէմէաի գա-
լէյի : էաղլաշմաղա , վի իթլբլբլ կէլէճէ տլյիլ - օնուն
իչին վիսիլսէսիղ գալէ գալիստունու աշտըլար : վի
հալա պաշարտը սէրպէսթ կիրմէկէ չոգմաղա :

() արալըգաւ փուտուտա կիղլէնէն քիմէլբլբլ գափիլ
գափուլս սաղարըլար , վի քիմէ րասթ կէլաիլբլբլ գըր-
տըլար : տէօնաիլ թարոս տալիս աթլըլար իլէ : վի
հէփիլի պիր օղուրտան իլէրի կիրիպ պասարըլար գա-
լէյի : վի գարալ տուրանըլը գըլըճաւան կէլիլտիլբլբլ :
Կալթաուլար իւլ գարտաշարը : վի թարոսուն էօ-
կիւնէ կէօթիլբլբլբլ : Կալթլէրինէ պաղտը թարոս ,
վի գապիլ փառիչաշըն կօլիւմիւնի սօրտու : վի էմը
էթաի քի օնուն գըլըճընը կէթիլինլբլբլ : () քալար տաւ
իսի նաշար գալըպ կէթիլտիլբլբլ : վի տուլտուլար քի
իլլէրի Ֆէնայա վարաճաղ : օնուն իլին պիրիսի գալէ-
նին քէնաորրեա կիտիպ քէնաիսինի աշաղա պըրապտը
վի էօլաիլ : օ պիրլիբլ Ֆէրէտա էաիպ թարոս գար-
չը տիք կէլաիլտէ պիր գալըն սօփա ալար թարոս էլի-
նէ , վի օ սօփա իլէ պիրինի էօլաիլբլբլ : սիլին կիպի
քիմնէլբլբլ տէաի գըլըճա էօլաիլբլբլտէն իսէ սօփա
իլէ էօլաիլբլբլ էէկ աիլ : վի օ պիրլինի պաղալթտը ,
վի շէհլիլի սոյուպ պէքճի գօտու : վի իլէ էարար շէյ-
լէրի աէվլիլիպ կիթաի վաճկա շէհլինէ : օ պաղլը օ-
լան տաիլի պիլէսինճէ :

() փաղիթլբլբլ բարսէղ կալթուլիկաւ տաքին օղուր
իտի չուղը տէալբլբլբլ մանտալթրտա : վի օրատաւ է-
ճէլի կէլիպ կօլաիլ : կալթուլիկալըլ սիւրաիլ : 31 .
սէնն , իկիլմի տէօրթ ելլգաւար գրիղոր վկայասէր
իլէ : վի սէքիղ ելլ գատար պաղգաւմ :

1113 : () քիլգարիտա պաճլաւունի , էաիսա գրիղոր իլինճի ,
շկի : նէրսէս շնորհալինին պէօյիլբլ գարտաշը բարսէղին էէ-
րի-

րինն, կէլիպ կաթուղիկոս օլտու կարմիր վանքատա : Ի կիրմի եաշընտա իտի . վէ լաքին իլլի վէ ֆազիլէթի իլլէ իխթիարլարտան զիյատէ, իտի . վէ կեօսթէրլիլ քեր նամէլի : Ե կալէմի չօգ տիւզկիւն օլմաղ իլլէ չօգ շէյլէր եազար , վէ տիւրլիւ տիւրլիւ քիթմալլար թէր ձրւմէ կթտի : (Յուն ապրիլը վէ ուռհանի օլտուղու նու աշիքեարէ կեօսթէրիւր ետիտըզը իքի շարահան . պիրի , * Խորհուրդն անձառ ॥ . օ պիրիսի , * Ե՛ծա

հրաշայտ խորհուրդ :

(Նալ օլտուգատ գրիգորիոսուն կաթուղիկոսլըզը աղ- լծամարն արք եպիսկոպոսու դաւիթ Թոռնիկ աալը պիրինին օղլու՝ օնու դապուլ էթմէյիպ , վէ օնա ափ օլտուպ , վէ պէշ եպիսկոպոս ալիլ շիրիպ ձորոյ վանք տիւրլէրի մանասթըրա՝ կաթուղիկոս օլտու : Արանու ի շիթտիկի կիպի գրիգորիոս , պիր պէշիւք սինապոս էթաթի քի չօգ եպիսկոպոսլոր , վարդապետլէր , վա նահայրլար վէ կրօնաւորլար՝ կէլիպ ճէմ օլտուլար . 5500 . քիշիտէն զիյատէ : Ե ձիւմէսի ալ պիր օղուրտան վէ պիր սեօլ իլլէ օ Էննի կաթուղիկոսլըզը պըլուպտըլար . վէ նգոյլիլ էթաթիլէր դաւիթի վէ օնունլա պիր օլմալլար : Ե հիւճճէթ էթաթիլէր քի օնտան սօնդրա քիմ կաթուղիկոս օլտուա՝ տեօրթ քիւրսիսին իլլնի վէ իրատէթի իլլէ սլտուն , աալարը քջնի , հաղբատ , թապէոս , վէ ստաթէոս (քի շիմաթ տաթիւ տէ նիլիլ) : Ե լաքին դաւիթ տիլնէմէյիպ՝ գալիլէնտի քիւրսիսինտէ . վէ օնտան սօնդրա կէլէնլէր տաթի կաթուղիկոս տէյի օթուրտուլար . վէ շիմաթիւտէր օթուրտուլար :

1114
244

(Սիր գաւ երլտան սօնդրա գրիգորիոս կաթուղիկոս քի սաքին օլուր իտի կարմիր վանքատա շուղը տէտիքլէրի եկրտէ , պապալ կեօրալու քի իրաղ արը պէշիւք հայաստանա՝ իսթէտի քի օրայա քիւրսիսինի գոյա . պու պէշիլէ օրմաւտըգատ՝ վարտը սաքինլէնտի ծովը գալիսինտէ , քի պապաւսընը միւլլի իտի . վէ օ գալէյի եկնիլէյիպ վէ մամուր էտիպ , օնտա եկրլէտիրտի քիւրսիսինի . սէնէ 1125 . չօգ . վէ օրատա եպիսկոպոս էթաթի գալիսալընը՝ օ քի նեւսէս շորհալի տէրիզ :

1123
257

() կիւնլէրալէլի կէլիպ սրբաղան փափտուն , ան (1141) տիտքտա սինապոս էթաթի լսալիլլէրէ , վէ տալիլէթի (271) կէլ

կէլաի գրիգորիոսա : Սինադոստան սոնդրոս՝ էլ չի եկմ
գիլյարէ : թինի կիտէ՛ձէք օլտու . վէ չիւնքի գրիգորիոս
տախի ահա էլ թմիլ իտի օրայա վարմաղա , օնունլա
պէրսպէր չղղա կիթաիլէր . վէ օնաա էլ չի ջր սիւ
նուն իլինաէ տէ սինադոս էթտի : Սեպ օլտու գտա
հայլար իւզէրինէ , գրիգորիոս հայլարն իթէրինի աղ
նաթար , վէ իսքէաթ էթտի օնլար :

Եթէրինէ տեօնտիւքտէ գրիգորիոս՝ լատինլէր օնուն
մէտհինի եազտըար սրքազան վաւիա . օ տախի կեօն
աէրտի գրիգորիոսա՝ կաթուղիկոս հէզարէնի վէ պաշ
էօրթիւսի մէթուպ իլէ . օնա գարշըլըպ գրիգորիոս
աղիլ տէ մէթուպ եազըպ կեօնտէրտի հոմայա
քէնտի էլ չիլէրի իլէ :

1123 : Սոլ գրիգորիոս կաթուղիկոսուն օնունձի սէնէսինտէ
ՇՐ : Էօլաիլ թորոս պէյ . ոլլէլիկի սիւրաիւ . 23 . սէնէ , վէ
թէնի կեօնիւլտիւ մէզարա դրաղարկ տէտիքլէրի մա
նասթըրտա :

5 : Վիլէլի Էննէ վաթի :

Ե . 9 = 10 :

1123 : Լոն էվիլէլի թորոսուն գարաաղ՝ չիւնքի թորո
սուն էվլատը եօղ իտի՝ օ էօլտիւքտէ՝ օնուն եէրի
նէ կէլտի . վէ հարպիձ , աղքէր տէվ չիլիպ էիւրիւտիւ
մամեստիա շէհրին իւզէրինէ . վէ օնու աղըպ կիթտի
չապ տարսունա վարընձա . վէ օնտան էօթէյէ պէրիյէ
տալըպ՝ ալտը օ շէհրիլէրիտէ քի թորոսուն էլինտէն
ալիլիլէրիտի տիւլմանլար . վէ հէր եէրտէ պէգիլէք
իլլէր կէօրաիւ . օգատար քի աւտը սանը չալ պըրապտը
ռումլար իլինէ վէ լատինլէրտէ շիւհրէթ ոլլւլտու , վէ
ճիւմլէսի տէ օնտան վէհմ էտիպ՝ չէքինիլլէրիտի :

1130 : Սէլաքին ալթը եէտի երլտան սօնդրոս՝ լատինլէրտէն
Եթ : պիթիսի՝ աւտը պէդէլին՝ անտիոք շէհրին աղասը՝ լեռ
նուն կէլիլինի կեօրիւպ՝ օգատար գրադանտը քի զապ
դընա ալմապ իսթէտի օնու . վէ չիւնքի ձէնկիլէ կէ
տէմէզիտի՝ պաշաաը մուհապպէթ կեօսթիւրմէկէ , վէ
տօսթանէ կէլինմէկէ . քէնտիսինի օնա ինանսըրա
լուգ՝ օնու տախի քէնտիսինէ ինանսըրա . էն սօն
դունաա լատին տօսթլարն էլիլիլէ օնու ալլայըպ աու
զաղա տիւլիւրաիւ . օնլարլա օնու տալիլէթ էթտի . վէ
քէն

քէնտի չիւրիւք մուհասպէթինի կեօսթերիս՝ զնյա-
 ֆէթ արասընտա ծնու զաֆիլ գութուպ պաղլատը ,
 վէ պիր գալէ իննէ սօղտու . վէ ծնտան չօգ շէյլէր իւ
 թէյիս սըգըշտրտը ծնու իքի սյ :] Կն սօնդունտա ի
 քի շէհր վէրտի ծնա լեոն , մամեստիս իլէ ատանայը .
 վէ պիր գալէ՝ ատը սալունանդի քար . վէ ալթմըշպին
 ալթմըշլըգ . պիր օղլունու տախի բէհին գօյուպ
 գուրթուլտու :

[Լեոն՝ քէնտիսինի պուլտուլտա՝ լեոն օղտուղունու 1131
 եանի ասլանլըղընը կեօսթերտի լասլինլընէ . Կն էլ 28
 վէլ շէքտի ալտը գըլըճըլիլէ՝ վէրտիկի շէհրլէլի ,
 սօնդրա սիւշտիւ պեօյիքլէրին իւզլէրին . վէ օ հալս
 սլրագտը օնլարը քի գազէթլէրի գալմատը . ծնուն
 ինն իմտաս իսթէտիլէր Էգմ՝ փատիշահընտան՝ ատը
 փուլկոն . օ տախի աւըլէրիլէ կէլիպ պիր օղտու ծնար-
 լա :] Չօգ ճէնքսէն սօնդրա՝ պագտըլար քի լեոնուն
 տարղընլըղը կնմլյօր՝ ըէճաճի պըրագտըլար ոււհա-
 նըն պէյիսի Ծօսլին նամ քի լատինլէր արասընտա պիր
 նամտար քիմս, իտի , վէ լեոնուն գալըսընըն իըսը-
 մը . ծնուն էլիլիլէ լեոնուն օղլունու տեօնտիւրիւպ վէ
 քէնտիլէրինտէն տէ պիր գալմըր բէհին գօյուպ՝ ա-
 ղըր ըէճալարիլէ Էալվարարագ վէ աֆվ տիլէլէրէք
 կիւլլիլէ պարըշտըլար . վէ գալէ թէտիլէր քի ալթմըգ
 պիր աիւշմանլըգ կեօսթերմսինլըր :

[Լեոնուն պուգատար գուլվէթ պուլտուղունու իլէ 1137
 տիպ յուլճաննէս պերիէուլթէն կայսը՝ չօգ ինճինտի . 28
 խուսուստ տուլտու քի չօգ շէհրլէլէր ալմի ոււմլար-
 տան իսարիս սէմթինտէ . նիլէթ էթտի Ծնէկէ գալգ-
 մաղա . վէ չիւնքի գօրգար իտի՝ օլմայա քի ծնա Էհն
 կիւլին՝ պեօյիք թէտարիք կեօրիւպ ոււմլարը հնի
 այաղա գալտըրտը . վէ ղալըր միլէթլէրտէն չօգ աս-
 քէր ալտը . վէ պեօյլէ կիւրիւլթիւ իլէ Էիւրիւտիւ
 կիւլիկիա Էօլլէսինս՝ քի լեոնու միւղմահիլ էլլէյի :
 Պունու կեօրտիւքտէ լեոն՝ ճէսարլէթ էթմտի գալը
 տուրմաղա . վէրէ օ կիւնլէրտէ Էարտըմճիլլէրի օղա-
 տար էյի տէյիլլէրիտի քէնտիսի իլէ . պունուն ինն
 չափըճագ ալտը գարըսընը վէ իքի պեօյիք օղլունու՝
 ատլարը ոււքէն վէ թորոս . վէ չըգտը սարփ տաղ-
 լարա , վէ պիր Էէրէ սըղընտը . գէրէ իքի քիւլիւք էվ-
 լատը մէհ վէ ստեփան կիթմիլլէրիտի ոււհայա անա
 ին X Էա

լարընըն իւրըմբարնա :

Հաւան իշխութի կայսր՝ լեռնուն գաւորդընը՝ արտըն ճառաքէր եօլլատը քի եօլլարը դուծառնլար՝ օրնայա քի լեռն քէնտիսինի անանարդ պատա, վէ քէնտի տէ իլէրի եւլըրիլայ՝ զահմէթսիղէ՝ իւլ շէհիր ալար . տալարը մամեստիա, ամանա, վէ տարտուն : Վէ աքէր կեօնտըրաի անարդարա իւլէրինէ . պու շէհիր եափըլ միլ իտի պիր եիւքսէք գայալըգտա՝ գալէսի մէթին . վէ շէհիրտէ օլտնլարըն չօղու հայ . վէ հէփիսիտէ քէս քին ճէնքճի, գուլվէթլի վէ փիւր սիլահ : Առնլար կեօրտիւքլէրի կիպի ոււմլարըն պէօլլէ կէլմէլէրինի՝ զալէտէն արըարը չրգըպ, չօղունու եէրէ երգարըար . վէ գալանը տարտաղտուն վէ թարիւմար էտիպ՝ քէնտիլէրի գալէյէ տեօնտիւլէր :

Վօգ կիւճէնտի պու իշէ պերփէւուծէն, վէ տարդըն լըղընտան տայանամայըպ՝ նէ գատար աքէրի վարիտէ եւլըրիւթտիւ օ անարդարա իւլէրինէ . վէ մուհասէրէ եթտի շէհիրի թէմուղ պընտա՝ օթուղ եէտի կիւն : () րատա պաշլատը ոււմ աքէրի ճէնք էթմէկէ, վէ մէնճէնիդլէր իլէ գուլէլէրինէ իրի իրի դաշար աթմաղա . վէ շէհիրտէ օլտնլար եօղարտուն դաշ աթալաք վէ զըզըն տէմլըլէր տեօքէրէք պէրպատ էթտիլէր ոււմլարը . վէ մէնճէնիդլէրի տախի եաղարըար . պու եւթլէր օլմայըպ՝ պաշլատըար եօղարտան մաս խարայա դուծամաղա վէ զէվղընմէկէ կայսերի, վէ աքէրինի :

Ստասարանտը կայսր, վէ պիր եգ աքէրինէ ռահաթ լըդ վէրիպ, եէնիլէթտի մէնճէնիդլէրի, վէ պիր դարդ քիլ իլէ սըվարաթար քի հըփիլ էթսին աթէլտէն : Պէօլլէ թէտարիք իլէ ճէնք էտիպ՝ երգարըար ոււմլար զալէնին պիր դարափընը . վէ օրատան իլէրի կիրտիլէր . վէ հայլար օնլարըն իւլէրինէ տիւլիլայ՝ օ գատար զըրտըլար քի ոււմլարըն գանընա պօյանտը շէհիր . վէ գարըլար տախի եօղարտան դաշար վէ գապ գաճապ տեօքմէկ իլէ՝ շաշըրարըար օնլարը . վէ տեօրթ գարափտան շամսթա վէ չսղըրմա պաղըրմա սէսի չալար :

Ոււմ աքէրի թէմամ՝ իլէրի սալտըգտա՝ հայլար վարարըար եօղարի գալէյէ . վէ օնտան ճէնք էտիպ՝ զըրտըլար չօղունու, քի արթըգ լէլ իլէ տօլտու շէհիր :

Տիր : Սոցալը կեօրտիւ հայլար քի ճէնք ուզայաճաղ , վէ եւէյէճ քլէրի թիւքէնէճ , ճիւմէսի պիր պիր-
լէրինէ սէս վէրէրէք՝ կնտիլէր եօղարքի գալէտին , վէ
գաղըր տուրանլարը երգըսլ չըգաղար կիթտիլէր . վէ
կայսր գալէյի զսպդ կէթտիլ՝ ամմա եիւրէկ գըրըլ-
միչ խտի , օ գատար ասքէրին թէլէ՛՛ֆ օլմասը իշին :

Սիր գալ կիւն ծնտա աւհաթ լանարգտան սօնղրա՝ շէ-
հիրէ պէքճիլէր գոյուսլ՝ տեօնտիւ կիթտի կայսր վահ-
կա տէտիքլէրի գալէնին իւղէրինէ . եօյլէ պիր մէթին
սլինա քի՝ ալընմասը փէք չէ թին : Սու գալէյի գուշա-
տըսլ՝ հասկը տալտը իշէրտէ օլան հայլարա՝ քի վէրսին-
լէր գալէյի : Սէրմէք իսթէմէտիքտէ՝ ալտի կայսր .
պէն սուրատան կիթմէմ՝ թաշու գալէյի ալմատըդճա,
կէրէի պիլտէմքի պուրատա չօգ գալմամա՝ իսթիար-
լըգ պուրաճաղ պէնի . տիւշիւնիւն տէտի նէ գատար
էյի օլուր սիղէ՝ կէր ճէնքսիզ վէրիւսէնիզ . վէ նէ
տիւրիւ մուսիպէթ կէլէճէր իւղէրինիզէ՝ ասքէրիմի ի-
շէրտէ կեօրտիւկիւնիզ վաղ իթտէ :

Սէլաքին գալէտէ՝ օլանլար՝ ծնուն սեօղիւնի հիւ սոյ-
մատըլար , վէ ճիւմէսի հազըրլանտը ճան իւ կէօնիւլ-
տէն ճէնք կէթմէ կէ : Սէ ծնլարտան պէօյլէքլէրին պիւ-
րիսիտար կոսաանդին՝ ուրէն սօյունտան , զկյատէսլ
իլէ պահատըր պիր քիմսէ հէփիսինէ եիւրէք վէրէրէք
դուլէ իւղէրինէ չըգըսլ ուլմարա գաղըր ուլմա՝ սէս
վէրիլ իտի ծնլարա . վէ մասիարտըղա ալարաղ . վէ
օրտուլարրնա կիւլէրէք , մէյտան օղուլուլ ծնլարա՝
ճանլարրնը աճըրըր իտի : հայանամայըս կայսր սու-
իշէ . էմը կէթտի սէրասքէրլէրինէ քի պիրինի սուլուսլ՝

ժա գաղըր չըգարսընլար : Զէլէ արայըս պուրտուլար
մակեղոն պեօլիւկիւնտէն պիր քիշէ , աղը եւստա-
աիոս՝ քի տէփէտէն դըրնաղէտէք զըրլանըսլ , վէ
պօյունճա պիր գալգան էլինէ ալուսլ , վէ օրտու եէրիւ-
տէն տըլարը չըգըսլ , մէյտանա աթըրտը , վէ սէս վէլ-
տի կոսաանդինէ . էն աշաղա , վէ իկիտիլինի կէտ-
թէր , սեօղ իլէ իկիտիլէ օլմաղ տէտի :

() տախի երլտըրըմ կիսի աշաղա սիւզիւլիւսլ չըգաղ
գաղըրսնա , վէ չօգ քէրլէ գալգաննա վուրարազ վէ
քէնտիսի վուրուլմայարազ , խոսմի պիր շէյ էտէմէտի-
կի կիպի՝ օրտուտան չաղըրտըլար վուր վուր . օ սէս-
տէն դուլվէթ էլնիւսլ եւստաաաիոս , վէ կոսաանդինին

գալգաւնընա վաւրուպ՝ փարաւաւաւ , վէ լաքին ծնա պիր
շէյ էտէմէտի :

() տախի գալգաւնըն էյլէ կեօրաիւքտէ՝ կէրի տեօ
նիւպ , ու թանադընտան պիր տաճա քէնախիսինի կեօւ
թիւրմէտի ուուվարա : Ս է կայար ճէնկինի իլէրի տիւ
րիւպ՝ պիր գալգաւնէն սօնդրա գալէյի աւոր :

() քաւա պիր սափա եկրաւէ կոստանդինի պուլուպ ,
վէ տէմիքէ վաւրուպ , կէմի իլէ ստանպօլա եօլաւոր ,
պիր գալգալ ճըլմէ թքեարը պիրլէ օլարապ : Հալան էկ
թիւաիլէր պիր տէնիլ քէնաւորնա , կէմի ծնաւ իքէն
գալգաւոր կոստանդին կէճէ իլինտէ , վէ պէքձիլէրինի
եօլտիւրիւպ , վէ ճըլմէ թքեարլարըն էլիլէլէ զէնձիւ
տէն չեօզիլիւպ՝ գալոր : վէ պիր գալգալ ճայըն խայըն
լըղը իլէ թէքարը գուլթուպ ծնաւ՝ կայսերին էլինէ
վէրաիլէր , վէ սօնդրա նէ օլաուգու պէլլի տէյիլ տիր ,
զէրէ եալգամընչար :

Պաւ պէյլէ օլաուգաւ՝ օ պեօլիւք աքեր քի կիլթաիլ
խաի լեօնտէն իւզէրինէ , ծնաւ պիր տար եկրտէ պու
լուպ՝ տեօրթ գալաւիքըն գուլաթաւար : Պաւ իլ ու
զաւարգաւ՝ պապտը կեօրաիւ լեօն քի եկէյձէք թիւ
քէնիպ՝ չարիսինի պուլամայաճապ՝ վէրտի քէնախիսինի
ուուվարըն էլինէ : ծնաւ տախի գուլթուպ պաղլաւոր
լար լեօնու՝ վէ գարըսըն՝ վէ էվաւաւորըն : վէ կեօ
թիւրաիլէր կայսերին հուլաւորնա : Ս իւձիղէթ
զանն էթաի կայար պու իլի : վէ էմըն էթաի քի էլիձէ
սապ լաւընլար ծնաւոր : օլմայա քի գալաւընլար :

Վէնախիսէն լեօնտէն հէր եկրինի գապգ կախպ՝ մաւ
հափըզ վէ միւպալիլ գօտու աւորղը եկրլէրէ : վէ հէր
նէ գաստար հայ աքերի վարիսէ՝ օ սէմթլէրտէն գալ
տու , վէ քէնաի աքերինտէն ծնիքի պին նէփէր պը
րապտը օ սէմթլէրէ : Ս լար սօնդրա պիլէսինձէ լեօ
նու վէ ծնուն էվաւաւորըն վէ գարըսըն : վէ ստան
պօլա տեօնիւպ՝ վէ ծնաւոր տէմիքէ վաւրուպ զընտանա
գօտու : օ երլէր լեօնտէն տէվլէթինին ծն պէլինձի
սէնէպի խաի :

1138. Պիր երլտան սօնդրա տօսթլարըն ըլճաւը իլէ չըգար
շէն : տը կայար ծնաւոր զընտանտան : վէ չօգ իքրամ էտիպ՝
կիյտիլաի ծնաւորա պոհատա ալըր՝ էսպապլար : վէ
քէնաի սարայընտա սոգլալըն կէսհիձէ սուփրասը
նա կէթիլիլ խաի , վէ պազի քէրէ պիր եկրէ պինիլ
էթ :

Լեթաիքտէ : , եախօտ ալա կիթաիքտէ պիլէ, կեօթիւ-
րիւր իտի : || Է պեօյիւք օղլու աոր ռուբէն պէյգատէ:
կիպի չօգ քէրքէ կայսերին Տրդմէթինտէ : օլուր իտի :
Պիր կիւն կայսր համամա կիրտիքտէ : լեոն տախի պէ 1139 :
րուպէր , ռուբէն քի կայսերին Տրդմէթինտէ իտի օրու շմբ :
տա ծնա պիր քայէթ Էթմէք իսթէաի . վէ չիւնքի ծն-
տա պիր պեօյիւք մէրմէք դուբնա վար իտի քսրճազ սու
իլէ տօլու՝ աուվարա պիթիլիք , վէ Էէրէ Էափրչլոգ ,
քի տեօրթ քիլի գատուր օլամալ իտի ծնու գըմբլտաթ-
մադա , օ դուրնայլ հէմէն գատուր ռուբէն Էլիլիլ , վէ
պիր լեկէն կիպի կէթիլիպ կայսերին Էօկիւնէ գօտու :
Սէօրէնլէր շաշլալ , գօրգտուլար ծնուն գուվլէթին-
տէն . Էլէնի սամիսան կեօրտիւք տէտիլէր իլիմիլալ :
|| Է չօղու տախի պու իլ իլին դրսգանրալ՝ չօղ տիւրլիւ
չիքէայլէթիլիլէ՝ ծնու կայսերին կեօղիւնտէն չըգար-
տըլար . օգատուր քի ծնուն կեօղիւրինի չըգարթար
կայսր . օ տէրոթիմէնտալ : օ աճրտան Էօլաի . Պուեն-
տան Էօթիւրի չիւլօհէյէ տիւշտիւ կայսր օլմալա քի օ-
նուն պապասը լեոն պու իսայրնլոգ իլին պիր իսայրն-
լոգ կեօթիւրէ . հէմէն թիգլէ ծնու դութուպ պաղ-
լատը , վէ թիգրար դընտանալ գօտու , օղլու թորոս
աախի պիլէսինճէ :

Պուենլար զընտան իլինտէ սրգընթըտա օլուպ , վէ ին 1140 :
սան գըմբլտան իսմիտլէրինի քէսիպ՝ ալլահա սրղըն շմթ :
տըլար : Պիր կիւն թորոս տիւշ կեօրիւպ՝ նաղլ Էթտի
պապասընա . կեօրտիւք տէտի պիր քէրնամէլի վէ իհ-
թիշամիլ քիմնէ , քի իլէրի կիրիպ՝ պիր սամուն Էթմէ-
կի վէրտի պանա , իւզլէրինտէ պալլոգ վար իտի . պէն
տախի ծնու ալլալ շաշտըմ գալարմ . սէնտէ ծնու պէն-
տէն ալմադ իսթէտին . վէ լաքին Էլէմէտին : Պուենու
իլիթաիքտէ , պապասը սէվինմէքլէ տէտի , շաղ օլ օ-
ղու . պու սրգլէթիլրտէն սանղրա՝ վագլիթ կէլէճէք
քի հէփ զապգ Էտէճէքսին զայիպ Էթտիլիմիլ Էէր-
լէրի . վէրէ պուենու կեօթիլիլիլ օ սամուն . վէ տէնիլգէ
ալ հիւքմ Էտէճէքսին՝ զէրէ պալլոգ ծնու իշարէթ Է-
տէր . սամա պէն պուենու կեօրէճէք տէլիլ իմ :

Պիր Էըլտան սանղրա լեոնուն Էճէլի Էէթիլիպ՝ զըն 1141 :
տան իլինտէ Էօլտիւ . վէ կայսր՝ թորոսա քէրէմէտիպ շմ :
չըգարտը հապըստան , վէ Էփլէլէի դարգընա Էսնըն-
տա ալլոգօտու . օ տախի չօղ սէվտիլտի քէնտիլիլի կէ-

րէք կայսերէ , վէ կերէք թէ վապիսինէ , զէրէ պիր շէն
 երւրէք լի վէ գաթ լը տիւ լի քիմնէ իտի , ագըլը վէ
 կիւղէլ . երւրէք վէ գուվլ՝ թէ տէրսէն մէնէնտի եօղ-
 իտի : () Յսուն իշին պաղիլէրի գըսգանըպ՝ չօգ քերրէ
 կիւտիլէր ծնու կայսերէ . նիճ՝ քի ուռքէնէ կթաիլէր .
 վէ լաքին կայսր ծնւարա գուլագ գուլթամայըպ , սէվէր
 վէ ըսողպէթ կտէր իտի ծնա :

6 : Իսկնճի Թորոսուն վագիլի :

Է . 10 = 13 :

1142 :
 շղթ :

Թորոս իքինճի՝ կիւղէլէրի լեւնուն օղլու ստանպօլ-
 տա իքն՝ յովհաննէս պէրփեռուժէն կայսր կօլ-
 տիւ , վէ երբինէ կիւտի ծնուն քիւլիք օղլու մանուէլ
 կոմնէնոս , քի հայլար կեռ մանուէլ տէրլէր , եախօս
 կիւ մանիլ : () Կարալըգտա միւրատ կթաի թորոս՝
 կիւղ լիճի , գալմադ , վէ կիւլիկիս սէվթինէ կիթմէք .
 վէ լաքին իքի սէպէպտէն կօթիւրի կիտէմէտի . պիր
 քի՝ օ զամանլարտա օ դարաթիլար տլթիւսթ օլտու թա-
 թարլար կլինտէն . պիրտէ՝ քի ստանպօլտա պիր զէն
 կին տէվլլ թլի գատրն ծնա զիյատէտի իլէ գալիպ օ-
 լուպ՝ ալմադ իսթ կտի ծնու . վէ կվլէնիպ՝ չէր նէ գա-
 տար մալը վար իսթ՝ ծնա վէրտի :

1143 :
 շղթ :

Պիր երլտան սօնդրա օ գարը կօլտիքտէ՝ տէվլրտի
 թորոս ծնուն հալնէսինի . վէ պաղիրկեռն շէրլնտի
 թէպտիլ գըյաթի թէ պիր կիւլիլէ կիրիպ՝ կիթաի առ-
 տիպ սէվթինէ , ծնտան կիւլիկիս գարաթիլնա վէ տօ-
 ըոս տաղլարլնա : () Ըսլարտա յալանըպ՝ քիմօլտու
 ղոնու տույալտու պիր քահանայա : () տախի ղիյա-
 տէսիլիլէ սէվլնիպ՝ ալար կեօթիւրտիւ ծնու քէնտի կ-
 վինէ , վէ սաղլտար :

1144 :
 շղթ :

Սէ յիւլէրի օ սէվթիլրտէ օրան հայլար չօգ սրգընթը
 շէրլէր իտի ուռմլար կլինտէն , վէ արղու կտէրլէր
 իտի՝ քի կվլլէրի տէվլլ թլի վէ ուհաթլըղը պուլտուն-
 լար , օ քահանայ կիտիպ ծնլարըն պէպիւքլէրինէ՝ իշի
 աղնաթտը : () Ըսլար տախի քիլհալ ալարլար թորոսու
 քէնտիլլէրինէ , վէ սնպին քիշիտէն ղիյատէ՝ երւրէքի վէ
 գուլլլ թլի քիմնէլէր պիր օլուպ՝ պիրիքտիլէր թորո-
 սուն եանընա , վէ ծնա արգա օլտուլար : () տախի լա-
 վըճադ երւրիւտիւ պոնլարլա վահկա գալէսինէ . օ-

նու ալըսոյ տիւշտիւ զայրը շէհիւլէր իւզլերինս, վէ սիւ-
տի սիւսիւրտիւ ալտը հէփիսիւնիտի: ասալտը ամուտա
դալէսի . անարդարա . ատանա . սիս . տուիւծըրդ .
վէ պուսիւրտան զայրը չօղունու՝ էյալէթլերիլէ . վէ
պիր էրլիսիտէ իլէրի հէշտի գուվլէթիստէն զիյստէ:
Պիւ իլաւիլէն՝ էէթիշտիլէր սնա գարտաշարը ստե-
փանէ վէ մլէհ ոււհաստան գալըս հէլմէքլէ (զէրէ օ
սէնէ: ոււհայր ալտը լոսաիւնլէր էլինտէն հալէպին ա-
միրասը՝ ասը զէնկիլ քի հայլար զանդի տէրլէր) Պիւն
լար իքիսիտէ թորոսս ճան իւ հեօնիւլտէն եարտարմ
էթմէքլէ՝ ոււմյարը տիթըլէթիլէր՝ վէ լիսնուէն էօ-
ճիւնի սնլարտան ալըսոյ սիւրտիւլէր սնլարը կիւ լիկիա
սիմթլէրինտէն:

Պիւ իլէրի ազպուշուդ իշիտիս մանուէլ կայսը՝ թորո 1145
սուն հազդընտան հէլմէք իսթէրիտի . վէ լաքին զայ- շղէ
րը իլէրի օլմազլա հէճիքտի: հաջան հապէր ալտը քի
թորոս կիւ լիկիայը վէ տորոս տաղլարընը հէփ ալէրշ
ոււմլարըն էլինտէն՝ զայէթ կիւճէնիս տաքէր տէվ-
շիրտի ամուճասը օղլու անդրոնիկոսուն էլիլիլէ, վէ
հեօնստէրտի սնու թորոսուն իւզլերինս: վէ էմը էթտի
քի հէր նէ դատար հայ փար իսէ օ սիմթլէրտէ՝ հէփի
սինիտէ գըրսըն թիւքէթսին:

Պիւօյլէ նիյէթ իլէ էիւրիւտիւ անդրոնիկոս թորոսուն 1146
իւզլերինս . կիլիկիա թօիրաղընա եազլաշարդասա, էլ շղէ
չի հեօնստէրիս թորոս սնա գարըր, մէրամըն նիտիւր
տէտի . պէն սէնին փատիշաշընա միւզի իս, էկէր հագ-
իւզրէ պույուրուրոս . վէ էկէր զօրլամադ իսթէրսէ՝
ազ աստմէն հազդըմտան հէլէ պիլիւր . նէ զահմէթ
քէնտիտինէ քի պուգատար ապլէրիլէ սէնի իւզլերիմէ
հեօնտէրմիլ: զարլատը էլչիի անդրոնիկոս վէ պէօլ
իւքլէնէրէք տէտի . կայսերին հագ իւզրի: պույուրմա-
սը պուտուր քի սէնի պաղլայրմ օ զէնճիլի քի պոսպա-
նը պաղլատըրգ սնա:

Վ սյէթ տարըրտը թորոս պու սեօզլէ վէ էիւրէկի պիր
իքէն իքի օլտու . վէ արա վէրմէյէրէք տաքէրինի ալըսոյ՝
վէ էտեալարընը փուսույա գօյուս կիզլէտի օ էօլուն
աղգընասս քի օլտսան հէլէճէկ իտի ոււմլար . քէնտիւ
սիտէ: աթլը տաքէր իլէ արալարընճա էօլու քէտիսոյ՝
աի անարգ տիւշտիւ իւզլերլէրինս: օ պիլլէրիտէ: էօկլէ
րինի ալըսոյ պոսպըրտըր գըլլաք, վէ գըրալտըր սնլարը:
վէ

վի: դու թաուլար ծնւորն պեօյիւք լէրինի, վի: վասիլ
 տտը՝ հայ օլարադ րիճայտան պիր պեօյիւք պէյլինի,
 (քի ծնուն էլ լինտէն ալմիշիտի թորոս բարձրբերդ աւ-
 տիք լէրի շէհրի) . վի: տիւշէնէրին թալան շէյլէրինի
 տէվ շիրիպ՝ տեօնտիւրի: Վու ճէնքաւն սալթանդրու
 նիկէ: սերասքեր՝ պիր դաւ քիշիլէ: կիւճիլէ գաչա պիլ-
 տի: Վեօյլէ րէգիլ օլտուգտա անդրոնիկէ՝ եւադտը կայ-
 սերէ: . իքի շէյ իլին տէտի պու պեօյլէ օլտու . պիրի՝
 ասքերիմիլին կէվէլէք լիկի . պիրիտէ թորոսուն խայրն-
 լըդը քի պիլի ետլան էլմինիլէ ալտատը:

Վունու իշիթալքտէ կայսը՝ ճիկէրի փարալանտը, վի:
 եաս չէքտի . խուսուսա օ գատար պեօյիւք լէրին եսիր
 օլմալարը իլին . վի: սնդրա ծնւորս պիր չարէ: էտէյիմ
 տէյի՝ պիր գաչ էլ չի կեօնտէրտի թորոսա, վի: իսթէ-
 տի ծնարր պահայա քէսիպ՝ սաթըն ալմագ: Նշփսպ
 վիրտի թորոս, պուգատար պեօյիւք իշ մի կեօրինիւր
 կայսերին կեօղիւնէ պէնիմ էսիրլէրիմ քի դաճա պիր
 կայսը ծնւորը սաթըն ալմպ՝ տէվէլէիտէ րիճալ էթ-
 սին: | Վշիլէր սէս չըգարմատըգտա՝ սօրսու թորոս .
 իսթէտիք լէրինիլին պահալարը դաչա՝ տըր: Վաւթ-
 գունլուգ ալտը ծնւորը, նէ: տէսինլէր: չօգ տէրլէրսէ՝
 չօգճա էսալմիլի . ազ տէրլէրսէ, ծնւորն շանընա
 տիւլմէզ, ճէփսպ վիրտիլէր քի սէնին պեօյիւք լիւկին
 պիլիլը ծնւորն տէյերինի:

()՝ տախի նէ: տէսին, էկէր պէնիմ գըթըմտան պուն-
 լար պիր շէյ տէյսէլէր, սաթմադտըմ. սիլ նէ: պիլիլ-
 սէնիզ՝ վիլին տէ: ալուն կեօթիւրին . | Վն սնդունտա
 միւշալէրէ: էտիպ, չօգ էյի տիր տէտիլէր հազնէլէր
 վիլէլիմ, իլա քի ազ պահալիլէ: սաթընալմպ՝ քիւլիւք
 կեօսթիւրէլիմ հայլարա ուումլարն պեօյիւք լէրինի:

Վու Ֆիքրիլէ կիթտիլէր վի: չօգ. աղէ: պուլուպ կէ-
 թիրտիլէր, վի: թորոսուն էօկիւնէ: տեօքտիւրէր:

Սարոս տախի օ սասաթ էմը էթտի քի օ աղէյի ետես
 ասքերինի: տաղը թսընլար: Վու շէյ էլ չիլէր մաթ
 գալտըգտա՝ տէտի թորոս պեօյլէ էտէրիմ քի թէքտը
 դու թաունլար սիլին պեօյիւք լէրինիլի վի: սեաստու-
 լարընըզը, վի: պաղլը կէթիւրինիլէր էօկիւմէ:

| Վշիլէր ալմպ ուումլարն եսիր տիւշէն պեօյիւք լէրի-
 նի վի: ստանալալ կեօթիւրիւպ նազլ էթտիլէր կեօր-
 տիւք լէրինի: Վեօյլէ օլտուղունու տույսուգտա կայսը
 պիլէ

ողիւտի քի արթըգ Զէնք իլէ պաշա չըգամազ Թորոս-
լա . մէ Զպուր օլտու պարը շըգ էթմէ կէ . 11 Է լաքին
սեօղիւնտէ տուրմնյըսլ Թէքրար տիւշման օլտու . վէ
Թէքրար չօգ ասքէր կէսնտէրտի Թորոսուն իւզէրինէ .
() տախի Թէմամէ վլէլքի կիւլի օաւքէրի գրտը . վէ
կինէ պեօյիւքլէրինի էսիր էտիսլ' սաթտը . 11 Է չիւն-
քի ծնւարլա պիր օլմիշ իտի օչին' լամբոն դալ'սինին
սոլասը (նէրսէս լամբոնացինին պաստար), օնու տախի
սաթտը աղըր պահայա . սանա ճայիղ տէյլիլտի տէ-
տի միլլէթմէն դարը Զէնք էթմէք . 11 Է ունասն սօնդ-
լա տախի գաշ քէրրէ, կէլտիլէրիսէ ռուժար Թորոսուն
իւզէրինէ' պօղուլտուլար :

() կիւնլէրտէ, կէլտիլէր Թաթարլար մարաշ սէմթի 1146
նի . քէզալիք մասուտուլղան զօնէսննն ամիրասը չօգ 29
սարգընթըլը կէթաի միջագէտք դարաթլարնտա .
() Յուն իսին գրիպորիտս կաթուղիկա Թէվապիսինի
ալլալ չըգտը Թաթ տէնիլէն գալէտէն , գարաաշը նել- 1147
սէս շնորհալիտէ պիլէսինն . վէ կէլտի հուոկլայ տէ 29
տիքլէրի գալէյէ' քի լատինլէր էլինտէ իտի . վէ պիր
վագիթմտէն սօնդլա սաթթ'ն ալտը օ դալէի , վէ ծնտս
էէրլէշիսլ օթուրտու . վէ պիր գուպալէի քիլիսէտէ
էափտը օրատա . սէնէ 1147 . 29

(1) Թէքրար էիւրիւտիւ Թաթարլար մարաշ սէմթիսն , 1154
յի գապգ էտիսլ օնու , կիթալիլէր դարաաաղա . օնու
տախի ալլալ' կիլտիլէր Թորոսուն Թօփրաղնա . վէ լա
քին պիր շէյ էտէմէտիլէր . վէրէ Թորոս ծնարա գար-
ըր կէլիսլ' գօփալատը ծնարը պիր գաշ քէրրէ : Տէնիւզ
Թորոս պօնէրտարտան ըահաթը պօլմնտան' մասու-
տուն օղլա գըլը՝ տարան կայսերին Թահրիք էթմէ-
սիլէ' պապասըննն էէմինինէ գաղըր իքի իւշ քէրրէ
Թորոսուն էէրլէրինէ էիւրիւյիսլ սարգընթըլը կէթ-
աի . Թորոս տախի օնու գօփալայըսլ' օնուն սէմթիլէրի-
նէ կիլտի' վէ չօգ էէրի խարսպ էթաի . էն սօնդունտա
իքի գարաֆտան պարըլըգ էթաիլէր :

1 Եյլէ գարըրըգ վագիթտէ, ասի օլտու Թորոսուն գալ 1156
աաշը սաեփանի . վէ պաղնա տէյլիլիսլ պիր էզ պա-
հաարը իկիտլէր , օնարլա սալտը գարաաաղա . վէ օ-
նու գապգ էտիսլ' կիթաի մարաշ իւզէրինէ , վէ օնու
տախի ալտը . վէ հէր էէրտէ Թաթարլարը տիթրէթ-
աի . 11 Է չօգ քէրրէ ռուժարլա Զէնք էտիսլ' տարա
տիւշ

1157 : տիւշիւրտիւ ծնւարը : Սօնդունտա քէնտի եւերինէ տեօ
 ող : ներիքէն՝ ռումլար եօլ իւսթիւնտէ փուսույա ասամ
 գօյուսպ ամիանսըզ ծնու դու թտուլար , վէ ելլէրինի ալ
 տրնա պաղլարայ սաղ սաղ պրրադտըլար գայնար գա
 ղան իշինէ . վէ թէնինի սօնդրա ամթարլար . հէլէ հայ
 լարտան պիր գաչ քիշի ալրայ ծնու կեօմիւրէր մէգա
 ռա արքայկաղին մանասթըրլնտա : Պունտան իքի էվ
 լաս գալտը . պիրի ռուքէն , վէ ս պիրի լեոն՝ քի վադ
 թիլէ փատիւհաչ օլտու :

1158 : Պունու իշիթտիքլէրինտէ գարաւալարը թորոս վէ
 ութ : մէհ , եաս դու թտուլար վէ ռումլարտան էօմ արմաղ
 իշին՝ չօգ գաչմէ թվերտիլը ծնւարա : Սօնդրա կեմի
 լէր աիւղիւսպ՝ ալտըլար ծնւարլն կեմիլէրինի : Կէտի
 լէր գրպըս առասընա . վէ էսթէսինի պերիսինի փու
 ռարադ ռումլարլն չօղունու դու թտուլար . վէ ծնւարլն
 պուռունլարլնր վէ գուլազլարլնր քիսիպ՝ պուռուն
 սուղ գալադարդ ստանսօլա եօլլատըլար :

1161 : Պէօյլէրէգալէթի կեօրտիւքտէ կայսր տայանամայրպ ,
 ութ : ապքէր կեօնտիւրտի թորոսուն իւղէրինէ . վէ լաքին հէր
 նէ գատար ձէնք էթտիլէրինէ՝ տայիմա պաշա չրգտը
 թորոս : () Էքէմէտի արթըգ կայսր . վէնէ գատար աւ
 լէրի վարիսէ՝ ալտը եիւրիւտիւ թորոսուն իւղէրինէ :
 () տաիտի պադտը կեօրտիւ քի չիւնքի քէնտի ձիւմ
 հուրի չօգ շէյ շէքէձէք , խուսուսա քի օսանմիլիտի
 ձէնքտէն՝ պարըշըգ էթտի կայսերիլէ . վէ վարտը ծնուն
 ալաղլնա , վէ չօգ րաղպէթ կեօրիւսպ ծնտան , բանսէ
 փաստս նամլնր ալտը :

(1167 :) Ս Է քէնտիսիտէ պիր գաչ երլտան սօնդրա էօլտիւտէվ
 (ութ) Էթթի սիւրտիւ . 24 . սէնէ : Պունուն պիր օլլու վարիւ
 տի . ծնու էօլմէզտէն էվլլէլ թէսլիմէթտի քէնտի գայ
 նաթասընա աար թուլմաս : Ս Է պու թուլմաս՝ չիւնքի
 օ ուլադ տահա քիւլիւկ իտի՝ քէնտի գայըրտը միլլէ
 թի սիլը երլ գատար :

7: Երեսն շնորհալիքն վէ տեօրականն՝ քրիստոսն կախողելոս
օլաւարը . վէ մեքանութի սինադոսականն է՝ վալէ :

Ե . 14 = 18 :

Պիր էղ ռահամլըդ . պուլտուդտա թորոսուն տէվլ 1166 :
լէթի՝ գրիգորիոս կաթուղիկոս պահլաւունի փիրոս 1166 :
իխթիար օլուպ՝ սինադոս է թաի հռոմկլատա , վէ հե-
փիսինին իրատէթիիլէ քէնտի եկրինէ , կաթուղիկոս
դօսու գարտալընը , ներսէս շնորհալի տէտիլքլէրինի ,
վէ իւլ ալտան սնդրա էօրտիւ , վէ կեօմիւլտիւ մէզա-
րա հռոմկլատա . 53 . սէնէ հայրապետու թիւն սիւր-
տիւքտէն սնդրա :

Երսէս շնորհալի՝ գրիգորիոսուն գարտալը կաթու- 1166 :
ղիկոս օլուպտա չօգ շարշար քի միլլէթի էյի կեօ- 1166 :
ղէթսին . վէ չիւնքի հայ միլլէթի տիւնեանն տեօրթ
գարափրնա տաղլլիլ իտի՝ չօգ եկրէ էյի վաղ կտն-
լէր էօլատը . Պունու դանաթ էթմէյիլ՝ քէնտի ե-
պիսկոպոսլարընըն պիրլիկիլէ՝ պիր ուղունձա մէք-
թուպ էազար օ քի բնդհանրական տէնիր , էանի էօ-
կիւթ վէ նաթիհաթ հէր տէրէձէտէ օլան հայլարա :
Վ է դայրը չօգ մէքթուպլար էազար ճա պունա , վէ
միջադէաքտէ օլան հայլարա : Վ է չիւնքի հայաատա-
նըն ալթ իւսթ օլմաւրնտան էօլուպ շէյլէր կիւմլէ-
տի քիլաէ մնատէլէրինէ՝ չօղունու տիւզէլթտի . կը-
սիքլէքտէ վարիսէ , թէմամլատը , խոստուտա շարա-
կանաա :

Պու ներսէս շնորհալի թէմէլ պրրազար միարանութի 1168 :
էանի պիրլէք էթմէ կէ ռուվլարա . պունուն իլին քեա- 1168 :
դատլար էազար կէռ մանուլ կայսերէ , վէ միքայիլ
պաղրիկէ . սնլար աաթի կեօնտէրաիլէր ճա պիր օ-
դուր էազար նծարան՝ թէորիանէ աալը . վէ ճոռնլա
պիլէ պիր հայվարդապետ աալը յովհաննէս : Պուն-
լար կէլաթիլէր հռոմկլայա , վէ չօգ կիւն սեօյլէշտիլէր
ներսէս շնորհալիլէ օ մոտտէլէր իւզէրինէ քի պիրլի
կէ դարշլիտի . վէ սեօյլէշտիլէրինի քեաղատա կէ-
չիւրտի թէորիանէ : Իչլէր տիւզէլաթիլէր տեօնտիլէր
սոսնապօլա՝ ներսէս շնորհալինին պիր պաշգա մէքթու-
պիլլէ : Վ է կայսերտէն վէ պաղրիկտէն մէքթուպ ա-
լըպ թէքրար կէլաիլէր հռոմկլայա . վէ պիր էյիձէ
մաա :

մատակարարի փոխարինող՝ հերի տե՛ծն տիրւելէր : Պէ՛տք է զտուգեալ տա անադոստ Ետիպ շնորհալի՝ Եազուր հայտատմանս օրան Եպիսկոպոսարա . վի իշի անկլատարագ՝ Էմր էթարի քի հաղըր օլուպ , հապէր կէ՛ծն տիրութեան , կիւսին .

(1173) Պու թէ՛ տարիք տէ՛ օլուպ շնորհալի , Եպիսկոպոսարը սինադոստ տալէ թէ՛ մէք իւզուի իբէն , Էէթիպտի օնու ախրէ թ տալէ թի . վի պէ՛տք է ճի , Էէթ միշտ էալընտա ճանընը թէ՛ սլիմ Ետիպ տիրենաւտէն կէ՛ծ տիր . կաթուղիկոսըղը սիւրտիր . 7 . սէնէ . վի տի օր թի պ . վի թէնպիհ օլուանու օ զաման քի հէր երւ օգոստոս ալըն 13 տէ՛ ծնուն Է օր թուաւ օլտուն . պագ հայ թաւրիսինտէ . Ե . 14 . վի 16 :

Պու ներսէս շնորհալինին Էշէրի իտի սարգիս վարդապետ՝ կաթուղիկէայց մի կնու թիւն տէրիքէրի քի թապը Ետիպտի . վի իգնատիոս վարդապետ քի Ետիպտը զուկտա աւետարանըն թէ՛ ֆսիրինի : Պունըարըն կիւսինտէ : պիր դաշնամետար վարդապետ վարիտի . աալարը , դէորդ վարդապետ՝ հաղըատ մանտաթըրըն ռուհապանը . քի Ետիպտը Ետիպայ մեկնու թիւն քի թապընը : Տոլհանէս տաւուշեցի . քի ծնուն շայիրտի իտի մի թար դանձակեցի գօշ տտը . պու մի թար տիւզտի դատատանադիրք տէրիքէրի քի թապը . պիր քի թապ տախի Եազուր աղամին աղընտան քէնտի օղուլարընտա , վի Եազուր աղընտան քէնտի գըղլարընտա . վի հէմ Եազուր պիր պաշգա քի թապը , քի առակ քի թապը տէնի : Պունըարտան զայրի մի թար անեցի՝ քի Էսկի թարիկէր իւղէրինէ , քի թապ Ետիպտը : Ս Է իտաւտուր վարդապետ տարմապի , քի դանձլար վի տաղար Ետիպտը . Էն միշտուրի խորհուրդ խորին թի տայիմա տէրիք քի իտէտէ :

Պու ներսէս շնորհալինի պիր գըղլէ թի շայիրտ օլտու ներսէս լամբոնայի օլինին օղու , քի զէր Էյլէտիք 1087 (վի 1072) սէնէ սինտէ , ծնուն խըսըմը՝ Եանի դար տալը գըղը օղու վի տաւալը վի ծնուն ռալարը , քի չօղ շէյլը Եազուր : Պունտա պաղտալ իտի գըղլարտալը օղու ներսէս , վի գըրիդ սկեռայի քի ծնուն մի տհինի Եազուր . օրի արեգականն արդարութեան շարականը Ետիպտը : Պու գըրիդ սկեռայի տիւզտիւ օ հրա հանգ հաւատոյ օլան ճաղը՝ քի պատմա օլունտու տան

պօլտա նարեկ քիթապըն սօնդունտա՝ նարեկացի ատը
նա : Սուենա աշագատա՝ օլտու արիստակէս նամ պիլի
տաիւ , քի իմա քիթապը եաիտը , եազրյի սօղորու
եազմազ իչին , պազ հօյ թարիխինտէ . Ե . 15 :

Պրիգոր տեօրաիւնձի՝ լաղապը տղայ՝ շնորհալինին (1173)
վասիլ ատը դարտաշընըն օղու , օ կին քի կեօմտիւ (Թիք)
լէր ներսէս շնորհալի հայրապետի , հէփիսինին իսթէ
կի վէ իրատէթիիլէ եւերինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլ
տու : Սու գրիգոր րաղաթէթլի վէ ձիւմէլէ սէվիւլիւ ,
ազըլլիւ , վէ էյի ամէլլէր իլէ շեօհրէթ պուլմիլ , իղ
ղէթլի , կեօթէթիլլի վէ քերնամէլի պիր քիմնէ իտի :
Սուենա թէսէլլի քեաղատը եազտը կիւ մանուէլ
կայսր , եիւրեք վէրէրէք քի ներսէս շնորհալինին պաշ
լաաղղընը պիթիւրսին . եանի միարանու թիւն մատտիւ
սինի պաշա լլգարտըն : Սու իշտին էօթիւրի չօգ քեա
ղատլար եազըլտը իքի դարաթտան : Սէօլլէ օլտուղ
տա սինադոս էթտի կաթուղիկոս տարտն շէհրինտէ :
գապիլ քի օրտտա սէօլլէտի լամբրոնացի օ քէնտի ա
տենարանուի տէտիքլէրի քէլամը . վէ մտտա քէստի
լէր իշի քի պէօյիւք սինադոս էթսինլէր : Սումլար
տաիսի պու շէլ իւզէրինէ պէօյիւք սինադոս էթտիլլէր
մեադապօլիսլէրլլէ . վէ սինադոս քեաղատը կեօնտէր
տիլլէր հայ սինադոսունա . վէ պէյան էթտիլլէր քէնտի
լէրին սօնդ միւրատընը :

() Գաման հայլար տաիսի քեաղատ եազտըլար հէփէ (1179)
պիսկոպոսլարա , քի կէլսինլէր սինադոսա : Սու էմրի (Թիք)
լէ կէլտիօթուզ իւ , եպիսկոպոս . վէ աղուանլարըն կա
թուղիկոսու , վէ չօգ վարդապետէր վէ ռուհպանլար .
վէ պուլլարտան զայլի իւզ եիւզ գատար եպիսկոպոս
պապի սէպէպլէր իլին կէլլէմէյիպ՝ քեաղատ կեօնտէր
տիլլէր , քի օ սինադոս հէր նէ էաւրսէ մազ պուլմիլ
տիւր : Սինադոս դուրուլտու հռոմլլա շէհրինտէ . վէ
օրտտա ձիւմէլէսինին իրատէթիիլէ սիձիլ օլտու քի գա
պուլ էաւրիլ քաղկեդոն սինադոսունա . վէ աշիքեա
րէ աւրիլ՝ քի քա էփէնտիմիլին իքի բնութիւնու եա
խօտ իքի դապիլլէթի վար . զէրէ ռումլարըն սինադո
սու սալթ պու իքի շէյի իսթիւտի :

Սուենլարը քեաղատա կէլիւրտիլլէր օ սինադոստա օլան
եպիսկոպոսլար , վէ միւհիւրլէյիպ կեօնտէրտիլլէր ռում
լարըն սինադոսունա վէ կայսերէ : Սէլլաքին կեօթիւ

ընկեր եկեղեցիներէ մէկ տեղեր . զերէն եօլլար գարըմու
ընչ օլմաղլըն՝ տեճնաիւլէր վէ քեաղատը կերի կեթիւր
տիւլէր . վէ ծնար տեճնիւն՝ յէ տէք՝ հապէր կէլտի քի
կիւմանուէլ կայսր էօլտիւլ : 1) օգ. պեօյիւք թասա օլ
տու հայլարտ վէ եիւրիւրէրի գըրըտը . զերէն պիւրլէք
պիթմէտի, եախտ տէյէլիմ, միւրանուծիւն պադալ
օլտու :

- (1180) 1) Դու իշլէրի ճորադետտէ վէ սանահինտէ օլման վարդա
(թիթ) պետէր վէ կրծնուորլար իշիթալլէրի կիպիլ վէ լվէլէ
գօփարտըլար . խուսուսա սանահինլիւրին ուսհաս
նը գըրիգոր տուտէորդի՝ զօրպալըզ. էտիպ՝ պիւր աղղըն
քեաղատ եաղտը գըրիգոր կաթուղկիոսա քի պիղ քաղ
կեդոնլու օլմաղընը գապուլ էթմէյիլ, վէ իքիքնուի
տէմէյիլ : 1) է օ տախի պիւր էյի քեաղատ տօնաթտը
կիւղէլ սեօղլէր վէ իսպաթլարլա : 1) Դու քեաղատտան
տահապէթլըր գըզտը տուտէորդի, վէ գըզըշտըրտը
ղայրըլարընը : 1) է հէփիսի ասի օլտուլար գըրիգոր կա
թուղկիոսա . վէ քէնտիւրիւնէ կաթուղկիոս կիպիլ ա
ւաջնորդ էթտիւլէր անի շէհրին եպիսկոպոսունու ա
տը բարսեղ . վէ լաքին զայրը հայլար, վէ անիտէ օ
լանլար ճիւմլէսի տի միւղի իտիւլէր գըրիգոր կաթուղկ
կոսա :

Տ . 1) Ենէն վէ իշիթալլէր տուտէորդի լապի :

Ը . 18 = 20 :

1168 :
տիթ :

1) Ենէն թորոսուն գալուտալ քի ծնա ասի օլուպ վէ
պաշ գալտըրըպ, կիթմիշ օթուրմիշ իտի հալէպ
տէ՝ հաշան իշիթալի քի թորոս էօլմիշ, վէ ծնուն եէրիւ
նէ գայնաթասը թալմաս հիւքիումի թ սիւրլէյօր, հա
լէպտէ օլման ամիրանըն աթլըր ասքէրինի ալըպ կէլտի
թորոսուն մէմլէքէթինէ . վէ լաքին հայ պեօյիւքլէրի
էէր վէրմէտիքտէ ծնա՝ ալթ իւսթ էթտի մէմլէքէթի .
վէ պիւր իշ կէօրլմէյիպ՝ տեճնտիւ հալէպէ . վէ ամիրա
տան պիւր էյ ասքէր տէ ալըպ՝ կէլտի սիս սէմթինէ :

1169 :
տիթ :

Հայ պեօյիւքլէրի կէօրտիւլէր՝ քի ծնունլա պաշա չը
գամայաճաղլար, ծնուն իլին գապուլ էթտիւլէր ծնու
թորոսուն եէրինէ . օ տախի զապղ. էտիպ թէմամ կիւ
լիկիա էօլքէսինի՝ կէրի տեճնտիւրտիւ ասքէրի : 1) Եյ
լէ օլտուգտա իշլէլէ վարտը թալմաս քի օլմայա պիւր

խալ :

խայրելըդ էլ յլէլէ մէկ-հալտը թորոսունն օղունուն . վի-
դաչտը անտիտը շէհրինն քի ծրատան կէլմիշ խտի . (1) աւ-
չար իբնն պիր դաչ խային քիմնէլէր թորոսունն օղուն-
ուն գու թուպ կօլախլախլէր . օլա քի մէկ-հին բէլի
իլէ : (1) է քէնտիտի մէկ տէ տէպլէ թինի տիւզտիւք
տէն սօնդրու՝ էէլ թէնտի փէնտ տամ լէրէ , օ գաստար քի
ապրիլի օնտան իբրահէ Կախալ՝ վիւճուտինի գալտըրտը-

լար . 5 . Երբ տէպլէ թ սիւրտիւք տէն սօնդրա :

Բուրէն իբննալի՝ թորոսունն վէ մէկ-հին դարտաշը օղ- 1174
լուն Եանի ստէփաննէլն օղունն ամուճասը մէկ-հալտիւք . 1174
տէ՝ սիւ շէհրինտէ՝ տէլիլ խտի . զէրէ քէնտիտի վի գար-
տաշը լէնն զայրը Եէրտէ բախուրան աւտըր բիճալտուն
պիր պէպիւք քիմնէլէն Եաննտա խտիլէր . օլա քի
պիր մէր թէպլէլէ Երսիւլէր : Տապլէ թ Ե թտիլէր Եան քէ-
նի հայ պէպիւք լէրի սիւ շէհրինն . վի պէլ Ե թտիլէր
օնուն հայ միլլէ թինն :

(1) Ե Եուրէն խօշ գապիլլէ թ օլմադլա , վի հէր քէս ի-
լէ գալթըճա կէպիմէքլէ ճիւմլէսինն սէվիլլէլլէ օլ-
տու . վի չիւնքի օ կիւնլէրտէ Եահալթըդ տա խտի կիւ-
լիկիա սէմ թի , զայրէ թէ կէլիպ չօղ Եէրտէ շէնլէ թտի
քէպլէրի վի շէհրիլէրի . վի Եէնլէրտի գալլէլլէրի , Եօլ-
լէ քի նամը չալ պրադտը հէր միլլէ թէ , խուսուսա
լատինլէրէ . վի օնլարտան գարը ալոպ , իբի դըր-

տօղտու :

(1) Իր գալ Երստան սօնդրա Եէնի խուսուսլէ թ վի Եէնի 1182
գալիլա տիւշախ հայլար վի Եումլար տրասընա . իշ 1182
գապարտըր գալ Եիւրիւտիւ Եուրէն տարտուն շէհրինն
Եէլլէրինն՝ քի Եումլար Ելլինն կէպիլ խտի , վի օնուն
զապիլ Ետիպալ ալտը տախգա գալլէսինի : (1) Եունն ինճիւ-
տի հէ թուճ՝ նէրսէս լամբրոնապիլինն դարասաշը՝ քի
թորոսունն կիւվլէլիա խտի . զէրէ քէնտի Եուճ գարա-
փրնտան լամբրոն գալլէսինտէ օլմուրուր խտի : Տիւշ-
մանլըդ չօղ գրղըլտըրդ տա՝ պիր Ե գալլէր տախի տիվ-
չիլիպ Եուրէն՝ կէլտի գօլչալթտըր լամբրոն գալլէսինի ,
վի պիր Երլ մուհասէրէ Ե թտի :

Ալգըլա կէլալիլտէ հէ թուճ՝ բէնա Եադտըր տնտիդը
շէհրինն սահապընա՝ աւտը պէմունդ՝ լատին միլլէ թին-
տէն : () տախի չիւնքի պիլիլիտի քի ճէնի իլէ պիր
շէլ Ետէմէզ Եուրէնն՝ իբրաւ իլլ տալլէ թ Ե թտի օնուն
պիր Եէրէ , քի զիվզ վի սէփա Ե թտիլլէր : Սափրա-

տա եւր իւր իբէն՝ զափիւնն ծնու գու թուոյ զընտանա
 1183 ՝ զօտու . Սոնու իւր թախտէ լեոն ուսքէնն քիւլիւ
 ուր ՝ զարտաւր՝ տօս տօղրու քէնտիսինի սալտը հեթուսուն
 իւզէրինն . վէ թէքրար գուշաթար լամբրոն գալէսի-
 նի . վէ էօյլէ սիր սլոգէթ . սօդուոս հեթուսու վէ
 գալէսի սլանլարը , քի մէճպուր սլուոս հեթուսմ պա-
 րըշոգ էթմէկէ . լեոն տախի պէմունգա սիր գաչ շէյ
 վերիս՝ ալտը զարտաւրնը՝ վէ եւրինն օթուրթաու .
 1) է լաքին ուսմլարըն խուսումէթի կիթալիք՝ ալ-
 թըս , պաշտարըս լատինլերին էօկիւնտէ՝ տախի հայ-
 լարը ալազ լամաղա վէ ընդիլ էթմէկէ . վէ ծնլարը
 հեթուսիկոս կեօսթէրմէկէ՝ ծնլար եւտիքակսն տըր
 տէյէրէք :

1184 ՝ 1) տախիլերտէ ուսմլարըն սօղիւնն ինսնտըքլարըն-
 ուր ՝ տա , զիդգոր կաթուղիկոս քեաղաու եաղար լուսիոս
 սրքաղան փախա . վէ սլեյան էթաի ծնա ուսմլարըն
 խուսումէթինի վէ սօնղրա օ քեաղատա տիլէտի քի
 կեօստէրէ քէնտիսինն լատինլերին տօղրու տախիթէ-
 ըննի . 1) քաղան փափ տախի ճէվսոյ եաղըս իսթէտի
 կինի կեօստէրտի սիր գաչ փէշքէշէրէ :

1185 ՝ Սիր երլ կէտիքտէն սօնղրա իքինձի ուսքէն՝ պէյլի
 ուր ՝ կինի . 11 . սէնէ սիւրիւս՝ հէր գարափտան էյիճէ եա-
 շամաղլա՝ թէսլլա էթաի պէյլիկինի գարտաշը լեօ-
 նա . վէ քէնտիսի թէքքի տիւնեա էտիս , վէ շեօհէ-
 թինի ուսուտուս՝ կիրտի սիր մանասթըս՝ քի դրա-
 դարկ տէնի . վէ ծնա կրօնաւոր սլուս՝ գալսն կիւն-
 լերինի թէմիգէ՝ սք կիսի կէշիրիս՝ սիր գաչ կիւնտէն
 սօնղրա էօլտիւ , վէ օ մանասթըրտա մէզարա կեօ-
 միւլտիւ :

Սա փագիթէրտէ գուհուր էտիս՝ շեօհէթ սլու-
 տուլար զաքարէ վէ իւնն իքի գարտաշ ըիճալտան
 սարգիս աւլը սիրիննն սղուլարը . Սոնլարտան սիր-
 ըիսի , եանի զաքարէ սերասքեր սլուոս կիւրճիլերէ . վէ
 օսլիրի կիւրճիսթանը գալլորը իտի . Սոնլար չօգ իշ
 կեօրտիւլեր , կերէք կիւրճի տէվէթինտէ , կերէք
 հայաստան մէմէքէթինտէ . վէ կիւն կիւնտէն իլերի
 կիտէրէք տիթէթտիլեր աճէմլեր . վէ ալտըսար էլ-
 լերինտէն չօգ եկրլեր վէ չօգ շէհրլեր՝ քի ծնլար հայ-
 աստանտան գափմիլեր իտի . աւլսրը , սիւնի , գեղար-
 քունի . շիրակ վէ գարս էյալէթէրինն՝ շէհրլերլիլէ .
 իւս
 սօնղ

սօնդրատան արտըլար անի շէհրինի , գուէն շէհրինի .
վէ բջնի , անբերդ , գետարակս , չորեք դասապաւարը
նը , վէ պունդարտան զայրի նէլէ եւերլէրի . վէ չօգ ա-
միրալարը տախի հարաճա քէստիլէր . վէ նամլարը ի-
շիտիլտի չադ . թաթարլարա վարընճա :

9 : Իսինճի լեռնուն վաթի . վէ գրէգոր Գափալէթիլէ գրէգոր
ադիլարը խաթաղ իկոս օլմալար :

Է . 20 = 22 :

Լոն իրինճի՝ ստեփանէսին օղու՝ դարսաշը ռուբէն 1185 :
էօլտիլ քաւ . օնուն փայլսինի ալլապ պաշլատը Իի-
րասէթ վէ գուվլլէթ իլլէ միլլէթի էլլինն . պաղմաղա ,
վէ քէնտի եւերինի վէ տէվլէթինի պէօյլլէմէ կէ կիւ-
լիկիտ սէմթինտէ վէ տօրոս տաղլարընտա . պիր փա-
գիթ տարսոնու թախթ էթտի , սօնդրա սիս շէհրինի .
Պու լէսն չօգ . հաղղ էթմէքլէ ներսէս լամբրոնայի-
նին սօհպէթինտէն վէ վաղ էթմէսինտէն՝ հէր եօրթու-
կիւնլէրինտէ կեթիլլուրի իտի օնու քէնտի քիլլիսէ-
սինն , վէ օնուն վազընա վէ պատարաղընա չաղ օղուպ՝
սէվլինիր իտի :

Պօնեա ամիրատը ռուստում ատլը՝ թիւրքճի բիւս 1186 :
թէմ իլլիթաիքտէ լէոնուն իլլերի կէլիպ պէօյլլէմէսի
նի՝ էլլալլընա ալմաղ իսթէտի օնու . պու սէպէպտէն
չօգ ապէր իլլէ եիւրիւսիւ լէոնուն իլլէրինն : () տա-
խի հարպիճէ պիր գաղ նէֆէր ապէր իլլէ օնա դարչը
չըղըպ պէրպատ էթտի օնուն օ գատար թէտարիքինի
վէ դափրասընը . յալըշար բիւսթէմ թէքրար տիւղ-
մէ կէ օրտուսոնու . վէ պու զայրէթտէ իքէն՝ էօլտիւ
օրտուսոնուտա , վէ ապէրի տաղըլտը . Վէ հայլար
տիւշիւպ դաշանլարըն արսընճա , վէ չօղունու տախի
գըրըպ թալանլարընը եաղմալատըլար , օ գատար քի-
ճիւմլէսի տօյլում օրտուլար :

Պոնտան լէոն եիւրէքլէնիպ գուվլլէթ պուլտու . վէ
տիւշման իլլէրինն , եիւրիւլիւպ՝ գալտու օնլարը քէն-
տի թօիրաղընտան : Սալտը սօնդրա ապէրի իտաւրիա
սէտիքլէրի մէմլէքէթէ , վէ թէքրար զապղ էթտի օ-
նու . ալտը արասուս էյալլէթինտէ . վէ պաղրոս եա-
լիստ պաղրսա պէօյլլէք դալէյի : Վիւրաի ասորի մէմլէ-
քէթի սինօրլարընա . վէ չօգ եիւր ալտը , վէ ատուլա
իք

շէհրինի . Կիւթաի գուշաթուր պաղեսաթինտէ օլան կէսարիա շէհրինի . ալաաւագ օլտուգտա՝ շէհրին պեօյիւկի՝ չօդ տղէ վերիպ լեռնո՝ պաղը չըդ էթաի , վէ օնու կերի շէվիրտի : Տասա էօթէտէ պերիտէ : չօդ դալէլէր ալտը լեռն . քի եէթմիշիքի սայտըլար . չօղունու տախի քէնտի եափուր՝ կերէք կիւլիկիտա , կերէք տըշարլարընտա . վէ սիս շէհրինի թէմէ լինտէն եէնիլէտի վէ պեօյիւթաիւ : Տաստալար էվի եափտը վէ պիր ճիւտալիսանէ , եանի միսքինլէր եէլի . վէ օնլարա կէլինէձէք թայլին էյլէտի :

Պու լեռն ուուբէնիլէր իշինտէ հէփիսինտէն իւսթիւն պուլունտու , վէ ճիւմլէսինտէն մէշհուր օլտու հէր դարաֆտան . վէ քէնտի տէ ծը ուծաթէնէ սատըգանէ գուլ օլմիշ իտի . վէ օնա թէսլիւմ էթմիշ իտի քէնտի սինի վէ օնուն իսմի իլէ իշինի կեօրիւր իտի : Վէ չիւն քի սըշարտան տիւլմանլարը վարիաի՝ հէր եէրէ թէպաիլ չաղթլար եօլլատը՝ կերէք կիւնտօղուսու սէմթինէ , կերէք պաթը դարաֆրնա . վէ օնլարըն էլիլէր զալըր եէրլէրտէ՝ օլան իշլէրի տույուպ վէ օնա կէօրէ իշինի գայըրըպ , կեօրիւր՝ կեօղէտիլիտի տէվէթինի :

1187 . Պունուն կիւնիւնտէ մէյտան պուլտու եուսուֆ սալաուլի՝ հասալին հալէպ դարաֆրնտան . վէ միսըր սէմթինէ վարըպ զապդ էթաի միսըրը : Չօդ ճէնք էթաի լատինլէրիլէ . կիրտի պաղեսաթին մէմլէքէթինէ , վէ լատին ասքէրինի զօվտու , չօղունու տախի դըրալ . վէ երուսաղէմի էլլէրինտէն ալտը . սէնէ 1187 . ոլի՝ սէքսէն սէքիզ երլ լատինլէր զապդ էթաիլտէն սօնղրա : Վէնտիսի օրտա իքէն իսթիտի ծը յակուր վանքընը քէնտինէ ալա : Չօդ եալվարար հայլար վէ ազիւմ փէշքէշլէրիլէ օնուն հաղըրըն էլէ ալտըլար քի քէնտիլէրինէ՝ պաղը չայա . վէ լարին օ եէտի երլտան սօնղրա օնլարա վէրտի օնու : Պաղ հայ թարիխինտէ . Ե . 20 :

1189 . Պու հապէր եւրոպիա սէմթինէ թէվաթիւր պուլտու ոլի՝ տուգտա թէրրար կէլտի լատին ասքէրի գարատան վէ տէնիգտէն , քի գուրթարտընլար երուսաղէմի : Կլէմէս իւշիւնձի սրբազան փափ տախի եաղտը գրիգոր կաթուղիկոսա վէ լեռնա՝ քի եարտըմ էթսինլէր օնլարա :

Եւթիւտի լատին ասքերի ասիա եազասընա . վէ դօն 1190:
եայը ալըսո՛ մատան իււ քերրի: Էլ չի կեօնտերտի նէմ ութ:
չէ գըռալը փրիտերիկոս՝ գրիգոր կաթուղիկոսս վէ
լեոնա, եարտըմ իսթէյերէք . վէ մէքթուպինտէ տա
խի եազար քի * սալթ սիգի դանրորդ սատըգ. տօսթ,
խրիսթիանլարա եարտըմճի . վէ սալթ սիգինլէ թէ
սէլ լի պուլուրուզ պիղէ հասէտ էտէն քիմսէլէրտէն ||
Վրիգոր կաթուղիկոս վէ լեոն կիթտիլէր մսիս շէհ
ըինէ, վէ օրատան եազարլար քի պուշտա պէքլէրիզ
սիգի || Է լեոն կեօնտերտի լատինլէրին օրատուտուս
եէյէճէք վէ իւլէճէք, ղէրէ թիւրէնամիշ իտի, Էօյլէ
քի չօղու աթլարրնր եէտիլէր:

Հալան կեօրտիլէր լեոնու կեօնտերտիկի շէյլէրի 1191:
չօգ սէվինտիլէր: Վրուալ տախի մնլարըն քեաղատը
նա ճէվաս պեազըպ՝ սեօզ վէրաի քի լեոնու վասիլաճ
սիքսին:

Պալցար լատին ասքերի գօնեա սէմթինտէն, վէ
կիրտի լեոնու թօփրապընա . վէ սէլէկիա չայընը
կէչտիքտէ օ չայտա Էօլտիլ գըռալ . ծնլար տախի սն .
տիօք շէհըինէ տիւշիւպ՝ օրատա մէղարա կեօնտիլէր
գըռալը . վէ քէնտիլէրի պաղեստին սէմթինէ կիտիպ՝
չօգ ճէնք Էթտիլէր տիւշմանլար իլէ . գըրտըլար վէ
գըրըլտըլար . Էն սօնդուտա երուսաղէմի ալամայըպ
տաղըլտըլար:

Իււ երլ կէչտիքտէ Էօլտիլ գրիգոր կաթուղիկոս՝ տղայ
տէտիքլէրի ալթմիշ եաշընտա . կաթուղիկոսլըղը սիւր
տիւ . 20 . սէնէ հռոմկլատա . վէ թէնիտէ ծնտա մէ
զարա կեօմիլէտիւ: Պու գրիգոր կաթուղիկոս գալիլ
լէտի օլ Էյի շէյլէրի քի տիւղմիշ իտի քիւնտիւ տմու
ճասը ներսէս չնորհայի . վէ օ նէ Էօլ գուրմիշ իսէ
քիլիսէ մաստէլէրինտէ՝ տօնադոյց քիթասպընա գօ
տու . վէ Էքսիկիլնի թէմամլատը . վէ պիւր միւքէլէֆ
քիլիսէ եափտը հռոմկլատա նը գրիգոր լուսաւորիլ
ատըրնա:

Վրիգոր՝ Էօլնին դարտաշը օղըն՝ լեոնու Էմրիլէ 1193:
կաթուղիկոս օլտա . վէ չիւնքի տաճա ճահլի իտի, վէ ոխ
լայըգսըզ, ներսէս լամրոնայի պու իւլէ գայիլ օլմա
տը . վէ լաքին պիւր շէյ Էտէմլտի . խոսուտա քի ձորոյ
գէտապիլէր, հաղրատապիլէր, վէ սանուհինտէ օլան
լար Էլիլլինտէն իսթէմիլլէրիտի լեոնտան՝ քի գրիգոր
տղայ

տղայ էօլիւրսէ՝ պու քիւչիւք գրիգորու կամթուղիկոս
էթսինէր . գէրէ իւմիտլէրի վար իտի քի ծնուն էլիլի
իսթէտիքլէրինի պաշա չըգարաւար :

1194. () Ճաշինէ պաշաւար քէնտի պաշնա կիլմէկէ 3
ոխք : վէ կվէլ կէլէն կամթուղիկոսլարն դուրաուգլարնր
տիլիլմէկէ , վէ էյի էօլլարաւա տըշարը չըգմաղա ,
էօլլէ քի արթըգ հայ պիօյիքլէրի վէ ռուհայանլարը
ծնտան ըբրաճ էտիպ չէքվա էթտիլէր լէոնա . օ տա
իւի ծնու դութուպ վէ կոսիտաու գալէսինէ գօյուպ
էադտը հայաստանաւ օլան առաջնորդլարա քի նէ
էթմէլի . վէ պիւր գաշնը չադըրար քի սիս չէհրինէ
կէլսինէր :

Տեօրթ ոյ գալէտէ գալտըգ տան սօնդրա գրիգոր՝ արգ
լէթինաւն տայանամայըպ , վէ ճանընտան ռաւանըպ ,
պաշաւար տէրալինէ տէրման արամաղա . վէ գաշնադ
իսթէյիպ պուլտու պիւր գաշ էթօփ պէզ , վէ ծնարը
պիւրի պիւրինէ պաղլայըպ վէ գալէտէն աշաղա սարգը
տըպ , վէ եօդարքի ռճունու տա փարա դութուլուպ
պաշաւար կնմէկէ . վէ լաքին կվէլէրի պաղ չէօլիւ
լիւպ տիւշտիւ աշաղա . վէ գաշա լուսթ կէլիւ օլաւա
էօլտիւ . ծնուն իլին գաշավէթ եախօտ քարավէթ տէ
նիլտի . եանի իւլքսէք եէրտէն տիւշէն՝ եախօտ գաշա
տիւշէն :

1195. Ղրիգոր ալթընձի՝ լաղապը ապիրատ՝ շնորհալինին
ոխք : շահան ատըլը դարսաշը օղլու՝ ռուհանի վէ ալիւ ,
կէօթէրիլի վէ կնտամը՝ գաշավէթ էօլտիւքտէ՝
կամթուղիկոս օլտու : Սէ լաքին հաղրատըլար վէ տա
նաշինլիլէր ծնու գապուլէլ էթմէյիպ իսթէտիլէր քի
բարսէղ անէյի օլտուն կամթուղիկոս : Սու իլէ գայիլ
օլմատըգտա լէոն՝ դանն էթտիլէր քի ներսէս լամբը
նտցի տիւր պու իլի էտէն . ծնուն իլին լամբընայինին
հադդընա չօք չէքէպէթլէր եադտըլար լէոնա . լամբ
ըննայի տալի՝ եադտըլարընա կէօրէ հէփ դարը
լըղընը եադտը ծնարա :

1197. () կիւնլէրտի՝ ծաղատիկ օլմաղիլէ՝ էթբրար դու
ոխք : էթուտու ռումլար հայլարա . վէ քէնտի հիւքիւմէթ
լէրի ալթընտա ոյուլունն հայարը կինէ գօլալամա
ղա պաշաւարա : Սէ կվէլէրէլէ տիւպ պու չէյ իլին գրի
գոր կամ . վէ լէոն , ստանալօլա էօլլատըլար ներսէս
լամբընայիլի լէճա քեաղատը իլէ՝ քի արգլէթ վէր
մէ .

մէսինսլէր հայլարաւ : Այն թիւորտէր լամբրոնստի ստան-
ալաւ իբրամ կեօրտիւ ռուսլարտան . զէրէ նամը չըգ-
միչ իսի ծնլարըն իշինտէ : Այլէշտի լամբրոնստի կայ-
աերիւն վէ ռուս վարդապետէրիւն վէ ֆիրտաւ թի
իւն քէնտիսինի սէվտիրտի : Այլէ լաքին հիչ պիր ֆայ-
տա կեօրմէյիւ տեօնտիւ կէլար եւերինէ : Այլէ չիւնքի
ռուսլար վաղ կէլմէյիւ հայլարաւ եղիյն թէ լամէտէ
իտիւնը չօգ շէյ ետգոր լամբրոնստի յուսիկ ետիօտ
սական տալը ճղնաւորաւ ռուսլարըն եիւրէկինի եռամ-
շաթմաղ իւն :

10 : իւնիւն լեռնաւ քաղաւ օլմաւ , լէ ճէնի :

Ե . 22 = 23 :

Այերի կիթտիբտէ լեռնաւ լեռն , վէ տէվէն թի պէօյ . 1197 :
իւտիւքտէ , համէսլէնտի փատիշաճ օլմաւ . վէ օիւն
իւն գամի օլտուն տէյի մէքթուպ իւն : Ել չի եօլլատը
իւնիւնաւ չէլէստիանոս սրբաղան փափա , վէ նիւնէ
զըռալը ալթընաւ եւերիկոսա (քի ծնուն պապաւսը ֆիր-
տէրիկոս սեօղ վերմիչ իտի լեռնու փատիշաճ էթմէ-
կէ) : Այլ իւն գուալ չօգ հօլլանաւորաւ իւն թէսլիմ
էթտի սրբաղան փափա . օ տաիի գուալ զարաֆրտան
պիր իւնիւնալը թաճ տօնաւորալ վէրտի մոգուտիւ
մէմէքէթին աղբիւկսունաւաւ կոնրաղ . քի կիթմին
օ թաճ իւն լեռնու երմէնիւրէրէ փատիշաճ տիքսին :
Այլաւ տաիի կեօնտէրտի տալան նիւնալը սանձաղ
աւորնա ուլղուն քի ծնտան սօնղրաւ ծնու գուլլանալը .
զէրէ կիւլէլ հայ փատիշաճարընա տալթ իտի գարաւ
գուլ նիւնալը սանձաղ գուլլանալը :
Այլալ եպիսկոպոս կիւլիկիա մէմէքէթինէ : վէ լեռնա
վէ կաթուղիկոսա պուլուշուպ հէր իբրամտան սօնղրա
իւն թէքլիֆ ցօտու ծնլարըն կսկիւնէ . պիր գայ շէյի
նիղ վար քի տէտի զայրը միլէթէրէ գայթակղու թի
վերիյօր . նիւն պունլարը տիւգէլթմէզսինիղ . սրբա-
ղան փափին էմրի տէ պուտուր . կիւլէլքիտի պէօյիւք
եօրթուլարը կիւնիւնէ կեօրէ էթմէլի իբիւնիսի ժա-
մեղու թիւնլարը քիլիսէ իւնտէ ճէմաւթլա սլիւն
էթմէլի , վէ պաաւարաղ վաղ թիւտէ ճէմաւթլիլիսէ
տէ տուրմալը . իւնիւնաւ ծնունգուն վէ զատիկին իւք
աղլամլնտան փէրհիլի պօղմաւալը : Այապուլ էթտի
Լեռն

լեռն պու շէյլերի . վէ լաքին եպիսկոպոս գանաաթ
էթմէյիպ , իսթէտի քի ծն իքի եպիսկոպոս պուռնու անտ
իշերեք քապուլ էթսինլեր : (Մարտ տախի էօյլէ էթ-
տիլեր . քի պիրի ներսէս լամբրոնայի իտի :

1198 . Պեյլէ օլտուգտա լեռն վէ գրիգոր կաթուղիկոս հա-
ոխէ : պէր կեօնտերտիլեր հէր եհրտէ օլտն հայլարա՝ քի կե-
լէ պիլերլերսէ կէլսինլեր . ծնար տախի դադրմ դա-
գրմ կէլտիլեր տարսոն շէհրինէ , եպիսկոպոսար ,
վարդապետլեր , վէ սերապերլեր տաքերլերի իլէ , վէ
հայ միլլէթին պեօյիլքլերի : Տօնաթուրլար թէմամ
շէհրի . վէ մախտուս ոք սսփիա քիլիսէսինի . վէ օ քի-
լիսէտէ դրիգոր կաթուղիկոս պեօյիլք գիլնէթլի ալայ
իլէ լեռնու օծէլ էթտի հայլարա փատիշաճ . սէնէ .

1198 . Թիէ . յուշլարն . 6 : 1 | է լամբրոնայի տէ օրա-
տա միւսպարէք աղլընը ալըպ վաղ դարզլնա չօգ սեօզ
սեօյլէտի էվլէլ փատիշաճ իւղերինէ , սօնդրա միլլէթ
իւղերինէ , վէ սօնդրա լատինլեր իւղերինէ . էօյլէ քի
սանասըն ճան վերտի ծնտա օլտն ճիւմհուրէ :

() Եյնէթ պիթտիքտէ՝ հէր քէսէ իքրամ էթտի լեռն
փատիշաճ , վէ էօլլատը եերլերինէ : | ատին եպիսկո-
պոսա տախի չօգ իքրամ էթտի հէմ լեռն վէ հէմ կա-
թուղիկոս . վէ օ հոսմայա տեօնտիքտէ՝ իքիսլտէ
մուհապպէթ իլէ իդաէթ մէքթուպլարը էսօլտըլար
սորաղան փախա . վէ ճէլիսպրնը ալըպ թէքրար էազ-
տըլար . օ տախի մուհապպէթինտէն կաթուղիկոսա
կեօնտերտի պիր եիւզիւք , վէ վերարկու , վէ պիր էմիւ
փորոն քի պեօյիլք փայէ նիշանը իտի . վէ լեռն փատի-
շաճա կեօնտերտի ոք պետրոսուն նիշանընը :

Պու իլի իլիթտիքտէ հադարաղիլերին ամիրապէտի՝ քի
պաղտասա շէհրինտէ օթուրուր իտի՝ էլ չի կեօնտերտի
լեռնա աղիմ փէշլերլերլէ՝ միւսպարէք օլա տէյերէք
էէնի փատիշաճըղըն : Պուռնճիլէյին ալէքս կայսր պիր
ճէվաշիլիլ միւքէլլէֆ թաճ կեօնտերտի օնա . քի ըա-
հալմ օթուրա վէ օրթալըղա պիր իլ չըգարմոյա :

Հայտն ձորոյգետաղիլեր , հաղլատաղիլեր վէ սանա-
հինլերլեր իլիթտիլեր քի օնիքի եպիսկոպոս եւմին էթ-
միլլեր լատինլերէ իւլ մատտէ իլին՝ չօգ կիւճէնտիլեր .
վէ զանն էտիպ քի պու իլ լամբրոնայիլին ըէյի իլէ
օլմիլ՝ օնա տարըլլալ թէքրար չիքէայէթ էազտըլար
լեռն փատիշաճա . օ գատար քի լեռնուն էիւրէկի տա-
լի

խի պուլանտը լամբրոնացիէ։ վէ լամբրոնացի տէ լւռ
նա պիր կիւզէլ քեաղաստ եաղուպ, վէ սոզորուլուզա սա
հաս չըզըպ, օ շիքէայէթ սեօզլէրինի պիրեր պիրեր
եռ.ֆ կէթսի։

1) Է քէնտիսի ներսէս լամբրոնացի տէ օ սէնէ կէճէլի
կէթիչիպ՝ կօլտիւ։ վէ գրիգոր սկեռացի օ ազիզին
մէտհինի եաղտը։ նիճէքի զիքը օլունտու եօգար
տա։ պապ։ 7։

1) Լոն փատիշահ օլտուղտա՝ տօնաթտը տէ վէթինի 1200։
փատիշահը քեօհրէթի իլէ։ չօգ էյի իչէր կէթսի, ռիթի
վէ տիւրլի տիւրլի նիզամլարա մէմլէքէթինի տիւզ-
տիւ։ վէ չօգ մանասթրըլար վէ քիլիսէլէր եաթտը։
պիր կաթուղիկէ քիլիսէլ տէ պինս կէթսի քէնտի փայ-
թախթընտա։ եսնի սիս շէհրինսէ կըմիածին ատրնա։
1) Լ իչէրտէ իքէն լւռն՝ ղէվճէսի կօլտիւ։ վէ թէք-
րար կվլէնմէք իսթէտիքտի՝ լատինլէրտէն ալտը գըպ-
լըս փատիշահ օլտն դոնիտոնուն գըզընը։ վէ ծնտան
պիր գըղ սոզտու՝ ատը զապէլ։ քի պաղի հայ քիթապ-
լարընտա եղիտսթէթ տէրլէր։

1) Իր երլ կէտիքտէն սօնդրա գօնէա պէյի՝ ատը քայ- 1201։
քայուղ, թիւրքէլէ քէյքիտալիւս, քի կէվլէտէն պէրի ԸԺ։
իսթէմլի իտի լւռնուն իլէրի կէլմէսինի, իթիթաթ-
տէ ծնուն պէսլիւմէսինի, վէ գըպլըս փատիշահ գոնի
տոն տէտիքլէրինին գըզընը ալմասընը, շիքիթմէք
իսթէտի ծնուն։ եիւրիւտիւ հիսապսըղ ասթէր իլէ կիւ-
լիկիա կօլքէսինէ։ վէ ալտը բերդունը տէտիքլէրի
գալէյի։ վէ օ գալէնին գրիգոր ապը աղասընը տա-
իի կօլտիւրիւպ՝ կէլտի գուշաթտը կասլան գալէ-
սինի։

1) Կունու կէօրտիւքտէ լւռն՝ ասթէրինի ալտը կիթտի
ծնուն իւզլէրինէ։ վէ լաքին ապէր լւռնուն կմրինէ
պլսգմայարագ՝ տիւշտիւ տիւշման իւզլէրինէ։ 1) Է չիւն
քի տիւշմանլար պէօլիւք պէօլիւք օլմիշ իտի, պունլա-
րը օրթայա ալըպ՝ չօղունու գըրտըլար, վէ էսիր կէթ-
տիլէր։ վէ պէսլիւքլէրինի գուլթուս գալանը գալըր-
տըլար։

1) Կ իշ լւռնուն չօգ կիւճինէ կէլտի։ վէ լաքին քէն-
տիսինի շաչըրմայըպ վէ գալանլարա էլւրէք վէրիպ,
ալտը ծնլարը պիլէսինճէ, վէ կիզլի եօլտան կիթտի
կիրտի լիկայոնիա մէմլէքէթինէ, քի օրատա պոլյու-

ընդ իսկի գծնեա պէյի քէյքեամիւղ . վի չօգ եւրի
խառապ էթտի . չօգ էսիր ալտը . վի չօգ տօյոււմլուգ
վի թալան տէլ շիրտի :

Հապէր ալտըգտա քէյքեամիւղ պրտադտը կապան
գալէսինի . վի իղարիլէ տիւշտիւ քէնտի մէմլէքէթի
նէ . վի կեօյի իլէ կեօրտիւքտէ : օլան իլլէրի եիւրէկի
գըրըտը . սնդրա լեռնիլէ պարըշըգ էսիր տեօնտիւր
տիւ կեօրլէրի . օ տախի կէրի վէրտի Հէփ ծուռն մէմ
լէքէթինտէն ալտըղը էսիրլէրի : Վիր գաչ կիւնտէն
քէյքեամիւղուն գարտաշը ռուղնաալին թիւքքէրիւք
նէտտին քէյքեամիւղուն իւգէրինէ : վարդալ գօվալաաթ
ծուռ ռոււմ վիւլայէթինէտէք . վի քէնտիտի օլտու գծն
եա պէյի :

1202 :
սծմ :

Ի քթէսի սէնէ : Հալէպին պէյի նուրիտինին օղլու , քի
չօգ գըգգանըպ Հասէտէտէրիտի լեռնա , ասքէր տէվ
շիրիպ կէլտի եաղլաշար կիւլիկիա սէմթինէ զատիկ
կիւնլէրինտէ , վի պիր գաչ էլ չի եօլլատը լեռնա . է
կէր տէտի պանա միւղի օլուպ վէրկի վէրիւքնէ , զիյա
տէսի իլէ պեօյիւտիւրիւմ սէնի . ամմա էկէր պէնի
տիյնէմէսէն գըլլաւան կէշիրլիւմ միլլէթինի . վի
էօրթուռու թարիւմաթ էտէրիւմ :

Ի Վլիլէր եօլա չըգտըգտա լեռն փատիշահ չաթթիւ
ընէլլիլէ ծուարըն կէլմէսինի տուլուպ թիւալլնտան
իքի քիլի եօլլատը ծնլարա գարշը քի ծնլարը րայէթ
իլէ օյալանտըրաքնլար գայըր եօլլատան տօլաշտըրու
րագ . քէնտիտէ փիլ Հալաաքէրինի ալլալ պիր զայ
ըր եօլտան կիթտի խաալինին իւգէրինէ : () պէքլէյիպ
տուրուր իքէն էլլիլէրին կէլմէսինի ափանտը տիւշ
տիւ լեռն ծուռն իւգէրինէ . վի աքէրինի թէտարիք
սիգ պուլուպ գըրտը ծնլարը զիյատէսի իլէ . հէլէ կիւճ
իլէ դուրթուլտու պէյ պիր գաչ քիլիլէ :

Տէվշիրտի լեռն ծուռն թալանընը , չատըրըտընը վի
պալաագլարընը . վի Հարպիճէ եիլինէ տեօնիւպ , օր
տուտուռու գուլտու չայ քէնտըրնա . վի օրալախաաթի
նին չատըրըտընը գուրտուրուպ , հէր չատըր գափու
տունա տիքտի կէթիրտիկի պալաագլարը . վի Հապէր
կեօնտէրտի քի օրալա եէթիշտիւրինլէր էլլիլէրի : Հա
չան էլլիլէր եաղլաշտըլար օրտուլա , վի քէնտի չա
ալըլարընը վի պալաագլարընը հայ օրտուտունտա կեօր
տիւլէր , շաշա գալարըլար վի գօրգտուլար , զէրէ պիւլ
մէղ .

Այդպիսիքով քիչնէ՛ օրվիշ. սանդրոս օրան իշի տուլտուգ-
լարընտա՛տիթիւնէնք տիւշտիւնէր լեռնուն այսղընա ,
վի՛ եալվարտընսր քի ճանդարընը սյաղընսրս քէն
տիւնէրինն , () տախի մնարա ատամիդդ կեօսթիւրիս
տեօնաիւրտիւ աղալարընա , վի՛ իսթիւի մտան օ վի՛ւր-
կիւյի քի օ պունտան իսթիւր իտի :

() կիւնէրաւ կիթաի լեռն գրադընա՛ գայնաթասը
դուխտունուն եանընա . արատա իքէն , հեթում՝ ներսէս
լամբընապինին գարատա՛քի հիւրմ՝ հտէր իտի լամբ-
րուն գալէսինն : արալըդ պուլուս՝ տաի օլտու : հեօնաիւ-
լեռն գրադընստն , վի՛ ալ իլէ հեթումն գութուպ
սիս շի՛հրինտէ , դէնմիւրէ , գօտու . վի՛ լամբըն գալէսինն
տէ ալտը : Պունու տուլտուգտա գրիգար կաթուղի-
կուս , կէլտի սիս : վի՛ ընձա էթաի լեռնա հեթում՝ ի-
շին . օ տախի գայլէրաի մնու վի՛ կալատլարընը . վի՛ սիս
իշինտէ՛ եէր վի՛րաի մնարա , քի մնաւ սաքին օլտուն-
լար . գամաւը քի լամբընտա տուրտունլար : Վ ի քէն
տի գրիգոր կաթուղիկուս դօնաղընը էթաի արքակա-
ղին մանաթմըրընտա . վի՛ մնաւ էօլտիւ . կաթուղի-
կուսլըդ սիւրտիւ հոռակըտա . 7 . սէնն :

11 : իէթինձի յովանէս իտիւղիտան , վէ իէինձի գաթի-
թի , վէ էվէլէի իտիւրթինն վաթիւլէի :

$$2. 23 = 24$$

Յովհաննէս Է. Կոնստանտինոպոլսի 1202 :
սու՝ գրիգոր ապիրաա էօլաիւքու՝ մնուն էէրինն : ոծն :
կէլիս՝ կաթուղիկուս օլտու . վի՛ օթուրտու հոռակը-
տա . պունա տէրէրիտի մեծարարոյ . եանի քիպար
մէշոէս . վէրէ փաաիւհա հեօսթիւրիւնտէ պիր քիմնէ
իտի : Վ է լաքին քիւլիւք հայաստանտա օլան եպիսկո-
պոսլար պունու գապուլ էթմէլիս՝ զայրը կաթուղի-
կուս գօտուլար սիփաստա՝ սիփաս եպիսկոպոսունու՝ աւր
տնանիա : Պիւղլէճիննտէ պէօլիւք հայաստանտա օլան
շիւսկապիլէր՝ քարսեղ անեցի եպիսկոպոսու կաթուղի-
կուս էթտիլէր սնի շի՛հրինտէ : Վ է լիւնքի լեռն փաաի-
ւահրն հաճիլթի օլմաար պու իլլէրտէն , պալատը
յովհաննէս կաթուղիկուս Լյրի պապ մաղա մնա , վի՛ օ-
նուն քիւլամընը սայմամաղա . օ գաւալ քի տայանա-
մաար լեռն , սինադուս էթտի սիստէ : վի՛ եպիսկոպոս-
լա :

լարրն իրաւտէթիիլէ՝ աղլ էթտի օնու մանորդրնտան՝
պիր սէնէ՝ կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնդրա :

1203 : Եւրինէ՝ կէշիպ կաթուղիկոս օլտու սիստէ . վէ օնտա
սաքին օլտու . Վկօյլէ օլմաղ իլէ սանքի տեօրթ կա-
թուղիկոս օլտու . ամմա պիր պիրիննէ գալըգ կէլմէզ-
լէրիտի :

() կիւնըրտէ գաքարէ հայ իշխան՝ քի կիւրճիլէրինս
սէրասքերի խտի , իւսնէ դարաւալըլէ ճէնըրէրտէ կէ-
ղէրիտի . վէ չիւնքի սլատարադսըգ գալըգ խտի , միւ-
րաւ էթտի օլտուտա էրէէթի խոդան կէզտիրթէք , ճի-
ճէքի էտէրլէրիտի կիւրճիլէր . վէ իսթէտի քի սար-
կաւագլար վէ դպիրլէրիլէ պատարադ էտէ՝ քահանայ .
(զէրէ օ գամանըն կէլիլիննէ կէօրէ պաւըլար պադալ
օլմիլ խտի) . համլիտ տէ վարիտի քի պեօյիլք եօր-
թուլարը կիւրճիլէրիլէ էտէ , չիւնքի օնլարլա խտի ի-
շի . Վոլ իւլ շէյ իլին եադար լէսն փատիշահա վէ յով-
հաննէս կաթուղիկոսա քի չարէսինի պուլտուելար :

1204 : Վիւշալլէրէ էթտի լէսն փատիշահ գաւիթ կաթուղի-
կոսլա (զէրէ յովհաննէսի սալ էթմիլ խտի .) վէ էմր
էթտի քի սինադոս օլտուն սիստէ : () սինադոստա սէ-
քիլգ պանուն պաղլանտար . իւլի դաքարէնին իսթէտիք-
լէրի : Վինադոս պիթտիքտէ լէսն փատիշահ վէ գաւիթ
կաթ . սինադոստուն էմրինի պիր գալ քիլիլէ կէօն-
տէրտիլէր դաքարէ՝ սէրասքերի : (Կըլար եօլա չը դմա
տան յովհաննէս կաթուղիկոս կէօնտէրտի դաքարէլէ
պիր գուպլէլի խոդան՝ քիլիլէ պիլիմինտէ , վէ մէրմէր-
տէն եսփրլմիլ սէղան հէր դադըմըրիլէ . օնտան մատէ
պիր եպիսկոպոս՝ատար մինաս , վէ իւլ քահանայ , տեօրտ
սարկաւագ , վէ գաթլը սէսլի տիրացուլար . վէ եաղ-
տը օնա՝ քի իսթէտիկի կիսլի էթսին , վէ քիմնէլի
տիլիննէմէսին :

1205 : Վոլնլար էէթիշտիքտէ՝ գաքարէլէ՝ սինադոս էթտի է-
պիսկոպոսլարլա վէ մանասթրլըլարլա լօռի շէհրին-
տէ , քի հէիիսինին իրատէթիիլէ օլտուն . Վօղու գալ-
ըր տուրտու , վէ չօղու տախի գապուլ էթտի , խուսու-
սա միթթար վարդասէտ՝ քօլ տէտիքլէրի , վէ իաւա-
տուր վարդասէտ՝ լաղապր լայնախորհուրդ . Վիր գալ
կիւնտէն սօնդրա էմր էթտի դաքարէ՝ քի սլատարադ
օլտուն հէր աիւրլիւ դադըմըրիլէ : Վ է չիւնքի օ վաղ
թէ

Թէ կեօրէ օրալարտա սյու պիր եւնի շէյ օլտու , խա
չատուր վարդապետ քահանայ կիլինմէ կէ պաշխարդ-
տու եւնի կէլէնէ Կապալարը՝ օրատա տէտի * խոր-
հուրդ խորին անհատ անսկիզբն ॥ պէյիթլէրինի . քի
շիմտիյէտէք տէրիդ քահանայ պատարագ ուսպասընը
կիլինիւր իքէն :

Պէյլէ օլտուդ տա պիր դաշ մանասթըրտա պէյիւք
վէլլէլէ դօիտու , տարըլըպ կիւճէնէրէք քի նիշէն
պէյլէ օլտուն . ամմա գաքարէ զօր իլէ վէ հիւքմ իլէ
տինտիրտի ծնւարըն վէլլէլէսինի : Պա հապէր կիւլէ 1206 :
կիա սեմթինէ կէլտիքտէլլէն փատիլաշ վէ յովհան 1207 :
նէս կաթուղիկոս պիրիպիրինէ հապէր վէրտիլէր . վէ
սեօղէր կիտիպ կէլլէնմէ պու սեպէպիլէ պարըշտը-
լար : () Երէ Էօլտիւ դաւիթ կաթուղիկոս . 3 . սէնէ
կաթուղիկոսըք Էթտիքտէն սօնդրա : Էօլտիւ անա-
նիա կաթուղիկոս տախի՝ քի սիվաստա օթուրուր իտի .
վէ արթըք յովհաննէս Էէրլէշտի կաթուղիկոսըքտա :
Պիր դաշ Էրլտան սօնդրա Էօլտիւ դաքարէ : Էօլտիւ (1210 :)
տախի միթիթար վիլլ գանձակէցի , լաղապը քօշ : Պա (1211 :)
նա չալիլտ օլտու յովհաննէս վարդապետ՝ վանական
տէտիքլէրի արդախ մէ մէլէքիթինտէն քի յոր քիթապըն
թէֆտիրինի Էափտը , վէ սինագոսլարըն թարիխինի
տիւղտիւ :

() վադիթլէրտէ պիր նր կրօնաւոր վարիտի հայաս-
տանտա՝ ատը նաճատուր՝ պէյիւք սօյտան քիլիպատէ՝
արձիշ շէհրինտէն , քի վանահայր օլմիշ իտի օ սեմթ-
լէրտէ : Տալան պու տույտու քի անասը Էօլմիշ Էվէթ-
լէյիլլէ կիթտի շէհրէ : վէ ֆուգարատան պիրէզլինի
տէվ շիրիպ՝ կէթիրտի ծնւարը անասընըն Էանընա : Է
ծնուն հաղնէսինտէն ալթըն վէ կիւմիշըքարըպ՝ պաշ-
լատը աղար աղար անասընըն Էլլինէ տօլուրումաղա . վէ
Էմր Էթտի Էօիտուլարա քի ալսընլար ծնուն Էլլինտէն ,
սանգի անասը տըր Էլլիլէ տաղըտան , պէյան Էթմէքիւ
թէյիլլ օ սեօղի քի տէրլէր . * նէ վէրիրսին Էլլինիլլէ օ
կիտէր սէնիւր իլէ ॥ Պապար տախի Էօլտիւքտէ՝ պէյ-
լէ Էթտի . վէ վարըքլարընը տաղըտըպ , քէնտիսի տէ-
պիր դաշ վադիթտէն սօնդրա Էօլտիւ :

12 : Երկնքի լեռնաւն էօլմէսի . վէ օնոռն գըղը զաղէլին՝ դո
պասը եէրէնէ կէլմէսի . վէ իլէդդոսա Նիքեադլանմասը :

Ե . 25 :

1207 :
ոճի :

Օ կիւնըլտէ պեօյիւք խուսումէթ տիւշտիւ լեռն
փատիւշահըն վէ լատինըլերին պէյնինն , եօյլէ քի
հէլիսինի տէ սիւրտիւ լեռն կիւլիկիատան՝ քահանա
լարը վէ եպիսկոպոսլարը տախի . վէ օնլարըն պիւլիւք
լէրինտէն չօղունու՝ քի դարապղուս սէմթինտէ վէ ան
տիոք սէմթինտէ օլուրլարիտի դուլուպ՝ զինձլորէ գօ
տու : Եօգ մէթուպղար եաղըլտը պու իշ իյին եօ .
թէյէ պէրիյէ , վէ չօղըլէ՝ քահաճի կիրաի իյէ . վէ լաթին
տիյնէմէտի լեռն . վէ հիւ դօյվէլումի տի քի քէնտիսադ
լըղնսա պիր լատին քահանայ եա պիր լատին եպիս
կոպուս կիրսին կիւլիկիա մէմլէքէթինն :

1219 :
ոկը :

Ս է քէնտիսի տէ կիթտիքձէ արթըրտը նամընը վէ
շանընը . վէ կիւնըլի կէլիպ եէթիլիպ խասթալանտը
վէ հաղըլլանտը եօլմէ կէ : Ս է չիւնքի երքէ քէլատը
օլմայըլ , սալթ սիր գըղը վար իտի զապէլ տալը՝ օն
ալթը եաղընտա իսթէտի քի կէլին թախթընա : Եա
ղըլարը կաթուղիկոսու , վէ հալլարըն պեօյիւքլէրինի
վէ սէրասթըլլէրինի վէ օնլարա վասիլլէթ էթտի դա
պէլիյին . վէ քէնտիտէ հէր իյինի թէքմիլ էտիպ էօլ
տիւ . սէնն : 1219 . ոկը . մայիս այրն պիրինտէ . տէվ
լէթի սիւրտիւ . 34 . սէնն : վէ թէնի մէղարա կիօ
միւլտիւ սիս շէհըրնտէ . պիր փայլը տախի ալնէր տէ
տիքլէրի մանասթըրտա :

1219 :
ոկը :

Օ ապէլ սուլքան՝ իթինձի լեռնուն գըղը հայ պեօյ
իւքլէրինին իրատէթիլիլ թագուհի օլտու հայ միլլէ
թինն : վէ լաթին միլլէթի օնուն դարաֆընտան գայլը
ըրբիտի կոստանդին իշխանն ռութինէնն՝ (օ քի ալմիլ
իտի լամըրոնսղինին հէթուլմ տալը գարտալը գը
ղընը) :

Սէվլոթիւր պուլտուգտա պու շէյ՝ լեռնուն խըսըմլա
ըրնտան պիրիտի ռութին տալը՝ զօրպա օլտու . վէ պիր
գալ պեօյիւքլէրիլէ պիր օլուպ էիւրիւտիւ լեռնուն շէ
հիւլլէրի իւքլէրինն . ալտը տարտոն շէհըրին . օնտան
կէլտի մամէտիւ շէհըրին իւքլէրինն . հէմէն սղընսաճազ
օլտուգտա՝ կոստանդին իշխան լեռն փատիւշահըն հա

զըլ

զոր ասքերինի ալըսկ կիթտի սնուն իւսթիւնէ , վէ օնուն ասքերինի օրատա գործող գօլալատը , տարսոնա վարրնա . վէ սնու ալադտաշարըիլէ դութուպ զընտանա գօտու . քի օրատա էօլտիւէր :

1 յօլտիւ օ կիւնլէրտէ յովհաննէս կաթուղիկոս մեծարար . կաթուղիկոսըղը հէփ սիւրտիւ . 18 . սէնէ . պիր երէ վիլլէի , իւլ երէ դաւիթիլէ , օնտան սօնղրա օնտօթիւ երէ տախի պաշպանա :

1 Կոստանդին բարձրբերպի տէտիքլէրի , յովհաննէս 1220 :
կաթուղիկոս էօլտիւքտէ օնուն եւրինէ կէչտի սիս շէն ոկթ .
րինտէ : 1 Կոստանդին փէք ագըլը փէ շօգ մէր-
համէթլի պիր քիմսէ իտի , ձիւմիլէսինէ մուհասպուլէթ
կեօթիլէրի իտի , վէ միլլէթի պոպա կիտի վէ պապա-
տան զիյատէ գայրըպ կեօզէտիլ իտի :

1 Կոստանդին կաթուղիկոս օլտուգտա՝ օ երէ կոստանդին իշխան , վէ հայլարըն պեօյիւքլէրի պոնուն իգիլիլէ զապլէլ թագուհիլի նիքեա՝ էթտիլէր անտիոք կոմսուն փիլիպպոս ասլը օղլունա , քի անա դարափրնտան հայ ձինսինտէն , վէ պապա դարափրնտան լատին իտի . վէ օնուն ալ զընտան եւլին ալըս քի հայ ատէթլէրինի տիլիլմէսին , օնու փոտիւա՝ տիքտիլէր :

1 Գիլիպպոս՝ հայլարա փատիւա՝ օլտուգտա՝ պիր վա . 1220 :
էթիլէի կէչինիպ իքի երլտան սօնղրա ինսյէլթինի շէն ոկթ :
վիրաի հայլարտան , վէ ետիւա ետիւա անտիոք շէհրի
նէ կեօնտիւրտի փատիւա՝ սարսլընըն շէյլէրիլի , փէ
թաձր տախի : հայանամատըլար պու իշէ հայլարըն
պեօյիւքլէրի . վէ պիր կիւն փիլիպպոս կիտիլքէն անտիոքա՝ դութուլար օնու , վէ գօտուլար բարձրբերդ
տէտիքլէրի դալէյ . թա քի սիս շէհրինէ տեօնտիւր
սիւն անտիոքա կեօնտիւրտիլի շէյլէրի : 1 Կապսը շօգ
վէլլէլէ գօփարտը . վէ լաքին պիր շէյ էտէմէտի . փէ
օղլու փիլիպպոս պիր երլտան սօնղրա գալէտէ էօլտիւ :

1 Կէօյլէ օլտուգտա՝ կոստանդին իշխան նիքեա՝ էթմէք 1223 :
իւթէտի զապլէլ սուլգանը հեթում ատլը քէնտի օլ- ոկթ :
լունա . ամմա չիւնքի զապլէլ նիլէթ էթմիլ իտի թէր-
քի տիւնեա էթմէք՝ օնու տիլնէմէյիպ գալպտը կիթ-
տի սէլէկիա շէհրինէ , վէ օթուրտու քէնտիսինէ անա
դարափրնտան իրսըմ օլան լատինլէրին եանընտա . վէ
իւթէտի կրօնաւոր օլմալ : 2 օգ քէրրէ հասլը կեօն .

տէրտի կոստանդին զապէլ սուլդանա , քի էլլիլիմ
սյու իշ օլմալը տըր . օլմազսա՝ տէտի , հայ փատիլաս
լըղը տուրամազ , Տիյնէ-Մէտիքալ : զապէլ կոստանդին
իշխան պէօյիլքլէրին իրատեթիլիլ հայ ասքերինի ա
լըպ՝ կիթտի սէլէկիա շէհրին իւղէրինէ , վէ սնու մու
հասէրէ էտիպ՝ պաշտար ճէնկէ քի զապէլ սուլդանը
վէրսինլէր : ()՝ տախի չարէսի թիւքէնտիքտէ , իս
թէր իսթէմէլ զապուլ էտիպ չըգտը կիթտի ծնուն
լա՝ աղիմ տարաթ վէ շէօհրէթ իլէ սիս շէհրինէ , վէ
նիքեազ օլունտու ծնուն հէթումատը օղլունա :

13 | Վլէլէի հէթուման վագիթ , վէ ճիլլիլանըն զապէլ էլ
ճիլ . վէ ճիլլէպիլ սուլդանըն հայապառա էլլէիթ :

Ն . 25 = 26 :

1224
ոհհ :

Եթումէվլիլքի՝ զապէլ սուլդանա նիքեազան
տըրդտան սօնդրա՝ փատիլաս օլտու հայլարս .
սյու հէթումուն սալը հայի սօյունտան օլուպ սիլը դա
րափտան տախի արշակունի ճիլսինտէն , վէ լաքին տիւ
կիւրլիկի օլմազ իլէ ներսէս լամբրոնսյինին սօյունա ,
վէ ռուքինեան զիւրլիլէինէ , սյունուն իլին ռուքի
նեան սալըտը : Ոլու փատիլաս վէ սյունուն պապասը
կոստանդին՝ էյի իլլէրիլէ շէօհրէթ իլ էթտիլէր կիւլի
կիա մէմլէքէթինի : Վէզալիք զապէլ սուլդան տախի
քէնտի ամլլէրիլէ՝ ճիւմլէսինէ էյի էօրնէք օլուպ ,
տէվլէթինի էյիլէրէ սէվկիւլիւ էթտի . տէփրիլնիլ վէ
օօհպէթի հէր պարափտան թէվիլ . աղլունտան սիլը
սէօզ սէօզ զըմատը , վէ սիլը սիլէթ կիւլմէք էիւղիւնտէ
կէօրիւնմէտի :

()՝ կիւնլէրտէ զայլէթ իլէ չալ պըրազըպ շէօհրէթ
սյուլիլ իտի՝ թաթար փատիլասը ճիլկիլ իտան . սյու
չօգ մէմլէքէթլէր հիւքմի ալթընա ալտըգտան սօնդ
րա , էէտի էիւղ սիլն ասքէր իլէ էիւրիւտիւ պէլիլ իւ
ղէրինէ քի հայնա բաշլ տէրլէր , վէ օրատան դօվուլա
սը սուլդան մէհէմմէտ իսարէզմ շաշ տէտիլքլէրինի .
սօնդրա սուլդան մէհէմմէտին օղլու ճէլսիլտալին՝ տա
քէր տէվլէրիլ կիթտի աճէմիսթանա , վէ սյուր ծնու :
Շիլկիլ իտան էսյուրտէ , ծնուն էէրինէ , օղլու ուլտա
թա իտան կէլիլ տէվլէթինի սիլսիլէթտի . ծնա դար
ըլ տուրամալըպ ճէլալէտտին՝ ալտը ասքերինի չըգտը

աճէլ, փութանտան, վի, պիր էզ զայրը ասքէր տէլ շիրիսի՝
ախւշախ հայաստանա • վի, տարդընըզընը սիւնիք մէմ
լէքէթինէ սարփէտիս, վի, ծնտան ուրարտեան սէմ
թինէ, կէլիս, չօգ. եէր զասպէթսի •

Պոնու կեօրտիւքտէ, զաքարէնին գօրտաշը իւանէ, 1226 •
կիրձի սէրասքէրի աթապէկ տէտիքէրի՝ ասքէրինի ոհն •

տէլ շիրիսի չօգ տը սնա զարշը գառնի շէհրինէ եագըն •
Հալան կեօրտիւ ձէլալէտտինին ասքէրինի՝ գօրգտու •

() րատա հայլարտան իքի քիշի իւանսյէ տէտիքէր քի
պիր իքիմիդ հիւճումէտիս ախւշլիմ ախւշման օրտու
տունա, սիզ տախի ծնար տափրանընձա՝ էիւրիսյիշ է
տին • վի, պէօյլէձէ, եէնէրիզ ծնարը, Պալ մէտարէթ ի
լէ սալուրար քէնտիքիքին տիւշման իւղէրինէ, վի, սարս
տըլար սնարը • վի, չօղունու օրատա եէրէ, սէրտիւ
լէր • Վի էլաքին սօնդու հայլար վի կիրձիլէր շաշապ՝

գալմաղա պաշտարար • վի, եօլարը շաշըրըպ՝ չօղու
չուգուրլարա ախւշախ, վի, քիմիսիտէ ուշուրում եէր
քիրտէն եօլափարլանըպ նապէտիտ օլտու • վի, դալանլա
րը տիւշման դրտը կէլիքտի • վի, հէմ պունտան էիւ
րէքլէնիս պէթլէ պէրիյէ ախւշտիւլէր • հայաստան
տան չօգ. քէօյլէր ալտըլար, վի, կիրձիսթան վիւրայէ
թինաէ քէգալէր • վի, թիֆլիս շէհրինիտէ զասպէթ
տիլէր • Վի է ձիւմլէսինէ զօր էթտիլէր քի տինլէրին
տէն սեօնսինլէր • պու սէպէպտէն չօղու մարտիրոս
օլտու • վի, չիւնքի սէվինձիլէ էօլուրիլ իտի, կմր էթ
տի ձէլալէտտին քի էօլտիւրմի սինլէր, հէմն գօր իլէ
թլփաաւէլ էթսինլէր, վի, հէր նէգաուար խրիսթիան
լըգ նիւանը վար իտ, օ սէմթէրտէն գալտըրսընլար •

(Յատան էթիթիւրգնունիք էյալէթինէ • վի, ալար խլաթ 1227 •
շէհրինի, քի օրայա հիւքմ էտէր իտի միլէր էյիւֆի ոհն
պէյ • վի, ծնուն զէլմիսինի՝ տար թամթա՝ (քի իւա
նէնին գըգը իտի) ալար քէնտիքինէ • () րատան տա
խի սալար ասքէրինի անատօլույա գօնուս սէմթինէ,
վի, չօգ. էյալէթլէր խաղասպէտիս, խալլիձէ, էսիր ալտը •

() իյատիսիլէ փէրթէլ ալար պէօյիւտիքտէ, ձէլա 1228 •
լէտտին, տէօրթ գարափտան պէյլէր պիր օլուպ եագ
տըլար հէթում փաաիլաշա, վի, իմաստ իսթէլիս,
ալտըլար ծնտան ալթը պին պուհասարը մէնըձի, վի, ծն
լարա էիւրիւտիւլէր ձէլալէտտին իւղէրինէ, վի, գըր
արլար ասքէրինի • () տախի թէքքար ասքէր տէլ շի
րիսի՝

ընկալ՝ ճշնակէ հազար լաները իբրեւ՝ Լէճէլի Եւթիշիոյ՝ Էօլ-
տիւ : Սէ Գարրար տախի թամթա տէտիկիմիզ դուր-
թուլուպ Գաշար կիւրճիւթամնս , վէ՛ սաքինն օլուու ուու-
ղուլթան սուլղաներն եանրնտա : Սէ պիր երլտան սօնղ-
բա Էօլտիւ թամթաներն պասարտը իւանէ :

14 : ՍԵՄԵՐԵՆԻՆԻ ԷՄԵՄԵՄԵՄԵՄ ԵԻՄԵՄԵՄԵՄ :

Ե . 27 = 29 :

1233 :
ոճք :

Սյաստանն ռահսթլանտըգտա ճէլսլէտտին սուլ-
գանրն իրլլմրնտան՝ թամթարլար կէլտի հայաս-
տանա՝ ճէնկկոլինն օլուու ուխսթա խանրն կիւրիլէ :
վէ պունլարրն պաշ սէրաաքէրի չարմադան աալը պէրի-
սի : Սունլար կվլլէ ազուլան սէմթինն կիտիայ՝ պէր-
սլաթ Եթտիլէր մէմլէքէթի . վէ պիր երլտան սօնղրա
ալտըլար Գանձասար շէհրինի . վէ պուլուղլարրնը
գրլըճտան կէլիւտիլէր . սալթ կէնճլէրի Էսիր Եթտի-
լէր . վէ շէհրի երգալար . քի սօնղրա չարմադանրն
Էմրիկէ թէքրար Եսիրլար վէ սօլուու : (Յստան տեա-
նիւպ կիթտիլէր մաղան շէօլինն , վէ օրաաա սաքինն օլ-
տուլար իկիրմի ալ :

1237 :
ոճք :

Սրգարլար սօնղրա օրստան , վէ իւլ պէօլիւք օլուպ ,
շէքիրիկէ կիպի տիւշտիլէր հայաստանա , վէ երգալ-
լար աեօրթ Գարաֆրնր : (Գալապարրգտա Էսիր օ-
լուպ՝ Էլլէրինն տիւշտիւ մանախան մարգապետ , վէ
շայիրաի կիրակոս . հէլէնն հալ իսէ՝ պիր երլտան սօնղ-
բա Գաշար դուրթուլտուլար : (Յստան կիտիայ թա-
թարլար Էօգարքի հայաստանա՝ ալտըլար լուի շէհրի-
նի վէ ղալըր շէհրլէրի . վէ Գուլսթաթըլար կայեն տի-
աթլէրի Գալէյի քի օրաաա օթուրուր իտի իւաննինն
օլուու աւաղ : Սու թիւքէնտիքտէ Գալէտէ՝ հալար Գալ-
սըլար իւրաա օրանլար . վէ չարսինի պուլամայըպ ,
քէնտիլէրինի թէսլիմ Եթտիլէր թամթարլար . վէ օն-
լար Էրքէքլէրինի գըրըպ՝ տիլիլէրինի Էսիր Եթտիլէր :
Սագար կէօլտիւ աւաղ . քի դուրթուլուլ Էօգ՝ քէնտի-
սիտէ թէսլիմ օլուու . վէ տիւկիւրլիք Էտիպ օնլարա
դուրթուլտու : Սու Էօլու դուլտուլար պիր Գաշ հայ
պէօլիւքլէրի տախի . պիրի ջսլալ՝ խալէն Գալէսինն
աղաաը՝ իւաննինն գըղգարտալը օլուու . վէ օ պիրտի
վաշրամ՝ շամբուր շէհրինն պէյի , պիրլտէ Էլիկոււ ուու-
իլ :

Էպէլ :

պեղեանց տէտիրէրի : () Էրէ հէր քիւմ պու թաթար
լարա իդտէթ կեօսթէրսէ՝ ծնա գըյմապլարիտի :

| Տնտի չարմաղան ասքէրիիլէ շիրակ սէմթինէ՝ անի շէհ 1239
լին իւղէրինէ՝ քի օրայա պույուրուր խոի զաքարէնին ոճի :

օղու շահրնշահ՝ վէ օ կիւնլէրտէ ծնտա պու լուսմատը :
Տէնիւղ շէհիրէ եւթիլիմէտէն էլ լի եօլլատը չարմա-
ղան պալէտէ օլանլարա , քի քէնտիսինէ թապի օլուպ՝
շէհիրի վիւսինլէր : (Մուր տախի ճէփապ էթտիրէր ,
քի պու շէհիր շահրնշահրն տըր , ծնտան իզինսիզ վէ-
րէմէյիգ : | Վ չիլէր տեօտիւքլէրինտէ՝ հայլարաան
պիր դաչը օնլարըն իւղէրինէ իւշիւպ էօլտիւրտիւլէր :

| Սու շէյտէն չօգ էօյքէլէնտի չարմաղան . վէ տարդըն
լըգլա կէլտի գուշաթար շէհիրի . մուհասէրէ կիւնլէ-
րի ուղայըպ գըթլըգ տիւշախ շէհիրի . էօյլէ քի պէօյ-
իւքլէրին չօղու տայանամայըպ վիւրտիլէր քէնտիլէրինի
չարմաղանըն էլլինէ . օ տախի էմը էթտի հիլլէսինտէն
քի օնլարա եւմէք վիւսինլէր , վէ իքրամիլէ սապլա-
սընլար : | Սուսու կեօրտիւքտէ շէհիրտէն՝ եարըսը դա-
տարը կէլտի տիւշամալարըն եանընա : (Մուր տախի
ըպէթ էտէրէք վէ մէրհամէթ կեօսթէրէրէք թէվլի
էթտիլէր օնլարը մապէյնլէրինտէ . վէ սօնղլա գըլըճ
էքթապ՝ հէփիսինի գըրտալար . վէ շէհիրէ կիրիպ եաղ-
մալատըլար :

| Սուսու իշիթտիլէրտէ գարստա օլան պէօյիւքլէր՝ թէգլէ-
ալուպ կեօթիւրտիւլէր չարմաղանա շէհիրին անտիւ-
թարըն . օ տախի կէլտի կիրտի շէհիրէ . վէ էմը էթ-
տիլէրտէ՝ ասքէրի գուսուրուպ գըլըճտան կէչիտիլէր
շէհիրտէ օլան հալգը , սալթ եալլընը օղլանճըլարը
վէ գարըլարը վէ սէնաաթէար օլանլարը սաղ պըրա,
գըպ՝ էսիլ էթտիլէր . վէ շէհիրին թալանընը զայրը
թալանլար իլէ տէվ շիրիպ տեօտիւլէր կիլթալլէր մու-
ղանա :

(Մտան եօլլատըլար ուխտթա տէտիկիմիզ պէօյիւք 1240
խանա աւագը , քի եօգարտա զիքը էթտիք , վէ ծնուն ոճթէ
թամթա աուլը գըղգարտաշըն : () տախի չօգ իքրամ
էալիպ ընաղատ վիւրտի աւագա , վէ տեօտիւրտիւ քէն-
տի մէմլէքէթինէ . վէ Ֆէրման կեօտէրտի չարմաղա-
նա , քի էգիլէթ էթմէսինլէր հայլարըն պէօյիւքլէրի
նէ , վէ մէմլէքէթլէրինի քէնտիլէրինէ թէսլիմ էթ-
տիլէր . վէ օնլարըն էլլիլէ զայրըլարընը դայըրըպ՝
իք

վերելիլէրինի աւարնւար : Սեօյլէճինս, պիր էղ ռահամ
պուլտու հայաստան. վէ չօդ քիմնէլէր քի գալմիշ իսի,
պուլտու իշիթալիլէրի կիպի՝ տեօնիւպ էերէրինս, կէլ
տիլէր :

1242 : Իքի երլտան ոօնդրա էօլտիւ չարմաղան՝ Թաթարլա
ողմ : Ըրն պէօյիւք սէրասքէրի . վէ ծնուն էերինս կէլտի բա
չու . վէ հարպիճէ ասքէրինի ալըպ էիւրիւտիւ էրդի
ռում իւղէրինս՝ քի իրաթատին՝ Թիւրքճէ ղիյասէտ
տին, էախսա դըյասէտտի տալլ՝ զմէա պլիկին հիւք
մի ալիկնտա խոի, ալտը ծնու վէ գըրտը ծնողա օլմն
լարը : Հայան իշիթտի պուլտու ղիյասէտտին, էիթտի
էրդինիէան սէմթինս, քի օրաստան բալունուն հադ
ղնտան կէլէ : Վարդալանս չրգալ բաչու, վէ գըրտը
ասքէրինի՝ էօյլէ քի կիւճիլէ գուրթուլտու ղիյասէտ
տին : () Նունանասը վէ գարբար վէ գըղլարը տույտուդ
լարընտա, կիւլիկիա էօլքէսինս, գաչու սըղընտըլար
հէթում փատիշահա : () տախի իքրամիլէ ծնարը
գապուլ էտիպ՝ էմին էերէ, գօնսուրտու, վէ էյի պէս
լէտի :

1243 : Սունտան սօնդրա տաղըլտը Թաթար քիւլիւք տսիւ
ողք : Նըն տէօրտ գալաֆընա. վէ ալտըլար գալսէրիլէի, սի
փասը, Թօղաթը, տիարպէրիլի, ռահայը, Նէսիօլի
նի, էրդինիէանը, վէ դայըր չօգ էերէր, վէ հէփիսի
նէտի միւպաշիրէր գօտուլար : Վարըլար իլլաթէհէրի
նի տէ, վէ վէրաիլէր էյալէթիլէ Թամթայա՝ քի աւա
զըն գըգարտաշէիտի՝ պէօյիւք ռախաթա խանըն էմ
րի իւղըն : () էրլ քի Թաթարլար պու իշէրի էթաի
անտաօլուտա՝ հայլարըն սէնէսի ոլք իտի . քի Թիւրք
ճէ ֆիլդան տէմէք ալր :

1244 : Հայան կէօրտիւ հէթում փատիշահ քի օ մէշհուր գօ
ողք : Նէա պէյի ղիյասէտտին՝ էէնկիլտի Թաթարլարա,
տույտու քի պուլար էափճա էափճա իլլէրի կէլիպ քէն
ախսինէտէ սարգընթըլդ էտէճէքլէր. ծնուն իլին տի
չիւնտիւ քի ծնարիլէ տաթ օլա . պէօյլէ տիւչիւնէ
րէք քէնտի ըիճալընըն իրատէթիլիլէ էլ չիէօլլատըր ծն
լարա աղիւմիւշէլէրիլէ, վէ սէօգ վէրաի՝ քի ծնարա
թապի օլա : Վլիլէր տէ էփլէլ կիթտիլէր իաչէն
սէմթինս . վէ ջալալ հայ իշիւանը պուլուպ՝ ծնուն մու
րիֆէթիլիլէ կէօրիւտիլէր բաչու սէրասքէրիլէ, վէ
Թաթարըն ղայըր պէօյիւք էրիլիլէ . վէ ֆէշէլէրի տու
նուպ՝

նուպ' պէյան էթտիլէր հէթում փատըշահըն քէլամլա-
րընը :

Վապուլ էթտի թամթարլար հէթումուն իսթէտիկի-
նի , վէ լաքին շարդ գօտուլար քի էվլէլ քէնտիլէրինէ :
Եօլլասըն հէթում ղիասէտաինին անասընը , գարըսը-
նը , վէ գըզլարընը : Կէրէի աղ ըր կէտի հէթումա պու-
թէրլիֆ . ամմա չիւնլի դօրդարիտի թամթարլարտան'
իսթէր իսթէմէյ Եօլլատըր ծնլարը թամթարլար դարա-
ֆըրուս : Ա է թամթարլար տաին սէվինմէ կիլէ սըլպ' վէ
ծնլարա հիչ թօգունմայըւյ՝ ըահսթ իլէ սադլատըլար
ծնլարը . վէ Էէմինիլէ քէաղատ վէրտիլէր՝ ատը ալ-
թէմդա , քի տօսթ օլալար վէ տօսթ գալլար հէթում
փատիշահա : (Եօգ ինձինտի պու իւլէ զիյասէտուին . վէ
Էօժ ալմագ իսթէտի հէթումտան , ամմա կիլձի Էէթ-

մէ դիտի :

Իչ պու հալտէ իքէն' հէթումուն տայըսը՝ կոստանդին 1245
քի լամբրոն շէհրինէ պույուրուր իսթ' ալաշ գալտըլըւյ ողդ' :
ասի օլտու հէթումա՝ վէ ծնուն պտպատը կոստանդին-
նէ վէ գալլէ էթտի զիասէտաին իլէ : Շալըշտը հէթում
ծնու Էլէ ալմագա . վէ պաղտըր կէօրտիւ քի օլմատը ,
ասքէր սէվլիլիս' տիւշտիւ լամբրոն էյալէթինէ , վէ
գապդ էթտի ծնուն Էէրլէրինի . սալթ լամբրոն գալլէ
սի գալար , քի օրայա սըղլմիլիտի կոստանդին , Եօյ-
լէ քի զըմլտանաճագ դագէթի գալմատը : Տարա
տիւշտիւքտէ՝ ըէճաճի Եօլլատը հէթումա՝ քի պարըշա-
վէ սեօզ վէրտի քի էվլատլարընը ըէհին գոյա ծնա :
Ա է լաքին հէթում ծնա ինանմայըւյ՝ սարըշըգ Էթմէք
իսթէմէտի : Իւչ քէրրէ կինէ տտամ Եօլլատը կոստան-
դին : () Ըմատը իսէ , պիր Էօրտան կիլլինձէ գալտը
լամբրոն գալլէսինտին . վէ կիթտի պիր սլտու զիյա-
սէտտին իլէ :

Տոյմատը հէթում ծնուն գալտըրընը . վէ ասքէրին
չօղունու տաղ ըթտը . վէ հաճէթի օլմայըւյ տուրուրլէ
քէն՝ տիւանարգ Էէթիշտի կոստանդին կիլլիկիա Էօլ-
քէսինէ զիասէտտինին ասքէրլիլէ : վէ իայընլըյ-
լա Էթէլլէ պէրիլէ ասքէրի սալըւյ պիրէգ էյալէթլէրի
խարաւ կէթտի , հայլարտան չօղունու գրքտը , վէ քի
միսինի տէ Էսիր Էտիս' զիյասէտտինին ասքէրլինէ վէր-
տի : Վոյ իայընլըրըր կէօրտիւքտէ հէթում հարսիճէ
ասքէրլինի տէվլիլիս տիւշտիւ օխային կոստանդինին

իւղէրին: • Վէ: պէշ քէրրի, սնա տօգունուպ դըրտը օնուն ասքէրինի, վէ: օ հայլարը քի ծնունլա պիրլիքէ: թմիլէրիտի • օ գատար էթտի քի կիւճիլէ ւթտը կոստանդին քէնտիսինի լամբրոն գալէսինէ: վէ: օնտա դալա գալտը:

1246: (ողջէ) | յօրտիւ օ կիւնլէրտէ թաթարլարըն խանը ուխտլա, վէ: էէրինէ կէշտի ծնուն օղլու գիւղ գիւղ խան • ուղ պիր գամահքէտը քիմնէ: օլմաղլիլէ՝ հարսճ տէ: վ շիրէնլէր, Էանի վրկի ալանլար Եօլլատը հայտատանա, կիւրճիւ թանա, վէ: զայրը Էէրլէրէ, վէ: ունլարա պաշ էթտի պիրիսինի՝ ատը ալղուն: վէ: օնա տաիլի իքինճի թային էթտի խարապուղա ատը պիր քիմնէյի պիրիպիրլին ալն խայն: | Էրտի խարապուղա՝ մէրհամէթտիղ ասքէրլէ, կիրտի հայտատանա, վէ: աթէշ կիպի Էադտը տէօրթ գարափընը, վէ: ունտան զիյատէճէ: Էանլիմ ալէրլէն՝ Էարա չըգըպ պօղաղլնտա պօղտու ծնու: հայան իշիթալի հէթում՝ փատիշահ՝ քի գիւղ խան փատիշահ օլմիլ թաթարլարա՝ Եօլլատը օնա սմբոտ առլը գարտալար՝ քի սէրասքէրիտի աղլիմ փէշ քէշէր իլէ, վէ: Էէնլէրէտի ծնունլա քէնտի շարդընը • վէ: Էթտի օ շէհրլէրի՝ քի թաթարլար ալմիլ խի զէյասէտանին Էլլնալն • զէրէ քէնտիսինի Էալ: | Էթիլտիքալ: սմբաու սէրասքէր օրոյա, չօգ իքրամ կէօրտիւ գիւղ խանտան • վէ: սօնլար Էէմին իլէ գալլիլէնմիլ քէտղաու ալտը ածաթ գալմիղ իլին • վէ: օ շէհրլէրի մալիք օլմասընը Էլէ կէթիլտի: (Յտան տէօնուլ քտէ՝ օղլատը Էփիլ Էրաշու սէրասքէրէ: վէ: կէօթէրտի օնա խանըն քէտղաուընը: () տաիլի քէնտի թէյիսպիլէրի իլէ խանըն Էմրինի գապուլ Էտիպ՝ Եօլա գօտու ծնու:

15: (Թիքար Էվլէլէի հէթումալ լափի, վէ սէնտալարն Էալի:

Ե. 30 = 31:

(1243: (ողջէ) () վագիթէրտէ չօգ Էէրտէ չօղալմիլիտի իլիաթիանլար իշինալ տիւրլիւ տիւրլիւ Եօլսուղլուգ, կէրէք քիլիսէ խիւտտամլարընտա, վէ: կէրէք տիւնեալի քիմնէրտէ: օնուն իլին ալլահըն Էմրիլէ տէօրթ գարափտան տիւլմանլար սըգըշտըրըպ սըգէթ:

ընթացակարգեր իսկ օժտարաւ : Պաւ սեպեպտէն չօգ սի-
նադոսլար օլտու եւրոպիատա, քի խրիսթիանլարա պիր
նիզամ վերիլէ :

Այլ է չիւնքի հայ միլլէթինալէ, կիրմիլիտի էօյլէ միւնսը
սիպիթսիլ շէյլէր, կոստանդին կաթողիկոսա պիր չարի-
սիւլտուն տէյի սեպիլք սինադոս էթաի սիս շէհրին-
տէ • սէնէ 1243 • ողբ • չօգ եպիսկոպոսլար կէլտի վէ
առաջնորդլար • վարդապետլէր վէ վանահայրլար • վէ
աշխարհական պեօյլէրլէր, վէ հէթում փատիլահա օ-
ղուլլարլիլէ : Պաւ սինադոսա մատտէլէրի էյի թէֆ-
թիլ էթմէ կիլէ իկիրմիպէշ գանուն պաղլատլար •
սօնղ գանունու օլտու վերջին օծում էթմէ կիլինա Պաւ
գանունլար օրհնութի քեաղատլիլէ կեանալարիլէր
պեօյլէք հայաստանա բարձրերդյի վարդան վարդա-
պետ իլէ : Այլ օնտա օլան եպիսկոպոսլար, առաջնորդ-
լար, վարդապետլէր, վանահայրլար, վէ աղուն կու
թուղիկոսու ներսէս ատլը, վէ ապր սոնլը յովհաննէս
վանական վարդապէտ՝ հէփիսիտէ, գապուլ էթաիլէր օ
գանունլարը, վէ եէմինիլէ քեաղատ վերալիլէր քի պիւ-
թիւնալէ դու թսունլար օ սինադոսուն քէլամլարլիլէր •
պունուն իլին թէքրար օրհնութի քեաղատը եազար տւ-
լարա կոստանդին կաթողիկոս :

Այլ է երլտան սօնղրա իննսթիկենաիոս սրուզան փափ էլ 1248
չի էօլլատր կոստանդին կաթողիկոսա վէ հէթում ողբ :
փատիլահա, պաշղաճա կոնստանդին քի սեպիլէտին օն-
լարիլէ, պապի տին մատտէլէրի իլին, վէ պաղի հայ ա-
տէթլէրի իլին : Պաւ սեպեպտէն պիր դաշ եպիսկոպոս
ձիմ օլուպ սեպիլէտիլէր • վէ հէր նէ քի տին խուսու-
սու իլին սեօղ օլտու, հէփիսիտի գապուլ էթաիլէր,
պիլ տէ պեօյլէ իննսթրըգ, վէ պեօյլէ պիլիլիլ տէյի-
րէք • վէ լաքին լուղէթ իլին վէ ատէթ եաիօստարարո-
ղա թիւն իլին սեօղ օլտու գտա պունլարը տէյիլէք օլ-
մաղ տէտիլէր • ղէրէ միլլէթ պեօյլէ կիլմիլ էլլէլտէն
պէրի, վէ պեօյլէ կիտէյօր, վէ միւմքին տէյիլ ղայրը
աիւրլիւ էթմէք, խուսուսա քի պու մատտէլէրտէ հիւ-
գաղլը պիր շէյ էօգ, նէ տինէ վէ նէ էյի ամէլէ :

Պաւ իշ պեօյլէ օլտուգտա վարդապետին պիրի ատր
վարդան եաիստ վախրամ ագլը չալըդ, քի գարա տաղ-
տա սաքին օլուր իսկ օ կոնստանդին էօրնէկիլի կեօրիւպ
քէնտի պաղնա ձիվապ ետղտր հէթում փատիլահա •

վի՛ Օ քեաղատտա լատինլէրէ գարշը ծնալէ էյրի շէյ
մէյտանա կէթիրտի՛ Եօղուն իմ իլէ վի՛ պօղուգ ֆիբր
իլէ ։ 1) Է ծնա կէօրէ տախի միթար սկեռացի տէտիգ
լէրի եաղտը օ զաման պէտրոս առաքեալն ուլու օլ-
տու զունա գարշը ։ վի՛ լարին նէ ծնուն եաղտըդր վի՛ նէ՛
սրունուքի տղըլ լը օլանլարա մադ սուլ օլմատը ։

1250 : իչի երլ կէշտի կէշմէտի թէքրար քեաղատ կէլտի իննով
ուլթ : կէնտիոս սրբաշան փափառա կոստանդին կաթու դիկոսա
վի՛ հէթում փատիշահա վի՛ զայրը միլլէթլէրէ՛ քի գա-
պուլ էտէլլէրմիսր հոդինին ի հօրէ և յորդույ բղխու-
մունու ։ Պու քեաղատ իւղրէ սինադոս Էթաի կոստան-
դին կաթուղիկոս սիս շէհրինալ Եպիսկոպոսլար վի՛
փարդապեալէրիլէ ։ վի՛ պու մատտի թէֆթիլ Էտիպ
հէփիսիտէ գապուլ Էթաիլէր ։ 1) Է եաղտըլար պէօյիք
հայատտանա՝ Եպիսկոպոսլարա վի՛ մանասթըրլարա ։
վի՛ մախուսէն փանական փարդապեալէ ։ վի՛ առյուր-
տուլար իլի ։ (Յնլար տախի ձիւմլէսի պիր աղըզտան
գապուլ Էտիպ եաղտըլար կոստանդին կաթուղիկոսա
վի՛ ծնուն Էթաիլի սինադոսա ։ քի պու մատտիլէ պիլզ
տէ իննըրըզ ։ զիլէ ույդուն տուր սի՛ քիթապա վի՛ ա-
ղիլ փէտէլլէրին սեօղիւնէ ։ 1) Է ախուսէն փանական
փարդապեալ տէ ուղունմա եաղտը պու շէյ իլին, վի՛ չօգ
սեօլ իլէ իսպաթ Էթաի քի պու սօղրու սեօզէ գարշը
աուրմադ օլմադ ։ 1) Էօյլէ օլտուգ տա կոստանդին կա-
թուղիկոս քէնաի Եպիսկոպոսլարընն իրատէթիլէ
Եաղտը իննովկէնտիոս սրբաշան փափա քի պիլզտէ սի-
ղինիլէ գապուլ Էտէրիլ՝ սի՛ հօդի բղխումունու ի հօ-
րէ և յորդույ ։ Պազ հայ թարիխինտէ . Ե . 31 ։

() Երլ Էօլաիլ փանական փարդապեալ միթար քօշուն
շայիրաի ։ վի՛ կեօմիլլտիլ մէզարա խորանաշատ տէ-
տիլլէրի մանասթըրտա ։ Պունա չօգ քիմնէլէր շայիրտ
ալաու ։ ծնլարտան ոլրի իաի կիրակոս գանձակեցի քի
հայ թարիխլէրի Եաղտը ։ վի՛ օ ոլրի փարդան բարձը-
բերդցի ։ քի զըսամա հայ թարիխի Եափտը ։ վի՛ ոլր
մուխթաօար սաղմա թէֆթիլի ։ վի՛ զայրը մանա քի-
թապըլար ։ վի՛ իւլ շարական տիւզտիւ ։ ոլրի * որ նաիլ
իմսց ։ իլինձիսի ։ ի յանասհման ծոգէ ։ 1) Է իւլուն-
ձիսի ։ որք զարդարեցին ։ 1) Է ոլունա շայիրտ օլտու
յովհան Էփիկայի ։ ի) Է րար աեօնէ լիմ շիմաի թաթալ-
լարըն Էհլալինի նազլ Էթմէկէ ։

էքէթինիս . վէ ծնտան տէմիր գառնույտ կէջիւ պէթիւ
տի թաթարիսթանա . վէ մանդօ խանա պուլուշուպ
սունտու վէշէշէրինի . վէ ծնտան չօգ. րայէթ վէ չօգ
րաղպէթ կէօրտիւ . օ գառար քի ծնտան զիյատէ ու
մուլմազիտի :

Այլ ի կիւն կէշաթքաէն սօնդրա՝ մանդօ խան պիր պէօյ
իւքլիւք պիրաթը վերաի հէթումա , պիր քէաղատ տա
խի վերաի՝ տայիմ տօսթ գալմաղա . վէ սեօլ վերաի
հէր իլաէ . ծնա եարտըմ էթմէկէ , պու շարդիլէ քի օ
տախի վէ ծնտան սօնդրա կէրէնլէրաէ՝ տօսթլուգտա
գալընլար վէ քէնտիսինէ թապի օլտունլար . Պիր
պաշգա ֆէրման տախի վերաի քի քիլիսէլէր վէ քիլիսէ
խիւտատաղարը վերկիտէն մուաֆ օլտունլար . Պալը
պիր քէաղատ տախի վերաի՝ հայլարըն վերկիտինի էն
տիրմէկէ՝ ազ շէյէ գանասթ էտէրէք . վէ հէթումուն
սեօզի իլէ՝ արդունու կերի տեծնալիւրիւպ՝ զընտանա
դօտու : Ա՛հ սօնդրա աքէր թային էտիպ՝ ալայիլէ եօ
լա դօտու ծնու :

Այլ աիւշիւպ հէթումա՝ չօգ. եւրլէրաէն կէշիւք՝
կէլաի հայաստանա . վէ շիրակ էյալէթինէ կիրիպ
պուլուշաու բաշու սէրաքէրէ . վէ խանըն ֆէրմանլա
րըն ծնա կէօսթէրիպ՝ չօգ. րայէթ կէօրաիւ ծնտուն :
()՝ սէմթէրաէ՝ օյալանըրլէքէն՝ օրատա օլտն հայլա
րըն պէօյիւքլերի , վէ եպիսկոպոսլարը , վէ վարդա
պետէրի կէլաիլէր ծնուն ալաղընա , վէ դայէթ իլէ
իզգէթ էթաիլէր օնա՝ քէնտիլէրինէ փատիլահ գանը
մաղլա : ()՝ տախի օնլարա չօգ. մուհապպէթ կէօս
թէրաի . վէ չօղունա պախիլէր վերաի . վէ հէֆիտի
նէտէ եալմարալ քի տայիմ մուհապպէթ իլէ պիրլիք
տէ օլտունլար : Վէնախիտէ , չոքար ծնտուն թաթար
աքէրլիլէ՝ քի բաշու վերաի ծնա եօլ իլին . միջագետի
կէլաիքաէ՝ աքէրի պախիլէր իլէ կերի շէֆիլիպ կէլ
աի քէնտի եւրինէ , յունիս այլն՝ եանի հազլրանըն
պէշինտէ : Պու կիթմէ կէլմէ սիւրաիւ պիր ելլ վէ
սեօրթ ալ :

1255 . Հաւան տույտու գօնեա պէյի հէթումուն թաթար ի
չի՝ ի պիր օլմասընը ճէնիկէ գալպար ծնուն իւզէրինէ .
ալար աքէրլինի , վէ եիւրիւտիւ կիւլիկիւ էօլքիսինէ
վահկա կէշիտինտէն : Պարը տուրտու ծնա հէթումա՝
օլուլարը իլէ . վէ գօլալսար ծնու օ կէջիտաէն . վէ

արտընում արեշիւոյ աւարը մեռնէ իշխնտէն չօգ. եւէր վիշօյ շէհիր • աւարը գերմանիկ շէհրինի, վիշ պէհէնիյի, քի էպիւլէտէն օ սէմթին պէյլէրի աւմիշ իտի հայլար իշխնտէն :

() կիւնլէրտէ՝ Եանի հէթում փատիշահըն թաթար-լարտան տեօնտիւկի վագիթտէ՝ մանդօ խան՝ քէնտի հուլաւ ասլը դարտաշընը փատիշահ տիքաի աճէմ-լէրէ վիշ հայլարա, վիշ մէյտան վիշրաի մնա թա ուում տէնիպիւնէտէք (քի հայճա միջերկրոսկան ծով տէ-րիպ) () տախի հիսապսըզ ասըր իլէ սրայա վար-տըդտա դապօգ էտիպ՝ էիւրիւտիւ սօնդրա ասորէստուն սէմթինէ, վիշ միջադէա թափրադընա • վիշ աւար պագ-տատը, վիշ գըրաը օրատա ուանլարը խրիսթիանլար-տան զայրի • զէրէ հուլաւըն գարսըր տօգուգ խաթման տէս իքլէրի՝ խրիսթիան օրմադ իլէ, խրիսթիանլարը իսթէյիպ սահապլըդ էթաի • () վագիթտէն սօնդրա գալգար օրատան հագարադիլէրին խալիֆէլէր տէվ-լէթի վիշ թախթը • սէնէ 1258 • չէ • Ա՛ իշ գայրը չօգ շէհրլէր աւար միջադէտտէ, մէրաինի, խառանը, պիրէճիկի, վիշ զայրը էերլէր • () աստան ասորի թափրադընա կէշիպ՝ աւար հալէպի վիշ շամը • Արաի սօնդ-րա պաղէստին մէմլէրէթինէ, վիշ օնու տախի զապգ-էթաի :

Այլ հուլաւըն կէլիլինտէն չօգ գօրգտու հէթում փաւ 1259՝
տիշահ • մնուն իշին կոստանդին կաթմուգիկտու պիլէ չէ՝
ալլապ՝ չոդտը կիթաի հուլաւա ապիւմ փէշքէշլէր իլէ,
վիշ վիշրաի օնա դիյատտէսի իլէ փատիշահ վէրկիսինի • վիշ
մնտան րադպէթ կէօրիւպ՝ տեօնտիւ էերինէ • Չօգ
իլլէրտէն սօնդրա՝ հուլաւ փաշալար վիշ մուհաֆըդլար
դօյուպ ալտըդը էերլէրէ՝ տեօնտիւ հայաստանա, վիշ
մնտան մուղան շէօլինէ :

Ա՛ ըսրըլըլար իլիթալթաէ հուլաւըն կէրի տեօնմէսիւ 1260՝
նի, էիւրիւտիւլէր օնուն աւարըլը շէհրլէրին իւզէրի չէ՝
նէ, վիշ չօգ էէր զապգ էտիպ, ալաըլար էրուսաղէմի,
վիշ հալէպի • Այլնլարըն կէլմէսինտէ՝ տայանամայըպ
օ մուհաֆըդլար՝ դաշտըլար էիւլիկիա թափրադընա,
վիշ տախի տիւշաիլէր հէթում փատիշահա • () տա-
խի պունլարա էսպապ վիշ աթ վիշրիպ՝ սաղ էաին էօլ-
լատը հուլաւա • պէօյլէ էթմէ կ իլէ հէթումուն շանը
շէօհրէթի պէօյիւտիւ թաթարըլըն գըլմընտա :

17 • Ո՛րքուքուքուքն ինչի՛նք Եւթիմիէ եւրբանյան • վէ Կէլէ
 Զի Եւթիմի Կաթողիկոսաւոր :

Ե. 34 :

1265 : **Ս**աւան պիլտի մըսըս սուղգանը՝ ասը փնտութիտար
 թիւրքա՛ն պընարդտար՝ քի հեթում փասիւհա՛հ
 թաթարլարիլէ պիր ալր , վի, թաթարլարին Կէլիլէ
 սըմըլ պիր դապընը մըսըս սուղգանը հիւքմի ալթըն-
 տա օլան շէհրլէրտէն , ծնլարը թէքրար Էլի ալթընտա
 ալմադ իսթէյիպ , Էլիլէլ հապէր Կեծնտէրտի սնա , վի
 իսթէաի օ շէհրլէրի : () տաիս ձէվալ վէրտի քի օ
 շէհրլէր Էվլէլտէն պիղիմ՝ իտի . սնդրա դալըրլարը
 ալմիլէրիմիլ . ծնլարը թաթարլար ալտըգտա , Կէրի
 շէվլրտիք պիղիմ՝ տիր տէյի :

1266 : Սա ձէվալսան գըղար պընարդտար . վի, ապէր տէվ
 շիլիպ Էօլլարը հեթումուն իւղէրինէ . ծնլար տաիսի
 մէմիլէրէթի թէտարիքսիդ պուլուպ՝ կիթաիլէր իւլէրի ,
 վի չօդ . Էրքալար : Սունու Կեծրտիքա՛ն հեթում
 փասիւհա՛հ իքի պէօլիք Էաիպ ապէրինի՝ վէրտի իքի
 օղունա՝ լեմնա վէ թորոսա . վի ծնլարը ալալման իւ-
 գէրինէ՝ սալըպ՝ քէնաիսի կիթտի թաթարլարա քի իմ-
 տատ իսթէյի ծնլարտան : Հինիւղ հեթում Կէլիպ
 Էլ թիլմէա՛ն տիւլմանլար տիւլտիլէր հալլար իւղէ-
 րինէ . վի դըլըձ՝ չալըպ՝ գըրտըլար ծնլարը . վի գալան-
 լարը Կալըրտըլար :

Սա պէօլէ օլուդտա՝ լեմն վի թորոս գալտալար՝
 գալան ապէրի տիւղիւպ գօշուպ թէքրար սալտըլար
 տիւլման իւղէրինէ . վի ումուլմայալմադ իկիտլէրի
 տիւլմանտան գըրտըլար սն պին քիլիա՛ն ալթըդ : Ս Է
 թորոս զիյատէ՛ձէ ձէնիկէ կիթլալիտէ՝ Էարալմանըպ ծ-
 րատա տիւլտիլ : Սարտալը լեմն տաիսի պիր դալ-
 հայրն նիլփադը իլէ՝ տիւլմանլար Էլինէ՝ ալալիւպ , զէն
 Զիրի գօնտու օթուղ Էալընտա շահպալ իկիտ :

Սալտըլար ալթըդ . տիւլմանլար Էթէյի պէրիլի
 տիւլմէկէ . չօդ . հալ գըրտըլար . վի չօդ . Էրքի ալթէյի
 վուրտուլար՝ թա աատանա շէհրինէտէք . վի լաքին ա-
 լամաուլար մէթըն շէհրլէրի վի գալէլէրի . սալթ սիս
 շէհրի տալանալար տիւլտիլ տիւլման Էլինէ՝ ծն-
 լար տաիսի Էալմա Էթտիլէր ծնտա օլան շէլլէրի . ալ-

էտէրէք, վի թիթապ օգույարնդ՝ անլարտան թէսէլլի
պուլուր իտի:

1) Է լաքին օնուն պապասը հեթում փատիլահ պիր 1267
թէսէլլի պուլմայըս՝ միւշամլերէ Էթաի պեօյիքլերի՝ 267
իլէ, վի օնարրն իրատէթիիլէ Էլլի եօլատը պընտըդ-
տար սուլղանա աղիմ՝ փէշքէշլերի. վի տիլէսի օղ-
լունու. օ տախի ճէվաս պերտի, պէնիմ տէտի պիր խը-
սըմըմ վար աղուր ստուր՝ քի թաթարլարա Էսիւ տիւշ-
տիւ, սէնին չիւնքի օնլարլա տօսթլուղուն վար՝ Էկէր
Էլլերինտէն գուրթարըս պանա Կեօնտէրիքսէն պէն-
տէ օղլունու սանա եօլարըմ:

1) Էվինտի հեթում պուլունու իշիթտիքտէ. վի չափըճադ-
պարտաշը օղլունու փէշքէշիլէ Էլլի Կեօնտէրտի հու-
լաւրն օղլու ապաղա խանա. վի ըէճա իլէ ալտը օնու
թաթարլար Էլլինտէն, վի եօլատը միսըր սուլղանը-
նա: () տախի օ զաման չաղըրտը լեռնու հուղուրու-
նա. վի օնա Էկմին վիքիս քեաղատ ալտը քի տայի-
մա տօսթլուգտա գալսըն. վի եօլատը պապասընա:

1) Էստ.

տըլար փատիշահ հաղնէսինի . եադ տըլար օ՛ պեօյիւք
 քիլիսէյի քի հեթում՝ եափմիշիտի . վէ հսիր հեթիլէր
 շէհիրտէ՝ օլանլարըն չօղունու : Վէ օ ում՝ թտէն չօգ
 տօյունլուգ . աւել շիրտիլէր . վէ դըրգալին գասար հսիր
 ալըս կիթտիլէր մըսըրա :

Կէլաի հեթում թաթար ասքերիիլէ . վէ օլսն իշլէրի
 կէօրաիւքտէ շաշտը գալտը . վէ ինսանտան իւմիտինի
 քէսիպ՝ ալլահա սրղընտը : Վէ թաթար ասքերինէ
 հաղլարընը վէրիպ կէրի եօլլատը . ղէրէ աղըր վէ շէ
 քիլմէ զ իտի օնլարըն գահըր : Վէ նտիսիտէ քի թէ
 տէլ լիսիզ գալմիշիտի՝ դայըրլարա թէսէլ լի վէրիիտի .
 վէ ձիւմէսինի եիւրէ քէնտիբիբիտի քի ալլահա սը
 ղընսընլար . ղէրէ իւմիտի եօյ իտի՝ քի ինսանտան եար
 տըմ եէթիլէ :

Հաջան կեօթիւրտիլէր լեռնու մըսըրա՝ պընտըղ տար
 սնու կէօրաիւքտէ ուլաի . վէ սեօյ վէրաի օնա քի
 քէնտի եէրինէ եօլլասըն . վէ լաքին թէվապիլէրի գօյ
 վէրմէտիլէր . եալվարտը լեռն՝ քի իգին վէրսին պարի
 զէնճիրիլէ՝ երուսաղէմէ կիտէ . օ տաիսի իգին վէրաիւք
 տէ՝ պիր գաչ հասէքի իլէ կիթտի երուսաղէմէ . վէ
 զիյարէթինի կտիպ աւօնտիւ մըսըրա . վէ զընտանա
 ղ օնուա՝ գալտը օնտա աւիւ եու . վէ տաիմա տուլա

Սիւսիանէն եկեթիշտի հեթումմա՝ քի օլլուն կէլիյօր .
 օ տախիս պեօյիւք ալայ տիւղիւս՝ ասքերի վի ըիճալը
 իլէ սնա գարշը վարըս՝ սարըլտը պօյնունա , վի սէվին
 ճինտէն աղայարաղ ալար կեթիւտի տարսն շէհրի-
 նէ . վի ճիմաւթն ճիւմլէսի պաշլատը շիւքը կեթմէ-
 կէ ալլահա , քի քէրէմինի կեօսթէրտի ծնարաւ . պու-
 իշ օլտու սէնէ 1269 . չփը () կիւնլէրտէ էօլմիշ իտի
 կոստանդին կաթուղիկոս , քի 47 . սէնէ կաթուղիկոս-
 լըգ կեթմիշտի հռոմկլատա :

1268 . Յակոբ էվլէլքի՝ տարսն շէհրինտէն կոստանդին կա-
 չփէ : Թուղիկոսուն էօլմէսինտէն սօղորա պիր դաշ այ կէշ-
 տիքտէ , պեօյիւք սինսդոս իլէ կաթուղիկոս օլտու .
 վի էվլէլի օթուրտու հռոմկլատա , ծնուն իլին կլայեցի
 տէնիլտի : Պունա գիտնական տէրլէրիտի՝ էանի ալիմ ,
 չօղ իլմի օլմասը , վի իլմ իլէ շէյլէր էաղմասը իլին .
 Պու էաղտը օ շարականք քի պաշլար « երգեցիք որ
 դիւր սինի » Խը նծածինին տօղտուղու կիւնի իլին .
 Պու յակոբ կաթուղիկոս ներսէն շորհալինին ըհան-
 րական տէտիքլէրի քեապատլարընը չօղ էօրնէքլէրէ
 էաղարըս էօթլէ պէրլէ կեօնտէրտի , վի մէք-
 Թուպլար էաղսպ՝ ըմարլատը քի օղուսունլար , վի
 էաղաղըր Էթէնպիշլէրի գութսունլար :

1269 . Պիր երլտան սօնդրա՝ հեթումմա՝ փատիշահ չաղըրտը
 չփը : Էսնընա կաթուղիկոսուն , վի ըիճալընը . վի ծնլարըն
 էօկիւնտէ լէոնու փատիշահ Թախթընա կէջիւտի տալ-
 սն շէհրինտէ , վի սնա վիւրտի փատիշահլըղընը : Վէրըի
 լէսն պու Թէրլիֆի պօյնունա ալմասը , վի լաքին չօգ-
 զօր էթտիքլէրինտէ գապուլ էթտի սալթ փատիշահ
 լըղը՝ պարոն նամըլիլ . իսթէմէտի քի փատիշահ տէ-
 նիլտին : Պէօլէ օլտուղունու կէօրտիւքտէ հեթումմա
 փատիշահ , էիւրէկի ըհաթլանտը . վի տիւնէանըն
 զայիլէսինտէն կէրի չէքիլիպ՝ կրօնաւոր օլտու , վի ա-
 տընը մակար դօտու . վի պիր դաշ այտան սօնդրա էօլ-
 տիւ , վի կէօմիւլտիւ մէղարա դրաղարկ տէտիքլէրի
 մանասթըրտա . փատիշահլըղը սիւրտիւ . 45 . սէնէ :

18 . Իււիւնձի Լեւոնան Գաբի . վէ Իւիւնձի Իսսպանիոյն
Իււիւնձի Լեւոնան :

Ը . 34 = 36 :

Լեւոն Իււիւնձի՝ Լեւոնան Գաբի հեթումուն վէ զապել 1269 :
սուղբանքն օղլու , պատարար Լեւոնանքտէ՝ Լեւոն
դուժուպ , օ՝ դատար Թատարանար քի Իււն այ խոստ
Թաւանըպ՝ Լեւոնա՝ տէրէձիւսին , վարար . Վոնուն
պէօյլէ՝ Լեւոն Զեքտիկինի իշտիպ մարր սուղբանք , վէ
զայրը պէօյլաք քիմսէլէր , վէ Թաթարարըն խանը
ապաղա՝ հուլուլն օղլու , Լեւոնէր Կեօնտէրտիկէր , քի
օնա Թեւալէլի վերսինէր . վէ զօր Լեւոնէր՝ քի փատի
շահ նամը իլէ տէվլէ Թիւնի սիւրսիւն , վէ քիւտիսլէնի
րահաթ դուժուն :

Վոնգատար սօսթարտան պուգատար մուհապիլթ 1270 :
նիշանլարը Կեօրտիքտէ Լեւոն՝ Թեւալէլի պուլուպ քիւն
տիսինէ կէլտի , վէ փատիշահ օմէլ օլտու . վէ տարտն
Զեհրէնի Թաթիլ Լեւոն . վէ պաշարտը հէր դարաթ
տան նիկաթ վերսին կէ քիւտի սեւլէլէլիւն : արթըրար
տարքիլին Լեւոնէլիսին , վէ սատաղաթ Թաթիլ Լեւոն Կեօ
սուլարու . վէ Լեւոնար Լեւոն Եաթար : Լեւոնի Լեւոն
Լեւոնիլէտի օ՝ Զեհրէլի վէ Գեօյլէրի քի սիւլմանլար
տան պօղլուլի խոն , խուսուսա տիւ Զեհրէնի , վէ հէմ
Թաթիլ Լեւոնի գալէլէլիւն երգրգ Եւրլէլիւնի : Վ Լեւոն
նասթըրարը տիւղաիւ , վէ չօգ Եւրտէ մէտրէսէլէր
վէ մէքթիւլէր Եաթար : Վ Եւրուսաղէմտէ հրեշտա
Կապէտապ տէտիքլէրի մանասթըրըն սուղբանք Եաթ
տը : Վ Ե հէր նէ դատար Եսկի վէ Ելի քի Թաթարը վա
րիսէ՝ Եւրտիւն Եաթարըպ մանասթըրար Լեւոնտիլ
տի : Վ Ե Զեհրէնի Կիտիլսէ՝ օրատու օլանլարու Եւրտէ վէ
րիտի : Վ Ե Զեհրէնիսինտէ Ելլիք Եւրտէ խոթէր խոն
դապիլէլի Եաթար , իլի կէնիշ , սապուր չօգ , կիւլէր
Եւրլէլիւ , Ելի Զեհրէտ , աղլլ պալ , Կեօսթիլիլի պի
նասպիլ : Վ Ե զէվլէսի սննա խոթումն տաթի քէնտի
կիլիլ : () Նապիլ Կիւսար օլտու պունուն , Եւրտիլ Եւ
քէք , աալարը հեթում , Թոյոս , սիւսաթ , Կոստան
դին , ներսէս , օլին վէ ալլինսիս . վէ տեօրտի գրգ . աու
լարը զապելուն , գիւսոյ , մարիամ , վէ Թեփանէ :

Իւրի երլ րահաթ փատիշահլըք սիւրաիլէտիւն սօնղրա՝

- 1272: ուսնաթարգլորդը պուլտու լեռն . վի: տիւրլիւ տիւրլիւ
 չիմ: քէտեքլէր կէօրտիւ . Էն Էվլէլ ծնուն ըիճալը գրսդաւ
 նրայ՝ տիւլման օլտուլար ծնա , վի: Էրգմադ իսթիտիլէր
 ծնուն տէվլէթինի . վի: վիւճուտինի տէ գալտորմադ .
- 1273: Պուսնլարըն տէփրէնիլինի կէօրտիւքտէ լեռն , ալ իլէ
 չիթ: պիրէր պիրէր պուսնլարըր դութուս՝ գալէլէրինի գալպդ
 էթտի , վի: ճանլարընա դըյմալըպ՝ ալլաճա ճէվալէ
 Էտէրէք սալը վէրտի ծնլարը . վի: ալլաճ տախի ծնլարըն
 դազէպինի վէրիպ՝ քիմի ափանսըղ Էստիւ . քիմի խաս
 թալանսար . պապիլէրի սանճըյա դութուլտու . վի: պա
 դիլէրի Եօսսուլուղա տիւշտիւ : | աքին պուսնլարտան
 պադիլէրիտէ Էսճ ալմաղ իլին՝ մլարա կիտիպ՝ դը
 դըշորտըլար պրնտըպտար սուղանը լեռնա գարըր ,
 օ գատար քի Էէմինինէ գարըր ճաղըրլանսար կէլմէկէ
 լեռնուն իւզէրինէ : | Է չիւնքի պիլլի իտի քի արապ
 լար լեռնա տիւլման տըր՝ պիր Էթտի ծնլարը քէն
 տիսի իլէ . ալար թիւրքման ճինսինտէն տախի չօգ
 սորէր :
- 1274: Վ Է ճալար պիլլէյէրէք պրնտըպտարըն ֆիքրինի ,
 չիթ: Տէր քէս քէնտի Էէրինտէ օթուրուպ տուրուր իքէն ,
 ափանսըղ կէլտի կիրտի պրնտըպտար կիւլիկիտ մէմ
 լէքէթինէ : (ալար վի: գօրգտու լեռն , վի: չիւնքի
 իլէքիլի վար իտի ասքէրինտէն , վի: դալըր՝ ըիճալընտան՝
 ճիւսարէթ Էստէմէտի ծնա գարըր չըգմաղա , ալար պա
 ճընը վալար սըղընտը սարփ Էէրլէրէ : | Է տիւլման
 լար փերվասըղ իլէրի սալըպ՝ վի: մէմլէքէթի պաղ ալ
 թընա ալըպ՝ չըղնասըլար , վի: խարապ Էթտիլէր քէօյ
 լէրի , վի: ճիւսարըղ շէճիլլէրի , վի: պուլտուղ լարընը
 գըլըճտան կէչիտիլէր :
- Պուսնլարըն չօղու կէլտի դուշաթտը սիս շէճրինի . վի:
 ծնու ալմամտըղլարընտա՝ տիւշտիւլէր տարսուն շէճի
 րին իւզէրինէ . վի: չիւնքի ծնտա խտի փատիլաճ ճաղ
 նէսի, Տէր նէգատար դուվվիթլէրի վար իսէ ծնա սարփ
 Էտիպ՝ ալարլար տարսունու . սօյտուլար քիլիսէլէրի .
 Էադտըլար փատիլաճ սարայընը , վի: նք սոփիա քիլի
 սէսինի . Էրգարըր դոնաղլարը , Էսիր Էթտիլէր չօ
 դունու . վի: Էադմալայըպ՝ Էէրլէրինէ կիթտիլէր :
- 1275: Պու գատար դիյան կէօրտիւքտէ լեռն փատիլաճ՝ Էսս
 չիթ: դութու , վի: գալէթ իլէ թառալանըպ , նէ Էտէճէկի
 նի պիլլէտի : Պեօյլէ տէրտ իլինտէ իքէն՝ ճաղէր ալ

տը, քի պրնտըդտար՝ մըսարուս եւթիւնէ տէն հիսսայ-
սըդ ապէր տէվչիրիսյ՝ թէքըար կէլիյօր տարղընլըդ-
լա: Պագտը կէօրտիւ լեոն քի իշ ֆինա, գաշմաղ ի-
լէ օլմնյօր, վէ կիլլէնմէքլէ դուրթուրսմայօր, ալլա-
հա սըղընարագ՝ տէվչիրտի գալսն ապէրինի, վէ սան-
քի վաղ էթմէկ իլէ դուրթլէթլէնտիրտի ծնլարը քի
պարի տին ուղուրունա տիւշման իլէ ճէնք էթմինլէր:
Տիւշման եաղլաշտըգտա՝ լեոն ալթը պէօլիւք կտիւպ
ապէրինի, պիր պէօլիւկինի քէնտի ալար, օ պիրինի
վէրտի ամուճասընա՝ քի սէրասքէր խալ՝ աաը ամբաստ
իւթիար ճասլիր ատամ, վէ դայըր պէօլիւքլէրի՝ զայ-
ըր քիմնէլէրէ վէրիսյ՝ էմը էթտի ամբաստա քի էվվէլ
քէնտիսի ագ տաքէր իլէ չըգա տիւշմանա դարը: Վէ
օ պիրլէրինի տեօրթ դարաֆտան փուսույա դօյուդ,
քէնտիսի ուսուլ իլէ կէշտի տիւշմանըն արտ դարա-
ֆինա:

Հաշան կիրտի տիւշման կիւլիկիա թօփրաղընա, ծնա
դարըր չըգաը ամբաստ. ծնլար տախի զանն էթտիլէր
քի՝ սալթ օ տաքէր տիր գալըր տուրան, ծնուն իլին
դօրգուսուղ էիւրիւյիշ էթտիլէր ամբատըն իւզէրի-
նի. օ տախի հիւճում կտիւպ՝ ծնլարը իւրքիւթտիւք-
տի, փուսույա դօնտնլար տախի տեօրթ դարաֆտան
իւզէրլէրինէ տիւշտիւլէր. լեոն էէթիւտիքտէ՝ ճիւմ-
լէսի պիրտէն տիւշմանը օրթայա ալրայ գըրտըլար.
էօյլէ՝ քի լէշլէրի երղըրայ՝ մանի օլաու գալանլարա:
Կիւճըլէ՝ գաշտը պրնտըդտար սուլգան վէ սէրասքէրի
պիր գաշ քիշիլէ. պունլար գաշարիքէն՝ տիւշտիւ
ամբատ արտընճա. վէ լաքին ալթը գրղղըն սալարիքէն
այաղը աղաճա փուրուլուպ գըրըլար. ծնուն իլին կէրի
տէօնտիւ. վէ պիր գաշ կիւնտէն սօնղրա էօլտիւ:

Հայլար տախի տիւշմանլարըն թալանընը տէվչիրիսյ
կէրի տեօնտիւլէր՝ ալլահա շիւքը կտէրէք: Պէօյլէ օլ-
տուգտա պրնտըդտարըն պուրնու կնտի. վէ լեոնա
էլչի էօլլաշըպ պարըշտը ծնունլա. էէմին պիւլաճ է-
տէրէք քի ծնտան սօնղրա սալիւմ տօսթ օլտուն հայ-
լարա: () կիւնլէրտէ՝ դօնեանըն պէլիտէ իւշ քէրրէ
էիւրիւտիւ կիւլիկիայա, վէ իւշ քէրրէ՝ տէ էէնիլիսյ
կէրի տեօնտիւ:

Պա իւշերի իշիթտիքտէ թաթարլարըն իանը՝ ապա
դա, հաղ կտիւպ վէշքէլէր կեօնտերտի լեոնա, վէ գը-

ըճ՝ վե՛ զայրը սիւահ, քի՛ օնու եիւրէքլէնտիրսին
տիւշմանա դարչը : Սու՛նա հասեալ էտիւյ՝ զըսգտնաը-
լար ք օնեա վե՛ դարաման սեմ՝ թլէրինտէ՛ օլսն թաթա-
րա միւղիայլազղիւր, վե՛ թաթարլարա կէջտիւլէր լեռ-
նու, վե՛ օնտան շիքեայէթ էթտիւլէր ապաղա խանա :
Ս է քէնտիւլէրի պիր օլտուլար մըսըրլար իլէ՛ քի
թաթարըն հազդընտան կէլսինլէր :

1276 : Տույտու լեռն պո՛նըսըն իլինի, վե՛ քեաղատլարընը
չինէ՛ պոլլուպ՝ կեսթմերտի թաթարլարա : Ս է թաթարլար
տախի պո՛նու տույտու քտա եիւրիւտիւլէր օ տիւշմա-
լար իւղիւրինէ, վե՛ չօլլուտ գրըսըլար . վե՛ աշիքեարէ
կեօրտիւլէր քի ետլուն վե՛ իթթիւրա տրը շիքեայէթ-
լէրի : Սու՛նա իլին ապաղա խան տախի թէքրար
շէտիլէլէր կէօնտիւլէր լեռնա, օնու սուտըպ տօսթ-
սիլտի քէնտիւլէր :

1278 : Սիր դաջ կիւն րահթլանտըգտա լեռն՝ զայրը քե-
չինէ՛ տէրլէր եէթիլտի օնա . զէրէ՛ օ կիւնլէրտէ՛ էօլտիւ
սէմիկիւլիւ օղլու՝ տար ներսէս, վե՛ գշտյ առլը գրը .
վե՛ քէնտիւլէրտէ՛ աղըր խոսթալըղա օղլատը . սօնղրա
զէմ՝ ճէսի տէ՛ էօլտիւ տննա խոսթու՛ն՝ կէռան թագու-
շի : Սառն խոսթալըղը տախի օլտու կիւլիկիա էօլ-
քէսինտէ՛, քի չօղ առտա էօլտիւ : Ս է պու սէպէպ-
տէն թօփրազ իլլէ՛նալիս կէրն պիլլին օլմայըպ՝ եէյէ-
ճէք վէրմէտի : Սիր դաջ դամանտան սօնղրա էօլտիւ
յաղոր կաթուղիկոս կըլայէյի . 19 . սէնէ՛ կաթուղիկու-
լըպ էթտիքտէն սօնղրա :

1287 : Ստանդին իրինճի՛ գայսէրիէ եպիսկոպոսու՛ կատուկ
չինէ՛ տէտիլլէրի քեօյտէն՝ լաղսալը պրոնապորժ՝ պէօյիք
գիյնէթիլլէ՛ կաթուղիկոս օլտու աւաղ շարաթ կիւնի .
վե՛ օթուրտու քիւրտիյէ սիս շէհրինտէ՛ : Սու՛նա կիւ-
նիւնտէ՛ զուհուր էթմիլ իտի յովհան վարդապետ եզն-
կաղի քի ծործորիյի տախի տէնիլլը, լաղսալը պլուզ,
վարդան վարդապետին շայլտի . պու չօղ էյի շէյլէր
եաղար . վե՛ լուսաւոսիլին շարահանլարընը պու եափ-
ար՝ . տյօօր զո՛ւարձացեալ . վե՛ լէրինք տա՛ : Ս է
յիւնքի պո՛նաւն կիւնիւնտէ՛ պէյան օլտու սը ներսէս
հայրապետին նշխարքը երզնիկեան սեմթինտէ՛ թիլ-
տէտիլլէրի քեօյտէ՛, օնուն իւղիւրինէ՛ տախի շարահան
եափար՝ . որ զլոյս անճառ . () վաղիթլէրտէ՛ իտի
վահրամ վարդապետ բարուն տէտիլլէրի՛ քի ոտանա
իդ

ւորձա , եանի հաղմ իւզրէ , հայ թարիխինի տիւղտիւ
նւերսէս շնորհալինին վազ թինտէն քէնտի կիւնլէրինէ-
տէք : Պունուն կիւնիւնտի լեռն փատիլաճրն է՝ ձլի 1288 :
էլ թիլիս վէ կիւնլէրի թիւքէնիսկ Էօլտիւ . տիլլէթի 45 :
սիւրտիւ . 20 . սէնէ :

19 : իսկնձի հէնուհան վաթի . վէ Կեօրտիւնձի տէփանէ-
տան , վէ էէփնձի Գրէփորան Խեռլիլա օլճալալ :

է . 36 = 37 :

Եթուս իբինձի իւիւնձի լեռնուն օղու՝ փատիւ 1289 :
շահ օլտուգտա՝ պաշնա թաճ կիլմէք իսթիլմէ 45 :
տի . վէ կիօնիւլ ալապլըղը Էօլունու դութուս , վէ
պիբիլլէքէ Էօմրինի կէլիլիս շաղ օլուր իտի . վէ տայիմ
կրօնաւորլար իլէ դանուշուս՝ ուսհանի շէյլէրիլէ թիւք
պիլի օլուր իտի : Յնա պէօյիւք ղէվգ իտի տուփա էթ-
մէք վէ ճանրըր գայլըրմագ : Ըճաշունչ քիթապըր
տայիմ օգուր իտի . վէ օնունլա ճանր րահաթլանրսկ
թիւքէլլէ պուլուր իտի . վէ օնտան ինսանլըգ Էքսիք-
լիկինէ մլլէմ վէ լարէ ալըրիտի : Պունա քէնտիսի
տէ շէհատէթ Էսէր Էափտըղը ոտանաւոր սեօղլէրին
տէ քէնտի իլին Էազտըրալըր՝ Ըճաշունչ քիթապըր
սօնդունտա . սէնէ . 1295 . լիսի :

Պու փատիլաճրն վէ կոստանդին կաթուղիկոսուն պէք
նինս : պիբ խըրլաշմագ տիւշտիւ . վէ օգատար իշ պէօյ
իւտիւ քի մէ ճպուր օլտու փատիլաճ սինսդոս էթմէ-
կէ , վէ կաթուղիկոսուն քիւրսիսինտին պըրագմաղա ,
վէ օնու սիւրմէ կէ , իւլ Էրլ կաթուղիկոսալըգ էթաիք-
տին սնդրա , վէ ղալըր կաթուղիկոս՝ Էէքինէ կէլիլ-
մէկէ :

Ստեփաննոս տեօրտիւնձի Էրզինկէան Էյալլէթինտէն՝ 1290 :
իտիս քէօյիւնտէն՝ կաթուղիկոս օլտու կոստանդինին 45 :
Էէլլինէ . պու ստեփաննոս թէրպիլի օլմիշ իտի հաոմ
կլաւա՝ կաթուղիկոսարան իլինտէ . օնուն իլին հոմ-
կլայեցի տէնիլիլ . վէ պու օլտու՝ հոմկլաւա օթուրան
կաթուղիկոսլարըն սօնղ ուճու :

Պունուն կիւնիւնտէ սէնէ 1292 . լիսն . պիբ գալըգալա 1292 :
տիւշտիւ հայլար իլինէ ղատիկ սէպէպիւնտէն , քի ծառ լիսն :
ղատիկ տէրլէր . պագիլլէրի իսթիլլէրիտի ուսմլարլա՝
ասլըրլիլն ալթըրնտա էթմէք . պապիլլէրի տէ պիբ
իդ Լաա հափ-

Հաճեալ սօնորա այլն ծնւելունտէ : Պունու կեցիւնս
 Հեթում փատիշահ վէ ստեփաննոս կաթուղիկոս , սի-
 նադոս էթտիլէր եպիսկոպոսար վէ փորդապետներէն
 սիս շէհրինատէ . վէ էյի թէֆթիլէր ետէրէք տօղուն վա-
 գիթէրի՝ սիճիլ էթտիլէր քի օ երւ ապրիլին ալթը-
 սընտա էթտիլէր զատիկի . ամնա պեղիւք հայաս-
 տանտա օլանլար գայսերիյետէն եօղարը կվիլլի տ-
 տէթ իւզըն՝ այլն ծնւելունտէ էթտիլէր : Վեօյլէճնա
 պիր եէնի այրըլդգ կիրտի միլլէթին իւննի :

() Երւ մէլք տըրաֆ թիւրքա՛ մէլք էշրէֆ՝ գալա-
 վիւն օղուն քի միսըր սուղանըր իտի , հիսապարզ աաքէր-
 իլէ կնտի պաղեստին տէտիքլէրի մէմլէքէթն ահնիլ
 դարափը գըլըլարընա , քի օրալարա հիւքմ էտէրլէք
 իտի լաափնլըր վէ հայար . տլոր աքքէի վէ դարապ-
 լուսու , վէ դայլը շէհրլէր . վէ գըրալ օրատա օլան
 խրիսթիանլարը :

1293 : Պիր երւտան սօնորա ղօյլէթ չօգ աաքէր տէվ շիրիպ՝
 չիք : Եիւրիւտիւ եիրասապիք տէտիքլէրի մէմլէքէթն . վէ
 կէլտի գուշաթտը հռոմիլա գալէսինի . վէ պաշաաը
 մէնճէնիզլէրիլէ տեյմէկէ . չօգ չալըլար , վէ պիր
 շէյ էտէմէտի . ղէրէ փէք մէթին վէ չօգ զապի դալ-
 իտի . խուսուսա քի հեթում՝ փատիշահն տայլըք քի
 գալէ աղաաը իտի՝ իշերտէն սըլալը ճնաք էթմէկիլէ՝
 օնու թէհլէրէյէ պրազըր իտի . վէ աաքէրին չօղունու
 տախի օրատա երգըլդ , գօյվէրմէ գիտի քի էյիճէ գու-
 լանա մէնճէնիզլէրինի :

Ս է լաքին տիւշմանլար ղիյատէսի իլէ գըզըլդպ , վէ
 բարան դաշտըրնըր թէգ թէղ աթըրալ՝ երգտըլար գու-
 լէնին պիր դարաֆըրնըր , վէ Եիւրիւյիշ էթմէքլէ իլէրի
 տիւշիւպ՝ կէլտիլէր օթմա դալտէն . վէ օնտան Կալըն
 գըլըլա իշ դալլէյէ կիրիպ՝ փուրտուլար գըրտըլար չօղու-
 նու , վէ գանա պօյաաըլար շէհրի . վէ իսթէտիքլէրի-
 նի սէչիպ կսիր էթտիլէր . վէ ստեփաննոս կաթուղի-
 կոս տախի օնլար իլէ պէրապէր : Նադաըլար քիլիսէ-
 լէրի , վէ կաթուղիկոսարանը . ալտըլար քիլիսէ շէյ-
 լէրինի , վէ սը գըրիգոր լուսաւորիլմն աքնը , վէ շէհի-
 րի սօյուպ Եաղմալայըպ կիթտիլէր : Վիրմէք իսթէ-
 տիլէր կիւրիկիա մէմլէքէթնա : վէ լաքին հապէր եէ-
 թիտի մէլք էշրէֆէ՝ քի տիւշման պաստը եէրինի
 տէյի . օ տախի կիւրիկիա մէմլէքէթնտէն վաղ կէ-

չեպ' տեսնտիւ կի՛նտի եւրինէ :

Պունդորը մըսընը լար վիւայի լժէրինէ, կեօթիւրտիւք լէրինտի, պեօյլեք խասթալըդ տիւշտիւ մնւարըն սէմ լժինէ, վէ կօլէ լժ օլտու . վէ շօգ գօրգ ուշու շէյլէր տի գուհուրու կէլտի . կօյլէ քի աշխեարէ, կեօրտիւ սուլ դան քի ալւահըն դազկ, սի տիր պու . օ քիլիսէլէրին ա զիգ շէյլէրի իշին, վէ ուր լուսաւորիշին աջը իշին, վէ օգտատար սուշուգ խրիսթիանւարըն կսիր օլմուսը իշին : Խաթի, տի սուլքան քի մնւարը կիլի տեսնտիւրէ, վէ լարին կտէմէտի, գէրէ քէնտի ատումարը Եօլտիւր տիւլէր մու . վէ մուռն եւրինէ, կէշտի քիթպուդա տսյը պիլիտի . պու տախի սիր երլ գատար օ պէլալա ըր շէքիւ, վէ սահիհ տույուպ քի ալւահըն զազկ, սի տիր, կմր կէտի քի կիլի վիւրսիւլէր ոք գրիգոր լու սաւորիշին աջընը վէ հէփ ոք շէյլէրի վէ կսիրէրի . վէ քեաղաս եաղտը հէթում փատիշահ . վէ քէնտի մուհապէլ լժինի մնա կեսթիւրիւպ' տօսթ օլտու օ նունլա :

Հաւան օ շէյլէր վէ օ կսիր օլան քիմնէլէր եւթիշտի լէր կիւլիկիա լժօփրաղընտ, փատիշահ վէ ճէմաթ ալւահըն քէրէմինի աշխեարէ, կեօրիւպ' գիլատէսիլէ սէվինէրէք ալւահա շէքր կէթտիլէր . փատիշահ պուն լարը ալտըգ տան սօնդրա' ազնւ' փէշրէշէր կէսնտիւր տի մըսըր սուլպանրնա . վէ մնա վէրտի մուգ տպէլէ պիր շէհր' քի մըսընը լար էլինտի, ուլմիշտի : Պեօյլէ օլտու գտա' ստեփաննոս կաթ ուղիկոս քի կսիր օլուպ կիթտի մըսըրա' պիր երլ դուրպէլ շէքտիւրաէն սօնդրա ձնն աճըսընտան կօլտիւ . կաթ ալիկոսլըլը սիւր տիւ . 4 . սէնէ :

Պրիգոր եւտինճի' անաւարդէցի' տուրք երիցանց տէ 1294 չիգ :
տիբրէրի, անարգաբա շէհրինտին (քի անաւարդա տա խի տէնիր) կաթ ուղիկոս օլտու ստեփաննոսուն եւրի նէ . վէ չիւնքի հռոմկլա խոսրապ օլմիշ խտ' սիս շէհրինտի : սաքին օլտու . վէ մնտան սօնդրա սիս օլտու կա լժուրիկոսլըլըն եւրի, վէ պու սէպէպտին գրիգոր կաթ ուղիկոս' ստեցի տէնիւտի : Պու պիր եապալ վէ սափտէրուն քիմնէ խտի . վէ պու սէպէպ օլտու քի հիւր կիւն մեծապուսցի տէնիւտին քիլիսէտէ . գէրէ կիւ վիլ սալթ սյաղար կիւնիւրի վէ իմածին եօրթուլա ընտա տէնիր խտի : Զօգ չալըլտը պու կաթ ուղիկոս քի

քի հայ առեթլիկների ու յոթութուն լատին վիճակում
առեթլիկներն է։ Պունտուն իշխն պեղյիք վիճակէ գօփ-
տու հայաստանում . վիճակնադոս տախի օլտու քիւչիւք
սիւնի տեղիքէրի էյալէթտէ . վիճակնադոս օնա քի
կէրի տուրսուն՝ օրթայա եկնի շէյլէր չըգարմագտան .
1) է սնդրու օնլարըն պեղյիք եպիսկոպոսու սանփան-
նու նամ՝ պիւ քիթայ եպիսկոպոսը՝ առը ձեռնարկ՝ ուսմ-
լարըն ինանարգլարընա վիճակնադոս չէյալէր չըգարմագ-
տան հիւ հայկարըն տօղըն սեօղլէրինէ զըտտ օլտուրուգ :

20: Ուսման Գեղերուն Գեղերն . վիճակնադոս օլտու :

Ճ . 37 :

(1293 :)
(չիւք :)

Ենիւք զրիգոր անաւարգէյի կաթուղիկու օլմագ-
տան պիւր ելը կիւլէլ , հիւթոււմփատիւրա հիւթուրթ
աէնէ փատիւրաչըգ . սիւրտիւքտէն սնդրու՝ եպիսկոպոս-
տուրմագ . վիճակնադոս եօմիւր կէլիւրմէք միւրտտ է-
տիւփատիւրաչըգընը թորու աալը գարտաշընա թիւ-
լիւմ էթտի . վիճակնադոս չէյալէր պիւ մանասթըրա :

1293 :
(չիւք :)

1) է լաքին օնու հայկար փատիւրաչ պիւլիւրէր իտի .
որու իւլիւնձի՝ իրինձի հիւթոււմփատիւրա գարտաշը փա-
շիւք . տիւրաչ օլտու՝ տայլիմա օնա միւրթի իտի . Պունա վի-
հիւ թիւմա էլլի կէլտի գըպըրա փատիւրաչընտտն , քի
լատին իտի : վիճակնադոս քի օնլար զըգարտաշընա-
նը առը զարլուն՝ վիւրսինլէր մաւրիկու աալը քիւնտի
գարտաշընա քի տիւրու չէյալէր հարիմի իտի : (Կըլար
տախի պու թիւքիփի գայիլ օլտուգլարընտա՝ կէլտի
մաւրիկու օնա չէյալէր : վիճակնադոս նիքեաչընտտը
զարլուն սուլըսնա , քի իրինձի լիւնտն պեղյիք գը-
ղը՝ իտի . Պունտուն իւլ էյիւտտ օլտու . աալարը , հեն-
լիկ , յոհաննէս վիճակնադոս , քի պու իքիսի սնդրու
հայկարա փատիւրաչ օլտու : Տիւրիւն կիւնլէրինտէ թու-
րու փատիւրաչ տիւնէտտէն իքրաչ էտիպ կիւնէ գար-
տաշը հիւթոււմ տեօնտիւրտիւ փատիւրաչընտտն , օ-
տախի նաւար պօյնունա աալը : 1) է պեղյիւրէլտէն
պիւր գայը օնա գարըն կէլիպ՝ տիւրմագլար կեօսթէր-
տիւրտէ՝ հաղլարընտան կէլտի :

1295 :
(չիւք :)

() գաղթի լէրտէ սնդրունիկու կայսը քիւնաի օլտու մի-
ջիւք : քայիլի կայսըրիւքտէ թախթընա չիւրթ (հայճա գա-
հակից) էտիպ , իքի էլլի կեօնտէրտի հիւթոււմ , վի-
ճակնադոս

ծնունդ արտաշատընա, վի. իսթիտի օգլու միքայել ի-
չին օնլարըն դըզգ արտաշատընտան պիրիսի:

(Կըսոր տախի գապուել էտիպ վի. գայիլ օղուպ, դըզ-
գարտաշատընտան իքիսինի՝ օնլարյա պիրի: Եօլլատը-
լար. պիրի մարիամ՝ օն պիշ Եաշնտա. վի. օ պիրիսի
Թեփանէ օն իւշ Եաշնտա. իքիսի տէ պիր փայտէ
աիր վի. պիրինն էյիլիկինի օ պիրինտէն իւթ սայա-
մայըլ տէտիլէր. պիրինի միքայել կայար ալտըն, վի.
օ պիրինի տէ պեյիլիքլրտէն պիրիսի:

Պունլար կէմիլէ պինիպ՝ ռօտուս աւտալընա Եազյաշ 1296
տը գլարընտա խասթալըզ կէլտի մարիամին իւթիւ չին:
նէ: օ ծնուն իսին աւտայա չըզըպ՝ Թիմար կէտիլէր օնա՝
էյի օղունձա. պու շէյի չօգ տէվինիլէր՝ սօգտուլար օ-
նու. քիլիսէյի. վի. օնուն իւզլրինս, տուվա կէտիլքտէն
սօնդրա՝ Թէքրար դրոշմ՝ վի. րոտիլէր օնա: Ստանպուլա
Եազլն օլտուգտա՝ պեյիլիք ալայիլէ պունլարա գարչը
վարար անդրանիկոս կայար. վի. փատիշահա լայըզ իք-
րումիլէ իքի սուլտանը տախի գապուել էտիպ՝ չօգ գիլ-
նէթիլէ շէհրէ, կէթիլտի. վի. պիր գաշ կիւնտէն
սօնդրա տիւկիւն տօնանմար էտիպ նիքեահ կէտի
մարիամ սուլգանը օղու միքայելէ՝ քի օնու (նիշ-
տէտիք) կայսերլիքտէ քէնտիսինն շէքլէ կէմիլ իտի:
Վի. քիւշիք սուլտանը նիքեահ կէտիլէր ըիճալտան
պիր պեյիլիք քիմնիլն օղունտա. վի. աւտընը գօտու-
լար թէոդորա՝ օնա փայլ: վի. իքրամ օլտուն տէյի. չին
քի կայսերին անաար թէոդորա տէնիլիքիտի. չօգ ձի-
հէզ վի. րտի օնա կայար, վի. ալայիլէ կէօնտէրտի դ-
ճաւընն շէհրինն. վի. լսքին հէսիւզ Եէթիլտէն
Եօլլա Եօլլա. վի. սէլանիքտէ կէօմիլէտիւ: Վի. Եր-
քէք Եվլա օլտու մարիամ սուլգանտան. անդրանիկոս
քի սօնդրա կայար օլտու, վի. մանուէլ. իքի տէ դըզ
տօդտու՝ աննա վի. թէոդորա:

Պիր գաշ ալտան սօնդրա մարիամ սուլգան տալիթ
կէտի իքի գարտաշատըն հէթումու վի. թորոսու. օն-
լար տախի արալըզ պուլուպ վի. տէվլէթի տէ սմթատ
նամ գարտաշատընա թէսլիմ էտիպ, կիթիլէր ստան-
պուլա: Էէնիւզ օրատան տէօնմէտէն պաշ գալտըրտը
սմրտա. քի պիր գուվլէթլի վի. Եօմա քիմնէ իտի:
վի. օ պիր իւշ գարտաշատըն ույտուրուպ (աւտարը կոս-
տանդին, օլին, վի. ալինախ) վի. պեյիլիք պէյիլէր քէն

տիսինն ակնաւ կտիպ' պաշլը պաշընա փատիլաճ օլմադ
խաթէտի . վէ քէնտի դարափընա մէյլ էթտիլտի գրիւ
դոր կաթուղիկոսու տախի , սեօղ վէրմէրլէ՝ քի ծնուն
խաթէտիկինի էթսին . վէ ծնուն էլիլիլէ սծել օլտու

Հայ փատիլաճը :

- 1297 : **Վ**մբատ՝ հեթումուն վէ թորոսուն դարտաշը՝ ծնւարա
լիւճ՝ զըտ փատիլաճ օլտուպտա՝ տէվէթի մամուր օլտուն
տէյի՝ թէգէլէ չըգտը կիթտի թաթարլարըն խոնընա՝
ատը զազան խան՝ ազիմ փէշքէշլէրիլէ . վէ ծնտան
փէրման ալտը փատիլաճլըղը իլին . վէ պունտան պաշ-
գա՝ դազան խան գարը վէրտի ծնա խորմլարընտան
պիրիսինի թաթար ատէթի իւղրէ : Տեծտիւ սմբատ
կիւլիկիա դարափընա , վէ պաշլատը փատիլաճլըգ
սիւրմէկէ . վէ քէնտիսինն արգա էթմէկ իլին սրբա-
ղան փափը՝ քեաղատ եաղտը ծնա իգաէթ կէօսթիւր-
մէկ իլէ . վէ տէվէթինի ծնա սիփարիշ էթտի . վէ
հեմ պէօյլէ էթտիլիպ գրիգոր կաթուղիկոսա տախի ,
սրբաղան փափտան մուհապսէթի ճէփապ արոր :

Կէճալն կէճ գալըրպ ստանպօլտան հեթում , վէ թո-
րոս՝ եօլա տիւշտիլիւր . վէ կիւլիկիա թօլրաղընա եէ
թիշտիլէրինտէ , ծնւարա գարը վարըպ սմբատ դօ-
վալատը կիւլիկիա սինօլունտան : (Մալար տախի դա-
զան խանա կիտէր իքէն՝ եիւրիլիլ էթտի սմբատ իւ-
ղիլլէրինէ . վէ ծնարըր գոյսէրիլէ սէմթէրինտէ դու-
թուպ կէօթիւրտիւ զընտանա դօտու բարձրերըգ տէ-
տիլլէրի գալէտի . վէ պիլ գալ կիւնտէն սննդա պազի
քիմսէլէրին ըկիլ իլէ էօլտիւրտիւ թորոսու , վէ հե-
թումուն կէօղլէրինէ միլ չէքիպ՝ քեօր էթտի :

- 1298 : **Ս**տտանդին սմբատըն օպիր դարտաշը՝ ծնուն պէօյլէ
լիւճ՝ խոյընըղընը կէօրտիւքտէ՝ զայէթիլէ ծնա տարըլըպ՝
քէնտիսինիլէ պիր էթտի Հայլարտա օլան պէօյիւքլէ-
րին չօղունու . վէ պիրէզ պահատըր իկիտլէր տէվլի-
լիպ՝ կէլտի սմբատըն իւզէրինէ՝ քի սիս դալէսինտէ ի-
տի : (Մուն ստամլարը տախի գալէտէն տըշարը չը-
ղապ պաշլատըլար ճէնք էթմէկէ օլստա՝ գարտաշ
գարտուլիլէ , վէ պիրիպիլինէ գըյարագ՝ գըրմաղա ,
հիւ դանըմայարագ քի քիմ՝ քիմի էօլտիւրիւր :) Նն
սօնղունտա կոստանդին իւթթ չըղապ՝ դութաու սմբա-
տը , վէ զընտանա գօտու . իքի սէնէ փատիլաճլըգ
սիւրտիւքտէն սննդա : **Ս** կիթտի չըգարտը զընտան

տան

տան Կարտաշը հեթումու , վի . օնու ռահաթլան .
տրտը . վի չինքի հեթումուն կեօղէրի կեօր .
մէղիտի , բէնտիտի օլտու փատիշահ պիր սէնէ . եա .
խօտ իրի :

Պեօլէ օլտուգտա՝ ալլահըն պիր պեօլիք միւճիզէ . 1299
թիւի հեթումուն կեօղէրի ալլաթը , վի ճիւմլէսի աէ
շաշրպ , չօգ . շաղ օլտուլար . վի իսթէտիլէր քի օնու
թէրար փատիշահ թաթիւթնա կէշիլիլէր գրիգօր կա
թուդիկոսուն իսթէկի իլէ : () օգ . դարշը գօւաւ հե
թում , վի մանասթըրա գալմագ իսթէտի . վի լաքին
հայ աքէրի վի ճիւմաթըր գօր էտիպ թէքըար օնու
թաթիւթա կէշիլիլէր :

Պու իշէ ինճիտիպ իփրադ . իլէ Կըզար կոստանդին , վի 1300
պեօլիք վի լիլէր Կօփարտը . չըդարմագ իսթէտի գլն
տանտան Կարտաշը սմրատը , վի օնունլա պիր օլուպ
ճէնը էթմէր հեթումլա : () տաթի ալ իլէ օնու էլէ
կէթիլիպ սմրատլա պիլէ իքիսինի աէ կայսերէ եօլ
լատը տոանպօլա , քի հոպս էթսին օնլարը . կայսր
տաթի էօլէ էթտի . վի օնլար էօլէճէ գալտըլար օրա
տա էօլիւնձէյէտէր :

Պիլ էդ ռահաթլըգ կեօրտիւ կեօրմէտի հեթում . 1301
շամլն պէյի կէլտի պաստը կիւլիկիա էօլլէսինի . օն
տան սօնդու մրորըլըլար տաթի էթիլ պին աքէր իւ
լէ : վի լաքին հեթում թաթարլարտան աքէր ալլոպ
օնլարա Կարշը տուրտու , վի օնլարը Կօփալատը :
Թէքըար իքի իւլ քէրրէ հիւճում էտիպ կիլտիլէր
մըսըրըլըլար վի գօնէալըլար հեթումուն թօփրադը
նա . վի օնա կինէ էլիկիլիպ սօնդունտա պարըլըգ
էթտիլէր : Վի չինքի մրորըլըլարն կեօղի գօրգ
տու թաթար աքէրինտին , հեթում փատիշահ խիւ
տապէնալ : իսանտան պին թաթար աքէրի իսթէյիպ ,
օթուրթտու անարգաքա շէհրինտէ , քի կեօղէթսինլէր
մէմլէքէթի . օնլարն պեօլիւկի պիլարդու աալը պիլ
քիմնէ :

Հէր շէյ տիւղէլտիքտէ՝ հեթում աալը հայըն պիլիսի
քի կոռիկիա տէտիլէրի դալէնին աղաթ իտի , հե
թում փատիշահտան իղին տիլէյիպ թէքի տիւնէա
էթտի . վի Կըզըրտա վարըպ պիր լատին մանասթը
րնա կիրտի . օնտան կիթտի հոմալա . վի օրատա
պիր քիթապ էափտը թաթար թաթիլի , քի թա
թար .

Թարլարուն Էհայկինի նագլ Էտէր. վէ սօնդրա օրատա
Էօլաիւ :

1305 : Պիղիմ հեթում փատիչա՜ տախի՜ քի յովհաննիս
չծի : տիւնիտի, տիւնեատէն Թէմամ աճիղ օլուպ՜ հէր շէյ-
տէն վագ կէլմէր իսթէտի . վէ չինքի Էվլատը Էօղ
իտի, (քէրի պիղիր զալմը իտի) դարասաշ օղու լեռ
նու՜ քէնտիսին օղուլուգ Էթաի . վէ սօնդրա Թամը-
նը օնուն պաշնա կիլտիլիպ՜ փատիչա՜ օծէլ Էթաիլ-
տի սիս շէհրինտէ . վէ քէնտի տիւնիտի Թագաւօրա-
հայր, Թիւրքա՜ Թապէկ . Էանի փատիչա՜ պա-
պալըլը :

21 : Տեփանձէ Լանան, վէ օլէնէն լալէի . վէ Էթանձէ
Էթանձէն Թեփար Էթնաշէն օլմալ :

Ե. 37 = 39 :

1305 : Լոն տեօրտիւնձի՜ իւշինձի Թորասուն օղու՜ փա-
չծի : տիւնա՜ օլուպտա՜ տիւղմէ կէ պաշլատը հէր շէյի .
վէ չպ չալըշտը քի քէնտի վիլայէթինի ռահաթըլը-
տա սագլայա . պու սիլը աղըլը, Ֆիրասէթի, գուվ-
թիթի, վէ կէսթէրիշ ի ուշաղ իտի : Վէ տէթէթի
նի գալըրմասընտա՜ առնաւսը հեթում Թաղուօրա-
հայր՜ մոնասթըրտա օթուլուպ՜ աղըր մատալէրտէ
պունա Էարսըմ՜ Էտէրիտի՜ նասահաթ Էթմէկ իլէ, վէ
Էօկիլթ վերմէկ իլէ :

Պունլարըն վագ Թինտէ փատիչա՜ օլու Էրդօղուլ
ղազինին օղու Էվլէրի սուլգան օման . սէնէ 1300 .
չիթ . սետան սօնդրա սուլգան օլիսան, սօնդրա սուլ-
գան միւրտա՜ պիլինձի . պիլ գալընտան սօնդրա ի-
քինձի սուլգան մէհլամիտ ֆաթիհ . քի ստանպօլու
ալար . պագ հայ Թալիխինտէ . Ե. 37 . վէ չ. 8 : Պու
սուլգանլար իլէ տայիմ՜ պարըլըգ իւղը՜ իտի հայ փա-
տիչալար . վէ պունլարտան զարսը կէօրմէաիլը ,
վէ սիլը ռահաթարգըղ պուլմատըլար : Վէ լէլիմ շիմ-
տի մատտ, միղի նագլ Էթմէկ :

Լոն փատիչալըգ Թախթընա կէլտիքտէ՜ գրիգոր
կաթուղիկոս անաւարպէցի ուլղուն վագիթ պուլտու
տիւնիւնտիլի շէյլէրի իլէրի կէօթիւրմէ կէ՜ պիլր գալ
հայ Թեօրլէրի իւղէրինէ . օնուն իլին քեաղատ Էագ-
սը պէօյիւք հայաստանա . Էն Էվլէլ օրպէլ տիւնիլըլէ
րի

ըի յովհաննէս վարդապետէ՝ քի սինիք մէմէքէթին
արքեպիսկոպոսու խոր, վէ պիր նամտար քիմսէ օւ-
մաղ իլէ՝ չօղու տիշնէր խոր ծնու . ծնտան ոճնդրա
եազտը զաքարիա ծործորեցի վարդապետէ , քի աւ-
տաղ էյալէթին արքեպիսկոպոսու խոր . հէմ տախի
եազտը եղնկացի յովհաննէս վարդապետէ , վէ զայր
շեօհրէթլի վարդապետէրէ . վէ ճիւմէսինէ պէյան
էթաի ֆիքրինի վէ նիյէթինի :

Հայաստանաւ օրան վարդապետէր տույտուլար քի 1306
գրիգոր կաթուղիկոսուն խթէտիկի միլլէթին թեօ . չծէ ,
ընտին լատինալէ չէ վիրմէք տիր . պունու հազմ է
տէմէյիպ՝ պիրի պիրին, տիւշտիւլէք . զլյատիս իլէ
յովհաննէս վարդապետ որպէլ , վէ զաքարիա վարդա-
պետ ծործորեցի : Իշ պէօյիւտիւքտէ՝ գրիգոր կաթու-
ղիկոս պիր էլ քէնտիսինէ կէլտի . վէ չիւնքի պիլիք
խոր քի հայրար տիշնէր հէթում թագաւորահայր տէ-
տիքլէրինի ծնա պիր քեաղատ եազտը դապա հայձա .
վէ ծնա նասահաթ էթտի քի պիր սինադոս էթտիր-
սին , վէ եպիսկոպոսարն թէֆիթիլիլէ իլէ նիղամ
վիրիլիսին : Եւ քէնտիսի տէ հէթումտան ճիւսպընք
տլմատան՝ ոյիր դաւանութի քեաղատը եազտը . վէ
ծնուն էօրնէկին լեռն փատիւհաճ վերտի . վէ զայրէթ
էտէրիլիլէն՝ քի իշ իլէրի վարսրն , քէնտիսի էօլձի
լուպ՝ կիթաի էթթէ տիւնէայէ . հայրապետիկի սիւր
տիւ . 13 . եւ 14 . սէնէ :

Հասկեր վերտի հէթումտան լեռն փատիւհաճ . վէ ծնուն-
լա վէ քէնտի քահանայարք իլէ մէշվէրէթ էտիպ՝ պու-
րուլթու չրգարտը տէօրթ դարաթա քի սինադոսա
կէլսինիլէր եպիսկոպոսլար վէ վարդապետէր :

Պու էմրիլէ կէլտիլէր պիրիքաիլէր սիս շէհրինէ գըրդ - 1307
պիր եպիսկոպոս . վէ ծն վարդապետ , վէ էէտի ուսհ - չծէ
պան . վէ պիր քալ քահանայ վէ կրծնաւ որլար . վէ լեռն
փատիւհաճ , վէ հէթում թագաւորահայր , վէ պիր էլ

հայրարն պէյիլէրի :

Պու սինադոս դուրուլտու գտա նք սոփիա քիլիսէսին-
տէ՝ օրատա գրիգոր կաթուղիկոսուն քեաղատարն
գուլուսյ տօղ ուղ դանուն գատուլար . պիրի պու խոր քի
ալիքեարէ տէնիլլէ քա էֆէնտիմիլտէ իքի դասիլիլէթ .
օպիրլէրի թեօրէ իւղլիլին , էանի պատարաղ տա քա-
թակա պիր սալ սալ դաթմաք , էօրթուլարը ումարիլի
դուլթ .

դու թմադ, վի սուհա դայրը մատաւելեր . պու դանունը
լարը գօտուդ տան սօնգըա կաթուղիկոս և թախէր կու
տանդին եպիսկոպոստ . պադ պու սինադոս իսին հայ
թարիխնատ . և . 38 :

1307 : **Ա**ռասանդին գայաւորի պրոնադործ տալը՝ քի և վիւլ-
լծի տէնտէ կաթուղիկոս օրնիչ իտի՝ հայրապետիք քիւր-
սիսինէ կէջտիքտէ՝ ճահա և թախի՝ քի սիս սինադոսուն
դանունլարընը գուլանտըրա . վի լաքին միւմքինն օլ-
մատը . վի գօր և թախտէ պեօյիւք արպէտէ գօփտու
միլէթ իսինտէ : **Ա**րունուն իսին աօդու զ երլտանն սօն-
ղրա կինն սինադոս օլտու տանա շէհրինտէ , վի օրա .
տա տախի գապուլ օլունտու սիս սինադոսուն էմրի .
վի լաքին հայլար կինն և վիւլէքի ատէթլէրիլէ կիտէր-
լէրիտի :

Իշ դարմա դարըշուգ օլտուդտա՝ լեոն փաաիլաճ վի
հէթում գօրապորար քի և լպէթ օ գանունլար դու-
թուլմալը՝ սոր . պու սէպէպտէն հայլարքն պիր գաչ
պեօյիլ քլէրի անլարա տիւլման օլուպ՝ կիթախէր պի-
լարդու աէտիկիմիգ թաթար սէրասքէրինն , քի խիւ-
տապէնտէ խանըն էմրիլիլ օթուրուր իտի անադա-
բա շէհրինտէ , վի օնու տիւրլիւ տիւրլիւ շէքէպէթ-
լէր իլէ դութուլաուրուպ ալէվիէնտիւրտիլէր լեոնա վի
հէթումա գարշը :

()՝ տախի պիր կիւնն ալիլէ պունլարը տալիլէ թախի
էանի լեոնու վի հէթումա , սանասըն քի պիր պեօյ-
իւք մէշվիլէթ վար սնլարլա և տէճէք : ()սլար կիթ-
տիքտէ՝ հայլարըն պիր գաչ պեօյիլ քլէրիտէ՝ գըրգ-
դատար պիլէ կիթախէր , վի պիրիտէ օչին սէրասքէր :
Արունլար իղգէթ վի իքրամ իլէ գապուլ և թախի պի-
լարդու , վի օրաճըգտա ճիւմլէսինիտէ էօլտիւրտիւ ,
վի շափըճադ դապդ և թմէք իսթէտի կիւլիկիա մէմլէ-
քէթինի :

Ապրա հապէր կէթիւրէն և կէթիւտի լեոնուն քիւլիւք
գարտաշընա օչինն : վի նէ՝ օլտու իսէ նադլ և թախ օ-
նա . օ տախի գօրգուսունտան շաշար գալար նէ՝ և թ-
սին . հէմէն չըգտը կիթախի սիս շէհրինն . վի գալան
պեօյիւքլէրիլէ լեոնունն տաքէրինի ալուպ , տիւլտիւ
պիլարդու սէրասքէրինն իւզէրինն . վի օնու գօլալապոր
կիւլիկիա սէմթինտէն . վի քէնախիտէ և սա դու թուպ
պեօյիւքլէրիլէ վի ճիւմաթիլիլէ՝ սիւքլէրիտի քի գաք-
տա

տաշը ալինախ կէտին . զէրէ : օ կիթմիշտի խիւտաւ
պէնաէ խանա՝ սոսթլուգ . կեօսթլումէք իլին : Այլիւ
կէթլիտիքտէ՝ հայլարըն պեօյլիքլէրի վէ կպիսկուպոս
լարը վէ կթղիսու՝ փատիլաճ տիքտիլէր օլինի :

(Իլին՝ սեօրախլնճի լեռնուն դարտաշը՝ իրինճի թո
րոսուն ուլու՝ հայլարա փատիլաճ օլուպ՝ էլ փարտու
տէվէթլինի տիւզմէկէ : սէրասքէր էթախ քէնտիսինէ՝
նաղը տէտիքլէրի գալէնին սահապընը՝ տոր հէթուփ
վէ սարայ աղասը էթախ կոռիկոս տէնիլէն դալէնին
սահապընը՝ ատը օլին : Այլատը արթըգ միլլէթին
առաջնորդլարընը զօրա գօլմաղա քի սիս սինսդոսուն
թէնպիլհլէրինի դու թսունլար . պունուն իլին կինէ ա
լէվ դու թուչուս միլլէթ իլինտէ : վէ նէ՝ եօլ դու թաու
խաէ օլին՝ օլմատը . պիր դաշընը ասի եէրինէ՝ գօյուպ
էօլտիւրտիւ . վէ հիւ փայտա կեօրմէտի :

(Կատաէ գաղարտըդտա երուսաղէմին եպիսկուպոս
ատը սարգիս՝ պաշ դալտըրըպ լէլախ օլին փատիլաճըն
վէ կոստանդին կաթուղիկաուն էմրինի . վէ քէնտի
ճիմուսթընը մէն էթախ քի ծնլարա միւդի օլմատըն
լար . վէ պիր գաշ կպիսկուպոս վէ վարդասպետէր քէն
տի դարափընա ուլտուրուպ արզուհալ սունսաւ միօր
ուլլղանլուա . վէ ծոտան ֆէրման ալտը քի քէնտի պու
շընա օլա , վէ օ սեթթլէրտէ օլան հայլարա քէնտի
պուլուրա , վէ քէնտիսինէ զայրըսը պուլուրմայա . վէ
քէնտիսինէ պաղըրիւ սէտիլթախ . վէ պու օլտու երու
սաղէմ պաղըրիւլէրին էվլլէրի . վէ պունտուն պաշատը
օ պաղըրիւլէր , քի շիմսիլետիք սիւրիւպ կիտէյօր հայ
լարտա գուտսի շէրիփտէ :

(Կիր գաշ երլտան սօնդրա էօլտի օլին փատիլաճըն գէվ
ճիսի աննա սուլղան . վէ պիր օղլանճըպ պըրաղտը ա
տը լէն . վէ օլին սիկիլիա ատասընտան փատիլաճ օյու
օլարագ պիր գըղ ալտը՝ ասլը լտախ , տոր յուլհաննա
պեօյլէ օլտուգտա՝ պաշատը օլին տօսթլուգ էլիմէ կէ
լատին փատիլաճլարըրիլէ . վէ սրթաղան փափըն իգնի
իլէ ծնլարտան եարտըմ՝ տիլէտի , քի տիւլմանլարընա
դարշը տուրա . ծնլար տախի սեօղ վէրտիլէր , ամմա
պիր շէյ էթմէտիլէր :

(Կլարտան եարտըմումար իքին , մըսըր սուլղանը ա
տը նասըր՝ ծն սէքիղ պին աթլը ապըլիլիլ պատը
կիւլիկիա մէմլէքէթլինի : Այլ իրինքի թիտարիքսիլ
իտի

1308
ԺԷ1311
ԺԸ1317
ԺԹ1319
ԺԼ

խտի օշին՝ դարչը սուրամատր . պազտը կեօրտիւ քի
քիմսէտէն խմիտ էօզ , վէ գաչըս պիր դարափա կի-
տէրսէ տէ՝ ֆիհա , հէմէն ալլահա սրղընըս , սէչտի
հայլարտան սալթ իքի եիւզ քիմսէ՝ ճիւմէն սի տէ պի-
րիպլըինտէն դուվլէ թլի, պիլէ ալտը հէթուժ սէրսու-
քէրինի տէ : 11 Է պուռլարլա ափանսըդ տիւշտիւ տիւշ
մանլարըն օրտուսու իւզէրինէ . վէ սնլարը տարտա-
ղանէտիս՝ դըրտը սնլարտան ալթը պին քիշի . վէ պեօյ-
իւքէրտէն պիր գաչընը դուժուս՝ սէվինէրէք տէօն
տիւ եէրինէ :

1320 : 1 Երինձի սէնէտէ : Էօլիւմ խասթալըղընա օղրատը օշին ,
չկթ : վէ պազտը կեօրտիւ քի չարէ : Էօզ՝ չաղըրտը Էանընա
օշին տէտիկիմիզ սարայ աղասընը (հայձա հազարա
պետ տան) վէ հայլարըն զայրր պեօյիւքէրինի վէ հէ-
թուժաալը սէրասքէրինի . վէ սնլարա թիւլիւմ էթտի
լէնն նամ օղրուսու՝ տահա սնիքի Էաչընտա իքէն , քի
պապա կիպի պազսընլար օնու . վէ քէնտի եէրինէ փա-
տիշահ տիքսինլըր : 1 Բէզպէք իքինձի դարըսընը տա-
իս աաը յալհաննա սուլղան՝ էյի գայըրընլար : 11 Է
օրատա օշին հաղարապէտի պալլ դօյուս՝ Էանի րիձա
լլն պեօյիւկի , Էմը Էթտի քի տէվլէ թլինի էյիձէ : կեօ-
զէթսին : 1 Նի պեօյլէ տիւղիւս դօլուս քէնտիսի Էօլ-
տիւ . տէվլէ թի սիւրտիւ 12 սէնէ : 11 Է կեօմիւլտիւ
մէզարա դրադարկ տէտիքլէրի մանասթըրտա :

() վազ իթլէրտէ պեօյիւք զէլլէլէ օլտու հայաստան
տա , պոխուսուս արարատ մէմլէքէթինտէ : վէ սիւնիք-
տէ , Էօյլէ քի չօգ . քեօյլէր Էէրէ : կէչտի , վէ չօգ շէհիւ
լէր երզըրտը . երզըրտը տաիսի անի տէտիքլէրի պեօյ-
իւք շէհիւ : վէ օ շէհիւ հալղը գօրգուլարընտան զայ-
րը Էէրէ կեօտիւլէր . քիմի վասպուրահան մէմլէքէ-
թինէ փան սէմթլէրինէ . վէ քիմի աձէմիսթանա . Էն
չօզու թաթար սէմթինէ՝ աժտէրխան դարաֆլարըն
Էաղըն . վէ սնտա պիր զաման տուրուս՝ տիւշիւնտիւ-
լէր օրալարտան չըղմաղ . զէրէ չօգ սրղլէթ շէքէրլէր
խտի թաթարլար էլլնտէն : 11 Է շիւնքի օ վազ իթլէր-
տէ չօգ հայ սաքինլէնիւր իտի գրըրմ աստարտա՝ քէ-
ֆէ շէհրինտէ . քի ճինիվիլլէրին էլլնտէ իտի, սնլարըն
Էարըսը կիթտի օրայա . սէնէ 1331 . չձ . վէ քէնտի-
լէրինէ Էվլէր վէ քիլիսէլէր Էաթիտըլար : 11 Է Էարըսը
կիթտի լէհ վիւլայէթինէ . վէ պազիսի՝ ուլահա , վէ

դայրըւարը տախի զայրը եկրէ : 1) Է օրալարտա գալ-
արըւար օղուլտան օղուլա շիմտիյէտէք . չօղու հայ տիլե-
նի ունուտուպ , վէ չօղու հայլղը պըրաղըպ' եւատ օլ-
աուլար : 1) Է անի շէհրի տէ պեօյլէճինէ : վիրան գալտը

22 . 1) Է լէնճի լեռնան Վաֆի . վէ Է-լէնճի հոսանքիներն ,
վէ Է-լէնճի յաւեհան Խաւաղիէն օլմար :

Դ . 39 = 41 :

Լեռն պէշինճի' օյինին օղու' օնիքի եւալընտա պա-
պարը երկնէ կէշիպ փատիլաճ օլտու սիս շէհրին-
տէ : վէ օնա նիքեւաճ Էթտի օյին պայլ' քէնաի գըղը-
նը : 1) Է յիւքի գարըսը Էօլմիշ խաի' նիքեւաճ Էթտի
քէնաիսինէ , տէ յոլճաննա սուլգանը , վէ տէնիլաի
թագաւորահայր , Էանի փատիլաճ պապալղը , վէ
հէմ կիւլիկիւա հէմ Խաւաղիա պարոնու : վէ քէնաի գար-
տալընը կոստանդին ասըլը սէրասքէր Էթտի , գէրէ : հէ-
թուս սէրասքէր Էօլմիշ խաի :

Պեօյլէ Էթտիքտէ օյին պայլ' լատինլէրտէն պիր գա-
յը քի խըսըմ խաի Էօլէն օյին փատիլաճա՝ շէքի միտի-
լը . ս գատար քի հայլարըն պեօյլաքիլէրինի տյաղա
դալտըրտըլար օնա գարըն . պիր օլտու օնլարա լեռն
փատիլաճըն հալասը տախի գարլուն ասըլը օքի տիւրոս
շէհրին հաքիմի օլուն կոմսուն գէվճէսի խաի : 1) պեօյ-
լեւաի քտէ' օյին պայլ Էիւրիւտի ասքէրիլէ տիւրոս շէ-
րին իւզիլինէ , վէ դութուպ գարլուն տէտիկիլիզի ,
վէ օնուն հէնրիկ ասըլը պեօյլաք օղունու' հապս Էթ-
տի օնլարը' Էօլինճէյէտէք : 1) Է ս պիր օղու լարը յոլ-
հաննէս վէ դուխտոն գըպըրս տապալնա գալըպ տախիլ
տիւլտիւլէր գըպըրս փատիլաճընա , քի ամուճալարը
խաի' ասըլ Էնրիկու , գէրէ պապալարը Էօլմիշ խաի :

Հալան իշիթտի մլսըր սուլգանը նասըր' քի հայ փա-
տիլաճը Էօլմիշ վէ հայլարըն խըրըլթըսը վար լատին-
լէրիլէ , պիր Էղ ասքէր կեմսուրաի կիւլիկիւայ . օնլա-
րըն պիր պեօյլիկի կէլտի գուլաթտը փայտա շէհրինի'
կիւլիկիւանըն Էալը դարափընաա : Պաւա կէօրտիք
տէ հայլարըն սէրասքէրի կոստանդին' հարալիճէ ալթը
Էիւզքիլի ալըպ պիլէսինճէ , վէ զափիլէն օնլարըն իււ
թիւնէ Էնիպ' չօղունու գըրտը . վէ գալանլարը գ-
վալարպ տաղըլթար վէ գալըլար :

()

() պիր պեօլիւքէրի պունու կեօրտիւքէրինտէ՝ եիւրիւտիւէր հայլար իւզերինէ իբի քէյրէ , վէ սնլարա եէնկիլիւ գաչտըլար : Պու ճէնքէրտէ տիւշմանտան պեշ պին քիշի գըբըլար . վէ հայլարտան եիւզ քիշի : Պեօլէ սլտուգտա՝ տիւշման կիթտի՝ իւճըլթիլէ տսքէր ալար գօնէա սէմթինտէն վէ զայրը եէրէրտէն . վէ թէքրար կէլտի գուշաթտը գարատան վէ տէնիլտէն փայտս շհհրինի . պեօլէ կտիպ տլարըլար վէ երգարըլար սնուն գալէսինի , գըրտըլար գալէտէ օլտնլարըն չօղունու . վէ չօգ քէլէփիլթիլէ վէ կտիրիլէ չօգտըլար օնտան . սսնդրա կիւլիկիա իշինէ տաղըլլալ չօգ զարար կթտիլէր . վէ քէլէփիլթիլթիլէ տեօնիւպ կիթտիլէր քէնտի եէրէրինէ :

1322 : հայլար սըղըլա կէլտիքտէ՝ լատին փատիշահլարընա սըղընտըլար . վէ սրբազան փատիքն կմրիլիլէ օնլարտան եարարմ՝ տիլէտիլէր . նիճէ քի զայրը վազիթտէ կթտիլէր . վէ լաքին ֆայտա եէրինէ զարար կեօրտիւէր . զէրէ մըրըր սուլգանը նասըր՝ հաշան կեօրտիւ քի հայլար լատինլէրէ սըղընտիլէր , վէ հայլարըն սեօզի իլէ սնլար միւհքէմթէտարիք իլէ կէլլիյըլար՝ հիսապսըղասքէր ճէմէտիպ՝ եվէթլէտի օնլարա գարշը վարմաղա : Վէ նէ՝ վազիթ պիլտի քի օնլար կէլլիյըլար վէ հէմկէլմէյէճէքէր , հայլարըն իւզերինէ կիթմէք իսթէտի . վէ սնլարըն քէօքինի գաղըմսգ : Պունուն իշին սեօզինի պիր կթտի պիր պեօլիւք թիւըման պէյի իլէ . վէ չիւնքի իւքիլէնիյի իտի թաթարլարտան , զէրէ սնլար հայլարատսթ կէլինիյի իտի , ուսլուտիյէթք իլէ . կէլ ալար օնլարըն սէրասքէրինի ատը թէմուրտաշ : Վիլլէլինտէն պու թէմուրտաշ տսթտանէ կիրտի կիւլիկիա թօփրաղընա օթուղ պին տսքէր իլէ . վէ հայլար սնու տսթթ պիլէրէք՝ հաճիթլէրի օլմատը . օնլար իսէ՝ տսքէր տալըպ կսթէյէ պէրլիյէ իկիլմի պէշ կիւնլիւք եէրէ՝ տէք՝ տէվճիրտիլէր օվալարտա օլան հայլանլարը՝ կէրէք գայուն վէ կէրէք սըղըր . թարլալարը վէ եքին պիշին եէրլէրինի լաարալ կթտիլէր . սսնդրա տիւշտիւէր քեօլէր վէ գասապալար իւզերինէ , պօզտուլար , երգարըլար , վէ չօղունու եաղաղըլար . վէ գալէլէլտէն տըշարը պուլտուգլարընը՝ գըրտըլար . մանասթըրլարըն վէ քիլիսէլէրին ալթընը իւսթիւնէ կէլթիրտիլէր . քահանալարը վէ կրօնաւորլարը կօլտիւրտիւ

տիւնէր • մէջադարձաբար աչքս մտն ալուսմագ իմն , վէ կօ
 ջիւլէրին քիւնիւրինն չորսարս • Եւդարձար , իրիս-
 թիւանլարս րէգիւ լիք օլտուն տէյի • վէ սօնդրա չօք թա-
 լան ալրայ , իսայլն էսիրէր իլէ • չորսալ կիթտիւր •
 (Յսլար ստալուշուս շէքիւտիքտէ , իւրիսալտր թիւրք-
 ման ստքէրի ամիր օմար տէտիքլէրի պէյլէրի իլէ • քի
 սեօղ է թմիւրէր իսի թէմուրտալ իլէ • պոնուար տախի
 ծնլար կիսի կիւրիկիւնն տէօրթ դարուիքնա տիւշիւս
 պուլտուդարլնը ափարտրար • վէ տեօնիւս եւրլէ-
 րինէ կիթտիւր •

Նիւրիւտի սօնդրա մըսըրլնն ասքէրի գալանը գալե
 մագ իմն • վէ չէր նէ քի էթտի պոնուար տիլլէ թա-
 ոլր օլտնմաղ , վէ դալէմէ կէլիւս • Եւդարձար , չէր
 նէրլէյէ պոստր իսէ պոնուարն ալաղը Եւնդրն ալէ •
 վէ կիսի Եւդալ Եւնստրալ օրթալըր • գըլըճ չալ-
 մագ վէ Եսիր ալմագլա , սօյտուլար Եւդարձար վէ իս-
 րայ էթտիւր • ալտրար ոլր գալ գալէ , վէ աթէնէ
 վուրտուլար տաւնա շէճրինի • վէ Երգրոյ պօղտուլար
 գալէսիմ • վէ տաճա չօք մուսիպէթլի իլէր իլէտիք
 տէն սօնդրա վիլայէթի իսարայ պրապարտր • վէ ի-
 կիւմի պէն Եսիր ալրոյ , չօղունու տախի մարտիրոս էթ-
 տիւր • վէ սէվինէրէ Եւրլէրինէ կիթտիւր • Պէօյլէ
 ոլր Գիւնա վաղիթտէ Տալարն պէօյիւրլէրի տիւշ-
 մանա դարչը տուրմալը իրէն , ոլրի ոլրինն գըտա օ-
 լուս , ոլր ոլրի իլէ ճիւք Եւնրլէր իսի , վէ ոլրի պի-
 րլնտէն գըրըլըլար իսի •

Պու Տալէ տիւշտիքտէ կիւրիկիւս մէմլէթլի , կոս 1323
 տանդլն կաթուղիկոս վէ լեռն փատիլաճ Եւնդաւա Եւն 1323
 գըլ պրապարտ փափա , վէ շէքտիքլէրինն պէյան Ետիւ
 Եւարարմ իսթէտիւր • (Մ) տախ չօք քէրրի Եուդար
 ծնլարա թէսէլլի քէաղատլարր , վէ Եօկիւթլէր վէրտի
 քի մուճապէթ իլի ոլրիլէտէ օլտունլար , վէ Եյի ա-
 մէլլէ կէլիւսլնլէր • Վ Ե Տաղնէ տէ կէօնտէրտի քի
 մէմլէթլն իսարտալըրնը ալադսիւնլէր , վէ տիւշ-
 մանա դարչը ստքէր տէվ չիւսիւր •

Վ Ե պաղգաճա չէր իրիսթիւն ճիւսիւնէ քէաղատ Եւգ-
 տը քի Տալարա իմտատ էթմիւր • Վ Ե նիլաղնումէ
 Եւգար թաթալարն խաննա , ատը սոյուսայիտ •
 Տալար տախի րէճաճի կէօնտէրտիլէր ծնա՝ քի քէնտի-
 լէրինէ Եւրտըմճի կէօնտէրսին • Վ պուսայիտ տէ
 Տար •

Հարպիճէ՛ իկիրովի պին առքէր եօղլատը կիւլիկիւս մէ՛մ
լէքէ՛թինէ՛՝ քի կէօլէ՛թսինէ՛ր օ եհրլէքի՛ : Վ՛ է եազտը
լլան փատիշահա՛՝ քի լահաթտա օլտուն . վէ էլ չի կէօն
տէրտի մըսըր սուլլանընա՛՝ քի պարըլըդ . էթսին հայ-

լարլա :

Վ՛ է լաքին հէնիւզ թաթարլարտան եարողմ կէլմէ-
տէն վէ՛ մըսըր պէլիլէ՛ պարըլըդ օլմատան՝ տիւշման
լարտան պիր էզ առքէր կէլտի քիւլլաք հայաստանա :

Վ՛ է հէնիւզ կիւլիկիւս թօփրաղընա կիրմէտէն չըգտը
հայլար օնլարա գարըլ . վէ խըշմիլէ՛ օնլարըն օրտու-
սունա կիրիպ չօղունու դրտըլար . էն սօնողունու
տայանամայըպ՝ չօղու տիւշտիւ . վէ պաղիտի պէօյիւք-
լէրտէն էսիր օլտու . վէ գալմնլար գալուպ՝ մէթին գա-
լէլէրէ կիրտիլէր : Վ՛ է տիւշմանլար իշէրի եիւրիւլիւպ
պիր գալ գալէ երզ տըլար . վէ պիր գալընը եազտըլար :
Խորիսթիանլարըն չօղունու տախի քիւլլաք հայաստան
տա մարտիրոս էթտիլէր . վէ քիմնի տէ՛ էսիր էթտիւ-
լէր . վէ լաքին հալան իշիթտիլէր քի թաթարլարտան
եարտըմ՝ ի կէլիլօր հայլարա , գալուպ էերլէրինէ՛ կիթ-
տիլէր : Վ՛ու գատար մուսիպէթլէրի կէօրիւպ կոստան
դին կաթուղիկոս՝ վէ աճըսընտան տայանամայըպ խպշ
թալանտը վէ էօլտիւ . հայրապէտլիկի սիւրտիւ իքին
ձի օթօւրմասընտա . 12 . սէնէ :

1323 : Ստանդին իւլիւնձի՛ լամբոն շէհրինտէն՝ կաթու-
չէք՝ զիկոս օլտու սիստէ գայսէրիլէլի կոստանդինլին եհրիւ-
նէ : Վ՛ու կաթուղիկոս պիր իշիլին կիթտի հալէպէ .
վէ օնտա իքէն մըսըր սուլլանընտան տալէթձի կէլ-
տի օնս . օ տախի մըսըր կիտիպ կէօրիւշտիւ սուլ-
դանլա . վէ օնտան իքրում կէօրտիւ . վէ քէնտի ֆիրա-
սէթլի սեօղլէրիլէ օնուն հադըրնը էլէ՛ սլըպ՝ պարը-
լըդ տիլէտի լլան փատիշահըն դաբոթիւրնտան . սուլ-
դան տախի սեօղ վէրտի վէ շարդ էլմտի օնպիշ սէնէյ-
էտէք : Վ՛եօյլէ օլտու գտա կոստանդին կաթ . սէվինձ-
իլէ տեօնաիւ քէնտի քիւրսիսինէ . վէ հայլարը զիյա-
տիսիլէ սէվինտիւրտի , վէ տեօրթ սէնէտէն սօնղրա
էօլտիւ :

1327 : Յակօր իքինձի՛ դրիդոր անաւարդէյինին գըզ գար-
տալը օղլու կաթուղիկոս օլտու իւլինձի կոստանդինին
եիւրինէ . պու պիր ագըլը վէ իլի կէնիշ քիմնէ իտի .
նէ՛ ֆայտա , քի տար վագիթտէ՛ կաթուղիկոս օլտու :
իդ

Վ՛ու

Պու. վազի թլերտէ գրարբա փատիւն հրնրն գարտաշը
օղլու ստըր գուհտոն , քի իրինձի հեթումուն զարլուն
ասալը գըղպարտաշը օղլու խտի , շեօհրէ թլի պիր կէնձ
իկիտ . քի չօգ իղգէ թլի վէ նամաւար օլմիշտի լատին
լերին վի, ոււմլարլըն դըթընտա . (քի սօնդրա հայ փա
տիւն հը օլտու .) Պաւնուն թլ. յղէսի մարիամ կայսրու
հի տէաիկիմիդ հեթում փատիւն հըն գըղպարտաշը
չօգ տիւրլիւ մէտհինի իշտիպ՝ ստանալօլա չաղ լըտը
մնու կէօրմէկ իշին . () տախի կիթաիքաւ՝ թլ. յղէ
սի մնուն գարղընը վի վարը շընը կէօրիւպ՝ պլ. յիւտի .
վի մնա նիքեա հեթաի ըրձալտան պիր պլ. յիւք քիմ
սէնին գըղընը . Վի է օ գըղ էօլաիւքաւ՝ ալտը սիւրգէս
ասալը պիր զայրը պէշլիւք պէշին գըղընը . մնուն իշին
քէնտիսի տէ սիւրգէս տէնիւտի , եանի սարգիս . վի
կայսր պունու սէվիպ փաշա էթաի աքայիա մէմլէքէ
թինի (քի մօւանըն երլտըղ գարաֆընա տիւլէն սէմթ
աիւր .) () տախի օրատա իլէրի կէլտի ֆիրասէթ վի
գոււլվիթ իլէ . վի էլի ալթընտա ասքէրի վօր խտի ,
կէրէք հայլարտան վի կէրէք ոււմլարտան :

Բսի օլտու օ կիւնլէրաւ յովհաննէս կայսերէ կանտա (1342)
կուզէնտա ասալը ըրձալտան պիրիսի . վի յովհաննէս (չղա)
գարըղ կայսր օլտու . պու էլ չիլէր էօլլատը գուհտո
նա , քի քէնտիսի պիլսին կայսր , վի յովհաննէս տէն
կէրի տուրուպ քէնտիսինէ միւգի օլտուն . Պու իլէ կիւ
ճէնիպ գուհտան , պէն պիլիւրիմ տէտի քիմէ իւրաէթ
էթմիլի . վի քիմէ էթմէմէլի : Վի էլ չիլէր սէրթճէ
ճէվապ վէրտիքաւ՝ ծնարըղ գութուպ զընտանա գօ
տու . վի չօգ իլլէրտէն սօնդրա էիւրիւտիւ կանտակու
ղէնտա իւզլերինէ , վի գօլալատը մնու . վի հէր էէրտէ
մնա գարըղ գօյարապ՝ սալը վիւմէտի քի բահաթ կայ
սէրլիւք էաւ : միւրատը պու քի յովհաննէսին կայսերլի
կի մամուր գալարն . չիւնքի օլ յովհաննէս թէյլէսի
նին թօւնու խտի : Վի էլ լիմ շիմտի պիզիմ թարիսիմի
զին նաղլինէ :

23. Պէշինճի Լուսինեան ԽաչընԼԵՂԸ. Վէ Բեհար ԴԵՍԵՐԼԵԼԻՆ
ԷԻ-ԲԵԽԵՂԻ : || Է Քի՛Լար Լուսինեան Վազնի :

Ե. 40 ± 42 :

1330. **Պ**իր Էզ ԲաճաթԼըզ պուլտու գտա կիւ լիկիւս վիլույ-
Էթի՛ պիր պեթիւք տիւշմանլըզ տիւշտիւ լուսն
փատիւաճըն վէ պայլ օշինին մապէյնինէ՛ քի օնուն
գայիւթաթար իտի . վէ տիւշմանլըզ գըզըշարդաւաւս-
քէր կիւսնաթիւրտի լուսն փատիւաճ առանա իւզէրինէ .
վէ գութու օշին պուլլը վէ օնուն գարտաշընը քի ճայ-
լարըն սէրաքէրի իտի . վէ օնլարը Էօլտիւրիւս պայլըն
պաշընը միւսը պէյնինէ Էօլլատը , վէ կոստանդինին
պաշընը թաթար իսանա : Պունու պեթլէ Էտիպ չա-
ղըրար Կարբատան ճալարը օղունու Կուրտունու գար-
տաշընը աւը յովճաննէս , վէ օնու պայլ Էթտի . (Ճայ-
ճա իշխան իշխանայ .) վէ պաղտին սաւը լուտինին պի-
լինի տէ սէրաթէր տիքտի :

Պու լուսն Կըլարը քէնտի ղէվճէսինէ՛ քի օշին պայլըն
գըզը՛ իտի , վէ ճայլարըն սուլգանը , վէ խայընլըղիւ
օնու Էօլտիւրիւս՝ լատինլըրտին գարը ալտը՝ սիկիլիւս
փատիւաճընը Կըզընը՝ աւը կոստանդիւս : Պունլարը
Էթմէ կիլլէ ալլաճըն նաղարընտան տիւշտիւ , վէ ինայ-
Էթի պարի՛ իւզէրինտէն գաւլգար :

1334. **Պ**իր գաչ վազիթ կիւտի կէլմէտի թէվաթիւս պուլտու.
Ճիք : քի լատինլըր ճէպիսի ճաղըրլանմիւլ տըր կէլմէ կէ կիւն-
տօղուսու գարտիքնա , նը Էէրլէրի ալմաղա , վէ իւրիւ
թիան տինինէ գարշը օլանլարը գըրմաղա : Պու ճա-
պէրտէն չօգ գօրգաու մըսըր սուլգանը նաւըր , վէ
ճալէս պէյի : || Է Էօյլէ զանն Էտիւրէք քի ճայլարտըր
օնլարը թաճըլք Էտիս՝ տալթ Էտէն , սեւզ պիր Էթ-
տիլէք՝ քի ճէր նէ գաւաթ ճայ վարիս օ սէմթլէրտէ՝
ճիւմլէսինի զայ Էթտինլըր . ղէրէ տէտիլէր , նէլքի
պունլար պուրսատարը՝ պիզ ԲաճաթԼըզ պուլաճայրզ
Էրոսպալը Ֆրիսքլէրին կէլմէսինտէն : Պունու պեթլէ
գարար վէտիլէրինտէ , միւսըր սուլգանը քի օն պիւշ-
Էրլ միւտտիթ իլլէ պարընըզ շարգը գօմիլ իտի , շարգը-
նա գարըն ճատսիզ ճիւսպարզ աքէր տիվլիլիս , վէր-
տի ճալէս պէյինէ՛ քի Էէնտէն տիւշման օլմիլ իտի
լուսն փատիւաճա :

Պուն

Պաշտար անի անսորդ կիւրիկիւս վիւայեթինէ կիրտիւէր 1335 :
 Համբարձում կիւնի . վէ հայլարը ըսհաթլըգտու պու չձի :
 լուսի՝ եիւրիւտիւէր քեօյլէրէ վէ գտտապարա վէ
 հիսարսը շէհրիւէրէ . վէ պուտուգլարընը դըրտը-
 լար , ախարհահանլարը վէ եկեղեցահանլարը , էր-
 քէքլէրի վէ դարըլարը , չաճուգլարը վէ իխթիարլարը .
 վէ լարին պէյլիւտիւրէրինի ալտըլար . եագարլար է . վ-
 լէրի վէ սարայլարը , քիւիսէլէրի վէ ղիյարէթ եիւրէ-
 րինի . վէ սճնդրա կսիրլէրի վէ թալան էթտիքլէրի
 շէյլէրի տէվլիւրիւ կիթտիւր :

Վէ կինէ թէքրար կիւրիւէր մըսըլըլար , վէ գալուն 1337 :
 լարըն իւսթիւնէ եիւրիւտիւէր : Պէօյլէ օլտուգտու չձի :
 տիւշտիւ լնոն փատիւհաճ պիր մէթին գալէյի . վէ վի-
 լայեթին խարապ օլտուգոնու կեօրիւս , վէ չարէսինի
 պուլամայըս , էլէի եօլատը մըսըր սուլգտուրնա վէ
 պարըլըգ տիւշտի () տախի էլէիւր կեօնալիս
 լնոն տէտի . պէն սէնինլէ պարըլըգ էտէմէմ թա-
 եկմիւրիւ պանա սեօղ վէրմէտիքձէ քի հիւ պիր տիւ-
 լիւ քեաղատ եաղմայարն արոսայըլար , վէ աուլա
 էլէի կեօնալէրմէյէսին ծնարա : ըգըյա կիւրիքտէ
 լնոն՝ աւետարանա եկմին էթտի պու իշ իլին էլէիւ-
 րին էօկիւնտէ՝ վէ պէօյլէճինէ գուրթուլտու լնոն օ-
 նոն էլինտէն . վէ վիւայեթիտէ իւլ էրգատար ըս-
 հաթլանտը :

Պաշտար լնոն փատիւհաճ կինէ կիզլիւմէ մէթթուպլա 1339 :
 մաղա եւրոպալըլարլա : Պըրըր սուլգտուր պուլնու չձի :
 տուլտուգտու կիւճէնտի . վէ հիւ սէս չրդարմատան ծն-
 ալթըր պին աթըլը սարէր եօլլատը : () արտախի կիւ-
 լիկիւս թօփրաղընա կիւրիւ՝ չօգ ղիյան էթտիւր . վէ
 ծնալթը գալէ՝ թէմէլնալէն երգարլար , վէ դարըլըգ
 դարար վիւրիւրէր՝ ծնու պուլնու սօյաուլար , վէ թալան
 էթտիքլէրի շէյլէրի տէվլիւրիւ տէ ծնտիւլէր եիւրէրի-
 նէ : () արտան սճնդրա արթըգ աշիքեարէ քեաղատ եա-
 զամատը լնոն օ սէմթիւրէ , վէ հիւ պիր էլէի եօլլայա
 մատը . սալթ լատինլէր էլէիւր կիզլիւմէ տուլտուրտու
 սըրաղան փատիա թէհիւրէտէ օլտուգոնու , վէ ծնտան
 եարտըմ տիւշտի :

Պու պէօյլէ օլտուգտու խըրխըր տիւշտիւ լնոն իլէյա-
 կըր կաթուղիկոսուն մատիւյնին , վէ պէօյլէրէրին
 վէ եպիսկոպոսլարըն իլինէ . ղէրէ չօղու տայանըյ գար

չը տուրտու քի քեաղստ եազը՝ լմասըն եւրոպալը լա-
րաւ . չօղու տախի պու շէյէ զլա սեօյէր իտի . իշ պեօյ-
իւիւպ , վէ միւնաֆըդ քիմնէլէրին սեօյի իլէ գապղա
գըզը շապ , վէ լեան փատիշահն տարզընըզը դուծու-
շուպ՝ ալէ վէնալիքսէ , ծնա գարչը տուրտու յակար կա-
ծուղիկոս , վէ աղար էտիպ՝ գօրգու վէրաի ծնա . ()
տախի զիյասաէսիլէ տարըլմաղիլէ՝ ապլ էլծուի ծնու
կալծուղիկոսըդ . մանարպընտան . 14 . սէնէ սիւրաիք-
տէն սանդրա :

1340 : Ս իսլմար՝ երնջակ էյալէլծինտէն քանի տէտիքլէրի
լծլծ : քեօյտէն կալծուղիկոս օլտու յակոր սրսեցինին եւրի-
նէ . Սուրուս կիւնիւնտէ մէյտան պուլտու ունիլծու-
լուլար . պունլարըն էվվէլքիսի վէ պաշը օլտու յալճան
փարդապետ քանեցի՝ նէցի տէտիքլէրի էսայի վարդա-
պետին շայիրտի . Սու յալճան վարդապետ պիր գաշ
քիշի պլիլքաիլիպ եւնի կարգ իմաա էլծաի նը տամի-
նիկոսուն կարգընա եազըն . քի տէնիլաի ունիլծու-
լար պիրլիկի . Սուրար ճէփիսի լատին դարաֆը-
նա տեօնապ՝ Տայլարը նիզամլայալմալիլ իքին՝ Տայ-
լար իքինէ պիր պեօյիք եամղըն պրապարլար . զէրէ
պաշլարարլար Տայ աաէլծլէրինի մասիարալըղա ալմա-
դա , վէ ծնլարըն խորհուրդլարընը պօշա չըգարմաղա՝
կէրէք միլատուծիլարընը , վէ կէրէք կարգլարընը . Օ
դատար քի եւնիտէն միլտուէլ էտէրլէրիտի Տայլարը ,
վէ լծլքուր ձեռնադրել էտէրլէրիտի քահանալարը .
վէ ճէփիսինէ զօր էտէրլէրիտի քի Տայ աաէլծլէրինի
լատին դարզընա ճէվիրսիլէր , վէ լատին օլսունլար .
Սու շէյլ՝ բաէն պեօյիք վէլվէլէ տիւշտիւ Տայլար ի-
չինէ ճէր եւրաի . վէ չօգ վարարլը սեօզլէր վէ իւլէր
գապարալը չօգ վազիլծ . իսլծէրսէն պազ Տայ լծա-
րիսինաւ . Ե . 40 :

Սուրլարլա պիր օլտու իքի քիշի . պիրլի՝ ներսէս պալլ-
եւնյ՝ որմի շէճրին էպիսկոպոսու . Օ պիրլիսի՝ սիմէոն
պէկ էրզիուու՝ էպիսկոպոսու . վէ օդատար եօլսուզ
իւլէր ելծաիլէր քի Տայլար գօվաու պունլարը . քի
պունլարտան պիրլի սիմէոն տէտիքլէրի գաշալը գը-
պրլա ատաաընա . վէ օ պիրլիսի եամի ներսէս պալլիւնյ՝
պիր զայրը եւրէ :

1341 : Սու ներսէս Տալան իշիլծաի քի միսլծար քունեցի կա-
լի . լծուղիկոս օլմիշ լծէզլէ վարալը ծնա . զէրէ ումարիտի
քի

Քի ծնուռ ունի թուրաբ դարափնւոս աւլաւ իմ Ֆիթիւ
էթաի կաթողիկոս ծնունն էթաիքէրնի վէ ունի
թուրաբն իշնի. վէ ծնու հէր դարափտան չիւրիւք
պուռուպ նզալք էթմէ իլէ աբշարը պրբադաը 'սը
քիլիսէնն պիւրլիկնաւն' շեյլէ պիւր քիմնէ կիպի. քի
հէր իմանա դարշը օյաւ:

Պիտ. շէյտէն ինքրապէս իլէ տարըւոր ներսէս , վէ սոս
տօյրու չրգրու կիլթաի փրէնկիսթանա աւէնիոն շէ՛
րինէ , քի զամանն օրատու սաքին օլուր խաի պէնէ
աիքսոս սրբազան փաթի . վէ տիւրլիւ տիւրլիւ ինթի
րաւորլա շէքվա էթաի օնա հայլարըն էլինալէն , վէ ես
լան սեօյլէր իլէ կեօսթիւրաի քի հայլար լօգ զաւադ
վէ եանկլոշք իլինէ տիւրլիւ . նի՛՛՛՛՛՛՛ քի էվվէ
տէն տախի եազմը շիաի զ սրբազան փաթիս ներսէսին
արգատաշը սիմն ոն պէկ :

() ակմթլերտոն; օ զաման պուլունաուռ ունիթուարըն պիր դադը. պուլար տախի նուրսէսիլէ պիր սոււպ, վիլատինլերտոն պիր դադընը դարաֆլարընա ալոպ, քիծնըսը տախի Հայաստան մատտէլերինէ, քէնտիլերինիէէթլը կեսթիլերլըր խաի, ախպուլէր էանլարըն տան էալսն շլլէր. վի օնըսը պիր քիթապ էտիսլէիւզ օն էէտի էանկըլլըզ. Լըզտըլար Հայարըն իւզիլինէ. վի օ քիթապը սըրսզան փափա վերաիլըր :

() տախի հիշ սէս չըզգարմայարագ կեանտէրտի օ քի
 թտալը միխիմար կաթուղիկոստ վէ լինն փտախիշահա ,
 Վ Է օնլարըն իքիսի աւ քիթմապը օգուլուտ' Էմր Էթ 1342
 աիւէր քի սինադոս օլսուն Էպիսկոպոսլար վէ քահա ԶԴՊ
 նալար վէ վարդապետէր իլէ սիս շէհրնիսաւ , վէ
 Էթաիքլէրի սինադոստա օ քիթմապա Էազըլանլարը
 Էյիճէ թէֆթիշ Էաիս' հէր պիր մատաի սինէ պիւր
 պիւրէր ճէվապ Էազտըլար , վէ աշիքեարէ կեօսթէր
 աիւէր քի օ Էազըլան շէյլէր չըլղըն վէ միւնափըզ
 քիսնէլէրին ապուլքձուպուր սեօզլէրի աիւր • հէմ սօնդ
 քատուն պէյան Էթաիլէր քի նէրսէս պալիննց Էալան
 Էպիսկոպոս տուր • վէ նգով քալթընտա տըր :

Պաշտօնը հեղինակության աղբյուր է, և ինչպես իրեն կեսն-
աւերաբերէր սրբազան վատիւս. օտարի կեցութիւնը չօգ-
տէ, վնասի: Պիտի սինադոստան մէջ ձուլուտ տեղի խոր լեռն
փատիլա՛հ. զերէ՛ սինագոսս գործընկերատան կեանքի եւ-
թիւիս կօշտիւ. փատիլա՛հըղը սիրտի՛ 22. սեղն:

24 : () թվաննէս փառիշահէն , վէ գոմիտոնն , վէ Իստանբուլն
Չափնի . վէ մարդոսն Կաթողիկոս օլնասը :

Ն . 42 :

1342 : **Յ**ովհաննէս պալլ քի ձիւն տնիւրը՝ զբարբա փա
շղմ : **Ս**տիշահրնրն դարտաշր օղլու՝ պասրա դարափրն
տան լտտին , վէ անա դարափրնտան հայ՝ զարլունտան
տօղմա՝ գոմիտոնն դարտաշր՝ իւշիւնձի լւոննուն թոռ
նու . պէշինձի լւոն Էօլտիւքաւ , սնուն Էէրինէ կէշիպ
փատիշահ օլտու հայլարա . դէրէ լւոննուն նէ՝ օղլու
փարիտի , վէ նէ՝ գարտաշր :

Պու յովհաննէս փատիշահ հիւ իշէ Էարամաղ պիր
քիմնէ իտի . վէ իշի Էօլտուղ , վէ հայլարա գարշը .
պու Էօլլէ իշէր Էթաի քի ըիճալլն վէ ասքէրին կէօ
զիւնաւն չըղտը . վէ սարալլն դարգընը պօղտու , վէ
պիր պէթ պիշիմէ սօգտու . պուհտան զայրի Էմր Էթ
տի քի հէփիտիտէ հայլըղը պըրաղըպ՝ հէր մատտէտէ
լտտինձէ տէփրէնափնէր : **Պ**ու իշէ հայլար տալանա
մայրալ՝ գալըղալ հիւճում Էթտիլէր ծնուն իւղէրինէ .
վէ Էօլտիւքաւ լէր ծնու , պիր Էըլ փատիշահլըղ սիւր
տիւքտէն սօնղրա :

1343 : **Դ**ուհիտոն՝ քի սիւրգէս տնիւրը Էախօտ սարդիս՝ օ քի
շղմ : **Ս**աքայիա սեմթինտէ հաքիմ իտի , գարտաշր յովհան
նէս Էօլտիւքաւ՝ հայ ըիճալլ օլանլարըն մէյլէրէթի
իլէ՝ փատիշահ օլտու հայլարա : **Հ**այան մըսրըլլար
իշիթտիլէր ծնուն փատիշահ օլաուղոնու . վէ հիւ
սեղաիլէր քի հայլարըն տէվէթի լէնղիլ պուլմատա
տըր , սիւրիւ իլէ Էիւրիւտիլէր կիլիկիա մէյլէրէթի
նէ : **Վ**է չիւնքի թէտարիքի Էօղ իտի գուհտոնուն ,
ծնլարա գարշը տուրամայըպ , կիթաի սըղլմտը պիր
դալէյէ : **Տ**իւշման տախի իշէրի կիրիպ՝ չօղ զարար
վէրաի , վէ չօղունու Էսիր Էտիպ՝ կիթաի :

1344 : **Պ**իր Էըլ կէշտիլտոն սօնղրա՝ թէքրար կէլաիլէր , վէ
շղմ : **Ը**օղ տտամ զըրըպ , վէ կինէ Էփիլէրի կիպի Էփրէր
վէ տօյումուղլար ալըպ՝ տէծնտիլէր : **Վ**իւսնէ Էօղ
իտի քի պուհտըրա կիճն ձէնը Էտէ . վէ հայլարըն
պէսլիլէրի Էտէն ալաղտան տիւշիլ կիպի իւմիտ
սիղ գալմիշլար իտի . վէ փատիշահլարընտան պըղ
մըշլար իտի , վէ ծնտան կէրի տուրուպ՝ քէնաի իշէրին
տէ

տէ խորը լծը էտէրլէր խտի . վէ տին մատտէսինտէ :
վէ ատէլ՝ Եանի լծօրէ խոստուսարընտա՝ դարափ
դուծարագ՝ տայիմա դափղայա տիւշմիշէր խտի . վէ
չօղու տախի կիւնտէն կիւնէ : կիւնկիւատան չըգըպ՝
զայրը սեմթէ կիտէր խտի . վէ ծնւարըն Եէրինէ փաշ
տիւշահըն Լատին խորսմարըր կէլիպ շէհրլէրէ : վէ դա-
լէլէրէ հաքիմ՝ օլուրլար խտի :

Պաշարը Լօլալտըրդտա , պաշատը դուխտն փատիւհա՝
միլլէթէ զօր Էթմէ կէ քի Լատին դարդընտ կէլինտին-
լէր : Հայլարըն պիր դաշ պեօյիւքլէրի պուսու հաղմ
Էտէմէյիպ , հապէր վիրտիլէր դուխտնա վէ Եալ-
վարարլար քի միլլէթի հայ ատէլթլէրինտէն չըգար-
մատըն . վէ դանըմատըրդ Եօյա սօդմատըն , իիքրի-
նէ կէթիրսին գարտաշընը՝ քի պեօյլէ իշէ Էլ վար-
մաղ իլէ՝ Էօմրինի թէլէփ Էյլէտի : Տիլնէմէաիքտէ
ծնլարըր դուխտն , ծնու տախի Էօլտիւրտիւլէր գար-
տաշըր կիպի . իքի սէնէ փատիւհահըլք սիւրաիւքտէն
սօնդրա :

Պոստանդին՝ պէշինճի լէմնունն ապաւնտան՝ պաղտին 1345 :
սերաքէրին օղու՝ փատիւհահ օլուպ կէլտի դուխտ- Էդի :
նուն Եէրինէ : պու պիր ուսու ադըլլը քիմա : օլմաղ
իլէ . միլլէթի րահաթ ապաւնտա իսթէր խտի . վէ
պաշատը մէթուպաշմաղա Լատինլէր իլէ . վէ սըբա
գան փաի իլէ : Տույտու մըսըր սուլգանը մէլէք նասըր
հասան , քի հայլար կինէ Լատինլէրէ սըղընմիշէր , վէ
Եէրլէրինտէ րահաթ օթուրմիշէր , պու սէպէպտէն
տարըլլոյ՝ աքէր տէվշիրտի մըսըր թօիրաղընտան ,
վէ սիւրէտանի սեմթլէրինտէն . վէ միջագ Եաք տէտիք-
լէրի վիլայէթտէն . վէ պիւթիւնճէ գուլթէթի իլէ
Եիւրիւաի հայլար իւզլէրինէ , քի սիլէ սիւրիւրէ ծն-
լարըր կիլիկիա Էօլքէսինտէն . Էկէր աիտի ծնլարըն
փատիւհահըլք օրատան դալգարտա , արթըք ծնտան
սօնդրա Եւրոպալըլար տիւշիւնմէլլէր պուրայա կէլմէ-
սինի , վէ պիզիմ իլէ ճիւք Էթմէսինի :

Պաշարըն կէլէճի կինի պիզիմ հոստանդին փատիւհահ 1347 :
Էվլէլէճէ տույուպ՝ տէվշիրտի դալանլարըն պահատըր Էդի :
իկիալէրինի . վէ հայլարըն պեօյիւքլէրինտէն պիրինի
սէրաքէր Էթաի՝ աալ լիպարիտ . քի պիր իկիտ քիմսէ
խտի . վէ պուշարլա վարտըր մըսըրլար իւզլէրինէ .
Եարտըմճի Եէթիւտի պուշարլա գըպըրա աաապընըն
փա

փատիշահ, ամոր հուգոն . վի՛ ռօտօսելու լայրն աթլը
աաքերին սերաաքերի՝ սրբազան փառն էմրի իլի . Պո՛ւն
լար պլր եիւրէի իլի հիւճում էտիպ տիւշմանլար իւ-
զերին, վուրտուլար գրտուլար մնլար , վի՛ զաւանդա-
րը դօխալարայ՝ կիւրիկիա սէմթինսէն դաշըրտըլար .
վի՛ թէնտիլլերինսէն տախի դըրըմն չօյ ոլտու . հիւ-
նէ իսէ օնտան սնաղրա պլր զաման րոհաթլըպ պու-
տու կիւրիկիա մէմլէթի :

Պեօյլէ՛ ոլտուգտա՝ չօյ մէթուպալաշմադ ոլտու սրբա-
զան փափ իլի կէնէ, արն մատտէլլերի վի՛ աաթլէրի ի-
չին . Պու՛ սէպէպտէն յակոր սսէցի թի էգիլէտէն տա-
խի կաթուղիկոս օլմիլ իտի , չրգրոյ կիթտի սրբազան
փառն ալաղընա . վի՛ աղըգտան օնունլա սեօյլէշիպ
հեր դարաթտան իսքեաթ էթտի օնու . վի՛ տիւշման-
լարը կալանա չրգարըպ՝ չօյ րազպէթ կեօրտիւ օն-
տան , վի՛ աղիմ՝ իբրամ իլի տեօնտիւ կէլտի կիւրիկիա
մէմլէթէթինէ . Սէ՛ օնուն տեօնիչինտէ, էօլտի միթիւար
կաթուղիկոս . 14 . սէնէ հայրապետիլք սլուրտիւքտէն
1355՝ սնաղրա . Սէ՛ էթերար պու յակոր ոլտու կաթուղիկոս՝
պի՛ կոստանդին փատիշահն վի՛ էպիսկոպոսլարն իրատէ-
թի իլի՝ վի՛ տեօլթ երլ րոհաթլըպտա հայրապետիլք
էտիպ էօլտիւ :

1359՝ Սէ՛ էսրոպ՝ սր. թաղէտա մանասթերընըն առաջնորդու
պի՛ արտաղ էյալէթինտէն՝ կաթուղիկոս օլտու յակոր սսէ-
ցի էօլտիւքտէ . Պունուն տեօրտիւնձի սէնէսինտէ էօլ-
տիւ կոստանդին հայրաղըն փատիշահ . տէմլէթի
սիւրաիւ . 18 սէնէ . վի՛ թախթ պօշ գալար իթի երլ-
զերէ հայրաղըն պեօյիլլերի ազալմապա կիւրիկիա
մէմլէթէթինտէ , կէլէնլերին սօյունտան , էախօտ քէն-
տիլլերինտէն տախի պլրինի փատիշահ տիլմէք իսթէ-
մէղլէր իտի . վի՛ պեօյլէձէ սահապարզ գալար կիւրի-
կիա , վի՛ կիտէրէք ալաղ ալթընա տիւշիւպ չրդնանտը
տիւշմանլարն հիւճում էթմէսինտէն :

25 : Սենդրատի լեռնաւն վաճիկի վէ տեղաբնաճի խաւանքիին ,
վէ եվէլէի պոչոտան հաթաղէկոս օլմաւը . վէ հայ խաւանքիւ
շընքն սոնոտ :

Դ . 43 :

Եւոն լիւսիննան ալթընձի'անա դարափընտան հայ' 1365 :
պապա դարափընտան' ձիւնանըն վէ դոնխոտոնուն պժի' :

սոյու , վէ գրպըրա փաաիչաճընըն խըսըմը , փաաիչաճ
օլտու հայլարա սէնն . 1365 . պժի' , սըբազան փաաիըն
մէքթուպ եաղմասի իլէ : () Էրն : հաւան տույաու սըր-
բաղան փաաի ուրբանոս պէշինձի կոստանդին փաաիչա-
ճըն կօլաիւկինի , վէ պիլտի քի հայլար պիլ օլմանյօր-
լար' քէնսիլէլինն , փաաիչաճ տիքմէկի : Եաղսը ծնւարա
վէ նասաճաթմէլէլի' քի փաաիչաճ Էթսինլէր լիւսու
նէան լեռնու : հայլարըն պէօլիւքլէրի վէ աուաջնորդ-
լարը աաիի ծնունն սեօլիւնի տիյնէյիպ տալլէթ Էթ-
տիլէր ծնու , վէ վիլնէթիլէ հայլարա փաաիչաճ տիք-
աիլէր . Էվվիլաին պու լեռն ալթիշիաի լուտովիկոս
աաիլը մաճար փաաիչաճըն խըսըմիսը աաը մարիամ :

քի հայլար մարուն գշտոյ տէտիլէր :

Պու լեռն հայլարըն սօնդ փաաիչաճ' պիլ ազըլլը
վէ իզլէթի քիման իաի , դաաիյէթի դաթլը . լաքին
նէ : ֆալտա' վագթի աճը . ըիճալը տաիի գիյատէսիի
լէ աճըթաղար . փաաիչաճա Եաղարմ' Էտէնլէր Էէրէ
ծնտան կէրի տուրտուլար . քէնսիլէլինն : պիլի պիլի
նէ , վըտտ օլուպ' պէօլլէճէ կիւ իկիկա վիլայէթի կիթ-
տիքմէլ գայիի վէ գաւվվէթաիլ դալտը :

Պիլ գալ Վաղիթաին սօնդրա մըսըր աաքէրի կիրիպ 1371 :
կիւլիկիա մէմէլէթիլինն , պաղսաղար շէհրէրէրի պիլ :
Եաղրպ Էրգմաղա : Պաղսըր կէօրաիւ լեռն' քի տէվ-
լէթի զայ օլույօր' պիլ Էղ աաքէր տէվշիրիպ' չըդտը
ծնւարա դարլը . պիլ Էղինի դըսըրդտան սօնդրա , պաղա
չըգամաաըդաա' կէրի շէքիլի . վէ թէհլէթէյէ օղ-
րայրպ' Եարալանսար . վէ կիւճիլէ տաղարա աիւշիւպ'
պիլ Վաղիթ կէօրիւնմէզ օլտու . վէ քիման տէ պիլ-
մէաի քի նէրէտէ տիլ . պուստան Էթթիւրի չավ օլտու
քի ճիւրաթ Էթմիշ աիւր տէյի :

Պիլ վաղիթ կէլաիլթաէ հայլար նիքեաճ Էթմէք իս-
թէաի մարիամ սուլթանը պիլ շէհաաէյէ' քի ծնու
փա :

փատիլաճ տիքսինը։ Սու փիքիրտի իքին՝ իքի երւտան սօնդրա մէյտանա չըգտը լւոն . վէ սէվինսիրտի հէփիսինի։ () կիւնլէրտէ Լօլտիւ մեսրոպ կաթուղիկոս . 13 . սէնէ հայրապետիք սիւրտիւքտէն սօնդրա։

1372 : Սոստանդին տեօրտիւնճի՝ մեսրոպուն եւրինէ կէչիպ՝ պին . կաթուղիկոս օլտու . վէ իքի երւտան սօնդրա Լօլտիւ։

Պօղոս՝ կոստանդինոսէն սօնդրա օթաբաու իւլ պուլչուգ. երւ։

Սու թարիխտէն պիր Եղ Էվլէլճէ մարտի սուլդանը աղլ վէ հապս օլունուս՝ եէրինէ կէչտի ամուճասը օղլու Էլրէփ շապան՝ քի իւրիսթիանիւսրա խաւմ խաի։ Սու հաւան սուլտու քի հայ փատիլաճլըղը դուլվէթտէն տիւլմիլ, վէ լւոն փատիլաճ տախի լատինլէրէ տալանմիլ . հատիղ հիսապսրղ ասքեր կեօնտէրտի կիւլիկիա Էօլրէսինէ։

1374 : Սուլարբն ասքերի սէլ կիպի եիւրիւտիւքտէ կիւլիպին . կիա վիլայէթինէ՝ հայրապետիւքտէն քիւլիկէսէք՝ վէ փատիլաճ ասքերինէ՝ գօրգուլարբնտան շալու տալ տաղան օլտուլար . պաղիլէրի սալի վէ մէթին գալլէլէրէ տիւլտիւ . պաղիլէրի տախի Լիւքսէք եւրլէրտէ օլան մաղարալարա դափանըպ՝ կիզէնտի . վէ օթուղ պինտէն վիլատէ՝ Էվլէլճէ գայրը վիլայէթլէրէ գալտուլար։ Աքին օրթաուս գալանլար՝ դըլըճուան կէչտիլէր։

Վէստի արթըգ իւփաինի լւոն փատիլաճ . վէ ալտը գէվլճէսինի մարիամ սուլդանը , վէ փինա աալը դըգընը , վէ շահան աալը կիւլէյիսինի . կիթտի սըղընալ պիր գալ պեօյիւքլէրինէ՝ կապան տէտիքլէրի գալլէյի . Տիւլման պունու սուլտուգաւ կէլտի գուլթալը գալլէյի . վէ չօգ ճէնք Էթտիքտէն սօնդրա՝ պիր շէյ Էանլմէյիպ վէ գալլէնին տեօրթ գարտիքնա ասքեր գօյուս՝ եիւրիւտիւք քեօյլէր վէ շէհրլէր իւզլէրինէ։ Ս Է սօնդրա իքի այ մուհասէրէ իլէ , ալտըլար սիս շէհրինի , վէ զայրը շէհրլէրի . Տիւլտիւլէր սօնդրա մանասթըրլարա . չօղունու տիւպ աիւգ Լըգտըլար , վէ չօղունու աթէլէ վուրտուլար . վէ պուլտուգլարբնը ալտըլար . հէր եէրի սօյտուլար . վէ հէրնէ գասար աաւամ վար իսէ՝ իսթիտիքլէրինի Լսիր Էթ .

Եթտիւէր , վէ գաւանը գըլըճտան կէշիւրիպ՝ գանաւ
 ոյոյատըւար վիւայէթի , վէ ճգատար եւերի չեօլէ տեօն
 տիւրտիւէր , քի թէքըար շէնլիք վէ փատիւշահլըգ օլ-
 մասըն օրաւարտա :

Սյունտան սօնդրա Էտիւրէրի պեօլիւք պեօլիւք Էտիւյ՝
 Կարըւարը Էրքէքէրի , Կըզլարը , իկիտէրի , քեօյ-
 լիւէրի , շէհրլիւէրի , կրօնաւորլարը վէ քահանաւարը
 պաշգա պաշգա . զօրլատըւար վէ Էդլիթ Եթտիւէր
 հէփիսինէ քի իրիսթիտն տինինի պըրագսընլար : | ա-
 քին գապուլ Եթմէտիւրէրինտէ ծնւարըն չօղունու Էա-
 րը պէլինտէն պիշտիւէր , վէ չօղունու պօղաղաւարլար .
 քեօյլիւէրին վէ ուպաղը ատամլարըն տէրիսինի տի-
 րի տիրի Էիւզտիւէր . պեօյիւքէրինի վէ րաղլիթլի-
 լիւրինի օգ աթմաղիլէ Էօլտիւրտիւէր . կրօնաւորլա-
 րըն վէ քահանաւարըն կեօղէրինէ Կըզլըն միլ շէքիպ՝
 քեօր Եթտիւէր , վէ պաղիլէրին տիլինի քէստիւր՝
 վազ Եթմիշլի տէյի , վէ պարմաղլարընը տախի
 խուրտիւիաշ Եթտիւէր : | Եթմ գըզլարը վէ Կինճ ու-
 շագլարը Էլըպ կեօթիւրտիւէր՝ ստթմագ իշին : Սյու-
 մուսիպէթլի պօղլունլուգ վէ Էտիւրիք օլտու սէնի :

1374. պիք :

Սյէլէ օլտուգտա քի տօգուգ այ գատար լեօն վա-
 տիւշահ Սթաւրմի իտի կապրանտա , Էօյլէ գըթլըգ օլ-
 տու գալէտէ , քի սնտա օլանլար ոյուլտուգլարընը Էէ-
 տիւէր աթ Եթի վէ աթ տէրիսի՝ քէտիյէ սըլանտ վա-
 րընճա :

Հէր շէյտէն իւմիտ քէսիւտիքտէ՝ միւշալլէրէ Եթտի 1375
 լեօն՝ պեօյիւքէրիլիլ , վէ ծնւարըն րէյի իլէ հապիւր պիք .
 կեօնտէրտի սէրասքէրէ . վէ ծնտան Էման տիլէյիպ՝ քի
 քէնտինի վէ քէնտիսի իլէ օլանլարը Էօլտիւրմէսին՝
 կիթտի սյաղլնա . օ տախի լեօնու վէ ղայրըւարընը
 շիթթէ քէնճիլէ գօյուպ՝ կեօնտէրտի մըսըրա : | Է-
 տքէր տէ գալէյէ կիրիպ Էաղմալատը , վէ գալէտէ
 օլանլարը Էտիւր Էտիպ ալտը կիթտի :

Հաչան կեօթիւրտիւէր լեօնու վէ վէվճիսինի վէ
 Կայրըւարը մըսըրա՝ ղընտանա գօտուլար : Սյիւր գա-
 կիւնտէն սօնդրա սէրասքէր վէ պիւր գալը րէճա Եթ-
 տիւէր սուլդանա քի սնլարը ղընտանտան չգալսըն-
 լար . Էմր Եթտի սուլդան . Էկէր տէտի տինլէրինտէն
 տեօնէրէրսէ՝ հէմ չըգալըրըմ , վէ հէմ րայիթտէ
 Էտի :

էտէրիմ : Սու սուղանն ողլու մէլիք մանսուր տախի
պու հմրի էթաի : Ս է լաքին ծնար պու թէքլիֆի գաւ
պուլ էթմէյիպ զրնտանտա գալտըլար էէտի երլ գաւ
տար : Սու լեռնուն էսիրլիկի օլտու սէնէ : 1375 . պիտ .
ծնպիր երլ փատիշահըգ . սիւրտիւքտէն սօնղրա : Ս է
կիւլէկիա տիւշտիւ մարըրլը էլինէ : Ս է սօնղրա օու .
մանլը հիւքմի ալթընա կիրտի :

1380 : Սէլ երլտան սօնղրա լեռն քեաղատ եաղմադ . իսթէ
պիթ : տի սրբաղան փոսիա վէ սպանեօլ փատիշահընա , քի
պիր չարէ , էթսինէր . պու ֆիքիլտէ իքէն լեռնուն
կիւլէյիսի շահան՝ պիր գալըն րէճասի իլէ գուրթուլ
տու . վէ լեռնտան քեաղատ ալըպ կիթաի սրբաղան
փաիլն գարաֆընա . վէ մտուն սեօղլի իլէ փարտը սպա
նիա վիւլայէթինէ , վէ լեռնուն քեաղատընը վիւսի
յովհաննէս փատիշահ . օ տախի պօյնուեա ալտը
լեռնուն տիլէկինի :

() կիւլէրտէ կօլտիւ մէլիք մանսուր՝ մէլիք էշրէֆ
շապանն ողլու . վէ եէրինէ կէլաի ծնուն գարտաշը
մէլիք սալիճ ալթը եաղնտա : Սունա քեաղատ կեմ
տէրտի սպանիա փատիշահը յովհաննէս՝ աղիմ ֆէշ
քէշէրիլէ : վէ տիլէտի քի ազատ էթսին լեռնու , վէ
քէնաիսինէ պաղըլչասըն , վէ քէֆիլ օլտու քի ծնտան
պիր գարտը օլմայա : () տախի ծնուն սեօղլենի գըր
մայըպ գօյլէրտի լեռնու վէ գարըսընը վէ գրգընը . վէ
լքրամ էտէրէք եօլ վէրտի ծնարա . վէ ձիւպայ եաղ
տը սպանեօլ փատիշահընա . սէնէ : 1382 . 784 . րէճէպ
այլնտա :

1382 : պլն : () տախի ծնուն սեօղլենի գըր
մայըպ գօյլէրտի լեռնու վէ գարըսընը վէ գրգընը . վէ
լքրամ էտէրէք եօլ վէրտի ծնարա . վէ ձիւպայ եաղ
տը սպանեօլ փատիշահընա . սէնէ : 1382 . 784 . րէճէպ
այլնտա :

Սնտի լեռն մարըրտան երուսաղէմէ , վէ զիյարէթինի
էթտիքալն սօնղրա՝ գարըսընը վէ գրգընը՝ քէնտիլէ
րին րէճասը իլէ օրատա եէրլէշտիրիպ՝ կիթաի հու
մայա . վէ ծնտա չօդ . րաղպլէ պուլուպ՝ կիթաի սպա
նիա վիւլայէթինէ յովհաննէս փատիշահըն ալաղընա .
վէ մէմնուն օլտու ծնտան : () տախի լեռնա պիր շէհիր
վէրտի աղարէթլէրիլէ : Ս է չիւնքի օ վաղիթէրտէ
ֆըրմանը իլէ ինկիլիզին ձէնկի փար խաի , լեռն կիւ
տի մասլէյիլէրինէ . վէ չօդ քէրրէ կիտիպ կէլմէքալ
օլուպ՝ պիր քէրրէ տէ ֆըրմանսայա տեօնաիւքտէ՝ փա
րէղ շէհրինէ եէթիլիպ՝ վէ օրատա խասթալանըպ
կօլտիւ , ալթմըլ եաղնտա . սէնէ : 1393 . պիտ . նոյ
եմլէր այլն 19 . գուրթուլմասըրնտան ծնպիր երլ կէշ
տիք :

տիրէն սօնդրա . վէ կեօմիւլտիւ պիւր միւրէլէֆ մէ-
զարա կէլէստիւն կրօնաւորլարին մանասթըրնտա . քի
շխմտիլէտէք օնտաստըր :

1) Է օնոն զէլճէսի մարիամ սուլղան տախի՝ Թէմիզ
փոք Էօմիւլտիւ երուսաղէմտէ կէլիլիպ՝ օրատա Էօլտիւ
սէն, 1405 . ալթմըշ պէշ եաշընտա . վէ կեօմիւլտիւ
մէզտրա՝ քի յակոբ քիլիսէսիւնին եանրնտա . Վէ՛զալէք
քէնտի գըզը տախի փիննա ատըր , Էօլտիւ օրատա :
Պոնլար Էօլտիւքտէ՝ փատիշահլըղըն նամը նիշանը
Հայլարտան գալգար . վէ հիւ պիւր շէյ գալմաուր փա-
տիշահլըղա միւլթաալ լիգ :

ԵԷՏԻՆՃԻ ՓԸՅ

ԵՎԸՐԸԼԸԳ՝ ՏԷՎՐԻ՝

Հայաբնի բառերն ալ փախաւոր :

ՊԵՐԻՓԵՐԻՍԻՍ ԵՆՈՒ ՈՒՆՉԸՊ՝
պուրայա կէլիպ՝ եէթիւտի , միլէթիմիդէ
սյաշ օլան պէօյիւկին վագթինէ , պագա-
րապ . չիւնքի թարիխ օնունլա տօղրու տեօնէր . վէ-
թէքէրլէք միսալի տէվրինի Էտէր : Ի միւս չիւնքի օ-
փայէ դալգաթը պիղտէն՝ օնուն Էտէրինէ՝ կաթուղիկոս-
լարըն վագթինի զիքը Էտիպ՝ օնունլա թարիխիմիդլին
Էտէրի վարմասընը ույտուրմադ . իւզըն իղ . պաղըրիզլէ-
րին վագթինի տախի ոլիլէ ալարադ :

Ս Է Լաքին Հէնիւզ իշիմիդէ պաշլըմատան Էյիլէլէ՝ ոլիւ
շէյ տույուրմադ . իսթէրիմ : Պիլիւշ օլասընըլ քի Հայ
միլէթին փատիլաՀըզը կիւլիկիատան գալգաթըր վա-
գթիթ՝ չօղալիլ իտի պէօյիւք Հայաստանտա քիւրտլիւ .
օնլարըն չօղու սթուրուր իտի մոկը տէտիքլէրի մէմլէ-
քէթաէ վէ վասպուրաւանտա . վէ տուրուրէրանտա , բա-
ղէշ սէմթինտէ վէ սասուն Էյալէթինտէ վէ տարոնտա .
բզնունիք դարաֆլարընտա , վէ աղձնիք թօփրաղընտա՝
միջագէտը տէտիքլէրի Էօլքէտէ , Էյիլէ քի քիւրտիս-
թան տէնիլտի օ սէմթլէր . Հէփիսինին տէ պաշգաձա
պէյլէրի օլարադ : Վէգալիք թիւրքլէրտէն վէ թիւրք
մէնլէրտէն չօղու Էյիլէլէ՝ Հայաստանա կէլիպ , վէ
քիւրտլէրի վէ զայրը միլէթլէրէ գարըշոպ՝ պէյլէք
սիւրէրլէրիտի : Ս Է թաթարլար ձինկիդ իւանտան
սօնղրա պաղտատը ալըպ իւրիւտիքլէրինտէ չօղ պէյլէք
պունլարըն Հիւքմի ալթընտա պէյլէք Էտէրլէրիտի ,
թալէնկթիմուր վագթինէտէք :

Պատգ. 1 : Իսկնձի՜ ընդորոս խաղաղութեան վաճի՜. Վէ
լէնէնէ՛մաբ պէտքըլէրէնէն զուգոր էնմէսի :

Չ. 1 = 2 :

Թեոդորոս իբրնձի՜, էլվէլէր սյօղոս էօլտիւքտէ (1378.)
տեօրտիւնձի սէնէ, սինստէ՜, ճնուն է-երինէ, կա- (պիէ.)

Թուղիկոս օլտու սիստէ. • կէրչի օ շէ՜Տիր վիթան օլմիլ
իսի, վի: լաքին կաթուղիկոսարսն դալսը օրատա •
կաթուղիկոսլար տախի ճնտա ուա՜ճաթլըդ. պուլմայըպ
էօթէտէ: պէրիտէ: տէտիրկին կէղէրլէրիտի. վի: լա-
զըմ՝ կէլաթքձէ: օրայա տեօնիւպ՝ ձեռնադրութի վի:
մի: ռանօրհնէք էտէրլէրիտի պիր էդ վազիթ :

Պու թէոդորոս կաթուղիկոսուն վազ թինտէ: զուհուր
էթմիլ իսի լէնէլթիմուք քի էօղպէք թաթարսարս
իտախիւա՜ճ սլտու սրմրդանտա, թիւքքձէ սէմեր-
դանտ. սէնէ 1366. պիէ. վի: ճնիրի երլտան սօնղրա
իլէրի կէլիւպ, չօգ. եէր ալտը. վի: ասարսլատահան տէմ-
թինտէ թէվիթ շէ՜Տիրնի զապգ. էախպ՝ օլստա տէվ-
չիրտի եէտիեիդ. պին ապէր. վի: պունլարլա կէլիւպ՝
տօգուդ երլ կէղէրէք, վի: էօթէյէ: պէրիյէ: կիտէրէք՝
սալտը տաքէրինի տաթէստանա, վի: պաղտատը ալտը
սէնէ. 1386. պիէ. վի: տեօնտիւ վասպուրահան մէմ-
լէրիթինէ :

Չօգ. էէրտէ: չօգ. պօզլունլուդ էթտիքտէն սօնղրա 1387.
կէլտի սիւնիք մէմլէքէթինէ, վի: էն էվիլէլ երնջակ պլլի
դալէսինի ալրպ՝ օրատա օլանլարրն ձիւմլէսինի տէ:
դրար. ճնտան սօնղրա չայաստանըն դայրը շէ՜Տիրէ
րինիտէ: ալրպ օրալարտա տախի էօլլէ: էթտի: չիւրիւ- (1389.)
տիւ կիթտի տուրուրէրան վիլայէթինէ տարուն սէմ- (պլլի.)
թինէ, վի: էադտը տեօրթ դարաֆրնը: Վաթի տախի
էօթէյէ: պէրիյէ: տաղըլլուպ չօգ. խիյանէթ էթտիլէր,
խուսուսա քէօլլէրտէ: Վէօլլէլ գարըրն պիրի օ մու-
սիպէթլէրտէ: պիր իլ էթտի. պու դարը գուրթու-
լայրմ՝ տէյի գրլլըձ գուլանրպ ալտը սէքիլ էաղնտա
օղլունու. վի: դալարիքէն՝ պաղտը կեօրաիւ քի տիւչ-
մանլար էէթիլտի տարնտան շալտը գալտը, վի: քէն
տիսինի զայիպ էթտի. վի: չիւրի կէլէրինէ: տիւչսէ՜ իլ
ֆիւնայա վարաձադ, վի: օղլու՝ տինինի զայ էտէձէք,
տեօնտիւ տիւլմանլար իւ զէրինէ, վի: պիր դաղըր գըր-
տը.

տը . ծնւոր չօղաւորդտա՝ օղւունա պաղըս՝ գըլըճը ի
լէ , Եօլաիւրաիւ օղւունու , վի իլգաթիլէ պիր Եիւքսէք
Եէրէ չըգըս՝ վի Եիւղիւնէ խաչ նիշանընը Էտիսպ , վի
քէնաիսիւնի աշաղա ալմըս՝ օրատա ճանընը լմէսլիմ
Էթաի :

1394 : Լիւրիւտիւ կիթաի սօնդրա լէնկլմիմուր բասէն աւմ
պիսի : Լմինս , վի շիրակա , վի վանանդա . վի գարս շէհրինի
աւտըդտան սօնդրա՝ պիր շէյ Էթաի : Պիր գարաֆա
այըրաը իւչ Եիւղ տաճիկ . վի պիր գարաֆա այըրաը
իւչ Եիւղ հայ : Լաթլիւրիւտիւ տէտի գուրա իլէ Էօլ-
աիւրմէք պու իքի պէօլիւկին պիրինի , վի լաթին շիմ-
տի պանա Էյի կէօրիւնտիւ քի սալթ խրիսթիանլարը
Էօլաիւրէյիմ՝ վի օպիրլէրինի ազատ Էալյիմ :

Պունու հայլար իշիթաիքլէրինատ , պիր աղըզտան տի-
աիլէր քի Եէկ տիր սիլզէ զայըրլար Էլէ Էաշամադ տան
իսէ՝ խրիսթիանլըդ աինինտի Էօլմէք . վի լաթին ծնւոր
տան իքիսի՝ հայ պէօլիւկիւնտէն այըրլըս կիրտիլէր
օպիր տէօլիւկէ : Պու իշի կէօրաիւքաի լէնկլմիմուր ,
Էմր Էթաի քի գըրսընլար օ պէօլիւկի : () զաման
պաշաորըս պաղըրմաղա օ իքի հայ քի պիլ խրիս-
թիանըզ . տէտի ծնւորա լէնկլմիմուր Էկէր սիլ խրիս-
թիանիսէնիլ , պու սիւրիւտէ իլինիլ նէ . Էօլլէ ալյիլ՝
սիլ ֆիւնա վի Էալանճի ատամլար սընըզ . սնուն իլին
զսյ Էթմէք լաղլմ աըր սիլի . պունու պէօլի տէյիս՝
Էմր Էթաի քի սալթ օ իքիսիլնի Էօլաիւրսիւնլէր , վի
օ պիրլէրինի սալթ վիւրսիւնլէր :

(1403 :) Պունլարտան դայի չօղ իլլէր Էթաիքաէն սօնդրա՝
(պծք :) կիրաի լէնկլմիմուր քի շիւք տաիա սէմլմինս , վի չօգ
շէհրլէր զապդ Էտիսպ՝ կէլաի գուշաթտը սիվաս շէհ-
րինի քի օրատա վար իաի Եիւղ իկիրմի պին ճան .
պունլար գարչը տուրտուգլարընտա՝ Եէվին Էթաի
լէնկլմիմուր , Էկէր շէհրի պանա վիքիրսէնիլ տէտի՝
սիլի գըլըճտան կէլիւմէմ : Էհրի աւտըդտա՝ հէր
նէ , գատար օրատա իկիա վար իսէ , Էսիր Էտիսպ , գէն
կինլէրինս : վի քիպարընա իւքէնճէ Էթաի . վի հէփ
շէյլէրինի աւտըդտան սօնդրա , պաղլաթտը պաշարը-
նը ալաղլարընա . վի լմէքլէրլէք կիպի Եուլարլայա-
րադ ալթարաը պէօլիւք չու գուրլարա , քի օրատա քէն
տի գաղարաը . դարըրաը սաշարընտան ալ գույ-
րուդունա պաղլաաըս՝ օլալարտա սիւրիւթաիւ . չօ-
լի

Ճուգլարը էլ այագ պաղլը պեօյիւք օվայա սէրտի-
րիսլ հարման կիպի աթլարա չրդնաթտը . օնուն իլին
օ եէր սե հողէր տէնիլտի , եանի գարա թօիրագլար :
11 է շէհրին տսքէրինի սաղ սաղ եէրէ կեօմնիւրտիւ .
չիւնքի եէմին էթտիմ տէտի քի սիզի դը լոճտան կէ-
չիրմէյիմ : 2) օգ ույուլլար պուլտու շէհիրտի . սիզ նէ
իլէ եարարսընդ տէյէրէք , ճիւմլէսինի տէ պօղ-
տուրտու . պէն քի սաղլարը եաշաթմաւորմ տէտի ,
սիզի նիլին եաշաթմաւը : 3) քաղ սօնդրա քիլիսէլէ-
րի . վէ թէմլէինստէն սեօքտիւ դըրգ մարտիրոսլարըն
դըրգ գուպպէլի քիլիսէսինի , քի օրայա կեօմիւլմիշ
իտի օնլարըն թէնի :

Պունտան սօնդրա իլլիրի կէլիպ գութտու եըտըրըմ
պայէզիտի , վէ տէմիր դաֆէսէ դօտու : 1) է օ սէմթ-
լէրի վուրուպ ալթմըշ պին էվ էսիր էթտի չօղու հայ ,
վէ խօրասան սէմթինէ եօլլատը : 2) էնտիսիտէ կօղ-
պէք վիլայէթինէ տեօնիւպ սէմէրդսնտա կիթտի , վէ
եօլաիւ . սէնէ . 1406 . պօն . օնուն եէրինէ կէլիպ փա-
(1406 :
(պօն :

տիշահ օլտու օլլու շահուիւ աւտը :

Պու լէնէթիմուր կէրչի պիր զալիմ վէ խային քիմնէ
իտի , վէ լաքին քիմքի իգաթէ էտէրսէ՝ օնա քեօ-
թիւլէք էթմէզիտի վէ պիր զարար վէրմէզիտի . սալթ
վէրկի ալըրիտի : Պու հէր նէրէյէ վարսու , վէ հանկը
շէհրի գուշաթաս , իւլ լէնէլիլ չատըր գուրարըսը ,
պէյաղ , դըրմըզը , վէ սիյահ . էվլէլ պէյաղ քի քէ-
րէմ էթմէք նիշանը իտի . էկէր շէհիրտէ օլտնլար իրա
տէլթլէրի իլէ քէնտիսինէ իդաթէ էտէրլէրսէ : Սօնդ-
րա դըրմըզը քի լաթէշ վէ դըլըճ նիշանը իտի . էն
սօնդունտա սիյահ , քի արթըգ քիւրէմ էտէճէք տէյիլ
իտի , կէրչի օնտան սօնդրա միւղի տախի օլտուլար :

Տէրէք քի պու լէնէթիմուր հաչան կիթտի քիւր
չայլնա եադըն աղունալար վիլայէթինէ , օրատա օլան
աղունաք տէտիքլէրի հայլարը սիւրտիւ կեօնտէրտի
գանտահարա . օնլար տախի օրատա տիւնլէրինի ազէր
ազէր պըրագըպ զալը մէզհէպէ ելթէնտիլէր .
դանտահար վիլայէթի տախի օնլարըն տալնա աղուն
տէնիլտի . պու շէյի խսպաթ էթմէք իլին տէրլէր քի
օնլար փիշիւրտիքլէրի էքմէկին իւզէրինէ խաչլարի պիր
նիշան դօքլար :

1) էքրուր տէրլէր քի հէր նէ դատար քիթապ պուլտու
իլ
Ա

խնէ լէնկ(թ)խմուր հայաստանտա վէ աճէմիս(թ)անտա
կե(թ)իւրիւս սէմէրգանտա, պիր գուլէյէ դօտու. վէ
էմր էլ(թ)տի ուգուպէ(թ)իւլէ՝ քի հիւ պիր քիմնէ օրա-
տան քի(թ)ապ չըգարուայա. էկէր պիր քիմնէ խ(թ)իւսէ
պիր շէյ օգուսագ, լէկէր կիրսին, պագ սրն, վէ (թ)էգւ-
չըդ սրն: Խ(թ)իւսէն պագ հայ (թ)արիխինտէ. 7. 1:

2: ԼՎԱԼԵԼԵԳ ԿԱՐԱԿԵՐ ԿԱՆՈՒՂԻԿՈՒՄՆ ՎԱԳԻՆԻ՝ ԿԵԼԵՆԾԻ
ԽԱԳԱՆԳԻՆԵ ՎԱՐԵՆԾԱ:

7. 2 = 5:

1395: Լէնկ(թ) լէնկ(թ)խմուր հայաստանտա իքէն՝ պէյին
պիրսէ: պիրիսին մէլիք էօմէր ատու՝ պիր դաչ խրիս(թ)իւսն
քիմնէլէրին իղվասը իլէ՝ դու(թ)տուրատու (թ)էոդորոս
կա(թ)ուղիկոսու, վէ էօլտիւրտիւ սնու. 18. սէնէ հայ-
րապետլիք է(թ)տիքտէն սօնդրա. վէ ծնտան դայրի՝ սն
ալ(թ)ք քիլի տախի էօլտիւրտիւ հայ պեոյիւքլէրինտէն.
վէ սօնդրա քէնտիսինիտէ՝ էօլտիւրտիւ մլաըր սուլ-
դանը:

1396: Վարապետ էվվէլէրի՝ քի բակիկ տէնիլլը իտի (թ)էոդո
պիրսէ: րոստան սօնդրա կա(թ)ուղիկոս օլտու հայլարա. 2.
սէնէ:

Դա ի(թ) տեօրտիւնձի՝ կարապետին էլլինէ կէչտի.
վէ դալտը. 4. սէնէ:

1402: Վարապետ իքինձի՝ դաւի(թ)տէն սօնդրա կա(թ)ուղիկոս
պիծա: օլտու. 7. սէնէ: Սունլարըն կիւնիւնտէ՝ չօգ մարտի-
րոսլար գուհուր է(թ)տի՝ կէրէք էվվէլ, կէրէք սօնդ-
րա. պագ հայ (թ)արիխինտէ. 7. 2:

() Վադի(թ)էրտէ (թ)էքրաը վէլվէլէ դօլիսու միլլէ(թ)
իլինտէ ունի(թ)օւլար սէպէպինտէն. չիւնքի ծնլար
հայլարըն հէփ ատէ(թ)լէրինի վէ խորհուրդլարընը պօշ
պիր շէյ սապարապ՝ էլէնի ատէ(թ)լէր չըգարմիլլէրիտի,
նիձէքի Էապմլլըդ հայ (թ)արիխինտէ. 6. 40: Սիր
նամտար վարդապետ վարիտի օ վաման՝ ատը սարգիս.
չօգ ձահա է(թ)տի պու պուլանըդլըղը տուրուլ(թ)մաղա.
վէ չարէսինի պուլամասըդտա՝ շէքիլտի պիր Էանա,
վէ կի(թ)տի սաքին օլտու քաջրէրուհի սէմ(թ)ինտէ սու.
խարա մանաս(թ)ըրընտա:

() Կիւնլէրտէ շէօհրէ(թ) պուլմիլ իտի յովհաննէս
որոանեյի վարդապետ կախիկ տէտիքլէրի քի սաքին
օլտըր

օլուր իաի ստաթե վանքընտա , վի քարոզլար տիւ-
գէր իաի . պու է վիկրինտէն ունիթօւլարա սահաս
չոգար . վի լաքին պագար կեօրաիւ քի ունիթօւլար
քէնտի շայիրոլէրինի վի սարգիս վարդապետին շայ-
իրտէրինի թէքրար միլտել էթաիւլէր , վի թէքրար
ձեռնադրուի վերաիւլէր , ճելարտան կերի տուրտու ,
հէմ քէնտի վի հէմ զայրը վարդապետէր , վի ճե-
մատթ տաիւի . վի լաքին ունիթօւլար օ պատար գա-
պարթար իշի քի հայլար պէլէրէ տիւլիւալ՝ ճելարըն
հագգընտան կելտիւլէր :

() կիւնլէրտէ յոլհան որոտնեյի էօլտիւքտէ , գրի- (1388)
դոր տաթեւացի քի ճնուն շայիրտի իաի , օ տաիւի դարը (պէ-
տուրտու ունիթօւլարա . քէպալիք սարգիս վարդա-
պետ տէ էօլտիւքտէ՝ ճնուն եւրինէ գրիգոր իւլաթեցի
կէշիպ՝ չալըշտը սեօնտիւրմէ կէ ունիթօւլարըն աթէ-
շինի . վի քէնտիսիտէ զայրէթլէնիպ՝ այսմաուրք քի
թապընը թէմամլատը , վի մարաիրոտուղա համէս է-
աիպ՝ միւրաորնա երաի . վի թուլմա մեծօրեցի տաիւի
պու իշէ չալըշտը . պունձիւլէյին առաքել վարդապետ
սիւնիք եպիսկոպոսու . վի զայրըլարը տաիւի . պագ
հայ թարիխինտէ . 7 . 3 . Պունլար հէնիւզ տաղ իքն
էօլտիւ իրինձի կարապետ կաթուղիկոս սիս շի-հրինտէ .

7 . սէնէ կաթուղիկոսալդէ էթտիքտէն սօնդրա :

() ակոր իւշիւնձի՝ կարապետ կաթուղիկոս էօլտիւք- 1409
տէ՝ կիւլիկիս պէյի էմրիլէ կէտի ճնուն եւրինէ . վի պծը
լաքին սիստէ օլանլար իքի երլտան սօնդրա՝ ճնա զէ

հիւլէյիպ էօլտիւրաիւլէր :

() րիգոր սէքիզինձի՝ հայան կիւրիւլէիւ գօլտու սիւ- 1411
տէ կաթուղիկոսալդէ իլին՝ քէնտիսի գալտը օ ման պէ-
սըպը . վի դարըն տուրանլարը՝ պէյին դուվիթիլէ
ալթ էթաի . վի լաքին սիս քիւրսիսի ըահսթարզ
օլարադ՝ կիթալիքձէ գրվամբնտան չոգար . պու սէ-
պէպտէն սիստէ օլանլար եէտի սէնէտէն սօնդրա ճնու
սիւրաիւլէր պիր դալէյէ . քի սրատա էօլտիւ :

() րոս՝ արարատ մէմլէթէթինտէն՝ երուսաղէմ ա- 1418
ռաջնադրու՝ սիսէ կէլիպ նիգամ՝ վերմէյի իլին՝ հէփիսի պէ-
նին իրատէթիլէ կաթուղիկոս օլտու . վի օ քիւրսիյի
պիր էզ նիգամլարպ՝ տիւզտիւ .

() րու կաթուղիկոսալարըն վագթինտէ թէքրար պուրան
տը հայաստան վի ալթը իւսթիւնէ կէտի . զերէ պիր

դարաժատան միտքը սուղացանք . օ պիր դարաժատան եռուսու՛թ՝ սասուն պէյի . պիր դարաժատան ամիր էղդին՝ ոստան պէյի , օ պիր դարաժատան միտան շահ՝ Թէվրիզ պէյի՝ լէնկթիմաւրուն օղլու . պիր դարաժատան շահ՝ ռուխ՝ ծնուն պէյիք օղլու . քի պէյիք խանխախ խօրասանտա , վէ օ պիր դարաժատան զայրը պէյլէր պիր պիրլէրինէ զրօտ օլուպ . վէ հայաստան հայնտէ ճէնք էտիպ՝ պէրպատ էթտիլէր տիւնէայը :

Պունըսըն իսինտէն եռուսու՛թ պէյ իլիթաի ալտը պտղատաւը . վէ իսքէնտէր առլը օղլունու պէյ գօտու օրայա . վէ քէնտիտիտէ բաղբէնտէ կէլէթիլէր պէյլէր օթուրտու վաղարշակերտ շէհրինտէ , Թիւրքճէ ալտը կէրտ . ծնտան կէլտի տայք մէմլէքէթինէ վէ ալտը ախրապայր . վէ օրալարտա չօգ աստամ գըրտը :

1420 : Պալ եռուսու՛թ էօլտիքտէ՝ օղլու իսքէնտէր՝ քէնտի եւ պիլթ . պարտաշընը՝ ասոր շահմահմուտ՝ պաղտատտա օթուրտուպ՝ կէլտի հայաստանա . վէ ճիւնքի օրայա կէլթիլտի շահաւախ խօրատան խանը՝ ծնունլա ճէնք էտիպ բաղբէնտէ օթտընտա՝ եկնկիլտի վէ գալտը : Ալէրի տեծնտիքտէ շահուխ՝ իսքէնտէրին օ պիր դարտաշընը՝ ասոր ճիհանշահ՝ ծնա զրօտ օլմաղ իլին պէյ էթտի ասորպատականա վէ հայտատանտ : Պալ տախի պէյ օլտուղու կիպի՝ պաշտաւը իսքէնտէրիլէ վէ զայրը պէյլէրիլէ ճէնք էթմէ կէ հայաստան սէմթիլէրինտէ , Թա քի էօլտիլ իսքէնտէր քէնտի օղլու գապատըն էլինտէն : Պալ ճիհանշահըն տէվլէթի տէնիլտի գարա գօլունլու : Ալճէ քի տիտրպէքիրտէ օլան ճիհանկիր պէյին տէվլէթի ագգօլունլու տէնտի : Ալ է օ զոման լարտա պունլար իտի ճիւմլէտինտէն նամլը :

Պունլար վէ զայրըլարը՝ տախի օն էրլ շէտիա ճէնք էթմէ կիլլէ՝ գըթըղա սէպէպ օլտուլար : () գատար քի՝ հալգ հիչ պիր շէյ պուլամայըպ պիրիպիրինի եէտիլէր . վէ չօղու տախի վիլայէթի պրորազըպ՝ զայրը եէրէ գալտը . պաղ հայ Թարիխինտէ . 7 . 4 . 5 : Պէօլլէ վտղիլթի էօլտիլ պօղոս կաթուղիկոս . 12 . սէնէ կաթուղիկոսլըգ էթտիքտէն սօնդրա :

1430 : Պատանդին պէյինճի՝ վահկայ շէհրինտէն կաթուղիկոս օլտու սիտէ՝ պօղտուն եէրինէ : Պունուն կիւնիւնտէ օլտու ֆիտրէնպա սիւալոսու . քի օրատա պիրլէք էթտիլէր ռումլար վէ հայլար լատիլէր իլէ . վէ

ընն սրասընա կիրմէտի . կէրջի աառ օնլարըն սըրասը,
նա եազըլտը :

1440 : **Գ**րիգոր տօգուպունճի՝ մուսաբեկէնց տէտիքէրի կա
պձ[ձ] : Եւղիկոս օլտու սիստէ : Սէ չիւնքի աղ իտի օրասա
եպիսկոպոս , վէ ջիւրսի տէ շեօհրէ[թինստէն տիւղմիշ
խաի , փիւղ հալ պէշ եպիսկոպոս ձեռնադրէլ է[թտի՝
պէշիտէ : լայըղ օլմայան քիմսէլէր : Ս[ձ] իշի պէյէնմէ-
տի կիւլիկիա սէմ[թլէրինստէ օլան աեօր[թ եպիսկո-
պոս . վէ եէքտիլ օլարագ եաղաըլար հայաստանտա
օլան եպիսկոպոսլարա վէ վարդապետէրէ , վէ տույ-
ուլաուլար քի պու քիւրսինին իշի ֆէնայա վարքեօր .
էկէր [ձ]գէ պիր չարէ : է[թմէգսէնիդ ըիւսպայ օլուլուղ
զայըլ միլլէ[թլէր եօկիւնտէ :

Սու հապէրտէն օյանըղ միլլէ[թին առաջնորդլարը ,
վէ պիրի պիրլէրինն : մէք[թուղ եաղմաղլա եէքտիլ վէ
եէքճիհէ[թ օլուսլ՝ սեօղ է[թտիլէր քի սիս քիւրսինին
պըրագըլ՝ պիր զայըրտընը եէնի կա[թուղիկոս զօսուն-
լար էջմիածինտէ : ետիտա օ մուսաբեկէնց զրիգորու
էջմիածինն : կէ[թիւրիսլ՝ օրայա զալտըրսընլար սիստէն
քիւրսիլի : Սուսուն իշին եաղաըլար օնա քի պուլուր-
տուն կէլինն էջմիածինն :

1441 : **Տ**իյնէմէտիքտէ գրիգոր՝ հայաստանտա օլան առաջ-
պ[ձ] : նորդլար իս[թէտիլէր պու իշ իլին պէօյիք սինադոս
է[թմէք . վէ լահա[թլղլա իշի պաշա չըգարալմտէյի՝
մաստէի տույուրտուլար ըլվան պէյինն՝ ատը եա-
գուսլ : Սունլարըն հէփիսինն : աղըղ օլտու զաքարիա
եպիսկոպոս հաւույ[թաու տէնիլէն մանաս[թրըն տ-
ռաջնորդու : իշի պէյլէ տիւղիւսլ՝ սինադոս դուրտու-
լար փաղարչապետա՝ էջմիածին քիլիսէսինտէ եպիս-
կոպոսլար , վարդապետէր , վանահայրլար , կրանաւար-
լար , վէ քահանալար , աղուն կա[թուղիկոսու աաիսի
օնտա , հէփ հէփ եէտի եիւղ քիշի . վէ պունլարտան
զայրի աշխարհական պէօյիքլէրիտէ : Նօգ եպիսկո-
պոսլար վէ վարդապետէրտէ քի կէլլէմէտիլէր սինա-
դոսա , եաղաըլար քի սինադոսուն է[թտիկինն՝ պիղտէ
դապուլ էտէրիդ :

Սու սինադոսաա ձիւմլէնին իրատէ[թիլլէ վէ հէրքէ-
սին պէյինմէսիլլէ կա[թուղիկոս օլտու կիրակոս վարդա-
պետ՝ քաջբերունի էյալլէ[թինտէն , խառաբաստ քեօյ-
իւնտէն , քի օ[թուղիքի եըլ խոր վիրապ տէտիքլէրի
մա :

մանասթըրտա սաքին օլմանդիլէ փիրապէցի տէնիլտի . պիր ալլասպէ կեօնիւլլիւ եամվալ քիմնէ , սեօզի տիւղէին , վէ ամիլի փաք , սպըլլը վէ նը քիթասպարա էյի վուգուլի թասսիլէ կթմիլէ : Պեօյլէ օլմադ իլէ հայ կաթուղիկոսլըգ քիւրսիսի էջմիածինէ : դօնուլտու , վէ լուսաւորիչին նը աջը օրատա . վէ սիս դալտը քէնտի դավըրընտա . սէնէ : 1441 . սիլ :

Վիրահոս կաթուղիկոս օլտուղու կիպի՝ օրհնուլի նա մուկը եադտը հէր եէրէ , հէփսինի նգուլթաան չէօզմէքլէ , քիմքի պաղլանմիլ իտի սիստէ օլաւ կաթուղիկոսլարտան . վէ կաթուղիկոսլարա օրհնուլի եադտը , կէրէք սիստէ օլանա վէ կէրէք աղթամարտա օթուրա նա : Քէնտիսիտէ պաղլատը նիղամա դօմաղա կաթուղիկոսլարաւնը էվլէլլի գարզընա . մանասթըրտար տիւղտի . վէ քիլիսէլէրի եէնիլէտի . վէ չօզ չալըշտը քի առաջնորդլար էյի վարսընլար , վէ միլլէթ տաիսի րահաթ կթսին :

Իքի եըլտան սօնդրոս մարկոս աալը պիր եպիսկոպոս՝ 1443 : քի սինադոս վապթինտէ կիւրճիսթանտա իտի վաղաւ շասպատա կէլիս կաթուղիկոսլուղուն էջմիածինէ , կէլտիկինի կեօրտիւքտէ շաշտը . վէ պիր գալ վէլլէլլէճի քիմնէլէր իլէ սեօյլէշիպ , վէ օնլարտան տիւրթիւլիւպ հասէտիլէ աօլտու . պուլտու քէնտիսինէ ույղուն կըօ նաւորուն պիրինի նծատուր աալը , վէ օնունյա պիր օլուպ իրիսիտէ պաշլատար կիրակոսուն կաթուղիկոսլըդընը եէրմէկէ . օ էվլէլլ աղթամարլը իտի տէտիլէր՝ վէ չօպտան նգուլթ իլէ պաղլը տըր , օնտան էջմիածինէ կաթուղիկոս օլամադ . պունտան դայրի կէրէկ իտի քի օ էն էվլէլլ կաթուղիկոսլարտան եպիսկոպոս օլայ իտի , վէ օնտան սօնյրա կաթուղիկոս :

Պունլարա ույտու կիրահոս աալը վարդապէտին պիրիսի , վէ պիր տէ գաբրիէլ աալը եպիսկոպոս . վէ համաղասպ երեան եպիսկոպոսու . սրունլար քեաղատ եաղաւըրը զաքսրիս եպիսկոպոսա հաւուցթիառ մանասթըրըն առաջնորդունա . վէ օնու տաիսի՝ դօլայճա դարափլարընա ալտըլար . վէրէ օ եպիսկոպոս տէ կիւճէնմիլ իտի կիրահոս կաթուղիկոսա , չիւնքի քէնտիսի իսթիլ իտի կաթուղիկոս օլմադ , վէ պեօյլէ օլտուղուն իլին՝ հաղգ էթմէլլ իտի օնտան :

Պունլար սեօղի պիր էտիս՝ սըղլէթիլէ տալիթ էթ տիլէր եպիսկոպոսլարը , վարդապետլէրի վէ քահանալարը , վէ մախաուսէն գրիգոր վարդապետի՝ քի մակու էյալէթին եպիսկոպոսի իտի : Պունլարը՝ տախի քէն տիլէրինէ ալտուրուպ՝ օլտուլար օթուզ քիլի : վէ սիւրիւիլէ կիթ տիլէր էջմիածինէ , քի էհաիրսինլէր կիւրակոս վարդապետի կաթուղիկոսլըդ . մանսրայրնտան : Պունու տուլտուղու կիսլի կիրակոս՝ էվէթլէտի գալտը , վէ պիր էվէ կիրիպ սադլանսար :

1) է լաքին օնլար օնու պուլուպ կեթթիւրտիւլէր եադուպ պէյին գարչըսընա՝ քի օնուն էմրիիլէ կաթուղիկոս էթմիլլէրիտի կիրակոսու . վէ օնու շէքվա էտէրէք տէտիլէր , արատըգ պուլուգ՝ քի պու տաւա՝ վարդիա օլմամիլ , վէ խրիսթիան տէյիլիմիլ , պիւյիճի վէ տինիւմիդէ գալչըս պիր քիմնէ տիր . էկէր իսթէրսէնիդ պունուն կաթուղիկոս օլմասընը՝ կէրէք տիր քի պունու էէնիտին վարդիա էտէլիմ , վէ էէնիտէն կաթուղիկոսլըդ . վէրէլիմ :

Պէյ տէ տեօնտիւ տէտի զաքարիա եպիսկոպոսու . մէն տէյիլլի իտին պունու կաթուղիկոս էտին . շիմտի նէ՞ օլտու սանա քի իսթէյօրսուն պունու էէնիտին կաթուղիկոս էթմէք : () տըարիա եպիսկոպոս ինքեար էտէրէք հալա տէտի , պէն էթմէտիմ , քէնտի տաւալլարը էթտի : () րատա պիր կրօնաւոր պուլունտու կաթուղիկոսուն գարաֆընտան վէ պիր ուշապ . պունլար պիր աղըզտան հոյգըրարադ տէտիլէր , պունլար եալան սեօյլէր , վէ հագգա գարչը իլ դութար : Պուն սեօզ հէնիլ աղըզլարընտա իքէն՝ վարդապետլէրտէն պիրի՝ ատր ստեփաննոս՝ քի պիլէ իտի զաքարիա վարդապետիլէ՝ օտիվանտա պիր սիլլէ վուրտու ուշաղըն աղըրնա : Պունու կեօրտիւքտէ պէյ՝ տարըլար , վէ հէփիսինիտէ տիվանտան գօլտու :

Պէօյլէ օլտուգտա՝ զաքարիա վարդապետ օ ճիւմհուրի էջմիածինէ : Եօլլայըպ՝ քէնտի կիրտի պէյին եանընա . վէ օնա չօգ . շէյ սունմաղ իլէ ֆիւրման ալտը՝ պիր դայըրսընը կաթուղիկոս էթմէկէ . վէ ֆիլհալ էջմիածինէ կէլիպ կեօսթէրտի հէփիսինէ պէյին էմրինի . օնլար տախի պիր օլուպ չաիրճապ . կաթուղիկոս էթտիլէր մակու էյալէթին եպիսկոպոսու օլան գրիգոր վարդապետի . վէ հէր քէս տաղըլլայ կիթտի էէրինէ :
Կիթ .

Երկրորդ կիրակոս կաթողիկոս տախի պիր կիզլիճ, եւրե. օնտան վարար կիրտի պիր մանասթըրա, վէ հօլիւնճ, դատար օրատու օթուրտու. պունուն կաթուղիկոսըզը սոյրըտը իքի սէնէ. վէ լաքին նէլէ՛քի սաղ իտի՛ պաղի եւրտէ, ասընը քիլիսէտէ զիքը էտէրլէր ի տի՛ գրիգորուն տաը իլէ պէրապէր :

Պու պէօյլէ օլտուգտա՝ աղթամարտա օլանլար՝ քի միւդի օլմիլէր իտի էջմիածինէ, կէրի չէքիլիպ՝ կէնէ՛քէնտի պաշարընա օլտուլար. պիզ տէտիլէր էջմիաճին մուհապպէթի իլին, վէ օնուն շէօհթէթի իլին՝ պիր օլտուգ. ամմա չլանքի սիզ օ կաթուղիկոսու պըրադտընը, քի պիզլէր վէ սիզլէր դապուլ էթմիլ իտի, չիմտէն սօնգըա ալթըգ պիրլէք օլմազ պիզտի. վէ պէօյլէճինէ՛ աղթամար քիւրսիսի թէքըար պըրադտըն էջմիածինի, վէ չիմտիլէտէք էօյլէճէ՛ գալտը :

Եւմուլըր իտի քի սիս տախի պիր օլա էջմիածինիլէ. վէ լաքին պու կիւրիւլթիւ գօթտուգտա՝ օ իւմիտ տէ պէրգարաֆ օլտու : Եւ պու սէպէպտիւն օ կիւնլէրտէ՛ գրիգոր մուսաթէ կէնէ՛ք Եւթիւքտէ, կարապէտ վարդապէտ աաղը պիրի քի կիրակոս կաթուղիկոսաաա էպիսկոպոս օլմիլ իտի՛ կիւրիկիսաաա օթուրտան պէյի էլիլիլէ կաթուղիկոս օլտու սիստէ. վէ սէօզ վէրաի քի սիս քիւրսիսի երլտան երլա մըսըր սուլթանընա իւզ էիւզ զուռուլ էտա էլլէլէ. վէ օ պօրճ գալտը օրատու. վէ հալուն օսմանը սիսի ալտը՝ օնլար ալմաղա պաշարար. պու օ պօրճ տուր քի քէլի՛ ազլէսի տէնիլ :

() Կարապէտ վարդապէտտէ՛ քի սիստէ՛ օթուրտու, իքի երլտան սօնգըա էօլտիւ. վէ օնուն եւրինէ՛ կէլտի ստէփաննոս վարդապէտ. պու չօգ չալըտըր էջմիածին կաթուղիկոսըզընը պապալ էթմէ կէ. վէ չիւնքի պիր չէյ էտէմէտիլէ՛ վազ կէլտի : Եւ պու տախի էօլտիւքտէ՛ զայրըլարը օթուրտու սիստէ՛, վէ չիմտիլէտէք օթուրույօրլար. նիճէ՛ քի պիր պիրի աբաընճա էաղմըլըզ սիս կաթուղիկոսալարն սըրապընտա :

Պու վազիթլէրտէ՛ օսմանը փատիլաճը ֆաթիհ սուլ - (1453)
դան մէհէմմէտ՝ ալտը ստանպօլու ռումլարըն էլին - (27)
տէն, սէնէ՛ 1453. 27 : Պու սուլթան պուրսաաա պուլունտուգճա չօգ մուհապպէթ կէօթթէրիլ իտի հայլարա, վէ սնլարըն առաջնորդունա՝ աաղը յովակիմ. վէ ստանպօլու ալտըգտան սօնգըա չաղըրտը օնու

բայա սիր գալ շանլը Էվլէրիլէ . Էնկիւրիտէն տէ կէ-
թիրսի տէօրթ Էվ . սիր Էղ Հայլար սախի դարաման
սէմթինտէն , վէ Էէրլէշտիրսի սամսթիատա . զայրը
Էէրլէրտէն սախի չօգ . Հայ կէթիրիպ' Էսթէյէ պէրլյէ
գօնտուրտու . իսթէրսէն պագ . սամանլը տէվլէթինի
նագլ Էտէն քիւլիւրէք քիթապլըն . 105 . քէադատըն-
տա : Սօնդրա յովսկիմ Էպիսկոպոսու պաղրիդ Էթտի .
քի գատըր օլտուն պուլուրմադա՝ ուռմէլինաթ , վէ անա-
տօլուտա օլտն Հայլարա : Ը իմսի կէլէլիմ կաթուղի-
կոսլարըն Հիքէսյէսինի նագլ Էթմէկէ :

4 () նաւն՝ գրէգոր Էսթուղիկոսուն Վաթի՝ Իբինձի
սարգիսէ Վարլեմա :

Ճ . 9 = 10 :

1443 :

պղջ :

Գրիգոր օնունձի՝ մոսկոնէյի տէտիպլէրի՝ կիրակո-
սուն Էէրինէ կաթուղիկոս օլուպ՝ զայրէթ Էթ-
տի պիթիւրմէկէ . օ Էափուլարը քի պաշլամիշ իտի կիրա-
կոս կաթուղիկոս : Պու գրիգոր կաթուղիկոս չօգ տար-
լըդա տիւշտիւ գապիպլէրին դօրունտան՝ աղրը վէրկի
վէրմէկիլէ օնլարա . օ գատար քի դագէթ կէթիւրմէ-
տիկինտէն վէ Էալընըզ Վէքէմէտիկինտէն՝ Էարտրմձի
ալտը քէնտիսինէ վարդապէտլէրտէն արիսասկէս սա-
լը պիրինի , վէ օնու Էջմիածին Էպիսկոպոսու Էախպ ,
վէ քէնտիսինէ վէքիլ վէ Իբինձի կաթուղիկոս գօյուպ՝
օնա թէսլիմ Էթտի կաթուղիկոսլըղըն սըշարքի գայը-
րաճադ իչլէրինի . վէ Էմր Էթտի քի քէնտի Էօլիւրսէ՝
օնու Էթսինլէր կաթուղիկոս . վէ օնա աթուակալ
տէյի տա վէրտի :

Պու չէյ պիր Էէնի տաթթ օլտու , վէ տէպէպ օլտու՝
կաթուղիկոս տալարընըն գարիշմուրիշ օլմասընա , վէ
թարիլիլէրի ալթիւսթ Էթմէկէ . իսթսուսաքի Էվլիւ-
տէն պէրի սալթ կաթուղիկոսլարա՝ աթուակալ տէր-
լէրիտի . լարին պէօյլէ օլտու գտա՝ վէ պու միսիլ լի
քիմսէլլը չօղալտըր գտա՝ պաշլատը Հէր պիրի աթուա-
կալ տարիլէ կաթուղիկոսլըգ սիւրմէկէ , վէ կաթուղի-
կոս կիպի կոնտակլարա իմլա գօնադա , վէ Էմր չըգար-
մադա , վէ պէյլլէր Էլլիլի կաթուղիկոսու աղլ Էթմէ-
կէ , վէ կաթուղիկոս քիւրսիսինի գափմադա . նիձէ քի
չօղու Էթտի :

Վ Է, օնլարըն Էվլէլ քիտի սու աթուտակէս աթուտակալ 1460 :
 օլտու , քի գրիգոր կաթուղիկոս իլէ դաւղա Էտիպ' իս ԶԹ
 թէտի օնու աղ Է թտիլմէք , օնուն սնտէրիգինճի սե-
 նէսինտէ , վի քէնտի պաշլը պաշընա կաթուղիկոս օլ-
 մադ : Պու իշէք պէօլէ օլտուգտա Էջմիածինտէ , վար
 դասէտին պիրի սարգիս ատլը 'նք լուսաւորիչին աջը-
 'նը Էջմիածինտէն չալտը . վէ աղիմ' փէշքէշլէրիլէ կիթ-
 տի թէվլիզլէ' դէրէ օրատա օթուրուր իտի իսրէնտէ-
 լին դարտաշը ճիհանշահ , քի օնուն Էմրիլիլէ ալա կա-
 թուղիկոսլուղու :

() տըարիա' աղթամար կաթուղիկոսու' հայան իշիթ 1461 :
 տի քի աթուտակէս կաթուղիկոս օլմադ իսթէք . վի ԶԹ :
 սարգիս վարդապետ տաթի կաթուղիկոսլուգ իշին կիթ-
 միշ թէվլիզլէ , չալիլմադ քէնտի տէ վարտը օրայա ,
 վէ սարգիս հէնիզ իշինի կեօրմէտէն' աղիմ' փէշքէշ-
 լէք չէքիպ ճիհանշահ' տիլէտի օնտան քի քէնտիսի-
 նէ վէրսին Էջմիածին հիւրմիլի , վէ ալէսսէվլիլէ հէփ
 հայ կաթուղիկոսլուղունը : Վլտի ճիհանշահըն հուղու-
 լունա սարգիս վարդապետ տէ փէշքէշլէրիլէ , վի օ
 տաթի տիլէտի օ շէյի : Վ Է լաքին ճիհանշահ չիւնքի
 պէյէնմիլիտի զաքարիա կաթուղիկոսու , Էմր Էթտի
 քի Էվլէլ զաքարիա օլտուն կաթուղիկոս , վի օծնղուս
 սարղիս , վի 'նք աջը սարգիտէն ալըպ զաքարիա կա-
 թուղիկոսա թէսլիմ' Էթտի , վի ալայիլէ օնու Էջմիա-
 ծինէ Էօլլատը :

Պու զաքարիա Էջմիածինէ Էէթիշէքտէ' գօլտու օրա-
 տան աթուտակէս վի գրիգորու , վէ քէնտի օլտու կա-
 թուղիկոս հէփ հայ միլլէթինէ , աղթամար կաթուղի-
 կոսլըղ տաթի քէնտի Էլինտէ օլարադ . վէ պիր գալ
 կիւնտէն սօնղրա սարգիս վարդապետի Էջմիածին Է-
 պիսկոպոսու Էթտի վէ քէնտիսինէ վէքիլ' աթուտակալ
 նամրտա . նիճէ քի գրիգոր Էթտի աթուտակէս :

Պիր Էրլտան սօնղրա գրիգոր մսկոնէցի վի աթուտա 1462 :
 կէս' սեօլի պիրէտիպ աղէ' տէվլիրտիլէր հայլարտան ԶԹ :
 վի կիթտիլէր ճիհանշահըն օղլունա հասան ալի իտ-
 նա' քի նոսիջունտա օթուրուր իտի , վէ զաքարիա կա-
 թուղիկոստան շէքվա Էտիպ' սեօլ վլարտիլէր քի Էրլ-
 տան Էրլա թէմամ' ճա վէրսինլէր կաթուղիկոս վէրկի-
 սինի , Էկէր հայ կաթուղիկոսլըղունը քէնտիլէրինէ
 տեօնտիլըրսէ :

() տախի պու սեօղի դապուլ էտիսյ՝ էվիլէլճէ հապեր
էօլլատը զաքարիա կաթուղիկոսա , վէ միւսպալէղէ շէյ
իսթէտի ծնտան . եօխսա ազլ օլտուսուն տէտի՝ ման
սըպլնտան : Պապտը կեօրտիւ դաքարիա քի սաշա չը-
գամաղ՝ ալտը Դը լուսաւորիչին աջընը՝ վէ չըգտը կիթ-
տի աղթամարա . վէ ծնտու էօլտիւ : Պուսուն կաթու-
ղիկոսըղը էջմիածին կաթուղիկոսալարըն սըրուսընտա
պիր սէնէ սայր լըր :

1462 : Լ՝ ըրիստակէս իքինճի զաքարիա կաթուղիկոս կիթտիք-
ջժա : ալտը կաթուղիկոսըղը գըրիգոր իլէ պիլէ . վէ լա-
քին դըրգուր չօգ եաշամսյըպ կեօլտիւ , վէ տեօրթ
Երլսան սօնդրա սըրիստուկէս տէ էօլտիւ :

1466 : Սարգիս իքինճի էջմիածին միաբանլարընտան՝ օ քի
ջժէ : զաքարիա իլէ կէլտի էջմիածինէ , ալրիստակէս էօլտիւք-
տէ ծնուն Եէրինէ կէչիսյ՝ կաթուղիկոս օլտու . վէ քէն-
տիսինէ վէքիլ էթտի աթուակալ ատըիլէ՝ վարդապե-
տին պիլքինի յովհաննիսնաւ : Պու սարգիս կաթուղի-
կոս չիւնքի սէպէպ օլտու Դը լուսաւորիչին աջընը էջ-
միածինտէն չըգարմաղա , չօգ չալըշտը մու Էլէ կէ-
թիլմէ կէ . էն սօնդրանտա վթանէս ստըր պիր Եպիս-
կոպոսուն էլիլէ՝ աղթամարտան կէթիլթտի էջմիա-

1477 : Ծինէ , սէնէ 1477 . ջիգ . քէնտիսիտէ . 24 . սէնէ կա-
ջիգ : Թուղիկոսըգ սիւրտիւքտէն սօնդրա՝ էօլտիւ :

() կիւնլէրալ գուհուրա կէլտի կիրակոս վարդապետ
Եզնկացի տէտիքլէրի Էրղինէան շէհրինտէն . օ քի
արեւելք շարականը սեօյլէտի . պու պիր ազիղ քիմսէ-
իտի , վէ իլմէ չօգ հալիսի օլմալիլէ պիր Էզ շէյլէր
Եոսպտը , վէ Եւագր տէտիքլէրի ճգնաւորուն հարիւրա-
ւորք աալը քիթապըն Թէֆսիրինի Եափտը . պունուն
քիթապը ոսկէփորիկ տէնիլի (Եանի ալթըն մատէ-
նի) : Պունուն վազթինտի իտի՝ սոլիր տօլվաթ տէ-
տիքլէրի ամասիալը մէհուր հայ հէքիմ՝ քի պիր սեօյ-
իւճէք հէքիմ՝ քիթապը տիւղտիւ իւշ ճիլտ օլտրապ :

5 : Իւնիւնճի արխարաբէն իւնիւնիւնաւն լապիտի՝ առաքելէ
վարընճա :

Շ. 10 = 12 :

Լրիստակէն իւնիւնճի՝ իբրինճի սարգիսէօլտիւքտէ, 1420 :
■ օնուն եւրինէ, կէչիպ կաթուղիկոս օլտու . 8 . 21թ. :
սէնէ :

Ըադէոս արիստակէսին վէքիլի՝ օ կօլտիւքտէ՝ օնուն
եւրինէ կէչիպ օթուրտու . 5 . սէնէ :

Եղիլէ իբրինճի՝ թադէոստան սօնղրա կաթուղիկոս
օլտու . 12 . սէնէ :

Սաքարիա իւնիւնճի՝ եղիլիսին եւրինէ կէչիպ օթուր
տու . 5 . սէնէ :

Կարգիս իւնիւնճի՝ զաքարիատան սօնղրա օթուրտու .
16 . սէնէ :

Ղրիգոր օնպիրինճի՝ սարգիսին եւրինէ, կաթուղիկոս
օլտու . 5 . սէնէ :

Ստեփաննոս պէշինճի՝ սալմաստ շէհրինտէն՝ կորճայք 1541 :
մէմէշէթի թինտէն՝ գրիպ որտան սօնղրա կաթուղիկոս օլ- 27 :
տու . վէ չիւնքի պու ստանպօլտա պէօյիւմիշ իտի՝ ստան
պօլլու տէնիլալի : Արունն կիւնիւնտէ վէ էփլէլտէն
տախի աճէմ վէ սամանլը պիր պիրլէրիլիլէ ճէնքէ թմէ կ-
լիլէ վիլրան էթտիլէր հայաստանը , վէ օ վապիլթ հայ-
լարտան չօգ. քիմնէ մարտիրոս օլտու . պապ. հայ թարի-
խինտէ զ. 10 : Ալեօյլէ օլտու գտա ստեփաննոս կաթու-
ղիկոս դապէթ կէթիլէմէյիպ՝ չրգ. մապ. իսթէտի հայ-
աստանտան . օնուն իլին ալթընճի սէնէսինտէ քէնտի
եւրինէ վէքիլ զօտու՝ աթոռակալ տէյի սիլասլը մի-
քայէլ վարդապետի . վէ կաթուղիկոսլըղը օնա թէս-
լիմ էտիպ չրգտը կիթտի ստանպօլա . օնտան կիթտի
հառմայա . վէ օրատա սրբապան փալիտան իբրում վէ
րաղպէթ կեօրտիւ . վէ սօնղրա էօթէյի պէրիյի կէղէ-
րէք տեօնտիւ կէլտի էջմիածինէ : (Յու կեօրտիւքտէ
միքայէլ վարդապետ՝ կինէ օնա տեօնտիւրտիւ կաթու-
ղիկոսլըգ. մանսըպընը . օ տախի չօգ. եաշմայըպ էօլ-
աիւ : Եթաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 15 . սէնէ :

Ըրքայէլ սիվասլը՝ ստեփաննոսուն աթոռակալը՝ օ 1556 :
էօլտիւքտէ՝ օնուն եւրինէ կէչիպ՝ կաթուղիկոս օլտու .
վէ տօղուզ երլտան սօնղրա քէնտի եւրինէ՝ աթոռա-
կալ

կալ դօտու քարսեղ վարդապետի . վէ սիւսաս կիտիս՝
պիր վադիթ օթուրսու օրատու . օնտան Եօլլատը հաւ
մայա էլ չի կիպի արգար ատըլ պիրինի՝ չօգ ագըլլը
պիր քիմնէ՝ վէ տիլի տիւղիւն , վէ օնունլա պիր քա
հանայ՝ ատը աղէքսանդր . սլունլարլա կեմստերտի դա
լանս [Թուղթ տէտիլլէրի ահտնամէնին Եօրնէկինի՝ օ
քեաղատ քի յօ լուսաւորիլին վէ յօ սեղքեստրոսուն
պէյնլլէրինտէ՝ հռոմստու Եաղըլտը . վէ պիր սաղքա
քեաղատ Եաղտը սրբազան փափա . կեմստերտի պիր
ղայըլ քեաղատ տախի , վէ օնունլա պէյան Եթաի՝ հայ
աստանտա նէ դատար մանասթըր օլտուղունու , վէ նէ
գատար պլլինէ՛ձէք Եէլլէր , վէ նէ դատար յօ մա
սունքլար օլտուղունու . վէ նէրէտէ պուլունտուգլա
ընըր . Վէնտիսիտէ տեմստիւ Եջմիսթինէ . վէ օնտան
տախի պիր քեաղատ Եաղտը տեօրտիւնձի պիոս փափա
քէնտի Եպիսկոպոսլարընըն իրատէթիլլէ . վէ Եալ
վարտը սրբազան փափա քի օ ահտնամէ քեաղատընը
Թէճտիտ Եափա գապիլլէլ , պիրլլէր վէ մուհապպէթ
օլմաղ իլին :

1564 : Հռոմայա ԵԵթիտիլլէրտէ արգար՝ սրբազան փափտան
ուծք : մուհապպէթ սիւսանտի կեօրիւս՝ րաղդէթ սլուլտու .
1) Ե հէր նէգատար սեօզ օլտու իսէ կէրէք տին իւղէ
րինէ , կէրէք ատէթ իւղէրինէ , սրբազան փափ օնուն
ուսլու սեօզլէրինի վէ Եէրլի Եէրինի ձէվալլարընը ի
չիտիս՝ հաղլ Եթաի . վէ Եմր Եթաի օնա քի քէնտի Ե
լիլլէ հայճա Եաղսըն հիլլէսիզ՝ հայլարըն ինանտըգ
լարընը , վէ օնլարըն Եօլլունու : () տախի աղէքսանդր
քահանայ իլէ պէրապէր Եաղտը հէր շէյի . վէ հէմ
պունու Եաղտը քի Եէր տէտի ատէթլլէրիմիլտէ պիր
գալ Ֆարգ փար իօն՝ տախի քէրէմինիլէ կեօզ գլլիմաղ
Եարալըր՝ սահիհ պիլլէրէք քի տօղրու Ֆիքրիլէ Ետէր
հայլար . վէ Եէր զայրը մատտէլլէրտէ պիր Եքսիլլէք
պուլունուրսա՝ օ տախի տօղրուլուր վաղթիլլէ միլլէթ
րահաթլլէք պուլտուղտու : Պու Եաղըլանը Թէրձիւ
մէ Եթաի մկրտիլ ատըլ պիր լատին տիլինէ . վէ աբ
գար սունտու սրբազան փափա . պաղ հայ Թարիլին
տէ . Գ . 117

Պու Եաղըլա նէ ձէվալ օլտու՝ պէլլի տէյիլ . վէ լա
քին պու պէյան օլտու քի օնտան սօնդրա հռոմա քա
հանայապետիլլի զիատէսիլլէ մուհապպէթ կեօս
Թէլլ

Թէրտիւէր հայ միլլէթին : վի՛ հաւան փառք օլտու
գրիգոր ծնիւցիւնն՝ , օ քի տուումարը եւնիլէտի , աբգա
ընն եազըսընը օգույուպ , վի՛ միլլէթին հալլանա վու
դուֆի Թահսիլ էտիպ , վի՛ ծնլարընն՝ սրգլէթտէ օլ
տուղունու տույուպ՝ եարարմ՝ էթմէք իսթէտի . պու
նուն իչին էմը էթտի՝ քի քիւզսինին իարձրիլէ պիր
պէօյլիք մէտրէսէ եաիրըսըն հռոմատա , քի հայ ու
շաւարը օրատա իլիմ էօյրէնիպ՝ միլլէթէ՛ Թէսէլլի
էթսինլէր . պունուն իչին պիր կոնդակ եադար , միլ
լէթի իֆրանգիլէ՛ մէահ էտէրիք . էօյնէկի վար հայ
Թարիխնտէ . Գ . 11 :

1) Է լաքին օ մէտրէսէ դուրսւմատը . զէրէ քէնտի
ալթը պոտան սօնդրա էօլտի . (Նտան սօնդրա օլան
սրբազան փառք քսեստոս պէշինն՝ օ մէտրէսէնին եւրի
նէ՛ հայլար իչին պիր միւ սաֆիրխանէ՛ եափտը՝ սրբուհի
մարիամ՝ եղիպտացինին աւընա . Գրգը երլտան սօնդ
րա սէքիլլինն ուրբանոսուն վազթինտէ՝ պօղոս պօլ
նեալը քի նախջունն եպիսկոպոսու իտի՝ հինտիսթա
նա վի՛ ղալըր էւրլէրէ՛ Թա ամբիրպայա վարլուլ չօդ կիւ
միշ վի՛ ալթըն ալլ չիրտի քի պիր պէօյլիք մէտրէսէ
եաիրըն հայլարա . Երբ տեսնալիքտէ՛ էթիշտի սպա
նիա վիլլայէթինն՝ վի՛ օրատա էօլտի . վի՛ տէվ չիրտի
կինի՝ նէ՛ իսէ վասիլէթիլէ պըրադտը՝ քի օ մէտրէսէյի
հռոմատա եաիրընլար . վի՛ շիտիլէտէք եափը՝ լմտոր
վի՛ լաքին օնուն էէրինն՝ ալէսալ վիլլինին մէտրէսէսինն
ալտըլար պիր գալ հայ ուշադլարը քի օնտա օգույուպ
վի՛ օրատա քահանայ օլուպ կիթսինլէր քարոզութիւն :

Եթտի պիլ տեսնէլիմ՝ կաթուղիկոսլար հիքեայիսի 1569
նէ՛ : Հայաստանա տեսնալիքտէ՛ աբդար՝ օ կիւնլէրտէ՛ 1569
էօլտիւ միքայէլ կաթուղիկոս . 22 . սէննէ՛ կաթուղի
կոսլըգ էթտիլքտէն սօնդրա . օ ղամանլարտա էսմիշ
իտի օնուն աթուալար տալիս բարսէղ վիլպ :

Գրիգոր ծնիւցիւնն՝ միքայէլ էօլտիլքտէ՛ օնուն եւրի
նէ՛ կէշիպ կաթուղիկոս օլտու . 4 . սէննէ՛ :

1) տեփաննոս ալթընն՝՝ գրիգորտան սօնդրա կաթուղի
կոս օլուպ օթուրտու . 2 . սէննէ՛ :

2) ադէոս իրինն՝՝ ստեփաննոսուն էէրիննէ՛ կաթուղի
կոս օլուպ՝ քի նախսինն՝ աթուալար էթտի սուաքեւ
վարդապետի :

3) ու կաթուղիկոսլարըն վազթինտէ՛ ղահմաս ալթ
լա

Սեւքիսեղ դառնեցի՝ աղաղի վանք տեւիքըլէրի քեօյ. 1593 :
տէն՝ դաւիթիլէ կաթուղիկոսըգ էտիսլ՝ տիւշտիւ վէր. Եւթ.
կի ալթընա. վէրկիտէ կիթտիքձէ չօղալոր . օ զաստուր
քի , մեւքիսեղ վէ դաւիթ պիր օլուպ , մուսամէ լէիլէ
աղէն ալորլար . վէ սու սէպէպտէն էջմիածինին պօր
ճու եւթիշտի էլլի պին զուռուշա. վէ պէ օյլէ՝ ձիւն իքի
դարափտուն պօրձ կիւնտէն կիւնէ արթտը՝ չէմ վէր.
կի իսթէյէնլէրէ՝ վէ չէմ աղէն վէրկիլէրէ : (Յուն
իւն դաւիթ սաղլանտը . վէ մեւքիսեղ ստանալու 1599 :
դաշտը . միլլէթ տէ մա իքրամ էթտիքտէն սօնդրա ,
իպրամ էթտիլէր քի վաղ կէշտին կաթուղիկոսըգտան՝
քի իքիլէր դալգսըն , սալթ պիր օլուս կաթուղիկոս .
վէ սեօղ վէրտիլէր քի քէնտիսինի ստանալօլ պաղրիկի
էթտինլէր . պունուն իւն չաւան էնտիրտիլէր տիրա
տուր պաղրիկի՝ ծուս էթտիլէր . վէ պիր երլտան սօնդ
րա աշաղա ալրպ , իւլիւնձի յուճաննիսի դօտուլար :

սօնդրա դայսէրլի գրիգորու :

Տեմտիւ կիթտի մեւքիսեղ էջմիածինէ , վէ տիւշտիւ 1600 :
պօրձ սահապլարը կէլինէ . վէ սօնդրա պիր տիւշէնլէ
գաղապ սաղլանտը : () երլ պիր պեօյիւք գըթըր օլ
տու օրատա վէ զայրը սէմթաւ , քի չօղու էօլտիւ . վէ
դտուն խտթալըղը տախի եէթիշտի՝ օրթալըղը իա
րապ էթտի : Սունլար կէշտիլտէ՝ ձէշալիլէր ալոր
տեօրթ դարափընը . պապ չայ թարիսինտէ : Դ. 13 :

Սեօյլէ օլտուգտա՝ կաթուղիկոսըլարն պօրձու տախի 1602 :
կիթտիքձէ արթտը , վէ էօտէմէ կէ դապէթ դայմա
տը : () վագիթտէ առաջնօրդ իտի տիսպուէքիրտէ
սրապիոն եպիսկոպոս ոււճալը՝ կէղէյի զուկաս վար
դապէտին շայրտի՝ ագըլլը վէ ֆաղիլէթլի քիմնէ ,
ղէնկին՝ վէ աարլգատէ , քի չօգ միրաւ եւմիշտի պս
պասընտուն՝ Սունուննամընը իլիթտիքըլէրինտէ՝ դաւիթ
վէ մեւքիսեղ՝ քէնտի ատամլարըլէ մէշվէրէթ էտիս
եաղտըլար ծուս , քի էջմիածին պօրձու չօղալար . պիղ
վէրէմէյիգ . էկէր սէն կէլիպ էօտէրտէն , պիղ կաթու
ղիկոսըգտան վազ կէշտի՝ սանա վէրիլիղ կաթուղի
կալըգ փայէսինի :

Նօգ թասարանտը սրապիոն պունու իլիթտէրտէ . չէ
մէն չտիրձադ տիրապէքիրտէն չըգըպ կիթտի եպի
ջուղա շէճրինէ : Կիթտիլէր օրայա դաւիթ վէ մեւքի
սեղ կաթուղիկոսըլար տախի , մէշվէրէթտէ պէրապըր

օլան եպիսկոպոսնայր իլէ : Անօզ աչ ըւտրգտաւ պօրճիւ
զէրինն՝ սրասկիոն եպիսկոպոս պիր էզ սիթէմէթտի .
պու սեօզէրտէն ալընտը մանուէլ եպիսկոպոս . վէ օ
րատա վէլվէլէ գօփարըպ ալթ իւսթ էթտի օրթալլը
դը . էօյլէ քի հէփիսիտէ կիւճէնիպ տաղըւտըւար . վէ
կաթուղիկոսլար կիթտի տաթէ մանասթըրլնա ,
1603 : Արասկիոն եպիսկոպոս ջուղատա օթուրուպ պաշլատը
ռծք : վազ էթմէ կէ վէ քէնտիսինի սէվտիրմէկէ՝ օղատար քի
ջուղալ ըւար ծնու ալըպ էջմիսածինէ կեօթիւրտիւլէր ,
վէ օրատա եպիսկոպոսլար , վէ վարդապետլէր վէ Նա
կանլար սինադոս գուրուպ կաթուղիկոս էթտիլէր օ
նու . վէ ատընը դօտուլար գրիգոր ծնիւլնաճի :
Պունու կեօրտիւքլէրինտէ դաւիթ վէ մեւքիսեդ՝ շա
շըպ գասալէթ չէքմէկէ պաշլատըւար . զէրէ իլ թէր
սինէ տեօնտիւ . հէմ կաթուղիկոսլուգ էլաէն չըգտը ,
հէմ պօրճիւզէրլէրինտէ դալտը : Եարէսինի պուլա
մատըպլարընտան՝ սպահանա կիթմէկի տիւշիւնտիւ
լէր , քի մնտա օլան հայլարտան պիր էզ չէյ տէվ չիւրէ
լէր : Վէօյլէճէ՝ սեօզէ դարար վէրիպ՝ դաւիթ գալտը
հայաստանտա . վէ մեւքիսեդ իքի եպիսկոպոս իլէ կիթ
տի սպահանա . վէ իքրում՝ կեօրտիւ հայլարտան : Վիր
դաշ կիւնտէն սնդրա շահապապարն հուգուրունա չը
դըս՝ ըէճա էթտի մեւքիսեդ , վէ պէյան էթտի նէ
հալտա օլտուգլարընը վէ հայաստանն չէքտիկինի :
() տախի գուլագ դութարագ մեւքիսեդին տէտիքլէ
րինէ ըայէթ էթտի ծնա . վէ չօգ քէրրէ ծնու էանընա
չաղըրըպ՝ չօգ չէյ սօրար իտի ծնա՝ հայաստան մէմլէ
քէթինին դարզը դալըր իլն :

7 : Ե հոպպատըն հայաստան էլէլէթ :

Շ . 14 :

1603 :

ռծք :

Էնիւզ սպահանտա իքէն մեւքիսեդ՝ սալմաստ չէ
հիրին քիւրտ սիւյի պաշ գալտըրըպ տաի օլտու սա
մնը տէվէթինէ , վէ թաշիք էթտի շահապապար
քի կէլէ հայաստան իւզլէրինէ . պիր դաշ քիւրտ սիւյ
լէրինէ՝ պէօյլէ էթտիլէր : Ա է չիւնքի շահապապոս
տախի ծնու իսթ էրիտի , ապէր չէքիպ եիւրիւտիւ հալ
աստանա , մեւքիսեդ տէ ծնունլա պէրապիւր :
Հալան պօրճ սահապալըր տույտուլար քի կէլլիօր շահ
ասպ

ապուպաս՝ դաստավելթ ընթմէ կէ պաշլատըլար՝ Էջմիածին տէն պիր շէյ ալամայաւճագլարը իշին . չիւնքի քէնտիլ լէրի օսմանը իտի . օնուն իշին հազըր Էլալ իքէն՝ դուծտուլար սրապիոնու , վէ զսր Էլթիլէր քի օ պօր ճու Էօտէսին . օ տախի նաչար դալարգուտ , օնտան պունտան ալլապ՝ պիրինէ չօգ պիրինէ ազ վէքմէկ իլէ՝ Էազասընը սըլլըտը . վէ սօնղրա գաչտը կիթտի ջու ղայա :

Կէլտի կիրտի շահապուստ հայաստանա՝ ալտը նախընայ 1604 :
նը . վէ կիթտի մուհասերէ Էլթիլ ըլվանը . վէ օրաւ 1605 :
տա իւշ պեօլլէք Էլթիլ ասքերինի . պիր պեօլլէկիւնի
Էօլլատը տիարպէքիրէ , բասէնէ վէ ինուսա . իքինճի
սինի՝ շիրակա , վաղսըլակերտէ , վէ ապահունիք Էյաւ
լէթինի . իւշինճիսինի օ սէմլթլէրէ քի բղնունիք ,
քաջըրեբունիք , առըրանիք , վէ տոսը տէնիր : Պուն
լար պեօլլէճէ հայաստանա տաղըլլապ՝ գանա պօյատը
լար թօիրաղը , վէ հիսապսըզ Էսիր չըգարտըլար . սալթ
իւշինճի պեօլլէկիւն կէ Էլթիլտիկի՝ իկիրմիլալ պին հայ
Էսիր : Ելլըտըլ շահապուստ Էսիրլէրի . Էկըլլէրինի
տէօնտիւրտիւ Էկըլլէրինէ , վէ տըլարտան կէլէնլէրի
սիւրաիւ աճէմիսթանա :

() ապը Էլթիլտի շահապուստ հայաստանը՝ հէր Էկը 1605 :
տէ տէլլալ չաղըրթտը քի չիմտէն սօնղրա հայաստան 1606 :
աճէմին տիր : Ղաղըրտը սօնղրա գարշըրնա պալթ
կաթուղիկոսու վէ մեղքիսեդի . պիլմիշ օլաւընըզ ալ
տի , քի փատիշահլար ատէլթի տիր նէրէյի ալ բըլարսա՝
օնտա օլան վէ դալան շէյլէր օնլարըն տըր . Էօլլէիսէ
պէնիմ տիր վէ պէնիմ հազնէմէ կիրմէլի տիր նէ շէյ
վէ նէ սլաճագ . գալմիշ իսէ հայաստանտա . զէրէ շիմ
տի պէնիմ օլտու հայաստան : Եյ՝ պէն պիլիլիմ քի
սիզ չաղ պօրճ աղէ Էլալը շընըզ օսմանլըտան , օնլարը
հէփ կէթիրիրսինիզ պանա . գօրգմայըն՝ պէն սիզէ
քեաղատ վէրիրիմ քի պիր թէմամ՝ ալտըմ պունլար
տան օ պօրճլարը . արթըգ . պունլար պօրճլու տէյիլլէր
տէրիմ :

Պունու իշիթտիքլէրինտէ կաթուղիկոսլար՝ գօրգու
լարընտան շաշտըլար , վէ ույուշուպ տիլլէրի դուլթու
տու . վէ պիր չարէ տէ պունլամալար՝ նէ գալմալա ,
նէ Էօտէմէկէ . վէ իւմլուրինի քէստիքալէ կիթալ
մուամէլլէրի վալիիր պօրճալէ ալլապ Էօտէտիլլէր . վէ

գուրթու լողար շահապատանքն էլինտէն :

Ս) Է լողին սրապիտն գուրթու լմատը . զէրէ՛, ծնա տախի
ատամ՝ կեծնտէրտի շահապատանքն , քի ծնատան տախի ալ-
սընլար . գուրթու լողար ծնու ջուղատա , վէ՛ հապս էլ լմ-
տիլէր , վէ՛ չոգ շէյ իսթէտիլէր . սրապիտն տէ՛ նէսի վար
խսէ՛ վէրտի ծնլարա . տամնա ծնլար զիյատէ իսթէտիլ
իսթէնձէյէ վէրտիլէր ծնու . Հէր կիւն սոգազ լարտա վէ
մէյտան լարտա տյազ լարտան տյաշաշաղա ասրայ՝ տէյ-
էնէքլէ տեօյերլէրտի , օ գատարքի ճանր աղ զընա կէլ-
տի , սանդրա ծնու պուշու քէֆիլ վէրիպ վէ՛ ծնտան պուշ-
տան աղէ՛ տէվ չիրիպ վէրտի ծնլարա . վէ՛ կիւնձիլէ տոյ-
տա տա կեօզլէրիլէ : Ս) Է էլլէրինտէն գուրթու լող ,
կիթտի տիսրպէքիլէ , վէ՛ օրատա էօլտիւ սէնէ՛ 1606 .
կաթուղիկոսլղը սիւրտիւ . 3 . Երլ :

8. Ե ԼՆԵՐԱԼԷԺ ԴԵԼԵԼԵ ԴԵԼԵԼԵ ԴԵԼԵԼԵ ԴԵԼԵԼԵ
ԴԵԼԵԼԵԼԵ ԴԵԼԵԼԵ :

Է . 15 :

1605 :
ԵԺԷ :

տյան հապէր կիթտի օսմանլը փատիշահրտա՝ քի
շահապատանքն կէլմիշտիլ հայաստանա , սուլլաւն
աճմէտ տսքէր տէվ չիրիպ , վէ՛ ձղալ օղլու սինան փա-
շայը տէրտար տիքիպ՝ կեծնտէրտի քի վարրոյ ծնու գօ-
վալտյա . իլլէրի էիւրիւտիւ քտէ՛ սինան փաշա՝ իւրքտիւ
շահապատանքն . զէրէ՛ պիլտի քի ծնա գարշը տուրամազ .
տիւ չիւնտիւ քի Հէր նէ՛ գատար ասամ վար իսէ՛ հայա-
տանտա՝ ձիւմլէսիւտէ մալլարը վէ՛ շէյլէրի իլէ սիւրէ՛
կեօթիւրէ՛ աճլմիսթանա . քի օսմանլը կէլտիքտէ՛ , նէ՛
տտամ՝ կեօրէ՛ վէ՛ նէ՛ էէյէճէք շէյ պուլա :

Ս) Է կիթիլէ՛ շահապատանքն իտանլորը տսքէրլէրիլէ
Եայըտըլար հայաստան իլլինէ՛ վէ՛ կիւրիւլթիւլիւ իւրձմ
իլլէ՛ շէքտիլէր Հէրքիսի քէնտի սուրաղընտան . վէ՛
զօյուն սիւրիւսի կիտի պատէլմ պատէլմ Երլտըլար
արարտան պէօյիւր օլտարնա Եջիւմիլն դարաֆրտա .
քի Հէֆիւտիլի պիլտէն սիւրսիւնլէր աճլմիսթանա :
Ս) Է հայաստան իլլինտէ՛ նէ՛ գատար Եափու վարիսէ՛
Եազարլար , վէ՛ Հէր նէ՛ գատար Եէյէճէք պուլունուր-
տա զոյ էլթտիլէր , կիւրէք զախրէ՛ օլտուն՝ կէրէք շա-
րապ , կիւրէք օթլուկ օլտուն՝ կիւրէք սաման , քի օսման
լը կէլտիքտէ՛ պիլ շէյ պուլմասըն : Ս) Է օ սիւրիւլէն
հալգ

Հալց տախի քէնտի եւրլէրին եանտըղընը կեօրիւպ
կէրի տեօնմէք իսթէմէսինլէր : Վէ պու սէպէպտէն
էջմիածինիսէ եաղմալայըպ խարտայ Էթաիլէր : () րու
տա պուլտուլար դաւիթ կաթուղիկոսու վէ մէլլի -
սեդի պիր գալ եպիսկոպոս վէ վարդապետ իլէ : վէ օն
լարը՝ տախի դարըշարըտըլար պեօյիք սիւրիւլէրէ :
Պու իշէրին իւսթիւնէ միւպաշիր խտի րէվան խանը
էմիրկիւնէն աւըլ : (Վի պունուէն օղլու դաճմապու -
լինտա) պիր վադիթտէն սօնըրտ՝ րէվան խանը իքէն՝
տեօրախնճի սուլքան միւրտա օ ջէ հիլի ալարդտա՝ օւ
մանլըյա իգաւթէ կտիպ կէլտի խտանպօլա : վէ սուլ
դաւն միւրտա պաղը շատը պունա պօղազ իլինաւ : պիր
միւքէլլէֆէ եալը . քի շիմտիլէտէք օրտաը էմիրկէն օղ -
լու տէնիլիլը) :

Պունու տախի պիլմէք կէրէք ալը քի շահապաաս հայ -
տետանա կէլտիքտէ : հայլարտան չօղու գալար ղայրը
եւրլէրէ . քիմի էնկիւրիէ : քիմի ստանպօլա , քիմի
պուղտանա , քիմի աթաւքհանա , քիմի քէֆէյէ , քիմի
լէհէ , քիմի իդալիայա , վէ քիմի աւ գայրը սէմթլէ -
րէ : Վէ չօք քիմիլէր քի ուզապ եւրէ գալմապ իս -
թէմէտիլէր , շէյլէրինի տէյլիլիպ , վէ պիլլէրինճէ
էկէյէճէք ալըպ՝ կիթաիլէր սըղընալըար եիւքտէք եւր -
լէրտէ օլան մաղարալարա . քի քիմէն օրայա վարա -
մազ՝ եօլունու պուլմայրնճա . վէ քիմի տէ տէլլէրտէ
օլան ինլէրտէ կիլլէնտիլէր : Վիճէքի մանուէլ եպիս -
կոպոս հաւուց թաու վանքըն աւաջնորդու վէ աճա -
տուր եպիսկոպոս դէզարդ մանասթըրըն աւաջնոր -
դու չօք դաիլէ վէ մանլիլէ , իւրսմլարը տախի պիլլէ
վէ քահանալար՝ կիթաիլէր դէզարդ սէմթլին տէրէ -
սինէ , վէ կիրաիլէր պիր պեօյիք մաղարայա եիւքտէք
գայարար իլինաւ : վէ օթուրտուլար ընտա :

Պունու տույտուգտա էմիրկիւնէն խան , ալոր աքէ -
րինի վէ կիթտի օ տէրլիլէ : վէ մաղարանըն աշաղասըն
տան չաղըրտը իլէրտէ օլանլարա . էնին տէտի՝ սիլլէ
պիր դարար Էթմէմ : Վէ լաքին մաղարտա օլանլար
պաշտարըլար եօգարտան մասխարայա դութմաղա . վէ
օնա դալ աթմաղա . ղէրէ տայանմիլլէր խտի մաղարա -
նըն մէթանէթինէ :

Պունլարըն Էթտիլլէրինէ աքէրտէն պիր գալը կիւ -
ճէնիպ մաղարայա չըգմապ իսթէտիլէր . գապիլ օլ -
մա

մատրդոտս պիրի պիրինէ էլ վերերէք, վէ երջսն կիպի դաշար իւղերինսն սիւրիւնէրէք, վէ չեթին եերլէր տէն դրմաշարագ եօգարը չոգըպ՝ եերիշտիլէր մաղաբա դափուսունա. պիրի տէ գափուսուն իչերի թիւրք-ճէ սէլամ՝ վերտի մանուէլ եպիսկոպոսա. օ տափի սէլամը իշիտիպ՝ գօրդուսունտան տիլի դութուլտու. վէ տօնտու գալար : Իչերի կիրտի օ սէս վերէն, վէ եպիսկոպոսու տըշարը չէքիպ, վէ պաշտը քէսիպ՝ աթարը կմիրկիւունէ խանըն կօկիւնէ : () պիրլէրի տէ իչերի կիրիպ՝ ճիւմլէսինի դութուլտու, վէ աշաղա կնտիւրիպ՝ քիսիւնի կօլտիւրտիւլէր, վէ քիսիւնի պեօյիւք օրտույա եախօտ սիւրիյէ կեօթիւրտիւլէր :

Տույտու կմիրկիւունէ խան՝ քի օ սէմթլէրտէ քուա, դար տէրէսինտէ չօգ մաղարալար վար վէ դալէ կիպի գայա դաշար. վէ չօգ քիմսէ սըղընմիշ օրալարա : Պաւնու տույտուգտա՝ կէլտի սաքէրիլէ օ սէմթլէրտէ, վէ չօգ մաղարալար կէչիպ՝ (չիւնքի եաղլաշամաղ իտի) կէլտի պիր պեօյիւք մաղարայա եագըն, քի եախըլխան տէնիւր իտի՝ եիւքսէք պիր տէփէ եերտէ գայա քեօլկէսինտէ. քի օրատա ճէմ՝ օլմիլ իտի պին քիլի դատար հայ՝ էլքէք վէ տիլի. վէ էյիճէ մուդայեւտ օլուրլար իտի մաղարա եօլունուն կէչիտ եէրինէ :

Պագտըլար կմիրկիւունէ խանըն ատամլարը քի ալըն մասը գապիլ տէյիլ ծնլարտան իքի եիւզ քիլի՝ չօգ դաշմէթ չէքիւնք չոգտըլար գայանըն տէփէսինէ. օնտան կիւճ իլէ դրմաշարագ կնտիլէր այագ իլիշէճէք պիր եերէ. վէ չիւնքի մաղարա գափուսու աշաղաճա իտի պիր սափա եերտէ, իպիլէ օնտան աշաղա կնտիւրտիլէր տեօրթ քիլի թա գափունուն եանընա. վէ չիւնքի գափու գափալը տէյիլ իտի, տեօրտի տէ եալըն դըլըճ կիրտիլէր մաղարայա. օ պիր գալանլար տախի պու եօլտան սալտըլար իչերիլէ : (իմտի տիւշիւն քի իչերտէ օլանլար նէ հալէ տիւշտիւլէր. պիր ֆուրթունա տրը գօփսու օրատա, վէ հէփիսիտէ տալըն կիպի պիր պիրինին իւղերինէ տեօրիւլիւպ՝ պաշալտըլար հայգըրմաղա. վէ իչերի կիրէնլէր չօղունու օրատա դըլըճտան կէչիւրիպ՝ էչէրինի աշաղա աթարլար. քիւլիւք չօճուգլարը՝ տափի անալարընըն դուճալընտան չէքիպ՝ տէրէյէ ֆըրլաթարլար. սալէ կէնճ

գարըւարը վե գըզւարը էօլտիւրմէտիւլեր : () սեփիւլէր տէ : պագտըւար քի սօնդու մուրտարլողա վարաւադ , քիմի քէնտիսինի աշաղա պըրագտը . վէ քիմի (քի ձէսարէթ էտէմէտի) կեօզլէրինի պիր շէյ իլէ պաղլայըպ՝ աթըւտը վէ էօլտիւլ : || է չիւնքի ճ տէրէտէ օրմանլըգ վարիտի էօգարտան աշաղա էնինձէյէտէք , սրագիլէրի աղաճ՝ սալընա իլիշիպ ոտիւլանտը , վէ պաղիլէրին սալըւարը սաղաճա սարըլըպ՝ ասըլս գալտը : || է տիւշմանլար տախի մաղարատա պուլտուգլարընը ալըպ կիթտիլէր ասըլ պեօյիւք սիւրիւյէ . քի արարատ օլտսընտա իտի , վէ օվա տախի պաշտան պաշա տօլմիշ իտի :

9 : Տայլարէն չէտէիէ՝ արա սոյոննա էէտէտէ , վէ աճէփաւնա սէրէլտէտէ շահապտաւն էէէէէ :

Տ . 16 = 19 :

աւան իլիթտի շահապաւա քի օսմանլը կէլմիշ 1605 :
էէթիլմիշ գարա , գօրգու . վէ օլ սիւյա կէ 1607 :
լիլէր տէյի՝ էմը էթտի էմիլկիտէնէ իւանա քի օրտույի սիւրսին արա չայըն քէնարընա , վէ գարըլայա կէ չիւսին . ճ տախի վէ զայրը իւանլար Տարպիճէ կէմիլէր վէ կէմի կիպի չէլէր կէթիլթտիլէր արա սուլունա , վէ չօգ սալըւար էափսըրտըպ օրաճըգտա , պաշտտըւար դօր էթմէկէ : Տայլարա քի թէգլէ պինիպ գարըլայա կէլսինլէր : || է չիւնքի ճնլար օյալանըլ իտի , վէ պաղիլէրի գարըլ գօր իտի , գարըլ գօյանլարտան պիր գաշքիլնին պուրունլարընը վէ պիր գաշըն գուլագլարընը քէստիլէր . իքիսինինտէ պօյունլարընը վուրտուլար , (քի պիրի առաքէլ կաթուղիկսուսն գարտաշը իտի՝ ասըլ յովանձան , վէ օ պիրիսի՝ գառնի սէմթին տէն պեօյիւկիւն պիրի) . իքիսինին պաշընը տախի սըրըղա սանձըպ տիքտիլէր չայըն քէնարընա :
Պէսլէ մուսիպէթի կէօրտիւքլէրինտէ : Տայլար՝ գօրգու կիրտի քէնտիլէրինէ . վէ պաշատըւար կէմիլէրէ տէօթիւլմէկէ՝ նասըլ րասթ կէլտի իսէ , պսպա՝ օլլունտան ալըրլմաղ իլէ . գարտաշ՝ գարտաշընտան , վէ գօճա՝ գարըլնտան , գարմագարըլըգ օլարագ : || է լաքին Տալգ . չօղ օլմաղիլէ էիւզտէն պիրի կէլէմէտի , իուսուսաքի աճէմլէր տէ ճնլարիլէ կէլէրլէրիտի :

Պապտը կեօրտիւ շահապապս, քի պու կէշմէք չօգ-
կիւն սիւրէճէքտիր՝ պաշտար տարդընը զիւր: կիւրիւ-
տէմէ կէ, վի տաքէրինէ զօր էթմէ կէ քի թէզ պիթիր-
սինէր՝ նինձէ օլուրսա օլսուն: (Կուար տախի պու էմ-
րէ կեօրէ դուսուրուպ՝ սօխալար վի զէրտէսթէլէրիւ
իլէրի սիւրտիւլէր հայլարը, վի սէրթիւի իլէ տիւրթէ-
րէք տեօքսիւլէր օնլարը սույա պիր պիրի տրաքնձա.
քիմէրի էիւզէպիլիրսէ՝ գարըր եագայը պուլսուն, քիմ-
քի գատրը տէյիլ իսէ պօղուլսուն, քի հիւ քիմնէ պու
դարափտա պուլլունմասըն: || է չիւնքի չօղու էիւզէ-
մէզ իտի, իուսուսա գարըլար վի գըզլար, չօճուգլար
վի գայիֆ քիմնէլէր, սու պունլարը տիւրըս սիւրսիւ
կեօթիւրտիւ չալը չըրփը երդընը կիպի: (Ծօնուգ էմ
զիրէն անալար տախի՝ էպատլարը իլէ սու իւզէրինտէ
չաղըշարադ պօղուլսու կիթտիլէր: || է չօղու պիր պի-
րինի դութարագ վի պիր պիրինի չէքէրէք պիրտէն
պաթտըլար. վի չօղու տախի սուլուն ալթ իւսթ օլ-
մասընսան քէնտիլէրինի շաշըրըպ՝ պայըտըլար վի
պօղուլսուլար. վի քիմիսիտէ էիւզէնլէրին պաղընա
սարըլըպ պէրապէր սուլուն տիպինէ էնտիլէր: Կա-
լանլարը էիւզմէքլէ, եախօտ կէմիճիքլէրին ուճունա
եաիլըմաղլա, եա ալթ գույրուղունու էլէ կէթիլմէք-
լէ՝ կիւճ իլէ կէլաիլէր գարըլա: Ճիւմէտի ըսլագ,
նէ տէյիլէճէք ուրուպա վի նէ էէյէճէք պիր չէյէրի
վար իտի:

Պու կէշմէ արասընտա պագի աճէմլէր հայլարը ալ-
տայըս՝ ալտըլար էլլէրինտէն գարըլարընը վի գըզլա-
րընը գարըլա կէչիլէլիմ տէյի. ամմա կէչիտիլտէն
սօնդրա՝ իսթէտիլէրի էէրէ գաշըրալար: Պագիլէրի
աէ գարըր եախօտ գըզ լսլուպ կեօթիւրտիւլէր. վի
պաղիլէրի օնուն պունուն գօճալարընը էօլտիւրիւպ՝
գարըլարընը ափարալար: Պու գարզ իւզրէ կէչի-
տիլէր ջուզալըլարը տախի պաշգամա. վի հէմ ջու-
ղա գասապասընը եադտըլար. պագ հայ թարիխին-
տէ. 7. 16:

Պունլարը հէփ սիւրիւյէրէք կեօթիւրտիւլէր աճէմիւ-
թանա սարփ վի չէթին էօլլարտան՝ տաղ պաշալարն-
տան վէ տէրիլէրտէն՝ քի օսմանը ապէրի օլմայա
արտլարընձա էէթիլիպ կէրի չէվիլէրէր: Պունլարը
պիլիիտի կաթուղիկոսլարըն իքիախտէ գաւիթ վի մէլ-
քի:

քիսեգ. դաւիթ կիթտի պիլէլէրինձէ. լաքին մէլքի սեգ գաշտը կիթտի րէվանա. Պունլար աճէմիսթամնա եւթիշտիքլէրինտէ՝ Էմր Էթտի շահապպաս քի շէհրիլէրի վէ ապը զատէլէրի սպահան շէհրինս. օթուրթտունլար. քեօյլլէրի վէ պայաղը ատամլարը ծնա Էագըն զայլը Էյալէթլէրտէ. վէ ըմարլատը քի ճիււթ Էսինիտէ Էյի պապսընլար, վէ հիչ պիր դարուֆտան ինձիթմէսինլէր :

Պու քէրրէ պեօյլէ աճէմիսթամնա սիւրլուէն հայլալըն հիսապը օնիքիպին Էյ սայրլոր՝ Էօլտա Էօլէնիլէրտէն զայրի : Ս Է յայտա զայ օլանլարը տաիի սայարտան՝ հիսապա կէլմէգ : Պունլար րահամ օթուրտունլար տէյի մուհապպէթ կէօսթէրիւրիտի պունլարա շահապպաս, վէ սպ վէրկի սլըրիտի : (Յըսը տաիի րահամլանրայ Էյ Էափտըլար, վէ քէնտի Էէրլէրի կիպի օթուրտունլար : Ս Է ջուղսլըլարա պաշղա Էէր վէրտի շահապպաս՝ սպահանըն գարշոսընտա. վէ սնլար սըուտա միքէլէֆի գօնագըր տիւղտիւլէր, վէ քիլիսէլէր վէ վանքլար Էափտըլար. վէ օ Էէր տէնիլտի Էէնի ջուղա. քի թիւրքձէ ճուլֆա տէնիլ :

Պու քէրրէ տէտիք, զէրէ պունտան զայրի պիր գալ քէրրէ տէ աճէմլէր հայտատանա կիթտիլէր, վէ Էօթէտէ պէրիտէ գալան հայլարը գութուպ կէթիւրաիլլէր աճէմիսթամնա. պիր քէրրէ պին Էվ. վէ պու պին Էվի իրի պեօլտիւ շահապպաս, վէ սպահան իչինտէ իրի մահալլէյի Էէրլէշտիւրտի. վէ իրի աճէմ օնլարա միւպաշիր գօտու. իքի տէ հայլարտան՝ օնլարը գայլըրան, քի մէլիք տէրլլէրիտի օնլարա. պիրինին ատը յոփսէֆ գարապաշ, վէ օ պիրինին մուրատ գըրգ Էալան. պեօյլէ Էթտի զայրլարընա տաիի. պագ հայթարիիինտէ. Գ. 20 :

Պունտան սօնդրա կէնէ, աքէր կէօնտէրտի շահապպաս թէվրիյէ, Էրտէվիլէ, րէվանա, կէնձէյի, քի հէրնէ, գտտար հայ պուլուրլարտա Էէնի կէլէնլէրաին տէվ շիլիպ կէթիւրիլլէր աճէմիսթամնա. օնլար տաիի օն պին Էվ կէթիւրիպ պագիլլէրինի օթուրթտունլար սպահանըն գըպէ գարաֆընտա՝ կէվրապատ Էյալէթինտէ, պագիլլէրինի տէ ֆիւհահապպատ Էէմթինտէ : Ս Է շիւհրի օ Էէրլէրին հապտը աղըր իտի ճօղու Էօլտիւ գալանլար տաիի կիւնտէն կիւնէ Էքսիլտիլէր. օ գալտար

մէնինն թէնիննի եախատ քէմիքլէրիննի մէյտանա չըգարւ սըլար . վիւ լաբին ալամատըլար , ղէրէ հայլար կիննէ եկրիննէ եկըլէշտիրտիլէր : Վ Է օ կրօնաւորլար էն սօն ղունատա րէվանտան պիր սէմլէ կիտէր իքէնն աճէմլէրիննէ կիննէ տիւշիւպ էօլտիւլէր : Պու քէմիքլէրտէն տեօրթ փարցա տըշարտա դալտը . պիրի կիթտի հինն տիւթանա քի կուն շէհիրինսէ սաղլատըլար . օ պիւ լիսի պիգիմ էլիսիգէ տիւշտիւ քի հալա վանքըմըղտա տըր . իւշիւնճիսի գօնուլտու օ քիլիսէնինն թէմլէրիննէ քի եափտը պօղոս վարդապետ մուկացի՝ Ծա հօնիփտի մեանց ատրնա , վարդադլուխ տէնիլէն քէօյտէ՝ նախ ջունանա եադըն : Տեօրտիւնճիսի քի ստամուլօլա կիւ թիրաի պօղոս ատըլ պիրիսի գարա ալվազ օղլու գալադատա օլան լուսաւորիլ ժամընտա տըր . պսգ հայ թարիխինսէ . Զ . 19 :

10 : ՍԷԼԻԿԵԴ ՎԷ ԴԱԽԻՆ ՎԷ ՍԱԷԿ ԽԱՆԱԶԻԿԱՆԵՐԸ
ԷԿԻԿԵԴԻ ԵՐԿԵԼԵԷԷ :

Զ . 20 = 24 :

Պու վաղիթլերտէ րէվանտա իտի մէլքիսեդ կա 1611 :
թուղիկոս . վիւ էջմիածինտէ , օթուրմուգ իսթիւնն ԵԿ :
մէլիտի . գէրէ սանքի իսսիզ օլմիշ իտի . վիւ ազ աւամ
փար իտի օրատա . վիւ ծնւարտան պիրիտէ մարտիրոս
եպիսկոպոս : Պու չիւնքի քին դութմիշ իտի մէլքի
սեդ կաթուղիկոսա չըգտը կիթտի սպահանա դաւիթ
կաթուղիկոսուն եանընա քի եէնի ջուղատա էլլէնիք
իտի . վիւ նազլ էթտի սնա վիւ ճէմաթա էջմիածինն
հալինն . վիւ շիքէայէթ էթտի մէլքիսեդ կաթուղի
կոստան , քի սէփասընա թային օլուպ պիր չարէ էթ
մէյօր էջմիածինն : Պու իշէ կիւճէնիպ ջուղալըլար ,
գար էթտիլէր դաւիթ կաթուղիկոսա քի կիթտինն էջ
միածինն , վիւ օնու գայըրըս ղէնտի կաթուղիկոսը
ղընը էթտին . պիղ տէ հաղըրըղ տէտիլէր սանա եար
տըրմէթմէկէ : Վ Է օ տախի պու սեօգի պէյլէնիպ չըգ
տը կէլտի էջմիածինն . վիւ մարտիրոս եպիսկոպոս պիւ
լէսինճէ :

Հալան տույտու մէլքիսեդ կաթուղիկոս դաւիթին
կէլտիկիննի , հէմէն թէգէ էջմիածինն կէլուպ օթուր
տու , քի եէր վէրմէսին դաւիթէ . օ տախի կէլտիքտէ
դալ

գաղղա սիւշախ իբրիսնին մապէյնին . վէ մեւքիսեդ իւսթէ չըգտըդ տաւ եւրէ դըսը լըդ դաւիթ , տէ , տի մեւքիսեդէ , պէն սէնի կաթուղիկոս էթտիկիմ վա գիթ' սեօզ վերտին եարտըմ' էթմէկէ պանա . շիմաի իսէ եարտըմ' էտէճէք եւրէ , կաթուղիկոսըղըմը ա լըդ' պէնի էլտէն գօտուն . սյարի իրթիարըղըմա մէր չամէթ էտիպ' պիր էդ կէչինմէ' վեր պանա քի գալան կիւնէրիմի կէչիւրմէկէ դատըր օլայըմ' 'Ե՛կ' եափայըմ' տէտի մեւքիսեդ . էջմիածին էօխսուլ տուր . պէն եէյէ ճէք պուլամայօրոււմ' նէ պանա վէ' նէ պէնիմ' տտամ' լարըմա . սէնի նաւըլ պէսէյիմ' վէ' չէմ' սէնին ա տամլարընը սադլայըմ' . սանա էյի օլուր' քի տեօնէ սպաշանա կիտէսին :

1612 : Պոգտը կեօրախ դաւիթ քի արթըգ օթուրամազ
 ԸԿԿ : էջմիածինտէ' ֆիբրինէ գօտու քի չըգսըն օլատաւն . վէ չիւնքի օ կիւնէրաւ շաշապպաս կէլտի կիւրճիսթա նա , տօս տօղրու չըգտը կիթաի դաւիթ օնուն եանը նա . վէ օնա կեօրիւնտիւքուէ , օ տաիի դաթըլըղըլա սօրտու դաւիթէ . նի՛ճէ սին , սըղէթին վա՛ր մը . ճէվապ վերտի դաւիթ քի սըղէթ վերէնիմ' վար , լա քին նուրանի ճէմալինիպ վէ դաթըլ սեօզէրինիզ տա ղըտըր չէքտիկիմ սըղէթի : Սօրտու շաշապպաս . քին' տիր սանա սըղէթ վերէն . դաւիթ տաիի աղընը ա չըդ' չիքեայէթ էթտի մեւքիսեդտէն : Ս' է չիւնքի էյիլէլաւն շաշապպասըն ղարէզի վար իտի մեւքիսեդէ' սիւրիւտէն կերի տեօնաիւկի իլին , դաւիթին չէք վասընը տաիի իշիթմէքէ' ղիյատէսի իլէ դութու շուպ' եազտը էմիրկիւնէ խանըն օղունա դաշմաս գուլի պէյէ , քի պապասընըն եէրինէ' ըվանտա օթու ըուր իտի . վէ էմր էթտի քի մեւքիսեդի դութուպ' ուղուպէթ էտէսին . վէ քէլպէթին իլէ էթինտէն պիր լօգմա գօփայըպ' զօր իլէ օնա ետիրէսին , վէ զէնճիրէ' գօյուպ' պէնա էտիպ' օնու' պանա կեօնտէրէ սին : ()' տաիի պու էմրի լմէքմըլ էտիպ' լոծածին փերճիպնտէ , տէլլալ աղըրթար քի մեւքիսեդ կա լծուղիկոս քէնտի էթինտէն եէտի փերճիզ կիւնիւն տէ . վէ սօնըրա մեւքիսեդի զէնճիրէ' գօյուպ' կեօն տէրաի շաշապպաս :

1614 : Տույտու էմիրկիւնէ խան քի շաշապպաս էօլտիւրէ
 ԸԿԿ : ճէք տիր մեւքիսեդի , օնուն տօսթու օլմաղ իլէ ,
 գուլ :

գուրթարմազ խաթկտի օնու. սունուն իշին, հենիւզ մեւքիսեդ կէլմէտէն՝ շահապասըն հուզուրունա շը-դարտը իւչ տունէ քիւսիք օղուլարընը՝ գըլըճ պօյ-ունըսընտա 1) Եւկալինի տուլտուդ տա շահապաս քի մեւքիսեդ իշին տիր, օնա պաղըչատը մեւքիսեդի. վի սօնդրա մեւքիսեդի զէնճիրէ պաղլը կեօնտէրտի սպա-հանա. վի, օ տախի օրատա քեահէա խանըն կմի ի-լէ՝ զէնճիրտէն գուրթուլուպ պաղատը կաթուղիկոս-լըգ. կթմէ կէ օնտա սուլտունա շայլարտա 1) Է դաւի-թի եօլատը շահապաս էջմիածինէ՝ քի սէրպէսթ կա-թուղիկոսըգ մանսըսընը սիւրսին, էմիրկիոունէ խա-նըն սըլանէթինէ օնու թէսլըմ էթմէքլէ 1616:

1) քի իւչ երլ կէչաիքտէն սօնդրա պաղտը կեօրտիւ դա-ւիթ քի էմիրկիոունէ խան էյրի պազապօր քէնտիսինէ, 1616: Եւկալինի վի նիյէթի վար մեւքիսեդի էջմիածինէ տեօնտիւրմէ-կէ, կիդ լիճէ տուլտուլտու պու շէյի շահապաստա. օ տա-խի կիւճէնիպ զաղէսլէ կէլտի, վի մեւքիսեդին հազ-դընտուն կէլմէք խաթկտի. օնուն իշին զէնճիր իլէ կէ-թիրթտի օնու օրտույա, վի դաւիթի եօլ վիւրտի քի կիթսին սպահանա 1617:

1) օնդրա քէնտիսի մեւքիսեդի ալըպ վարտը ազուլտէ. 1617: վի օրատա էօլտիւրիւպ մարտիրոս էթտի անդրէաս Եւկալինի քահանայը 1) Է իւչ էիւզ թուաման ճէրիմէ ալտը մալ-սէս վարդապետաին վի սօղոս վարդապետաին 1617:

1) շաղըտը սօնդրա շահապաս մեւքիսեդի գարըտը-տա. սէնի տէտի պէն էօլտիւրէճէկ խաթմ Լաքին է-միրկիոունէ խանըն հապըր իշին, էօմիրէնի տունա պա-ղըչատըմ. Է կէր սըգլէթինտէն գուրթուլուպ իս-թէրտաին իւչ էիւզ թուաման վէր միրիյէ տէ՝ վար նէրէյէ կիտէրտէն կիթ. զէրէ կաթուղիկոսըգ մանսըսընտա մազուլ սուն. սունու տէյիւպ գօլտու օնու հուզու-րունտան 1617:

1) ասաավթ ալտը մեւքիսեդի, զէրէ նէ տղէսի վար խաթ վէրմէ կէ, վի նէ պիր չարէսի՝ գուրթուլուպ 1) քի քէրրէ արզուհալ վերտի շահապասա. չիւրիւ-տիւմ տէտի աէմիրտէ վի սըգլէթտէ. Էմիր էյրէ քի եա գօյվէրսինլըր պէնի, եա էօլտիւրսինլըր. օ տա-խի ճէվապ էթտի. նէ էօլտիւրիւրիւմ վի նէ գօյվէրի-րիւմ. պէօյլէճինէ պէնճիրտէ սազլարըմ, թա քի սըգ-լէթինտէն էօլէսին, եախօտ իւչ էիւզ թուամանը վէրիւպ գուր-

1618. Տարա տիւշտիւք տէ մեւքիսեդ , պիր զայրը արգուհաւ
 ուկէ : իլէ սեօզ վերտի շահապալասա , քի եկէր շահապալաս
 քէնտիսինի գսւրթարըս' թիւքրար կաթուղիկոս էտէր
 սէ , երւտան երւա էջմիածինտէն միրիյէ վերքիւսին եիւզ
 թուման : Սու շարդը գապուլ էթտի շահապալաս . վէ
 ծուռ զէնձիրտէն գուրթարըս , ըսգամ իլէ (քի խադ-
 դիհիւմնյոուն տէմէք աիր) կէօնտէրտի ծուռ էջմիածի-
 նէ , քի օրատա փելլասարդ կաթուղիկոսլղընը սիւր-
 սիւն :
1619. Պաշտառը ծնտան սօնղրա մեւքիսեդ . կաթուղիկոս օ
 ուկէ : երւն վերքիսինի տէվչիրմէկէ . չօգ չալըսը վէ պիր
 շէյ սուլմատը : Նըլ թէմամ օլտուդտա տեօրթ միւ-
 պաչիր թայլն էթտի շահապալաս խըզմէթքեարլարը
 վէ աստուարը իլէ քի ալտընլար մեւքիսեդ տէն միրի վէր-
 կիսինի . ծնլար տախի պաշլատըլար զօր էտիպ սըգը-
 աըրմաղա՝ քի թէզ վերսին , տէյիլ քի սալթ վերկիյի ,
 իլլա քի քէնտիւլէրին վէ խըզմէթքեարլարընըն վէ ա-
 ստուարըն եէյէձիւքիւրինի , վէ աթլարընըն եէմինի .
 զէրէ պէօյլէձէ կմը կթմիլ խտի շահապալաս : Սու սէ
 պէպտէն էօթէյի պերիյէ տիւշտիւ մեւքիսեդ , քի հայ-
 լարտան պիր շէյ ալա . վէ լաքին տէվչիրտիկի՝ կիւճ
 իլէ եէթիշիրիտի՝ տօյուրմաղա միւպաշիրէրի . զէրէ
 տսյիմա ծնունլա կէզէրլէր խտի . ծնլարըն հարձը տէ
 աղըր , վէ կիւն կիւնտէն արթըս , կիւնտէ պիր թու-
 ման եէթիշմէզիտի :
1620. ()՝ երլ կէշտիքտէ՝ կիւտի մեւքիսեդ ըէվսնա , վէ տա-
 ուկէթ , վէթ էթտի օրալա մուսէս փարդապէտի . քի ծնուն էյ
 լիկի վէ կիւզէլ ոտը՝ հէր եէրտէ սեօյէննիր իտի . ծնու
 էջմիածինտէն : եպիսկոպոս էտիպ կմը էթտի քի մեւռն
 օրհնէք էթսին . վէ հայլար էջմիածինէ կէտիքտէ՝
 ծնլարտան շէյ տէվչիրտին . լաքին հէր նէ տէվչիրտի
 իսէ , քէնտիսինէ վէ միւպաշիրէրինէ հարձ էթտի :
 Սազտը կեօրաիւ քի օլմայօր՝ պաշտառը ծնու պունու
 սօյմաղա՝ քէթթէկիլիլէ վէ խքէնձէ վերմէկ իլէ պիւհ-
 թանիլէ , վէ փարա իլին լայրդ օլմայան ատամլարը
 քահանայ վէ եպիսկոպոս էթմէկիլիլէ : Սեօյլէձինէ տա-
 խի իչի պաշարամայրա՝ արգուհալ սունտու շահապալա-
 սա քի քիւրէմ էթսին քէնտիսինէ . ձէվապ էթտի շա-
 հապալաս , պիր փարա սիլէ էքսիլթմէմ օ վերկիտէն
 տէ-

տէտի , նէ ետիարսան ետի :

Ս) Էրկի պօրձու արթտըգտա՝ կիտիպ մեքիսեդ. մուա 1623 ,
մէլէճիլէրէ , աղէ : ալտը ծնւարտան . վէ ալտըլընը ռճթ .
հարձ էթտի միւպաշիրլէրէ : . վէ քէնտիսինէ պիր շէյ
գալմատը քի վէրկիյի էօտէսին . պօրձ տախի կիթտիլը
ձէ արթտը , կէրէք վէրկիտէն վէ կէրէք մուամէլէտէն :

Ս) Ուգասար պօրձ իլինէ պաթըպ՝ վէ ալթը Էրլ տէրտ 1624 ,
իւ պէյա չէքիպ տայանամատը մեքիսեդ . ծնուն իլին ռճթ :

Քէնտի եէրինէ կէշիրիպ կաթուղիկոս Էթտի դարտա-
շը օղլու սահակ եպիսկոպոսու , վէ քէնտի կաթուղի-
կոսլըղնտան վաղ կէշիպ՝ շահապպատըն Էմրիիլէ ծնու
թուրթտու Էջմիածինտէ : Ս) Եօյլէ Էթմէկիլէ կէրէի
գուրթուլտու մեքիսեդ՝ միրի վէրկիսինտէն . լաքին
գուրթուլմատը մուամէլէճիլէր Էլինտէն : Ս) Եր-
սինի պուլամատըգտա՝ տէվ շիրտի Էջմիածինտէն լու-
հատա աղըր շէյլէր , վէ սնլարըր րէհին գօյուպ էօտիւնձ՝
աղէ : ալտը՝ վէ էօտէտի պօրձունու մուամէլէճիլէրէ :

Ս) Է չիւն պիլտի քի եէնի Էթտիկի պօրձտան գուրթու-
լամագ՝ ուսուլ իլէ գալտըր կիթտի սաանպօլա : Ս) Ե-
պուլ Էթմէտիքլէրինտէ ծնու օրատա օլան ձէմատթ
վէ վարդապետլէր՝ կիթտի լէհէ , վէ օթուրտու իլով
շէհրինտէ : Ղէրէ օրատա՝ պին Էվ գասար հայ վար
իտի , քի իքրամ իլէ գապուլ Էթտիլէր մեքիսեդի :
Ս) Եր գալ Էրլտան սօնլըր օրատա Էպիսկոպոս Էթտի
նիկոդոս ալտը պիրինի . քի ձէմատթ իսթմէլէլ իտի օ-
նու . պուլուն իլին խայլի զաման ճօգ ֆէնտ իլէր օլ-
տու օրատա . պագ հայ Էթարիսինտէ : Գ. 28 : Ս) Է քէն-
տիսիտէ կամէնից շէհրինէ կիտիպ՝ ծնատ էօլտիւ . կա
թուղիկոսլըր թա սահակա վարընձա սիւրտիւ . 31 .
սէնէ :

Ս) Սահակ տէօրտիւնձի՝ մեքիսեդին գարտաշը օղլու 1624 ,
կաթուղիկոս օլտուգտա քէնտիտէ մեքիսեդին չէք ռճթ :
տիկի սրգլէթի չէքտի . Ղէրէ միւպաշիրլէր ծնուն իլվէ-
րինէ իւշիւպ՝ սըղըշտըրըրլար իտի . օ տտիսի աիւշիւն-
տիւ քի գալա . լաքին Էտէմէտի , Ղէրէ օ միւպաշիրլէր
վէ ասասլար տայիմ պիլէսինձէ կէղէրլէր իտի : Տեօրթ
Էրլպու տէրտի չէքաիքտէն սօնլըր՝ կէլտի րէվանա .
վէ օրատա պիր գալ կիւն տուրուպ Էալվարտը միւպա-
շիրլէրէ քի սալը՝ վէրսինլէր քէնտիսինի կիթտին Էջ-
միածինէ , վէ մատան տէվ շիրտին ալթընտան վէ կիւ-

միւ-

միշտէն շէյլէր՝ իւանըն էմրի պեօյլէ՝ տիր տեյերէք , վի
 օ շէյլէրիլէ պօրձունու էօտէսին :

1628 : Ելին աւտրդ տա՝ չուպտր րէ՛վանստան , վի՛ աթընը տօղ
 ահէ՛ : Բուլթտու էջմիածինէ՛ . եարը եօլա կէլտիքտէ՛ , էսպա
 պընը տէյիշտիրիպ , վի՛ աթըն պաշընը նախջոհան դա
 րաֆրնա չէվիրիպ , արաս սույունու կէլտի , վի՛ տօս ,
 տօղրու կիթաի վանա՝ քի օսմանլընըն հիւքմի ալթըն
 տա իտի . վի՛ օթուրտու ընտա պիր երլ գատար . պիշ
 սէնէ՛ կաթուղիկոսլըգ . սիւրտիւքտին սօնպրա :

11 : Եւէանձի՛ Դոնէս իսթուղիտան վաքի՛ :

Ճ. 25 :

1629 : Ս ուխէս վարդապետ սիւնի էյալէթինտէն՝ ազիզ
 ահէ՛ : Վի՛ ուսըն պիր քիմնէ , սահակ գաւտրդ տա՝ հէփ
 միլլէթին իրատէթիլիլէ՛ կաթուղիկոսլտու էջմիածին
 տէ՛ : Ելէ չիւնքի էօլաիւ . օ կիւնլէրտէ՛ շահասպաս , վի՛
 էէրինէ՛ կէլտի ընուն թօռնու շահասփի՛ օ սէմթէլը
 աէ՛ օլան հայլար ֆէրման աւտըլար ընտան մովսէսին
 կաթուղիկոսլըգ մէթին օլմագ իլին : Ելէ չաղըրտը
 լար մովսէս կաթուղիկոսլտու սպահանա՝ քի պիր չարէ
 էթսինլէր երլտան երլա պաղլանան օ վերկիլիլէ՛ քի էէ
 թէլմիլ իտի պին թումանա : Ել՝ ուխէս կաթուղիկոս
 կիթաիքտէ՛ , հայլարըն պեօյլէքլէրի՛ պին թումանլըգ
 փէշքէշ վիրիպ՝ րէ՛նա էթաիլէր շահա , վի՛ ընուն հադ
 րընը հօշ էտիպ՝ էօյլէ պիլ ֆէրման աւտըլար քի ըն
 տան սօնպրա էջմիածին քիւրսիսի մուաֆի օլտուն օ պօրձ
 տան : Ելէօյլէ օլտուգտա սէքիլ պտան սօնպրա տէօն
 տիւ մովսէս կաթուղիկոս , վի՛ պաչլատը թամիլ էտիպ
 էէնիլլէմէ կէ՛ էջմիածինիլ :

1630 : Վ ու իլլէրի իլլիթտիքտէ՛ սահակ՝ քի սաքին սլուր իտի
 ահէ՛ : Վանտա՝ գատալլէթ ալոպ քէնտիսինի , տիւշտիւ պեօյ
 իւքլէրին գափուստէնա՝ քի փէշքէշլէր իլլէ՛ հադըրլա
 րընը հօշ էտիպ՝ ընլարըն էլլիլլէ քէնտիսիտէ՛ կաթու
 ղիկոսլըգ սիւրսիւն վան սէմթինտէ՛ : Վ ու իլլէ՛ գարըր
 տուրտու հայլարտան չօղու . լաքին օ հիլ քիմնէնին
 սեօգլինէ՛ գուլագ . գուլթմայրլ էօլլատը ստանպօլա
 վարդապետին պիրինի տտը պօղոս , վի՛ տիլլէտի զաքա
 րիւ պատրիարքտան՝ քի քէնտիսինէ՛ արդա օլտուն , վի՛
 մաղլուպունու հասըլ էթսին :

|| Է չիւնքի զաբարիա պատրիարք՝ դարձրիտի մովսէս կաթուղիկոսա վէ տօսթ սահակա, թէզէ՛ն ծնուն իշին ֆէրման ալար տեօրտիւնճի սուլչան մուրատտան վէ եօլլատը սահակա, վէ եաղսը քի կիթսին օթուրսուն նք կարսպէտ մանասթըրընտա՝ քի մուշտա տըր. վէ մնտա կաթուղիկոսլըգ էթսին օսմանլը տէվլէթինտէ օլան հայլուրա. || Է չիւնքի օ վսգիթսէ վէզլիւրազէմ կիթմիշիտի տիարսլէքիւրէ՝ սահակ տախի ֆէրմանը ւնլ տըղը կիպի չըգտը կիթտի օրայա՝ քի վէզիւրաէն տէ ի զին ալա, զէրէ օնաուգ օ ֆէրման էիւրլումէզիտի. |

|| Կունու տույտուգլարը կիպի օրատա օլան հայլար, քի ծնարըն իշինտէ շանլըիտի ռուհիճան՝ վէզիւրէն թէրգիպլըտը, քէզալիք վարդապետլէր վէ քահանալար տախի չալըշըրլար սահակըն ֆիքըրինի շէվլումէ կէ՝ յօգ շէյ վաու էթմէ կիւլէ. | աքին սահակ քիմնէյի տիյնէմէյիպ արգու հալ սունաու վէզիւրէ, վէ վատ էթտի մն պին դուուուշ վէրմէք՝ էկէր կաթուղիկոսլըղնա բիզա վէրիւրաէ. | սթէտի վէզիւր պու շէյի. լաքին ֆիքըրինի տույումմատը. |

|| Իր գաշ կիւնտէն սօնըրա մովսէսին դարաֆըրնտա օլանլար տախի՝ վէզիւրէարգու հալ վէրտիքլէրինտէ սահակա գարլը, վէզիւր ճիվապ էթտի, նասը վէրմէյիմ տէտի օ կաթուղիկոսլըղը սահակա քի վատ էթտի օն պին զուուուշ վէրմէք փատիշահ հազմէսինս. | Կա քէլամնա իլէրի կէտի ռուհիճան, վէ վէզիւրէ եալվարուրաք տէտի, էկէր սնպին դուուուշ իշին սաթարսան պի. զիմ տէրտիմէնտ միլլէթի մնա, պանա սաթ, պէն ալըրմիկիւրմի պինս. |

|| Կու սեօգի պէյէնտի վէ հօչանտը վէզիւր. վէ վսգիթթայն էթտի քի տիվանտա հուգուրունա կէտինլէր սա հակ վէ մովսէս դարաֆըրնտա օլանլար. |

|| Սնըրա թային էթտիկի կիպի վսգիթինտէ տիվանա կէտիքլէրինտէ, վէզիւր սօրտու սահակայ, սէն տէտի կէրչէք կաթուղիկոսլըգ ֆէրմանը ալարն մը փատի շահտան. պէլի տէտի սահակ. ճիվապ էթտի վէզիւր. սէն պիլմէզ մի իտին քի պէն պունտայլմ, պանա հա պէր վէրմէտէն նասը կիթտին օ ֆէրմանը ալարն. սանրըրմ քի պէնիմիլէրիմէ հիւքմէթմէք իսթէրսին. || Կունու պէօյլէ տէյիպ՝ էմր էթտի քի փալադայա ալսընլար սահակը վէ պօղու վարդապետի. վէ օ գալիլ տար

տար տեղախնդրներ քի եւ էջախնդրներ , եւ տիրուէրն
տէն տեղախնդրներ . քեօթէք ժողովարար տախի Տէր
Վաղմաստ տէրէնէկի՝ սորարլաւ իսի օնարա տեղախնդր
միսինից մէջՏէրէնիդտէն՝ տինմիդէ :

Եւ օտէրէճէյի վարտորդ տա՝ օրատու օլան հայլար գօրգ-
տուլար , վէ չօգ ըլ.ճա իլէ վէ պիլի դաչ պեօյիւքլէրին
սեօգ կէսիրմէսի իլէ կիւճ՝ իլէ տինտիրաիլէր վէզլիրին
տարղընլղընը . վէ ընլարը գուլթալըրայ Է վէրինէ
կէսձիւլտիւլէր Է Վլըր գաչ կիւնտէն սօնղրա՝ ըլ.նաի-
նէ կէլաիքտէ սահակ՝ չըգաը կիւձաի կիւրճիսթանա .
վէ ընսաան կէլիսլ օթուրտու Է ջմիսածինտէ . վէ օրատու
Էաւ չէքիսլ Է ձաիքլէրինէ փիշման օլտու՝ վէ Էօմրիւ-
նի կէսիրիսլ Էօյաիւ :

1631: Բաճախեց լոգ. պուրաուզտաւ Երմիածին՝ տւեզէլեթտի մովս
 ւէս կաթուղիկոս Երմիածին. վի հէր շէյէ նիզամ վէր
 տի . վի Էյի դանուռլար պուրաու , Ժամեղութիւնլա
 րըն դարզընր վի վաղ թինի Էօլունա դատու՝ կէրէք Էջ
 միածինտէ վի կէրէք զայրը մանասթըրլարտա . վի պիր
 պէօյիք մէտրէսէ տար յոհանաւանք տէտիքլէրի մա
 նասթըրտա . վի օրայա չօգ ուշագլար տէվ չիրիպ՝ Էյի
 ութթալար գօտու քի Էօյրէթմինլէր Էուհանի իլիմէ
 րի , վի ամառուէ քիթապըն քէլամլարընր : Չրգաւ
 տը րէ հինտէն Էրմիածին շէյլէրինի , քի Էփվէլէրի կա
 թուղիկոսլար զայրըլարա վէրմիլէր իտի : Իւլ քերքի
 քէտպատ Էաղտը սրբազան փափա՝ մուհապլէթ վի ի
 դաէթ կէօսթէրմի կիլէ . պուռուն իլին օնա գարը
 տուրտու գրիգոր կէսարապի . քի ստանպօլ պաղրիգլէ
 կինտէն աղլ օլմիշ իտի . վի լաքին քէնտիսի օնա պագ
 մայըլ , վի օնուն պօշ սեօղլէրինի տիյնէմէյիպ՝ տայի
 մա սօղրու կիտէրլտի , վի միլլէթի տախի տօղրու Էօ
 լա կէսթիւրմէք իսթէրիտի . վի քէնտիսիտէ , թէմամ
 Էֆէնտիլիլին մուհապլէթիլէ դութուշուպ , վի քէ
 թին ճղնութիւն Էօլունտա կէլինիպ՝ ազիղ լիքլէ Էօլ
 տիւ , 3 . սէնէ կաթուղիկոսլոգ Էթտիքտէն սանդրա .
 վի Էօլտիւկի վագիթտէ վասիյէթ Էթտի . քի Էէրինէ
 կէլիլէր քէնտի շայիտաիի փիլիսպոս աւտը , քի լէրի
 Էրլ Էփվէլ Էտիսկոպոս Էթմիշ իտի օնու :

12 : () Իւկապոս Կաթողիկոսն Վաթնի . Գի օ շահան սպան
պօղոս օղան հայկաբ պիբ պիբնէ Կերիպ՝ Գարեշմարիշ
Իպի հաւարը :

Ճ. 26 = 30 :

Փիլիսոպոս վարդապետ քիւմիւք աղբակ Եյալէթին 1633 :
տէն , երեսկան քեօյիւնտէն՝ տէրվիշ մէշրէպ պիբ ուձն :
աղիգ քիւմնէ՝ ճիւմիլ : հայկաբն իրատէթիլիլ մոյսէ-
սին եէրինէ : կէշիպ՝ կաթուղիկոս օլտու Եջիւածինտէ :
1) Ե պաշտատր մննոսթըրլարը կէզմէ կէ վէ դայրը եէր-
լէթի կիթմէ կէ . հէփիսինէ տէ Եյի եօլ կէօսթէրմէ կէ ի-
լէ , վէ սիլիսէմէլէնլէրին հապղընտան կէլմէ կէ իլէ :
1) Ե վաւրտու եէնիլէմէ կէ վէ պիթիլըմէ կէ օ եափուլա-
րը քի մոյսէ կաթուղիկոս պաշտաթիտի :

Հէնիւղ պիթիլըմէ տէն պիթիլէլաթէթ եէթիլտի . զէ
րէ օսմանլը աձէմ իւզէրինէ եիւրիւյիւպ , վէ աձէմ
լէր սաթի օսմանլըյա դարը տուրուպ՝ պասըլըր վէ
չըղնանտը Եջիւածին վանքը . քի քիլիսէտէն վէ գուպ-
պիլի եափուլարտան զայրի , հէր նէ գուտար պիւնա վար
իսէ օնտա՝ ճիւմիլէսի պօղուլուպ երղըլըր : () քիթա-
լըր պիթ Եզ տուրուլտուգտա՝ կիլնէ զայրլէթէ կէլիւպ
փիլիսոպոս կաթուղիկոս՝ հէր եէրի տէ եափա եափ-
աւ եէնիլէտի :

1) Ե քէնտիսինտէ վաղիթ պուլուպ կիթտի սպահանա , 1636 :
վէ պիթ երլտան զիյատէ օնտա տուրուպ իսթէտի վէ ուձն :
ալտը ջուղալըլտըտան նը լուտա որիլին աջընը (քի 23
եըլէվիլէ օրայա եօլլամիլիտի շահապապա), վէ կէթիթ
տի Եջիւածինէ . վէ օրատան եաղոր օնունճի իննուլ-
կէնտիտա սրբաղան փափա իղաթէթ վէ մուհապպէթ
քեաղատը :

Պու փիլիսոպոս կաթուղիկոս պիթ պեօյիւք մէտրէսէ
ալտը Եջիւածինտէ , վէ օրայա ալըմլը ուղաղար տէվ-
չիթիպ իլիմ Եյրլէթտի , օնլարա ուսթա վէ միւպալիթ
Եթմէ կէ իլէ սիմն ջուղալէցի տէտիլլէրի վարդապետի
օ քի քեւահանութիւն եափմըշտըր . վէ օնա իքիւնճի
Եթտի օսկան վարդապետի , օ քի նիթալուլու պասմա
Եթտի ամըստըրտամ՝ շէհրինտէ ֆիլամէնկ վիլայէ-
թինտէ :

() վաղիթլէլտէ ստանալուտա պաղըրիգ իտի դաւիթ 1641 :
Է Ե 2 վար ուձն

վարդապետ արևելցի տէսիքէրի , քի հայլար պիր սէ պէս իլէ ծնու էնտիրիս՝ եէրինէ կէջիրտիլէր ընվանլը կիրակոս վարդապետի . քի ծնուն կիւնիւնստէ ստանսար լա կէլտի կլէմէս դաւանոս : Աիրակոս պաղրիգ էօլ տիւքտէ , եէրինէ կէչտի սիվասլը խաչատուր վարդապետ : Պունուն էլինտէն Թէքար ալտը պապրիգլէք մանսրպլնը դաւիթ վարդապետ : Տեօրթ երլտան սօնդրա հալէպլի Թովմա վարդապետ՝ գափույա չօյ չէյ վաստ էտէրէք , դաւիթի ազլ էթտիրիս՝ սիւրտիւր տիւ գրպորս տատարնա , վէ քէնտի տէ չիւնքի վէրէ մէտի վատ էթտիկինի՝ դաչտը կիթտի հռոմայա . օ դաման տեօնտիւ կէլտի դաւիթ , վէ Թէքար պաղրիգ օլտու պէշ սէնէ : Պու իշլէր պէօյլէ օլտուգտա՝ սօրճ երգ ըլտր քիլիսէլէր իւսթիւնէ գըրգ պին զուրուշ գաւտար , վէ սօրճտան դայրի՝ իւրըրլէթ տախի տիւշտիւ ճէմաաթ իյինէ :

Պու արալըգտա պիր զայրը գարգաշա տախի վար իտի ստանսօլտա . օ քատար քի իշ խուսուլմէթէ վարտր . զէրէ սարս ստանսօլտու եէրլի օլանլար , տաշրատան կէլէնլէրի զարիս էէրինէ գօյուպ՝ ինձիտիրլէր իտի՝ աշաղա փուրարապ , վէ ծնլարա գարշը տուրսրագ . ծնլար տախի պունու չէքէմէյիս՝ սնլարը ալաղլամաղա չալըշ ըրլար իտի . վէ հէփիսի տէ պիր պիրլինէ կիրիս , պիր պիրլինի երգմաղա պաղարլար իտի :

Աթիթիքճէ պու աթիշ դութուշուպ ալէվլէնտի . պու նուն իյին հայլարըն պիր գաչ պէօյիւքլէրի՝ եսպտըլար փիլիսօփոս կաթուղիկոսա՝ քի պիր չարէ պուլա՝ պու աթիշի սեօնտիւրմէկէ : ()՝ տախի կէրչի եագտը ստանսօլա , էօյիւթ վէրէրէք քի մուհապալէթիլէ պիրլէքտէ օլուպ՝ Թէք տուրսունլար , լաքին պիր ֆայտա օլմատր . վէ օրթալըգ զիյատէսիլիլէ քրգըշտր . օ գաւտար քի դաւիթ պաղրիկիտէ մանսրպլնտան տիւշիւր տիւլէր :

Վէ չիւնքի ֆըրգա օլուպ սյըրլմիշլէրիտի պիր պիրլին տէն՝ պիր պիրլինէ գարշը կէլիս՝ պաղրիգ գօյամատրլար : Վէօյլէ օլտուգտա՝ պիր գաչ աշխարհական պաղրիգլէք մանսրպլնը զապգ էթտիլէր ծնպիր սյ . օ ալալըգտա էթթիլէ պէրիլէ տիւշտիւ դաւիթ , վէ պէօյ իւքլէրին էլիլէ՝ կիինէ պաղրիգ օլտու : Պունու հաղմ էտէմէյիս ծնլար քի էվլէլ էնտիրիլէրիտի դաւիթի ,

ծնուն իշին ըրճալ գափուլարընա տիւղիւս՝ տեօրթ այ տան սօնղրա կինէ աղլ էթաիրտիլըր ծնու պաղըրիգ լիքտին . զէ քէնտիլէրի սիւրտիւլէր օ մանսըպը իւլ ոյ . թա քի անթիւպլի եզլուզար վարդապետ հաղրըր լարընը ելէ ալլա՝ սնլարըն էլիլիլէ քէնտիսի պաղըրիգ օլտու . լաքին պեօյիւքլէր ծնու իսթէմէզ իտի :

Պու իշլէրի իշիթտիքտէ փիլիսոյոս կաթուղիկոս՝ ֆիք րինս, գօտու քի քէնտիսի չըգա կէլէ ստանսօլա . պու նուն իշին էջմիածինն հէր շէյինէ նիգտմ վէրիպ՝ չըգ ուր սնտան էպիսկոպոսլար վէ վարդապետլէրիլէ . վէ կէլտի էրդիռումս : Պունու տույտու գլարընտա ստանս ոյսլտա օլտն հայ պեօյիւքլէրի՝ ֆէրման ալտըլար վէ զիրտէն վէ ոյլըր գալ նէ ֆէր գափու դարաֆլնտան , վէ էօլլատըլար կաթուղիկոսա , քի էօլտան քէտէրաիգ կէլէ :

1651
ռՃ :

() տախի էրդիռումտան չըգըպ , կիթտի էլիլէլ էրուսաղէմէ . վէ տեօրթ այ ծնտա օթուրտու : Վէլիշ իտի օրոյա սիս կաթուղիկոսու տախի ներսիւ աւոլը : Պու կաթուղիկոսլար պիրի պիրինի պուլտուգտա՝ մէշ վէրէթ էթտիլէր քի միլլէթաէն դալտըրոսլար էօլտուղ շէյլէրի, կէրէք էկէգէցականլարտա օլտն կէրէք աշ խարհականլարտա, վէ նապէտիտ էտէլէր՝ իքի կաթուղիկոսլոցըն ոյլըր պիրինէ օլտն իռուսումէթի : Պունուն իշին օ դարաֆլարտա օլտն էպիսկոպոսլարը վէ վարդապետլէրի չաղըրըպ սինադոս էթտիլէր էրուսաղէմտէ . էրուսաղէմ պաղըրիկի նժատուր վարդապետ տէ սնտա . վէ սնիւլ գանուն գօտուլար՝ էպիսկոպոսլար վէ քահանալար իշին . օ գանունլարըն պիրի պու իտի քի էջմիածին կաթուղիկոսու վէ սիս կաթուղիկոսու ոյլըր պիրի իլէ մուհապպէթլի օլտունլար . վէ հէրքէս քէնտի էէրինէ, պուլուրսուն, վէ քէնտի էէրին աւտամընը ձեռնադրէլէթսին : Պու սինադոս պիթտիքտէն սօնղրա՝ փիլիսոյոս կաթուղիկոս ոյլըր էգ տէ էնմսի տուրուս՝ էափտըրտը նք յակոք քիլիսէսինն գէմինինի վէ ըննկ ըննկ գալլարիլէ տեօլէթտի . վէ էիւքսէլթտի պեօյիւք իտրանըն բեմինի :

Պունլարըր էտիպ գըլտըգտան սօնղրա՝ փիլիսոյոս կա թուղիկոս չըգար կէլտի ստանսօլա . վէ սնտա չօգ քէր րէ վաղ էտիլէք էռւմշաթտը ճէմաաթըն էիւրէկինի . վէ ալլըսէի էթմէսինի օրթտտան գալտըրըպ՝ մու

1652
ռՃ :

Հասարակ թիւն պիտի պիտրինէ պաղլատը ծնւարը . վէ եղիակաւորն եւրինէ պաղրիգ եթաւորտի մուղնեցի յով-
հաննէս վարդապետի : 1) Է սօնողա ծնտան պունտան
զըրգ պին զուրուշ տէվի իրիպ՝ Էօտէտի քիլիսէլէրին
պօրձունու :

1653 : Հիւր շէյի տիւղտիւքտէն սօնողա՝ չըգտը ստանալուտան
ռճք : վէ կիթտի Էջմիածինէ . վէ չափըճագ թէմէլ պլրտուտը
պիտ պիտիւք զանգակատունա քի խարձ աղլսինի վստ
Էթմիւտի պուրսալը անտոն չէլէպի . լաքին հէնիւղ
եափույի պիթիւրմէտէն՝ Էճէլի եէթիւտի . զէրէ պէօյ
իւք փէրհիլին տեօրտիւնճի պաղտօր կիւնի վաղ Էտէր-
իքէն օ սեօզ իւզէրինէ քի տէր՝ * ալլ մի Էր մեծատուն
որոյ Էր տնտէս , հաչան եէթիւտի օրայա քի տէր * ոչ
Էս կարէս լինել սնտէս . հապէր օլտու քէնտիսինէ
տէրունինտէն քի արթըգ վագիթ գալմատը սանա վէ-
քիլհարձըգ Էթմէկէ քիլիսէտէ . պունուն իլին օ տաւ
իւր վաղընը պիթիւրիպ վէ ճէմաաթա տուվա սէնտ Է-
տիպ կիթտի օտաարնա , վէ տէրունինտին սուլտուղու-
նու նագլ Էթտի միաբանլարընա . վէ խասթալանըպ
ճանընը թէսլիմ Էթտի ալթմը իւշ եաղընտա . սէնէ
1655 . ռճք . կաթուղիկոսլըղը սիւրտիւ . 22 . սէնէ .
վէ թէնի կեօմիւլտիւ մէվարա նք հօրիսիմէ քիլիսէ-
սինտէ՝ խորանըն փօյրազ դարաֆընտա :

() սէնէ՝ քի փիլիպպոս կաթուղիկոս չըգտը Էջմիածին-
տէն՝ իքի պէյ պիտ օլուպ՝ չօմար վէ սիւլէյման՝ սօյտու-
լար վանտա վարագ մանասթըրընը . պագ հայ թարի-
խինտէ . ք . 29 : 1) Է ծնտան սօնողա օ վագիթլէրտէ
հայլարտան չօգ քիմնէլէր մարտիրոս օլտու խրիսթիան
լըգ իլին . պագ հայ թարիսինտէ . ք . 30 :

13 : () Եփե Էթիւղիկոս Էթիւլի , վէ Էթիւղիկոս
Էթիւլի :

ք . 31 = 33 :

1655 : Յատկօր՝ Էէնի ջուղա շէհրինտէն փիլիպպոս Էօլ-
ռճք : Եթիւքտէ՝ պիտ գալ կիւնտէն սօնողա՝ ծնուն Է-
րինէ կէչիպ կաթուղիկոս օլտու Էջմիածինտէ : 1) Է
կաթուղիկոս հէր իշտէ քէնտիսինի Էյի կեօսթէրտի վէ
ագըլը . իւի կէնիւլ , վէ շանը շէօհրէթլի : 2) օգ եա-
փուլար եափալ , վէ եէնիտէն սու կէթիւթտի Էջմիա-

ծինս : վէ պաշտմանի պէ՛տիւք զանգահատունու պի-
թիրտի , վէ կ'ըմիածին ագարէթլէրինի չօղալթտր :
Սիւ շէօհրէթ վէրտի հայ եազ ըլարընըն պասմասընա՝
էվլէլ ծարէցի մատթէոս սարկաւադըն էլիլէլ , սօնդ-
րա սահան վարդապետին ճաշտիրիլ : Էն սօնդունտա
ղուկաս վանանդեցիին չալըշմասիրիլ : պաղ հայ թաւ
ըիխինտէ : 7. 31 :

Վիլիսպոս կաթուղիկոս էօլտիւքտէ , ստանպօլտա օ-
լան հայլարըն պիր գաչ պէ՛տիւքլէրի իսթէտիլէր մուղ-
նեցի յոլհաննէս վարդապետի էնտիրմէք պաղըրիզ լի-
կինտէն : պունու էվլէլտէնտէ տիւշիւնի ըլէրտի վէ
լարին վէհմէտէրլէրտի վիլիսպոս կաթուղիկոստան ,
չիւնքի օթմիլիտի օնու պաղըրիզ : Վէ պունլարա օլ-
տու եղիաղար անթէպլի , գէրէ իսթէրտի քի կինս :
քէնտի օլտուն պաղըրիզ , նիճէ քի պիր քէրրէ էվլիլ օլ-
միլ իտի՝ քէնտիսինս : Եարտըմճի պունմաղլա դըրըմլը
մարտիրոս վարդապետի լարին ալտանտը : () Էրէ այ-
ագտաշարը՝ յոլհաննէս մանսըպտան տիւշիւտիւք-
տէն սօնդրա՝ եղիաղարը էթմէլիսլ՝ քէնտիլէրի զապդ-
էթտիլէր պաղըրիզլէր մանսըպընը՝ անթուտիսլ լափ-
զը իլէ : պէ՛տլէ օլտուդտա պիր պէ՛տիւք վէլլէլէլ դօիւ-
տու ճէմաաթ իչինտէ : Բէ գատըր օլտմատըլտի պաղ-
ըրիզ դօմաղա :

() Կիւնլէրտէ էտիլնէյէ կիթմիլ իտի քէօիլըլլէ վէ 1657 :
ղիր , պու պաղըրիզլէր մատտէսինի տույտուդտա՝ հաւ 1237 :
պէր կէօնտէրտի ստանպօլտա օլան տէֆթէրտար է-
ֆէնտիյէ : վէ օնա սիւրարիշ էթտի իլի . օ տաիսի հայ-
լարըն պիր գաչ պէ՛տիւքլէրինի չաղըրըլ աղարլայա-
րագ սէ՛տլէլտի օնլարլա : նէ տիր պու տէտի , նիլին
սիզէ պաղըրիզ իսթէմէյօրսունուզ : () Նլար տաիսի պա-
հանալարէթտիլտէ՝ տարըտը տէֆթէրտար էֆէնտի ,
վէ օնլարը զընտանա դօտու : () Նլար տաիսի դապէթ-
կէթիլէմէլիսլ վէ իկիլմի քէսէ աղլէ վէրիսլ , գուր-
թուլտուլար :

Վէ չիւնքի իսթէմէլլէր իտի՝ քի պիրի պաղըրիզ օլտուն
օ մանսըպըն քէնտիլէրինս : գալմասը իլին , վատ էթտի-
լէր միրիյէ , գըրգ պին աղլէ զիյտալ : Գէրէ օ վաղ թէ-
տէք պաղըրիզլէր երլտան երլա էիւզ պին աղլէ վէրիլ-
լէր իտի միրիյէ , պունլար դըրգ պին աղլէ տէ արթըր-
տըլար , քի օլտու էիւզ գըրգ պին աղլէ : վէ պու վէր-
կի

կի գալտը շիմտիյէտէք :

Պու իշլէրի կեօրիւսլ հալէպլի թոմա վարդապետ՝ քի պաղրիգլիկի էլէ կէթիւմէք իսթէր իտի՝ գասալէթ ալտը քէնտիսինի . պաղտը կեօրտիւ քի , գասալէթ իլէ իշ պիթմէզ՝ պեօյիւք գափուլարա տիւշտիւ ազիմ փէշքէշլէր իլէ, քի ծնւարը էլէ ալսըն , խուսուսա տէֆ , թարտարը , վէ վաստէթտի միրիյէ եիւզ դրոգ պին աղէէ եկրինէ՝ տեօրթ էիւզ պին աղէէ երլտան երլա : Վէ ծնւ լար տախի դապուլ էթ տիբլէրինտէ՝ չըգտը կիթաի էւ տիրնէյէ : վէ զիրին սյաղընա , ազիմ փէշքէշլէր իլէ , վէ աղէէ իշին սեօզ վէրմէ կիլէ :

Պեօյլ ճինէ ալտը վէզիրտէն պաղրիգլէք ֆերմանընէ , վէ ծ ֆերմանտա երուսաղէմ պաղրիկինի տէ քէնտի հիւքմի ալթընա գօտուրտու : () րաստան քեաղասա էապար ստանալու , պիլէսինիզ քի տէտի պէն պուրատա փատիւհա հմրիլէ : հայլարա պաղրիգ օլտում . շիմ տիլէք պէնիմ եկրիմէ վէքիլ օլսուէն թուլկուրանլը նիկողոս վարդապետ՝ քի մանսըպլուին իշլէրինի կեօրսինէ կեօզէթսին . վէ ծնա ետրտըմ՝ ճի հալէպլի դալիթ վարդապետ , վէ վանլը տծատուր տերտեր , քի թըլթըլ տէնիլը իտի : Պու հապէր ստանալու կէլտիքտէ շաշտը գալտը ճական աթուուկալլար , վէ պու իշի հազմ էտէմէյիպ պիլիքտիլէր պիլը եկրէ , պիլը գաշ քահանայ տախի պիլէ , վէ պիլիքտէ ծնւարըն էամաղլարընտան . վէ ալթուսկալլարըն սսյըսը օլտու իկիրմի աեօրթ . վէ ծնւարա էարտահ վանլը ոուհիճան : Պու լարըն հէփիսի եեքտիլ օլուսլ՝ ճանիլէ թէն իլէ սեօզ էթաիլէր՝ թոմանըն հազգընտան կէլմէ կէ :

Են էվլէլ օ իւշ քիշլիյի քի զիքը էթմիշ իտի թոմա վարդապետ , բեգալէթ իլէ քիլիսէտէն գօվտուլար . վէ ծնւարըն պիլը օլանլարը տախի . սօնղրա սէքիզ քիշի եօլլատըլար էտիրնէյէ վէ սըզուհալ էազտըլար վէզիրէ քի իսթէմէյիլ թոմալը :

Պու լար էտիրնէյէ կիթ տիբլէրինտէ՝ հէնիւզ վէզիրէ կեօրիւնմէտէն բիճալա տիւշտիլէր . ծնւար տախի ճէվապէթտիլէր քի պօշ տուր չալըշտըղընըզ գէրէ քեօփըրիլէ վէզիր էմրիլիլէ օլան շէյի՝ կէրի շէվրմէք գապիլ տէյիլ տիր : Տիյնէմէ տիլէր ծնւար . վէ վէզիր տիվանընա չըգմապ իսթէտիքտէ , վէզիր ծնւարըն ֆիքրի նի տուլուսլ՝ ծնւարը կեօրմէտէն , էմր էթտի քի քեւ

Թէք չալմագլա գօվսունլար օնլարը . օնլար տախի զսյէթիլէ գօրգարագ՝ ալըոյ եիւրիւյի վերտիլէր . վէ ստանպօլա տիւշիւսլ՝ օլան իշլէրի նադլ էթաիլէր այագ-ստաշլարնա :

() կիւնլէրտէ վէզիրտէն դայիմմագամ կէլտի ստան . պօլա սինան ատլը . վէ օնունլա կէլտի Թումա վարդադապետ , վէ ալայ իլէ կիրաի Պա գէորդ քիլիսէսինէ՝ վէզիրտէն վէրիլէն գաթիթան իւզլէրինտէ , վէ դապիդլէրտէն Թային օլան բիմնէլէր պիլէսինձէ , վէ պիր սիւօլէք պօսթանձիլէր եանը սըրա , քի իկիրմի քէսէ ադլէ վատ էթմիշիտի օնլարա : Պունու պեօյլէձէ կեօրտիւքլէրինտէ աթոռակալլար , մէշվէրէթ էտիպ ուհիճանլու պիլէ կիթտիլէր գայիմմագամ հուզուրունա , վէ ադլէ վատ էթմէկ իլէ՝ եալվարսըլար , քի եազսըն վէզիրէ , հայ միլլէթի Թումայը իսթէմէյօր տէյի : Պունու տույտուգտա Թումա օ՝ սաաթ պինտի կիթտի էտիրնէյէ , վէ վէզիրտէն էմր չըդարթար գայիմմագամ , քի հայլարը տիյնէմէսին , վէ Թումանլին պադրիդլիկինի գալլի սապլասըն . վէ օնա զըտ վէ գար շը օլանլարա զսղէպ էթսին : Պու պեօյլէ օլտուգտա՝ Թումա քէնտիսի տեօնիւս կէլտի ստանպօլա , վէ փէրվասըզ օթուլտու քիւրսիսինէ :

Պունտան զկյատէսիլիլէ աթոռակալլար Թումայա կիւն 1658 ձէնիպ , ձէմաաթը գրդ բշտըրտլար , վէ բիճալլն հառնձէ : գրընը եափմալլա , ձիւմհուր իլէ կիթտիլէր գայիմմադամլն դարչարնա , վէ Թումատան չիքեայէթ էտիպ՝ շահիւլէր իլէ իսպաթ էթտիլէր , քի Թումա հայ տէյիլ , փրէնք միլլէթինտէն իւլիշ , վէ պուրայա չաշու կէլմիշ : Փիլճալ գայիմմագամ Թումայը չաղըրըպ հուզուրունա , վէ ազարլայըսլ՝ էնտիրտի օնու գանլը գուլույա չաշու տէյի . վէ օնունլա պիլէ այագտաշընը՝ քի ատը մէլտոն իտի :

Պու պեօյլէ օլտուգտա , աթոռակալլարն սեօզիլիլէ հէր քիլիսէտէ լանէթ օգուտուլար Թումա վարդապետէ վէ նզուլէլ էթտիլէր օնու : Սէ պիր շարդնամէ քեաղատը տիւղտիլէր , վէ ալթը քիլիսէյէ տէ միւհիւրլէթտիլէր , քի հէփիմիգ տուրմիշիդ Թումայադար շը՝ ձանիլէ Թէնիլէ վէ ադլէ իլէ . վէ գօրգար երուսադէմ պադրիկինէ ստաի միւհիւրլէթտիլէր՝ քի օ կիւնլէրտէ օրայա կէլմիշիտի՝ ատը նօփատուր :

Իկիրովի տօգուզ կիւն զընտանտա պալտրդ տան սօնող-
րա թոմա՝ աիւշմանլարը տիւշութիւնը դայիմմադամա .
վէ ճնուն թէ՛ վապիսինէ . վէ ալթը քիլիսէ ճէմաաթը-
նըն միւհիւրլէրի վէ շէհատէ թէրի իլէ կեօսթէրտիլէր
քի թոմա Էօլիւմէ միւսթաշագ տըր : (Յըլար տախի
պապ տըլար քի միլլէթ շէփ շէհատէ թէ կտէյօր՝ ճնուն
Էօլմէ կէ լայրգ օլմասընա , գայիլ օլտուլար պու իշէ .
վէ չիւնքի վէ՛հմ կտէրլէրիտի վէ պիրտէն , Ճէսարէ թէ
Էթմէ տիլէր՝ ճնու աշիքէարէ Էօլիւքմէ կէ ճնուն իշին
գաշվէյէ գէհիբ գաթըպ իշիրտիլէր ճնա . վէհիբի ա-
լըպ՝ պիր դարզ սօտու թոմա . իշի տույտու , Էլինի պա-
շընա վուրտու . ճանիլ ածըսընտան՝ պաշլասը հայդըր
մադա , վէ զընտանը սարսմադա , վէ ճնտա օլանլարը
գօրգու թմադա . պէօլլէ Էթտիքտէ՝ ճէլատ իւղէրինէ
վարտը , վէ դայիփ Էկըլլէրինի Էյլլէ սըգտը քի՝ պայըլ-
տը , վէ օրատա ճանը չրգտը :

Լ՝ Թուախալար տույտու գտա թոմանըն Էօլմէ սինի ,
իլամքէադասը տըլարը գատըրտան՝ Ճէլատըրըն շէ-
հատէ թի իլէ , քի թոմա քէնտիլլէկինտէն Էօլտիւ . գէ-
րի պիր դայլը նիլան Էօղ խտի իւղէրինտէ : Սօնղրա տը-
լարը շէքտիլէր լէշինի վէ պաշլատըլար մասիարայա
դու թմադա . վէ այադլարը իլէ պաշլնա վուրուպ , իւ-
ղէրինէ թիւ քիւքմէ կէ , իլթէ պուլտուն պիպտէն արա-
տըղընը տէյէրէք : Վուենտան սօնղրա զընտան զսալի-
դինէ շէյ վստէալպ՝ տէնիլլէ Լթտըրտըլար լէշինի .
վէ չիւնքի տէնիլ տաղալտնըպ գապարմիլիտի , սադա
սօլա տէվրիլէրէք չըգար Էնէր խտի թոմանըն լէշի . վէ
փէրլէմլի պաշը աալդալար իշինտէ չալգանըպ կէգէր
խտի զալսպա իլէ սաանսօլ մապէյնինտէ . վէ շէփ կեօ-
րէնլէր զսյըր միլլէ թէրտէն՝ հայլարա ֆէնա սեօյլէր
լէր խտի :

Վու թոմա Էօլտիւքտէ՝ Լթուախալար մեւտոնու պըն-
տանտան չրգար թմատըլար , պիր շէյ դարըշտըրմասըն
տէյի : Վ Է չիւնքի պու իլլէր իշին չօգ աղլէ հարճէ թ-
տիլէր՝ պաշլատըլար իսթէմէ կէ վէ ալմադա ճնու՝ ալ-
թը քիլիսէտէն . Էյլլէ քի կինէ պիր Էնիի վէլլէլլէ
տիւշտիւ օրթալըղա : Ստանպալա տէօնիւպ կէլիրիքէն
քէսփրիւլիւ վէղիր՝ Խժատուր թըլթըլ տէրտէր , վէ
պիր գաշքաշանայ վէ տշարհական՝ քի թըլթըլէանք
տէնտիլէր , սը սարգիւ քիլիսէսի սինօրունտան՝ պիր

օլուալ՝ վեղերէ Կարշը կիթաիւէր , վէ՛ օնա շիբեայէթ
 Էթաիւէր աթաուհալարտան . իկիրոի տեօրթ քիշի
 (տէտիւէր) սեօգ պիր էտիւլ՝ վէ՛ տէվլէթլի Էփէնաիւ
 միգին էմիրնի սայմայրալ՝ Էօլաիւրտիւէր թոմա պադ,
 րիկի . վէ՛ պու իշ իշին հարձ Էթաիւրէրնի շիմոի պիւ
 տէն վէ՛ դարը ճէմաթլարտան իսթէյօրլար : || Էղիր
 պու շէյի թասհիճ էտիւլ՝ յօգ տարրլար , վէ՛ թըլթըլ
 դագըմընը կէրի կէօնտէրիւլ , պէն արթըգ իշի կէօ
 րիւրիւմ տէտի . վէ՛ Էմր Էթաի քիմէլտոնու չըգարտըն
 լար զընտանտան :

Հէնիւզ պոնու ոթաուհալար տոյմատան՝ օնյար
 տան սէքիզ քիշի քի պիրի իտի ուհիճան , աղիմ վիշ
 քէշլէրլէ՛ վէղերի Կարշըլամադա կիթաիւէր՝ չէքմէ
 ճէ՛ տէտիւրէրի եէրի . վէ՛ պադրիկին Էօլմէսինի օնա
 տույուրուլ՝ տիւրլիւ տիւրլիւ սէպէպլէրլէ գափաթ
 մագ իսթէտիւէր : | արին վէղիր զիյատէսիլէ տարը
 լըլ , Էմր Էթաի քի օնյարը դութուլ էնտիւրսինլը
 Կանլը դույույա : || Է չիւնքի պոնյար ասլը սանլը
 քիմսիւէր իտի , րիճալըն չօղու պունլարա արգա օլմադ
 իլէ՛ օնյարըն Էլիլիէ տայիմ վեղերէ րէճա էտիւլ , վէ՛
 Էլ յի քէսէ տէ ճէրիմէ վէրիւլ՝ կիւճիլէ դուրթուլու
 լար : || Է սօնլուս պէշ քիլիսինին պէօյիւքլէրնի ճէմ
 էտիւլ , վէ՛ նր սարգիսին ճէմաթլընտան տալիս պիր
 դարընը չաղըրլալ՝ հագ իսթէտիւէր հէմ օ ճէրիմէ ի
 շին վէ՛ հէմ դարը պօրձլար իշին . վէ՛ պու իճալէն տէ դու
 թուլու պիր պէօյիւք վէլլիլէ . վէ՛ կիւճ իլէ՛ Էարըսը
 Էօտէնիւլ՝ պիր Էզ ուհաթլըգ օլուու :

14 : | Երուսաղէմի օլան սէ Կիւթի Կէօնտէրի մանաթլըն

աւաթլարտան ալընաւը վէ վէրլիլէ :

Դ . 31 = 35 :

Էրուսաղէմի հապէշլէրին պիր մանաթլըր վար (1655 :)
 իտի՛ հայր արրահամ նամ , քի հայլար վագթիլ (ոճի :)
 իլէ՛ ալմիշլէրիտի օնյարըն Էլինտէն . պու իշի ումլար
 հասէտ էտիւլ՝ պիր թադրիւլ իլէ՛ գափադլար օնու հայ
 լարտան . պու սէպէպտէն Էրուսաղէմ պադրիկի ումա
 տուր վարդապետ սասնիպօլտ կէրիւլ , վէ՛ անթէպլի Է
 զիւզար վարդապետիլէ՛ պիր օլուլ՝ վէղերին հիւքիլի
 իլէ՛

իլէ կերթի աւտը օ մանասթըրը . վէ եղիազար վարդապետի քէնտիսինէ վէքիլ էտիպ՝ եօլլատը մուռ երուսապէս . օ տախի վարդապետի կէթտի օ եւերի , վէ տա-
ճար ծննդէան տէտիքլէրինին պիր գափուսուռու :

(1656) Պուռնա տայանամայրապետաւար , վէղիրէ տիւշտիւլէր
(1657) աղիմ փէշքէշլէրիլէ վէ իքի ֆէրման աւտըլար . պիրի հայր արրահամ մանասթըրը իլին , պիրի տէ Եր յա-
կոր իլին՝ քի ուսմարա վէրիլսին . վէ եղիազար իլին պիր ֆէրման , քի նէրէտէ պուլունուրսա՝ դու թուլսուն
վէ ստանպուլա կէլսին :

Ֆէրմանլար եկթիտիքտէ երուսապէս , գափուլարա տիւշտիւ եղիազար . էն ունդունսա կիթտի շամ փաւ շաարնա քի դայեար օղլու տէնիր իտի . ամմա չինքի օ չօգ չէյ եէմիլիտի ուսմարտան , վէ ֆէրման մուռն էլինտէ իտի եարտըմ էթմէլի իքին զընտանա պօտու եղիազարը . օ տախի պիր գաւ քէսէ վէրմէքլէ գուր-
թուլու . վէ չօգ չէյ տէ փաս էթտի փաշայա , էկէր հայլարըն գարափըրը դու թարսա . փաշա տախի իւ-
միտ վէրէրէք աւտը Եր յակոբուն անախթարընը . վէ եազտը վէղիրէ քի պու չէյ օլամաղ . վէ եղիազար իլին եազտը քի մուռն սուչու եօգ . 1) էղիր տէ տէտի քի վէրտիկիմ վէրտիք տիր . 1) է լաքին դայեար օղլու՝ ե-
զիազարը եօլլատը Եր յակոբա՝ քի մուս օթուրսուն , վէ օ եւերտէ հայլարըն էլինտէ օլսուն անախթարսըզ .
1658 Պուռնա իլիթտիքտէ վէղիր կիւճէնտի . վէ եղիազարը
1659 զուլուպ պաշընը քէսմէք իսթէր իտի . 1) զիազար
վարդապետ տէ գօրգուսունտան տիւշտիւ կիլնէ դայ-
եար օղլունա . քի օ կիւնլէրտէ տախ օլտու՝ կերէք քէն-
տի վէ կերէք զայրը փաշալար . 1) ուսմար տախի պու
դալապալըգ արուսընտա տիւշտիւլէլը դայեար օղլու-
նա . վէ չօգ չէյ եէտիրիպ՝ աւտըլար էլինտէն Եր յա-
կոբուն անախթարընը , վէ կիտիպ զապդ էթտիլէր
մուռ :

1659 Պէ փաշալարըն իլի պիթտիքտէ՝ չըգտը կէլտի ե-
1660 զիազար ստանպուլ սէմթինէ . վէ իւչ այ չէհրտէն
տըլարը կիլիլիճէ օթուրսուն պիր պաղէ իլինտէ . Պու-
նու տույտուգտա թըլթըլ գագըմը՝ հապէր վէրտիլէր
վէղիրէ քի եղիազար կէլմիլ կիպլէնմիլ ֆէլան եւեր-
տէ՝ օ քի ապի փաշալարըն պիր օլմիլ իտի տէտիլէր .
Պուլթուրսուն վէղիր , վէ հուղուրունա կէթիրտիպ

ղաղկայ իլէ սօրտու, սէն մի սին տէտի գուտսի շէրիֆ
 Կաղրիկինին վէքիլի, Կոդրուսունու սեօյլէ նէ² ալտը
 օկենտէն դայեար օղլու. ձէվապ վէրտի եղիաղար. հէր
 շէյիմի ալտը էֆէնտիմ. վէ պիլիմ մար եագուպնամ
 մանասթըրըմըր տախի սլլալ զայրըւպապ վէրտի. վէ
 պէնտէնիլի տէ ալտատարապ գուլտու: Սօրտու վէ
 զիր, սէն քէնտին մի վէրտին օ մանասթըրը, Եօխսա
 օ մի ալտը սէնտէն. Եղիաղար տախի չիւնքի տէյէմէզ
 իտի քի էմրինիզ իլէ օլտու, ձէվապ էթտի քի, օ իտի
 օ Եէրէ, հիւքմ էտէն, պէն նէ³ էտէ պիլիլ իտիմ: Տէ-
 տի վէզիր, Եէրէ կէչսին Եէրինիգտէ սիզ տէ. Եղիա-
 դար տախի տէտի. տէվլէթլի ինայէթլի էֆէնտիմ,
 Եէրէ լանէթ էթմէ. տարդընըզընը անձադ գուլու-
 նուպա օլտուն. վէ քէրէմինիլի միլլէթիմ կէօթէր-
 մէքլէ շէրաթ էտիպ հագգըմըր հագ. Եյլէ, շէվ-
 քէթլի փատիշահըմըրն աղիզ պաշը իչին օլտուն:

Սէ լաքին չիւնքի թըլթըլ գաղըմընտան չօգ. շի-
 քէտէլէթ իչիթմիշ իտի վէզիր Եղիաղար իչին, ծնտան
 շիւպհէյէ տիւչիւպ, Եղիաղարը աստա պաշիյէ թէսլիմ
 էթտի, քի զէնձիրէ գօյուպ սագլատըն Եէնիէրիլէր
 զըչասընտա. վէ չիւնքի գըշ կիւնէրի իտի, աթէշէ
 Եագըն օթուրուպ կէձի, վագթի սասթ պիրտէ ըսըն-
 մալը իքէն⁴ էօլիմ գօրգուսունան տիթէր իտի:
 Հայլարտան պիր գաշը մարտիլուս վարդապետ իլէ ի-
 վին ալլալ կիթտիլէր ծնու կէօրմէկէ. վէ ծնունլա սեօյ-
 լէշիր իքէն⁵ տէտի. սէնիմ իչին գասափէթ էթմէլին.
 տէրտինիզ հէմէն նը յակոբ իչին օլտուն, պէն պուրա
 տա էօլէյիմ, օ գուրթուլտուն: Լամա չիւնքի նը յա-
 կոբու գուրթարմաղա չարէ պուլամատըլար, ծնա պու-
 նա ըէձա Ետէրէք, Եղիաղարը գուրթարըլ կէօթիւր-
 տիւլէր զալթապա, պիր ուշղուն վաղիթ կէօգէտէ.
 Եէք, քի նը յակոբու գուրթարսընլար:

() Կիւնէրէտէ քէօփիլիլէ մէհէմէտ փաշա փատիշ 1659,
 շահըն իրատէթի իլէ պուրսստա իքէն⁶ ահմէտ Կաշը,
 քէնտի օղլունու Երզնու միաշասը էթտի. վէ պէսյ-
 իւք զիյնէթ վէ ալայիլէ սնու Եօլա գօտու, հիւնքէար
 տախի պիլէսինձէ: Սլու վագթի Եյի վէ միւնասիպ
 սսյարապ Եղիաղար վարդապետ՝ աղիմ փէշքէչէրիլէ,
 սիւշտիւ վիզիր քէուհէասընա, վէ զայլը ըրձալտան
 օլան քիմսէլէրէ. վէ Եալլարարապ տիլէտի ծնարտան
 քի

քի վեղերէ սեօզ կէշիրսինէր, օղունուն պաշտ իւն
օլտուն՝ մար եազ ու պու տեօնտիւրսինն թէքրայ Էրմէ-
նի միւլէթինն, (Յըւար տախի թէքրէ վեղերին հադ-
րընր Էլէ աւտըլար Էօլէ պիր շաղ լոյ արատընտա :
Ս Էղիր սէ պիր խօշմա դարդ իլէ փատիշահա տույ-
ռերտուգատ խաղդի հիւմայուն չըգար քի հայլարըն
խաթէտիկի օլտուն . պու իշ օլտու խաղկերաց կիւնլէ-
րինտի . սէնէ 1659 . ուճը : Մ Էտը Էղիազար խաղդի
հիւմայունու . վէ գուշ կիպի դանատւանըպ կիթտի
Էրուտաղէմէ . վէ աւտը մար եազ ու պ մանասթըրընր
ռուվարըն Էլինտէն :

35 : Ս Էրէրէ, վէ շաղար, վէ յովանէն, վէ արգիս
գարգիթէրէն վաթիւնէրէ :

Մ. 34 = 35 :

1659 :
ռ.ՃԸ :

Օ կիւնլերտէ պաղրիդ. օլմամաղ իլէ ստանպօլ-
տա, զէրէ աթոռակալար Էլինտէ խտի ման-
սրալ, Ճէմաթ պիր օլուպ արղուհալ վերտիլէր վիգե-
րէ պաղրիդ իլին . վէ օնուն Էմրի իլէ պաղրիդ Էթ-
տիլէր քէֆիլէ մարտիրոս վարդապետի, քի տահա Է-
պիսկոպոս ալկիլ խտի . պունտուն դայլի Էէնի վերկինին
սրդ լէթինն (քի արթըրմիլ խտի թումա վարդապետ)
օրթատան դայլորըրպ, ֆէրմանտա եազտըրտըլար Էիւզ
դըրգ պին աղէն . վէ Էրուտաղէմ պաղրիդ իլկինի տտան-
պօլ պաղրիկինին հիւքաթ ալթընտան չըգարտըլար :
Ս Էօլէ օլտուգատ աթոռակալար տտիլայա դաղար-
լար Էսկի պօրճ իլին . պէշ այ պու տաթա օիւրիւ-
տիւքտէ, Ճէմաթտան պիր գաշը արղուհալ եաղ-
տըլար փատիշահա, վէ կեօնալերտիլէր Էտիրնէյէ մու-
լտա աալը պիրինին Էլիլէ : Ս Է փատիշահ տախի
ֆերման կեօնալերտի ստանպօլա քի թումանըն Էօլմէ-
սինէ սէպէպ օլանլար Էստէսինլէր օ պօրճու, դայլը-
լարը աղատ արը :

Ս Է ֆերմանը հաալքիլ Էստանպօլա կէթիրտի մու-
լտա . վէ պաղար կիւնի մարտիրոս վարդապետ հրէշ-
տակապետ քիլիսէսինն կիթիքտէ՝ ալտը մուրսա հա-
սէքիլի վէ քեաթիպի . վէ քէլիսէյէ կիլիսէ՝ ողջոյն
տուք միմեանց, տէտիքիլէր վաղիթտէ, սէս վերտի
քեաթիպ իլի տինիզ սէտի, փատիշահ ֆերմանըտըր :

Ս Է

Պու սէս չըդտըգտա մարտիրոս վարդապետ տէտի ,
 ճայիղ տէյիլ քի պուրատա փտաիշահ ֆէրմանը օգու-
 նա : 1) Երգարարը սօնորա տըշարը՝ քի պարպատա օ-
 գունսուն : 1) Է լաքին հասէքի վէ քեաթիպ տըշարը
 չըգրպ՝ տըշարտա հաղըր օլան տասալարը իւլիի կէ-
 թիրտիլէր : վէ դութուլար մարտիրոս վարդապետի ,
 վէ ալթը քիշի հայ պէօյիւքլէրինտէն , վէ կեօթիւր-
 տիւլէր դայիմմադամըն հուղուրունա . օ տախի օ տա-
 ալիէ կնաիրաի սնլարը գանլը գույույա : 1) Է հայլար
 Էօթէյի պէրիյէ տիւշէրէք , վէ պին տեօրթ իւզ գու-
 լուշ վէրիպ՝ սնլարը գուրթարարլար . վէ օ դալան պօր-
 ճա տախի պիր չարէ պուլուպ գուրթուլտուլար :

() վաղիթլէրտէ ստանպօլա կէլտի՝ դազար տալը՝ 1660 :
 վարդապետին պիրիսի տիլթիք Էպիսկոպոսու . վէ տիլ-
 թիքլէր իլէ պիր օլուպ , վէ տիլթիքլի տէֆթէրտար
 իպրահիմ՝ Էֆէնտիյի քէնաիտինէ արդա Էաֆնիպ , վէ
 իկիրմի քէսէ աղէ : վաս Էտիպ՝ մարտիրոս վարդապետի
 աղլ Էթաիրտի . վէ սնուն Էթինէ կէչիպ՝ պաղրիգ օլ-
 տու . վէ մարտիրոս Էջմիածինէ տիւշիւպ՝ Էպիսկոպոս
 օլտու գըրըմ իւզէրինէ :

1) Է իւշ Էըլտան սօնպրա՝ Էջմիածինտէն պիր նուիրակ 1663 :
 կէլտի ստանպօլա յոհաննէս վարդապետ թիւթիւնճի
 տէտիքլէրի . չիւնքի թիւթիւն իւզէրինէ չօք վաղ Է-
 տէր իտի : Պու յովհաննէս նուիրակըգ տէյի տէվչիւր-
 տիկի աղէյի՝ գափուլարա հարճ Էտիպ թըլթըլ տէր-
 տէրին հիւնէրիլիլէ՝ գազարը տիւշիւրտիւ . վէ սնուն
 Էթինէ կէչիպ՝ պաղրիգ օլտու . ճա գարըլ գալչ տըգ-
 տա դազար՝ յոհաննէս պաղրիգ թըլթըլ գաղըմընըն
 Էլիլիլէ ֆէրման չըգարտըպ՝ սնու ղընտանա գօտու :

Պու իշի յակոբ կաթուղիկոս իշիտիպ՝ պէյէնմէյէրէք ,
 Էէնի նուիրակ կեօնտէրտի ստանպօլա մինտա տալը :

Պու արալըգտա թէքիրտաղլը սարգիս վարդապետ՝
 յաճատուր պաղրիկին շայիրտի՝ աղըր պօրճ ալթընա
 տիւշիւպ զընտանա կիրտի՝ քի օրատա խտի դապար :
 Պունլար իբիսիտէ պիր պիրինի պուլուօ տիւշիւնիւր-
 լէր իտի քի նէ Էափսընլար :

Հէլէ դազար տաթլարըն Էլիլիլէ գուրթուլտու . վէ (1664 :)
 լաքին սարգիս գալտը օրատա պիր Էրլ : 1) Սնորա դայ- (Էճճի)
 րը մուալէլէճիլէրիլէ սեօղիւնի պիր Էտիպ աղըր մու-
 ալէլէրիլէ չօք աղէ : ալտը . վէ Էվլիլէի պօրճու Էօ-
 տէյիպ

տէյիպ զընտանտան չըգար . վէ տօնասօղըու էտիրնէյէ
կիտիպ՝ փարա դուվլէթիլիէ պաղրիգլիկի աբոը . վէ
ստանպօլա կէլիպ տիւշիւրտիւ մանարպընտան թիւ
թիւնճի յովհաննէս փարգասէտի . վէ քէնտի օլտու
պաղրիգ :

(1665) Սէ չիւնքի օ վաղիթ վէզիւր կիթմիշիտի սէլիզըատա ,
(ռճթի) օրսյա կիթտի յովհաննէս . պուռու տույտուգտա սար
գիս՝ օ տախի կիթտի արաընճա . պուռնար՝ պիւպիլինի
կեօրտիւքլէրինտէ պաշլատըւար գաւըա էթմէկէ . վէ
լաքին յովհաննէս, արգա օլմագլա թըլթըլ դադըմը՝
չօգ փարա հարճէտիպ , վէ չօգ շէյէ սեօզ վէրիպ՝ յով-
հաննէսի պաղրիգ կիթտիլէր . վէ օ տախի ստանպօլա
սեօնիւպ թէքրար պաղրիգ քիւրսիսինէ օթուրտու :

16: Իշխանութիւն Երուսաղէմէ խաւիթիւսլէթ
էթիէ իշին :

Յ. 36 = 37 :

Սպիգ կիթտիքտէ կղիազար փարգասէտ անթէպլի՝
Երուսաղէմսէ օլան Դր. յակոբ մանասթըրընը՝
վէքիլ կիպի սթուրտու օրատա . վէ տայիմա տէրու
նինտէ իտի՝ քի օնտա կաթուղիկոս օլտուն , վէ օսման
ը հիւքմի ալթընտա օլան հայլարու պուռուրտուն . պու
նիյէկէթիլէ Երուսաղէմսէ պիւր քիլիսէ ետիտը , քի
կաթուղիկոս օլուրսա՝ էջմիածին ատը գօսուն օնա . վէ
տույուրտու ֆիքրինի սիս կաթուղիկոսունա՝ ատը իա-
չասուր . վէ օնունլա պիւր սլտու :

1663 Նի պէպլէ դուրուպ չըգար կիթտի կղիազար ստան-
ռճթի պօլա , վէ տիւշիւր վէզիլէ՝ օ քի քեօփրիւլիւ վէզիլին
օղըու իտի՝ վէ տէնիւր իտի՝ քեօփրիւլիւ օղըու ահմէտ
փաշա , քի օ կիւնէքտէ կիթմէք իւզլիէ իտի ճէնկէ
մաճար իւզլերինէ . պուռնա սգիւմ փէշքէշէր վէ զայրը
շէյէր վէրմէկիլէ՝ հաղըընը կըլէ ալտը . վէ պիւր ֆիւր-
ման չըգարթտը քի պաշլաճա կաթուղիկոս օլտուն է-
րուսաղէմսէ . վէ գտիտը Երուսաղէմ պաղրիգլիկի-
նիտէ տճատուր փարգասէտտէն . վէ քիմսէյէ պիւր շէյ
տույուրմայրպ կիթտի հալէպէ . վէ օրայա տալէթ
կիթտի իսպատուր կաթուղիկոսուն :

Պու իշին տույտուգլարընտա ստանպօլտա օլան հայ-
լար գայիլ օլմատըւար . վէ օնուն ֆիքրինի շէյլիւմէք
իշին

իմն՝ հալէպէ՝ եօլլատըւար քեօմիւրձի օղլու երեմիա
չէլէպլիյի՝ քի ուսլու սպըլլը սեօղլըր վի, սէպլէպլէր ի-
լէ սնու իսքեաթ իլլիմսին . լաքլին միւմքլին օլլմատը .
Լիլլիթիտի հալէպէ օ զաման խաչատուր կաթուղիկուս . 1664 .
վի՝ ինքմանը եղիազարըն կէլինսէ կեօրիւպ՝ կաթուղի- ԼՃԺԺ .
կուս ձեռնասղըրէլ կէլիտի օրատա օնու . () տախի հէ-
մնէ կօթլէյի պլըրլիյի նիլէտէ հայ վար իսէ սամանլը
հիւքմիւնստէ՝ կոնտուկ եազուր . վի՝ հէվիսինէ տույուր
տու քէնսի կաթուղիկուսլըղընր . վի՝ օնտան կէլտի օ-
թուրաու երուսաղէմսէ .

Всего съездовъ

Պիտե իշ Թէւմաթիւր պուշուդտա՝ պիր աթէշ փարլա
տը միլլէթ իշխուէ, պաղիսի եղիապար դարաֆրնը
դուծարագ. մի չօղու տախի դաբը կէլէրէք: Սէ
էջմիածինէ: Հապէր կիթաիքտէ՝ յակօր կաթուղիկոն՝
էօթէյի: պէրլէյի քեաղատ եաղտը քի կէրի տուրսուն
լար պէյլէ: Կարմագարը շոգ իշտէն, մէ լուսաւորիչ
քիւրսիսինն պլթնը իւսթիւնէ կէթիլմէսինլէր:

() Կիւնէքտէ գըրըմտոս իտի քէֆէլի մարտիրոս վարդապետ , քի խոսամ օլմիշ իտի Եղիազարա . ոլու տախի իշիթալքտէ՝ գըրըմտան չըգտը սոտանսօլա կէլիմ կէվլէ Տէր նիքլէ օղրատը իտէ՝ Եղիազարա ֆիւնա սեօլէյէրէք չօղ Եկրտի օնու . վլէ թօզալթ չէ Տէրնէ կէլալքտէ՝ քեազոտ Էազտը օնա՝ լոյլը օլմայան սեօլէլիլէ , վլէ Էօլլատը հալէպէ : (յոտան սոտանսօլա կէլիպ ի կիրմի տիւն ղուրուշ գաատար անատուր վարդապետան աղէտինստէն հարճ Էթմէ կիլէ՝ Էրուսաղէմ սրազրիղլիկինի չէվիրտի թէքրար անատուր վարդապետին իւղէքինէ , վլէ քէնտի տէ Էրուսաղէմ վլէքիլի օլտու .) Էջիւնքի յակոբ կաթօղղիկոս տուրմայլոյ տայիմ Էազար իտի սլու մատսէ լիլն , հայ պէօյիքէրի աեօլթ դաւախա տիւշիւոյ դանսրլարլար վաշալարը Եղիազար իլին՝ օ գաատար քի պէքճի գօտուլար Էօլլարա՝ Տէր նիքլէ իթ Է Է Էրտէ

լէտէ՝ պուլուրլարսս դու թտունլար տէյի :

1665 : Պապտը կեօրտիւ եղիազար քի իշին սօնդու թէրսինէ
 ռձԺԴ : կիտէյօր , թէպտիլ ուրուսպսը կիյիպ , վէ թէհլէքէ-
 լէրտէն կէչիպ՝ կէլտի պուլուսպտ . օնտան աւտամ՝ եօլ-
 լստը ապրօ չէլէպի տէալէքլէրի՝ հայլարըն պէօյիկէկի-
 նէ՝ քի օ զտման էտիլնէտէ վէզլրին էանընտա խտի ,
 վէ քէնտի սատըգ տօսթու վէ սըրտաշը խտի . տույուը
 տու օնա հալինի . վէ քէնտիսի տէ ալտըղ . պուլուպ
 կիթտի օրսպ . ելթիշտիլէր տաիի զայրը սըրտաշըա-
 ըը ստանալտան , թէքիտաղընտան վէ պտշոա եւը-
 լէրտէն , աշխարհականլար , վէ եկեղեցականլար : Վ է
 հէփիսի տէ պիր օլուպ ապրօ չէլէպինին չատըրընտա՝
 միւշալլէրէ էթտիլէր պու իշ իշին : Վ տքին ապրօ չէլէ-
 պի պիր ագըլլը վէ սաղընտն քիմսէ՝ օլմսղլա՝ օնլարա
 նասահաթ էթտի քի էպլէթլէմէքլէ իշ կեօրմէպինլէր .
 պօշ եէրէ փարա հարձ էթմէյէլիմ՝ տէտի . էպլէլ
 մարաիրոս զաղըմը քէսէլէրինի պօշալթպընլար , վէ
 պօրձա կիրսինլէր , սօնդուս պիղէ գօլայ օլուը վէզլրին
 հաղըրնը հօշ էթմէք : Վ է քէնտի էալթնըղ վէզլրէ
 կիտիպ՝ իշի պիլտիրտի . այաղընըղա էէլմիշ տէտի օ է-
 դիազար , քի սիգ էէիէնաիլէրիմիղ օնա կաթուղիկոսըգ
 վէրտինիղ . վէ տալմաճիլէրին տաիի էպլէլէլէ էէթիշ-
 միշէր՝ քի օնա պիր օյուն էտիպ տիշիւրսինլէր : Վ է-
 զիր տէ ճէփապ էթտի . տիլիքիմ՝ տէտի , սէն սուս օյ .
 զէրէ մարաիրոս փարգապէտ՝ եղիազար էէթիլմէտէն .
 պիր զաշ քիշիլէլէ կիթմիշ խտի էտիլնէյէ , վէ իշ զա-
 ըըշարըմաղա էէլթէնիլ խտի :

Վիր կիւն պու մարաիրոս փարգապէտ քէնտի այագ-
 տաշըրընը ալըպ՝ չըգտը վէզլրին տիլմանընտ . վէ ե-
 դիազար տաիի կէլտի քէնտի աւտամլարըլլէ . պաշու-
 տը մարտիրոս սեօյլէմէկէ . էֆիէնտիմ՝ տէտի , պու է-
 դիազար օլտձաղ՝ իքի եիւղ քէտէ ալտը երուսաղէմ
 պաղըրիկինտէն , վէ հէփիսինի հարձ էթտի՝ քի էմրի-
 նիղի իպդալ էթտի , պունտան զայրի երուսաղէմտէ
 օլան էշտայը զայ էթտի . պէնիմտէ էյի վուգուֆոււմ
 վար պու իշէ . զէրէ օ պաղըրիկին շայիլտի իմ : Սօրսու
 վէզլր քի նաթըլ աղէլէ խտի ալտըղ . ճէփապ վէրտի
 մարտիրոս , հէֆաւանլը դուռուշ , ճէտի վէզլր , պու-
 գաւտար աղէլէ պու սիքքէտէ պէնիմ՝ հաղնէմտէ պիլէ-
 պուլունմաղ . սէն նէ՝ տէրսին տէտի եղիազարա . օ

տախի ճէվապ էթտի . պէլի չօգ աղէ : կէշմիշ էլիմէ
կեաշիճէ : դուտտիշէրիֆ վիքիլի օլտուղումա . լաքին
պօշ եէրէ : հարձ էթմէմիշիմ , հէփիտինի տէ լազըմլը
եէրէ : վիքտիմ , պու նէրէտէն կեօսթէրէպիլիլ . պու
նու տէյերէք շահիտլէր կէթիլտի , վէ տէտիկինի իս
պաթ էթտի : () պիլը դարաֆտան տախի շահիտ ա
լանտըդտա՝ տիլիլիքլինին պիլի՝ պաշլատը շէհատէթ
էթմէկէ . լաքին պաշարամատը , Տարըտը վիգիլ . սիգ
տէտի պու ատամըն հագգընա պիլը շէյ կեօսթէրէմէյ
օրտունուգ , եա նէյէ պիլիքմիշինիգ պուրայա : Պաշ
լատըլար արթըգ մարտիրոս դարաֆը գարիշ մուրիշ
սեօղէրիլէ : շէրը աթմաղա եղիազարա , վէ միւնասիպ
էթսիգ իսպաթլարիլէ : ծնու սուչու կեօսթէրէմէկէ , օ
գատար քի վիգիլ օնլարսան իքրահ էտիպ՝ տիվանըն
տան գօլտու : () Նլար տտիլի ըիւսվայըլիլէ սըշտը
տիւշիւպ՝ պաշլատըլար մարտիրոս վարդապետի այլպ
լամաղա , վէ եիւզիւնէ վուրմաղա , պիլիլ ընզիլ էթ
տին տէյերէք . պէօյլէճէ : ութանարագ սեծնտիւլէր
ստանսօլա . լաքին եղիազար դալտը օրատա , թա իշի
նի պիթիլինճէ :

17 : Իշիտալըն երտասաշէմթէ Խալաշ Էրտ օլտալ :

Կ. 381

Լար եղիազար կաթուղիկոսլըգ պէրաթընը՝ վէ 1665 :
սեօգ վէրտիլ քի երլտան երլա միլիլէ : էտա էտէ ուճթդ
օնսէշ պին աղէ : վէ ալար պիլը նազըրըլըգ թէգըրիւսի
քի միւթէվէլի օլտուն երուսապէմէ : զէրէ պու պու
հանա իլէ րահաթ օթուրապիլիլիտի երուսաղէմտէ ,
քի օնտան էիւրիւթսիւն կաթուղիկոսլըգ էմլինի :
Պիւօյլէճէ : իլինի տիւզիւպ՝ էնտի թիքիլտաղընա , վէ
օնտան կէլաի պուրոսայա :

Լաքին ստանսօլտա օլան թըլթըլ դագըմի տույ
տուդտա եղիազարն էթտիկի իշէրի՝ պիլը պիլիննէ կիլ
տիլէր . վէ ճիւմլէտի պիլը օլուպ՝ վէ ջահուկլուլարըն
պիլը գալընը պիլլէլէրինճէ ալըպ՝ կիթտիլէր գայիմ
մաղամ տիվանընա , վէ օնա արգուհալ վէրիպ տէտի
լէր . պիլլիմ պէօյլիգ տալամըգ վար եղիազար իլէ՝ քի
շիմտի պուրոսայա կիթմիլ . տիլէրիգ քի էմլինիգիլէ
օնտան գալմասըն . վէ աղէ իլէ օնուն հադըրըն էլէ
F f 2 ալըպ՝

ալըսոյ՝ հասնեցի իլէ աստաւար և օլլատարւար օրոյս քի օնու դու թուսկ կէ թիրսինէր ստանալօլա : Պունւար տախի պուրսայա կիտիսկ , վէ եղիսազարն նէրէտէ օլտու զուսու տույուսկ , կէ ճէկիլէ տամա չըգըսկ , վէ պաճայր ալըսոյ՝ կնտիլէր դու թաուսլար օնու . վէ քալէյէ գօ

սուսլար :

Սիւսէլ լիսէ հասլէր կի թալիքտէ՝ Եէ թիշտի օրայա , վէ եղիսազարն ալտը Ելլէրինտէն . լաքին աստաւար՝ օլլատա դու թուսկ պաղլատարն օնուս իքի շայիրտինի . ստալըն ռնտիրիոս վարդապետ վէ սարգիս վարդապետ , վէ կէ թիրտիլէր ստանալօլա : Պունւարն իւզէլիննէ պիրիքտի թըլթըլ գազըմը , վէ զօր է թալիլէր քի քէնտիլէր իլէ պիր օլտուսլար . Եօխտա սիպտէն շիքէայէ թէ կէտէրիզ դափույտ ալտիլէր : () Սլար տիյնէ մէալըլէրինտէ՝ ալըսկ կէ թիրտիլէր օնւարը գայիմ մադամ հուգուրունա , վէ տէտիլէր քի պունւար Եղիսազարն քի թիլլէրի տիր . օնուն պիզէ պօրձու չօգ . Եմր կէ թսին էքի նտիլէր իմիզ քի պունւար Եօտէսինէր : Ե ահիտ իս թիտի գայիմ մադամ . ճէվիսկ վէրէ մէալըլէրինտէն՝ գօլտու օնւարը տիվանընտան :

Ստէին Եղիսազար քատա վէ թալէ իտի պու իքի վարդապետ իլին օլմայա քի պիր պէլայա օղրայալար տէյի . հէմէն չըգտը պուրստան , վէ քէնտիլիլինտէն կէլտի ստանալօլա . վէ օնւարն գալթու լմասընը կէօրալիքտէ չօգ սէվինտի . վէ կէլտի օթուրտու պիր զաւան լուսուրդիլ քիլիսէսինտէ : Պալլատը արթըգ հայլար տյազընա վարմազա սիւրիւ սիւրիւ՝ պէօյիւք քիւ շիւք օնու քէնտիլէրիննէ կաթուղիկոս պիլէրէք , Եօյլէ քի օնու կէօրմէքլէ՝ Եիւրէքլէրի շալ օլուր իտի : Սի հիւր ագլամ՝ քիլիսէյէ վարըսկ՝ տիյնէրլէրիտի օնուն սէօլլէրինի . օ տախի աղզընը ալըսկ ճէվահիր կիպի քէլամլար վաղ Ե թմէկ իլէ սէվինտիլիլ իտի օնւարը . վէ կիւնտէն կիւնէ օնւարն մուհապսլէ թիտէ՝ արթար իտի . վէ չօգ հէտիլէր օնա կէ թիրլէրլէրիտի : Պուն թիւ թիւննի յուլաննէս պաղրիկին կիւ ճիւնէ կէլտի , օնուն իլին շէքլա է թալի օնտան Ե թիլլէրի գափույա . վէ Եղիսազար տախի օլմայա քի պիր սարգըն թըլթըգ չըգա օրթալըլա տէյի կի թալի ապրօ չէլէպիսին Եվիննէ . վէ օնտա օթուրտու ալթը այ գատար : () կիւնէրտէ շիւքի յակոք կաթուղիկոս ստանալօլա

կէլ

կէլմէք իսթէրիտի՝ եօլա տիւշիւալ կիթտի էլվլէլ երու 1666 :
 սաղէմէ . վէ օրայա վարտըզը կիպի իշիթտի եղիաղաւ ուճԹէ .
 րըն սօնդ մանսըպընա եթիթիւկկինի , վէ երուսաղէմէ
 կէլէճէկկինի : Վիւ շէյ իշին տիւշիւնտիւքտէ՝ եօլ կեօա
 թէրտի օնա մարտիրոս վարդապետ . հիկըր տէտի ե-
 րուսաղէմէ միւթէվլէլի օլմասը կէլնտէն ալընըրտա ,
 Գօլայ օլուր օնուն կաթուղիկոսըզընը տախի իսդալ
 էթմէք :

Վայիլ օլտուգտա յակոր կաթուղիկոս՝ մարտիրոս վար-
 դապետ պիր շէքվա քեսաղասըր եաղըր տօնաթտըր կալ
 թուղիկոսուն աղընտան վէ մօատուր վարդապետին
 դարափընտան եղիաղարա դարըր . վէ տօատօղու ստան-
 պօլա կէլիպ՝ որաչատըր օրթալըզը պիր պիրինէ զաթ-
 մադա : Վիթտի եաննա երեմիա շէլէպի ասըրօ շէլէ-
 պինին թէզքիթիսի իլէ . վէ չօգ եալվարտը քի վաղ
 կէլին շու իշտէն : Շվապ վէրտի մարտիրոս վարդա-
 պետ . շիմտէն սօնդրա ռաճաթըզ օլամաղ տէտի .
 զէրէ իշիմիզ պէօյիւքէրէ տիւշալ . օ տախի տէտի ,
 պէօյիւքէրէն վսգիթի տէյիլ նէ՝ պիղիմ իշին , նէ՝
 սէնին իշին . օնլար արտըմըզա տիւշմէմիշէր . պիղիզ
 օնլարը օյանսըրան , աղէմիզի ալըն տէյի :

Հիլ տիյնէմէյէրէք մարտիրոս վարդապետ՝ օ կիւն դա-
 փույա արզ էտիպ տիւլանտ շէքտի եղիաղար վարդապէ-
 տի . վէ օ շէքվա եազըսընը օրթայա կէթիթի : լվէզ
 պիթիթի վէղիթ տալայը , պիլիսին քի տէտի երու-
 սաղէմէ միւթէվլէլի օլմասը տէվլէթտէն վէրիմիշ
 տիր պու ատամա . վէ գապիլ տէյիլ կէրի շէվիթմէք .
 պունու տէյիպ վէ աղարլայըր տըշարըր դօլտու մար-
 տիրոս վարդապետի :

Վ կ լաքին պիր գալը արեւելեան Տայլսըրնտան՝ այա-
 ղա դալըրպէ կէնի շէյ զուրտուլար , վէ մարտիրոս վար-
 զապետէ եօլ կեօաթէրտիլըր . մօատուր վարդապետ
 տէտիլէր իսթիարլանմըշտըր . կէլ սէնի երուսաղէմ
 որաղըրիկի էտէլիմ . իշիթ օ զաման իսթէտիկկինի էտէ-
 պիլիթիսի եղիաղարա : Վլըլանտըր սանսըրն մարտի-
 րոս վարդապետ . վէ արզուճալ վէրտի վէղիթէ (քի օ
 կիւնըրտէ տաուլթիաշատա իտի օրտուսուլուլա) , վէ
 տիլէտի քի Տուղուրունա չաղըրսըն թէքըր եղիաղա-
 րը՝ օնունլա միւրափա օլմագ իշին : Հապէր կիթտիթ-
 տի եղիաղարա , հէնիւզ օ կէլմէտէն , ասըրօ շէլէպի
 վէ

վէ զիրին եանընա կիրիպ՝ ուզուն ուզուն սեօյլէշտի
նունլա :

Սոնդրա եղիազարը կէթիրաիքլէրինտէ , սիւրիւ իլէ
կէլտի արտընձա թըլթըլ դաղըմը . վի՛ պաշատըլար
էօկինմէկէ՛ օրատա եղիազար դարափընտա օլան հայ-
լսպա . իշթէ՛ պու կիւն եղիազարըն վիւձուտինի գալ-
տըրաձաղըղ տէտիլէր . ծնըար տախի ձէվապ կէթաիլէր
քի , էկէր ծնու էօլաիւրիւրսնիլ՝ նահատակ օլտու
տէյի՝ օ չեօհըէթ իլէ կեօմէրիլ :

Լ՝ Էղիրին գարշըսընա չըգտըղ լարընտա մարտիրոս վէ
եղիազար՝ պաշատըլ մարտիրոս շիքեայէթ էլէթմէկէ ե-
ղիազարտան , գապահաթ շէյլէրի օրթայա կէթիրէ-
րէք . ()՝ սեօյլէտիքտէ՛ տէտի վիլիւր , տահա գուրթուլ-
մատը մի պու ատում սէնին էլինտէն : Սոնդրա սարտու
եղիազարա . նէլէր տէյօր պու սէնին իլին ()՝ տախի
ձէվապ վիլիւր՝ եալտն չըգարտը մարտիրոստն տէտիք-
րէրինի , վէ քէնտինին տատըղ օլտուգունու աշիքեարէ
կեօթէրտի , էօյլէ՛ քի տիւ ղմանլարը՝ պիլէ շաղարլար :

Լ՝ մի էթտի օ ղաման վէղիր քի գափթան կէթիրաիլէր
օնա . պեօյլէ՛ պիր քիմնէ տէտի , քի տէվէթ հըղմէ-
թինտէ սատըգանէ՛ իշ դութար , վէ քէնտի ձէմա-
թընա սէվկիւլիւ տիւր՝ ալըն երուսաղէմ պաղըրիլի-
կինի . վէ օրատա տիւլմանլարընա գարշը՝ կիյտիրաի օ-
նա դափթանը : Վ՝ Էօյլէ օլտուգտա՝ եղիազար վէղիրին
հաղըրնը էլէ ալըպ՝ փէրման ալտը փատիլահատան . վէ
ստանպօլա տեօնիւպ կաթուղիկոսլըգ . վէ պաղըրիլիք
ղիյնէթինի կեօթէրտի , վէ եէտի եպիսկոպոս ձեու-
նաղըն էլէթտի : Լ՝ աղտը օնտան էօթէյէ պիլիյի , քէն-
տինին՝ տահի՛ հաթուղիկոս վէ՛ պաղըրիլ . օլտուգունու
պիլյան էլէթմէկիլէ . եաղտը երուսաղէմ միաբանլարը
նա տախի , էկէր տէտի յակոբ . կաթուղիկոս ղեյարէթ
իլին կէլմիլ իտէ՛ երուսաղէմ՝ իղգէթ իքրամ իլէ եօլ
վիլին օնա՝ քի օրատան կիթսին . տամա էկէր ղալըր
շէյ իլին իտէ՛ պիր կիւն պիլէ ալը գօմայըն . պու քեա
ղատ երուսաղէմէ՛ ել թիշաիկի կիպի , յակոբ . կաթու-
ղիկոս քէնտիլիլինտէն չըգտը մանաթըրտան , վէ եօ-
լա տիւշտիւ՝ ստանպօլա կէլմէկէ : Տահա էլէթիլմէ-
տէն՝ եղիազար կաթուղիկոս տախի օնուն կէլէձէկինի
պիլմէյէրէք՝ իքի եիւզ էլլի վեյարէթձի իլէ կէվիյէ
պիլիւր , կիթտի երուսաղէմէ :

Լմնա չլուրի նք յակորուն միարանլարը հօնուտ
տէյիլլէրիտի մարտիրոս վարդապետուն՝ վէ հէնիսյ
սաղ իտի նծատուը վարդապետ, պիւր դաչ աղէ հարձ
էթմէ կիլէ իլլին ալտըլար դափուտան՝ քի նծատուը
վարդապետ օլտուն պաղրիգ. մարտիրոսու տախի վէ
քիլ էթտիլը՝ թա նծատուը էօլիննա՝ յետէր :

1670 : Պիտլէ օլտուդատ՝ Էդիսալար զայրէթէ կէլիպ՝ կիլթտի
ռձթթ : տիւշտիւ քէօիլիլլիւ օղլու վէգիլի : վէ թէքրար ալտը
օնտան Էրուսաղէմ՝ պաղրիգ լիկինի : վէ Էրուսաղէմէ
տէօնիւպ՝ օնտա օթուլտու Էրուսաղէմ պաղրիլի վէ
կաթուղիլիս տէյի : վէ մարտիրոս դաչտը կիլթտի ստան
պօլա :

() կիւնլէրտէ սարգիս պաղրիգ. էօլտիւքտէ՝ քէնալ
մարտիրոս՝ պաղրիգ. օլմագ իսթէտի : վէ լաքին ճէ
մասթ պիւր օլուպ՝ օնուն Էէրինէ՝ պաղրիգ. էթտիլէր
ստէփաննոս վարդապետի՝ մեղըցի տէտիլլէրի՝ ալիմ
քիմնէ Էթմիածին միաբանլարընտան պիլի : (օքի պիւր
գաչ սէնէ Էթլլէ Էթմիածինէ Էաղտը ստանպօլտա օ-
լան պէօլիւք Էանղընը : նիձէքի զիքը Էտիլը առաքել
վարդապետ Ծ. պապընտա :) Պու ստէփաննոս վար-
դապետ քէնալ մանսրպընը տէօրթ սէնէ գուլանըպ՝
էօլտիւ : վէ օնուն Էէրինէ կէլլտի առնաուալը յօհաննէս
վարդապետ՝ թօփալ տէտիլլէրի :

1675 : (Յա գարջը չըդտը տէրտէրլէրտէն պիլի առը անդ-
ռձիդ : րէաս, վէ լաղտայր ճէհէննէմ մէրտիվէնի : վէ օնու
տիւշիլլիւպ մանսրպընտան՝ ալտը ստանպօլ պաղրիգ-
լիկինի պիւր Էլլ :

1676 : Սօլաիւ օ կիւնլէրտէ քէօիլիլլիւ օղլու ահմէտ փա-
ռձիլ : շա. վէ օնուն Էէրինէ կէլիպ վէգիլ օլտու մարզըվանը
դարա մուսղտիա փաշա : Ֆուրսաթ պուլտու մարտի-
րոս վարդապետ : վէ Էթլլէքի ալադտաչարընտան պիւր
գաչընը ալլապ կիլթտի Էտիլլէյի : վէ աղիմ փէշքէլլէր
իլլ : վէպիլին հուզուրունա չըգըպ՝ շէքփա էթտի Է-
ղիաղարտան՝ քի Էթլիսիլ Էափուլար Էափտը Էրուսա-
ղէմտէ, վէ Էաղըն Էէրտէ օլան քիլիսէլէրտէ վէ մա-
նասթըրըլարտա : վէ տահա չօդ շէյ տէյիլլէք՝ Ֆիլման
ալտը քի քէնտիսի օլտուն թէքրար Էրուսաղէմ պաղ-
րիկի : (Յոտան ստանպօլա տէօնիւպ՝ Էրուսաղէմ իլին
փարա տէվլիլտի հալպտան, քիմինտէն դաթլըլըգըլա,
վէ քիմինտէն զօր իլլէ : վէ հէմ Էաղտը Էղիաղարա
քի

քի պէն ուտում պաղրիդ . պիւմիշ օրասնն քի իշթէ կէ-
լիցօրլար օրայա հինքեար հասէքիւլէրի՝ քի ետիտըդ-
լարնը երգսնլար , վէ սէնի տէ գօլտունլար : Տարա
պըսըսը եղիազար . վէ լաքին փաշալարա րէճա էթմէկ
իլէ , սնլարն էլի իլէ վէգիլին հաղրընը հօշ էթտի՝ քի
կինէ պալսն քէնտի մանսըպընտա . վէ գուտսի շէրի՛ն
պաղրիդ իկինաէ : հասէքիւլէր տէ երուսաղէմէ վար-
տըզլարընտա՝ օնլարն հաղրընը աղէ իլէ էլէ ալըս՝
դօյ վէրմէտի քի ետիտըդը եէրլէրի երգսնլար . լա-
քին վէգիլին էմրի եէրինէ վարսը՝ տէյի՝ պիր քիւշիւք
պինա երգըս՝ կէրի տէմնաիւլէր :

Պունու իշիթտիքաէ մարտիրոս վարդապետ՝ քէյիի գը-
լըլտը . վէ կիթտի տծածին քիլիսէսինտէ սաքին օլ-
տու . վէ քէնաիսինի երուսաղէմ՝ առաջնորդու սոյա-
րադ , վէ ալէմէ տէ էօյլէ ինանտըրարադ՝ պաշաուը
աղէ տէվիլմէկէ՝ իք յակսք իլին : (Յա գարշը աուը
տուդ տա անդրէաս պաղրիդ . չօգ կիւճէնտի մարտիրոս
վարդապետ . վէ շունտան էօճ՝ ալայըմ տէյի , տէվ-
շիրտիքլէրինի գափուլարա հարձ էտիպ՝ տիւշիւրտիւ
օնու պաղրիդլէր մանսըպընտան քի քէնտի պաղ-
րիդ օլա :

Երբին ճէմնաթ իսթէմէյիպ , օ տաիսի գայտէրլի կա-
լապետ ուտը տէրտէրին պիլինի՝ քի կրսօ տէրլէր իտի
պաղրիդ էթտիրտի , քի հիւ պաղրիդ լիկէ լայըգ քիւ-
տէ տէյիլ իտի . օնուն իշին սիթէմ՝ եադտը օնա երէ-
միա չէլէպի . մարտիրոս վարդապետ տէ քեաղատը
կրսօյա կէօնտէրտի , քի իսասմ՝ էթսին երէմիա չէլէ-
սիլյէ օնու :

Պաղրիդլէր մանսըպընտան տիւշիւքտէ անդրէաս , 1677 :
մարտիրոստան էօճ ալայըմ տէյի՝ չօգ աղէ հարձ է-
տիպ՝ ալտը օնուն էլինտէն երուսաղէմ՝ առաջնորդըգ
ստընը վէգիլին հիւքմի իլէ . վէ հասէքիւլէրիլէ տծա-
ծին քիլիսէսինէ կիլիպ՝ գօլտու օրատան մարտիրոս
վարդապետի , վէ օլա տէյիլէք օթուրտու օնուն քիւր-
սիսինէ : Պիր երլտան անդրա իկիրմի քէսէ հարձ էթ-
տի մարտիրոս վարդապետ . վէ անդրէասը գօլտու կի-
նէ քէնտիսինէ չէվիտի օ աուր : Հէնիւղ պիր երլ կէլ-
մէտէն , թօփալ յոհաննէս՝ քի էլիլէլ պաղրիդ օլմիշ
իտի՝ օ աուր գաիտը մարտիրոս վարդապետտէն , վէ
օնուն հաղընտան կէլտի :

1679: «Ուս արաւըգտաւ Էքմէքձինին պերիսի սարգիս առլը
 ռձիը: սիւնեապի պիր քիմսէ պաղըրիգլէկէ: Համէս Էսիպ,
 պէպիր, քլէրին Էլիլէ կրպոյի ախլաբախ պաղըրիգլէք-
 աէն. վէ պիր գալ կիւնտէն սօնդրա քահանայ օլուսի,
 պաղըրիգ. սէրի կէտի օնուն Է. Էրինէ:

Պէտօյէ միւնասիրայէթսիզ իշլէրի իշիթսիքտէ: Եսիդը
կամթուղիկոս, իսթէլտի պիդ չարէ էթմէկէ: Վէ չինքի
էտզմիսդիլէ, օլաճադ. տէյիլ իտի քէնսի իիսթիարլոզը
նա պսգմոյըտ, չոզար կէլտի կինէ սոտմալօլա. տէնէ
1679. ՌՃԻՂ. Վէ էազտը էղիսզար պադրիկէ՝ քի կէլ-
սին ստանսլօլա՝ պոէ իշլէրէ նիդամ վէրմէկ իշինա (Յաւն
իշիտէ, չօղ օլմաղ իլէ էազտը քի ա՛իլ էալինիզ շիմտի
կէլէմէմ. իշիմի պիլթիլէյիմ՝ ինչալա՜հ կէլմէք իւզ-
րէ իմ:

1680: Հենիւղ եղիապար կէլմէտէն՝ մարտիրոս վարդապետ
 ռաբիմ: պօրճ՝ Էտիպ աղէ: տէվ շիրիս՝ գաիւուլարս տիւշտիւ
 վէ: չօղ. շէյ Տարճ՝ Էտէրէք Թէքթար քէնտիսինէ: տէօն
 աիւրտիւ Էրուսաղէմ՝ պաղրիգ լիկինին ատընը. վէ: Էք-
 մէքճի սարգիսի պաղրիգ լիքտէն տիւշիւրիւս՝ կինէ
 կրպոյի գօտուրտու. վէ: Էղիազար կէլէճէք տէյի՝ Կա-
 Թուզիկոսուն էմրիլիլէ չըգտը կիլթտի Էրուսաղէմէ.
 գտպուլ Էլթտի մնու Էպիազար՝ տէյիլ քի պաղրիգ տիւ
 տէյի. ղէրէ օ մանարայ Էղիազարտա խտի. իլլա պիր սը
 ռաֆնարպլըղ ատր իլէ:

Այլը գալ կիսատէն սօնողրա երուսաղէմտէ: օրան վար-
դապետէրտէն պլը գալը տիլէ:տիլէր եղիազարտան՝
քի կաթուղիկոսարը օրմաղիլէ՝ քէնտիլէ:քինի եպիս-
կոպոս էթսին . Ճէվապ էթաի եղիազար վարդապետ .
պիլէսինիղ քի մարտիրոս վարդապետ եալվարմատը .
Ճա՛ պէն սիպի ձեռնադրել էթմէմ : () Նլար տախի
մարտիրոս վարդապետէ տիւշտիլէր , մարտիրոս վար-
դապետտէ եալվարտը եղիազարա քի էթսին պու իշի .
փէք էյի տէտի եղիազար . սէնին հաղրըն իլին վէ սէ-
նին սեօղլոն իլէ էտէրիմ : Ա է ձեռնադրել էթմիքտէն
սօնողրա՝ պլյալիէթ էթաի : Սուփրատա եւր իլէր իքէն՝
ճիւմէնին էսիլանտէ տէտի մարտիրոս վարդապետէ .
սէն տէյիլմի խտին քի պէնի կաթուղիկոս գապուլ էթ-
մէպիտին , վէ շիմոիլէտէք չալ էտէրիտին քի օնուն
գուարէթի եօփ տուր ձեռնադրել էթմէկէ ևն . եա-
նապու շիմաի սէն քէնտի իրատէթինիլէ պանա տիւ-

շիւալ եալվարտըն քի պունլարը եալիսկոպոս ճեռնադ-
րել էտէյիմ. պէն շիմտի սէնին հազդընտան կէլիլի
տիմ վէ պանա էթտիլքէրինի սանա էտէրիտիմ. լաքին
բաղալէթլի յակոր. կաթուղիկոսուն հազըր իւն քի
սէվիլիլիւ դարսաշըմ տըր, աֆիլ էտէրիմ սուռնուն.
սննադ սէնտէ; սատըգանէ գալտարն մուհապպէթտէ;
Պունուն իշիթտիքաէ մարտիրոս վարդապետ քէնտիսիւ
նի շաշըրըպ, աղզընը պիլէ աշամատը:

() սէնէ; յակոր. կաթուղիկոս ստանալտա իքէն խոս-
թալանտը. վէ քեաղատ եաղտը սրբաղան փաիտ քէն
տի իդաէթինի վէ մուհապպէթինի կեսթէրմէքէլէ.
հիճէքի էյիլէլտէնտէ; եաղմիշիտի. վէ վազթի սաաթը
կէլտիքտէ; ճաննըր թէսլիմ էթտի սէքսէն իրի եա-
շընտա. վէ թէնի կէսմիւլտիւ պէյօղըւ մէզարլըղընա.
սէնէ; 1680. ոճիթ. վէ կաթուղիկոսլուղը սիւրտիւ.
25. սէնէ;

19: Իշէպար էթուլիտան վաթի. վէ պարբէթէրին
էգլէլ:

Շ. 39:

Պարաղար վարդապետ սնթէպլի յակոր կաթուղի 1680:
կոսուն էօլտիւկիւնի տոլմաստան չըդտը երու ոճիթ.
աաղէմտէն ստանալտա կէլմէ կէ. ետլտա իշիտիսլ մնուն
էօլմէսինի կէրի տեմտիւ. վէ պաշլատըր կաթուղիկոս
լըղընը սերպէթ սիւրմէկէ իքի սէնէ:

Իջմիածին միաբանլարը տախի օքիւրտիլի պօշ կէօր
սիւքտէ; միւշապէրէ էտիպ, կիթտիլէր բէվան խոսնը-
նա. վէ ծնտան իղին ալտալ սապլէթ էթտիլէր եղիաղա-
րը քի էջմիածինէ կէլիսլ ծնտա կաթուղիկոսլըգ սիւր
սիւն ճիւմլէ հոյ միլլէթի իւղէրինէ:

() տախի հօշանըպ դապուլ էթտի. վէ երուաղէմ 1682:
տէն չըդըպ կէլտի էյիլէլ ստանալտա. վէ ալտը դաիտ ոճիթ.
տան կաթուղիկոսլըգ ֆէրմանը պիւթիւն միլլէթին
իւղէրինէ. վէ կրպօ պապրիկի եալիսկոպոս էտիպ կիթ-
տի էջմիածինէ. վէ մանսըպընը սիւրտիւ ուսլու վէ ա-
գըլըր տիփրիսիլ իլէ բաշաթլըգտա. վէ հէփիսինէ
սէվիլիլիւ օլտու. Ծօգ. եաիուլար եաիտըր էջմիածին-
տէ. վէ իւլքիւլէք զանդաւատուն տախի տիքտի. վէ
պիր զանդաւատուն տախի օք. դալիանէ քիլիսէսինէ.

Պէ

վէ քիւնսէլէր Եստիար ձորագէղ անապատ տէտիքլէրի
Եկրտէ :

1683 : Ստանալուտան չրդտըգտան սանդրա Եղիազար՝ Եկթիւ
ռճլք : տի մարտիրոս վարդապետ . վէ պօրճ պօրճ իւթթիւնէ
Երդարագ . ալտը Երուսաղէմ պաղրիգ լիկինի . վէ օրայա
կիթտիքտէ տիւշտիւ ռուժ պաղրիկի իլէ . օ գատար քի՝
իքի պաղրիգ տէ կէլտիլէր ստանալուտ վէ կիթտիլէր
Ետիրնէյէ . վէ ճատա վիշիւր տիւննաւտա միւրափա օ
լուպ՝ կիւնճ իլէ պարըշտըտար : Կէրի տեօնտիւքտէ մար
տիրոս վարդապետ՝ Երուսաղէմէ կիթմէ տէն մըսըրա
օլլուտը . վէ օրաձըգտա Եճէլի Եկթիլիպ՝ Եօյտիւ . վէ
ճատա մէլարա կեօմիւլտի . վէ պօրճունու Եօլմէքլէ Եօ
տէյէ պիլտի :

1684 : () կիւնէրտէ Եղիազար կաթուղիկոս՝ Նուլլուակ Եօլլա
ռճլք : տը ստանալուտ գափանլը Եփրէմ վարդապետի . օ տա
խի պիւր Երլ ստանալուտա տուրտուգտան սանդրա Նուլ
լուակլը իլին տէվ շիրտիքլէրինի գափու լարա Հարճ՝ Ե
տիւլ աղլ Եթտիրտի կրպօ պաղրիկի . վէ քէնտիսի կէ
տի ճուռն Եկրինէ :

1686 : Սկիրմի սյ կէլմէ տէն կէնէ ալտը կրպօ օ մանսըպը .
ռճլք : Սանդրա աղլ Եթտիրտի ճուռ թորոս տէրալէր՝ քի վագ
թի իլէ զըրգ կիւն պաղրիգ իլէ Եթմիլ խտի , պու քէլ
րէ տէ պիւր Երլ գատար օթուրուր իլէն՝ ճուռն Եկրինէ
կէլտի խաչատուր տէրալէր ճլէյի տէտիքլէրի . սանդրա
Թէքրարէն գալգտը կրպօ՝ վէ սկիր սյ գատար պաղրիգ
լիք Եթտի : Սէպլէ օլտուգտա՝ Յականլար աթուա
կալ սուր՝ իլէ իքի Երլ օ մանսըպը սիւրալիւլէր , Եփլէ
(1692 :) տէն Եթտիքլէրի կիսի : Սուսլուրտան սանդրա գալսէր
(ռճլք :) լի մատթէտ վարդապետ՝ սարը տէտիքլէրի՝ պաղրիգ
օլտու ստանալուտա . վէ իրի Երլտան սանդրա սիս կա
թուղիկոսու օլտու , առհա նսրին տէտիքլէրի իծա
տուր կաթուղիկոս սաղիքէն : Ս Ե ստանալուտ պաղրիգ
լիկինի կիւն գափանլը Եփրէմ վարդապետ գափտը ,
վէ իւլ Երլ սիւրտիւ օ մանսըպը . պունուռ իւղլէրինի
օգ սեօլիւմիլ վար աշաղտա տէյէճէք : Սլթէ պու
դարգ վէ պու աւալուպ իւղրէ խտի Երուսաղէմ պաղրիգ
լիկի տէ , պիւր պիլլինին Ելինտէն գափարուգ :

1687 : Սէպլէ մուսիւլէթի վաղ թիւտէն պիւր Եկնի կիւրիւլ
ռճլք : Թիւ կիւրլէտի օթթալըղա , քի շիտիլէտէք սիւրէր վէ
սիւրսէ կէրէք տիւ . պիւր գալ քիլի դալգլու , գափարու

լար դօխարտըլար տին մնատսէսինէ վէ ստէթլէր իւ-
զէրինէ . պիր պիրինէ ստլար գօյարագ . քիմինէ կո-
թուլիկ, քիմինէ ուղղափառ, քիմինէ հայ, քիմինէ ֆրէնք-
վէ պու գաւլա կիւն կիւնտէն դապարըլ պիր պեօյ-
իւք ֆրոգա օլմագլըգ տիւշտիւ միլլէթ իլինէ :

Սօղու պու իշ իլին եազար եղիաղար կաթ ուղիկոսա ,
քի պիր չարէ, պուլա, երեմիա չէլէպի տէ եազար քի ճէ-
նապինիզ տէտի ուղաղ տապընըզ , պիզ պունաա եա-
նըպ դութուշուջօրուզ . վէ պու թօխումու էքէնէ թօ-
դաթլը տարդիս ատլը պիր վարդապետ տիր . էկէր շա-
րէսինի պուլմանըսանըզ , պիլմիշ օլսալընըզ քի միլլէթ
այազ ալթընա կիտէր :

Եղիաղար կաթ ուղիկոս պու իլլէրի իշիտիպ' եօլլամագ.
իսթէտի պիր դաշ ալիմ' վէ սուլհ էտիձի վարդապետ
ստանալօլա , քի պու ֆուրթունայը տինտիրիպ' պիրլիք
էտէլլէր , վէ իւրիսթիանըզ մուհապլէթինէ միլլէթի
պաղլաթլար : Պու ֆիքիրաէ իքէն' էձէլի եէթիշիպ
էօլտիւ . սէնէ : 1691. Պէձիս : Սիւրաիւ կաթ ուղիկոսալու-
ղու էջմիածինտէ : 9 . սէնէ : վէ երուսաղէմտէ, յակոբ
կաթ ուղիկոսուն էօլմէսինտէն սօնդրա . 2 . սէնէ : էլ
վիւքի էթտիկի հիսապտա տէշիլ տիր : Տեօթէ երլ
կէշտիւրտէն սօնդրա , երեմիա չէլէպի տէ էօլտիւ ալթ-
միշ եաշընտա , վէ չօդ եազլը շէյլէր պըրագար . պու-
նուն քիւշիւք դարտաշը իտի երանէլի տէր կոմիտաս'
քի սօնդրա նահասակ օլտու :

20 : 'Եւսպէպ խառնըլիտան վաֆլի, վէ էքէնէ վար-
դապէտէն էմթիլլէր :

Շ. 40 :

Եւսապետ ոււհալը' եղիաղար վարդապետին շալ 1691 :
իւրաի' պիր եալաշ դապիլէթլի էյի քիմսէ , ե-
ղիաղար էօլտիւքաէ' ծնուն էկրինէ կէշիպ կաթ ուղի-
կոս օլտու էջմիածինտէ : Պու կաթ ուղիկոս դալըլէթ-
լի օլմագլա էջմիածինէ եազըն շողակաթ քիլիսէսինի
եաիտը զանդակատունու իլէ . վէ զիյատէսիլլէ սօ-
նաթար էջմիածինի . չօդ չալըշտը դալարըմաղա միլ-
լէթ իլինտէ օլսն գարըշըգլըզը , վէ միլլէթի լահաթ-
լըգտա սագլամաղա :

Ելիթաի քի հայլարտան պաղիլլէրի հռոմայա կիտիպ 1695 :
շիւ աձիմէ :

շիքեայեթ Եթմիշէր միլլէթտէն . ծնուն իշին քեաղատ
եաղտը միքինձի Բնակէնտիոս սրբազան փափա . վի
եաղտը մնա քի ավարա կէզէն քիմնէլէրին սեօղիւ-
նէ ինանմասն . պիղ տէտի սիդի պաշ դանըտըգտա
սիգտէ պօրձլուտունուղ էյի նաղտը իլէ պիպէ պազմա-
ղա . տէյիլէրի պիլը գաւ ստը պէլլ խիղ միւնափըգ քիմ
սէլէրին շէհատէթիլիլէ եիւղ շէվիւրմէ կէ . էկէր սրայա
կէլէնլէրին պիղտէն քեաղատը վարիսէ՝ ծնարա ինա-
նա պիլիլթիլիլ . եօղ իսէ՝ ինանմայընըղ :

1695 : () սէնէ Էջմիածինէ կէլտի վէլվէլէճինին պիլրի . վի
ռճիւր : պիլը գաւընը Թաճըրք Էտէրէք՝ ալաղա դալտըրտը կա-
թուղիկոսս գարշը . քի ծնու գալտըրըպ՝ կաթուղիկոս
Եթմիշէր ջուղա առաջնորդու ստեփաննոս վարդապէ-
տի : (Մուր տախի պունս ույուպ՝ աղ բորըրտը սաւ-
փաննոսս , վի ծնու կաթուղիկոս Էտիպ՝ սիւրտիւլէր
նաՀապէտի . Տիւ պիլը եիւրտէն իղին ալմայարաղ : (Մ
այ կէլվէլէտէն Էջմիածին միարանլարը ծնուն սէրթ վի
թէրս դապիլյէթինի կէօրիւպ՝ քիւրսիսինտէն տիւշիւր-
տիւլէր , վի Հապս Եթմիշէր , քի ծրատա Էօլտիւ . վի
ստը կաթուղիկոսլար սրտսընա կէլվէլէտի : (Սաղըրտը-
լար սօնղրա նաՀապէտի , վի Թէքրար օթուրթտուլար
սնու Էջմիածին քիւրսիսինէ :

1697 : Պու իշի իշիթտիլէ իննայկէնտիոս սրբազան փափա ,
ռճիւր : սէլվիւնձ քեաղատը եաղտը մնա . վի շիւնքի ծնուն քեա-
ղատընը ալմիշտի , եաղտըղընա դալըլլըղ վի մուգու
պէլլէ եաղտը քի սիգտէ ինանմայըն պու դալափլար-
տան կէլէն տեախիլին քիմնէլէրին սեօղիւնէ . վի պու
քեաղատը կէմնտըտի Էրգիւուվու խալաստըր վար-
դապէտին էլիլիլէ՝ աղիմ՝ փէշքէշլէրիլէ , Տիւ մուլլա
պիլիլ պիլը միւքէլլէփ քիւրսի : () տախի ծնա Թէքրար
քեաղատ եաղտը՝ իղանթ վի մուՀապիլթ կէօսթէր-
մէկ իլէ :

1698 : Պու մէքթուլլաշմալարը տույուղտա ստանպօլ պաղ-
ռճիւն : ըիկի եփրեմ դութուշտու կաթուղիկոսս գարշը . վի
ծնուն Հաղգընտան կէլլէյիմ՝ ալիլիլէն՝ մանսըղընտան
տիւշիւպ սիւրիւլտիւ . վի Էրիննէ կէլիպ օթուրտու
մէլլիսեղ վարդապէտ՝ առաջի տէտիլլէրի . վի սէքիլ
այտան սօնղրա պիլը գաւ քիլլիսին ըլճասը իլէ՝ սիւր-
կիւնտէն տեմնտիւլտիւ Էփրեմի , վի առաջնորդ Եթ-
տի ծնու Էտիլնէյի , Էլլէնտիսիտէ մնալէ այ պաղրիգ-
լիք

լիք է թափախն սօնորա կնտիրտիւնը ծնու , վէ եւերինէ պատգրիգ դօտուլար քիւրտիսթանը միսթար վարդապետի քի պիր էյի վէ եամաշ քիմանէ իտի :

Պոռուռն կիւնիւնտէ ստանալօլա սիւլասլը միսթար վարդապետ՝ քի սօնորա խօրայ հայր տէնիւլար . 1700 : ռճխի :

(պոռուռն նէ դարդ քիմանէ օլտուղունու , վէ պիւլթիւն . Ճէ Լ թափախնի պիւլմէք իսթէլսէն՝ քիւնտի հիքեայիւ սինտէ օգու . վէ քէնտի եափսրղը մանասթըրլնտան կեօր .)

(Պոռ միսթար վարդապետ՝ միսթար պաղքիւլտէն իղլն ալըս՝ լուսաւորիւ քիլիսէ սինին դարպասընտա աաքին օլտու . վէ տայիմն սրատա վաղ էտէրիտի . վէ Ճիւմէսինի տէվիւնտիքի՝ հէփիսինէ տէվիւլիւ օլտու :

() արալըգտա մեւքիսէգ վարդապետ քի ազլ օլմիլիտի պաղքիւլ լիք մանսըպընտան , չօգ աղէ : հարձ կտիպ թէրըսը ալտը օ մանսըպը :

() կիւնլէրտէ՝ եփրեմ վարդապետ՝ էտիրնէ աւաջնորդու՝ պիր եւրտէ սեօլ ալըլարգտանահապետ կաթուղիկա իւղէրինէ , հաւան պաղաղ կեօրտիւ քի քահանալարտան իւլի՝ ծնա դարտի օլմիլէր՝ պոռնա կիւնիւնտի՝ վէգիլինէ կմիլիլէ՝ ծնալը ստանալօլա սիւրտիւ վէ քիւլէկէ դօտուրտու : Ս է չիւնքի օ արալըգտա ստանալօլ պաղքիկի մեւքիսէգ պիր իշ իւլն էտիրնէյի կիթաի , եարվարտը եփրեմէ քի ծնարը դուրթարսըն . տիլ նէմէտիքտէ եփրեմ՝ տարըսը մեւքիսէգ . վէ սէրթձէ տէյլլէտի ծնունլու . օ տախի հայլարըն պէյիւքլէրիլլէ մեւքիսէգի վէ ղիւր տիւլանընա չըգաղըս՝ պու . ֆըրէնի օլմիլ տէյի շէքեայիթ Լ թաի . վէ պաղքիւլլիկինի ծնտան ալըս՝ քիւլէկէ կէ ծնտիւրտի ստանալօլա . վէ քէնտիսի ստանալօլ պաղքիկի օլուս՝ եւլինէ պիրլինի վէ քիւլէ օլլատը ստանալօլա :

Պէպլէ օլտուգտա ստանալօլտա օլան հայլար պիր պիւրինէ կիրտիլէր , վէ իքի պէօլիւնտիւլէր . պաղլիլէրի եփրեմիլ , վէ պաղլիլէրի մեւքիսէգլի . պոռնար տախի պապլէթ պոպլէթ՝ պիրի հայ պիրի կաթուլիք . պիրի շու պիրի պու : Ս է չիւնքի եփրեմիլլէր զօրլու չըգաղըս՝ օպիլլէրի ծնարտան կէրի տուրտուլար . վէ քիլիսէլէր տէն տէ չէքիլիս՝ պաղապըլար ուում քիլիսէսինէ կիթմէկէ , վէ ֆըրէնի քիլիսէսինէ պիրիքմէկէ :

Պոռնա չօգ կիւնիւնտի եփրեմ՝ վէ միւֆիլինին էլիլիլէ փատիլահտան ֆիւրման ալըս՝ օլլատը էօթէյի պիւրիլ :

րիցն՝ քիռում վէ ֆրէնք տխննէ թաղի օլանլարը գու-
թուպ զաղիդէ վերսինէր՝ կաթովք նամը իլէ ։ Պիր
վիլվէլէ տիր գօրտու միլլէթ իշխատէ ։ վէ կաթովքէր
կիթաիքձէ չօղալտը ։ չօղու ճէրիմէ վիւրտի ։ չօղու դա-
ղէպէ վէ սիյատէթէ օղրատը ։ քիմիսի եօրտուլ օլտու ։
վէ քիմիսի տէ ուղադ եւրլէրէ գալտը խուսուսա խրիս-
թիան վիլայէթ վէրինէ ։ սէպէպ օլանա պէտտուվա է-
տէրէք ։ Պու վէսիլիլլէ հալէպլի պէտրոս վարդապետ
տէ սիս կաթուղիկոսունու՝ աւոր մատթէոս՝ սարը տէ-
տիքլէրի՝ կաթովք տիր տէյի սիւրաիւրտիւ ։ վէ քէն-
տիսի կէչոի սնուն էւրինէ ։ վէ մատթէոս ստանսօլա
տիւշիւպ՝ պիր վադիթ օնտա էյլէնաի ։

Պէօյլէ կիւրիւթիւլիւ վադիթտէ սիւլապլը միւթաը
վարդապետ՝ քի լուսուորիչ քիլիսիսինտէ սարին օլուր
իտի ։ Ճիւմլէսինէ նասահաթ կաթիլտի քի մուհապ-
պէթ իլէ կէչինիպ՝ պիր պիլի իլէ աիւշմէսինէր ։ վէ
տոյիմ մուհապպէթ իւզլէրինէ վաղ էաէրէք սէվկիւլիւ
օլտու մուհապպէթ սէվկիւլէրէ ։ (Յոուն մէտհինի ի-
շիթաիքտէ եփրէմ՝ օնա տաիի էլ վուրմադ իսթէտի ։
սնուն իշին իզին ալտը գափուտան՝ քի օնու քիւրէկէ
վերսին ։ օ տաիի տույտուգտա՝ սաղլանաը պիր կիզլի
էէրէ ։

21 ։ Ինքնաշարժութիւն Էմփիւլէրէ ։

Պ. 41 = 42 ։

1701 ։
ԱՃԾ ։

Օ կիւնլէրտէ երգինկեան առաջնորդու՝ աւետիք
վարդապետ՝ քի ֆէյզուլլահ աւոր միւթիթինն
պիլաիկիիտի, (չիւնքի միւթիթ տէ երգինկեանլը իտի,)
ստանսօլտա օլան գարիլմուրիլ իշլէրի տույուպ՝ ստան-
սօլա կէլտի, պէնտէ պիր շէյ գափալըմ տէյի ։ պաշա-
աը մուհապպէթ վէ պիրլէք իւզլէրինէ վաղ էթմէկի ։
պուսէ՝ Էանդըն տըրքիտէտի դութուլիլ սիգտէ ։ պիր
քիմնէ պուրլէնմատըմլ քի պու աթէշի աեօնաիւրէ ։
իլթէ պէն կիտէձէկիմ էտիլնէյի, ինշալլահ պու իշի-
պիր նիզամ վէրիլիմ ։

Լիթտի էտիլնէյի, վէ ֆէյզուլլահ միւթիթիլ պուլու-
շուպ՝ ալվտիլտի օնա քէնտիսինի՝ հէմէհըրի օլմադ-
լիլէ ։ վէ պիր գալ կիւնտէն սօնդրա օնուն էլիլիլ իշի-
աիւզէն վէրիպ՝ վէ եփրէմի պաղրիլլէքտէն՝ ֆրէնկալ
իթ միշ

միշտ տէյի ապւլ է թախրիպ , սիւրտու մնու է ջմիածինս , վէ քէնտի պաղրիգ . օլուպ՝ վէ քիլ է օլլատոր ստանալու աւանտաւր յօհաննէս վարդապետի . հէր եէրէ տէ եագտը քի քէնտիսի ըսհաթլըք է տէ ճէք միլլէթէ : Սիր քեաղատ առխի է աղտը մուհապլէթիլէ երուսաղէմ պաղրիկինէ ատը մինաս . օ պաղրիգ տէ պուհուէն սեգ զինէ ալտանըպ ճէվապ է աղտը մնա . վէ առլուրտու քեաղատընտա , պիլէսին քի տէտի պուրատու օլուն միաւ ըսնլարըն տեօրտիւննի՝ է օլլուպ իշ է թախրէլէրի իշին՝ սինապուս իլէ իշիմիզտէն գօվաուգ . է կէր օ սեմթէրէ կէլէ ճէք օլլուրլարտո՝ սաղընասընը :

Սու քեաղատը սաղլատը աւետիք վարդապետ , վէ հիշ քիմնէյէ պիր շէյ տէմէտի . սաաթտան սաաթա պէքլէր իտի օ տեօրթ միաքանըն կէլմէ սինի , քի մնլարըն իգրաւ ըր վէ շէհատէթի իլէ՝ տուղագ գուրսուէ մինաս վարդապետէ : Սէ օ միաքանլար տախի՝ զիյարէթ ճիլէր իլէ ստանալու կէլինճէյէ տէք՝ դաթը չօգ շէքվա էթտիլէր է օլլատ մինաս վարդապետտէն զիյարէթ ճիլէրէ . վէ էտիրնէյէ կիտիպ՝ պուլուշտուլար աւետիք վարդապետէ : ()՝ տախի պուշլարու մուհապլէթ կեօսթիլիպ , սօրտու մինաս վարդապետին քէյիլէթինի , վէ զայրը միաքանլարըն է հվալինի : Սէ օ քիմնէլէր տէ միւնասիպէթ պուլուպ՝ պաշլատըլար շիքեայէթ էթմէկէ մինաս վարդապետ իշին . վէ հէր նէ տէտիլէրսէ՝ աղըր է էմինէր իլէ ինանտըրտըլար :

Սօրտու պուշլարա աւետիք քի , շիմաի տէտիլէրինի . զի ճէմասթըն է օկիւնտէ տէ շէհատէթ էտիպ՝ սեօյլէյէպիլիլըմիսինիլ . մնլար տախի ճէվապ էթտիլէր քի հիւնքեար հուզուընտա պիլէ տէյէ պիլիլիլ :

Սու տեօրթ միաքանէտիրնէյէ կիթտիքտէ՝ օ զիյարէթ ճիլէր տեօրթ միաքանտան իշիթալիլլինի մնա պուշա սեօյլէլէլէք իշի պէօյիլէթտիլէր . վէ ճէմասթը պաշտոն չըգարպ՝ գուտուրթտուլար մինաս վարդապետէ դարըր . վէ շիւնքի ստանալու իտի մատթէոս սարը՝ քի տիւլմիլիտի կաթուղիկուլըդ ման սըպընտան , օ տախի պուշլարլա պիր օլլու քի մինաս վարդապետի էնտիլիսինլէր , վէ քէնտիսինի է էմպաղրիկի էթսինլէր :

Հէնիւզ պուշլար պիր շէյ էթմէտէն , աւետիք վարդապետ օ տեօրթ միաքանը , վէ զայրը էտիրնէտէ օլուն

վարդապետներն վե քահանայաւորը ալլայ, չըդտը փա-
տիշահ տիգաննա՝ հեփիսինին պաշտոնատ վեղար . վե-
արզուհալ վերտի փատիշահա՝ մինաս վարդապետտէն
չեքիս Կտէրեք : Փատիշահ վեղիւր, Կօլլատը ծնարը .
վեղիւր տէ կէվէք դուծտուգտա իլէ՝ կիծաի ֆեյգու-
լահա : (Յոսն սեօգի իլէ գուլագ. դուծտու վեղիւր
աւետիքին չեքիսարնա . վե մինաս վարդապետի Ե-
րուսաղէմ պաղրիգլիկինաւն ազլ Էտիպ , աւետիքի
պաղրիգ Էծաի ծնուն Էլլինէ : քի սըլթըզ. օ իբի ԷԷ-
րէ տէ պաղրիգ. օլտու , ստանալօլա վե Էրուսաղէմէ :
Ա Է ֆիլհալ առամ Էօլլայրալ դուծտուրտու մինաս
վարդապետի վե տէմիւրէ վուրուպ զնտանա գօտուրթ-
տու . դուծտու ծնտան սանդրա պուրսա աւաջնորդու
սուքիսա վարդապետի , վե ծնու տախի օ զնտանա Էն-
աիւրթաի . լաքին սանդրա պունլարտան չօգ շէյ ալլալ՝
դօյմլարաի . վե քէնտի վեքիլինի ամասաւալը յալհաննէս
վարդապետի Էրուսաղէմէ կեծնտիւրիպ՝ ծնուն ԷԷրինէ
վեքիլ Էծաի ստանալօլա իզմիւրլի յահաննէս վարդա-
պետի :

1702 : Ի Բէնտիսիտէ ստանալօլա տեծնիւպ՝ վե սուրէլթա հալ-
ն. Զմ : դա մու հասպլէթ կեծնթէրիպ՝ տէվկիւլիւ օլմալ իսթէ-
տի ծնարա . պաշտաւր սանդրա տիւմէնի զայլը Էանա
չէվիւրմէ կէ . վե դալիմմադամաւն իզին ալլալ , վե ու
սապար Էլիլիլ, դուծտուրուպ զէնկիւնլէրինաւն պիւր
դալլընր՝ քիմինի տեօյսիւրտիւ , վե քիմինի զնտանա
գօտուրտու պու սէպէպտէն՝ քի ծնար ֆըլէնք օլմիլէր-
պու թագրիպ իլէ չօգ. աղէ տէվէ իրաի . վե չիւնքի ֆեյ-
զուլլահ արգա իտի քէնտիսինէ՝ հէր նէ Էտէրսէ՝ փէր-
վասըզ Էտէրիսի :

Ստանալօլա իտիլէր օ զաման Էտիւրնէ՝ փափազլարըն-
տան օ իւլէքիլի , քի Էփրեմ վարդապետ քիւրէկէ վեւ-
միլիտի . պու զալլալլըլար ճէրիմէ՝ իլէ վե աղէ վեւ-
մէկիլէ՝ քիւրէքտէն դուրթուրուպ՝ պաշտալիլէր իտի
սէրպլէսթ կէզմէ կէ . վե չօգ. մա կիտէրլէրիտի միսիծար
վարդապետին Էաննա : Ստանալ տուրտուգտա աւե-
տիւր, պունլար իլին դափու յա արդ Էծաի քի կինէ քիւ-
րէկէ՝ գօտու . միսիծար վարդապետի տէ պիլէլէրինձէ :
(Յըլար տախի գալըպ կիրաիլէր ֆըրսանսըզ սարայըն-
տա օլան ֆըլէնք մանասթըրընա քի օրատա Էլլէնիւր-
իտի միսիծար վարդապետ :

Ի միմա չիւնքի դուլթմադ իսթէր իտի աւետիք պուն-
լարը , պաշատը եիւզտէն տօսթլուգ Էթմէկէ օ մա-
նասթըրըն ըուհպանը իլէ՝ ատը յակինթոս . վէ չօգ
մուհապպէթ կեօսթէրիպ սեօլ վէրտի վէ քեաղատ
Էթտի քի հայլարը Փըրէնքլէրիլէ պիր Էթսին : Պու
սեօզէ ինանտըգտա յակինթոս՝ իքի շարդ դօտու աւե-
տիք . պիրի պու քի չիւնքի պու շէյէ տէտի չօգ հարձ
կիտէր , սէնտէ եարտըմ Էթմէլիսին աղէ իլէ . իքինձի-
սի պու քի քէնտիսինէ , եօլլատըն միսիթար վարդապետի
վէ օ իւլ քահանայը :

Վասպուլ Էթտի յակինթոս . աղէ տէ վէրտի . վէ Փը-
րանսըղ Էլ չիսինէ կիտիպ՝ միւթտէ Էտէրէք անկլաթ-
տը օնա իլի . օ տախի ինանտը վէ չօգ սէվլինտի ափէրին
տէյէրէք . պիր Էղ աղէ տէ վէրտի : Լլէլի յակինթոս
միսիթար վարդապետին վէ քահանայարըն եանընա .
սնլարու տախի միւթտէ Էթտի . պուգտտար զաման տէ-
տի չալըշարդ . հէլէ շիւքիւր ալլահա պիրլիք մատտէ-
սինի պիթիւրտիք . վէ օ պիրլիք քեաղատընը կեօսթէ-
րիպ՝ Էյ տէտի արթըգ կիտին պազրիկէ : Պու սեօզ-
տէ իքէն՝ պիր քեաղատ կէթիւրտի օրայա Փըրանսըղ
թէրձիմանը քի եազմիլ իտի աւետիք՝ միսիթար վարդա-
պետէ , վէ զիյատէսիլէ մուհապպէթ կեօսթէրիպ՝
տալէթ Էտէրիտի օնու քի եանընա կէլսին : Իւրքաիւ
վէ գօրգտու միսիթար վարդապետ , վէ կիթմէք իսթէ-
մէտի : Աշտը յակինթոս քի նիլլին սէվլինէձէք եէրէ
գօրգայը . գապիլ օլմատըգտա՝ կիթմէղսէն տէտի
չըգ պու մանասթըրտան . օ տախի եալլարարագ իզին
ալտը քի ագշամ վաղ թինէտէք տուրտուն . կէձէ օլ-
տուգտա՝ գալտը , վէ սագլանտը . վէ չօգ շէյ չէքտիք-
տէն սնղրա՝ օ երլ կիթտի իրիսթիան թօլրաղընա ,
վէ օրալարտա մանասթըր ետիտը :

() պիր իւլ քահանայ փէրվատըղ կիթտիլէր աւետիք
վարդապետէ . օ տախի մուհապպէթիլէ սնլարը գա-
պուլ Էտիպ՝ իսթէրսէնիզ տէտի , պէն Էտիլնէյէ կիտէ-
ձէկիմ՝ սիզլտէ պիլէ կեօթիւրէյիմ . սնլար տախի ձա-
նիւ կեօնիւլտէն իսթէտիլէր՝ զէրէ օնտա իտի խրսըմ
ապըապալարը վէ տօսթլար . սեօզ քէսիլտիքտէ՝ պիր
քէսէ աղէ ալտը սնլարտան եօլ հարձընա : Լլէթիլ-
տիքլէրինտէ Էտիլնէյէ՝ եօլ վէրտի սնլարա . վարըն տէ-
տի Էլլէրինիլէ՝ ըահաթլանըն :

Իււ կիւնտէն սօնորա չաղը ըստը ծնւարը աւետիք ազաւ
մա գարչը . վէ այագլարընը զէնձիրէ Գօյուպ՝ պիր օ-
տոյա հապս էթտի , քի սապա՛հ վէզիր տիվանընա չը-
գարսըն՝ օ քի եէնի վէզիր օրմիչիտի՝ ատը տալ գապսն
մնւագափա փաշա : Այսնու տոյտու գլարընտա օ քա-
հանալարըն խըսըմլարը պէշ քիչի՝ իկիտ ատամլար ,
կէճէ՛ իւ՛ կիտիպ տիւշտիւլէր աւետիքին այագլընա վէ-
եալփարտըլար քի Գօյ վէրսին ծնւարը , եախտ չըգաւ
մատըն վէզիր տիվանընա . վէ պու իշ իշին չօգ աղէ՛ տէ
վատ էթտիլէր : () Ըմաուր իսէ՝ սաղտըլար ստանըն իւ-
զէրինէ , վէ գափույու գըրըպ իշէրի կիրտիլէր . վէ
զէնձիրէլէրի այագլարընտան գօփարըպ՝ չըգարտըլար
ծնւարը : Այու շամաթ-ատա եւէթիշտիլէզէրլէրինէ աւե-
տիք վարդապետ վէ ծնուն ատամլարը . վէ ծնտա հայ-
գըրըր իքէն՝ ծնւար գօրլու գօփուպ՝ տիւշտիւլէր պուն-
լարըն իւտիվանէ , վէ զէնձիրիլէ վուրտուլար վէ աւե-
տիքիտէ օրատա տեօյաիլէր , վէ էսպապլարընը փալ-
չա փարչա էթտիլէր . վէ օ իւ՛ քահանայը ալըպ կէօ-
թիւրաիլէր . վէ օ լ՛ վէրտիլէր՝ հէմէն պունտան գա-
լըն տէյերէք :

Ատպահ օլտուգտո՝ էվէթէտի կիթտի աւետիք վար-
դապետ վէզիր տիվանընա , վէ շէքվա էթտի . իւ՛ փա-
փաղ գուլթիւշտիմ՝ , քի տէվէթիւիզէ ասի օրմիչէր
իտի . վէ սպարը տէմիրէ վուրմիշ հապս էթմիշ իքէն
քէնաի էվիմտէ՝ պու կէճէ՛ օ փափագլարըն խըսըմլարը
էվիմի պատըպ զընտանրմըն գափուսունու գըրտըլար .
վէ ծնւարը զէնձիրտէն չէօյիւպ՝ գուրթարտըլար . վէ
պէնի վէ հըզմէթքեարլարըմը տեօյտիլէր , վէ էս-
պապլարըմը երթըպ փարչա փարչա էթտիլէր . շիմտի
սիգ շէրատթէ կըլէլին :

Պ աղէպէ կէլտի վէզիր պունու իշիթտիքտէ , սէնքիմ
սին տէտի , քի զընտանըն վէ զէնձիրին օլա , վէ ատամ
պաղլարըպ հապս էթմէկէ հատտին օլա . պէօյլէ տէյ-
երէք էմը էթտի քի գանլը գույույա էնտիրտիլէր օ-
նու . շաշտը գալտը աւետիք . վէ պիր գալ կիւն օրա-
տա տուրտուգտան սօնորա , տօգուղքէսէ աղէ՛ վէրիպ
փէյղուլլահըն րէճասը իւ՛՝ գուրթուլտու . վէ օ պէշ
քիչիտէն էօճ՝ ալմաղ իւնի՛ չօգ աղէ՛ հարձ կտիպ՝ ծն-
լար իշին գափույա արգ էթտի , վէ էմը չըգարտըպ՝
ստանալօլա կէսնաիլտի ծնւարը , վէ քիւրէկէ գօտուր-

տուռ . վէ քէնտիսի տէ կիթտի ստանալու . Ս Է լաքին հայլարըն պեօյիւքլէրի՝ ծնուն էտասընը չէքէմէյիս , վէ վէքիլինին էթտիքլէրինէ տէ տայանամայրպ՝ կիթտիլէր էտիլունէյի վէ շիքեայէթ էթտիլէր վէգիլէ . Ծ տտիի հասէքի էօլլատը ստանալու քի կիթիլուն աւե տիքի :

Հարա գըրըտըգտա աւետիք աղէ՛ դու վէթի իլէ օյաւ լանտըտը հասէքիյի , վէ չաիրճադ . քէճա եաղտը ֆէյ գուլլաճա քի գուրթարսըն քէնտիսիննի . () տաիւ ճէ վապ եաղտը , կէլ տէտի վէ գօրգմա . լաքին կէլտիկին տէ մահգար կիպի պիր քեաղատ ալաըն գատըտան , վէ ճէմատթընտան , քի սէնին էյիլիկինէ շէհատէթ օլլատն :

Վատը էֆէնտիյէ տիւշտիւ աւետիք սու շէյ իլին . Ծ տաիի տէտի քի վար էվէլ գայիմմագամա փափաղաւըն վէ ճէմատթընլա , վէ եալվար օնա . էկէր օ էմը էտէրսէ , վէրիլիմ սանա պիր էյի քեաղատ՝ քի սէնին ի շինէ եարսը օլլա . էրթէսի կիւնի սապահտան յընծաթին քիլիսէսինտէ՝ աւետիք վարդապետ՝ ճէմատթա էմը էտիպ տէտի՝ քիմ քի լուսաւորիլին իսէ՝ գաիույա վարըպ շէհատէթ էթտին պէնիմ էյիլիկիմէ . վէ քիմ գի պեօյլէ էթմէղսէ՝ մահրում օլլաւն լուսաւորիլին քէրէմինտէն :

Վու իշտէն կէրչի չօղու ալընտը , վէ լաքին չօգ քիմնէլէր տէ պիրիքտիլէր կիթտիլէր գաիույա . վէ ծնլարլա կիթտի մատթէոս սարը տէտիքլէրի . վէ պիր աղըղտան հայգըրմաղա սալլատըլար՝ քի պիզ աւետիք ուհ պանը էյի պէլլիլէմիլիզ , վէ ծնու պիզէ պաղըրիգ պիլիլիլիլ . Իւրքտիւ գայիմմագամա պու ճիւմհուրին սէսինտէն , վէ չօգ տարըտը . Սմի էթտի քի ծնլարըն պեօյիւքլէրի էօկիւնէ կէլսինլէր . ծնլար տաիի օլլուգ քիլի չրգարտըլար գարըսընա , մատթէոս սարը ճիւմլէսինէ աղըղ օլլարադ . Սօրտու ծնա գայիմմագամա սէն քիմ սին . մատթէոս ճէվապ էթտի , սիս պաղըրիկի (չիւնքի էվէլ սիս կաթուղիկոսու օլլիլիտի) : Սիւրատըն նէ տիր տէտի . ճէվապ վէրտի մատթէոս . աւետիք պաղըրիկի իսթէրիլ :

Սօրտու ծնա թէքրար , սէն մի տէվ շիրտին պու հալգը սիւլալա . սուս տուրտուգտա մատթէոս՝ տէտի օնա սէն նաօըլ ճէսարէթ էթտին պու գասալ ճիւմհուր իլէ

իլէ : պու սարայա Լիւրիւմէկէ : Պուսու տէյերէք Էմր
Էլմտի քի սնու վէ : Եւ օթուղ քիշլի ֆալագայա ալսըն-
լար . վէ պու Էմրէ կեօրէ հէր պիւրինէ : օթուղար տէյ-
էնէք վուրտուլար . վէ մատթէոս սարըյա օթուղ պիւր :
Տրարտա օլանլար չրպուգ սէսինի իշիթալլէրի կի-
պի՝ դալմագ իսթէտիլէր : Վայ վէրմէ տիքալ : սնւորը
աղէ : վէրիպ դուրթուլտուլար . վէ տարտաղան օլտու-
լար . վէ օ պիւրլէրի Էվէրինէ կիթալլէր . Լաքլին սարը
մատթէոս վարըպ սըղընտը ֆըրանսըղ Էլէիսինն սա-
լայրինա : Վ Է աւետիք վարդապետ իսթէտիկլինի Էտէ-
մէտիկի կիպի՝ նալար դալըպ կիթալի Էտիւրնէյ : վէ
ֆէյղուլաճըն սլալընա տիւշուպ՝ սնուն Էլիլիլէ գուր-
թուլտու զազէպտէն :

Լաքլին ծնուն վէրիլի օլան իլմիրլի յոհաննէս վարդա-
պետ՝ զազէպ օլտու հայլարա՝ ծնւորը ճէրիմէյի օղլաթ-
մագ իլէ ֆրէնք օլմիլէր տէյի . Էօյլէ քի ծնուն Էլմտի
կի կիպի շիմալիլէտէք օլմիլ տէյիլ տիր . պապ հայ լա-
րիսինտէ . Ն . 42 :

1703 : () կիւնլէրտէ ստանպօլտա պիւր պէօյիւք չոլգանտը
սնծգ : օլտու ֆէյղուլաճ իլին , քի ծնու պըրադմագ իսթէր-
լէր իտի : Պու խրրլթրաւ իքէն օրթալըգ . աւետիք
վարդապետ ալայիլէ ստանպօլա կիւնլէր իսթէտի . Լա-
քլին թէքիրտաղ աւաջնարդու յովսէփ վարդապետ չօր-
ուտա գարշըլայրպ Էօկիւլմ վէրտի քի Էլմէսին պու
իլի . օ տախի սնողրա գայիլ օլուպ՝ ծնունլա վէ պիւր
գալ քիշի իլէ քիւշիւք Էվմէճէտէն կէլտի իւսթիւտա-
րա : Վ յապտա օլան ասրէր պուսու տուլտուգտա , օ
պաղըրիգ՝ ֆէյղուլաճըն աւետիւ տուր տէյի՝ կէճէ իլէ
Էւսթիւտարա կիտիպ՝ գուշաթարըլար Էվի : Նանընտա
օլանլար տէտիլէր ծնա քի ճանընը դուրթարըն , զէրէ
օ սաւթ գալա պիլիլ իտի . ճէվապ Էլմտի քի՝ պինտէ
իքի պաղըրիգ իք մանտըպը վար , նանըլ պըրագըպ գա-
լայլա՝ . չօգ զօր Էլմտիլէրինտէ : ֆալ գուլթուլ , վէ
ֆալքէնտիսինէ ուլղուն ալըլարպտա՝ դօրգմայըն տէ-
տի՝ պախթըմ ալըլ գտրի :

Լարթիսի կիւնի սապաճ օլտուգտա՝ Էլիլ գուշապտա-
լար՝ պէօյիւքլէրինտէն իգին ալըպ , վէ աւետիք վար-
դապետի դուլթուպ , պաղապտըլար , վէ ծնուն Էօ-
կիւնէ կէօթիւրալլէր . պէօյիւքլէրի տէ թէֆթիլ
Էլմտիլէտէն սնողրա , թօմիւղա վուրտու . վէ իքի կիւն
տէն

տէն սօնորա , եւտի գաւազէն կիւսնտիւրիւ՝ հասաւ էթ-
տիւրի գաւազը սնտաւ էլէի պիր կիւն : Սէ օնուն վիքիւ
իզմիրլի յօհաննէս վարդապետ աւ : գաւազը՝ կիզէնտի :
Սէ այաղա գաւազան ասքէր՝ տօս տօղրու կիտիպէտիր-
նէյի : փառիչա՛ տիրաւիւր սուլլան մուսղափաննէն եւ-
րինէ օնուն քիւլիւք գարտաշնր սուլլան ահմէտի . վէ
ֆէյլուլլա՛ միւֆթիյի դութուպ՝ էօլտիւրտիւլէր :
Հէր իշ տիւզէտիւրտէն սօնորա՝ չոգաը սուլլան ահ-
մէտ էտիրնէտէն , վէ հէր շէյի իլէ տեօնտիւ կէլտի
ստանպօլա , վէ պաշտաը սափալի իաղըր իլէ սալլա-
նաթընը սիւրմէկ :

22 : Վալլաա վարդապետն վէ Երեսէն պարբի՛ օլմա-
լար . վէ աւտիսէն լէտրաէն պարբի՛ օլմա-
րեսնէս :

Շ . 42 = 43 :

Ահաթըրգ պուլտուգտս ստանպօլ՝ իքի կիւնտէն 1703 :
սօնորա , հայլարաան պէօյիւքէրին պիր գաւազը ԼՃԺԷ :
տէվլէթին քիճալինէ տիւլիւպ՝ անկզնաթարըր գա-
փույա պաղրիւքիւք մատտիւսինտէ կէլմիշէրի աւետիւք
վարդապետին կիւնտիւտէ , կէրէք ստանպօլտա օլտուն
կէրէք երուսաղէմտէ : Սմի օլտու գափուտան քի հէր
շէյ տիւզէտին . էվլէլ մինաս վիշպի երուսաղէմէ էօլ-
լտաընըր վէ քիւրսիսինէ օթուրթտունըր . վէ ստան-
պօլտա տախի եւնի պաղրիւք . զօսունըր : Սու կմրիւլէ
մինասը էօլլաարըր երուսաղէմէ , վէ ստանպօլա փա-
տիչա՛ ֆիւրմանի իլէ՝ պաղրիւք գօտուլար գալուստ
վարդապետի՝ լաղապը կայծակ , թիւրք՛ երլարըրմ :
() կիւն աղչամ կզանը վաթթի շծաթին քիլիսիսին
տէ՛ ճլէյի տէտիւքէրի աւաղերէյ քեմտէ՛ սուրուպ՝
հասէր վէրտի ճէմուսթա : քի պիլմիշ օլտաընըր փա-
տիչահըմըքն կմրիլիլէ պիզէ պաղրիւք օլտու գալուստ
վարդապետ : Շէմաաթըն էարըր վէ պէօյիւքէրի
գապուլ էտիպ սիվինտիւր . վէ էարըր աւետիւքի օլ-
մաղիլէ՛ գաղըր կէլիպ՝ երբիւյիշ էթտիւր աւաղերէ-
յին իւզէրինէ . վէ օնու քեմտէն աղաղ չէքիպ եւրէ-
չարփաըր , վէ տէօյտիւլէր տէփմէ վէ եումիւրգ վուր-
մաղիլէ . հէլէ կիւճ իլէ վայրըրտըր տէրտէրին իւզէրի
նէ՛ տիւլիւպ օնու գուրթարտըր : Սէ պուլմէ տիր
Ե g 4 էթ-

Է[թախկինի]զ աւետիքը լինաւ՝ ընկար պաշտօնը տար պաշտօնապէս քի պիղ աւետիքի խաւովը :

Պու վելլէլէնին հապերի վելլերին գուշադրուա եւ թիւ տրիտի, զո սաաթ գու թաուրաու ընկարսաւն ըն պէշինի . վել քիւրէկէ Եօլլատը . վել չըգար[թաւ] եւտի գու լէ գըն տանընտան աւետիք վարդասպետի՝ քի սիւրկիւնէն կիւթ սին . զապիղլէրտի Էլլէրինի արաւընա պաշտօնը վել պոյնուհա իւի դադըս՝ գօսուլար պիր գալըզա , վել կեթիւրտիւլէր ապրիւթ աուսընա :

Պու իշ պեօյլէ օլաուգտա՝ աւետիքը լիւր , վել աւետիքին խաւովը վել անասը գաւիուլարա տիւշիւս՝ արգուհալ սուհտուլար վելլերի, ընու գուր[թաւ]մաղ իւլին . վել լաքին տիւշնէմէտի վելլեր . հիւնքեարա արգուհալ վելլերիւր . հիւնքեար տախի վելլերէ Եօլլատը . վելլեր աւէ գօստու ընկարը : Վ իւր տիւշիւրտի վել Էլլէնի վելլեր օթուրտու տամաւ հասան փաշա . ընա տախի արգուհալ վելլերտի , արգուհալը ալմասը :

Ը իւպէլէյ տիւշաւելը աւետիքը օլանլար տեօր[թաւ] քիւր իւին քի ընկար տըր իւի պօշան . սնուհ իւին շէք-վա քեաղատը վելլերիւր վելլերէ քի զօտեօր[թաւ] քիւր աւետիք վարդասպետին կիւնիւնտի քիւրէկէ կիախա՝ իղին սիղ չըգարը , վել սեւալսթ կիւլլըրը : Էլլէնի վելլեր Է[թաւ] վելլեր , վել իշ Էալան չըգարգտա՝ շէքվաթիւրի վելլեր քիւրէկէ :

Իւր կիւնտէն սօնորա՝ փաւիւհաճ ճաւիլէ կիտէրիքէն՝ աւետիքը լիւրտէն իւր քիւրարգուհալ վելլերիւր՝ քիւրիւր լէթիւիդաւն չօղու վել պաղրիկիւիդ տախի ֆիւրէք օլ-վիւր . փաւիւհաճ ընկարա Էլլի պաղրալ , զօտեօր[թաւ] քիւրէկէ Եօլլատը ընկարը : Պեօյլէ օլաուգտա՝ պիր պեօյիւր գալը չըգարգտիւր աւետիքը լիւր , վել պիր վելլէլէ տիր գօստու : Վ մը Է[թաւ] վելլեր քի պուլտուհալ զօլ զօլ լէտուլար , վել վելլերին Էմրիւրէ գաւըլա կեթ թիւրտիւր . ընկարտան պիրի իտի արաւհամ վարդա պեա լաղապը փուր[թաւ] իւր աւ քահանայ , վել իւր աշխարհաւն : Վատը չաղ ըրտը հալըրըն պիր գալ պեօյիւր քիւրինի վել փաւաղըրըն պիր գալըր . վել սօրտու ընկարա , հէլէտիւրէր պուհալար պու շէհրտէ . ընկար տախի պիր աղըրտան տիւրիւր . պուհալըրըն իւր ճէմաաթը ալթիւսթ Էլլէմէք տիր : Վատը տախի ի-

լամէտիսպ եօլլատը վէզիրէ . վէզիր տէ Էմր Էթտի քի
ֆարսպայա ալընլար օնլարը քէնտի հուղուրունտա .
աբրահամա վուրաուլար իքի Էիւզ օնպիր տէյինէք ,
քահանաւորա Էքսիք , վէ աշխարհասնլորա օնլար-
տան Էքսիմէք . վէ ձէլլատար վուրաուլար վէզիրին
չուհատարլարը տէրլէրիտի . տույալմըսընը , Էս-
կիւթ օլտուն սիզէ , շիմտէն սօնղրա՝ Էէրի տուրուն
վէլլէլէ գօփարմաուտան . սիզ փալաղսընը՝ վէ Էէրէք
տիր սիզէ՝ հալգը նասահաթ իլէ տիւզէնլէքտէ սագ-
լամագ , տէյիլ քի ձէմաաթը պիրի պիրինէ գաթըլոյ
ալթիւսթ Էթմէք . Վէ Էսթի Էլ Էէտիրաիքտէն սօնղրա՝
դօյլէրաիլէր օնլարը :

Թէք տուրմայըլ աւետիքլիլէր՝ միւշամլէրէ Էթտիլէր 1704 :
քի նէ Էափալլո՝ աւետիքի դուրթարմալ իլին . օն 1704 :
լարտան պիրի նէրտէս վարդապետ սաւանպօլլու՝ քի Էյի
աղէսի վար իտի , օնլարա տէտի քի պու իշ փարայիլէ
պիթէր . վէ պու պահանա իլէ օնլարտան պիր Էզ աղէ
տէ՛լ շիրիպ , գափուլարը Էափար . Էօյլէ քի աւետիք
վարդապետի տէ՛օնտիւրէ՛ձէք Էէրէ՝ գալուստ վարդա-
պետի մանարպընտան տիւշարիպ քէնտիտի պաղրիգ
օլտու . վէ գալուստու ֆըրէնք չալտը տըր տէյի քիւ-
րէկէ վերտի , օն այ պաղրիպլիք Էթտիքտէն սօնղրա :
Պաւստան կինէ Էէնի միլլէլէ գօփուու . գէրէ աւետ 1705 :
տիրլիլէր աւետիքտէն վագ Էլլէլլիպ՝ օրթալըլը ալթ 1705 :
իւսթ Էտիրլէրիտի : Պաղար կէօրտիւ հայ տէօյիք
լէրի քի ռահաթըլգ պուլամայօրլար՝ վէզիրէ տիւշ-
տիւլէր , վէ տիւշտիլէր օնտան քի աւետիք վարդապե-
տի տէ՛օնտիւրտէն : Որոյման օլուրսուունղ տէտի վէ-
զիր . վէ լաքին չիւնքի թաձիլ օլմիլլէրտի աւետիք-
լիլէրին Էլլինտէն՝ թէքըրար րէձու Էտիպ տէ՛օնտիւր
տիւլէր օնու , վէ պաղրիպ Էթտիլէր՝ պու շարդ իլէ քի
իշ գարլշարմասըն :

Վէ Ֆայտա , օ Էվլէլէրտէն զիյատէ գուտուրտու . վէ
թէքըրար տիրապէքիլլի մինաս վարդապետին Էլլնտէն
Էրուստղէմ պաղրիպլիկինի ալրա՝ սիւրտիւ օնու դըլ-
քըս առասընտ՝ վէ օ տաիտի օրտուտ Էօլտիւ : Տիւշտիւ
սօնղրա հայլարըն պէօյիքլէրի իլէ , վէ չօք ձէլ գալի-
ար օնլարտան . քիմտէն քի ալամատը իտէ՝ ֆըրէնք
տիր տէյի պիւհթան Էտիպ ձէրիմէյի օղլատըր իտի :
Վիօյլէ Էթտի պիրինէ տէ քի ֆըրանսըլ Էլլիսինն
տօս .

սոսթու վէ սէվկի լիւսի խալ . եւ չի ծնա սիթւմ եօլ-
լաոր թաղիւր էթմէի իլէ . աւետիք տէ չըգը իլէ ճէ-
վապ վերտիքտէ՝ եւ չի հապեր վերտի գափույա , չի-
քեայէթ էտէրէք : Պունու սույսուդա հայարըն
պէօյիքլէրի՝ պու պիւր ֆուրսաթ տըր տէյերէք ծնար-
տան օթուգ քիչի պիւր օլուպ արգուհալ վերտիլէր վէ-
ղիլէ՝ սաա իւ ֆիւրէատ էտէրէք աւետիքին էլլետէն :
Չադրտըր վէղիւր աւետիքի հուղուրունա . սէն տէյիլ-
միսին տէտի քի զայրըլարընտան չիքեայէթ էտէր-
խալն , ֆըրէնք օլմիչէր տէյի . շիմտի ֆըրէնքլէրէ պաշ-
օլմապ մի իսթէրսին . նի՝ իլին վար սէնին ֆըրէնք էլ-
չիսիլիլէ : () տաիի սուչունու գափաուսյըմ տէր իքէն՝
ազարլասըր վէգիւր . վէ օրասաա երգըլալ տէօյաիւրտիւ .
պաթըրիգ լիկինիտէ ալըպ սիւրաիւ ծնու պօղւա սուտայա :
() րատա պիւր գալ կիւն սուրսուդուն սօնդրա կիթ-
տի միսինայա . վէ ծնտան ֆըրանսայա . վէ սաքին օլ-
տու մարսիլիա շէհրինաէ . վէ ֆըրանսըղճա էօյրէնիպ՝
մէքեանըր էթաի քափուլին կրօնաւորլարըն մանաս-
թըրընտա . վէ ծնարտան բայէթ վէ հիւրմէթ կեօ-
րիւպ՝ սըգըլաշար ծնարա : Սէ ծնարըն ոււհանի եօլ-
լարընա պագարապ , վէ սըգըլէթ լի բիյաղէթլէրինէ
շաշարապ , քէնաինէ կէլտի , վէ էթաիքլէրինի ֆիւրի-
նի՝ կէթիլիպ՝ պաշաաթը կէլէն կիւնլէրինի աղւամաղա .
վէ լեօպէ իսթիղֆար էտիպ գուդույա տէսնաիւ . վէ
էյի աւէլլէր գաղանաթ . էն սօնդունսա պէօյիք հա-
վէտիլէ ծնարըն քիսպէթինի տաիսի կիլտի . վէ էճէլի
էէթիչիպ էյիճէ էօլտիւ :

23 : Լ. շէյսանդը կառուղիդուն վէ անապուրա Վաթիլէրի ,
վէ աւետի վարդապետէն սօնդրա օթուրա պադըրէգլէրէն էն-
տիլէրի :

Չ. 43 = 45 :

1705 :
աճծդ :

() երլ քի աւետիք վարդապետ սիւրիւլտիւ , էօլ-
տիւ նահասպետ կաթուղիկոս . 14 . սէնէ հայ-
րապետիւր էթտիքտէն սօնդրա . վէ էջմիածին քիւրսիւ
սի պիւր երլաան զիյատէ պօշ գալտըր . զիլէ միաբանլար
ույմատըլար սէլմէ կէ պիլիսինի :

1707 :
աճծդ :

() զէքսանդր՝ ջուղա շէհրինաէն՝ միլլէթին իրասէթի
իլէ նահասպետին էէրինէ կէլիպ կաթուղիկոս օլտու
էջ-

Էջմիածինստէ : Պիւ՝ Էվլէլտէն քաթօլիկէրի, դարչը
խօի, վէ հռոմա քիւրսիսինս : հաթթաւ պիր քիւչիւք
քիթապ տախի եափտը ծնւարա դարչը . քի ծնուն ճէ-
վապրնը եազտը սաւեփաննոս դաշտեյի աէտիքլէրի պիր
ալիմ տիւնեալի քիմսէ : Մմմա կաթօղիկոս օլտուգ-
տա օ դարչը օլմասընը պրրադըպ, պեօյիւք մուհապ-
պէթ կեօսթիքսի հռոմա քիւրսիսինս, վէ իդաէթ
քէադաւոր եազտը ծնալիլինձի կղէմէս սրբազան փա-
փա՝ միլէթի դարսիլնատան : Վէլէլիմ շիմաի ստան-
պօլ պաղրիգ լէրինին նազլինս :

Վիճէքի եազտըգ եօդարտա՝ գայսէրլի մատթէոս վար
դապետ սարը տէտիքլէրի՝ դաշմիշիտի ֆրրանսըզ սա-
րայընա՝ աւետիք վարդապետին սէպէպլինտէն . վէ չիւն
քի ֆրրանսըզ Էլ չիսինին տաւլաճըլըզ սէպէպ օլտու
աւետիքին սիւրիւլմէսինս, ծնուն արզ Էթմէսի իլէ՝
պաղրիգ օլտու մատթէոս սարը : Վէ լաքին աւետիք-
լիլէր պապա գալըպ իքի պյտան սօնղրա Էնտիրաիլէր
ծնու մմասըսընատան . վէ ծնուն եւերինէ կէլիտիլէր
քիւլհանձի նամ յօհաննէս վարդապետի : Տեօրթ ալ-
տան սօնղրա ծնա դարչը կէլտիլէր՝ աւետիքլիլէրէ
զըտա օլանլար . վէ ծնու ազլ Էթտիրիպ՝ ծնուն եւերինէ
պաղրիգ Էթտիլէր միքայէլ աւըլ խարիուգլու տէր-
տէրին պիրինի : Վէքիզ պյտան սօնղրա ծնու տախի
տիւչիւրիւպ՝ դօտուլար Էկինլի սահակ վարդապետի
Էպուլէիս քեօյիւնտէն :

() կիւնէլտէ իզմիրլի յօհաննէս վարդապետ քի սիւր 1707 :
կիւնտէ խալ՝ տեօնաիւ ստանպօլա . վէ չիւնքի աւե- ԷճճԷ
տիքլիլէր ծնունլա պիր խօի, Էթթէյէ պէրիյէ տիւչիւպ՝
Էնտիրաիլէր սահակը, վէ գօտուլար օ իզմիրլի յօհան-
նէսի : () տախի պաշաւոր փէրվասըզ աւետիք վար-
դապետին Էօլունա կիթմէկէ . վէ ծնու կէլտի պիլէ :
Պեօյլէ օլտուգտա՝ քաթօլիկէր ծնուն Էթտիքլէրին-
տէն իքրա՜հ տիպ, հայլարսան պրըլտըլար, Էօյլէ քի
արթըգ կիթմէզլէրիտի քիլիսէլէրինս . իլլա ֆրրէնք
քիլիսէսինս կիտէրլէր խօի . պեօյլէձէ խուսուլմէթ
տիւլտիւ արալարընա . վէ իքի դարաֆտան տախի գը-
ղըշտըրանլար չօլալտը :

Վէ պազի քիմսէլէր տէ՝ կէրէք քսհանայ կէրէք աշ-
խարհական քի հայ քիլիսէսինտէ խօիլէր՝ քաթօղիկէր
դարաֆընտա օլմազ իլէ՝ թաղիր Էտէրլէր խօի գալղա
գը-

դրգը շարքան ետրամանդւարա . վէ ճահտ էտէրէր իտի՞
քի շու խուսու՞մէ թ սէպէպինի օրթալըգտան գալ
տրրսրնլար :

Պոռնլարտան պիրի իտի տէր կոմիտաս քէօմիւրճի օղ-
լու՝ երեմիա չէլէպինին քիւլիւք դարտաշը , տէր մար-
տիրոսուն օղլու : Պոռ տէր կոմիտաս նա գէտըգ քիլիսէ-
սինտէ նամտար պիր քահանայ իտի , ֆագիլէթէր իլէ
տօնանմիլ՝ աղըլլը վէ սեօղ սահապը , վէ ճիւմլիւնին
սէվիւլիւսի պիր քիմսէ : Վըսգանըպ հասէտ էթտի-
լէր պոռնա պիր դաչ քահանայ վէ աշխարհական . վէ
նիֆադ էթմէկիլէ՝ ծնա խաամ էթտիլէր իղմիրլի յօ-
հաննէս պաղըրիկի . վէ ուղղափառլըգ իլին ծնու հա-
քիմլէր վէ զապիդլէր էլլինէ վէրտիլէր . վէ էն սօն
ղոռնտա մարալրոս էթտիլէր . վէ սէպէպ օլտուլար քի՞
պաղիլէրի՝ տէ տինտէն չըգտը . պսգ ծնուն հիքէպէ-
սինէ : վէ հէմ հայ թարլիխնտէ . Դ . 43 :

1708 : Հատտէն զլյատի իլ դութտուգտա իղմիրլի յօհան
ռճծէ՝ նէս , ճէմատթ դաղէթ կէթիրէմէյիս՝ աթտըլար ծնու
պաղըրիգլիքտէն , վէ եէրինէ կէլիւրտիլէր թէքրար է-
պուլէխլի սահակ վարդապետի . ծ տախի թէք տուր-
մազ պիր քիմսէ օլմաղ իլէ՝ պուչատը դօւլալամաղա
քաթուրիկլէրի ֆրէնք օլմիլէր տէյի . վէ պու իլ իլին
իւլ քէրըկ վէպիր տիվանընա չըգտը . վէ վէգիր տախի
ծնու գօլտու . վէ էմր էթտի քի ծնտան սօնղրա գա-
փույա շէքվա էթմէսին :

Պիր էղ վաղիթտէն սօնղրա էլ սալոր սահակ՝ թէ-
քիր տաղ առաջնուրդոռնա , վէ տիւշիւրտիւ մանսրպըն
տուն : () տախի ստանսլօլա կէլիս , վէ չօդ քիմսէ իլէ
պիր օլուս՝ չըգտը վէգիր տիվանընա . վէ իսպաթ էթ-
տի քի սահակ պաղըրիկիմիլ ֆրէնք օլմիլ . վէղիր տէ
ծնու պաղըրիգլիք մանսրպընտան ազլ էտիս՝ էմր էթ-
տի ճէմատթա քի ծնուն եէրինէ պիր դայրըրընը կէօս-
թէրսինլէր : Պէօլիւքլէր կէրի տուրտուլար պիրինի
պուլմատան . դէրէ օտանըպ պիզար օլմիլէր իտի . վէ ո
պիրլէրի տէ պիլմէզլէր իտի քիմի սէլսինլէր :

1714 : () վագիլթէրտէ ստանսլօլտա սաքինլէնիլ իտի կէն-
ռճիգ : Ճէլի յօհաննէս աթէղա , քի ֆուրոռնլարտա վէ քիւլ-
հանլարտա էաթար իտի , պոռնու կէօսթէրտիլէր էք-
մէքճիլէր . լաքին չօդ քիմսէ պոռնու իսթէմէտիքալ ,
պուռ տախի պիր կիւն ածածիւն քիլիսէսինտէ է պլէ պիր

ուսըռւնա վաղ էթաի քի ճիւղէսի հայրան օլուս' պու-
նու պաղրիդ էթաիլէր :

Պու յօհաննէս տէ : Թէք տուրմայրս' պաշտառ քաթու-
լիկէրի դօվաւամաղս : (Յսլար տաիսի արթըգ. տայա-
նամատրդտա , օլմայաճադ իլէ : էլ վուրուս , քէնտիլէ-
րինէ : պաշգաճա պաղրիդ դօմադ , վէ պաշգաճա քիլիսէ :
էտինմէք իսթէտիլէր' քի ուսհաթ կէշինսինլէր : Իշ
թէրսինէ : վարտրդտա' չօղու պէլայա օղրատր . քիմիսի
տէ : զրնտունա դօնտու . քիմի քիւրէքտէ չիւրիւտիւ . վէ
պագիլէրի տէ տինտուն չըգտըլար : Պագ հայ թարի-
լսինտէ : Դ • 44 : Պու սէպէպտէն էօթիւրի զայրը շէ-
հիլլէրտէ տէ : չօղու գաղայա օղրատր . վէ չօղու դու-
թուլտու :

Պու իշէրէ անլա դայիլ տէյիլ իտի աղէքսանդր կա-
թուղիկու . վէ իլիթաիքտէ աճըյրսլ վէ աղայրսլ եաշ
տեօբէր իտի . վէ օնուն տալի էճէլի էէթիլիս' էօլ-
աիւ 8. սէնէ կաթուղիկուսըգ. էթաիլտէն սօնդրա :
Ընտուր համատանը' աղէքսանդրն էօլմէսինտէն 1715 :
ալթը այ կէշաիքտէն սօնդրա կաթուղիկու օլու էք 1715 :
միաժինտէ . վէ քիւրսիյէ օթուրտուղու կիսլի' տօնաթ-
առ էքմիաժին քիլիսէսինին իշինի տիւրլիւ տիւրլիւ
ընէկիլ վէ եալուրլը գիլիէթլէր իլէ . վէ ուղադ եէր-
աին էյի մէրմէր դաշար կէթիւրտիսլ , եագը չըգլը վէ
հիւղէլ տօնաթառ ասըլ իքման տեղ տէտիլլէրի էէ-
րի . վէ զայրը չօգ շէյլէր աիւգտիւ . վէ էքմիաժինի շէն-
լէթաի վէ էէնիլէտի :

24 : Երեսաղէմիէ օլան Եի յաիԲ ճանախըլը պօրճանտէ
էօթէնիտի :

Դ • 46 :

Ըմիաժին սէվինիսլ տուրուր իքէն' նք յակոբ մա-
նասթրըր երուսաղէմտէ աղայրսլ եաշ տեօբէր
իտի . գէրէ աղըր պօրճ իշինէ զարգ օլմիլ իտի . օ գա-
տար քի պօրճ սահալարը մանասթրըր սաթաճագ
օլմիլլէր իտի : () կիւնլէրտէ կէլտի ստանսլօլա նք կա-
րսայե տիւրաւարընտան պիւրիսի բաղէլի էքնի պիտ-
լիսլի յօլհաննէս վարգաստ : Պու չիւնքի պիւր ագըլ-
լը քիման իտի' ստանսլօլտա օլան հայլարըն պէօյիւք-
լէրի էօլլատըլար պունու երուսաղէմէ քի պօրճուն պիւր

չարէսինի պուլա : Յովհաննէս վարդապետ տէ օրայա
կիտիպ սեօյլէշտի պօրձ՝ սահապլարը իլէ . վէ քէֆիլ
սլարագ քէաղատ ալոր վի քէաղատ վէրտի ծնտա օլան
գապիդին էմրի իլէ , քի տէօրձ սէնէյլէտէք թէմամ-
ձա էօտէսին օ պօրձու . վէ օ՛նք յաղորուն միւհիւրինի
քի ծնունլա թէմէսսիւքլէրի միւհիւրլէրլէր իտի՝ դը-
րըպ փարչա փարչա էթտի . վէ ստանալօլա կէլիպ նաղլ
էթտի կէօրաիւկի իլէլէրի . վէ էկէր իսթէրսէնիդ տէ-
տի քի պու պօրձ էօտէսին , կէրէք տիր քի օրայա պիր
պաշղա պտղրիդ . գոյտալնը :

1715 : Պու շէյի ճիւմլէսի պէյէնիպ՝ քէնտիսինի ստանալօլ
աղղրիկի էթմէք իսթէտիլէր , քի իշի պաշա չրգար-
սին . լաքին օ դապուլ էթմէտի , էկէր սիդ տէտի պէ-
նի պաղրիդ . էտիպ՝ պիր էըլտան սօնղրա էնտիրիսէ-
նիդ՝ պէն նէրէտէն էօտէյէ պիրիլիմ օ պօրձու : (Մա-
լար տաիտի սեօղ վէրիպ պէօյլէ իշ էթմէյիդ տէյի՝ պաղ-
րիդ էթտիլէր մու՝ չէնիւզ էպիսկոպոս տէյիլ իքէն .
օ քի կոլա տէնիլտի :

Իթիւսի կիւնին սապաշըսը քէնտիսի պատարագ . է-
տէր իքէն , գրիգոր վարդապետի՝ քի նը կարապետ ա-
ռաջնորդու իտի՝ էրուսաղէմ պաղրիկի տէյի զիքը էթ-
տի : Սէ հայլարըն պէօյիւքլէրի օ կիւն իքի ֆէրման
ալտըլար չէնէքէարտուն . պիրի յովհաննէսին պաղրիդ
օլմասը իլին , վէ օ պիրիսի գրիգոր վարդապետին , վէ
էլէթիրթաիլէր մու ստանալօլա :

1717 : Պու իքի վարդապետ հատտէն ղիյատէ՝ չալըչարագ , օ
պօրձու էօտէտիլէր . յովհաննէս՝ վաղ էթմէք վէ կէգ-
մէլէ , վէ գրիգոր՝ չալըչարագ պիր շէյ իլէ . ղէրէ-
պօյնուռա տէմիր ղէնձիր դաքըպ՝ տէտ էթտի ալլաշա
քի չրգարմասըն մու պօյնունտան , թա քի ալլաշ
քէնտի քէրէմիսի կէօսթէրէ էրուսաղէմէ : Պէօյլէձէ
ղէնձիր պօյնունտա էօրթու կիւնլէրիստէ նժաժին քի
լիսէսինին գափուսունտա տուրուպ՝ քէրէմ՝ տիլէր ի-
տի . վէ չօգ շէյ տէվշիրիպ՝ էրուսաղէմ պօրձունա էա-
թըրըր իտի . տունու պէօյլէ էթմէկ իլէ՝ առը դալտը
ղէնձիրի վարդապետ . վէ պու ղէնձիր պօյնունտա
գալտը սէքիդ էրլ . թա քի կարապետ կաթուղիկոս ,
վէ յօհաննէս կոլա չրգարտըլար մու պօյնունտան :

1718 : Պունլար պու իլտի իքէն պիր պէօյիւք էանղըն օլտու
աղղէ : ստանալօլա ուն գափամնտան շինար տիպինէտէք . վէ

սիւրտիւն օթուղ տեօրթ ստաթ . Ելլի սին Էլ, վէ փն
Ֆիթր ատամ Էանտր . վէ սունլարլա պէրապէր Էանտր
դումդ.սիւտա Խծածին քլլիսէսի . վէ պու իքի վար-
պապէս Խր. Խծածինին Էարարմինա սըղընլա , վէ իշէ
Էլ վուրուպ Էէնիտին Էարարլար սնու քէնտիլէրի տա
Խի Թափրադ վէ Էամուր իլինտէ Էարլ Էարադ :

Հէր իշ տիւղէլտիքտէ՝ կիթտի գրիպուր վարդապէս Է
րուսադէմէ , վէ չօդ շէյլեր Էարար օրատա : Պադ Հայ
Թարիխինտէ . Դ . 46 : Պունձիլէյին յուհաննէս վար-
դապէտ տէ ռահաթլուդ պուլուպ չօդ իշ կէօրաիւ .
վէ պալադտա օլան հրէշտաիապէտ քլլիսէսի Էան-
արդտա շէօհրէթլի Էարար . սէնէ 1730 : Ղիւմլէսին
տէն պէօյիւկի պու օլտու քի լուսաւորիլ քլլիսէսի
Էանտրդտա դալապա Էանդընրնտա Թէմլինտէն քէար-
կիլ պինա Էարար օնու , իւսթի գուրլուն Էօրթիւլիւ .
սէնէ 1732 . ՌՃՃա : Ս Է մէսրիսէ տէ աշար իւսքիւ-
տար վանքընտա . վէ չօդ շայիրալէր չըդարար . վէ չօդ
քիթապլար Թէրձիւմէ Էթարիսի լսթինտէն Հայ տի-
լինէ :

Իշէնիտէն վէլլէլէ տիւշիւքտէ միլլէթ իլինէ՝ Էարլ Է 1720 :
տր ռահաթլուդ Էթմէկէ յուհաննէս վարդապէտ քա ՌՃՀԹ :
Թարիլէրէ Էարլարմադլա՝ քի Հայ քլլիսէսինէ կէլ-
սինլէր , պարի Էօրթու կիւնլէրինտէ . օլմատըդտա՝
Ֆէրման չըդարթտր օնլարր դօվալսամադա Հէր Էէր
տէ . պու սէպէպտին չօդ աղլէ Թէլլէֆ օլտու իքի դա-
րափտան , վէ քաթուլիկլէր կիթտիքձէ չօղալար : Պադ
Հայ Թարիխինտէ . Դ . 46 :

25 : Պաթմէլ Դաթի պէյին Էլթիլէրի :

Դ . 48 = 49 :

Պու վադիթլէրտէ Հայաստան սէմթլէրինտէ՝ սիւ 1722 :
նիք վիլլայլէթինտէ , վէ արդալտա , վէ փայտալա ՌՃՀա :
րանտա , պէյլէր վէ վաշալար իլինտէ պիլ պէօյիւք կիւ-
րիւլիւ դօփտու , պիլ պիլի իլէ ձէնք Էթմէքլէ վէ
պիլ պիլիլի գըրմադլա , Էօյլէ քի ալթը իւսթիւնէ
կէլաի օ սէմթլէրին , վէ Հայլար արապա կիտիպ չօդ
սըղլէթ չէքտիլէր , իուսուսա օնլար քի սիւնիքտէ վէ
արդալտա սաքլինլէնիլ իտի , Էանի դափանտա օլաւ-
լար . օ գատար քի տայանամալու տիւշիւլէր կիւր-
ձի :

ճիւղերին պէտքիւ կ'ենան՝ ասոր շահնապուգ () տախտի ըստ
զըրորը եանընա քէնտի սերասքերինի ասոր դաւիթ՝
ասը հայկ սօյունտան՝ սիւնիք վիւրայէթինտէն, դա-
փանդը պիր պահատորը քիմնէ, վէ սեօյէշտի ծնունւա
պու իշ իշին :

Ճանիւ կեօնիւտէն պոյնունա ալտը դաւիթ պու իշի .
վէ կիւրձիւթանտա օլան հայլարտան գորդ իկիտ սե-
չիպ ալտը կիթտի գափանա . վէ շնհեր շէհրինտ, օ-
թուրուա՝ հայեր սալտը գափանը լարա . վէ տույուլ-
տու ծնւորա քի քէնտիսի կէլմիշ՝ օ սեմթիւրի տիւշմոն
էլլինսէն գուրթարմաղա : Պունու իշիթտիքէրինտէ
հայլար՝ չօգ սէվինտիւր . վէ տեօրթ եիւզ իկիտ կէլիպ
պիրիքտիւր ծնուն եանընա . օ տախտի պունւարա սե-
րասքեր կիթտի միթիթար աուլը պիրինի՝ քի գուզվէթիւ
նէ եէթիշին եօզ իտի . ասքերի իքի պինի աշտըդտա՝
իքինձի սերասքեր կիթտի ձը աւետիքի . օ քի մէլիք
փարսաղան տէտիքերի պիր պէտքիւ կ'ենան կիւվէյիսի ի-
տի , եօյէ պիր քիմնէ քի պինլէրձէ աքեր իշինէ կիրիպ՝
էէնէր վէ էէնկիլմէզ իտի :

Պաւիթին ասքերի չօղալտըդտա՝ եիւզպաշըլար , վէ
պին պաշըլար , վէ դայրը սերասքերիւր տիքտի . վէ
հայիձար շէհրինտ, պիր մէթին ալլոմազ գալէ եափ-
տը : Սէ տիւշմանլարընը գօվալայարուգ վէ գորարուգ
էլլինէ ալտը օ սեմթիւրի , վէ դայրը չօգ եերլէր զասդ
էթտի : Սէ լաքին տիւշմանլար՝ քի հայձս ալլաղգիք
սէրիզ՝ հաստիզ հիսասպըզ ասքերիլէ եիւրիւտիւր
դաւիթին թօփրաղընա : Պունու կեօրաիւքէրինտէ
դաւիթիլէ պիր օլան հայլար՝ տարտաղան օլուպ՝ կիթ-
տիւր վէ պիր օլուլար տիւշմանլարա . վէ դաւիթ
գալտը հալիձորտա եալընըզ ծն էէտի նէֆէր ասքեր
իլ . կէլիպ եէթիշտիլէր դայրըլարը տախտի պիր գալ
նէֆէր ասքերիլէ . հէփհէփ օլուլար տեօրթ եիւզ
էլլի իւշ քիլի : Պունուր եէքտիլ օլուպ սաղաստան
կիթտիւր քիլիսէյէ , վէ ճիւմէսի տէ խոստովանաք
օլուպ սրուէի ալտըլար . վէ դալէյէ զախրէ տէվշիլիպ
ձէնկէ հազըրլանտըլար :

Տիւշման տույտուգտա դաւիթին հազըրլանմասընը՝
պիր պէօլիւք ասքեր եսլլատը ծնուն իւզէրինի . վէ լա-
քին տիւշմանլա պիլէ օլան հայլար տէտիլէր քի աղ
ասքերիլէ դաւիթ էէնկիլմէզ . չօգ օլուրսազ . էէնէ
լլ
պիւ-

(1726)
(ռճՆ)

Ճէնը սրգլէ թի տէ իւչ դարափտան օլմաղ իլէ՝ դուվ-
վէ թլէրիսի եէ թիշտիլմէզ օլտուլար . սասաթ տէրի-
զէ վարտըգտա , վէ Ճէնը Էհվալի տէ՝ դութաշուպ ա-
լէ վլէնտիլտէ , աւետիք վի միսիթար սէս Էթաիլէր դաշ-
իլթէ քի պիլը Էղ զիյտաւ՝ Ճէն սալանսընլար . վէ քիւն-
տիլէրի տէ կիղլի դափուտան իւչ եիւզ քիշի իլէ ա-
փանտըգ եալըն գըլլը՝ եիւրիւտիլէր տիւշմանըն Էվ-
վէլլէր պէօլիւկի իւզէրինէ . վէ տղընլըգլա պաշլա-
տըլար ծնլարը դըրմաղա () Յլար տախի շաշըպ նա-
սըլ իշ օլտու տէյի , տիւշտիլէր իքիւնձի վէ իւչիւնձի
պէօլիւկէ , հայլար պիղի պաստը տէյի պաղըրմաղլա ,
վէ հէփիսի տէ գօրդուլարընտան հէփ շէյլէրինի պը-
րադըլ տարտաղան գաշտըլար : Վ Է հայլար տիւշիւպ
արտլարընձա՝ պիլը գաշընը գըրտըլար . վէ հէփ դը-
րըլանլարըն սայլսը օլտու սն իւչ պին քիշի . վէ ալտը-
լար եիւզ դըրգ սէքիզ պալըրաղ . վէ զայլը տայլու՝
լուգ չօղ , վէ հալիճորա կէօթիւրիւպ շիքը Էթաիլէր

ալլահ :

Վ Է տաղըլան ապէր Էօթէյէ պէրիյէ տիւշիւպ , քի-
մի գալտը վէ քիմի տէ մեղըրի շէհրինէ պիլիքտի : Պա-
նու դաւիթ տուլաուգտա եօլլաար աւետիքի վէ միսի-
թարը ալթմըշալթը պահատըր քիմնէ իլէ , վէ ծնլար
մէ դըլի Էաղլաշտըգլարընտա ալթմըշա տեօրտիւնի օ-
րատա պըրադըլ ըմարլաարլար ծնլարա քի սապահ
Էրքէն եէ թիշտիլէր մէյըրի . վէ քէնտիլէրի իքի քիշի
ալլա՝ կիւտիլէր պաղլարա , վէ չօղ հայ պուլտուլար
քեօշէ պուճաղ եւրլէրտէ քի տիւշմանտան գաշըպ օ-
րալարա սըղընմիշլէր իտի . ծնլարը տախի եիւրլէրէն
տիլիպ ըմարլատըլար քի սապահ տանկ եւրի սէօ-
քիւլաիւքտէ տա սօղըու մեղըլիյէ կէլիւնլէր , սիլահ-
լարընը դադըրնա՝ վէ հիւզ դօրգմաարնլար : Վ Էնտի-
լէրի տէ չիւնքի վիւրսիլահ իտի , ծնլարտան քեօյիւ
Էսպապըլ ալլա կիյտիլէր վէ օրալը կիպի օլուպ կիւտի-
լէր մեղըրիյէ . վէ օրաճըգտա մանձա եէյիպ՝ եալթար-
լար պիլը եէրձիկէգտէ :

Սապահ օլտուգտա պիլը շամաթ-տար դօփտու շէհր-
տէ , տիւշման ապէրի պիլը պիլիւնէ կիւրիպ սիլահլանը-
լար իտի . վէ Էօթէյէ պէրիյէ կիւտիպ կէլիւք պաղը-
րըլար իտի քի դաւիթ պէյիւն ապէրի՝ օրտուտունու
գուրմիշ տիւր մեղըրի քեօյիւն Էանընտա : Պա-
պա-

այալը գտա իբէն աւետիք վէ միսիծար վէ օնլարըն իբի
այադտաշը , ափանսըղ եալըն գըլըճ՝ օլուպ՝ գըրտըլտը
օրատա օլանլարը : Վիլը վէլվէլէ տիր տիւշտիւ տիւշման
իւինէ , վէ օ շէհրի՝ տէնիզ կիպի տալդալանտը . զէրէ
զանն էթտիլէր քի տիւշման շէհրի պաստը : Վիլ
տէօրտի տէ օնլարը գըլըճլա գօվալայարագ՝ դըդատը
լար շէհրին պիր դարափրնա . վէ տըշարտա օլան հայ
լար էէթիւտիքտէ , վէ տիւշման տախի գալմապ իւզըէ
օլտուգտա , պուենլար օնլարը պըրտադըպ՝ կիթտիլէր օ
պիր դարափտան էօլուն պաշլընը ալտըլար՝ քի պիր պու
շուգ սաաթըլգ կի չիտ իտի՝ աուր ուզուն պէնա . պիր
դարափը արաս սուլի , վէ օ պիր եանը հոյլէ եալչին
գայա քի քիմնէ չըգամազ : Վէ տիւշմանլար ղոյլը
էօլ պուլամայըլա՝ պուենտան դաշաճագ օլտուգլարըն
տա , պուենլար օնլարըն էօկիւնի ալըպ , քիմինի գըրտը
լար վէ քիմինի սուլա պօղտուլար . վէ շէհրտէ դալան
լարը օ պիր հայլար էօլտիւրիւպ՝ դաշանը ազ օլտու :
Վիլ իշ տիւշմանլար իւինտէ թէվաթիւր պուլտուգտա ,
կէլտիլէր պիրիքտիլէր հաստիզ հիսապսըզ աթըլը վէ
եաեա . հոյլէ քի տաղ դաշ ասքէր քիսիտի : Վուենլար
օրտուլարընը գուրտու գլարընտա հալիճոր գալէսինէ
դարըը , հայլարտան չօղու կիթտի դարըշտը օնլարա .
վէ գալէտէ օլան դալիթին տաամլարը պիր պօշ սիպէպ
իւին՝ պաշլատըլար պիր պիրլէրի իլէ դալգա էթմէկէ .
արայա կիրտի դալիթ պարըշտըմաղա , լաքին ղիյա
տիսիլէ իշ գըզըշտը :

Վազտը կէօրտիւ դալիթ քի իշ ֆէնա , եանի տըշար
տան տիւշման վէ իւերտէն դալղա , սեօղ էտիս պիր գա
չը իլէ՝ քի օնուենլա պիր իտիլէր , ազըլըլըճա պիր իշ
դուլթտու . էլլէի սլթմըշ գըսրագ վար իտի կէրէքքէն
տիւնին վէ կէրէք օ պիրլէրին . պու գըսրագլարը կէճէ
իլէ կիզլիճէ գօյ վէրտի տիւշման օրտուսունա . վէ չիւն
քի օրտուտա չօգ ալղըր աթլար վար իտի , գըսրագլա
րըն դօգ ուսունու ալըպ՝ գուտուրտուլար , վէ քիճնէ
մէքլէ պազիլէրի եուլարընը դըրըպ՝ չօղունու չըղնա
տըլար . վէ պազիլէրի չասըրըլարը երգտըլար . վէ չիթ
թէ սափուրտագ եազլաշանլարը տէփէլէտիլէր . պէք
ճիլէր վէ ասքէր տախի հայգըրմաղա պաշլայըպ , վէ
օրտույա վէլվէլէ պըրտադըպ՝ ալթ իւսթ էթտիլէր :
Վուենու կէօրտիւքտէ դալիթ՝ սէսէթտի գալէտէ օլան

առքերէր . սասաթ պու սասաթ տըր տէտի տիւղմանլարը մըզը գօլալարամաղա . սիզ նէ տիւղմիշսինիզ գալղայա . պունու տէյիպ՝ տիւղտիւ սէքիզ քիշի իլէ տիւղմանլա-
րըն օրտուսունա . օ պիրլէրի տէ ելարէքլէնիպ , օնլար տախի եիւրիւտիւլէր պրտընձա , վէ դըրտըլար տիւղ-
մանլարտան չօղունու . վէ գալանը գօլալարըպ՝ գաչըր տըլար . վէ հէնիւզ սապահ օլմատան տէ օնտիւլէր գաւ-
լէյի . սապահը օրտու եէրինի կիտիպ՝ չօգ թալան տէվ չիրտիլէր :

- (1727) Պու իշլէրի իշիթտիքտէ աճիմ շահը , պէյլէր պէյի
(աճհէ) էթտի դաւիթի օ սէմիլէրէ , թա քիւր չայրնա վա-
րընձա . Սէ զայրը նէլէ՝ նէլէ իշլէր էթտի դաւիթ , վէ
չօգ իկիտիք կէօսթէրտի . պապ . հայ թարիխինտէ
Գ . 48 = 49 . Սէ քէնտիսի տէ ալթըր սէնէ պու ումու-
րու սիւրտիւքտէն օնդրա , ուհահաթ իլէ էօլտիւ էվին-
(1728) տէ . սէնէ 1728 . աճհէ : Պէօյլէ օլտուգտա դաւիթին
(աճհէ) սէրասքէրլէրի օնուէ եէրինի կէլիւրտիլէր միսիթար սէ-
րասքէրի . լաքին պիրլէքտէ տուրմայըպ՝ պաղատըլար
դարափ չէքմէ կէ :

Տիւղմանլար դաւիթին էօլտիւկինի տույուպ՝ պիր եըւ-
տան օնդրա կէլաիլէր հալիձոր իւզէրինի , վէ մուհա-
սէրի էթտիլէր օնու . վէ իշլէրտէ պիրլէք օլմատըղըն-
տան , ճիւմիլէսիտէ պուլանտը . վէ միսիթար տախի շա-
շըրտը քէնտիսինի , նէ էափսըն . Պու սըզլէ էթտի իքէն
միսիկտար՝ պունլարտան չօղու պիր օլուպ՝ օրտույա էօլ-
լատըլար ձը աւտիքի իքի քիշի իլէ միսիթարտան կիզ-
լի , քի պարըչըգ սէօզի էթսինլէր : (Յըլար տախի գա-
պուլ էթտիլէր վէ անտ իւտիլէր քի հիւ պիր քիմնէյի
գարարըլարը տօղանմասըն . էկէր պալէյի քէնտիլէրինէ
թէսլիմ՝ , տէրլէրսի . վէ աւտիքի տըր գօյուպ՝ իքիսի-
նի տէ օնտիւրտիւլէր գալէյի . վէ գալէտէ օլմալար տա-
խի սէօզ վէրտիլէր՝ քի սապահ գալէյի ալսընլար :

Պունու տույուգտա միսիթար կէճէ իլէ կիզլիճէ գա-
լէ տուլարընտան աշաղա սարդըլըպ՝ գաչտըր . Սապահ
օլտուգտա՝ աչտը հայլար գալէ գափուսունու . վէ տիւղ-
մանլար հիւճոււմ էթմէկիլէ իշլէրի կիրիպ՝ գըլըճտան
կէլիւրտիլէր էրքէքլէրի . վէ էսիր էթտիլէր գարըլարը
վէ ուշապարը . վէ միսիթարըն գարըսընը տախի էվ-
լատըլարը իլէ . վէ գալէյի տէ տիւլտիւզ էրգտըլար .
վէ աւտիքի գօյվէրիպ կիթտիլէր օրտան :

1) Է լաքին միսթար քի դաւար՝ պիր Էդ իկիտէր տէվլ (1729 :
 չիրիս) տիւշտիւ տրւշմանլար իւզէրինէ . չօդ շէհրլէր (ուճճը
 ալտը ծնլարտան . վէ չօդ ատամ գլրտը . վէ ալտը որ
 դուվար տէտիքլէրի պեօյիւք շէհրի . վէ օրատա օլան
 լարը պեօյիւք քիւչիւք դըլըճտան կէչիրտի . քի Էվ
 լատլարընըն վէ գարըտընըն Էօճինիալաւ Լիթտի խըն
 ծորէզք դալէսինէ . վէ պիր դաչ կիւն ծնտա օթուր
 աու . 1) Է չիւնքի օ դալէտէ պիր դաչ տիւշմանը վար
 իտի հայլարտան , պիր կիւն Էաթաղը Էէրտէ թիւ
 Ֆէքլէ վուրտուլար ծնու , վէ պաշընը քէսիս կէօթիւր
 տիւլէր թէվրիդտէ օթուրան փաշայա :

(Յու կեօրտիւքտէ փաշա՝ փէք աճրտը ծնա , վէ տէտի՝
 պէ հէյ խայինէր նասըլ գըյտընըդ պեօյլէ իկիտէ , վէ
 սիղին պեօյիւկիւնիզէ . պունու պեօյլէ տէյիս օրատա
 պաշարընը քէստի :

2) Է ծնուն ատամլարը տաղը լարլար Էօթլէյէ պէրիյէ .
 քէզալէք դաւիթ պէյին սէրասքէրլէրի տէ . վէ ծնլալ
 տան չօղու կիթտիյօհաննէս պէյին Էանընա , քի պեօյ
 իւք սըղնագտա օթուրուր իտի , Էանի ուտի վիլայէ
 թինտէ , վէ գուգարք սէմթինտէ : Պույօհաննէս տէ
 չօդ ճէնքլէր Էթաիքտէն սօնդրա՝ տիւշմանլարընտան
 պրգտը , վէ պրրագրայ կիթտի պիր դաւ քիչի իլէ աւ
 տէրհանա . վէ ծնտա ըայէթ կեօրիւպ օրանըն պեօյ
 իւկիւնտէն՝ օրատա Էօլտիւ :

Պունլար պեօյլէ Էթաիքտէ՝ նը աւետիք տէ չրգտը
 կիթտի հումայա , քի սրբազան փափտան ինայէթ տի
 լէյիս , ծնուն Էլիլիւ ափվ պուլտուն ալլահտան՝ բահա
 նալըղընտա օ դատար քան Էթտիկի իլին . զէրիւ ա
 տէթ օլմիշ իտի միլլէթիմիզտէ՝ քի պեօյլէ պեօյիւք
 մատալէրտէ , կիտէրլէր իտի հումայա , սրբազան
 փափտան ափվ տիլլէմէկ իլին : Տէծնտիւ սօնդրատէրա
 Էտիք անատօլու սէմթլէրինէ , վէ օրալարտա Էօլտիւ :
 Պիլմէք կէրէք տիր քի , դաւիթ պէյ զուհուր Է- 1722 :
 տիս իլէրի կէլմէկէ պաշատըգտա , գանտահարտա
 աղունլար աճէմտէվլլէթինէ ասի օլուս՝ Էիւրիւտիւ
 լէր ծնլարըն իւզէրինէ , վէ ալտըլար սպահանը . պուն
 լարըն պեօյլէ Էթտիկինտէն , չօդ սըգլէթ շէքտի օ
 սէմթլէրտէ օլան հայ միլլէթի , վէ չօդ ճէրիմէ վէր
 տիլէր . իուսուսա ջուղատա օթուրանլար : Պու վա
 գիթլէրտէ մէլտան ալար դահմաս գուլի խաւ , քի

սօղմիշ իտի սէնէ 1687 . վէ սօնդրաւ ամէմ շահը օլուպ
նաաիրշահ սէնիլտի . վէ օ սէմթլէրի տիթրէթտի
հինտիսթանա վարընճա . վէ չօգ էզլյէթ էթտի չօ
յուհա . խուսուսա հայլարա . կէրէք քէնտի էմրիլլէ
վէ կէրէք իսանլարըն էլիլլէ . էն սօնդրանտա էօլտիւ
քէնտի ատամլարընտուն կէճէ վագթի չատըրընտա .
սէնէ 1747 . ռճղչ :

26 . Լարապէտ իսթուրիտան վէ աբրահմէն վագթիլլէրի :

չ. 50 = 53 :

1725 . **Ք**իւնքի պու վագթիթլէրտէ արարատ վիլայէթի
աճչի : **Ք**իւրթունալարտան չալդանլու պուլանմիշ իտի
նոժասուր կաթուղիկոս տայիմ տուրմազ իտի էթմիա
ծինտէ , իլլա էօթէ պէրի տօլաշլու կէզլէր իտի . վէ
պաղլ քէրրէ քիւրսիսինէ տեօնիւպ թէզէ կիտէրիտի :
Լիթտի պիր կիւն ոչական քէօյիւնէ , վէ պիր դալ կիւն
օթուրտու օրատա . պիր կէճէ այ դութուլտու վէ չօգ
քիմանլէր տամա չրգտըգտա՝ քէնտիսիտէ չրգտը քի
կէօրսիւն նէ գատար դութուլտուլունու . տամ իւս
թիւնտէ կէզլիւր իքէն՝ կէօկէ պագարազ՝ տամ քէ
նաքընտան ոչաշաշա տիւշտիւ գաղըղլար իւզլէրինէ ,
վէ էօլիւմ հատտինէտէք սագաղլանլու , տէօրթ սա
աթտան սօնդրա , ճանընթ թէսլիւմ էթտի . 10 . սէնէ
կաթուղիկոսլու սիւրտիւ . վէ թէնի կէօմիւլտիւ մէ
զարա օք հօիսիսիմէ վանքընտա :

1725 . **Լ**արապէտ գէյթունլու՝ էնկիւրի արքէսիսկոպոսու ,
ադըլլը , ալիւմ , կէօսթլէրիլլի , վէ պիր թէմիզ քիմնէ ,
նոժասուր կաթուղիկոսուն էէրինէ սէչիլտի ստանսօլ
տա՝ յօհաննէս պաղրիկին , վէ էպիսկոպոսլարըն , վէ
վարդապետլէրին իրատէթիլլէ . վէ էնկիւրիտէն ստան
սօլա կէլիւմ օրատա կաթուղիկոս օծել օլտու ծնիքի
էպիսկոպոս իլլէ : Իւշ կիւնտէն սօնդրա քէնտիսիտէ է
պիսկոպոս ձեռնադրել էթտի յօհաննէս պաղրիկի .
ղէրէ օ վագթի տէք յօհաննէս վարդապետ էպիսկոպոս
տէլիլ իտի :

1727 . **Հ**էնիւզ ստանսօլտան չրգմատան՝ օրատա սինադոս
աճչի : Էթտի . վէ իւշ գանուն գօտու էրուսաղէմ քիւրսիսի ի
չին : (Նտան իդաէթ վէ մուհապէթ քէաղատը
էագտը օնիւլինճի պէնէտիքտոս սրբազան փափա . վէ
քէն

քէնտի կիթտի կըմիածինէ , վէ տեօրտ սէնէ կաթու-

կոսկւղ. Էթտիքտէն սոնդրա Էօլտիւ :

Էրրաճամ իբինձի՝ վան սէմթինտին իօշապ գասու, 1730 :
պասընտան , կարապէտ Էօլտիւ քտէն սոնդրա կաթու- ռձճթ :
ղիկոս օլուպ կէշտի օնուն Էէրինէ : վէ Էթմիածին քի-
լիսէսինտէ իբի խորան Էափտը նք յակոր վէ նք լուսա-
ւորիլ իսմինէ : վէ չօգ Էափուլարը Էէնիլէտի . վէ պէշ-
սէնէ կաթուղիկոսլըգ Էտիպ՝ Էօլտիւ :

Պու արրաճամ կաթուղիկոս օլմազտան պիթ Էը Էվ-
վէլ ծուգատիկ օլտու . վէ չօգ վէլլէլէ գօլտու ռուս-
լար վէ հայլար իլինտէ . օ գատար քի Էրուսաղէմ-
տէ ռուսլարտան իբի քիլի Էօլտիւ . վէ հայլարտան
իբի :

Էրրաճամ իւշիւնձի կիրիս ատասընտան՝ գանտիա 1734 :
շէհրինտէն՝ անասը ռուս՝ Էլքիրտաղը առաջնորդու, ռձճթ :
Էթմիածինէ գիլարէթէ կիտիպ , վէ միաքանկար սէվ-
կիւլլ օլուպ իբինձի արրաճամ Էօլտիւ քտէ , օնուն Էէ-
րինէ կէշիպ՝ կաթուղիկոս օլտու : **Պ**ու կաթուղիկոս
գաճմաս գուլի իսանըն տալլէթի իլէ՝ կիթտի մուղան
չէօլլինէ , վէ գըլլձինը սրճնէլ Էտիպ՝ օնուն պէլլինէ
գուշանտըտը , հայլարա տախի շսճ օլտու տէլի . սոնդ-
րա տեօնտիւրտիւ օնու գաճմաս Էթմիածինէ՝ աղիմ
պախիլլէր իլէ :

Պունուն կիւնիւնտէ պեօլիւք հալածու օլտու ստան-
պօլտա կաթուղիկէրէ , քի կեահիճէ Էնէր իտի , վէ
կեահիճէ թէքրար գապարըրիտի . պազ հայ թարի-
իլինտէ . չ. 50 . վէ 51 : **Պ**իթ պեօլիւք ալէվ տէ գու-
թուշտու ռուսլար վէ հայլար միսպէյնինտէ . գէրէ
ռուսլար միլլէթէ հիւնքեար տիլմնընա չըգըպ՝ հադ-
ղի հիւմնյուն իլէ իգին ալտըլար քի Էրուսաղէմտէ : օ-
լան նք յակոր մանասթըրընը գապղ Էթսինլէր . վէ լու-
քին հադղի հիւմնյուն չըգմտան հայլար տիւշտիւ-
լէր Ֆըրանսըգ Էլ չիսինէ : օ տախի ռալուպըլլ Էօլ-
լար իլէ գափաթտը իլի . պազ հայ թարիլիլիտէ :

Չ. 51 :

() կիւնլէրտէ Էօլտիւ իւշիւնձի արրաճամ կաթու- 1737 :
ղիկոս , իւշ սէնէ գատար կաթուղիկոսլըգ սիւրտիւք ռձճթ :
տէն սոնդրա : **Վ** Է միաքանկար սինադոս Էտիպ Էազ-
տըլար ստանպօլա , վէ տիլլէտիլէր , քի գըրիգոր Էրու-
սաղէմ պաղրիկի օլտուն կաթուղիկոս . լաքին միաքան-
կարըն

լարըն պիր դասը կիւլիճէ եազարըն ստանալու օ-
լան արեւելի տէնիլէն հայլարա քի իղմիր առաջնոր-
դու զազար վարդապետ օլտուն . վէ իսմինի տէ ալթըն
եազը իլէ եազմիլէր իտի :

Վ) ունու սույտուգումա գրիդ որ վարդապետ՝ կէրի չէքիէ-
տի . զէրէ պիլիլիլիտի քի միաքանիւր պիր օլմազլարսա՝
րուհաթ . կաթուղիկոսլուդ սիւրէմէյէճէք : Վ) է չիւնքի
հայլարսան պազիլէրի նէ՝ ծնու իսթէրլէրիտի՝ նէ պու-
նու , մէ շվէրէդ . էթտիլէր քիլէթիւր պէտրոս վարդապե-
տի էթմէկէ՝ քի արւահամ կաթուղիկոս ստանալու
նուիրուկ կեօնտէրմիլ իտի ծնու : Վ) ն սօնղունտա զա-
զարըն էթմէք իսթէտիլէր քի իղմիրտէ իտի :

27 . Վ) աչար իսթուղիկոսն ձաթիլէ վէ էնթիլէրի :

Ն. 53 = 56 :

1737
ԱՃՃՂ.

Վ) ազար ջահուկու քէնտիսինի կաթուղիկոս էթ-
տիլէրլինի իլէթտիքտէ , ալայ վէ զիյնէթ իլէ
չըզտը իղմիրտէն վէ գափուտան կաթուղիկոսլուդ . փէր-
մանը ալմատան՝ կիլթտի էրզիուումէ , քի օրատա առաջ-
նորդ իտի սահակ վարդապետ ահադին տէտիլէրի ,
թիւրքէ չիլ գարապաշ : Վ) է էրզիուում փաշասը կէօր-
տիլքտէ՝ ծնուն իհթիլաթլու ալայընը , քի հիչ պիր կա-
թուղիկոստա կէօրիլէմիլ վէ իլիալիլմիլ իտի ,
կիւճէնտի , լաքին կէօզ գըփուր : Վ) ազարըն պիր էյի
չիլ աթը վար իտի . փաշա ծնու կէօրիլէլ իսթէտի .
զազար աթը վիլմէտիկի կիպի , չազըրտը ծնու տիվա-
նընա , վէ ոօրսու ծնու , նէ վար տէտի էլինտէ քի պեօյ-
լէ ալայիլէ իւնփան էտէյօրսուն պու չէհիլտէ վէ տէվ-
լէթիմիլտէ . փատիլահատան Ֆէրմանըն վար մը պէօլէ
իլ էթմէկէ . կեօսթէր տէտի փէրմանընը պազայըմ ի-
չիտէն նէ վար : Վ) փաշա վէրտի զազար՝ քի փէրման կէ-
լէճէք տիր . հապս էթտի ծնու փաշա , վէ չէքվա եազ-
տը ստանալու ծնուն հազգընա՝ քի նէ իւնփան իլէ
կեօսթէրիյօր կաթուղիկոսլուղունու : Վ) է ստանալու
տան հապէր կէլտի փաշայա՝ քի զազարըն ստանալու
էօլլատըն :

Հէնիւզ զազար փաշանըն էթտիկինի տուլմատան՝ օ
աթը վէ պիր էլմաս էիւզիւք տէ ծնա փիշքիլ չէքիպ ,
հապընըն էլէ ալայ . վէ չիւնքի իսթմիտի զազար կա-
թ .

Թողիկէրէ՝ պիր կիւն փաշա իլէ սեօյլէշիր իքէն՝ շի-
քեայէթ էթտի ծնւարտան . վէ տէտիքլէրինի Թաս-
տիգ էթտի ծնունւա պիլէ օլան անսնիա վարդապետ
քէլլէճի տէտիքլէրի . օրատա իտի վէ ահագին սահակ
վարդապետ՝ օհի սէս չրգարմատր . ամմա չիւնքի պիւ-
տի՝ պունտան պիր Ֆէսատ չրգաճաղընր , իղլն ալըպ
ղապարտան՝ կիթտի բասենէ երուաղէմ իչին նուրի-
րակլըգ հըլմէթինէ : Բաշա տախի զազարըն սեօղլ-
նէ ույուպ , վէ քէնտի դամահընտան տախի պու իլէ
միլլէտիպ , վէ կաթողիկէրին չօլունու դութուպ ,
չօգ լէյ ալտը ծնւարտան . վէ փաշա քէնտիսի պիր գալ
կիւնտէն սօնղրա ափանսըգ էօլտիւ :

Պու պէօյլէ օլտուգտա երզիւռումտա օլան տաճիկ պէօյ-
լէքլէրի իւրբալիլէր . զէրէ ծնւար եէմին էթմիշլէր իտի
էվմէլտէն քի էէլէր պէօյլէքլէրտէն պիրիսի եախօտ օ-
րանըն առաջնորդու կաթողիկ մաատէսի իչին պիր գալ
ղա եա պիր դարշը իշ օրթալա չրգարըրտա , ալլահտան
պէլասընը պուլսուն . պունտան իչին՝ փաշա պու մատ-
տէ իչինտէ տնսրղտան էօլտիւքտէ , Ֆիքիլլէրինէ գօ-
տուլարքի պու լէյ եէմինի դութմաարղընտան օլտու :
() աղըրտըրար զապարը տիվանա , վէ շէրասթիլէ իլամ
էթտիրիպ էօլտիւրմէք իսթէտիլէր ծնու : () տախի
հէփ սուլու պըրաղտը սահակ վարդապետին իւղէրինէ :
վէ ապիմփէշքէշլէր իլէ , վէ միւպալէղէ աղլէ վիւմէկ
իլէ կիւճ իլէ հաղըրարընր ելլէ ալըպ՝ դուրթարտը
քէնտիսինի , վէ ծնւարտան իղլն ալըպ կիթտի գարսա :
Եթթիտի երզիւռումա ստանպօլտան չրգան հասէքի
քի զազարը ստանպօլա կէօթիւրէ , պուլմատըգտա օ-
նու երզիւռումա , կիթտի արտըսըրա քի եէթիշիպ
դութա . լաքին զազար աճիլէ իլէ կիրիպ աճէմ Թօփ-
րաղընա , գուրթուլտու : Վէ երզիւռում շէհրին
պէօյլէքլէրի բասենէ պիր էզ ատամ կէօնտէրալիլէր
քի սահակը դութուպ՝ կէթիրսինլէր : () յալար տախի
ծնու աթա պինտիրիպ , վէ իքի ալաղընը աթըն գար-
նընտան վէնճիր իլէ պիր պիրինէ պաղլայըպ կէթիր-
տիլէր երզիւռումա , վէ գօտուլար զընտանա , վէ ծնտա
օլան սուլուլար իլէ՝ աէմիրէ վուրտուլար . էլլէ քի
ծնւարըն պիրի պիր եէրէ կիտէճէք օլտա՝ հէփիսի տէ
պիլէ կիթմիլի իտի :

Օլնտանա դօտուգտան սօնղրա սահակ վարդապետի
պէք -

պէք լըլըլըր իտի քի եւէնի փաշա կէլիս՝ ծնուն տալասը
կեօրիւլէ : Բմմա չօղու տախի սյադ պաստը՝ քի պէք
լէմէսինըր , հէմէն Եօլախըսիւնըր կիթսին , օլմայա
քի եւմինըրինս : դարըր օլուս՝ պէլայա օղրասընլար :
() պիլըլըրի տէ օնլարա ույտուգտա , սահակ վարդա-
պետ Եօլիւմինի կեօլի Եօլիւնտէ կեօրիւս , օ կէճէ
տօսթըրըն էլի իլէ՝ եւտի քէս : ազէ հարճ Եսիս՝
եւտի քէսէյէ՝ տէ Թէմէսսիւք վիլիս՝ եւմին իլէ սնկ-
լաթար պէօլիւքլէրէ սուլսուղ օլտուղունու . վէ պու
մատտիտէ հիլ պիլ իշէ գարը՝ շմասըղընըր . վէ Եօլիւմ-
տէն գուրթուլուս՝ կէճէ իլէ չոգար զընտանտան :

Եթիւսի կիւնիւն սապահըր քիլիստէ մէնպէրէ չը-
դիս՝ աշար աղըրըր զաղարա դարըր . վէ չօք շիքէայէթ
Եթիւսիտէն սօնլարա , պէօլիւք դանդանա իլէ նգովէլ
Եթիւսի օնու . վէ անաթէմա տախի օղուտու քի պիլըր
քիսմէ՝ ծնուն ատըրըր անդմասըն քիլիստէ՝ քէնտի
հիւքմ Եթիւսի կիլիւսում սանճաղընտա , վէ շէքվա
քէաղատըր եաղտըր ստանալու :

1738. Վ ազար եւթիւսի Եթիւսիտէ՝ կաթուղիկոս օծել օլ-
տու . վէ հաչան տույտու սահակ վարդապետին Եթիւ-
կինի՝ զայէթ իլէ տարըրտըր . լաքին քիւթիւր պետ-
լուս վարդապետ ստանալտան Եթիւսիտէ տեճտիւք-
տէ՝ ստանալու աղէքսանդըր վարդապետ իլէ պիլըր օ-
լուս , օնլարըր պարըշարտըր , օն տեօրթ քէսէ ազէ
ալմաղ իլէ զաղարտան՝ քի սահակ վարդապետ հարճ
Եթիւսի իտի գուրթուլմասըր իլին :

Պիլըր գալ երէ կէլտի կէլմէտի՝ պիլըր պօլ ատալիւթ տիւլ-
տիւ զաղար իլէ չահմահմուտ պէկ տէտիլըլըրի պէօլիւք
խանըն արասընա . շէքվա օլտուգտա դահմաս գուլի
խանըն հուղուրունտա՝ դաթէլէ վաճիս օլտու զաղար .
վէ պիլըր զոյրըր չարէ պուլմանըրս՝ Ետա Եթիւսի Եթիւ-
սի մալընտէն իկիլըմի պիլըն Թուման , քի Ետէր Եիւգ
պիլըն զիւրմահպուս . վէ պուլունընլա կիւլ իլէ գուր-
թուլա պիլտի :

Պիլըր զոյրըր խուսուլմէթ տէ զուհուր Եթիւսի կինէ զա-
զար իլէ աստապատըր Ֆիթհալի պէօլիւք խանըն ա-
րասընտա . վէ պուլունըն իլին Թիքրար շէքվա Եթիւսիլըր
օնտա դահմասըն հուղուրունտա : Պու սէպէպտէն
դահմաս չաղըրտըր օնու օրտույա : Պիլմէտի զաղար քի
շիքէայէթ Եթիւսիլըր քէնտիսի իլին . զանն Եթիւսի քի
իք -

խորամ իշին տալէթ Էտէյօրլար . պէօյլէճէ գըյաս
Էտէրէք ալայ իլէ կիթտի օրտու եւերինէ . վէ պիր միւ-
քէլլէֆ չատրը գուրտու շահրն օթադրնա դարչը .
Աթօրտիքտէ դահմաս օ չատրը , քիմիճն տիր տէտի
օ շէօհրէթլի չատրը . զաղար կաթուղիկոսուն տուր
տէտիքլէրինտէ , Էմր Էթտի քի երգսրնլար օնու . վէ
զաղարը վէքիպ Էիւղիւնի տէօյսիւնլէր տէմիր դօլչադ-
լար իլէ . օ դասար քի Էյիլտի եիւզի վէ պերպատ ալ-
տու . Ա Է քէնտիսի տէ պաղլը հապսա դօնտու , վէ
պին պէշ Էիւզ Թուման ճէրիմէ վէրիպ , Էլինտէ օլան
հէր նէ վար իսէ օնլարը տախի ալտրլար :

Ալեօյլէ օլտուգտա օ դաման ֆէթհալի խանըն րէճա 1740 :
սը իլէ Էմր Էթտի դահմաս քի ագուլսալի յովհաննէս
վարդապետ վարսըն օթուրտուն Էջիածինտէ . օ տախի
օրայա կիտիպ պէշ այ դասար օթուրտու գայիմմադամ
դարզընա . Զօգ լէյ հարձ Էթտի զաղար օ կիւնլէրտէ
պէօյիքլէրին դափուլարընտա՝ իր յովսէփին Էլի իլէ՝
քի գարտալը իտի . վէ դահմասըն Էլինտէն գուրթու-
լուպ՝ տէօնտիւ Էջիածինէ , վէ յովհաննէս վարդապե-
տի օնտան դօվուպ՝ Թէրրար օթուրտու կաթուղիկոս-
լուգ քիւրսիսինէ :

Ալունուն կիւնիւնտէ՝ Էանի տէօրտիւնձի սէնէսինտէ 1741 :
Էօլտիւ ստանպօլտա կոլոտ յովհաննէս վարդապետ , վէ
կիսիւլտիւ մէզարա քէնտի Էափտըղը լուսաւորիչ քի-
լիսէսինին գափուսու Էանընտա զալադատա : Ալու յով-
հաննէս պաղրիգ քէնտի սաղ լըղընտա ուղղափառ տին
իւզրի քեաղատ Էազըպ՝ կէօնտէրտի հօսմայա լատին
Էպիսկոպոսուն Էլի իլէ . վէ հօսմատան տախի օնա
օրհնութի քեաղատը կէլտի : Ա Է պունուն Էերինէ
կէչիպ պաղրիգ օլտու շայիրտի յակոբ վարդապետնա
լեան տէտիքլէրի , տիպիք Էյալէթինտէն զիմարա
քիօյիւնտէն :

Ալու յակոբ վարդապետին կիւնիւնտէ չօգ քէրրէ պէօյ
իւք հալածանքլար օլտու չօգ եէրտէ . վէ զիյատէսի-
լէ ստանպօլտա վէ Էնկիւրիտէ : Ալաք հայ Թարիխին
տէ . 72 . 53 :

28: 1) ապա խնայելով զայնք էլէկէր :

Շ. 54 = 58 :

1745 : 1) Ըմբռնածինն տեսնտիւքտէ՝ զաղար կաթուղիկոս՝ պիր
 ռճղէ : Գաչ միւսնաճիրդ սեօզի իլէ՝ իսասմ սլաու քիւթիւր
 պետրոս վարդապետ իլէ , քեզալիք աղէքսանդր վար-
 դապետ իլէ . վէ պունլարա չօդ էզիյէթ էթտիքտէն
 սօնդրա , ֆալադայա ալտը , վէ օ դատար տեօյտիւր
 տիւ ընլարը քի՝ զրնազլարընտան դան սըչրատը . էօյ-
 լէ քի իբիսի տէ պայրլար . վէ սօնդրա ընլարը էէրէ
 սիւրիւյէրէք կեօթիւրիւսլ չատսա գօտուլար վէ օրա-
 տա տէմիրի վուրտուլար :

(Յնլար զրնտանտա իքէն՝ պիր քեաղատ տիւղաիւ զա-
 զար ընլարըն աղզընտան , աղըր սուչլար վէ պեօյիւք
 պօրճլար իւղէրէրինն : Երղմաղ իլէ . վէ օ քեաղատը
 կեօնտէրտի ընլարա քի միւսիւրէսիւնլէր . վէ եազսըն-
 լար քի Տէփ պու սուչլարը էթմիւիւ պիդ . վէ պու
 գատար պօրճուժուղ վար . Եօխաա տէտի շէտիտ ու-
 գուպէթէր էտէրիւ քէնտիւրինն :) Յնլար տախի՛նա
 չար գալլայ միւսիւրէտիլէր . վէ եազտըլար ընուն իս-
 թէտիկինն : կեօրէ . վէ զազար կաթուղիկոս տախի ալ-
 տը ընլարըն նէսի վար իսէ . վէ պիր գաչ կիւնտէն
 սօնդրա զայրըլարըն ըէճա էթմէլէրի իլէ՝ չրգարտը
 զրնտանտան :

1746 : 1) Սիր էզ պետրոսուն ագլը պաչընա կէլտիքտէ՝ կիւլիճէ
 ռճղէ : չրգըպ էքմիածինտէն գարսա կիթաի : 1) ունու տույ-
 տուգտա զազար՝ գութու ընուն տօսթլարընը , վէ
 ճիւմլէսինն : էզիյէթ էտիպ Տէփսիսի տեօյտիւ : 1) ընդ-
 ըր ընլարըն պեօյիւքէրինտէն պիր գաչընը քէֆիլ ա-
 լլայ՝ ընլարըն էլի իլէ՝ կէթիւրթտի պետրոսու էքմիածի-
 նէ . վէ քէֆիլէրին կեօզի էօկիւնտէ ընու մուհապ-
 պէթ իլէ գապուլ էտիպ , վար տէտի արթըգ գայը-
 սըգճա ռաճաթ օթուր օտանտա . լաքին քէֆիլլէր օ-
 ըատան կիթաիքէրի կիպի , իբի աստա գափատըլար օ
 նուն գափուսունու . վէ իբիտի տէ կէճէ կիւնտիւգ
 ութէր իտի գափուլու , օլմայա քի պիր քիմնէ կիթ-
 սին եանընա :

ԼՆԱԳ Տինգ չարաթի կիւնի կէլտիքտէ՝ պետրոս վար-
 դապետ արղուհալ եաղըպ զազարա , տէտի . պու կիւն
 ազատ :

ուզատուրդ վէ պարը շրջ կիւնի տիւր , եւսլվարըրում ճէ
նապինիդէ , չրդար պէնի պու զընտանտան . վէ զատիկ
տէն սանդրա կիւն կիւն : պուրայա պէնի սագմագ իս

Թէրսէն սէն պիւրիսին . լաքին տիյնէմէտի զաղար :
Լաթը կիւնտէն սանդրա կիւնի կիրտիւնը օրայա ագ
շամ իւզերի տու ուղ քիշի սօրիւար վէ Թիւֆէքէր իւ
լէ . վէ սօյտուար պէտրոս վարդապետի , էօյլէ քի
սալթ կեօմէկի գալար . վէ Ելլէրինի պաղապարտ օտա
տան տրշարը չէքտիւնը պաշը ալլը . եալըն ալապ . վէ
օնու Եէրի : Եաթըրը պիւրիսի օթուրտու ալապարը իւ
լէրինէ , իրիսի դութտու գօլլարընը . վէ պիւրի տէ
պալար . լաքին պէտրոս վարդապետ էօյլէ գըլաա Է
տէրէք քի պօղաղլայաճապար քէնտիսինի , շիւքիւր Եա
ռապարտ տէտի , գուրթուլտու ինտան Էլլինտէն , սէն
պէնի անճագ դուպուլ Էլլէ : Պուռու տէտիքտէ : ասա
լարտան պիւրի սագալընը դութուալ մագան իլէ գըրփ
տը . պիւր զալլըրը տախի քէսմէղ ուլթուրա իլէ Թը
րաշ Էթտի , Եարա պէրի Էտէրէք չէնէսինի : Պուռու
պէօյլէ Էթտիքտէն սանդրա՝ գէնճիլի : վուրտուար Էլ
լէրինի վէ ալապարընը . վէ Էթթիւրիւպ սագտուար
պիւր զարանըպ զընտանտան : Վ Է օ՝ սաաթ կէնտէրտի
օնա զաղար պիւր Էթ դարալը . վարըն վիւրին տէտի
պուռու օ չօճուղա , վէ տէլին օնա , ալ դարա ալթըն
դըլ լը սագալընը . վէ հէմ հաղըրլան , գէրի պու կէ

Ճէ չափըճագ կէնտէրէճէկիմ սէնի Էրդիւռուա :
Էլլէճէ՝ սաաթ իւլէ փարաղտա՝ ասալար Էանընա կէ
լիւպ պարապարընը իւզէրինէ պիւր Էսպարտ գօգմիշ տէ
րիտէն . վէ ալլըպ կէթիւրտիւրի սիւրկիւնէ սեան
ատաքնա . վէ սագտուար կիւնէ պիւր դարանըպ զըն
տանա : () զընտանտա ալթը ալ գալարըտան սանդրա՝
օնուն պուռուն րէճաալ իլէ՝ չրգարալար օնտան . աւ
մա կիւնէ օ՝ ատաաա գալարագ : Պիւր գալ կիւնտէն
սանդրա օրատա պիւր պէօյիւք պալըգ վարիտի գարայա
չէքիլիլ , քի տէօրա ասալ անճագ Էտիլի : պիւր ի
տի . կէճէ իլէ օնու Էտիա Էալընը սուլա Էտիլիտի ,
քի օնուլա գալա . Էթ ֆայտա , քիւրէկի Էօգ . վէ
քէնտի տէ չէքմէք պիւլմէգ . հէլէ պիւր Թախթա փար
չասը պուլուալ օնուլա կիւն իլէ քէնտիսինի գարայա
պարապարտ : Տըշարը չրգարալա՝ Էիւրիւտիւր իւզէ
րինէ չապան քէօփէքէրի քի գուրթուլու Էօգ . օ տա
խի

խի եւերէ տիւշիւս պաշտար տիմիւր, մէկէ, վէ քեօփէք լէր պիր էգ ծնու գուշաթտըգտումն սօնդրա՝ ուրրազույ կիթտիլէր ։ Պունու կեօրտիքտէ՝ պետրոս՝ տետրթ աշադը կիպի սլուս պիւզիգօյին ետիճա ետիճա ու զաղլանտը , վէ եօլ պուլուս կիթտի կըրգիւռումն ։

(Յրատան կէրէկի կիպի եազտը հէր եւրէ խուսուսա ստանսօլա՝ զաղարըն կիթտիքլէրինի , վէ ինանտըրտը եազտըգլարըն . զէրէ միարանլար տախի ուշարընը զկատէսիլէ եազտըլար հէր դարաֆա , տատ իւ ֆիւր եատ էտէրէք զազարըն էլինտէն ։

Ս աղար՝ պետրոսուն դաշտըղըն տուշտուգտա , շէք վա քեաղատը եաղտը ծնա դարը , վէ զօրիւզար միւ հիւրլէտիս միարանլարա՝ կեօնտէրտի ստանսօլա . վէ լաքին սօլա չրգար ծնուն եաղտըղը զէրէ միարանլարըն վէ պետրոս վարդապետին եաղտըգլարը ծնուն սեօզլէրինի պաստըրտըլար . հէմ պէլլիտէ օլտու քի ծնուն քեաղատը չիւրիք , վէ տիւզմէ պիր շէյ տիր . պազ . հայ թարիխինտէ . 74 . վէ 55 ։

1747 : Սիր երլտան սօնդրա խուսումէթ էթտի զազար լէվանըն իքի հայ մէլիքլէրինէ . ծնլար տախի ծնուն հագգընտան կէլէլիմ տէյի՝ կիտիս շէքվա էթտիլէր դահմաս գուլի խանա ծնտան . վէ տէտիլէր քի մանուշարըն տետրթ պին թուման աղլէտի զաղարըն եանընտա էմանէթ տիր . (մանուշար հայլարըն պիր պեյիք մէլիքի իտի) ։ Շաղրտը դահմաս դուլի խան զազարը վէ սօրսու քի կէրէք մի տիր . օ տօլսի գօրպուսուն տան պէլի տէյիս , պէլսյա օղրատը ։ Տարըտը ծնա դահմաս գուլի խան , եա տէտի նիշին շիմալէտէք մէյտանս չրգարմասըն . սունու տէյիս պինսէլ էիւզ թուման տախի ճէրիմէ ուրրադտը իւզէրինի . ճիւմլէտի պէլ պին պէլ էիւզ թուման . ճիւմի իկիրմի եէտի պին պէլ էիւզ գէրմահպուս ալթընը (քի շիմօի էիւզ ալթմը չիքի պին պէլ էիւզ զուրուէ էտէր) ։ Ս է չիւն քի սու գատար տղէ սուլամազ իտի զազար՝ հէր նէ քի ալթընտան վէ կիւմիտէն եափըմիլ շէյ պուլտու կըմիաճինտէ , ուտը վէ միւպաշիլիք իքիպին թուման թէսլիմ էտիս՝ գալտը ։

Հալան միւպաշիր օնուն դաշտըղըն տուշտու՝ դու թուս պաղատը միարանլարը , վէ օրատա հասս էթտի ծնլարը . վէ հէր նէ քի պուլտու կըմիաճինտէ՝ տէվ շիր

շիրտի , վէ սօյտու Էջմիածինի . ամմա չիւնքի օ դատար
իլէ Էօսէնմէջ իտի օ սարձ , իսքէնճէ վերմէք իսթէտի
միաքանչարա . օնւար տախի ընվանտա օլան պեօյիւք
լէրին դտիուլարընս տիւշիւպ , չօք սըզլէթիլէ Էօ
տիւնճ ալարագ Կիւճ իլէ տէվշիրտիլէր , վէ միւ
պաշիւրէ Էտա Էտիպ Էօլ վերտիլէր օնա : || Է սօնդրա
թէքրար զաղարըն Էլինտէն շէքիւ Էաղտըլար ստան
սօլա վէ զայր Էէրլէրէ սիյաճա քեաղատ իւզէ
րինէ :

|| շիթտի զաղար՝ քի սօրճու հէփ վերիւմիւ , շիւք Էտէ
րէք Էէտի Էջմիածինէ . Էէօրտիւ քի միաքանչար քէն
ախինէ Էյի նաղար իլէ պաղմայօրար . վէ հէմ տույ
տու քի քէնտիսի իլին շիքէպէթ Էաղմիւլէր . իօշիմ
տի տէյիւրէք դութուպ վարդապետլէրտէն իքիսինի
ատլարը յակու շամսխէյի վէ յուճաննէս շիրաճի ,
սիւրտիւ օնլարը : || Է պիւ Էօրնէք վէ պիւ ուսլուպ չօք
քեաղատար Էաղտը միաքանչարըն ուղղընտան քէնտի
Էյիլէիլինի պէյան Էթմէք իլին . վէ Էջմիածինի Էյի
պտղմատը իլին . վէ զօրլայրա իմզալաթտը վէ միւ
հիւրլէթտի միաքանչարա , վէ քեաղատլարը տիւնէպէ
տաղըթտը . մանասթրըն դափուլարըն տախի պէք
լէթտի . օլմալա քի պիւի տըշարը չօղլալ օլան իլէրի
դայրըսընս սեօյլէյէ :

|| Է լարին միաքանչարըն քեաղատլարը սյանտըտը 1748
միլլէթի . Էօյլէ քի ստանպօլտա սինադոս Էտիպ իքի 1748
վարդապետ Էօլտըլար Էջմիածինէ , պիւրի պետրոս
քիւթիւր , օ պիւրիսի սահակ ահագին . քի Էա նիղամս
դօստուլար զաղարըն իլինի , Էախօտ զաղարըն Էնտիւրիպ
պիւր զայրըսըն Էթսինլէր կաթուղիկոս : || Ունլար Էջ
միածինէ վարդոյ՝ վէ դափուլարը դափալը ողուլուպ
զաղարըն Էմրի իւզրէ՝ կիթտիլէր ընվանա : () սաաթ
օնլարտան Էթթիւրի շիքէպէթ Էաղտը զաղար . վէ զօր
իլէ միւհիւրլէթտի միաքանչարա . վէ թէվրիզէ կիւ
տիպ՝ վերտի օնու պեօյիւք իանա :

|| Էթթիլէ Էտիպ իան զաղարըն Էաղտըլարընը վէ օ
իքի կէլէնլէրին նէ օլտուղլարընը , Էաղտը ընվան իաւ
նընա . չաղըր տէտի Էանընա հէփ Էջմիածին միաքան
չարընը . վէ սօր օնլարա քի քիմի իսթէրլէր քէնտիլէ
րինէ կաթուղիկոս . քիմի իսթէրլէրտէ , օ օլտուն : || Է
ընվան իանը հասէքի կէօնտէրիպ Էջմիածինէ , Էվվէլ
կէ .

կէթիրթտի զազարը ընկանա . սօնորա կէթիրթտի
միաբանլարը :

Այլեւս կիւնի տիւան գուրաու խան , վէ ճիւմլէսինի
օրայա չաղըրար . մանուշարը տախի վէ հայարըն
ղայըր պեօյիւքէրինի : Աօրտու ծնլարա . քիմի իսթէր-
սինիզ սիգէ կաթուղիկուս . էսկիսինի մի , Էօխաա Էէնի
կէլէնի . (զէրէ զանն էսկիսինի քի իքիսինսէն պիրի
կաթուղիկուսըգ իչին կէլմիշ :) Հէփիսի պիր աղըզաան
ճէվապ վերտիլէր քի Էէնիսինի իսթէրիզ . Էմը Էթտի
խան քի զազարը կէթիրթտիւնլէր սեան աատարնա ,
վէ օրատա հապս Էթսինլէր ծնու : Ա Է ապիրլէրինէ
Էմը Էթտի քի կիթսինլէր Էջմիածինէ , վէ Էէնի կէ-
լէնլէրին իքիսինսէն պիրինի կաթուղիկուս Էթսինլէր :
(Ֆալար տախի Էջմիածինէ կիտիպ պէտրուս վարդապէ-
տի օծէլ Էթտիլէր . վէ սօնորա ճիւմլէսի պիր օլուպ
նզովլէլ Էթտիլէր զազարը , վէ հէփիսինի ծնուն նզովլ-
քէաղատընը իմդալայըպ ալմէ տաղըթտըր :

Ատանպօլտա տախի յակոր պաղրիգ քիլիստէ զապու
սորասընտա տուրուպ թէքրար նզովլէլ Էթտի ծնու ,
ճէմաթա կէօսթէրմէքլէ ծնուն Էթտիքլէրինի պիւ-
թիւն միարանլարըն շէհատէթի իլէ , վէ մանասթըր
աուսջնպղըրընն վէ Էպիսկոպոսլարըն չէքէպէթլէ-
լէրի իլէ :

Ա Է չիւնքի պիր դաւ Էրդիուուլու վէ իղմիրլի զազարա
սահապ չըգրպ Էէնի վէլվէլէ դօփարտըլար , Էջմիածին
միաբանլարը զազարըն սուչարընը կէրէկի կիպի Էա-
զըպ թէքրարին միւհքէմ նզովլէլար իլէ անաթէմա
Էթտիլէր . վէ օ նզովլքէաղատընը իմդալայըպ միւ-
հիւրլէտիլէր իկիրմի պիր Էպիսկոպոս . վէ ծնտօգուզ
Էջմիածին վարդապէտլէրինսէն . քի պեօյլէճէ պիր Էզ
Էահաթթըգ օլտու :

Ա Է լարին միրզա իարահիմ աճէմէ շահ օլտուպտա ,
լէճա Էազորը զազար քէնտի տսթթլարընա , վէ ծնլա-
րըն Էլիլիլէ շօգ շէյ թէլէֆ Էտիպ գուրթուլտու սեան
տան . վէ շահըն Էմրիլիլէ թէքրար ալտը կաթուղիկուս
լըղը . վէ պետրուս վարդապէտի գութուպ զէնճիրէ գ-
տու . վէ ջուհուկ քեօյիւնէ Էօլլայըպ դափաթտը պիր
դարանլըգ օտա իչինէ : Աու հալէ տիւշտիւքտէ պետ-
րուս կաթուղիկուս , տը յովսէփին զէվճէսի խանում խա-
թուն տէտիքլէրի (օ տը յովսէփ քի զազարըն դար-

Հիւճում է թմբկիւնէ ծնա գալը չորս , սենի գանդ
մանց տէտիւնէր . պիղիմ պաղրիկիմից յակոր վարդա-
պետ տիր՝ զայրարներ իսթեմէյից : ԲՆԱԽԱՆԱՐ պունչա-
լուն իւզէրինէ , եւրիւիւնս՝ սօփա ալթընա ալտընար .
վի : Հէփիսինի տաղըտընա՝ զօր իլէ սօղտուլար պրոխորս
նա իւզէրի : () Ըստա իսի յակոր պաղրից . օ տախի
քիլիսետէն գալար , վարոր կիզլէնտի պիր էփաէ :
Իքինձի կիւնի կիւնէ կէլտի պրոխորոն քիլիսէյէ . վի
ձիմաաթա երւիւնի չիլիլիս վալ էթմէք իսթեմիւր-
տի , ձիւմէլիս պիր աղրգտան հայգըմաղա պաշտար-
լար . իսթեմէյից իսթեմէյից . սենի պաղրից . պապուլ
էթմէյից . սող շատն պիղիմ յակոր պաղրից . պեօյ-
լէձի տէյէրէք էիւրիւյիլ էթտիլէր իւզէրինէ , վի : ա
չաղա չիքմէք իսթեմիլէր : Ի տքին չիւնքի պրոխորոն
պիր էզ ասասլար հայ գըլտիլէթիստէ պիլիքաթիլի
իսի քիլիսէ գափուստնա եաղըն , ծնար եէթիլիս
զալթարտընար պրոխորոնա :

Պիւ իլ պեօյիւյիւնս՝ թեփաթիւր պուլտու , օ գատար
քի հիւնքեարքն դուլաղընա պիլէ տէյտի . սօնդրա վի-
զիր եէտինձի կիւնի ծնա պաղրից լիւ մանսըպընտան
ալլ էտիս , սլարաւ սամսուն գալէսինէ . վի : ծնուն
եէրինէ , կէլրտիլէր քի կարապետ աւաջնորդու էկին-
լի մինաա վարդապետի : Ի է յակոր վարդապետի եօլ-
լատընար պարտայա : Ի է չիւնքի օ կիւնէրուն էօլաւ
Երուսաղէմ՝ պաղրիկի գրիգոր վարդապետ՝ ծնուն եէ-
րինէ , կէլրտիլէր յակոր վարդապետի :

Պիւնարքն կիւնիւնաւ էօլաւ դաղար կաթուղիկոս .
պունուն կաթուղիկոսըղը օլտու . 11 . սենէ . վի :
սօնդրա իլի պուլուգ սենէ օթուրաուղու՝ հիսապա

կիլիմէզ :

1751 թ. Ինսա էկինլի՝ քի ստանպօլտա պաղրից օլտու ,
սօնդրա դաղար էօլաւքտէ՝ կաթուղիկոս օլտու կիթտի
էթմաթինէ , Ի է ծնուն եէրինէ պաղրից օլտու ստան-
պօլտա՝ քիւտի վիքիլի գափանլը գէյուգ վարդապետ ,
քի պիր էյի վի գաթլը տիլլի քիւնէ իտի . միհհա
մէթլի վի ձիւմէյի սէվիլիւլի :

Պիւնուն կիւնիւնաւ ստանպօլտա զուհուր էտիս իլէ-
րի կէլտի էկինլի եաղուս , հայլարքն չիօհրէթլիտի .
քի յօգ իլլէթ վի ըաղալէթ պուլիլիտի ստանպօլտա
օլան միլլէթլէրն եանրնտա . վի աուր սանը հէր եէր

տէ

տէ սեպէնը խաի. էսլէ՛ քի ծնուն կիպի ասլա հիւ
պիր քիմսէ հայլարտան պու տէվլրտէ կեօրիւմէմիշ
խաի :

Ս) Եւաղուպ երուսաղէմէ զկտարէթի կիտիպ՝ վէ օրա
տա յախոր վարդապետի կեօրիւպ , սկստի ծնու . վէ օ
նուն եւրինէ թէպպորոս վարդապետի երուսաղէմէ
պաղքիգ կախպ , պիլէսինձէ կեթիրաի ստանպոլա . վէ
գէորգ վարդապետին եւրինէ կեչիրիպ՝ պաղքիգ ախք
աի ծնու : Ս) Է քէնախոի տէ չօգ կէմէյիպ՝ դաթլ օ
լունտու վէզիր խանը գափուսուճտա . սէնէ 1752 .
ռմիւ : Ս) Է պու կիւնէրտէ կօլաիւ մինաս կաթու
զիկու . քի հայրսպետիկի սիրաիւ պիր երլ սէքիգ

Ղ քէքսանդր ստանպոլու , լազապր գարաղաշ՝ ստան 1754
պօլտա իքէն մինաս կաթուզիկոսուն եւրինէ սէչիլիպ՝ ռմիւ
կիթաի Էքմիածինէ . վէ օրոտա օձէլ օլտու կաթու
զիկու , վէ պիր պուչուգ սէնէ կաթուզիկոսլուգ կախպ՝
Կօլաիւ :

Ս) Կահկ՝ ահապ ին տէաիքլէրի կրկիւռւմ՝ սանձաղըն 1755
տա խորձէն Էյարէթինտէն , քիզի գասապտոլնտան , ռմիւ
աղէքսանդրն եւրինէ կաթուզիկոս սէչաիլէր ստան
պօլտա . պիր երլ սօգուգ այ ծնտա օթուրուպ՝ սօնդրա
կիթաի կրգիւռւմա . վէ օրատա սաքին օլուպ իւշերլ
կարմիր վանք տէաիքլէրի մանասթրտա , վէ պաղի
քէրրէ տէ լուսաւորիչ մանասթրորնտա , Էքմիածինէ
վարմապ իսթիմէտի :

() կիւնէրտէ ստանպոլտա խաի Էքմիածին նուիրակը
րէվանը սիմոն վարդապետ , վէ աստապատլը սորա
համ վարդապետ . վէ շիւնքի պունլար հօնուտ ալիլ
լէր խաի սահակ վարդապետաէն՝ օ կիթմէտէքտէ Էք
միածինէ , ծնուն վարմասրղընր պահանա Կախպ՝ դա
րէթ Էթաիլէր քի ծնու կաթուզիկոսլուգ տան Էնաթր
սինլէր : Ս) Կանլարն սօգի իլէրի կիթմէկէ պաղու
տրգտա՝ տօթթուն պիրի մէքթուպ Էազտր սահակ
վարդապետ . վէ քէաղատըն սօնդունտա Կազտր քի
պիր պիրիմիգի ոլուրատա կեօրաիւքտէ՝ աղրդտան սօյ
լէչիլիգ . պու սօլ իլէ՝ Էանի ոլուրատա տէմի սի իլէ՝
աղնաթմապ իսթիւտի քի կաթուզիկոսլուգ տան տիւշէ

ձէրօին . օրս քի պարալա՝ ապիլի կիլէօին :

Ս) Եւ իշ իլէն սինաղոս Էթաիլէր ստանպօլտա . վէ օ
սիւ

սինադոստա սահակ վարդապետի կաթողիկոսըգտան ազը Էախալ՝ ծնուն էերինէ սէշախէր շամախիլի յակոբ վարդապետի : 1) Է ֆիլհալ աստապատը տարահամ վարդապետի եօլլատըլար Էրզրումումա , քի սահակ վարդապետ իլէ հիասալ կեօրսինէ կաթողիկոսըգ Էլէրի իլին , վէ ծնու կաթողիկոսըգտան Էնտիլսին : () տախի Էրզրումումա կիթախի կիպի տշիքեարի : Թէ վաթիւր Էթտի քիլիսէտէ սահակ կաթողիկոսուն ազը օլտուղունու . վէ յակոբ վարդապետին սէշիլտիկինի : 1) Թէ պեօլլէճէ սահակ վարդապետ սծէլ ծլմատան՝ մանապարնտան տիւշիւալ , ազ սանդրաճա տամալ իլլէ Թինսին Էօլտիւ . վէ Կր լուսաւորիլ մանասթըրնտա մէզարա կեօմիւլտիւ . պէշ սէնէ ; գատար կաթողիկոսըգ փայէսինտէ գալարագ :

1759 թ. **Յ**ակոբ շամախի շէհրինտին՝ Էյի վէ Թէմիլ ֆեթիլի պիր քիմնէ՝ սահակ վարդապետին Էլրինէ կէջիպ կաթողիկոս օլտու . վէ տեօթ երլտսն սծնդրա Էօլտիւ :

1763 թ. **Ս**իմոն րէփանլի քի նուէրակ կիթմիշ իտի ստանպօլա՝ տեօնտի քտէ Էջմիածինէ յակոբուն Էլրինէ կէջիպ կաթողիկոս օլտու . պու կաթողիկոսա կէլինձէյէտէք աալա պիր հայ կաթողիկոսու լատիլէրի ; գարլը շէյ Էազմիշ տէյիլ իտի՝ կաթողիկոս օլտուգտան սծնդրա . սալթ պու օլտու քի ծնարա գարլը շէյ Էազտը պարտալճար տէտիլէրի քիթապլնտա . վէ օ քիթապտա իսպաթ Էթմէք իսթէտի քի պիլ աթալարմըգտան պուլտուղարմըգն հիւ պիր շէյինի տէյիլմէմիշիլ , վէ պիր դըլլնա տօղունմամըշրղ . պունու պեօլլէսէօլլէյիպ սծնդրա աթալարտան գալմա տօնադոյց քիթապլնը տէյիլտիլտի , վէ գալլը գարգ իլէ Էէնիտէն տօնադոյց վէ տումար պասմա Էթտի : 1) տանպօլ պադրիկի գապուլ Էթմէտի պու շէյի . վէ պունուն իլին սինադոս օլտու ստանպօլտա . վէ ծնտա Էօլլէ ճալիլ կեօրիւլալ սեօղի քէսախիլէր քի աթալարտան օլան տօնադոյց դուլլանըլըն . պիլ օ տօնադոյցու տէյիլմէմէյիլ տէտիլէր . վէ պու սինադոսուն Էմրիլիլ Էէնիտէն պասմա Էթտիլէր օ Էսկի տօնադոյցու (ռմիք սէնիսինտէ) : 1) պիր գալ երլտան սծնդրա (գանիլ պադրիկին կիւնիւնտէ) Թէքրար ծնու պրադըպ սիմոնուն տօնադոյցու իւզը ; պուլլատըլար կիթմէկէ :

Պիր գաջ երւ էվլէլ յակոր. պաղրիկին կիւնիւնտէ
ստանալոյտա տէրտէրին պիրիսի փալուլու մանուէլ տէ
տէրէրէր, փլլլլլլլլլլլ գօփարաւ կաթուղիկէրէ գար-
շը. վէ ծնւարտան պիր գաջընը դու թտուրուպ՝ քիւրէ-
կէ գօտուրտու. վէ քէնտիսի տէ ֆիւնալըղը իլին՝ ստան-
ալոյտան սիւրիւլտիւ. Սօնդրա պիր ուսուլ իլէ՝ ստան-
ալոյա կէլիպ՝ թէքրար պիր պիրիկնէ դաթտը օրթալը-
ղը. վէ թէքրար սիւրիկնէ կէթտիլէր. վէ ոիւրիկնտէ
էօլտիւ :

Ստանալոյ պաղրիկի՝ յակոր՝ նալեան աւտիքէրէ՝ եա 1764
շընը ալարգտա՝ կէրի չէքիլմէք իսթէտի մանսրպըն-
տան, վէ ծնուն իլին սինաղոս էտիպ՝ քէնտի եէրինէ
պաղրիգ կէթտիտի երուսաղէմ՝ վէքիլի գրիգոր վար-
դասէտի՝ լաղասը պասմաճեան, մաղլըմ վէ եալաշ
պիր քիմնէ. վէ քէնտիսի տէ (եանի յակոր վարդա-
պէտ) չօգ եաշամուլըպ էօլտիւ. Պու յակոր նալեան
պիր գաջ քիթապ եափտը, իքիսի կաթուղիկէրէ գար-
շը. վէ օ պիրլէրինտէ տախի սնւարը օլտուգճա եէր-
տի. վէ սօնդրա քէնտիսի տէ փիլման օլտու :

Պու յակոր վարդապէտ էօլտիւքտէն սօնդրա՝ գրիգոր
պաղրիգ աօգուլ սէնէ՝ օ մանսրպտա գալուպ, վէ սօնդ-
րա պաղրիգլէքտէն էլ չէքիպ՝ կիթտի իրիսթիւն մէմ-
լէքէթինէ, վէ օրատա էօլտիւ. պու գրիգոր վարդա-
պէտ եպիսկոպոս աւշիլ իտի :

Սիրի չէքիլաիքտէ՝ գրիգոր վարդապէտ մանսրպըն-
տան, եէրինէ պաղրիգ կէթտիլէր էջմիածին նոճիրակը
կաղզուճանլը վաքարիա վարդապէտի. Պաւտան կիւ-
նիւնտէ հայլարտան պիր գաջը՝ կաթուղիկէրէ գարշը
այաղա գալարրտըլար իլլլլլլլլլ. վէ տէվլէթտէն ֆէր-
ման ալըպ՝ էօլլէ պիր հալաճանիք վէլլլլլլլլլլ գօփար-
տըլար քի՝ օլլի տէլլլ իտի. վէ չօգ շալլըլըպ, վաֆիր
աղլէ հարճ էթտիլէր, լաքին պօշա չըզըլտը. վէ պու
աւպկպտէն կաթուղիկէր չօղալտը. վէ իքի դարաֆ-
տան՝ պիրլէք էտէլիմ աւտիքճէ՝ պիր շէյ էտէմ տի-
լէր. Պու հալաճանիք պաշլանալըգտա, էօլտիւ սիմն
կաթուղիկոս. 17. սէնէ կաթուղիկոլըղ մանսրպընը
սիւրալիքտէն սօնդրա :

Ուկաս երզնուլու՝ սիմնուն էէրինէ կէլիպ՝ կա 1780
թուղիկոս օլտու էջմիածինտէ. Ս է լաքին պուշուն բմիթ
կիւնիւնտէ, վէ պու էօլտիւքտէն սօնդրա՝ սլան կէլէն

Իշխանի զայնքոսնա հեփարէ կախիմ եաղմաղա , պու
 փատարը շիմտիլիք եկեթեր . միւրստըմ՝ պու քի օ
 գույսն քիմնէ գըսեւտէն հիսեւ ալա . վի քեօթիւլիւք
 տէն սագընա . վի մուհասպակեթսիղլիքտէն կէրի տու
 րուպ՝ գարտաշլըգ մուհասպակեթինէ սարըւա , վի օ
 նունըւա ալլահըն մուհասպակեթինտէ գալարագ , պու
 տիւնեատէն կեօշտիւքտէ , ըապպիսինի կօթէ տիւն
 եատէ պուլա , վի օնուն միւպարէք ճիմալի իլէ շաղ
 օլուպ՝ կսկէտիւլապատ սէվինէ . Մ.մին .

ՖԻԶՐԻՍԹԻ ՎԻԹԻՆՊ .

Տիպաճէ :	4.
Պիբինճի փայ, Հայկազուն տէվրի :	1
Պ-դ. 1 : Հայկըն վազթի :	2
2 : Արմենակըն վազթի հարմայա վարընճա :	7
3 : Արմըն վազթի անուշաւանա վարընճա :	9
4 : Պարեւտին վազթի սկայորդիյէ վարընճա :	14
5 : Պարոյրուն վազթի վէ փատիշաճըղը՝ էվվէթի եր-	
ունդա վարընճա :	17
6 : Էվվէթի տիգրանըն վազթի :	19
7 : Վահագըն վազթի վահէյէ վարընճա :	22
Իբինճի փայ, Կուսակալ տէվրի :	25
Պ-դ. 1 : Սիհրան կուսակալըն վազթի՝ հրանտա վա-	
րընճա :	25
2 : Արտաւազ կուսակալըն վազթի արտաւազդա վա-	
րընճա :	28
Իւսինճի փայ, Արշակունի տէվրի :	31
Պ-դ. 1 : Վաղարշակ փատիշաճըն վազթի :	32
2 : Էվվէթի արշակըն վէ արտաշէսին վազթի :	35
3 : Իբինճի տիգրանըն վազթի. վէ միհրդատըն իշէրի	
հռոմալըլարա դարը :	38
4 : Տիգրանըն էթտիբէրի հռոմալըլարա, վէ իվթիտա	
պտղոմայիշիէր իւէ :	42
5 : Թէքրար տիգրանըն կիւնիւնտէ օլան դայրը իշէրին	
հիբէայէսի :	48
6 : Էվվէթի արտաւազդըն վէ արշամըն վազթիթէրի :	51
7 : Արգարըն վազթի :	55
8 : Անանէնին վէ սանատրուկուն վազթիթէրի :	60
9 : Եօզարրի հայաստանտա օթուրան փատիշաճարըն	
նադի :	64
10 : Իբինճի Երուանդըն վազթի :	71
11 : Իբինճի արտաշէսին վազթի :	77
12 : Արտաշէս փատիշաճըն էվսաուլարը, վէ օնլարըն	
էթտիբէրի :	79
13 : Իբինճի արտաւազդըն վազթի՝ վաղարշա վարընճա :	82
14 : Էվվէթի խոսրովուն վազթի :	86
15 : Տրդատ փատիշաճըն վազթի. վէ հայլարըն տինէ	
կէլմէսի նը գրիգոր լուսաւորիչին էլի իւէ. վէ ա-	
րիստակէսին վէ վրթանէսին հայրապետ օլմա-	
լարը :	89
16 : Իբինճի խոսրովուն վազթի :	94
17 : Իբինճի տիգրանըն վազթի. վէ յուսիկին վէ փա-	
նըսէհին կաթուղիկոս օլմալարը :	97

- 18 : Իբրինճի արշակըն վազթի , վէ էվվէլքի ներսէսին
կաթուղիկոսլուղու : 102
- 19 : Շապուհ շահն տիարպէբիր շէհրինի հայարտան
ալմասը : 107
- 20 : Արշակաւան շէհրին եափըլմասը վէ երզըլմասը -
վէ արշակըն խայընլըղը : 111
- 21 : Արշակ փատիշահն էսիր օլմասը . վէ հայաստանըն
պօզուլմասը մերուտանըն խըյանէթինտէն : . . . 116
- 22 : Պապ փատիշահն վազթի - վէ շահակըն կաթուղի-
կոսլուղու : 119
- 23 : Վարազդատըն վազթի՝ իւշիւնճի խոսրովա վարըն-
ճա . վէ զաւէնին վէ ասպուրակէսին կաթուղիկոս
օլմասը : 123
- 24 : Խոսրովուն սիւրկիւնլիկի , վէ վոամշապուհուն եւ-
րինէ կէշիպ փատիշահ օլմասը . վէ ասհակ վէ
մեսրոպ աղիզէրին ղայրէթ էթմէլէրի իլէ՝ հայ
եազըսընըն պուլունմասը : 129
- 25 : Իւշիւնճի խոսրովուն թէքրար փատիշահ օլմասը ,
վէ շապուհուն ծնուն եէրինէ կէշիւսի : 134
- 26 : Սնդղաբի արտաշէսին վազթի . բի արտաշիր տէ-
նիրտի : 138
- Տեօրտիւնճի փայ , Սարգպանլըղ տէվրի : 142
- Պ-դ 1 : Վէհ միհր շապուհ մարզպանըն վազթի , վէ պիր
գաշ լայըղ օլմայանլարըն կաթուղիկոս օթուրմա-
լարը , վէ յովսէփին հայրապետլիկի : 143
- 2 : Վասակ մարզպանըն վազթի , վէ վարզանլա պիր օ-
լանլարըն էթտիբէրի վէ չէքտիբէրի : 146
- 3 : Վասակըն էթտիկի բնօթիւլիւք , վէ վարդանլա պի-
լէ օլանլարըն պիրլիկի՝ վէ շէհիտ օլմալարը : . . . 152
- 4 : Ատրորմիզդ մարզպանըն վէ ատրվինասպըն վազթի,
վէ մելիտէ հայրապետին կաթուղիկոսլըղը՝ յով-
հան մանդուկունլիյէ վարընճա : 156
- 5 : Վահանըն էթտիկի իշէր : 161
- 6 : Վահանլըլարըն էթտիբէրի սահակ ասպետին մարզ-
պանլըղնտա՝ ատրվինասպա զարշը : 165
- 7 : Վահանլըլարըն ղայրը իշէրի՝ սաղար նամատրնը-
սէհէ : գարշը : 169
- 8 : Վախթանկըն չիլէսի , վէ վահանլըլարըն միհրանա
էթտիբէրի : 173
- 9 : Թէքրար վահանլըլարըն էթտիբէրի հազարաւուխ-
տա : 176
- 10 : Թէքրար վահանլըլարըն էթտիբէրի շապուհ մարզ-
պանա : 179
- 11 : Վահանըն պարը շըղ էթմէսի աճեմ իլէ՝ նիհուր մարզ-
պանըն վէ անդեկանըն էլիլիլէ : 182

- 12 : Վահան մարզպանն վաղ թի . վէ ըաբկէնին կաթուղիկոսլը իբինճի սահակ վարրնճա : . . . 186
- 13 : Վարդ մարզպանն վէ մծէ ժին վաղ թի . վէ իբինճի քրիստափորուն կաթուղիկոսլուղու իբինճի յովհաննէսէ վարրնճա : . . . 190
- 14 : Դենշապուհ մարզպանն վաղ թի ճիհր վոհնա վարրնճա : Վէ իբինճի մովսէսին կաթուղիկոսլուղու , քի հայ տու մարրնը տիւզտիւ : . . . 192
- 15 : Սմբատ մարզպանն վաղ թի դաւիթ սահառունիյէ վարրնճա , վէ աբրահամն կաթուղիկոսլըղը : . . . 198
- 16 : Գայլ վահանն էթտիբլէրի աճէմլէրէ դարը : . . . 201
- 17 : Կոմիտասն կաթուղիկոսլուղու եզրէ վէ ներսէսէ տէք . վէ վարազտիրոցուն մարզպանլըղը թէոդորոսա վարրնճա : . . . 204
- 18 : Սմբատ կիւրապաղատն վաղ թի ներսէճէտէք . վէ անաստասն կաթուղիկոսլըղը իւլինճի սահակ վարրնճա : . . . 207
- 19 : Աբդուս ոստիկանն վաղ թի վիլթէտէք . վէ եղիանըն վէ յովհան իմաստասէրին կաթուղիկոսլու մալարը : . . . 213
- 20 : Սահակո ոստիկանն վաղ թի հասանա վարրնճա . վէ դաւիթին կաթուղիկոսլըղը եսայիէ տէք : . . . 217
- 21 : Իբինճի եզիտ ոստիկանն վաղ թի ապուսէթէ վարրնճա . վէ ստեփաննոսուն կաթուղիկոսլըղը . վէ շինճի յովհաննէսէ տէք : . . . 220
- 22 : Պուղա ոստիկանն էթտիբլէրի . վէ զաքարեանն կաթուղիկոսլըղը : . . . 226
- Պէշինճի փայ , Բազրատունի տէվրի : . . . 231
- Պ-դ . 1 : Էվվէլքի աշոտուն վաղ թի . վէ զաքարիա կաթուղիկոսուն էթտիբլէրի . վէ իբինճի գէորգուն : . . . 231
- 2 : Էվվէլքի սմբատն հիբեայէսի : Վէ մաշոտցուն վէ ալթընճի յովհաննէսին կաթուղիկոսլըղը : . . . 237
- 3 : Թէքրար սմբատն հիբեայէսի . օ վազիթտէն քի գագիկ արծունի օնա զըտ փատիշաս օլտու : . . . 242
- 4 : Իբինճի աշոտուն հիբեայէսի . օ քի երկաթ տէնիլտի , Էանի տէմիր : . . . 247
- 5 : Թէքրար իբինճի աշոտուն էթտիբլէրի : . . . 253
- 6 : Թէքրար իբինճի աշոտուն կիւնիւնտէ օլան իլլէր . վէ ստեփաննոսուն վէ թէոդորոսուն կաթուղիկոս օլմալարը : . . . 257
- 7 : Աբասն վաղ թի . վէ Էվվէլքի եղիշենին վէ անանիանն կաթուղիկոս օլմալարը : . . . 260
- 8 : Իւլինճի աշոտուն վաղ թի . վէ վահանն կաթուղիկոսլըղը խայիկէտէք : . . . 265
- 9 : Իբինճի սմբատն վաղ թի : . . . 269

- 10 : Էվփէլէի դադրել փատիշահըն վազթի , վէ Էվփէլէի
սարդիտին կաթուղիկոսըզը Էվփէլէի պետրոսա
վարընճա : 273
- 11 : Յովհաննէս փատիշահըն վազթի . վէ օնուն կիւնին
տէ օլան իշէր : 276
- 12 : Սօնրարը գազիկ փատիշահըն վազթի : 282
- 13 : Գազիկ փատիշահըն տիւշկիւնիւկի : 285
- 14 : Գուրդի պէյին , վէ մոնոմսիոս կայսերին հայա-
րա Էթտիքէրի : 288
- 15 : Գուրդի պէյին թէքրար հայաստանա Էիւրիւմէսի .
վէ մանապիւրտի մուհասէրէ Էթմէսի . վէ Իբինճի
խաչիկ կաթուղիկոսուն վազթի : 290
- 16 : Ալի շէհերին ալմուսար : 293
- 17 : Գրիգոր վկայասէր կաթուղիկոսուն վազթի : 296
- 18 : Գազիկին ռումլարա Էթտիկի , վէ օնուն Էօլմէսի ,
վէ Բազրատունի փատիշահըզըն սօնղու : 298
- Ալթինճի փայ , Ռուրիննան տէվրի : 302
- Պ-դ . 1 : Էվփէլէի ռուրէնին վազթի : 303
- 2 : Էվփէլէի կոստանդինին վազթի : 305
- 3 : Էվփէլէի թորոսուն վազթի . վէ Բարսեղին կաթու-
ղիկոսըզը : 306
- 4 : Թէքրար Էվփէլէի թորոսուն Էթտիքէրի . վէ գրի-
գոր պահլաունի կաթուղիկոսուն վազթի : 308
- 5 : Էվփէլէի լւոնուն վազթի : 312
- 6 : Իբինճի թորոսուն վազթի : 318
- 7 : Ներսէս շնորհալինին վէ տետրուինճի գրիգորուն
կաթուղիկոս օլմալարը . վէ միաբանուի սինադո-
սունուն Էհվալի : 323
- 8 : Սիւհնին վէ Իբինճի ռուրէնին վազթի : 326
- 9 : Իբինճի լւոնուն վազթի . վէ գրիգոր գահավէժիւ
գրիգոր ապիրատըն կաթուղիկոս օլմալարը : 329
- 10 : Իբինճի լւոնուն փատիշահ օլմասը , վէ Ճէնկի : 333
- 11 : Նէտինճի յովհաննէս կաթուղիկոսուն , վէ Իբինճի
դաւիթին , վէ Էվփէլէի կոստանդինին վազթի
լէրի : 337
- 12 : Իբինճի լւոնուն Էօլմէսի . վէ օնուն զըզը գապէլին
պապասը Լէրինէ Կէլմէսի . վէ փիլիպպոսա նի-
քեսալանմասը : 340
- 13 : Էվփէլէի ճեթումուն վազթի , վէ Ճինկիղլանըն
գուհուր Էթմսի . վէ Ճէլալէտաին աուլաանըն
հայաստանա Կէլմէսի : 342
- 14 : Թաթարաբըն հայաստանա Էիւրիւմէսի : 344
- 15 : Թէքրար Էվփէլէի ճեթումուն վազթի , վէ սինա-
դոսլարըն նազլի : 348
- 16 : Թաթարաբըն հայարա սըզընթը վէրմսի . վէ ճե-
թում

- Թումուն մանգ. խանա կիթմէսի : 351
- 17 : Սըսթըրըթըն կիւրիկիա սէմթինէ եւրիւմէսի . վէ
պէրինճի յակորուն կաթուղիկոսլըլը : 354
- 18 : Իւչիւնճի լեոնուն վազթի . վէ իբինճի կոստանդի
նին կաթուղիկոսլըլը : 357
- 19 : Իբինճի հիթումուն վազթի . վէ տեօրտիւնճի ստե
փանոսուն , վէ եէտինճի դրիդորուն կաթուղի
կոս օլմալարը : 361
- 20 : Իւչիւնճի լեոնոսուն վազթի . վէ սմբատըն ասի օլ
մասը : 364
- 21 : Տեօրտիւնճի լեոնուն , վէ ոչինին վազթի . վէ իբին
ճի կոստանդինին թէքրար կաթուղիկոս օլմասը : 368
- 22 : Պէշինճի լեոնուն վազթի . վէ իւչիւնճի կոստանդի
նին , վէ իբինճի յակորուն կաթուղիկոս օլմասը : 373
- 23 : Պէշինճի լեոնուն խոյրնլըլը . վէ թէքրար մրուրը
լարըն եւրիւմէսի : վէ միսիթար կաթուղիկոսուն
վազթի : 378
- 24 : Յովհաննէս փատիշահըն , վէ գուիտոնուն , վէ կոս
տանդինին վազթի . վէ մարոպուն կաթուղիկոս
օլմասը : 382
- 25 : Սօնդուսթի լեոնուն վազթի վէ տեօրտիւնճի կոս
տանդինին , վէ եվլիւթ պօղոսուն կաթուղիկոս
օլմասը . վէ հայ փատիշահլըլընըն սօնդու : 383
- Եէտինճի փոյ , Ավարալըլ տէվրի : 390
- Պաղ . 1 : Իբինճի լեոնորոս կաթուղիկոսուն վազթի . վէ
լէնկթիմուր տէտիքլէրինին զուհուր եթմիսի : 391
- 2 : Եվլիւթ կարապետ կաթուղիկոսուն վազթի պէ
շինճի կոստանդինէ վարընճա : 394
- 3 : Գրիդոր մուսաբեկենց տէտիքլէրի կաթուղիկոսուն
վազթի . քի օ դաման կաթուղիկոսլըլ . քիւրսիսի
տեօնտիւ եջմիածինէ . վէ ճնտա կաթուղիկոս օլ
տու կիրակոս : 397
- 4 : Օնունճի գրիդոր կաթուղիկոսուն վազթի իրինճի
սարլիսէ վարընճա : 402
- 5 : Իւչիւնճի արիստակէս կաթուղիկոսուն վազթի ա
ռաբէլէ վարընճա : 405
- 6 : Ղաւիթ վէ մալիսեղ վէ սրապիոն կաթուղիկոսլա
րըն վազթիլէրի : 408
- 7 : Հասապասըն հայաստանա կէլմիսի : 410
- 8 : Հասապասա ասքերինին հայաստանա էթտիքլէրի
մուսիպէթլէրին նաղլի : 412
- 9 : Հայլարըն չէքտիկի՝ արաս սուլունու կէլտիքտէ , վէ
աճէմիսթանա սիւրիւլտիքտէ շահապասըն էմ
րիիլէ : 415
- 10 : Սեւրիսեղ վէ դաւիթ վէ սահակ կաթուղիկոսլարըն

- չեփթիբլերի սղգլեթլեր : 419
- 11 : Խաչուհի մովսէս կաթուղիկոսուն վազթի : 424
- 12 : Փիլիպպոս կաթուղիկոսուն վաղթի . քի օ զաման
ստանալօլա օլան հայլար պիլ պլրինէ կիրիպ զա
րքմութի : Խոի հալարը : 427
- 13 : Յակոբ կաթուղիկոսուն վաղթի , վէ թոմա պաղրի
կին էհվալի : 430
- 14 : Երուսաղէմտէ օլան սբ յակօբ տէաիբլերի մանաւ
թըրըն ոււմարտան ալընմասը վէ վէրիլմիսի : 435
- 15 : Սարտիրոս , վէ զաղար , վէ յովհաննէս , վէ սար
դիո պաղրիգլերին վաղթիթլերի : 438
- 16 : Եղիազարըն զայրեթի՝ երուսաղէմտէ կաթուղիկոս
լըգ էթմէկ իլին : 440
- 17 : Եղիազարըն երուսաղէմտէ կաթուղիկոս օլմասը . 443
- 18 : Յակոբ կաթուղիկոսուն իբի տէֆու ստանալօլա կէլ
միսի : Վէ պաղրիգլերին նիզալարը : 447
- 19 : Եղիազար կաթուղիկոսուն վաղթի . վի : պաղրիգլե
րին էվհալի : 451
- 20 : Նահապետ կաթուղիկոսուն վաղթի , վէ եվրեմ
վարդապետին էթաիբլերի : 453
- 21 : Աւետիք վարդապետին էթաիբլերի : 456
- 22 : Գալուստ վարդապետին վէ նիրսէսին պաղրիդ . օլ
մալարը . վի : աւետիքին թէքրարէն պաղրիգլիք
մանսըլընա տեօնմիսի : 463
- 23 : Ալեքանդր կաթուղիկոսուն վէ անատուրուն վա
ղիթլերի , վէ աւետիք վարդապետուն սօնդրա
օթուրան պաղրիգլերին էթաիբլերի : 466
- 24 : Երուսաղէմտէ օլան սբ յակոբ մանասթըրը պօր
ճունուն էօտէնմիսի : 469
- 25 : Դավանը դաւիթ պէյին էթաիբլերի : 471
- 26 : Կարապետ կաթուղիկոսուն վէ աբրահամըն վա
ղիթլերի : 478
- 27 : Ղազար կաթուղիկոսուն վաղթի վէ էթաիբլերի : 480
- 28 : Ղազար կաթուղիկոսուն զայրը իլլերի : 484
- 29 : Սիմա կաթուղիկոսուն վաղթի՝ վուհասա վարըն
ճա . վէ պրօսորոն պաղրիկին գալասալըղը : 489

Ch. 8-

